

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ЛНТУ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ
СТАРОПОЛЬСЬКА ВИЩА ШКОЛА В КЕЛЬЦЕ
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ**

3 грудня 2021 року, м. Луцьк

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ,
АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ**

Тези доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції
молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів

**MODERN ISSUES AND PROSPECTS OF ACCOUNTING,
ANALYSIS AND CONTROL IN CONDITION OF ECONOMIC
GLOBALIZATION**

Abstracts of the XIII International Scientific Conference for Young
Scientists, Graduate Students and Students

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
УЧЕТА, АНАЛИЗА И КОНТРОЛЯ В УСЛОВИЯХ
ГЛОБАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ**

Тезисы докладов XIII Международной научно-практической
конференции молодых ученых, аспирантов, соискателей и студентов

Випуск 15

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету

Луцьк – 2021

УДК 657: 657.1
ББК 65.052
С 78

*Рекомендовано до друку науково-технічною радою
Луцького національного технічного університету,
протокол № 5 від 15.12.2021 р.*

Редакційна колегія: головний редактор – д.е.н., професор *Вахович І.М.* (Україна);
відп. редактори – к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Камінська І.М.*
(Україна); д.е.н., професор *Голян В.А.* (Україна); д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія);
д-р, професор *Гжегож Зажонц* (Польща); д-р, професор *Луїс Фролен Рібейро*
(Португалія); к.е.н., доцент *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Бродська І.І.* (Україна);
к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н.,
доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент
Карімов Б.Х. (Таджикистан); к.е.н., доцент *Кивачук В.С.* (Білорусь); к.е.н., доцент
Московчук А.Т. (Україна); к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна); к.е.н., доцент
Писаренко Т.М. (Україна); к.е.н., доцент *Савош Л.В.* (Україна); к.е.н., доцент
Сидоренко Р.В. (Україна); к.е.н., доцент *Талах В.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.*
(Україна); к.е.н., доцент *Ткачук І.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлущевич Н.В.* (Україна).

С 78 Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (3 грудня 2021 р.) / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 15. Луцьк: ІВВ Луцького національного технічного університету, 2021. 616 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців, аспірантів, здобувачів і студентів «Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету фінансів, обліку, лінгвістики та права й кафедрою міжнародних економічних відносин факультету бізнесу Луцького національного технічного університету у грудні 2021 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; особливості управлінського обліку і контролю через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту та судово-бухгалтерської експертизи; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в обліку, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, аналізу і аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

© Автори тез, 2021
© Луцький національний технічний університет, 2021

ЗМІСТ

Alekseyenko M., Kalashnikov G. Cashless Payments: Financial and Legal Regulations	15
Амбарчян В.С., Швейбиш К.Ю. Особливості формування та обліку податкових надходжень державного бюджету	19
Безус А.О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні підприємством	21
Бишовець А.О. Звіт про рух грошових коштів як інструмент оцінки грошової стабільності підприємства	27
Бишовець А.О. Особливості обліку операцій з іноземною валютою розпорядників бюджетних коштів	30
Білозерова Г.О. Аналіз фінансової стійкості та ліквідності як ключових ознак платоспроможності	34
Богдан Д.І. Світовий ринок горіхів	37
Божко Д.О. Шляхи підвищення економічної безпеки підприємств	41
Борійчук С.С. Шерінгова економіка: сутність та застосування	43
Бренькач Б.О. Дослідження впливу вартості основних засобів на обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту України	45
Бренькач Б.О. Контроль основних засобів на підприємствах залізничного транспорту	48
Брік С.В. Особливості створення резерву сумнівних боргів на підприємстві та їх облік	50
Булатова М.О. Вдосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів на підприємствах оптової торгівлі	54
Булах І.І., Шиманська О.В. Проблеми і перспективи розвитку системи обліку в умовах глобалізації	56
Вавдіюк Н.Ю. Можливості програми ZOOM для аналізу та контролю у сфері бізнесу	59
Вакулік Н.В. Роль міжнародного туризму у розвитку світової економічної системи	61
Веремчук Д.О. Значення судово-економічної експертизи при розслідуванні злочинів у сфері економіки	64

Вертепна К.О. Автоматизована система обробки судової експертизи	67
Власенко Н.А., Софієнко А.В., Сильчик Д.О. Анкетування як маркетинговий інструментарій дослідження потенційних споживачів	70
Вознюк Ю.С. Особливості бізнес-процесів туристичних підприємств	74
Воронко Р.М., Куклін Б.Я. Види управлінського контролю та їхні функції у системі менеджменту підприємства	78
Гаврилюк В.Ю. Роль критичної інфраструктури для сталого розвитку держави	81
Гіргіль О.В. Дослідження зв'язку між чисельністю населення і обсягами виробництва молока в Україні за допомогою економетричних моделей	83
Главко Д.І. Управління ресурсним забезпеченням конкурентоспроможності підприємства	87
Голованчук Х.С. Запровадження електронних листків непрацевдатності: переваги та недоліки	90
Головацька С.І., Головачко Е.В., Сітко М. Нефінансова звітність в управлінні ризиками підприємства	93
Головацька С.І., Дешко М.В. Звіт про управління: аспекти соціально-екологічної відповідальності підприємства	96
Головацька С.І., Черепаня В. Теоретико-організаційні аспекти організації електронного документообігу на підприємстві	101
Гордополова Н.В., Дудка О.Ю., Кулібаба І.С. Складання та ефективне використання фінансової звітності	105
Гринюк А.В. Трансформація бухгалтерського балансу: історичний аспект	108
Грищук О.В. Амортизація: резерв для відновлення основних засобів чи спосіб списання їх первісної вартості?	111

Грищук О.В. Побудова і дослідження економетричної моделі виробничої функції кобба-дугласа для рибного господарства України	115
Громницька І.Ю. Ідентифікація джерел ризику ліквідності задля своєчасного реагування	119
Губиш Я.І. Сутність публічних закупівель	121
Гудзенко С.Р. Особливості ведення обліку умовах використання сучасних комп'ютерних інформаційних систем і технологій	123
Гуцко А.В. Проблемы экономического роста Республики Беларусь в рамках концепции межрегиональных отношений	126
Даніленко Е.С. Особливості моделювання стану суб'єкта господарювання в бізнес-аналізі	130
Дворніченко Л.В. Напрями підвищення ефективності виробництва кукурудзи на зерно	133
Дзеблюк А.В. Використання фінансової звітності в оподаткуванні	135
Деркач О.О. Фіскальна ефективність переходу на електронну систему адміністрування ПДВ	137
Дикий Д.І. Удосконалення оцінювання інноваційних проєктів	139
Дідик О.С. Податкове стимулювання суб'єктів малого та середнього підприємництва: зарубіжний досвід	143
Дорось М.О. Міжнародна практика складання балансу	146
Дроб'язко В.В. Діагностика ймовірності банкруства за допомогою моделі О. Терещенка	150
Дядечко А.М. Важливість аналізу документів для підприємницької діяльності	152
Дякович Я.В. Особливості управління постійними витратами суб'єкта господарювання	155
Елеонович И.С. Методы учета затрат в ЖКХ	158
Ермакович У.А., Касьян М.М. «Зеленый» человеческий капитал и его значение в новой экономике	161
Жураковська І.В., Грищук О.В. Зарубіжний досвід обліку криптовалюти	165
Журбук О.М. Недосконалість місцевих механізмів управління у системі наповнення бюджетів ОТГ	168

Зарицький Ю.В. Розвиток системи бухгалтерського обліку розпорядників бюджетних коштів відповідно до Стратегії кабінету міністрів України	170
Звірко А.О. Необхідність реформування загальнообов'язкового накопичувального пенсійного забезпечення в Україні	172
Карпова С.В. Економічна ефективність та зміст спрощеної системи оподаткування	175
Katorska I. Ways to Improve the Corporate Income Tax in the Context of European Integration Processes	179
Кватирко С.В. Аналіз методів складання Звіту про рух грошових коштів	181
Кириленко Т.О. Амортизація та знос основних засобів: спільні і відмінні риси	183
Кирий Д.Є. Штрафи за порушення щодо єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	187
Клімук С.В. Аналіз собівартості продукції ТДВ «Рожищенський сирзавод»	190
Ковальчук О.В. Ключові аспекти аналізу маркетингової товарно-сервісної політики закладу громадського харчування	193
Козел П.В. Застосування воркшопів в роботі бізнес-аналітика	196
Козир М.А. Вплив інформаційних потреб користувачів на формування облікової політики	199
Колядюк В.С. Особливості сучасного етапу глобалізації та її вплив на світовий ринок товарів та послуг	202
Коменда І.Т. Євроінтеграційний вибір України	205
Копервас О.М. Балансоведення як наука: досвід Німеччини і національна практика	208
Коробка Ю.С. Макроекономічний аналіз діяльності галузі птахівництва в Україні	211
Король Є.Я. Застосування моделі Альтмана для прогнозування банкрутства аграрного підприємства	214
Костенко Д.А. Фінансовий механізм управління доходами і витратами банку	217

Костюк Н.Р. Специфіка управління інформаційними ресурсами підприємства	221
Костюкевич О.В. Економетрична модель виробничої функції Кобба-Дугласа для переробної промисловості України: побудова, дослідження і застосування	225
Коцур О.Т. Відображення витрат у Звіті про фінансові результати за міжнародними стандартами	228
Коцур О.Т. Зарубіжні підходи до методики обліку витрат та управління ними	230
Краєвський В.М., Костенко О.М. Аналітичне забезпечення процесу управління розвитком суб'єктів господарювання	232
Кривов'язюк Б.І. Порівняльна оцінка особливостей ведення обліку витрат за національними та міжнародними стандартами	235
Крилович І.О., Рижук Д.В. Інвентаризація як елемент бухгалтерського обліку: проблеми та шляхи удосконалення	239
Кругла О.Ю. Оперативний аналіз виробництва зерна	241
Крутій В.В. Особливості економічних відносин країн-членів нафта	244
Кулина О.В. Взаємодія держави та ТНК в умовах глобалізації	247
Кулина С.Б., Сухоставська Н.А. Контрольно-облікові аспекти якості сільськогосподарської продукції в умовах євроінтеграції	250
Куницька М.В. Система завдань методології оцінювання фінансової безпеки стратегічних галузей національної економіки	254
Курганська М.Г. Аналіз моделі ймовірності банкруства Таффлера-Тішоу в діяльності підприємства агропромислового комплексу	256
Курганська М.Г. Теоретичні аспекти організації складання та подання фінансової звітності	260
Курта В.В. Управління ресурсною базою банку в умовах економічної нестабільності	263
Кущук О.О. Значення облікової політики підприємств в організації обліку	266

Левіс Р.С. Напрями управління фінансовою безпекою промислових підприємств	269
Левковець Н.П. Об'єкти обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктами господарювання	272
Ленко І.В. Організація обліку розрахунків з різними дебіторами в системі управління суб'єкта господарювання	274
Литвин А.П. Роль управлінського обліку в системі управління підприємством	278
Лінник Б.М. Бюджетний облік: суть, історія розвитку	282
Лінник Б.М. Діловий етикет: функції, принципи, правила	285
Лісецька Є.І. Фактори формування першого враження про людину	287
Ліщук М.О. Суть і складові аналітичного дослідження нематеріальних активів	288
Ліщук М.О. Формування облікової політики з обліку товарних запасів	291
Логін Д.В. Методичні аспекти обліку та оцінки біологічних активів	293
Луценко В.О. Застосування техніки рев'ю при проведенні бізнес-аналізу	296
Майборода А.В. Проблеми формування облікової політики сільськогосподарських підприємств	299
Малицька К.С. Диверсифікація діяльності сучасних підприємств готельно-туристичного сервісу	302
Мандзюк А.О. Оптимізація рівня надходження запасів та шляхи вдосконалення	305
Markova M., Bachev I. Research Examination on Curricula Content for Acquisition of Certified Public Accountant (CPA) Qualification in Republic of Bulgaria	311
Мельник Т.В. Міміка і жести та їх роль у невербальному спілкуванні	314
Мизовець О.Р. Перспективи розвитку аудиту в Україні	316
Мочebroда О.А. Відмінність судової економічної експертизи від аудиту та ревізії	319
Назарчук О.С. Облік нематеріальних активів як спосіб достовірної оцінки вартості бізнесу	322

Назарчук О.С. Побудова і дослідження економетричної моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для виробництва тютюнових виробів в Україні	324
Найдух В.І. Тарифне регулювання імпорту текстилю до України	328
Нечипір В.-В.В. Проблеми розвитку депресивних регіонів України та шляхи їх вирішення	330
Никитина А.А. Сближение РСБУ и МСФО сравнительный анализ ФСБУ 5/2019 и МСФО 2 «Запасы»	333
Никитюк Н.В. Мета та призначення Звіту з управління	336
Никитюк Н.В. Методичні аспекти аналізу непрямих витрат	340
Німко М.І. Регіональні та глобальні проблеми розвитку економіки	342
Новикова Д.А. Інформаційні системи в управлінні суб'єктами підприємництва у сучасних умовах	345
Оксюк Д.А. Особливості розкриття інформації в примітках до річної фінансової звітності	348
Олексин Д.Я. Вирішення проблеми трудової міграції в Україні	350
Олійник Ю.В. Інструменти аналізу стейкхолдерів	352
Опіка А.О. Аутсорсинг бухгалтерського обліку в Україні: переваги та недоліки	355
Ostapenko V. State Financial Support for the Interaction of Education, Science and Business in Innovative Ecosystem Development	358
Острожинська Ю.О. Нефінансова звітність як джерело стратегічно важливої інформації про компанію	361
Павловська М.С. Економетричне моделювання залежності між чисельністю населення та кількістю найманих працівників у суб'єктів господарювання в Україні	364
Павловська М.С. Роль нематеріальних активів у створенні корпоративної вартості	367
Пасєка У.В. Передача технологій за допомогою ліцензій	369
Патуга М.С. Ініціативний і обов'язковий аудит в Україні: особливості розвитку	372

Петрова Д.А. Облікова політика підприємств як внутрішній регламент	376
Петрук І.П. Суть криз і антикризового управління в багаторівневій системі соціально-економічного розвитку	379
Петрук К.В. Оцінка та класифікація витрат за міжнародними стандартами	382
Пискунович Д.И. Практика использования финансовых инструментов для преодоления кризиса, вызванного COVID-19, и их применение в Республике Беларусь	385
Плахотний В.О. Особливості обліку малоцінних необоротних матеріальних активів	388
Плоскіна А.А. Проблеми теорії і практики державного аудиту в Україні	392
Полищук О.М., Гінайло К.В. Можливості судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності	395
Полянська Т.О. Аналіз останніх тенденцій зовнішньої торгівлі України сільськогосподарською продукцією	399
Поморцев В.А. Туристичне проектування у територіальних громадах	402
Портянко Д.В. Глобальні проблеми економіки та шляхи вирішення їх в Україні	405
Пристемський О.С., Пашинний А.В. Науково-практичне значення впровадження інформаційних технологій в обліку ПДВ	408
Проць Г.М. Вплив галузевих особливостей будівництва на побудову обліку витрат підприємств дорожньої галузі	412
Проць Г.М. Застосування судово-бухгалтерської експертизи в адміністративному судочинстві	414
Проць Г.М. Розвиток публічних закупівель як спосіб економії державних коштів	419
Прядун А.М. Теорії економічних правопорушень сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення	421
Рагуліна І.І., Воробйова Т.А. Податковий контроль та шляхи його удосконалення	424
Рагуліна І.І., Гладун В.І. Удосконалення організації праці та її оплати праці на підприємствах	427

Ровенчук І.В. Методика обліку витрат: обліковий аспект відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку	429
Ройко Д.П. Побудова і дослідження економетричної моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для виду діяльності «виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» в Україні	433
Романюк В.М. Актуальні питання при формуванні облікової політики розпорядників бюджетних коштів	436
Романюк О.В. Баланс (Звіт про фінансовий стан) як інформаційне джерело для прийняття управлінських рішень	439
Романюк О.В. Особливості первинного обліку сільськогосподарської продукції рослинництва	441
Руцишин Н.М., Козак А.Р. Бюджетний менеджмент як складова бюджетної політики держави та напрями його вдосконалення	444
Рыбачкова К.А. Особенности формирования себестоимости в животноводстве	447
Savova K., Bachev I. The Use of Valuations in the Financial Statements And Related Opportunities for Fraud	450
Савчук В.В. Облікова політика підприємств України	454
Савчук І.В. Облік в умовах цифрової економіки	458
Самоліук В.О. Спрощений облік суб'єктів малого підприємства	461
Самотой Ю.С. Організація бухгалтерського обліку в системі управління малими підприємствами	464
Сенюк Н.Я. Удосконалення визначення терміну адміністративні витрати	466
Серафинюк Д.В. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності	469
Сербінович О.Є. Характеристика вітчизняного ринку програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку	471
Sergienko Yu. Fiscal Efficiency of Transport Tax and Ways of Reforming it	475
Середич М.Р. Основні течії дослідження сучасних проблем глобалізації	478

Симонік А.О. Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку	481
Sysoieva I., Pukas A. Automation of Accounting Processes for Management Needs	483
Сич А.М. Склад і поняття збитків підприємства	487
Сітко М., Фецин М. Обліковий аутсорсинг — елемент стратегії управління ризиками підприємства	489
Скуба С.О. Проблеми оподаткування ПДВ експортних операцій та шляхи їх усунення	492
Смаль Д.Р. Етика спілкування і толерантність як принцип культури педагогічного спілкування	494
Сокурєнко І.В. Особливості здійснення міжнародної торгівлі в умовах сьогодення	495
Солов'єнко Д.В. Вплив глобалізації на інвестиційні процеси в Україні	497
Солонина Н.О. Значення судово-економічної експертизи у судово-експертній діяльності	501
Шашевська І.В., Кузьменко Л.А. Сутність дефініції «судово-економічна експертиза»: погляди вчених	505
Стефанишин І.М. Проблеми визнання доходу від операцій з продажу товарів із наданням знижок	508
Тарасюк Д.І. Особливості використання методу фокус-групи у системі бізнес-аналізу	511
Теницька І.А. Детермінанти розвитку екологічного аудиту в Україні	514
Тетієвська В.В. Актуальні шляхи удосконалення обліку витрат на підприємстві	517
Тихонова Є.В. Аналіз проблем прогнозової фінансової звітності	520
Ткаченко А.О. Облік товарних запасів: проблеми та перспективи	524
Ткачук В.О., Чалахешавілі Д.Г. Оптимізація бізнес-процесів із застосуванням чат-ботів	526
Тлукевич Ю.Ю. Бюджет впровадження РРО/ПРРО	528
Тлукевич Ю.Ю. Результати дослідження економетричної моделі, яка описує зв'язок між чисельністю населення і кількістю ЗВО в Україні	531

Трясугіна В.І. Оцінювання структури джерел фінансових ресурсів підприємств роздрібно́ї та оптово́ї торгівлі в Україні	535
Трясугіна В.І. Поняття грошових коштів	537
Tulai O., Alekseyenko L. Paradigm of Ecological and Social Vector of Global Development	540
Фатич Л.В. Беклог – інноваційна техніка бізнес-аналізу	544
Фещин М.М. Теоретико-методичні особливості обліку і аналізу власного капіталу підприємства	547
Форошевська О.Р. Дью-ділідженс як супутня послуга аудиту	550
Харченко Л.І. Аналіз можливостей бізнесу	552
Хомилюк О.А. Особливості оплати праці невакцинованих працівників під час карантину	556
Хомуйло А.О. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів бізнесу	558
Царик Ю.І. Облік в умовах цифрової економіки	562
Целуйко А.В. Облік і внутрішній аудит виробничих запасів підприємства: проблеми та напрями удосконалення	564
Чайковський Я.І., Юдіна І.І. Особливості системи управління банківськими ризиками	567
Чекан Я.Я. Інформаційна система обліку торговельного підприємства: формування фінансового результату діяльності	570
Чипенюк Ю.В. Галузеві особливості та ризики фінансової звітності підприємств АПК та їх вплив на аудиторську перевірку	573
Чиркова А.Р. Організація внутрішнього аудита	575
Чумак А.В. Трирівнева документація з трансфертного ціноутворення: особливості формування	579
Шавурська О.В. Аудит на малих підприємствах: організаційно-методичні аспекти	583
Шакаєв В.С. Порядок ведення обліку та складання фінансової звітності у релігійних організаціях	592
Шевченко А.А. Роль классификации основных средств для целей бухгалтерского учета	595
Шемейко Н.П. Використання методичних підходів до аналізу собівартості продукції	598

Шемейко Н.П. Особливості проведення судово-бухгалтерської експертизи в кримінальних справах	601
Шпакович С.В. Бухгалтерський облік в епоху цифрової економіки: проблеми та перспективи розвитку	603
Шпеньова А.Г. Проблеми розвитку аудиторської діяльності в Україні	606
Ющак Б.В. Інформаційне підґрунтя розвитку мовних компетенцій управлінців в умовах глобалізації економіки	608
Яценко Д.В. Бюджетирование в организациях	610
Яцик Е.М. Управління нерухомим майном: податковий потенціал	613

UDK 338

**Alekseyenko M., Dr. of Econ., Prof.,
Kalashnikov G.**
SHEI «Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman»

CASHLESS PAYMENTS: FINANCIAL AND LEGAL REGULATIONS

The intensification of introduction of new information technologies by financial intermediaries in the practice of customer service assists not only in improvement of the level and quality of services provided by these institutions, but also allows to significantly expand the list of services and influence their structure, including increasing cashless payments. The National Bank of Ukraine is consistently conducting a policy aimed at increasing the share of cashless payments. Thus, the Roadmap for the development of the cashless economy until 2025 has been used, which foresees gradual transition of Ukraine to the cashless economy thanks to stimulation of cashless expenditures, developing the infrastructure of cashless payments, reducing cash use and ensuring sustainability of payment infrastructure.

Among the suggested priorities by the central bank concerning making payments are the following: adaptation of the provisions of Ukrainian legislation to the requirements of the EU Directive 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market (PSD 2); introduction of new international standards and payment formats for the exchange of financial messages (ISO 20022); introduction of the national system of Instant Payments in Ukraine; transfer of payments in favor of the state to digital channels; ensuring transparency of information on fees and charges levied for services by banks and non-bank financial institutions. In most developed countries, the scope of cash as a means of circulation, payment and accumulation of value is very limited. The majority of payments are made without the use of cash, by transferring funds from payers' accounts to the accounts of recipients of funds that are opened in credit institutions, mainly in banks. Cashless money circulation is the movement of cash without the use of cash banknotes by transferring

amounts to bank accounts or crediting mutual claims. In cashless circulation, money functions as a means of payment, because there is a certain period of time between receiving goods and paying for them. The advantages of cashless circulation over cash are obvious, as the circulation of cash of economic entities is accelerated; social costs of circulation are significantly reduced; the state's ability to regulate the monetary sphere is increasing.

The National Bank and its partners talk about the current possibilities of using cashless payments, including how to open a bank account, types of payment cards, online banking, how to make payments and transfers through payment sites and marketplaces by payment details and QR code. Let us explain in detail how NFC technology works, how to token a payment card and add it to a smartphone, “smart” watch or fitness bracelet, as well as remind the basic rules of security during cashless payments. The National Bank acknowledges that in 2020, 76 per cent of Ukrainians used a payment card, but only 21 per cent used online banking [1].

The current tendency to reduction of the volume of cash payments is stipulated by fact that the organization and regulation of cash circulation requires significant costs of both central banks and other banks. The total number of transactions (cashless and cash) using payment cards issued by Ukrainian banks in January-September 2021 amounted to 5,655.3 million units, and their amount is UAH 3,631.2 billion. Compared to the same period in 2020, the number of these transactions increased by 31.2 per cent, and the amount – by 29.3 per cent. A quarter of cashless transactions is payment for goods and services on the Internet. Analysis of the distribution of cashless transactions by their types shows that in January-September 2021, as it was before, most transactions with the use of cards accounted for: by number – by payments in retail networks – 52.3 per cent (or 2,655.4 million units).); by the amount – for transfers from card to card – 43.3 per cent (or UAH 953.7 billion) [2].

An important tool to intensify cashless payments is to establish legal restrictions on the use of cash in payments. It should be noted that it is difficult for central banks and tax authorities to effectively carry out the regulatory and control functions assigned to them over money turnover. To create an effective system of cashless payments, it is essential to correctly define its principles, i.e. the basic regulations that

should be followed so that cashless payments maximize the acceleration of economic turnover.

The development of cashless payments allows to more effectively counteract the legalization (laundering) of income obtained by criminal means, as well as to fight for the withdrawal of the economy from the shadow economy and increase state revenues. In the future, the use of artificial intelligence (AI) and machine learning in the sphere of finance (KYC, know your customer for obtaining personal customer data) and AML (Anti-Money Laundering – prevention and counteraction to money laundering), antifraud (detection and counteraction to fraudulent financial transactions). Minimizing the ability to pay in cash and encouraging businesses to use cashless instruments will help solve a number of problems at the macro and micro levels.

The reduction of cash payments will increase the inflow of financial resources into the national economy. In its turn, this will allow banks to obtain additional resources needed to provide services to businesses, make these services more accessible, as well as increase the liquidity of the banking system. The payment infrastructure continues to expand. In 2021, the infrastructure for cashless payments continued to expand steadily. The number of points of sale that accept payment cards has increased by 11.2 per cent since the beginning of 2021 – to 363.5 thousand. Also, the network of trade POS-terminals in Ukraine increased by 11.4 per cent in three quarters of this year – up to 417.6 thousand. Among them, more than 90 per cent provide the possibility of contactless payment. The number of payment terminals (contact and contactless) per 1 million permanent population of Ukraine (according to the State Statistics Service of Ukraine) as of October 1, 2021 was 10.5 thousand. (a year ago – 9 thousand units per 1 million population) [2].

In the conditions of reforming the banking system, it is necessary to increase the level of security of payments for both payers and payees [3]. Against the background of the development of cashless payments, the level of fraud is growing. At present, the level of security of cashless payment systems should be increased, as well as the relevant knowledge and skills not only of employees of financial institutions, but also of their clients. The National Bank has published a draft resolution “On approval of the Regulation on the organization of cybersecurity in the banking system of Ukraine”, developed in compliance with the Law of

Ukraine “On Basic Principles of Cyber Security of Ukraine” and the Cyber Security Strategy of Ukraine, approved by the Presidential Decree of August 26, 2021 № 447/2021 . The draft resolution regulates the organization and provision of cybersecurity in the banking system of Ukraine and defines: the basic principles of functioning of the cybersecurity system; principles of ensuring information exchange between the Cyber Security Center of the National Bank and banks of Ukraine; requirements for measures to ensure cyber protection of critical information infrastructure; requirements for conducting an independent information security audit [4].

Enterprises and entrepreneurs can make cash payments between themselves and / or individuals within one day on one or more payment documents within the established limits of cash payments. Payments over the established maximum amounts are made through banks or non-banking financial institutions that have a license to transfer funds without opening an account, by transferring funds from a current account to a current account or depositing cash in a bank for further transfer to current accounts. Suppliers and buyers have the right to freely choose the form of cashless payments and method of payment, which is agreed upon when concluding supply agreements or contracts. The bank does not interfere in the contractual relationship and the choice of forms of payment and method of payment [5]. Payers and recipients of funds control the timely conduct of settlements and claims that arise, consider them in the prescribed manner without the participation of banking institutions.

In order to settle possible moments of threats to the violation of continuity, security, instant access to the payment system and real-time payments, the payment organization must be secured in the rules developed by it, which are approved by the state regulator, the possibility of activating legal means, among which are important powers of control in the management of payment risks and procedures for liability for violations in the payment sector.

Literature

1. The all-Ukrainian information campaign to promote non-cash payments has started. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/startuvala-vseukrayinska-informatsiyna-kampaniya-z-populyarizatsiyi-bezgotivkovih-rozrahunkiv> (access date: 21.11.2021).

2. Ukrainians increasingly prefer cashless payments. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ukrayintsi-dedali-bilshe-viddayut-perevagu-cashless-rozrahunkam> (access date: 21.11.2021).

3. Ari Anil, Pula Gabor. Assessing the Macroeconomic Impact of Structural Reforms in Ukraine. *Working Paper*. 2021, April 23. No. 2021/100.

4. Cybersecurity of Ukraine's banking system must be strengthened. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kiberzahist-bankivskoyi-sistemi-ukrayini-maye-posilitisya-12738> (access date: 22.11.2021).

5. Maynard Nick. Digital Banking. Deep Dive Data & Forecasting 2020-2024. URL: <https://www.juniperresearch.com/researchstore/fintech-payments/digital-banking-trends-report/market-sizing-forecasting/deep-dive-data-forecasting> (accessed: 21.11.2021).

УДК 657

Амбарчян В.С., к.е.н., доцент,
Швейбиш К.Ю., здобувач освіти
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Органи державної влади функціонують з метою надання суспільно важливих послуг населенню в сферах оборони, громадського порядку, освіти, культури, науки, фізичного розвитку, охорони здоров'я, будівництва об'єктів інфраструктури, соціального захисту. Для виконання покладених завдань головні розпорядники бюджетних коштів потребують постійного фінансування з державного бюджету. Обсяг необхідних фінансових ресурсів та джерела їх отримання встановлюються законом про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період.

Надходження державного бюджету – це сукупність грошових коштів, які надходять до державного бюджету протягом бюджетного періоду. Джерелом надходжень є доходи, надходження в частині фінансування бюджету (надходження від розміщення боргових фінансових інструментів, повернення коштів з депозитних рахунків, кредити отримані, кошти від продажу державного майна) та повернення наданих кредитів. Доходи бюджету формуються за рахунок податкових надходжень, неподаткових надходжень, доходів від операцій з капіталом та трансфертів [1].

Одним із основних інструментів наповнення державного бюджету України є податкові надходження. Так, за підсумками 2020 року державний бюджет України отримав 851 115 641,02 тис.грн. податкових надходжень, що становить 79% загального обсягу всіх доходів [2]. Податкові надходження державного бюджету формуються за рахунок загальнодержавних податків, що сплачуються платниками податків за правилами, встановленими Податковим кодексом України.

Підсистема обліку виконання бюджетів є складовою системи обліку в державному секторі. Ведення обліку виконання бюджетів забезпечує Державна казначейська служба України (Казначейство). Вектори розвитку підсистеми обліку виконання бюджетів визначені Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року. Вдосконалення облікових та звітних процедур в державному секторі покликане підвищити ефективність управління державними фінансами, стратегічного бюджетного планування, порядку складання звітності про виконання бюджетів, системи контролю та якісних характеристик звітної інформації [3].

Облік виконання бюджетів здійснюється із застосуванням касового методу, що передбачає визнання доходів на дату надходження коштів до бюджету. Облік податкових надходжень державного бюджету охоплює процедури реєстрації планових показників, відображення податкових надходжень на рахунках бухгалтерського обліку та складання звітності. Податкові надходження класифікуються як доходи за необмінними операціями та обліковуються на рахунку 7531 «Податкові надходження» в кореспонденції із рахунками грошових коштів. Результати виконання державного бюджету в частині податкових надходжень відображаються у фінансових та бюджетних звітах. Фінансова звітність складається відповідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності». Бюджетний «Звіт про виконання Державного бюджету України» відображає результати виконання дохідної частини бюджету та подається щомісячно, щоквартально і щорічно [4].

Подальший розвиток бухгалтерського обліку в державному секторі має спрямовуватися на оцінку доцільності застосування

методу нарахування та подальше впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору.

Література

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України №2456-VI від 08.07.2010р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 13.08.2020)
2. Звіт про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. *Офіційна веб-сторінка Державної казначейської служби України.* URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 18.11.2021).
3. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України 20.06.2018 №437-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.11.2021).
4. Про організацію роботи зі складання Державною казначейською службою України бюджетної звітності про виконання Зведеного бюджету України, Державного бюджету України і місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя: наказ Міністерства фінансів України від 30.01.2018 № 41. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0038840-18#Text> (дата звернення: 20.11.2021).

УДК 657

Безус А.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах господарювання в Україні змінюються та уточнюються функції бухгалтерського обліку з метою поліпшення інформаційного забезпечення управління. Без даних бухгалтерського обліку неможливо дати об'єктивну оцінку результатам господарської діяльності підприємства. На підставі облікової інформації створюється інформаційна основа для розвитку ринку та оцінювання ефективності функціонування підприємств.

Бухгалтерський облік, як важлива складова інформаційної системи підприємства, формує значну частину загального обсягу

економічної інформації, яка у ньому створюється і забезпечує такі функції як планування, облік, контроль та аналіз. Він відображає господарську діяльність підприємств, організацій, установ та охоплює всі засоби господарства, джерела їх формування, господарські процеси і результати діяльності.

Бухгалтерський облік - процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Бухгалтерський облік відповідно до чинного законодавства може вестися: головним бухгалтером, прийнятим на підприємство за трудовим договором, генеральним директором при відсутності бухгалтера, бухгалтером, не є головним або сторонньою організацією (бухгалтерський супровід). Основне завдання бухгалтера – якістю своєї праці забезпечить створення максимально достовірної інформації.

Ціль бухгалтерського обліку в загальному вигляді може бути визначена як інформаційне забезпечення ефективної діяльності підприємства, збереження активів та захисту інтересів власників. Відповідно бухгалтерський облік вирішує такі завдання:

- отримання точної та своєчасної інформації про наявність та рух всіх ресурсів підприємства для забезпечення їх збереження та ефективного використання;

- вірогідне і точне визначення фінансових результатів діяльності підприємства і його рентабельності, як основних показників ефективності їх роботи в умовах ринку;

- постійний контроль за ефективним і раціональним використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів конкурентоспроможності своєї продукції і послуг, що надаються;

- захист економічної інформації від конкурентів і третіх осіб, які можуть нанести шкоду діяльності підприємства;

- якісне складання і своєчасне надання звітності, яка визначається законодавством [2].

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством.

Бухгалтерський облік у загальному циклі управління підприємством (планування – облік – аналіз – регулювання) виконує наступні функції: інформаційну, контрольну, оціночну, аналітичну.

Інформаційна функція бухгалтерського обліку полягає в забезпеченні інформації про фінансовий стан і діяльність підприємства для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Контрольна функція бухгалтерського обліку полягає в необхідності здійснення методами бухгалтерського обліку контролю збереження та ефективного використання ресурсів, виконання планових завдань, дотримання чинного законодавства й умов угод і контрактів.

Оціночна функція бухгалтерського обліку полягає у вимірі та оцінці ресурсів, визначенні вартості й собівартості виробленої продукції, розрахунку результату діяльності підприємства, його рентабельності. Оцінка є результатом вимірювання й ідентифікації об'єктів обліку.

Аналітична функція бухгалтерського обліку полягає в здійсненні на основі первинних та зведених даних економічного аналізу наявності, стану і руху ресурсів та результатів діяльності підприємства із широким застосуванням економіко-статистичних методів і моделювання.

Бухгалтерський облік є найважливішою функцією управління, являє собою інформаційну базу підприємства, що використовується для прийняття управлінських рішень.

Роль бухгалтерського обліку, що існувала в умовах планової економіки, обумовлювалася суспільним характером власності, потребами централізованого управління економікою і зводилася, головним чином, до виявлення відхилень від приписаних моделей господарської поведінки підприємств.

Бухгалтерський облік на підприємстві є суттєвою ланкою формування економічної політики, інструментом ведення бізнесу, одним з основних механізмів управління виробництвом та збутом продукції. Це допомагає вдосконалити організацію виробництва, оперативне та довгострокове планування, прогнозування та аналіз господарської діяльності.

Бухгалтерія дозволяє представити повну картину майнового та фінансового стану підприємства. Він містить вичерпну синтетичну та аналітичну інформацію про основні фонди, матеріальні, трудові та грошові ресурси, що дозволяє управляти процесом господарської діяльності та контролювати виконання плану прибутку.

Ефективне управління підприємством можливо лише в тому випадку, якщо на ньому створена дієздатна система бухгалтерського обліку, що дозволяє робити висновки про взаємозв'язки між діяльністю підрозділів та відповідними вартісними показниками, особливо витратами. Тому облік витрат на підприємстві повинен розвиватися таким чином, щоб не тільки достовірно визначати витрати, але і більш повно контролювати використання ресурсів, попереджаючи виникнення невіправданих витрат.

Нині бухгалтерському обліку відводиться головна роль в системі управління підприємством. Ринкові відносини ставлять підприємства перед необхідністю обґрунтовувати кожен крок. Для цього керівництво підприємства повинно мати об'єктивну та повну інформацію про фактичні витрати, собівартість продукції, прибуток та інші фактори, що впливають на бізнес-процеси та результати діяльності підприємства. Для збору та обробки такої інформації компанія використовує бухгалтерський облік.

Сучасний стан організації бухгалтерського обліку в Україні не можна вважати досконалим, оскільки він потребує значної модернізації. Серед основних проблем організації бухгалтерського обліку можна виділити такі:

- галузева специфіка обліку та звітності. Існують ґрунтовні відмінності у застосуванні вимог національних стандартів підприємствами різних галузей. І хоча держава в особі Міністерства фінансів встановлює певні вимоги і стандарти фінансової звітності, контроль за виконанням цих вимог знаходиться на неприйнятно низькому рівні.

- недосконалість законодавчого регулювання. Досить вагомим є питання визначення переваг ведення бухгалтерського обліку за національними чи міжнародними стандартами. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає перелік суб'єктів господарювання, які за тим чи

іншим критерієм повинні вести бухгалтерський облік за МСФЗ, але це стосується переважної меншості підприємств.

– підготовка бухгалтерських кадрів. В Україні потрібно створити систему підвищення кваліфікації бухгалтерських кадрів, яка б відповідала міжнародним вимогам, а саме стандартам освіти Міжнародної федерації бухгалтерів. Мета такої системи – кваліфікаційний рівень професійного бухгалтера має відповідати європейському рівню.

Передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є:

– диференціація вимог до фінансової звітності. Так, суб'єкти господарської діяльності повинні застосовувати єдині принципи оцінки та розкриття інформації, але обсяг інформації визначається винятково потребами користувачів;

– перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління, зростання ролі інтелектуального капіталу як ключового чинника конкурентоспроможності, сучасних інформаційних технологій тобто вивчення сучасних теорій, перегляд предмета й методу бухгалтерського обліку;

– безперервна професійна освіта, сертифікація бухгалтерів, що сприяє зростанню кваліфікації бухгалтерів і престижу професії;

– реуніфікація обліку та звітності, що передбачає відмову від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків, і збереження лише загальної структури фінансових звітів і мінімальних вимог до розкриття інформації тощо;

– формування сучасної парадигми обліку та звітності, метою якої є створення інформаційної інфраструктури, адекватної вимогам ринкової економіки в інтересах усіх членів суспільства.

Таким чином, для зменшення усіх існуючих ризиків, рішення про зміни в бухгалтерському обліку повинні прийматися враховуючи його роль в суспільному житті країни та поточних і перспективних завдань, історичні, соціальні та економічні особливості розвитку України. Сьогодні необхідна інституційна перебудова системи регулювання бухгалтерського обліку та звітності, де держава буде відігравати провідну роль за активної участі професійних громадських бухгалтерських організацій [3].

Бухгалтерський облік вважається однією з найважливіших складових у системі управління, тому вона повинна бути зважено організованою, поєднувати в собі професійні знання, міжнародний досвід і компетенцію, оскільки від правильності дій бухгалтера залежать ефективно й законне функціонування підприємства. Бухгалтер має великий вплив на управлінські рішення. Основним завданням бухгалтера є надання керівництву підприємства необхідної інформації для прийняття управлінських рішень. Для підвищення ефективності роботи підприємства та запобігання крадіжкам бухгалтер зобов'язаний створити систему внутрішнього контролю. Він бере участь у плануванні прибутку компанії, у складанні кошторисів та контролі за витратами. Таким чином, роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством не може бути описана одним словом, це цілий комплекс найважливіших функцій, що дозволяють реєструвати, аналізувати та контролювати господарську діяльність. Тому роль бухгалтерії в організації життя компанії навряд чи можна переоцінити.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.11.2021 р.)
2. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В. Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/Davydiuk_Bukhhalterskyi_oblik_2016.pdf
3. Пристемський О.С., Храпунова Т.Є. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13749/1/48.pdf>

УДК 657

Бишовець А.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ГРОШОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами на підприємстві. Вони є і початком, і кінцем операційного циклу підприємства. Операційна діяльність являє собою конвертацію грошових коштів у різного роду активів (наприклад, запаси), які використовуються з метою отримання дебіторської заборгованості. Операційний цикл закінчується тоді, коли процес конвертації закінчується і підприємство знову отримує грошові кошти у вигляді готівки або на рахунках в банку. Це дає змогу підприємству почати новий операційний цикл.

Однак вичерпну картину грошових потоків на підприємстві можна отримати із Звіту про рух грошових коштів. Даний звіт важливий для аналізу, а також він надає інформацію, яка допоможе користувачам відповісти на їхні запитання.

Звіт про рух грошових коштів є ключовим для реконструкції багатьох операцій, що є досить важливим для аналізу. Аналіз вимагає розуміння усіх облікових заходів, які лежать в основі підготовки та подання звіту. Методика складання Звіту про рух грошових коштів визначається НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», який передбачає поділ діяльності підприємства на три види: операційну, інвестиційну та фінансову [1].

Операційна діяльність – це діяльність, яка пов'язана з отриманням прибутку. Крім доходів і витрат, які представлені у звіті про фінансові результати, дана діяльність включає в себе чисті припливи та відпливи грошових коштів у результатів операційної діяльності. Прикладами руху грошових коштів від операційної діяльності можуть бути: надходження грошових коштів від реалізації товарів і надання послуг; надходження у вигляді роялті, комісійних, а також інші надходження; виплати грошових коштів

постачальникам товарів і послуг; виплати грошових коштів працівникам, а також виплати за їх дорученням. Операційна діяльність стосується статей звіту про фінансові результати та статей звіту про фінансовий стан (баланс), які мають відношення до операцій, які пов'язані з оборотними активами.

Інвестиційна діяльність – це діяльність, яка пов'язана з придбанням та продажем нефінансових активів. Ця діяльність включає ті активи, які принесуть дохід підприємству, наприклад, інвестиції в цінні папери. Інвестиційна діяльність також включає позикові кошти. Прикладами руху грошових коштів від інвестиційної діяльності є: виплати грошових коштів для придбання (надходження від реалізації) основних засобів, нематеріальних активів та інших довгострокових активів; дивіденди, відсотки отримані від довгострокових інвестицій; надходження від продажу довгострокових необоротних активів.

Фінансова діяльність – це діяльність, яка пов'язана з внесенням, вилученням та обслуговуванням грошових коштів з метою підтримки діяльності підприємства. Фінансова діяльність включає в себе: надходження грошових коштів від випуску акцій або інших інструментів власного капіталу; виплати грошових коштів власникам для придбання або викупу раніше випущених акцій підприємства; виплати грошових коштів для погашення позик.

Грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відображено в табл. 1.

Таблиця 1

Грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

Грошові потоки	«Вхідні потоки»	«Вихідні потоки»
1	2	3
Грошові потоки від операційної діяльності	– надходження від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) – надходження із бюджету, державних цільових фондів – авансові платежі, отримані від клієнтів	– виплати постачальникам і підрядникам – виплати працівникам заробітної плати, допомоги, винагород – сплачені податки і відрахування на соціальні заходи

Продовження табл. 1

1	2	3
	– надходження від продажу виробничих запасів	– аванси перераховані постачальникам підприємцям
Грошові потоки від інвестиційної діяльності	– надходження від продажу акцій, боргових зобов'язань інших підприємств – надходження від продажу довгострокових необоротних активів – дивіденди, відсотки отримані від довгострокових інвестицій	– придбання акцій, боргових зобов'язань інших підприємств – придбання основних засобів, нематеріальних активів – виплати коштів за похідними фінансовими інструментами
Грошові потоки від фінансової діяльності	– отримання довгострокових кредитів – отримання короткострокових кредитів – надходження від випуску та розміщення акцій – інші надходження	– погашення довгострокових кредитів – погашення короткострокових кредитів – виплата дивідендів – придбання акцій власної емісії

Дані сформовано з [2, с.256-264]

Отже, Звіт про рух грошових коштів - це інструмент оцінки здатності активів підприємства генерувати необхідний обсяг грошових коштів при здійсненні господарських операцій, що є одним з важливих критеріїв його успішності та стабільності функціонування.

Звіт допомагає здійснити планування інвестиційної та фінансової політики підприємства. Зовнішні користувачі (інвестори та кредитори) можуть використовувати наведену інформацію у Звіті про рух грошових коштів для аналізу здатності підприємства керувати коштами, для погашення зобов'язань у найкоротший час.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвер. наказом Мінфіну від 07.02.2013 №73. Дата оновлення: 10.08.2021. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 16.11.2021).
2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.
3. Спільник І.В., Загородна О.М. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. зб. наук.пр.* Тернопіль: 2017. Вип. 1-2. С. 62-80.

УДК 657

Бишовець А.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Ларікова Т.В.**, к.е.н., доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ІНОЗЕМНОЮ ВАЛЮТОЮ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

У процесі реформування діяльності суб'єктів державного сектору, до складу яких входять розпорядники бюджетних коштів, відбуваються суттєві зміни. За підтримки Європейського союзу, Світового банку виділяються кошти в іноземній валюті на розвиток їх діяльності, матеріального забезпечення, підвищення кваліфікації працівників, тощо.

Однак, фінансова звітність суб'єктів державного сектору подається у гривні відповідно до п. 1 розд. I НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності». Саме тому, господарські операції, вартість яких визначена в іноземній валюті або які потребують розрахунків в іноземній валюті, перераховують за курсом іноземної валюти в гривню для відображення їх в обліку та фінансовій звітності.

Відповідно до НП(С)БОДС 130 "Вплив змін валютних курсів" (далі – НП(С)БОДС 130), операція в іноземній валюті - це господарська операція, вартість якої визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті [1].

Особливістю обліку операцій в іноземній валюті є необхідність здійснення перерахунку іноземної валюти за курсом Національного Банку України в гривневий еквівалент як на дату операції, так і на дату балансу. Виключенням є проведення операцій щодо купівлі або продажу валюти, конвертація відбувається за міжбанківським валютним курсом.

Кошти в іноземній валюті можуть надходити до суб'єктів державного сектору з різних сторін, зокрема від: міжнародних банків, благодійних фондів, юридичних осіб-нерезидентів, тощо; у вигляді благодійної допомоги, грантів, дарунків.

В процесі оформлення грантової угоди та зарахування коштів на поточний валютний рахунок банку зазвичай проходить два-три дні. За цей період офіційний курс НБУ змінюється, в результаті виникають курсові різниці.

Відповідно до п. 4 розд. II НП(С)БОДС 130 курсові різниці за монетарними статтями визначають двічі: на дату здійснення господарської операції та на дату балансу [1].

Монетарні статті – це статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів, зокрема: іноземна валюта на рахунках; валютні зобов'язання за оприбутковані товари, отримані роботи й послуги; валютна заборгованість за відвантажені товари, надані послуги й роботи; заборгованість за кредитом в іноземній валюті; заборгованість за поворотною фінансовою допомогою в іноземній валюті; непогашена заборгованість перед підзвітною особою за затвердженими витратами у закордонному відрядженні .

В процесі зарахування коштів, за умови збільшення офіційного курсу НБУ виникають позитивні курсові різниці, які відображаються як інші доходи за обмінними операціями на субрахунок 7411 «Інші доходи за обмінними операціями», відповідно за умови зменшення офіційного курсу НБУ виникають витрати від обмінних операцій, які обліковуються на субрахунок 8411 «Інші витрати від обмінних операцій». Розрахунок курсової різниці здійснюють за такою формулою:

$$КР = СГО \times (K2 - K1) \quad (1),$$

де: КР - сума курсових різниць;

СГО - сума господарської операції (монетарної статті);

К1 - курс НБУ на дату виникнення монетарної статті чи дату балансу (залежно від того, яка подія сталася пізніше);

К2 - курс НБУ на дату визначення курсової різниці (на дату балансу чи на дату розрахунків).

Оформлення грантових угод в іноземній валюті та надходження коштів на поточні валютні рахунки банку відображаються в обліку за типовою кореспонденцією (табл. 1).

Таблиця 1

Типова кореспонденція субрахунків обліку надходження коштів в іноземній валюті розпорядників бюджетних коштів

№	Зміст господарської інформації	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Оформлено грантову угоду на отримання коштів в іноземній валюті для розвитку освіти	2117	7511
2.	Отримано кошти в іноземній валюті на поточний валютний рахунок в банку	2311	2117
3.	Відображено позитивну курсову різницю, якщо офіційний курс протягом періоду зарахування коштів на рахунок збільшився	2117	7411
4.	Відображено негативну курсову різницю, якщо офіційний курс протягом періоду зарахування коштів на рахунок зменшився	8411	2117

Джерело: згруповано за інформацією [4].

За умови використання коштів в іноземній валюті суб'єкти державного сектору повинні переводити їх у гривневий еквівалент, відповідно виникають господарські операції щодо купівлі/продажу іноземної валюти. Такий процес умовно можна поділити на два етапи.

На першому етапі відбувається формування та подання до Казначейства усіх необхідних документів для продажу іноземної валюти. На цьому етапі бухгалтеру в обліку необхідно показати операцію щодо продажу іноземної валюти за міжбанківським валютним курсом і одночасно курсову різницю, за умови її виникнення. На наступному етапі здійснюється зарахування іноземної валюти на поточний рахунок банку конвертованої в

гривню і одночасно необхідно визначити та показати в обліку курсову різницю, за умови її виникнення за міжбанківським валютним курсом. Підставою для розрахунку курсових різниць є виписка з банку.

Банківські установи за господарські операції щодо конвертації іноземної валюти стягують комісію, для розпорядників бюджетних коштів - це витрати звітного періоду, які в обліку відображаються як матеріальні витрати на субрахунок 8013 «Матеріальні витрати» (табл. 2).

Таблиця 2

Відображення в обліку продаж іноземної валюти
розпорядниками бюджетних коштів

Дата	Зміст господарської інформації	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
18.11.20XX	Перераховано євро установі банку для продажу	2117	2311
19.11.20XX	Відображено курсову різницю (курс НБУ становив 26,71 грн/€)	8411	2117
19.11.20XX	Зараховано кошти від продажу євро за курсом 27,00 грн/€	2313	2117
19.11.20XX	Відображено курсову різницю	2117	7411
19.11.20XX	Нарахована вартість послуги банку за придбання валюти	8013	2117

Джерело: згруповано за інформацією [4].

Таким чином, з метою покращення контролю щодо розрахунків курсових різниць та достовірність відображення цієї інформації в системі бухгалтерського обліку доцільно відкривати аналітичні рахунки до субрахунків інших доходів (витрат) за обмінними операціями. Аналітичний облік запропоновано вести за субрахунками 7411 «Інші доходи за обмінними операціями» за відповідною аналітикою щодо отримання доходів від купівлі-продажу іноземної валюти; за субрахунком 8411 «Інші витрати за обмінними операціями» доцільно деталізувати інформацію про витрати від купівлі-продажу іноземної валюти.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 130 «Вплив змін валютних курсів», затверджене [наказом Мінфіну від 11.08.2011 р. № 1022](#). Дата оновлення: 24.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1040-11#Text> (дата звернення: 16.11.2021).
2. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Мінфіну від 31.12.2013 р. №1203. Дата оновлення: 27.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 16.11.2021).
3. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Мінфіну від 29.12.2015 р. №1219. Дата оновлення: 27.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#n24> (дата звернення: 17.11.2021).
4. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, затверджена наказом Мінфіну від 29.12.2015 р. № 1219. Дата оновлення: 27.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16#Text> (дата звернення: 16.11.2021).

УДК 657

Білозерова Г.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЛІКВІДНОСТІ ЯК КЛЮЧОВИХ ОЗНАК ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ

Однією з найважливіших умов життя, розвитку, забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства є його фінансова стійкість. Саме ця характеристика, що свідчить про стабільність положень підприємства, характеризує ефективність інвестиційного, операційного та фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, також визначає здатність компанії відповідати за своїми боргами та зобов'язаннями.

Платоспроможність – це готовність підприємства погасити вимоги кредиторів, якими настали терміни оплати з допомогою абсолютно ліквідних активів (коштів). Фінансова стійкість - це одна з ключових характеристик довгострокової платоспроможності підприємства. Першорядна роль аналізу фінансової стійкості

полягає в тому, щоб вчасно виявити та усунути недоліки у фінансовій діяльності підприємства [1].

Існує певний взаємозв'язок та взаємозалежність між показниками ліквідності та платоспроможності – ліквідність визначає короткострокову платоспроможність підприємства. Ліквідність, з одного боку, це величина, зворотна по відношенню до часу, необхідного для швидкого продажу активу за даною ціною. З іншого боку, це сума, яку можна за нього виручити. Подібність цих понять у тому, що вони характеризують ймовірну здатність суб'єкта економічних відносин у повному обсязі погашати (виконувати) зобов'язання [2].

Основним та єдиним джерелом інформації для аналізу платоспроможності є бухгалтерський баланс. Основним методом проведення аналізу є коефіцієнтний.

Для аналізу ліквідності балансу актив балансу групується за рівнем зменшення ліквідності, пасив - за рівнем терміновості оплати (погашення). Активи залежно від швидкості перетворення на кошти (ліквідності) поділяють на групи: А1 - найбільш ліквідні активи; А2 - швидкореалізовані активи; А3 - повільно реалізовані активи; А4 - важкореалізовані активи. Угрупування пасивів залежить за ступенем терміновості їхнього повернення. П1 – найбільш термінові зобов'язання; П2 – короткострокові пасиви; П3 – довгострокові пасиви; П4 – постійні пасиви. При визначенні ліквідності балансу групи активу та пасиву зіставляються між собою.

Умови абсолютної ліквідності балансу: $A1 \geq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \geq P4$. Зіставлення $A1 - P1$ та $A2 - P2$ дозволяє виявити поточну ліквідність підприємства, що свідчить про платоспроможність (неплатоспроможність) найближчим часом. Порівняння $A3 - P3$ відбиває перспективну ліквідність. На її основі прогнозується довгострокова орієнтовна платоспроможність. Аналіз ліквідності балансу проводиться з допомогою аналітичної таблиці, за даними якої можна дійти невтішного висновку, як баланс підприємства відповідає критеріям абсолютної ліквідності [3, с.148-149].

Платоспроможність характеризується ступенем ліквідності оборотних активів та свідчить про фінансові можливості організації сплатити свої зобов'язання. Крім аналізу ліквідності балансу, для

точної оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства, необхідний розрахунок коефіцієнтів ліквідності. Він проводиться з метою оцінки співвідношення наявних активів, як призначених для безпосереднього продажу, так і задіяних у технологічному процесі для їх подальшого продажу та відшкодування вкладених коштів, та існуючих зобов'язань, які мають бути погашені підприємством у майбутньому періоді.

Розрахунок ґрунтується на тому, що види оборотних коштів мають різний ступінь ліквідності: абсолютно ліквідні кошти, далі за спадною ступенем ліквідності йдуть короткострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість, запаси. Тому для оцінки короткострокової платоспроможності через індикатори ліквідності підприємства застосовують показники, які різняться залежно від порядку включення їх до розрахунку ліквідних коштів, що розглядаються як покриття короткострокових зобов'язань.

У процесі аналізу показників платоспроможності та ліквідності організації розраховується рівень показників, визначається рівень їх відповідності нормативним (допустимим) значенням, виявляється динаміка за аналізований період. Отримані результати характеризують стійкість фінансового становища і формують інформацію до різних груп користувачів: для постачальників цікавий показник абсолютної ліквідності; для кредиторів – коефіцієнт "критичної оцінки"; для інвесторів та покупців - коефіцієнт поточної ліквідності.

Отже, можна сказати, що фінансова стійкість та ліквідність є найважливішими показниками платоспроможності підприємства. На основі аналізу можна зробити висновок про тенденції розвитку підприємства, вивчити інвестиційну привабливість проекту, а також вчасно скоригувати його діяльність на тому чи іншому етапі.

Платоспроможність виступає зовнішнім проявом фінансової стійкості та відображає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за своїми зобов'язаннями. У свою чергу, ліквідність – це здатність перетворення майна та інших активів організації на готівку.

Література

1. Бут Т. В. Аналіз фінансової стійкості підприємств в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. С. 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/158.pdf (дата звернення: 12.11.2021)

2. Дорошук О.І. Формально-логічні дослідження дефініцій платоспроможність та ліквідність. *Економіка, підприємництво та право*. 2016. Том 6. №2. С. 111-134.

3. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 339.5

Богдан Д.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Полянська Т.О.**, асистент
Луцький національний технічний університет

СВІТОВИЙ РИНОК ГОРІХІВ

Зростання ринку горіхів головним чином обумовлене зростаючим усвідомленням користі горіхів для здоров'я, оскільки вони є багатим джерелом клітковини, білків, вітамінів, антиоксидантів та інших важливих мінералів. Вони є хорошим джерелом насичених жирів і допомагають підтримувати здоров'я серця і мозку.

Ринок горіхів роздроблений через присутність великих регіональних та вітчизняних гравців у різних країнах. Акцент робиться на злитті, розширенні, поглинанні та партнерстві компаній разом із розробкою нових продуктів як стратегічних підходів, прийнятих провідними компаніями для підвищення їхньої присутності у споживачів. Ринок горіхів розподілений за категоріями на органічні та звичайні найпоширенішими видами є: мигдаль, арахіс, фундук, волоські горіхи, кеш'ю, фісташки. Найпопулярнішим горіхом у світі є кеш'ю, його продажі зростають величезними темпами, а саме на 17,2%, або 760 мільйонів доларів на рік [1].

Світовий ринок горіхів у 2020 році зазнав втрат через Covid-19, оскільки горіхи дорогі і не належать до основних продуктів харчування. Однак, загалом, зменшення обсягів споживання не відбулися. Світовий попит на горіхи стабільно зростає. Торік він був забезпечений лише наполовину, тому українські виробники мають усі шанси успішно експортувати продукт.

На початок пандемії навесні 2020 року попит на волоські горіхи різко впав, але поступово відновлювався. Однак загалом ціни були нижчими, ніж очікували виробники.

Протягом останнього десятиліття світове виробництво горіхів неухильно зростало, досягнувши понад 5,3 мільйона метричних тон у сезоні 2020/2021, що на 15% більше, ніж у 2019/20, і на 65% більше, ніж десятиліттям раніше. Між сезонами 2011/12 та 2020/21 року світове виробництво горіхів збільшувалося середньорічними темпами близько 212400 метричних тон на рік.

У 2020/21 році світове виробництво арахісу оцінювалося в понад 47,6 мільйонів метричних тон (в шкаралупі), що на 7% більше порівняно з попереднім сезоном і на 33% більше, ніж у 2011/12.

Середній темп зростання за період 2001/12-2020/21 рр. становив 1,1 млн метричних тон на рік, що свідчить про висхідну траєкторію зростання виробництва за останнє десятиліття.

Мигдаль і волоські горіхи мали найбільшу питому вагу, що становить 31% і 19% світової частки, відповідно, далі йдуть фісташки (19%), кеш'ю (16%) і фундук (10%). горіх пекан, макадамія, кедрові горіхи, а бразильські горіхи припадали на решта 5%.

При аналізі річних темпів приросту насаджень деревних горіхів за останні десять років, сформувався наступний тренд - макадамія, волоські горіхи, пекан, кеш'ю, мигдаль та фісташки мали найвагоміше значення лінійного збільшення ($R^2 > 0,6$) з наступним річним темпи зростання:

- Макадамія: 3657 тон на рік ($R^2 0,98$);
- Волоські горіхи: 59 082 тон на рік ($R^2 0,95$);
- Пекан: 7396 тон на рік ($R^2 0,95$);
- Кеш'ю: 32 287 тон на рік ($R^2 0,72$);
- Фісташки: 42 426 тон на рік ($R^2 0,61$) [2].

Сполучені Штати лідирують у світовому виробництві горіхів із середньою часткою 40% (2016/17-2020/21). Найбільше з вироблених культур становить мигдаль (59% виробництва країни), фісташки (21%) та волоські горіхи (15%). Туреччина на другому місці з 11% світової частки, з фундуком і фісташками 64% і 31% виробництва країни, відповідно.

На Китай та Індію припадає 38% і 14% світового врожаю арахісу відповідно. Нігерія виростила наступні 8%, за ними йдуть США (6%), Сенегал (3%) та Аргентина (3%).

На відміну від волоських горіхів, мигдалю та фісташок, на світовому ринку фундуку безсумнівним довгостроковим лідером є Туреччина, яка в 2019 році отримала найвищий урожай фундука в історії. Італія також має величезні площі під фундуком та є одним з основних імпортерів.

Під основними видами горіхів (волоський горіх, мигдаль, фундук, фісташка) за усіма категоріями господарств в Україні зайнято близько 21,8 тис. га. За останні 5 років загальна площа усіх насаджень горіхоплідних культур зросла на 104,5%, у тому числі безпосередньо під волоським горіхом на 102,3%. У цілому підвищення середньої урожайності вирощування горіхів відкриває нові можливості зростання галузі [3].

Найбільші світові імпортери волоського горіха, якими є Німеччина, Італія, ОАЕ, Іспанія, Мексика, Туреччина та Японія, переважно нарощували обсяги імпорту. Німеччина за перші дев'ять місяців 2020 року збільшила імпорт на 41%, Японія – на 22%, Іспанія – на 16% та Мексика – на 6%. Лише Італія трохи знизила імпорт волоських горіхів. Туреччина купила майже той самий об'єм волоського горіха, що й на рік раніше, але вона змінила вектор закупівель, різко наростивши імпорт волоського горіха зі США та знизивши закупівлі в Україні (майже втричі). Німеччина та інші великі імпортери також наростили імпорт горіха зі США. Німеччина взагалі збільшила імпорт американського волоського горіха більш ніж у 4 рази. Молдова також скористалася зростанням імпорту горіхів до Німеччини та наростила постачання в цю країну.

Найбільший приріст закупівель горіха Туреччиною був із Китаю, звідки раніше Туреччина майже не ввозила волоських горіхів, а 2020 року купила більше, ніж в Україні. Тому є проблеми з реалізацією волоського горіха з України та Молдови – адже США чинили величезний тиск на світовий ринок, витісняючи конкурентів із найпривабливіших ринків. Як наслідок і Молдова, і Україна сконцентрувалися на експорті до країн ЄС, в яких вони вже були присутні. Проте Україна знизила виручку від експорту волоського горіха за підсумками 10 місяців 2020 року відразу на чверть, хоча тоннаж експорту зріс. У Молдові цього року були

несприятливі погодні умови. Постраждали насадження волоського горіха, урожай якого знизився, так само як і його якість. Одним із головних нових виробників горіхового бізнесу регіону була Грузія [4].

Важливим для України є ринок саме волоського горіху. Основними імпортерами вітчизняного волоського горіха в Європі є Франція, Греція, Болгарія, Австрія [5].

Другим за обсягами є ринок країн Азії, де найбільші потоки експорту горіхів спрямовані до Туреччини, Іраку, Грузії і Лівану.

За перші чотири місяці сезону (з жовтня 2019 по січень 2020 року включно), Україна вже заробила \$ 77,4 млн від експорту волоського горіха, що на 23% більше, ніж роком раніше. обсяги експорту, то тут зростання було набагато більш істотним, однак ціни, які українські експортери отримували при експорті горіха, були нижче, ніж роком раніше [6].

Література

1. Ринок горіхів – зростання, тенденції. URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/nuts-and-nutmeals-market>
2. Статистичний щорічник Міжнародної ради з горіхів і сухофруктів 2020/2021. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/1625230833_INC_Stats_2021.pdf
3. Експорт горіхів України в сезоні 2019-2020. URL: <https://www.growthow.in.ua/ukraina-mozhe-vidnovyty-rekord-eksportu-horikhiv-v-sezoni-2019-2020/>
4. Горіховий бізнес – підсумки 2020 року для волоського горіха, мигдалю, фундуку, фісташки та інших горіхів. URL: <https://east-fruit.com/plodoovoshchnoy-rynok/obzory-rynka/orekhovyyu-biznes-itogi-2020-goda-dlya-gretskogo-orekha-mindalya-funduka-fistashki-i-drugikh-orekhov/>
5. Довідка «Зовнішня торгівля України товарами та послугами в 2020 році». URL: <https://www.me.gov.ua>
6. Аналіз ринку горіхів. URL: <https://pro-consulting.ua>

УДК 334.716:351:863

Божко Д.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Кошельок Г.В.**, д.е.н., доцент
Одеський національний економічний університет

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Формування ринкових відносин в Україні та необхідність існування підприємств у жорстких умовах світового та вітчизняного конкурентного середовища суттєво ускладнюють їх функціонування та обумовлюють необхідність забезпечення їх економічної безпеки на всіх стадіях життєвого циклу.

Головна мета управління економічною безпекою – забезпечення ефективного функціонування, продуктивної роботи операційної системи та економічного використання ресурсів, забезпечення певного рівня трудового життя персоналу та якості господарських процесів підприємства.

До основних проблем, які сьогодні перешкоджають зміцненню економічної безпеки підприємництва в Україні та її регіонах і на вирішення яких має бути спрямована послідовна й активна державна економічна політика у цій сфері, належать:

– наявність прямих та опосередкованих злочинних, кримінальних посягань, так званого «рейдерства», а також дискримінаційних дій (як безпосередніх, так і через адміністративні органи державної влади) щодо підприємців з боку політико-фінансових, інсайдерських груп;

– слабкість правової та недосконалість судової систем;

– системність корупції, в тому числі в органах влади, і відсутність державних інститутів захисту права власності;

– низький рівень конкурентоспроможності підприємств і невисокі показники економічної ефективності їх функціонування, зокрема у галузях реального сектора економіки [1].

До шляхів покращення економічного стану підприємства повинні орієнтуватися на оптимальне використання власних активів підприємства, потрібних для досягнення поставленої мети, що можливе через зменшення потенційних економічних загроз і підвищення економічної безпеки суб'єктів господарювання, а саме:

– створення умов для збільшення ефективності функціонування підприємства через підтримання достатнього рівня його фінансової стабільності і ліквідності;

– впровадження в діяльність підприємства новітніх інформаційних технологій та сучасного обладнання для підвищення його рентабельності і конкурентоспроможності;

– організація оптимальної організаційної структури для ефективного управління;

– підтримання кваліфікації працівників підприємства на належному рівні та оптимальний розподіл функціональних обов'язків;

– впровадження сучасних заходів для захисту навколишнього середовища від шкідливих наслідків роботи підприємства; — забезпечення дієвого юридичного захисту всіх напрямів діяльності підприємства;

– забезпечення дієвих заходів безпеки працівників підприємства, його капіталу, активів і інтересів бізнесу [2].

Для подальшого розвитку й зміцнення економічної безпеки в Україні влада нашої країни має скористатись також досвідом більшості розвинених країн та усунути відповідно недолік державної політики.

Насамперед економічна безпека підприємства також залежить від і економічної безпеки країни, тому що базується на фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів надає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам [1].

Таким чином, економічна безпека підприємництва в Україні має свої проблеми, які перешкоджають нормальному функціонуванню, але не зважаючи на велику кількість цих проблем і загроз, наша країна має потенціал саме для вирішення багатьох із них. Шляхи підвищення економічної безпеки підприємств будуть сприяти насамперед зміцненню їх фінансової безпеки, що дає можливість стабільно й ефективно контролювати та захищати свою господарську діяльність.

Література

1. Анісімова О.М., Лаврентьєва Л.В. Сучасні тенденції економічної безпеки підприємства в Україні. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. № 11, т. 1. С. 153-158.
2. Денисенко М.П., Колісниченко П.Т. Пріоритетні напрями посилення економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2017. № 3, С. 31-35.

УДК 339

Борійчук С.С., здобувач освіти
Науковий керівник **Голячук Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ШЕРІНГОВА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

Цифрова трансформація потребує нових підходів до застосування новітніх технологій підприємствами, бізнесом та пересічними громадянами.

«Модель цифрового суспільства, до якого ми рухаємося: кожна людина в цьому суспільстві стає брендом, що володіє певним набором якостей, компетенцій і ресурсів. Чим більше стане оцифровуватися світ навколо нас, тим більше з'явиться підстав для виникнення шерингової комунікації» - зазначено у дослідженні Краус К.М. [1]

Шерінг (з англ. to share – ділитися) - це сплав горизонтальних бізнес зв'язків та ІТ-платформи, яка поєднує мільйони продавців та клієнтів. У шерінговій економіці люди надають послуги чи продають товари один одному напряму, без участі великих гравців чи корпорацій. На допомогу у цьому приходять сучасні додатки та портали, які беруть комісії за свої послуги з тієї чи іншої сторони, надаючи доступ до клієнтської чи підприємницької бази, перевіряючи обидві сторони договору, та виступаючи гарантом благонадійності обох. Ці додатки можуть бути публічними компаніям, вартість яких на біржах сягає десятків мільярдів доларів [2].

Кукса В.М. наголошує, що «перевагою шерингової економіки є можливість повторного використання товарів (ресурсів або благ), термін використання яких не тривалий (іграшки, DVD-приставки,

апарати з реабілітації, ваги, розвиваючі килимки, пеленальні столи, дитячі велосипеди, інтерактивні іграшки тощо). Інтернет-технології, смартфони із GPS дозволяють людям побачити, де розташована найближча орендована машина, соціальні мережі забезпечують спосіб перевірки людей і побудови довіри, онлайніві платіжні системи обробляють платежі. Отож, виникає потужний шеринговий взаємозв'язок між фізичною і віртуальною сферами життя» [3].

На сторінках газети «Український тиждень» опублікована стаття, в якій обговорюються основні напрямки розвитку шерингової економіки в Україні. В статті зокрема зазначено, що «В Україні шерингова економіка представлена у декількох секторах економіки, основні з яких — три сектори. По-перше, перевезення. Тут є яскраві представники міжнародної шеринг-ком'юніті, як то французський BlaBla Car, що вийшов на український ринок у 2014 році, та американський UBER — ця відома компанія працює в Україні з 2016 році. По-друге, у фінансовому секторі — як p2p кредитування. Такі можливості багато років надає WebMoney. У 2016 році ПриватБанк запустив можливість p2p кредитування, і вже 10 років такі ж можливості розвиває українська компанія AFA, що спеціалізується виключно на p2p кредитах. По-третє, через медичну реформу в країні розвиваються десятки ІТ додатків, що поєднують лікарів з пацієнтами, як то Helsi.me, Medikit, тощо» [2].

Шерингова економіка оцінюється у декілька десятків мільярдів доларів. За прогнозами Credit Suisse, до 2025 року її обсяг сягне аж \$335 мільярдів [2].

Успішний розвиток вітчизняного шерингу залежатиме більшою мірою від довіри в українському суспільстві, зміни пануючої системи цінностей та, звичайно ж, розвитку інформаційного та комунікаційного простору, нових технологій. Проте, вже на існуючому етапі існування шерингу в Україні варто попіклуватися про створення належної законодавчої, правової, облікової та ін. систем в сфері шерингу, залучивши відповідні державні інституції [4].

Література

1. Краус К.М., Краус Н.М., Голубка С.М. Шерингова економіка: цифрова трансформація підприємництва на шляху до індустрії 4.0. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/75.pdf

2. Поділитися зі світом: що дає українцям шерінгова економіка. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/229889>

3. Кукса В.М. (2018). Економіка спільного споживання – нова система цінностей і довіри. *Фінансовий простір*, 2 (30), С. 71–77.

4. Шерінгова економіка: аналіз сучасного стану та можливостей її розвитку в Україні. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4085/sheryngovaeconomika.pdf>

УДК 657

Бренькач Б.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький Національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВАРТОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ОБСЯГ НАДАНИХ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Підприємства залізничного транспорту надають послуги з перевезення вантажів і пасажирів, тому їх діяльність характеризується такими показниками, зокрема, як вантажообіг і пасажирообіг. Вартість основних засобів прямо впливає на обсяг наданих послуг з перевезення як вантажів, так і пасажирів. Перевіримо це, для чого проведемо економетричне моделювання за реальними статистичними даними. В якості фактора виберемо залишкову вартість основних засобів а в якості показника – обсяг наданих послуг.

Статистичні дані для фактора і показника було взято на сайті Державної служби статистики України.

Аналіз кореляційного поля дозволив вибрати аналітичний вираз для залежності, яка описує зв'язок між фактором і показником. В даному випадку це поліноміальна залежність, оскільки для неї значення коефіцієнта детермінації є найбільшим і становить 0,914.

Отже, залежність між залишковою вартістю основних засобів та обсягом наданих послуг підприємств залізничного транспорту набуває вигляду полінома другого степеня:

$$y_{\text{роз}} = -0,0000000042 \cdot x^2 + 0,0521707259 \cdot x + 211752,6093182450, \quad (3.1)$$

де x – залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту, тис. грн.;

y – обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту, тис. грн.

Статистичні дані і розрахункові значення показника для побудованої економетричної моделі подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для економетричної моделі, яка описує зв'язок між вартість основних засобів і обсягом наданих послуг підприємств вантажного транспорту України за 2013-2020 роки

№ з/п	Рік	Значення фактора (залишкова вартість основних засобів), тис. грн. (x)	Значення показника (обсяг наданих послуг), тис. грн.		Відхилення, +/-
			статистичні дані, (y)	розрахункові значення, ($y_{роз}$)	
1	2013	6403272	377318,3	373608,0	3710,3
2	2014	9752902	325171,0	321068,4	4102,6
3	2015	1418312	294301,2	277298,2	17003,0
4	2016	1562079	292104,7	282999,0	9105,7
5	2017	1280369	277288,9	271665,1	5623,8
6	2018	1729587	267639,1	289422,2	-21783,1
7	2019	1187183	262633,5	267769,3	-5135,8
8	2020	1159770	261252,8	266609,4	-5356,6
Сума		-	2357709,5	2350439,7	-

Джерело: [1; 2]; розрахунки автора

Як показують дані таблиці 1, розрахункові значення показника незначно відрізняються від статистичних даних.

Побудовану економетричну модель було перевірено на адекватність статистичним даним. Розрахунки показали, що розрахункове значення критерію Фішера становить 64,013, при цьому табличне значення критерію рівне 5,99. Таким чином, обчислене нами розрахункове значення критерію Фішера більше за табличне значення цього критерію і ми з вибраною надійністю або ймовірністю 0,95 можемо зробити висновок, що побудована нами економетрична модель є адекватною статистичним даним і її можна використовувати для аналізу і прогнозувати.

Проведемо аналіз побудованої економетричної моделі і результати його подамо у таблиці 2.

Таблиця 2

Результати аналізу побудованої економетричної моделі

№ з/п	Показник	Значення показника	Висновок
1	Коефіцієнт детермінації	0,914	Варіація показника на 91,4% пояснюється варіацією фактора
2	Індекс кореляції	0,956	Точки поля кореляції лежать достатньо близько до лінії регресії

Джерело: розрахунки і висновки автора

Оцінимо ступінь еластичності показника (обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту) за фактором (залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту).

Згідно отриманого значення коефіцієнта еластичності, обчисленого для середніх значень фактора ($x_{\text{сеп}} = 3061684,3$ тис. грн.) і показника ($y_{\text{сеп}} = 294713,7$ тис. грн.), робимо висновок: у випадку, якщо фактор (залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту) збільшиться на 1%, то показник (обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту) збільшиться на 0,14%.

При проведенні прогнозування важливе завдання – правильно визначити тенденцію фактора і обрати його прогнозне значення.

Зважаючи на те, що протягом періоду дослідження (2013-2020 рки) значення фактора (залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту) значно відрізнялись в різні часові періоди, ми орієнтувались на період 2015-2020 років, коли значення фактора було відносно стабільним і навіть спостерігалась певна тенденція до зменшення протягом трьох останніх років.

Тому нами обрано для прогнозування значення фактора 1100000 тис. грн., тобто ми вважаємо, що зважаючи на динаміку фактора протягом останніх років, ймовірно, що у наступному (2021) році залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту становитиме 1100000 тис. грн.

Прогнозне значення показника було отримано шляхом підстановки прогнозного значення фактора у формулу (1). За результатами наших обчислень, прогнозне значення показника (обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту) становить 264058,4 тис. грн.

Тобто, можемо зробити такий висновок: якщо у 2021 році залишкова вартість основних засобів підприємств залізничного транспорту складе величину 1100000 тис. грн., то згідно проведених розрахунків на основі побудованої економетричної моделі з надійністю 0,95 обсяг наданих послуг підприємств залізничного транспорту складе величину 264058,4 тис. грн.

Література

1. Вартість основних засобів за видами економічної діяльності у 2013-2020 роках. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 24.10.2021).

2. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013-2019 роках. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 24.10.2021).

УДК 657

Бренькач Б.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Глучкевич Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

КОНТРОЛЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

На підприємствах залізничного транспорту процес контролю основних засобів проводиться згідно вимог нормативних документів України: Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» [1] та Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [2].

На підприємствах залізничного транспорту проводиться внутрішній і зовнішній контроль основних засобів. Так, внутрішній контроль здійснюється безпосередньо у виробничих підрозділах керівником депо, головним бухгалтером та керівником локомотивно-вагонного парку та автомобільного парку (табл. 1). Зовнішній контроль за основними засобами здійснюється материнською компанією за даними обліку виробничих підрозділів.

Внутрішній контроль технічного стану основних засобів у відокремлених підрозділах здійснюється на місцях їх утримання і експлуатації постійно протягом року або ж позапланово на вимогу материнської компанії. За даними відокремлених підрозділів здійснюється зовнішній контроль на рівні материнської компанії, у

звітності якої обліковуються усі основні засоби по відокремлених виробничих підрозділах по Україні.

На рівні бухгалтерії відокремлених підрозділів здійснюють контроль за станом, рухом й списанням основних засобів, вартістю основних засобів, амортизаційними відрахуваннями, веденням обліку і відображенням в звітності. За зведеними даними обліку щодо контролю основних засобів у бухгалтерії материнської компанії контролюють облікові дані по основних засобах в розрізі виробничих підрозділів.

Таблиця 1

Організація контролю основних засобів у відокремлених виробничих підрозділах підприємств залізничного транспорту

№ з/п	Вид контролю	Суть контролю	Місце проведення	Відповідальний за контроль	Період проведення
1	2	3	4	5	6
1.	Внутрішній	Дотримання належних умов зберігання та експлуатації основних засобів Контроль за технічною справністю і придатністю основних засобів	Виробничий підрозділ	Керівник депо Керівник локомотивно-вагонного парку та автомобільного парку	Постійно протягом року Позапланово на вимогу материнської компанії
		Контроль за станом, рухом, списанням основних засобів	Виробничий підрозділ	Керівник депо Головний бухгалтер	Перед складанням річної фінансової звітності Позапланово на вимогу материнської компанії
2.	Зовнішній	Контроль за основними засобами за виробничими підрозділами	Материнська компанія	Керівник, головний бухгалтер та керівник локомотивно-вагонного парку та автомобільного парку філії	Позапланово на вимогу материнської компанії Перед складанням зведеної консолідованої річної фінансової звітності

Основним видом внутрішнього і зовнішнього контролю за основними засобами є планова інвентаризація, яку здійснює головний бухгалтер при взаємодії з керівниками структурних підрозділів. В ході інвентаризації проводять перевірку наявності і стану основних засобів, зберігання основних засобів, правильності їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності [2].

Інвентаризація основних засобів у відокремлених підрозділах проводиться лише одноразово перед складанням річної фінансової звітності, результати якої зводяться у централізованій бухгалтерії.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 21.11.2021).
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 № 879 із змінами і доповненнями. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 24.11.2021).

УДК 657

Брік С.В., к.е.н., доцент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЇХ ОБЛІК

Практично всі підприємства України повинні створювати резерв сумнівних боргів у бухгалтерському обліку.

Виключення становлять лише:

- підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, тобто юридичні особи - платники єдиного податку 3 групи;
- непідприємницькі товариства;
- мікропідприємства – юридичні особи.

До мікропідприємств відносяться підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передуює звітному, відповідають як мінімум двом із наступних критеріїв:

- балансова вартість активів – до 350 тис.
- чистий прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тис. євро;
- середня кількість працівників - до 10 осіб.

Ці підприємства можуть включати в результаті балансу поточну дебіторську заборгованість у фактичній сумі без створення резерв сумнівних боргів.

Поточна дебіторська заборгованість, що є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до результату балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості дати балансу обчислюється величина резерв сумнівних боргів.

Отже, резерв сумнівних боргів створюється за заборгованістю, що виникає в ході нормального операційного циклу або яка буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

До поняття фінансового активу, серед іншого, включається дебіторська заборгованість, не призначена для продажу, тобто дебіторська заборгованість, що виникає в результаті надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржнику і не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.

Водночас, така дебіторська заборгованість повинна відповідати і загальним ознакам фінансового активу, зокрема підпадати під ознаки контракту, що надає право отримати кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства.

Таким чином, резерв сумнівних боргів створюється за дебіторською заборгованістю, за якою мають бути отримані кошти або їх еквіваленти.

Резерв сумнівних боргів створюється за такими статтями:

- "Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги" (стр. 1125 Балансу);
- "Векселі одержані" (стр. 1120 Балансу);
- "Дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками" (стр. 1145 Балансу);
- "Інша поточна дебіторська заборгованість" (стр. 1155 Балансу).

Резерв сумнівних боргів відноситься до так званих контрактивних статей і не наводиться в пасиві Балансу. При цьому у статті "Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги" (стр. 1125 Балансу) відображається заборгованість покупців та замовників за надані ними продукцію, товари, роботи або послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселем, якщо така інформація наводиться в окремій статті), зменшена на резерв сумнівних боргів.

Витрати створення резерву сумнівних боргів відбиваються у складі інших витрат операційної діяльності кореспонденцією: Дт 84 (944) – Кт 38. Списання резерв сумнівних боргів показують кореспонденцією Дт 38 – Кт 36, 34 та інших рахунків заборгованості, через яку було створено резерв сумнівних боргів.

Коригування резерв сумнівних боргів відображається кореспонденціями:

- Дт 38 – Кт 719 (у сумі зменшення обсягу резерв сумнівних боргів);

- Дт 84 (944) – Кт 38 (у сумі збільшення обсягу резерв сумнівних боргів).

З метою зручного заповнення балансу на рахунку 38 можна відкрити аналітичні субрахунки у межах окремих статей заборгованості.

Податковий облік резерв сумнівних боргів залежить від статусу платника податку.

Зокрема, малоприбуткові платники, у яких сума річного доходу за минулий рік не перевищує 40 млн грн і які поставили у "прибутковій" декларації відмітку про не проведення коригування фінансового результату, показують у податковому обліку операції з безнадійною дебіторською заборгованістю та резерв сумнівних боргів виключно за бухгалтерськими правилами.

Високоприбуткові платники податку на прибуток (з річним доходом понад 40 млн грн) та платники, які не поставили у "прибутковій" декларації відмітку про не проведення коригування фінансового результату, коригують фінансовий результат на різниці.

Зокрема, такі особи збільшують фінансовий результат на суму видатків:

– на формування резерв сумнівних боргів відповідно до НП(С)БО чи МСФЗ;

– від списання дебіторську заборгованість понад суму резерву сумнівних боргів.

Фінансовий результат до оподаткування зменшується на суму:

– коригування (зменшення) резерву сумнівних боргів, на яку збільшився фінансовий результат до оподаткування відповідно до НП(С)БО чи МСФЗ;

– списаної дебіторської заборгованості (у тому числі за рахунок створеного резерв сумнівних боргів), яка відповідає ознакам, визначеним у ПКУ.

Завдяки цьому коригуванню вся сума дебіторської заборгованості, що відповідає критеріям ПКУ, зменшує фінансовий результат.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 25.11.2021).

2. Національний стан (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджений наказом Мініфіну від 08.10.99 р. № 237. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/pologhennya-standart-buhgaltersykogo-1021475.html> (дата звернення 25.11.2021).

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Мініфіну від 30.11.99 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 25.11.2021).

4. Карпова В. Резерв сумнівних боргів у бухгалтерському та податковому обліку. Ліга : Закон, 2021. № 3-4.

УДК 657

Булатова М.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький Національний технічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Наявність необхідної величини виробничих запасів, яка водночас була достатньою для того, щоб процес виробництва не зупинявся через їх нестачу, і також щоб не було зайвих виробничих запасів, які обтяжують підприємство зайвими витратами на їх зберігання, є важливим чинником ефективної діяльності підприємства.

Отже, вартість виробничих запасів має безпосередній вплив на суму витрат підприємства і тому на його фінансовий результат. Тому питання організації обліку і контролю виробничих запасів є актуальним для підприємств будь-якої галузі, в тому числі і для підприємств оптової торгівлі.

Питання обліку і контролю виробничих запасів завжди перебували в колі наукових інтересів вчених обліковців. Однак, на нашу думку, варто більш детально зупинитись на можливих напрямках вдосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів на підприємствах оптової торгівлі.

При виконанні кваліфікаційної роботи магістра нами були досліджені теоретичні і практичні аспекти організації обліку і контролю виробничих запасів на підприємствах оптової торгівлі.

Обґрунтовано, що одним з напрямків вдосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів на підприємстві є вдосконалення його облікової політики шляхом Приведення Наказу про облікову політику підприємства у відповідність вимогам чинного законодавства.

При перевірці відповідності облікової політики одного з досліджуваних підприємств оптової торгівлі вимогам чинного законодавства нами з'ясовано, що в Наказі про облікову політику розкрито не всі необхідні складові облікової політики в частині обліку запасів.

В таблиці 1 подано складові облікової політики одного з досліджуваних підприємств оптової торгівлі з нашими доповненнями до наказу про облікову політику підприємства.

Таблиця 1

Приведення Наказу про облікову політику підприємства оптової торгівлі у відповідність вимогам чинного законодавства

Складові облікової політики в частині запасів	Можливі варіанти	Підстава	Наявність в наказі про облікову політику (так / ні)	Доповнення (у випадку відсутності інформації у наказі про облікову політику)	Елемент, який використовується на підприємстві, якщо не використовується – вказати причину
Одиниця обліку запасів	– найменування; – однорідна група (вид)	П(С)БО 9 «Запаси»	ні	<i>найменування</i>	найменування
Порядок розподілу транспортно-заготівельних витрат	– із застосуванням окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат; – із застосуванням оцінки товарів за цінами продажу та окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат (на підприємствах роздрібно́ї торгівлі)		ні	<i>із застосуванням окремого субрахунку</i>	із застосуванням окремого субрахунку
Методи оцінки вибуття запасів	– ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; – середньозваженої собівартості; – собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO); – нормативних витрат; – ціни продажу		так		середньозваженої собівартості
Призначення та умови використання запасів	самостійно встановлюється підприємством		ні	<i>використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг</i>	використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг
Періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	самостійно встановлюється підприємством		ні	<i>щомісяця</i>	щомісяця

Джерело: курсивом виділено доповнення автора

На нашу думку, внесені нами доповнення до Наказу про облікову політику підприємства оптової торгівлі сприятимуть налагодженню більш ефективної організації обліку запасів загалом і виробничих запасів зокрема.

УДК 657

Булах І.І., викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист,
Шиманська О.В., викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист,
Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу
Уманського національного університету садівництва

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Система бухгалтерського обліку в Україні формується у відповідності з напрямками сучасного розвитку економічного життя, соціальними та глобалізаційними викликами, що відбуваються у світі. Зародження постіндустріальної економіки супроводжується появою нового важливого виробничого ресурсу. Ним стали набуті знання та вироблена інформація, які визнаються особливим об'єктом обліку, продуктом господарської діяльності.

Основною рушійною силою такої економіки стають транснаціональні компанії корпоративного типу, що поєднують з допомогою сучасних комунікаційних мереж значну кількість територіально віддалених структур у різних куточках планети. Можливість вільної та оперативної передачі інформації створили сприятливі умови для формування та утримання інтелектуального капіталу, який також став важливим об'єктом обліку та втраховується при оцінці вартості суб'єктів господарювання.

Постіндустріальна економіка нерозривно пов'язана з глобалізаційними процесами. Як зазначає Куцик П. О., глобалізація супроводжується: стиранням кордонів між національними ринками, інтернаціоналізацією корпоративного капіталу; перетворенням інформаційних ресурсів та інтелектуального капіталу у найважливіший фактор виробництва; формуванням нових засад

конкуренції та принципів корпоративного управління на глобальних ринках; становленням регіональних угруповань як важливих учасників міжнародних економічних відносин [1, с. 7].

Вагомими чинниками, що впливають на сучасну економіку, слід вважати також екологічні та соціальні виклики. На цій основі більшої ваги в системі обліку та фінансової звітності відводиться питанням збереження природних ресурсів і соціальному захисту населення. У Директиві про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств, затвердженій Європарламентом і Радою ЄС 26.06.2013 року, значна увага відводиться спрощенню обліку і звітності дрібного соціально орієнтованого бізнесу та підвищенню вимог до розкриття інформації великих і середніх підприємств та корпорацій, особливо тих, що зайняті видобуванням природних ресурсів і заготівлею корінного лісу.

Україна, що намагається інтегрувати власну економіку до європейської, також впроваджує європейські стандарти щодо організації обліку та подання фінансової звітності. До цього спонукає її велика потреба в іноземних інвестиціях. Для їх залучення облік і звітність мають будуватися за міжнародними правилами.

Проте в останній час суттєві корективи у економічні процеси України і світу вносить коронавірусна пандемія. Епідемія призвела до згортання, паралічу багатьох видів бізнесу, до скорочення комунікаційних зв'язків між суб'єктами всередині країни і на міждержавному рівні. Необхідність самоізоляції та використання індивідуальних захисних засобів призвела до зниження соціальної активності населення у більшості країн світу. Найчастіше негативні наслідки пандемії відбиваються на малому бізнесі у торгівлі, наданні послуг, пасажирських перевезеннях, індустрії туризму, спорту, культури.

За прогнозами спеціалістів, згортання багатьох видів бізнесу, зниження соціальної активності населення може призвести до кардинальних змін у парадигмі людського життя, появі нових цінностей соціального розвитку суспільства. Справджуються їх висновки і прогнозні передбачення стосовно впливу епідемії на сучасний світовий розвиток, зокрема [2]:

1. Світ зазнає кардинальних змін, він стає менш відкритим, вільним, безпечним та захищеним.

2. У світовій економіці порушені основи глобалізації та міждержавні комунікативні зв'язки. В багатьох країнах посилюються національні інтереси, укріплюється державність.

3. Країни світу стараються розвивати національні самодостатні економіки, здатні забезпечити населення найважливішими засобами життєдіяльності.

4. Відбувається скорочення ланцюга комунікативних зв'язків, наближення ринків збуту продукції до місць їх виробництва.

5. Бізнес у світі став більш обачливим та менш ризиковим, що призвело до зниження прибутковості багатьох компаній, збільшення страхових запасів. Зате це надає національним економікам більшої стабільності, робить стійкішою та надійнішою усю економічну систему.

6. В багатьох країнах і на міждержавному рівні відбувається переорієнтація бізнесу на менш ризикові та більш прибуткові види діяльності. Відбувається скорочення або й згортання деяких із них, особливо у сфері культури, торгівлі та громадського харчування, спорту і туризму. Розвиваються нові напрями економічного життя, такі як медицина, виробництво засобів захисту населення, поширюється дистанційне комунікування у торгівлі, при здійсненні інших трансакцій.

Значні зміни відбуваються і в обліково-інформаційному забезпеченні діяльності підприємств та корпорацій. Вимушений карантин і скорочення виробничо-торговельної операцій призводять до тимчасової або й повної зупинки багатьох підприємств, що може негативно відбитися на дотриманні основоположного принципу безперервності ведення бухгалтерського обліку. При відновленні роботи таких суб'єктів після тривалої перерви виникає необхідність проведення інвентаризації наявних активів і розрахунків, уточнення їх оцінки, потребують узгодження з кредитними установами і перекваліфікації (реструктуризації) короткострокові та довгострокові кредити та інші боргові зобов'язання. Необхідність мінімізації контактів між контрагентами під час пандемії все більше спонукає до переходу на дистанційні методи ведення бізнесу та управління.

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що нові виклики, пов'язані з всесвітньою пандемією, суттєвим чином вплинули на світові суспільні, політичні, соціальні і економічні процеси. В результаті змінюються тенденції й у розвитку системи обліково-інформаційного забезпечення через звуження внутрішніх і міждержавних інформаційних комунікацій, розширення електронного документування та передачі інформації, посилення облікової оцінки ризиків з дотриманням принципу обачності у веденні бізнесу.

Література

1. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: монографія. Львів: Вид-во ЛТЕУ, 2017. 408 с.
2. Задорожний З. В., Крупка Я. Д., Назарова І. Я. Обліково-інформаційне забезпечення реорганізаційних процесів у надзвичайних умовах. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Харків: ХІ УБС, 2020, 2(33), С. 139-148. URL: <https://fkd.ubs.edu.ua/index.php/fkd/article/view/2970>.

УДК 33:004

Вавдіюк Н.Ю., здобувач освіти
Науковий керівник: **Тоцька О.Л.**, д.е.н., професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

МОЖЛИВОСТІ ПРОГРАМИ ZOOM ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ У СФЕРІ БІЗНЕСУ

Zoom – це сервіс для організації онлайн-занять і веб-семінарів (вебінарів) [1]. Ця програма – чудовий помічник у проведенні відеоконференцій, тренінгів, здійсненні групових та індивідуальних занять.

Основними характеристиками сервісу Zoom є:

- 1) можливість спілкування в режимі реального часу з використанням HD-відео та чистого звуку;
- 2) планування проведення конференцій заздалегідь і можливість запуску через Gmail, iCal або Outlook;
- 3) наявність функції демонстрації екрану й інтерактивної дошки;
- 4) можливість використання чатів (загальних та особистих);

- 5) можливість запису конференції;
- 6) застосування віртуальних фонів і налаштувань додаткових параметрів освітлення [2].

Поряд з наведеними перевагами можна назвати недолік – якщо організатор вимкнув зал очікування, то існує ймовірність появи небажаних сторонніх відвідувачів, яким відомо ідентифікатор конференції та код доступу.

Програма Zoom є доступною для кожного користувача та дозволяє організовувати самим, або ж брати участь в конференції з будь-якого пристрою: ПК, телефон, планшет та ін. Проте платна версія цього сервісу дає більш розширені можливості використання.

Існує чотири основних тарифних плани: базовий, професійний, бізнес і підприємницький.

Базовий пакет представляє безкоштовну версію користування та включає в себе можливість приєднання до 100 учасників, максимальний час тривалості конференції – 40 хвилин та необмежену кількість конференцій у день, загальною тривалістю до 30 год.

Вартість *професійного пакету* становить 14,99 дол. США за місяць. У неї також є можливість приєднання до 100 учасників, і додатково входить 1 ГБ пам'яті у хмарному сховищі.

Бізнес-ліцензія (19,99 дол. США за місяць) передбачає до 300 учасників (з купівлею доповнення Large Meetings – до 1000), містить додатково систему єдиного входу, керовані домени та фірмову символіку компанії.

Підприємницький пакет вартує 19,99 дол. США за місяць з можливістю лише річного контракту. Поряд з усіма перевагами попередніх ліцензій він включає в себе можливість приєднання до 500 учасників конференції й необмежене хмарне сховище [3].

Багато сучасних світових компаній рекомендує своїм співробітникам використовувати програму Zoom для робочих відеоконференцій. Завдяки цьому менеджери отримують змогу здійснювати оперативний аналіз і контроль діяльності своїх підлеглих.

Оскільки комунікації відбуваються в режимі реального часу, вони дозволяють швидко здійснювати виявлення та діагностику проблем або відхилень, які виникають на підприємстві. Їх аналіз

дозволяє запобігти інцидентам, збиткам, значним втратам часу та підвищити ефективність і якість праці.

Що стосується контролю, то за допомогою сервісу Zoom керівники можуть оперативно отримувати усні звіти підлеглих про стан підприємства, перебіг здійснення робіт, етапи виконання завдань. Менеджери можуть давати поради, рекомендації, або вказівки, щодо перебігу процесів в організації. Також управлінці набувають можливості аналізу та контролю діяльності, використовуючи статистичні звіти підлеглих, які можна продемонструвати в зазначеній програмі у вигляді презентацій, таблиць, схем або розрахунків.

Отже, визначальним фактором використання програми Zoom для управління на підприємствах є можливість проведення аналізу стану справ і реалізація функції контролювання.

Література

1. Микитюк А. Д. Використання сервісу Zoom у дистанційному навчанні. URL: http://www.dut.edu.ua/ua/news-1-525-8896-vikoristannya-servisuu-zoom-u-distancijnomu-navchanni_kafedra-inozemnih-mov (дата звернення: 26.11.2021).
2. Упрощенная видеоконференцсвязь и обмен сообщениями на любых устройствах. URL: https://explore.zoom.us/ru/products/meetings/?_ga=2.243645133.997746667.1608279218-543966489.1584876113 (дата звернення: 26.11.2021).
3. Choose a plan. URL: <https://zoom.us/pricing#plancomparison> (дата звернення: 26.11.2021).

УДК 339.9

Вакулік Н.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Галазюк Н.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Туризм як форма задоволення потреб людей у відпочинку має великий вплив на життя світової спільноти. Надходження від міжнародного туризму нині є однією з найзначніших складових так званого невидимого експорту (invisible export). Розвиток туристських зв'язків є важливим засобом нормалізації

міжнародного становища, зміцнення дружби між народами і поглиблення взаєморозуміння. Туризм став об'єктивною потребою сучасної цивілізації.

Туристична індустрія є однією з найбільших і високоприбуткових галузей світових економік, вона входить до числа трьох найбільших експортних галузей, поступаючись лише нафтодобувній промисловості і автомобілебудуванню, це один із вагомих чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення.

Поняття «туризм» почало формуватися з початком масовості, тобто «перемісень значної кількості людей з метою змістовного проведення дозвілля, хоча можна з впевненістю стверджувати, що подорожування завжди було властиве людині перш за все як біологічній істоті, для якої рух є невід'ємною потребою організму, а з часів посилення урбанізаційних процесів спілкування з природним середовищем все більшою мірою стає психофізіологічною потребою» [2].

Подорожування є формою пізнання середовища і розширення людських можливостей з адаптації до довкілля, а також одним з найдавніших засобів комунікації, культурного обміну, економічних контактів.

Міжнародний туризм дає змогу відносно швидко акумулювати інвестиційні кошти, вирішувати проблеми зайнятості, розвивати малий бізнес, а також сприяти покращенню екологічної ситуації та розвитку туристичних ресурсів [3].

Подорожування є формою наукового осягнення світу і одним з етапів розвитку сучасної цивілізації. Це також засіб долання бар'єрів – об'єктивних обмежень на шляху поширення явища. Можна визначити такі найбільш суттєві бар'єри: природні (гірські системи, водні простори, пустелі та інші несприятливі фізико-географічні явища), культурні (мовні, релігійні, побутові відміни тощо); технічні, пов'язані з доланням відстаней (шляхи сполучення, транспортні засоби). Тобто, мобільність людства є певною рушійною силою суспільного розвитку, спрямованою на інтенсифікацію господарювання, пом'якшення соціального і політичного напруження, поліпшення умов життя шляхом пізнання природного та соціокультурного середовища життєдіяльності.

Такими є об'єктивні передумови виникнення та поширення туризму як явища, яке охопило значну частину людства [3].

Туризм виступає засобом комунікації та саморозвитку, підвищення рівня освіти та загальної культури шляхом ознайомлення з культурою, побутом, традиціями та віруваннями, стилем та характером життя інших народів, з культурною спадщиною людства та перлинами природи. Безпосереднє спілкування різних народів і різних культур сприяє взаємозбагаченню та саморозвитку культури, відіграє значну роль в укріпленні миру та порозуміння на планеті, розширює культурні та ділові контакти.

Туристичний бізнес є досить вигідним напрямом вкладання капіталу, що дає високий і швидкий економічний ефект (окупність витрат у середньому складає два-чотири роки, а витрати на створення одного робочого місця у 20 разів менші, ніж у промисловості). При цьому важливо враховувати, що туристичні послуги не вичерпуються, відтворюються безперервно, існує можливість їх постійного удосконалення, вони реалізуються за готівку у твердій валюті, а не надаються в кредит [1].

Виділення основних шляхів співпраці України з іншими країнами та міжнародними організаціями у сфері туристичного бізнесу, а також розробка та обґрунтування моделей ефективного функціонування національної туристичної галузі в умовах глобалізації стануть поштовхом для розвитку туристичної сфери.

Серед показників економічної ефективності туристичної діяльності першочергове значення належить конкурентоспроможності та рентабельності. Це пояснюється тим, що вони демонструють ефект від надання туристичних послуг, дають змогу оцінити позитивні зрушення у розвитку галузі й робити висновки щодо доцільності вкладення інвестицій в цю сферу.

Туристичний ринок як ринкова система функціонує завдяки механізму постійної взаємодії попиту та пропозиції, адаптації підприємств сфери туризму до швидко змінюваного навколишнього середовища і координації їх діяльності. Розвиток ринку туристичних послуг має важливе соціально-економічне значення залучення інвестицій у туристичну галузь, зайнятість

населення, використання туристичних ресурсів для розвитку інфраструктури туризму.

Література

1. Грабовенська С.П. Аналіз і структура ринку туристичних послуг в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1 (56). С. 226–234.
2. Ковальчук С.В., Миколишина В.В. Поняття туристичного ринку та особливості його функціонування. *Вісник Хмельницького нац. унів-ту. Економічні науки*. 2011. № 6. Т. 4. С. 60-65.
3. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку: монографія. За заг. ред. професора В.Г. Герасименко. Одеса: Астропринт, 2013. 334 с.

УДК 343.98:343.37

Веремчук Д.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Сафарова А.Т.**, к.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Для сучасного етапу розвитку ринкової моделі господарювання в багатьох країнах, зокрема і в Україні, є характерним наявність високого рівня злочинності у сфері економіки, що призводить до криміналізації економічних відносин та загрози національній економічній безпеці країни. Здебільшого, такі явища завдають матеріальної шкоди як державі – у вигляді несплачених податків, так і підприємствам – у вигляді недоотриманого прибутку. Тому, сьогодні боротьба з економічною злочинністю набула характеру надзвичайно актуальної теми. Відповідно до цього, основним завданням правоохоронних органів, які розслідують економічні злочини, є забезпечення економічної безпеки шляхом швидкого та повного провадження розслідувань, які здійснюються у сфері економіки.

Відповідно до процесуального законодавства більшість питань економічного характеру, необхідність вирішення яких стоїть перед слідчими або судовими органами, вирішується шляхом проведення судово-економічних експертиз, адже отримані

результати, після їх проведення, виступають основним доказом під час розслідування злочинів у сфері економіки.

В загальному розумінні судово-економічна експертиза – це процесуальна дія, спрямована на отримання доказів шляхом проведення судовим експертом на основі його спеціальних знань з бухгалтерського обліку, оподаткування та фінансів дослідження об'єктів (первинних документів, облікових регістрів і звітності), які містять інформацію про фактичні дані та обставини справи, що перебуває у провадженні [1].

Призначення і проведення експертизи повинно відбуватися відповідно до нормативно-правових актів, які регламентують судово-експертну діяльність. В Україні такими є: Закон України «Про судову експертизу», Кримінально-процесуальний, Господарський процесуальний та Цивільний процесуальний кодекси. Основним серед них є Закон України «Про судову експертизу» [2], який містить загальні положення про судову експертизу, права та обов'язки судового експерта, а також особливості фінансово-організаційного забезпечення судово-експертної діяльності.

Варто зазначити, що призначення судово-економічної експертизи є досить важливою слідчою дією, від чіткості та правильності проведення якої багато в чому залежать якість та термін розслідування у справі. Дотримання норм законодавства при призначенні та проведенні судово-економічної експертизи, правильне використання слідчим або судом даних експертизи сприяють розкриттю злочину, встановленню дійсних обсягів завданих збитків та їх стягненню із винних.

Сучасну судово-економічну експертизу за напрямками поділяють на дослідження:

- бухгалтерського, податкового обліку та звітності;
- фінансово-господарської діяльності;
- фінансово-кредитних операцій [1].

Для кожного з цих напрямів судової експертизи характерні свій об'єкт та предмет.

Так, предметом судової економічної експертизи є межі компетенції судового експерта та коло питань, що ним вирішуються.

Об'єктами судово-економічної експертизи є первинні документи, що містять інформацію про фінансово-господарську діяльність, реєстри бухгалтерського обліку, форми бухгалтерської, податкової та фінансової звітності. Обґрунтованість та правильність висновку судового експерта насамперед залежить від дослідження облікових документів, адже, економічні злочини мають специфічну особливість, і тому, отримання доказів можливе лише з інформації, яка міститься в зазначених документах [3].

Не менш важливим є те, що проведення судової економічної експертизи, як і інших видів експертиз, не повинно порушувати прав учасників процесу, оскільки, докази, отримані з порушенням закону визнаються такими, що не мають юридичної сили та не можуть бути використанні у провадженні, а висновок судового експерта, так само як і будь-який інший доказ не має заздалегідь встановленої сили і має оцінюватися разом із іншими доказами.

Ключовою фігурою під час проведення судово-економічної експертизи є судовий експерт-економіст, який є безпосереднім учасником процесуальної дії та несе кримінальну відповідальність у випадку неналежного виконання своїх обов'язків. Після опрацювання наданих матеріалів експерт-економіст надає письмовий висновок.

Висновок судового експерта виступає доказом у справі та оцінюється слідчим або судом щодо його достовірності, обґрунтованості, повноти, дотримання встановлених для проведення експертизи правил та порядку.

Такі висновки, отримані в результаті експертизи використовуються при розслідуванні справ про розкрадання державного чи приватного майна, зловживання службовим становищем, фальсифікації результатів фінансової діяльності, заподіяння шкоди державним, приватним, громадським підприємствам та організаціям, а також окремим особам.

Безумовно, значення судово-економічної експертизи переоцінити досить складно. Адже в процесі доведення злочинів її важливість визначається тим, що висновок експерта-економіста є одним із основних доказів у справах, пов'язаних з економічною злочинністю, які перебувають у провадженні в судах. На його підставі, а також в сукупності з іншими доказами може бути встановлена винуватість або невинність відповідача у скоєнні

правопорушення чи злочину, вирішено питання про притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Отже, судова економічна експертиза як один із можливих засобів доказування сприяє повному та об'єктивному дослідженню обставин справи, а також ухваленню судом обґрунтованих та законних рішень.

Література

1. Дмитренко Є. Експертні дослідження та судова експертиза податкового обліку. *Офіційно про податки*. 2015. №33 (33). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8743> (дата звернення: 15.11.2021).
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. №4038а-ХІІ із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 15.11.2021).
3. Клименко Н. І., Федчишина В. В. Судово-економічна експертиза: сучасний стан і актуальні питання. *Криміналістичний вісник*. 2016. №1 (25). С. 56-61. URL: https://dndec.mvs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/06/Visnik_1-25-2016-2.pdf (дата звернення: 17.11.2021).

УДК 657

Вертепна К.О., судовий експерт
сектору економічних досліджень
відділу товарознавчих, гемологічних,
економічних, будівельних, земельних досліджень та
оціночної діяльності
Запорізький науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА ОБРОБКИ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Відповідно до законодавства України, судову експертизу визначають, як дослідження експертом на основі спеціальних знань, матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Судові експерти виконують судові-економічні експертизи, результатом яких є процесуальний документ, а експертні

дослідження виконуються на підставі договору з експертом чи експертною установою, що укладений за письмовою заявою замовника (юридичної або фізичної особи).

Інформаційне забезпечення роботи експертів економістів базується на законодавчих нормах, національних та міжнародних стандартах експертної діяльності, на інформаційних ресурсах, аналітичних даних щодо впровадження цифрових технологій в бізнес-процесах та в економіці в цілому.

Оскільки проведення таких експертиз пов'язане в основному із різноманітними досить трудомісткими розрахунками, відповідно при її здійсненні доцільним є застосування автоматизованої системи обробки інформації, яка дозволить значно удосконалити експертне дослідження та скоротити витрати робочого часу на здійснення виключно арифметично-технічних процедур.

Електронний розрахунковий документ – це документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, включаючи відповідні реквізити розрахункового документа, що може бути сформований, переданий, збережений і перетворений у візуальну форму представлення електронними засобами.

Робота з базою великих даних вимагає нового покоління технологій, методів та підходів, призначених для ефективного вилучення значення дуже великих масивів різних даних, забезпечення високошвидкісного сканування, розпізнання та аналізу даних. На жаль, традиційні методи та інструменти судової експертизи не призначені для обробки великих даних [1].

Слід зазначити, що суттєвою перепоною у роботі експерта-економіста на сьогодні є й той факт, що він повинен досліджувати тільки надані йому документи, не маючи при цьому права отримувати необхідну додаткову інформацію, знайомитись з суб'єктом господарювання. Усе це унеможливує здійснення дій, які могли б сприяти швидшому вирішенню справи для надання висновку експерта-економіста [2].

О.Ф. Аубакіров, розглядаючи питання автоматизації проведення експертиз, запропонував такі напрями застосування комп'ютерної техніки:

– створення програмних комплексів автоматизованого вирішення експертних завдань і оформлення висновків експерта;

– створення банків даних і автоматизованих інформаційно-пошукових систем (далі — АПС) при вирішенні завдань щодо встановлення фактів контактної взаємодії об'єктів;

– конструювання АРМ експерта;

– автоматизоване управління технологічним процесом проведення експертиз [3].

Автоматизована обробка інформації в дослідженнях судово-економічної експертизи включає алгоритмізацію і постановку задач, які перебувають у компетенції експерта-економіста, програмне забезпечення вирішення конкретних задач і реалізації опрацьованої інформації з метою доведення висунутих гіпотез та узагальнення висновків експертизи, розробку рекомендацій з профілактики виявлених правопорушень у подальшій діяльності підприємства.

Функціонування автоматизованої системи обробки інформації дає змогу в процесі судово-економічної експертизи автоматизувати пошук необхідної інформації та вирішувати типові експертні процедури. При обробці певної кількості документів відбувається об'єднання інформації за конкретною досліджуваною ознакою та надходить у комунікаційну систему, та за спеціальним запитом користувача (експерта-економіста) персональний комп'ютер видає чітку і вичерпну відповідь, що сприяє прискоренню проведення експертного дослідження.

Таким чином, застосування автоматизованої системи обробки інформації вносить суттєві зміни в методіку і організацію проведення судової економічної експертизи, що сприяє підвищенню швидкості експертного дослідження.

Література

1. Олещенко Л.М. Технології оброблення великих даних: конспект лекцій з дисципліни «Технології оброблення великих даних» навч. посіб. для студ. спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення» (освітня програма «Інженерія програмного забезпечення мультимедійних та інформаційно-пошукових систем»: Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 227 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/42206/1/%D0%9AonspLekts_Tekhnolohii-obroblennia-velykykh-danykh_%D0%9Eleshchenko.pdf (дата звернення :15.11.2021).
2. Остап'юк Н.А. Компетенція експерта-бухгалтера в умовах автоматизації експертного дослідження. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2005. № 1 (31). С. 164-175.

3. Аубакиров А.Ф. Основные принципы организации автоматизированного производства экспертиз: А.Ф. Аубакиров: Использование математических методов ЭВМ в экспертной практике. М.: Изд. ВНИИСЭ, 1989. С. 62-66.

УДК 339.13

Власенко Н.А., к.т.н., доцент,
Софієнко А.В., к.е.н., доцент,
Сильчик Д.О., здобувач освіти
Херсонський національний технічний університет

АНКЕТУВАННЯ ЯК МАРКЕТИНГОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ СПОЖИВАЧІВ

Сутність концепції маркетингу полягає в постійному пошуку шляхів максимального задоволення попиту споживачів з метою досягнення конкурентних переваг певним підприємством та отримання прибутку. Тому вивчення мотивації поведінки споживачів є одним з важливих питань для будь-якого виробника [1–3]. В умовах сучасних ринкових відносин мотиви виступають визначальним чинником, який впливає на придбання товару. Підприємство, як економічного агента ринку, цікавить не власне мотив споживача, а процес формування майбутніх намірів потенційного споживача. Аналіз мотивів покупки будь-яких товарів досить складний та трудомісткий.

Дане маркетингове дослідження пов'язане з визначенням мотивів майбутнього придбання відеоігри на основі використання анкетування як дієвого маркетингового інструменту.

Встановлення чого чекає цільова аудиторія, що матиме успіх та визначить найбільш популяризовані напрями в геймдизайні є головною задачею дослідження. Також задачею було звузити спектр дослідження, що допоможе зосередитися на об'єкті проектування, зважаючи на захоплення і побажання користувачів відеоігор.

Відеоігри є вираженням сучасних художніх тенденцій, таких як використання різних перспектив і точок зору на подію, включення в твір випадкових поточних вражень геймера, збільшення активності глядача художнього твору і як результат – збільшення його емоційної залученості, переміщення акценту з

результату творчості на процес. Для створення конкурентоспроможного продукту необхідно встановити інтереси споживачів та структуру створення елементів відеогри; дизайн образів, що використовують у відеоіграх.

Метою даного дослідження є виявлення споживчих вподобань у дизайні відеоігри та створення образу персонажу.

Одним із методів дослідження поведінки споживачів є метод анкетування. Для залучення уваги респондентів та заохочення їх пройти опитування було створено певний дизайн анкети. Дизайн було розроблено в класичному стилі: перше, що прочитає респондент – звернення до нього із поясненням теми та проханням заповнити анкету (рис. 1).

Лист анкети візуально поділений на дві колонки, де знаходяться шрифтові блоки із текстом. Кожне питання виділене градієнтним полем, сам текст чорного кольору, розміщений на білій підкладці. За текстовими полями розміщений фон з векторним зображенням лісу у синьо-фіолетових відтінках, стилізований і адаптований до відеогри. В кінці анкети двома блоками розміщена подяка респонденту за відповіді й приділений час і контактна адреса із автором анкетування. Текст анкети включає 20 питань.

Анкетування проводилося з 19 по 22 жовтня 2021р. за допомогою гугл-анкети. Кількість вибірки склала сто десять осіб. Отримані результати допомогли проаналізувати аспекти анкети, включаючи зміст питань, узгодженість, форму, складність питань, що виявило необхідність редагування деяких питань, що дозволило вподальшому провести більш глибоке опитування. Друге анкетування проводилося з 24 по 26 листопада 2021р. Кількість опитаних – двісті сорок дві особи. Обидва анкетування проведені із залученням ресурсу «Гугл-форми», шляхом поширення посилання через додатки: Viber, Telegram та розміщення анкети у соціальних мережах: Facebook, Instagram.

В результаті дослідження було встановлено, що цільова аудиторія респондентів розподілилась між двома країнами – Україною (73,9%) і Росією (26,1%), кількість чоловіків і жінок має незначну різницю (40,7% на 59,5%), вікова категорія опитаних від 15 до 30 років.

*Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку,
аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки*

Здравствуйте!

Проводится исследование посвященное изучению визуальной составляющей образа персонажа в видеоигре. Просим вас принять участие в данном опросе.

Анкета анонимная, результаты опроса будут использоваться в общем виде.
Заранее благодарю за ответы и уделенное внимание!

Обратите внимание, некоторые вопросы могут иметь несколько вариантов ответа!

1. Как часто Вы играете в видеоигры?

- Несколько раз в день. Играю в свободное, когда под рукой есть гаджет.
- Каждый день по 1 разу
- Несколько раз в неделю
- Несколько раз в месяц

2. Когда Вы играете?

- Дома
- В определенное время, в специальном месте (компьютерном клубе, интернет-кафе)
- На работе/университете
- В любое свободное время
- Другое _____

3. Ваша основная цель игры? (Возможно несколько вариантов ответа, выберите не больше 3х)

- Хочу отдохнуть
- Хочу "убить" время
- Хочу погрузится в мир фантазии и использовать новые возможности
- Люблю соревноваться и ставить рекорды
- Играю за компанию с друзьями
- Ради общения с другими игроками со всего мира
- Хочу узнать что-то новое и интересное
- Другое _____

4. Вы играете...

- в одну игру
- несколько игр подряд, чередуя их между собой
- в 1 игру постоянно, а в другие изредка, могу некоторое время не играть в них
- не играю долго в игры, быстро их меняю

5. Какие предпочитаете платформы/гаджеты? (Возможно несколько вариантов ответа, выберите не больше 2х)

- смартфон
- планшет
- компьютер
- ноутбук
- консоль

6. Какой визуальный стиль игры Вы предпочитаете?

- реалистичный
- мультяшный
- примитивный, упрощенный
- не имеет значения

7. Какой предпочитаете сеттинг (мир) игры?

- реалистично-исторический
- современный
- фэнтези
- sci-fi (космическое пространство)
- смешанные, переход из одного в другой

8. В какой категории видеоигр Вы предпочитаете играть?

Спорт и Гонки	Мир/Хард Кор	Казуальные	Казино
Спорт Гонки	Шутеры Карточные игры РПГ Стратегии	Пазлы Гиперказуальные Аркады AR локация Симуляции Имитация жизни	Казино

9. Какой из четырех жанров, категории "Core", Вы предпочитаете играть? (Если предпочитаете другую категорию, этот вопрос можете пропустить)

10. Какой из пяти жанров, категории "Casual", Вы предпочитаете играть? (Возможно несколько вариантов ответа, выберите не больше 2х)(Если предпочитаете другую категорию, этот вопрос можете пропустить)

Рис. 1. Зразок анкети

Також було встановлено, що важливими складовими є сюжет, естетичне оформлення відеогри, в першу чергу користувачі звертають увагу на дизайн і персонажів, бажають грати в ігри з містичною (52,4%), динамічною (42,9%) і позитивною (31%) атмосферою, з використанням візуальних ефектів. Щодо персонажів гри, то 31% респондентів бажають обирати одного з готових персонажів, а 59,5% – із запропонованих частин скласти свого персонажа. Персонаж повинен мати магичні здібності і особливу атрибутику, може бути у вигляді людини або фентезійної раси (переваги не встановлено). Популяризовані дві категорії: Mid/Hard Core (52,4%) і Казуальні ігри (40,5%). Серед них надають перевагу, у першу чергу, симуляторам, «lifestyle», головоломкам і аркадам, в другу – гіперказуальним іграм, що належать категорії «Casual». В межах категорії «Core», популяризовані стратегії і РПГ. Респонденти надають перевагу фентезі і змішаному сетінгу ігор з реалістичним стилем оформлення, орієнтованих на платформу смартфонів, комп'ютерів і ноутбуків.

У висновку можна констатувати, що проведені маркетингові дослідження сприяли створенню ігри, що буде цікава широкій аудиторії.

Література

1. Шафалюк О.К. Поведінка споживачів: Курс лекцій. К.: КНЕУ, 2003. 68 с.
2. Бутенко Н.Ю. Соціальна психологія в рекламі: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2006. 384 с.
3. Тюрин Д.В. Маркетинговые исследования. М.: Юрайт. 2016. 342 с.

Вознюк Ю.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Цимбалюк І.О.**, д.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Туризм є одним із найпотужніших видів діяльності, зокрема це стосується не тільки тих країн, де туризм становить основу господарської діяльності, але й найрозвинутіших держав. В умовах коронакризи відбувся значний негативний вплив на сферу туризму у всьому світі, тому адаптація бізнес-процесів бізнес туристичних підприємств до нових умов є вимогою часу.

Теоретично-методологічні основи та концептуальні підходи до управління бізнес-процесами у сфері послуг, зокрема туристичних підприємств представлені в наукових працях таких науковців як М.Бойко, Т.Луцька, І.Мельник, С.Мельниченко та ін. Однак, за наявності значної кількості наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, лише незначна частка присвячена дослідженню практичного втілення сучасних прийомів управління бізнес-процесами туристичних підприємств, спрямованих на покращення цієї діяльності.

При визначенні сутності бізнес-процесів, досить широкий підхід до трактування бізнес-процесів пропонують М. Хаммер та Дж. Чампі, розглядаючи їх як сукупність різних видів діяльності, у рамках яких «на вході» використовується один або більше видів ресурсів, а на «виході» створюється продукт, що представляє цінність для споживача [1, с. 127]. Для туристичного підприємства бізнес-процеси спрямовані на формування та реалізацію туристичного продукту.

Основною метою діяльності туристичного підприємства є задоволення потреб споживачів у послугах туристичного, рекреаційного, екскурсійного характеру, тому бізнес-процес туристичного підприємства – це сукупність взаємопов'язаних робіт, що перетворює вхідні ресурси у туристичну пропозицію для задоволення туристичного попиту.

Основні бізнес-процеси туристичного підприємства спрямовані на створення туристичного продукту. Процес його проектування та підготовка до реалізації вимагає залучення значної кількості ресурсів (людських, матеріальних, фінансових, інформаційних тощо) [2, с. 121].

Специфічність бізнес-процесу, спрямованого на реалізацію туристичного продукту, проявляється у розмежуванні туристичних підприємств на туристичних операторів та туристичних агентів. Перші, у свою чергу, безпосередньо формують туристичний продукт та можуть самостійно його реалізовувати; туристичні агентства за специфікою своєї діяльності займаються лише збутом туристичних продуктів різних туристичних операторів за попередньо укладеними договорами [3, с. 25].

Існує багато способів класифікації бізнес-процесів. Доцільно проаналізувати найпопулярнішу з них. Погоджуючись з думкою Н. Сагалкової, класифікація бізнес-процесів туристичного підприємства може бути такою:

1) Основні (стратегічні) процеси: відбувається створення туристичного продукту; додають до продукту цінність для споживача.

2) Допоміжні (обслуговуючі) процеси або процеси забезпечення: полягають в забезпеченні діяльності основних процесів; діяльність процесів безпосередньо не стосується туристичного продукту.

3) Процеси управління: відбувається управління діяльністю як всього туристичного підприємства, так і окремими його бізнес-процесами.

4) Процеси вимірювання, аналізу та покращення: здійснюється моніторинг, діагностика та контроль основних і допоміжних процесів туристичного підприємства.

Відповідно до цього можна відобразити перелік основних бізнес-процесів туристичного підприємства:

1. Розробка стратегії. Даний процес включає в себе аналіз зовнішнього середовища та визначення пріоритетів розвитку.

2. Аналіз ринку і потреб споживачів. Сюди входить визначення потреб споживачів, дослідження ринку та укладання договорів з постачальниками послуг.

3. Формування туристичного продукту включає в себе формування туристичних напрямів, визначення пакету послуг, формування вартості туристичного продукту.

4. Управління персоналом. На даному процесі відбувається підбір, навчання та розвиток персоналу.

5. Управління фінансовою діяльністю включає в себе управління фінансовими ресурсами та введення бухгалтерського обліку.

6. Забезпечення ресурсами. Сюди відноситься планування та управління ресурсами.

7. Контроль за ефективністю діяльності. Даний процес включає в себе проведення внутрішнього аудиту та управління якістю туристичних послуг [2, с. 122].

Розв'язання проблем розвитку туристичної сфери не можна гарантувати одним або кількома бізнес-процесами, необхідним є їх поєднання на основі запровадження бізнес-моделей. Розвиток сучасних форм бізнес-моделей, зокрема мережових туристично-рекреаційних структур на основі великої організації, що навколо себе інтегрує середні і малі фірми; мережі малих і середніх юридично самостійних туристичних і рекреаційних компаній; туристично-рекреаційних кластерних мереж є одним із ефективних шляхів розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні [4, с. 234]. Ключовим чинником у досягненні цілей адаптації та розвитку туристичної сфери України є перехід на вектор сталості та інклюзивності, що забезпечить дотримання екологічної рівноваги та доступності туристичних послуг для різних верств населення [5].

У зв'язку з коронакризою, важливість ефективного управління та вдосконалення бізнес-процесів туристичних підприємств посилилась. Тому даний сектор потребує підтримки з боку влади у вигляді соціальної допомоги, для того, щоб вирішити проблеми, з якими він зіткнувся у період кризи. Поряд із цим серед стримуючих факторів розвитку бізнес-процесів туристичних підприємств України виділимо нерозвиненість інфраструктури, брак інвестицій та значний відсоток тіньової економіки. Можливим вирішенням проблеми може стати запровадження нових видів туризму – медичного, оздоровчого, дегустаційного, що дасть можливість зацікавити потенційного відвідувача та втримати його. Налагодження співпраці між найбільшими курортними областями

України (Херсонської, Миколаївської та Одеської) надасть можливість запропонувати спільні туристичні продукти для внутрішнього туризму.

Разом з тим, кінцевою метою бізнес-процесів є формування споживчої цінності, яка задовольнятиме потреби клієнта за меншу вартість, ніж конкуренти, або більш якісно, ніж конкуренти. Адже можливість вирішити проблему споживача на ринку більш повно та більш якісно за менший термін і з меншими витратами має надзвичайно велику цінність для власників бізнесу, менеджерів та інвесторів [1, с. 131]. Тому головне завдання, яке стоїть перед туристичним бізнесом – це переосмислити, що відбувається в галузі, й розробити стратегічний підхід на наступні роки, орієнтуючись на вихід з коронакризи та збільшення прибутків.

Отже, можна зробити висновок, що на практиці, через специфіку сфери туристичного бізнесу, класифікація та виділення основних бізнес-процесів туристичних підприємств є доволі складним завданням. Тільки змістовний аналіз та чітке регулювання діяльності туристичного підприємства здатний вирішити проблему ефективного управління сукупністю взаємопов'язаних та взаємозалежних процесів на шляху до досягнення цілей туристичного підприємства.

Література

1. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: загальна характеристика та економічна суть. Національний університет “Львівська політехніка”, 2013. С. 125–131.
2. Пустовіт О.Г. Особливості бізнес-процесів в туристичних компаніях. *Одеський національний морський університет*, 2020. № 1. С. 115–126.
3. Мельниченко С. В., Шаєнкова К. А. Управління бізнес-процесами в туризмі: монографія. Київ: КНТЕУ, 2015. 264 с.
4. Алієва, А. Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 1. С. 228–235.
5. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Науковий базис формування теорії інклюзивного розвитку регіону. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал*. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. № 3 (23). С. 136-142. URL: <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-136-142>

УДК 657

Воронко Р.М., д.е.н., професор,
Куклін Б.Я., здобувачка освіти
Львівський торговельно-економічний університет

ВИДИ УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ ТА ЇХНІ ФУНКЦІЇ У СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

У ринкових умовах господарювання управлінський контроль займає важливе місце в організації та побудові ефективних механізмів менеджменту підприємства. Потрібно зазначити, що контроль є важливим засобом забезпечення стабільності, сталого розвитку економічного суб'єкта та уникнення кризового стану. Контроль, на нашу думку, потрібно розглядати як складову управління контрольованими об'єктами чи процесами шляхом спостереження за ними з метою перевірки відповідності встановленому або бажаному стану чи прийнятим управлінським рішенням, виявлення відхилень та здійснення коригувальних впливів, спрямовану на успішне досягнення визначених цілей. Чітко і вчасно виконуючи поставлені завдання, контроль забезпечує раціональне та ефективне функціонування керованого об'єкта чи здійснення процесу відповідно до встановленої мети [1, с. 49].

Управлінський контроль забезпечує ефективну взаємодію з різними цільовими групами, такими як: акціонери, учасники та інвестори; споживачі виготовленої продукції (клієнти); співробітники підприємства; бізнес-оточення; влада; громадськість.

За часовою ознакою здійснення управлінський контроль поділяють на три види: попередній, поточний та підсумковий.

Попередній контроль передус активній діяльності підприємства. Завдання цього виду контролю полягають у перевірці готовності підприємства, її персоналу, виробничого підрозділів та системи управління до роботи. Можна виділити такі функції попереднього контролю:

1. Оцінювання управлінської системи на її відповідність чинній структурі підприємства, розробленим регламентам, дотримання діючих вимог при їх складанні, фактичне ознайомлення з ними виконавців, розуміння співробітниками завдань, визначених вищим керівництвом.

2. Встановлення сприйняття працівниками цілей їхньої діяльності, знання прав, обов'язків, норм праці, умов та видів заохочень. Кадрові служби ретельно перевіряють співробітників на їхню професійну придатність та відбирають осіб, здатних найкраще виконувати майбутню роботу. Управлінський контроль персоналу повинен відстежувати стан підготовки і перепідготовки кадрів, їхнє інструктування, наявність можливостей для розвитку творчості та раціоналізаторства, умови праці.

3. Оцінювання стану матеріальних ресурсів підприємства, яке включає контроль наявності їх на складах, відповідність потребам виробництва за асортиментом та кількістю, дотримання термінів постачання сировини, матеріалів, комплектуючих виробів тощо.

4. Перевірка фінансових ресурсів підприємства, яка дозволяє встановити надійність джерел їх надходження та обґрунтованість майбутніх витрат. Основними інструментами здійснення попереднього управлінського контролю є реалізація визначених правил, процедур та норм поведінки.

Поточний контроль відбувається безпосередньо під час здійснення господарських операцій або відразу ж після їх завершення. Як правило, його об'єктом є окремі виконавці. Виділяють дві форми поточного контролю: стратегічний і оперативний. Основним об'єктом стратегічного контролю є ефективність використання ресурсів підприємства з точки зору досягнення його кінцевої мети.

Оперативний контроль зосереджений на поточній господарській діяльності, зокрема, досліджує рух продукції в межах технологічного процесу; завантаження устаткування; дотримання графіка виконання робіт; наявність запасів сировини, матеріалів та інших виробничих ресурсів; незавершеного виробництва та готової продукції; величину поточних витрат; витрачання фінансових ресурсів. Для забезпечення належної ефективності поточного контролю потрібен зворотній зв'язок між управлінською ланкою та об'єктами контролю з аналізом інформації про отримані результати. Системи зворотного зв'язку дають змогу керівництву виявляти ряд непередбачених проблем та коригувати свою лінію поведінки у такому руслі, щоб уникати негативних відхилень від найбільш ефективних способів досягнення поставлених цілей.

Підсумковий контроль передбачає оцінювання виконання підприємством затверджених планів, всесторонній аналіз не лише конкретних результатів діяльності за минулий період, а також сильних та слабких її сторін. Підсумковий управлінський контроль не дозволяє відреагувати на проблеми діяльності у момент їх виникнення, але він виконує важливу функцію, яка полягають у тому, що за його результатами отримується важлива інформація для наступного планування аналогічних видів діяльності. Порівняння фактичних і запланованих показників дає змогу керівництву оцінити реалістичність прийнятих планових завдань та врахувати наявні проблеми під час нового етапу планування з метою недопущення їх у майбутньому.

Також підсумковий контроль сприяє мотивації працівників підприємства. Якщо керівництво підприємства пов'язує мотивацію персоналу з досягнутим рівнем результативності, то виникає потреба точно і об'єктивно оцінити методику вимірювання фактично досягнутої результативності.

Рационально налагоджена комунікація під час здійснення управлінського контролю дає змогу максимально швидко отримувати дані про рівень досягнення підприємством запланованих цілей і завдань. Це позитивно впливає на скорочення витрат матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, прийняття своєчасних та реалістичних управлінських рішень в процесі господарської діяльності. Також зростає ефективність управлінських впливів на покращення конкурентних позицій підприємства на ринку. Одним із напрямів вдосконалення системи управлінського контролю на вітчизняних підприємствах є забезпечення оперативного обміну інформацією між різними рівнями менеджменту, покращення стану корпоративної культури та засобів комунікації в сфері управління.

Література

1. Воронко Р. М. Контроль у системі споживчої кооперації України: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Львів: Львівський торговельно-економічний університет, 2016. 448 с.
2. Кузнецов А. А. Управлінський контроль: сутність, місце та призначення. Європейський вектор економічного розвитку. 2015. № 2 (19). С. 97-106.
3. Редченко К. І. Концепція раннього попередження у сучасних системах управлінського контролю. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Економіка"*. 2015. № 1 (3). С. 212-217.

УДК 339

Гаврилюк В.Ю., здобувач освіти
Науковий керівник: **Зеленко С.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РОЛЬ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Відсутність законодавчого регламентування поняття, стану та захисту критичної інфраструктури донедавна становило значну проблему для сталого розвитку держави. Дану проблему розкрили у своїх працях багато вітчизняних вчених: С. Теленик, В.О. Євсєєв, С.О. Гнатюк, В.М. Лядовська, В.М. Сидоренко, С.О. Гнатюк, С.Ф. Гончар, Д.С. Бірюков та інші.

У Звіті комісії ООН зазначено, що «сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби» [2].

У 2021 році народними депутатами було розроблено та подано на розгляд Верховній Раді Проект Законопроекту «Про критичну інфраструктуру», який «... визначає правові та організаційні засади функціонування та захисту критичної інфраструктури і є складовою законодавства України у сфері національної безпеки» [1]. Даний проект трактує поняття критичної інфраструктури як «об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам» [1].

Таблиця 1

Критерії віднесення об'єктів до критичної інфраструктури

№ з/п	Критерії	Об'єкти критичної інфраструктури
1	2	3
1	«Виконання функцій із забезпечення життєво важливих національних інтересів» [1].	Урядування та надання найважливіших публічних послуг
2	«Існування викликів і загроз, що можуть виникати щодо об'єктів критичної інфраструктури» [1].	Енергозабезпечення Охорона здоров'я

Продовження табл. 1

1	2	3
3	«Ймовірність завдання значної шкоди нормальним умовам життєдіяльності населення» [1].	Водопостачання та водовідведення
4	«Уразливість цих об'єктів, тяжкість можливих негативних наслідків, внаслідок чого буде заподіяна значна шкода: здоров'ю населення, соціальній сфері, економіці, природним ресурсам загальнодержавного та місцевого значення, обороноздатності, іміджу країни» [1].	Продовольче забезпечення
		Сільське господарство
		Оборона
	Фармацевтична промисловість	
5	«Тривалість ліквідації таких наслідків та дія подальшого негативного впливу на інші сектори держави» [1].	Дослідницька діяльність
6	«Вплив на функціонування суміжних секторів критичної інфраструктури» [1].	Хімічна промисловість
7	«Масштабність негативних наслідків для держави, які: впливають на діяльність стратегічно важливих об'єктів для кількох секторів життєзабезпечення чи призводять до втрати унікальних національно значущих активів, систем і ресурсів, матимуть тривалі наслідки для держави і позначається на діяльності ряду інших секторів» [1].	Інформаційні та електронні комунікаційні послуги
		Транспортне забезпечення; правопорядок, Електронні комунікації Фінансові та банківські послуги; здійснення правосуддя, тримання під вартою; Цивільний захист населення, служби порятунку

Отже, до об'єктів критичної інфраструктури відносяться усі заклади, установи, підприємства, діяльність яких забезпечує повсякденні потреби суспільства (транспорт, фінансові та банківські послуги, харчова та фармакологічна промисловість, комунальні забезпечення), захист та безпеку, інші умови сучасного життя.

Сталий розвиток та захист об'єктів критичної інфраструктури забезпечує безперебійність усіх аспектів діяльності держави, сприяє наданню різних видів товарів і послуг населенню і не ставить під загрозу нормальні умови для життя наступних поколінь.

Література

1. Про критичну інфраструктуру: Проект Закону України від 09.03.2021. № 5219. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/ji04583a?an=3&ed=2021_03_04 (дата звернення 02.10.2021).
2. Сталий розвиток. URL: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/staluy-rozvtok.html> (дата звернення 02.10.2021).

УДК 519.86

Гіргіль О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЧИСЕЛЬНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ І ОБСЯГАМИ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В УКРАЇНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМЕТРИЧНИХ МОДЕЛЕЙ

Економетрика є важливим інструментом для прогнозування економічних процесів як у масштабах економіки в цілому, так і на рівні окремих підприємств. Основна задача економетрики полягає в практичній перевірці основних економічних концепцій та положень.

Перегляд літературних джерел показав, що економетричні моделі розглядали багато вчених, таких як: Р. Фріш [1], Йозеф Шумпетер [2], Я. Тінбергена [3] та ін.

Для проведення дослідження нами обрано фактор – чисельність населення України, а показник – обсяги виробництва молока. Наше дослідження проводилось за період 1991-2020 роки.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділах: «Демографічна і соціальна статистика, вкладка «Населення» (значення фактора); «Статистична інформація», «Сільське, лісове та

рибне господарство», вкладка «Тваринництво (1991-2020)» (значення показника).

На основі статистичних даних нами була побудована економетрична модель у формі парної лінійної регресії (загальна формула (1)):

$$Y = a \cdot X + b, \quad (1)$$

де Y – показник;

X – фактор;

a, b – параметри регресії.

Розрахунково отримано значення параметрів парної лінійної регресії ($a=0,93$ і $b= -30374,50$ і її аналітичний вираз (2)):

$$Y = 0,93 \cdot X + (-30374,50), \quad (2)$$

Статистичні дані і розраховані за моделлю значення показника (обсяги виробництва молока) подано у таблиці 1. Як показують дані таблиці 1, розрахункові значення показника мають незначне відхилення від реальних статистичних значень за відповідні часові періоди.

Таблиця 1

Статистичні дані і розраховані за моделлю значення показника
(обсяги виробництва молока)

№ з/п	Рік	Значення фактора (чисельність населення України), тис. осіб	Значення показника (обсяги виробництва молока), тис. т		Відхилення, тис. т
			Статистичні дані	Розрахункові значення	
1	1991	52 056,6	24508,3	18060,6	-6447,7
2	1992	52 244,1	22408,6	18165,2	-4243,4
3	1993	52 114,4	19113,7	18340	-773,7
4	1994	51 728,4	18376,5	18219,1	-157,4
5	1995	51 297,1	18137,5	17859,2	-278,3
6	1996	50 818,4	17274,3	17457	182,7
7	1997	50 370,8	15821,2	17010,7	1189,5
8	1998	49 918,1	13767,6	16593,3	2825,7
9	1999	49 429,8	13752,7	16171,2	2418,5
10	2000	48 923,2	13362,2	15715,9	2353,7
11	2001	48 457,1	12657,9	15243,5	2585,6
12	2002 ¹	48 003,5	13444,2	14808,9	1364,7
13	2003	47 622,4	14142,4	14385,9	243,5
14	2004	47 280,8	13661,4	14030,6	369,2
15	2005	46 929,5	13709,5	13712,1	2,6

Продовження табл. 1

16	2006	46 646,0	13714,4	13384,5	-329,9
17	2007	46 372,7	13286,9	13120,1	-166,8
18	2008	46 143,7	12262,1	12865,3	603,2
19	2009	45 962,9	11761,3	12651,8	890,5
20	2010	45 778,5	11609,6	12483,2	873,6
21	2011	45 633,6	11248,5	12311,2	1062,7
22	2012	45 553,0	11086	12176,1	1090,1
23	2013	45 426,2	11377,6	12101	723,4
24	2014	42 929,3	11488,2	11982,7	494,5
25	2015 ²	42 760,5	11132,8	9654,54	-1478,3
26	2016 ²	42 584,5	10615,4	9497,14	-1118,3
27	2017 ²	42 386,4	10381,5	9333,03	-1048,5
28	2018 ²	42 153,2	10280,5	9148,32	-1132,2
29	2019 ²	41 902,4	10064	8930,87	-1133,1
30	2020 ²	41 588,4	9663,2	8697,01	-966,2
Сума		-	414110,0	414110,01	-

¹ За даними Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 року;

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Було проведено перевірку побудованої економетричної моделі на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера. Результати цієї перевірки наступні: розрахункове значення критерію (165,52) перевищує табличне значення критерію (4,2). Таким чином, економетрична модель адекватна статистичним даним і придатна для подальшого аналізу і прогнозування.

Результати аналізу побудованої економетричної моделі подано у таблиці 2.

Таблиця 2

Результати аналізу побудованої економетричної моделі

№ з/п	Показник	Значення показника	Висновок
1	Коефіцієнт кореляції	0,86	Зв'язок між фактором і показником сильний і прямий
2	Коефіцієнт детермінації	0,73	Варіація показника на 73% пояснюється варіацією фактора
3	Індекс кореляції	0,86	Точки поля кореляції достатньо близько лежать до лінії регресії

Оцінимо ступінь еластичності показника (обсяг виробництва молока) за фактором (чисельність населення України) за коефіцієнтом еластичності. Розрахунки показали, що коефіцієнт еластичності, розрахований для середніх значення фактора і показника, дорівнює 3,20. Звідси робимо висновок, що при зменшенні фактора (чисельність населення України) на 1% показник (обсяг виробництва молока) в середньому зменшується на 3,20%.

Подамо результати прогнозування на основі побудованої економетричної моделі. Враховуючи динаміку фактора, нами вибрано його прогнозне значення (41500 тис. осіб) і отримано прогнозне значення показника 8321,80 тис. т. Отже, якщо у 2021 році чисельність населення України становитиме 41500 тис. осіб, то згідно наших розрахунків обсяги виробництва молока становитимуть 8321,80 тис. т.

Таким чином, нами проведене нами дослідження показало, що між фактором (чисельність населення України) і показником (обсяги виробництва молока) існує прямий і сильний зв'язок. Протягом періоду дослідження фактор і показник мали динаміку до зменшення, за незначними виключеннями.

Література

1. Григоруk А., Шиманська О. Видатний економіст з країни фіордів. Рагнар Фріш. *Вісник ТАНГ*. 2005. № 4. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/13326/1/%D0%92%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%20%D0%B7%20%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D1%84%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B4%D1%96%D0%B2.pdf>.
2. Максимок О. Йозеф Шумпетер. Шлях відомого на весь світ економіста від Чернівців до Гарварду. URL: <https://shpalta.media/2020/06/08/jozef-shumpeter-shlyah-vidomogo-na-ves-svit-ekonomista-vid-chernivciv-do-garvardu/>.
3. Заклекта О., Шиманська О. Теорія економічної політики в працях нобелівських лауреатів в світлі викликів сьогодення. *Вісник THEV*. 2014. С. 194-201. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4484/1/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B0%20%D0%9E..pdf>.
4. Обсяги виробництва молока. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/tvar_u.html (дата звернення 21.09.2020).
5. Чисельність населення України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm (дата звернення 21.09.2020).

УДК 339.137

Главко Д.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Прокопенко І.В.**, к.е.н., асистент
Національний університет «Львівська політехніка»

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Одним з основних системних чинників, які суттєво впливають на ефективність функціонування будь-якого підприємства і, як наслідок, на його фінансову стійкість, платоспроможність, динамічний розвиток, рівень конкурентоспроможності, є ресурсне забезпечення поточної та перспективної діяльності. Під впливом саме цього чинника має досягатися така важлива умова стабільно тривалої й ефективної діяльності підприємства як збалансованість між потребами діяльності підприємства та ресурсами, які їх забезпечують.

Потреби, як правило, носять необмежений характер, на відміну від ресурсів, обмежених через їхню відсутність як таку або через складність отримання. Для дотримання цієї умови підприємство має визначити й реалізувати системно пов'язані етапи процесу ресурсного забезпечення, запорукою чого є побудова надійного механізму, покликаного створити основу для розроблення системи інституційних елементів, необхідних для розподілу і перерозподілу ресурсів підприємством та його структурними підрозділами, а також трансформації ресурсів з однієї форми в іншу.

Конкурентоспроможність підприємства - здатність підприємства створювати, виробляти і продавати товари та послуги, цінові й нецінові якості яких привабливіші, ніж в аналогічній продукції конкурентів [1]. Конкурентоспроможність підприємства може бути визначена як її порівняльна перевага відносно інших фірм цієї ж галузі усередині національної економіки і за її межами. Це означає, що конкурентоспроможність підприємства може бути виявлена (оцінена) лише в рамках групи фірм, які належать до однієї галузі, або фірм, що випускають товари-субститути. Конкурентоспроможність підприємства відіграє важливу роль для країни, адже підвищення

конкурентоспроможності продукції на зовнішньому ринку дозволяє збільшити експорт, та врівноважити платіжний баланс [2]..

Найважливішими параметрами - характеристиками конкурентоспроможності підприємства, факторами, що впливають на неї є конкурентоспроможність продукції. З метою розуміння сутності ресурсного забезпечення конкурентоспроможності визначимось з трактуванням поняття «ресурси». З економічної точки зору ресурси – це сукупність окремих елементів, які прямо чи опосередковано беруть участь в процесі виробництва товарів чи наданні послуг [1]. Тому однією з головних особливостей визначення сутності «ресурси» є їх безпосередній зв'язок з процесом виробництва. Як вже зазначалося, ресурси в процесі їх використання набувають форми факторів виробництва. І далі, ототожнюючи ресурси з факторами виробництва, варто відзначити, що єдиного визначення цього поняття також не має.

У загальному вигляді ресурси підприємства розуміються як сукупність засобів, запасів, джерел, засобів і предметів праці, що є в наявності у підприємства і які можуть бути мобілізованими і приведенними в дію, а також використаними для досягнення його цілей [1]. Слід зазначити, що обмеженість у володінні ресурсами загострює конкуренцію між виробниками, вимагаючи ефективне їх залучення та використання під час виробництва. Принципова відмінність одного підприємства від іншого обумовлена тим, що кожне з них володіє унікальним набором ресурсів. Оскільки багато з цих ресурсів не можуть бути накопиченні миттєво, то вибір підприємством тієї чи іншої стратегії обмежується поточним станом запасу ресурсів та швидкістю, з якою підприємство може їх придбати або накопичувати [4].

Необхідно мати чітко визначену стратегію управління та основні показників ресурсного забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах розвитку міжнародних економічних відносин. Будь-яке підприємство функціонує в нестабільних умовах, які змінюються під впливом різних факторів, тому виникає необхідність використовувати свої ресурси так, щоб адекватно реагувати на ці зміни. Значення ресурсного забезпечення полягає у своєчасному задоволенні потреб виробництва та забезпеченні його ритмічності протягом всього операційного циклу.

Слід звернути увагу також на те, що значення та вплив ресурсів на ефективність роботи підприємства визначається роллю, яку відіграє ресурс для досягнення цілей підприємства, можливостями його заміни, рівнем впливу ціни на окремі ресурси та оцінюється системою показників, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства та визначають їх вплив на кінцеві результати діяльності. Метою менеджменту підприємства у цьому разі має бути [1]:

1. Визначення складу і структури ресурсів, які мають забезпечити досягнення поставленої мети та цілі;

2. Формування оптимального ресурсного забезпечення для конкурентоспроможності підприємства в умовах розвитку міжнародних економічних відносин .

3. Визначення пріоритетних основних показників і їх обрахунк, на основі якого має здійснюватися оцінка ефективності функціонування;

4. Безперервний пошук можливих нововведень, які забезпечуватимуть постійний розвиток і удосконалення.

5. Ідентифікація можливих загроз ресурсного забезпечення та слабких ознак виробничої системи на основі аналізу впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Підсумовуючи зазначене, можна виділити таку особливість ресурсного забезпечення діяльності підприємства: набуття ресурсами різноманітних трансформаційних форм у межах окремих бізнес-процесів діяльності підприємства. Дана особливість має враховуватися при побудові механізму ресурсного забезпечення діяльності підприємства взагалі, а особливо в частині оцінювання його ефективності. Адже значна відірваність вхідних бізнес-процесів діяльності підприємства від вихідних, що є причиною різноманітності форм вияву ресурсів, робить необґрунтованим оцінювання ефективності ресурсного забезпечення через просте відношення виходів (результатів діяльності підприємства) до входів (первинної форми вияву ресурсів).

Література

1. Дашко І. М. Місце і роль ресурсного потенціалу підприємства у забезпеченні конкурентоспроможності. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*. 2019, № 6. С. 38-41.

2. Рябик Г. С., Яворська О. Б. Стратегія управління конкурентоздатністю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 24. С. 61–66.
3. Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання. Київ : Центр навчальної літератури. 2011. 224 с.
4. Жигарев В.А. Факторы и методы анализа, оценки конкурентоспособности предприятий. *Актуальные проблемы экономики и права*. 2015. № 2. С. 69-76.

УДК 657.1.011.56

Голованчук Х.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Орлова В.К.**, к.е.н., професор
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЛИСТКІВ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

На сьогоднішній день в Україні все частіше постає питання цифрової трансформації документів державного зразка. Україна давно зарекомендувала себе як країна з швидким цифровим розвитком. На сьогодні трансформовано: біометричний паспорт громадянина України, біометричний паспорт громадянина України для виїзду за кордон, реєстраційний номер облікової картки платника податків, водійське посвідчення, студентський квиток, свідоцтво про народження дитини, технічний паспорт на авто, статус внутрішньо переміщеної особи, внутрішній та міжнародний COVID19-сертифікат, сертифікати про одужання від COVID-19 та результати тесту на полімеразну ланцюгову реакцію.

Оскільки облік допомоги з тимчасової втрати працездатності працівника з 01.09.2021 року ведеться лише в електронній формі, то вивчення даного питання можна назвати справді актуальним що і є основною метою даного дослідження.

Електронний листок непрацездатності — сформований (виданий) програмними засобами Реєстру на підставі медичного висновку про тимчасову непрацездатність або документа, що засвідчує факт усиновлення дитини, і зареєстрований за єдиним реєстраційним номером листка непрацездатності у Реєстрі електронний документ, який є підставою для:

- звільнення від роботи;

- оплати перших п'яти днів тимчасової непрацездатності;
- призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. [1]

Перехідним періодом для запровадження на підприємствах електронні лікарняні листки було встановлено з 04 червня до 31 серпня 2021 року для закладів охорони здоров'я, які в установленому порядку підключені до електронної системи охорони здоров'я із 01 жовтня 2021 року - для всіх закладів охорони здоров'я. [2]

Впродовж перехідного періоду на підприємствах могли використовувати як паперову, так і електронну форму листка тимчасової втрати працездатності.

Проте все ж таки паперові листки непрацездатності будуть видаватись до 1 лютого 2022 року у випадках, коли:

- лікарняний листок, який видали в паперовій формі ще до 1 жовтня 2021 року, потрібно продовжити чи закрити;
- минуло 7 днів впродовж яких можна внести зміни до медичного висновку про тимчасову непрацездатність в Реєстрі медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я лікарем;
- у зв'язку з усиновленням дитини протягом двох місяців з дати народження, зазначеного в свідоцтві про народження;
- виникнуть технічні проблеми при передачі даних між електронним реєстром листків непрацездатності та електронною системою охорони здоров'я, які унеможливають формування електронного листка непрацездатності протягом 7 днів з дати створення медичного висновку про тимчасову непрацездатність.

Електронний реєстр формує та веде Пенсійний фонд України, який є власником інформації, що міститься в ньому, на порталі електронних послуг Пенсійного фонду України. Відомості з електронної системи охорони здоров'я надходять в режимі реального часу.

В Електронному реєстрі листків непрацездатності, після сформованого медичного висновку, формується листок непрацездатності у разі ідентифікації пацієнта як застрахованої особи в реєстрі застрахованих осіб державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Лікарняний листок можна переглянути в кабінетах страхувальника та застрахованої особи на вебпорталі електронних послуг Пенсійного фонду України у день коли його було створено, щоправда нарахування допомоги не здійснюється до дати закінчення періоду тимчасової непрацездатності. [3]

Роботодавці для того, щоб сформувати електронний листок непрацездатності, а також, щоб вказати розмір заробітної плати для проведення розрахунків виплат за листками непрацездатності здійснюють усі записи через Електронний кабінет страхувальника (роботодавця) вебпорталу Електронних послуг Пенсійного фонду України.

Така реформа обліку допомоги з тимчасової втрати працездатності працівника в електронній формі в Електронному реєстрі листків непрацездатності збільшує можливості як працівника, так і роботодавця.

На підставі запровадження електронних лікарняних листків можна сформувати перелік переваг:

- економить час на опрацювання та спрощує оформлення тимчасової непрацездатності;
- скорочує час від опрацювання до нарахування допомоги;
- зменшує кількість фальсифікацій та внесення недостовірних відомостей в лікарняний листок;
- мінімізує застосування штрафних санкцій через ймовірні помилки в оформленні листків непрацездатності;
- унеможливлення втрати, фізичного пошкодження даного листка та відповідних негативних наслідків.

Проте суттєвими недоліками можна назвати:

- недостатність знань щодо цифрових та комп'ютерних технологій у більшості населення;
- необхідність захисту інформації від внесення несанкціонованих змін;
- неготовність населення до швидких змін, часові витрати на навчання персоналу;
- проблема збереженості електронних документів від вірусів і несанкціонованого доступу.

Серед переваг найбільш суттєвою можна вважати спрощення оформлення тимчасової непрацездатності. Хоча в цілому, запровадження електронних лікарняних має більше переваг, ніж

недоліків як для самих працівників, так і для роботодавців і держави. Ця реформа має стати черговим рушійним чинником подальшої цифровізації економіки, хоча, її впровадження і спричинить певні труднощі.

Література

1. Про деякі питання організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього: постанова Кабінету Міністрів України: від 17.04.2019 р. № 328. Дата оновлення: 09.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.11.2021).

2. Про деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність та проведення їхньої перевірки: наказ Міністерства охорони здоров'я: України від 01.06.2021 р. № 1066. Дата оновлення: 01.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-21#n43> (дата звернення: 24.11.2021).

3. Е-лікарняні: Головне управління ПФУ. URL: <https://www.pfu.gov.ua/rv/204547-e-likarnyani/> (дата звернення: 24.11.2021).

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Головачко Е.В., здобувач освіти,
Сітко М., здобувач освіти
Львівський торговельно-економічний університет

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління ризиками діяльності суб'єктів господарювання - це система цілеспрямованого впливу на всі види ризику підприємства, які в своїй сукупності дозволяють уникнути, зменшити або мінімізувати негативні наслідки суб'єктивно-об'єктивного характеру господарського середовища.

Поняття ризик світовими та вітчизняними всеними тлумачиться в таких аспектах:

– ризик як небезпека чи загроза (в рамках цієї концепції розглядаються негативні події, що призводять до шкоди для людини і підприємства, а під ризиком розуміється можливість настання подій з негативними наслідками, тобто можливість реалізації передбачуваної небезпеки) та ризик-менеджмент означає техніку

зменшення ймовірності настання негативних подій і (або) наслідків від них за допомогою заходів, які вимагають розумних витрат;

– ризик як можливість – має у своїй основі концепцію існування взаємозв'язку між ризиком і прибутковістю (чим вище ризик, тим вище потенційний дохід). Такій концепції ризику є більш близьким поняття шансу, а ризик-менеджмент означає використання техніки максимізації доходу при одночасному обмеженні або мінімізації втрат;

– ризик як невизначеність – апелює до такого теоретичного поняття як імовірнісний розподіл можливих результатів (позитивних і негативних). У рамках зазначеної концепції ризик – міра невідповідності між різними результатами рішень, які оцінюються через їх корисність, шкідливість, а також ефективність за критеріями відповідності обраним орієнтирам.

До основних груп підприємницьких ризиків слід віднести:

1. Зовнішні економічні ризики – ризики, які мають тісний зв'язок з еко номічною ситуацією (інфляційні явища, загальне падіння виробництва, коливання курсів національних валют, світові кризи, зниження купівельної здатності населення).

2. Внутрішні виробничі ризики – це ризики, які пов'язані із виробничим процесом чи процесом надання послуг (коливання обсягів випуску, зміни головних факторів в технології виробництва, асортименту продукції тощо).

3. Фінансові ризики – ризики пов'язані зі зміною структури активів, капіталу та зобов'язань підприємства, що веде до зниження показників його ліквідності та фінансової стійкості.

4. Комерційні ризики, що пов'язані зі збутом продукції чи послуг (падіння попиту на продукцію, зниження конкурентоспроможності продукції чи послуг, зміни в кон'юктурі ринку).

Відповідно ст. 19а Директиви 2013/34/ЄС: “Великі підприємства, що являють інтерес для суспільства, в яких на дату складання балансу значення такого критерію, як середня кількість працюючих протягом фінансового року, досягає 500 осіб, мають включити у звіт про управління інформацію нефінансового характеру, яка повинна розкривати <... > його функціонування, стан, а також вплив його діяльності як мінімум в таких аспектах:

екологічному, соціальному та питанні зайнятості, поваги прав людини, боротьби з корупцією та хабарництвом, у тому числі:

- a) короткий опис поточної бізнес-моделі підприємства;
- b) опис політики, яку здійснює суб'єкт економічної діяльності щодо вищевказаних аспектів, включаючи впровадження процесу дью-ділідженс;
- c) результати політики щодо вищевказаних аспектів, які були при цьому досягнуті;
- d) істотні ризики, пов'язані із зазначеними питаннями, які виникають у зв'язку з діяльністю компанії і можуть залежати від суб'єкта економічної діяльності, включаючи комерційні відносини з іншими контрагентами, продукцію та послуги, які з високою ймовірністю можуть викликати значні несприятливі наслідки у вищевказаних сферах, а також інформацію про те, які кроки зроблені компанією для управління цими ризиками;
- e) ключові індикатори нефінансового характеру, які стосуються відповідного бізнесу”

Відповідно до § 6 Директиви 2014/95/ЄС від 22 жовтня 2014 р. великі підприємства повинні підготувати нефінансовий звіт, який міститиме інформацію щодо як мінімум таких аспектів: охорона навколишнього середовища, питання зайнятості та соціальні питання, повага прав людини, боротьба з корупцією і хабарництвом.

Такий звіт повинен включати опис політики, результатів і ризиків, пов'язаних із цими питаннями, і бути включений у звіт про управління підприємством. Нефінансовий звіт повинен також включати інформацію про впровадження процесу дью-ділідженс, що реалізується на підприємстві, з метою виявлення, запобігання і пом'якшення існуючих і потенційних несприятливих наслідків.

Згідно Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” підприємства, що становлять суспільний інтерес (емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які належать до великих підприємств) разом з фінансовою звітністю та консолідованою фінансовою звітністю подають Звіт про управління. Звіт про

управління – документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності.

Звіт про управління формується за такими напрямками: організаційна структура та опис діяльності підприємства; результати діяльності; ліквідність та зобов'язання; екологічні аспекти; соціальні аспекти та кадрова політика; ризики; дослідження та інновації; фінансові інвестиції; перспективи розвитку; корпоративне управління.

Отже, нефінансова звітність повинна надавати для потреб управління та зовнішніх користувачів інформацію не лише про здійснену господарську діяльність підприємства, а й про оцінку її результатів та ризиків і факторів, що на неї вплинули.

Література

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник / П.О. Куцик, В.І. Бачинський, О.А. Полянська, С.І. Головацька, М.В. Корягін, за ред. П.О. Куцика. Львів. ЛТЕУ. Видавництво ЛТЕУ. 2018. 280 с.

2. Вигівська І.М. Місце бухгалтерського обліку в управлінні підприємницькими ризиками. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Economics/40407.doc.htm

3. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 305 с.

4. Головацька С.І. Звітність щодо забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства: обліково-управлінські аспекти. *Інноваційна економіка: науково-виробничий журнал*. 2019. Вип. 1-2.С. 385-395.

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Дешко М.В., здобувач освіти
Львівський торговельно-економічний університет

ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ: АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В Україні дедалі частіше піднімаються питання соціальної відповідальності бізнесу, підприємств і організацій, що пов'язане із здійсненням витрат, які виникають у ході реалізації соціальної відповідальності підприємств у межах своєї діяльності. Витрати

соціального характеру супроводжуються майбутніми економічними вигодами (навчання, підвищення кваліфікації та перепідготовка працівників, соціальні пакети, партнерство, охорона праці і здоров'я сприятимуть збільшенню майбутніх економічних вигод).

Згідно статті 69 Господарського кодексу України “Соціальна діяльність підприємства”:

1. Питання щодо поліпшення умов праці, життя і здоров'я, гарантії обов'язкового медичного страхування працівників підприємства та їх сімей, а також інші питання соціального розвитку вирішуються трудовим колективом за участю власника або уповноваженого ним органу відповідно до законодавства, установчих документів підприємства, колективного договору.

2. Підприємство забезпечує підготовку кваліфікованих робітників та спеціалістів, їх економічне і професійне навчання як у власних навчальних закладах, так і в інших навчальних закладах за відповідними угодами. Підприємство надає пільги відповідно до закону своїм працівникам, які навчаються без відриву від виробництва.

3. Пенсіонери та інваліди, які працювали до виходу на пенсію на підприємстві, користуються нарівні з його працівниками наявними можливостями медичного обслуговування, забезпечення житлом, путівками в оздоровчі та профілактичні заклади, іншими соціальними послугами і пільгами, що передбачені статутом підприємства.

4. Власник, органи управління підприємства зобов'язані забезпечити для всіх працівників підприємства належні і безпечні умови праці. Підприємство несе відповідальність в установленому законом порядку за шкоду, завдану здоров'ю та працездатності його працівників.

5. Підприємство зобов'язане забезпечити сприятливі умови праці жінок та неповнолітніх, забезпечувати їх роботою переважно в денний час; жінок, які мають малолітніх дітей, вагітних жінок переводити на легшу роботу з нешкідливими умовами праці, надавати їм інші пільги, передбачені законом. Підприємство із шкідливими умовами праці створює окремі цехи, дільниці для надання жінкам, неповнолітнім та окремим категоріям працюючих більш легкої роботи.

6. Підприємство самостійно встановлює для своїх працівників додаткові відпустки, скорочений робочий день та інші пільги, а також має право заохочувати працівників інших підприємств, установ, організацій, які його обслуговують.

7. Підприємство має право забезпечувати додатковою пенсією, незалежно від розмірів державної пенсії, працівника, який став інвалідом на даному підприємстві внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання. У разі смерті працівника підприємство при виконанні ним службових обов'язків власник, підприємство добровільно чи за рішенням суду забезпечують сім'ю працівника допомогою відповідно до закону.

8. Підприємство з правом найму робочої сили забезпечує визначену відповідно до закону кількість робочих місць для працевлаштування неповнолітніх, інвалідів, інших категорій громадян, які потребують соціального захисту.

Екологізація економіки – це сукупність управлінських, технологічних, фінансово-економічних заходів, спрямованих на зниження екологічного навантаження на навколишнє природне середовище. При цьому важливо врахувати, що ці заходи повинні проводитися в межах виробничої діяльності суб'єкта господарювання.

Концепція екологічної ефективності базується на твердженні, що підприємства можуть виробляти більше корисних товарів та послуг при одночасному зменшенні негативного впливу на довкілля, споживання ресурсів та витрат. Стимули та причини цього зростання ефективності мають численні джерела:

1. Споживачі вимагають більш «чистих» продуктів, які вироблені без забруднення довкілля і використовуються та утилізуються без шкідливого впливу на навколишнє середовище.

2. Працівники віддають перевагу роботі в екологічно відповідальних компаніях, результатом чого є більша продуктивність праці (тобто чисті та безпечні умови праці приваблюють кращих працівників і стимулюють продуктивність).

□ Екологічно відповідальні компанії можуть скористатися зовнішніми перевагами, такими як менша вартість капіталу або нижчий рівень страхових платежів.

4. Досконаліша природоохоронна діяльність може принести значні соціальні переваги, наприклад, вигоди для здоров'я людей.

Така політика, в свою чергу, поліпшує імідж фірм і збільшує можливість продажу їх товарів та послуг.

5. Зосередженість на природоохоронній діяльності викликає у керівництва потребу в інноваціях та пошуку нових можливостей. Наприклад, може створити нові ринки для тієї продукції, що раніше класифікувалась як непотрібні залишки.

6. Зменшення екологічних витрат може створювати конкурентну перевагу.

Сутністю звітності підприємств є повне, своєчасне, достовірне та послідовне відображення результатів господарських операцій, виходячи з критеріїв відбору для здійснення управлінських рішень. Метою складання звітності є задоволення потреб користувачів щодо надання повної, достовірної, правдивої інформації для прийняття управлінських рішень.

Нефінансовий або соціально-екологічний звіт - це публічний інструмент інформування акціонерів, співробітників, партнерів, суспільство про те, як і з якими темпами компанія реалізує закладені в своїх стратегічних планах розвитку цілі пов'язані з економічною стійкістю, соціальним благополуччям та екологічною стабільністю.

Світова практика свідчить, що підприємства застосовують три основні форми складання нефінансової звітності:

1) Довільна форма (звіти у довільній формі складаються у вигляді буклетів або розміщуються на веб-сайтах та розкривають інформацію про соціальні та природоохоронні програми підприємства).

2) Комплексні звіти (звіти висвітлюють діяльність підприємства з трьох точок зору: економічних результатів діяльності (фінансово-економічні і виробничі показники); екологічних результатів діяльності (вплив діяльності на довкілля і здоров'я людей); соціальних результатів діяльності (широкий спектр інформації, яка стосується діяльності щодо своїх працівників, клієнтів, місцевих громад, та суспільства в цілому).

1. Стандартизовані звіти (звіти складаються відповідно до вимог і принципів міжнародних стандартів). Зазначені звіти мають певні переваги над попередніми, які полягають у можливостях порівняння із звітами інших компаній, що дає можливість

визначення соціального рейтингу компанії та визнання її у міжнародній діловій спільноті.

Згідно Закону України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” підприємства, що становлять суспільний інтерес (емітенти цінних паперів, цінні папери яких допущені до біржових торгів, банки, страховики, недержавні пенсійні фонди, інші фінансові установи (крім інших фінансових установ та недержавних пенсійних фондів, що належать до мікропідприємств та малих підприємств) та підприємства, які належать до великих підприємств) разом з фінансовою звітністю та консолідованою фінансовою звітністю подають Звіт про управління.

Звіт про управління – документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності. Склад та форми фінансової звітності та звіту про управління встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики. Згідно Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління аналіз діяльності, стану та розвитку підприємства проводиться ураховуючи розмір та вид діяльності підприємства, і включає як основні фінансові, так і нефінансові показники діяльності щодо певного виду діяльності, у тому числі інформацію екологічного та соціального характеру, з посиланням на відповідні показники річної фінансової звітності та пояснення щодо сум за відповідними показниками.

З метою систематизації та співставності інформації Звіт про управління формується за такими напрямками: організаційна структура та опис діяльності підприємства; результати діяльності; ліквідність та зобов'язання; екологічні аспекти; соціальні аспекти та кадрова політика; ризики; дослідження та інновації; фінансові інвестиції; перспективи розвитку; корпоративне управління. Перелік напрямів та показників, які розкриваються у звіті про управління не є вичерпним. Підприємство може розкривати іншу інформацію, яку вважає за доцільне.

Отже, соціально-екологічна звітність – це звітність стійкого розвитку, яка потенційно може надавати інформацію для аналізу

діяльності бізнесу щодо соціальної та екологічної відповідальності, яка є відсутньою у фінансовій звітності.

Література

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. підручник / П.О. Куцик, В.І., Бачинський, О.А. Полянська, С.І. Головацька, М.В. Корягін, за ред.. П.О. Куцика. Львів. ЛТЕУ. Видавництво ЛТЕУ. 2018. 280 С.
2. Головацька С. І. Облікова політика у контексті соціальних витрат підприємства. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVII Всеукраїнської наукової конференції*. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. С. 17 - 20.
3. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Король С. Нефінансова звітність підприємства. *Вісник КНТЕУ*. 2011. № 6. С. 102-113.

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Черепаня В., здобувач освіти
Львівський торговельно-економічний університет

ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені в паперовій або електронній формі та повинні мати обов'язкові реквізити, установлені ч. 2 ст. 9 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність". Первинні документи, складені в електронній формі, застосовуються в бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Тобто суб'єкт господарювання має право використовувати у своїй діяльності документи в електронній формі при дотриманні норм Законів № 851 і № 2155, якими регулюються відносини, пов'язані з електронним документообігом і використанням електронних документів.

Закон № 851 визначає електронний документ, як документ, інформація в якому зафіксована у формі електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити (ст. 5). Електронний документ

може бути створений, переданий, збережений і перетворений електронними засобами у візуальну форму.

Електронний документ повинен мати реквізити, установлені для аналогічного паперового документа (п. 2 розд. II наказу Мін'юсту від 11.11.14 р. № 1886/5). Згідно зі ст. 9 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" усі первинні та зведені облікові документи повинні містити такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;
- зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за провадження господарської операції та правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, які дозволяють ідентифікувати особу, яка взяла участь у господарській операції.

Усі ці реквізити необхідно вказувати і в електронному первинному документі.

Передача електронного документа може здійснюватися в електронній формі за допомогою засобів інформаційних або телекомунікаційних систем, а також шляхом передачі електронного носія (диска, флешки і т. д.), на якому записано цей документ.

Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним підписом автора або підписом, прирівняним до власноручного відповідно до Закону № 2155.

Сьогодні кваліфікований електронний підпис прирівнюється до власноручного підпису. Копією документа на папері для електронного документа є візуальне подання електронного документа на папері, засвідчене в порядку, установленому законодавством.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) – сукупність процесів створення, обробки, відправлення, передачі, отримання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності і в разі необхідності з підтвердженням факту отримання таких документів (ст. 10 Закону № 851).

Для впровадження електронного документообігу підприємство повинне самостійно розробити порядок такого документообігу, урахувуючи як особливості ведення бізнесу (наприклад, порядок приймання вхідної кореспонденції, обробки, перевірки електронних документів), так і загальні для всіх законодавчі вимоги до створення, отримання, обробки та зберігання електронних документів.

У законодавстві України немає обмежень щодо використання на підприємстві єдиної програми, яка дозволяє створювати електронні документи. Так, для організації внутрішнього електронного документообігу підприємству достатньо придбати спеціальне програмне забезпечення для генерації електронних підписів.

Більшість науковців та практиків в Україні при організації будь-якого документообігу рекомендує ввести для електронних документів такі додаткові реквізити:

- відмітку про користування документом із зазначенням посадової особи, яка відкрила документ, дати та часу користування;
- відмітку про зміну документа із зазначенням даних співробітника, дати та часу, а також інформації про те, що саме було змінено в документі;
- посилення на супровідні документи.

Наказом № 1886 затверджено Порядок роботи з електронними документами в діловодстві та їх підготовки до передачі на архівне зберігання. При цьому дотримується єдиний підхід до роботи з документами – незалежно від того, у якій формі вони створені (паперовій чи електронній).

Цим Порядком встановлено загальні вимоги до впровадження електронного документообігу із застосуванням ЕЦП, до організації роботи з електронними документами в діловодстві в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності.

Підприємства організують діловодство на підставі самостійно розроблених локальних документів з організації документообігу, але з урахуванням вимог Наказу № 1886. Наприклад, у ньому (п. 4 розд. I) міститься така вимога до документів постійного і тривалого (більше 10 років) зберігання: підприємства зобов'язані створювати їх у двох формах – паперовій та електронній.

Електронні документи повинні зберігатися на електронних носіях інформації у формі, що дозволяє перевірити їхню цілісність на цих носіях. Строк їх зберігання повинен бути не менше строку, встановленого законодавством для відповідних документів на папері.

Якщо існує ймовірність того, що документи не збережуться на електронних носіях протягом усього встановленого строку, підприємство зобов'язане продублювати їх на декілька електронних носіїв або зберігати у вигляді паперової копії (ст. 13 Закону № 851).

При зберіганні електронних документів необхідно дотримуватися таких умов:

- інформація, яка міститься в електронних документах, повинна бути доступною для подальшого використання;

- повинна бути забезпечена можливість відновлення електронного документа в тому форматі, у якому він був створений, відправлений або отриманий;

- необхідно зберігати інформацію (при наявності), що дозволяє встановити походження та призначення електронного документа, а також дату й час його відправлення або отримання.

Згідно з п. 4.6 Положення № 1886 помилки в первинних електронних документах виправляються відповідно до законодавства. Однак у Законі № 851 про виправлення помилок в електронному документі нічого не сказано. Не прописано дану процедуру і в інших підзаконних актах. Виняток становить електронна звітність до контролюючих органів.

Підприємство повинне самостійно встановити порядок виправлення помилок в електронних документах:

- або скасовувати документ із помилкою та оформляти новий;
- або вносити зміни до вже створеного документа з обов'язковим збереженням історії зміни

Отже, електронні первинні документи мають таку ж юридичну силу, як і паперові, за умови дотримання вимоги законодавства до їх оформлення. Якщо створюється один паперовий документ і декілька його електронних копій, ідентичних за змістом та реквізитами, то кожний документ вважається оригіналом і має однакову юридичну силу.

Література

1. Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2014 № 1886/5. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>
2. Про електронні довірчі послуги. Закон України № 2155-IX від 30.06.2021. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>
3. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України № 851 від 30.06.2021. - URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>

УДК 657

Гордополова Н.В., к.е.н., доцент,
Дудка О.Ю., здобувач освіти,
Кулібаба І.С., здобувач освіти

Київський торговельно-економічний фаховий коледж
Київського державного торговельно-економічного університету

СКЛАДАННЯ ТА ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Реформування економічних процесів в країні визначило необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок, спрямованих на удосконалення практики складання і використання фінансової звітності та забезпечення адекватності її вимогам користувачів, що і визначає актуальність обраної теми.

Основними причинами, що заважають чіткому розумінню та ефективному використанню фінансової звітності, можна виділити такі, все ще існуючі:

- неузгодженість бухгалтерського законодавства та окремих його позицій з податковим законодавством при інтерпретації та відображенні фактів господарювання;

- невідповідність потребам аналізу розміщення окремих статей та елементів фінансової звітності. Саме ці напрямки вимагають поглибленого вивчення з метою подальшого удосконалення.

Однією із важливих проблем, що виникають при обґрунтуванні управлінських рішень та фінансовому аналізі звітності, є порівнянність показників.

Відповідність даних звітності задачам та умовам конкретного суб'єкта господарювання в деякій мірі забезпечена впровадженням в систему менеджменту підприємств, при обґрунтуванні управлінських рішень, можливості вибору принципів, методів та прийомів ведення бухгалтерського обліку в процесі складання фінансової звітності. Однак, при реалізації облікової політики на сьогоднішній день слід виділяти такі дві групи питань: перша - пов'язана з вибором із існуючої нормативної бази принципів, методів та прийомів бухгалтерського обліку та їх впливом на формування показників фінансової звітності, а друга - з відсутністю формулювання в нормативній базі вказівок щодо відображення у фінансовій звітності окремих господарських фактів.

З метою удосконалення методології складання фінансової звітності, можна рекомендувати формування облікової політики поетапно, де послідовно на кожному етапі визначаються конкретні дії (рис. 1).

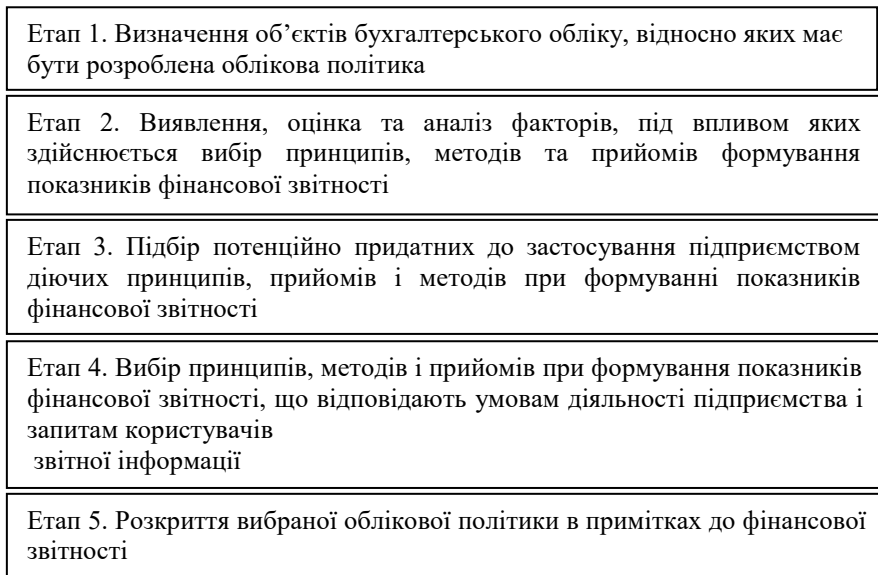

Рис. 1. Алгоритм формування облікової політики підприємства з метою удосконалення методики складання фінансової звітності

Іншим важливим напрямком підвищення рівня аналітичності фінансової звітності повинна стати правильна побудова її форм таким чином, щоб максимально полегшити вивчення відображених в них господарських взаємозв'язків.

Проведене дослідження методології формування і практики використання показників фінансової звітності дало можливість сформулювати висновки та пропозиції щодо адаптації методики фінансового аналізу звітності до реальних умов діяльності суб'єктів господарювання.

1. Роль фінансово-економічної інформації як системи фінансових показників визначається впливом на обґрунтування і прийняття рішень користувачів. Саме фінансова звітність, відображаючи всі суттєві зміни в структурі господарських засобів і їх джерел, а також результати фінансово-господарської діяльності, надає в скомпонованому вигляді значний обсяг інформації необхідної зовнішнім і внутрішнім користувачам. Зміна мети складання та адресності подання, розширення кола суб'єктів, що приймають господарські рішення, спираючись при цьому на звітну інформацію, дозволило визначити фінансову звітність як ланку зв'язку між підприємством та зовнішнім середовищем, що покликана адекватно розкривати ті процеси, що відбуваються на підприємстві, з одного боку, та задовольняти інформаційні потреби користувачів, з іншого. При цьому акцент ставиться на якість звітної інформації, що забезпечується за рахунок дотримання методологічних основ її формування і визначає напрямки її удосконалення.

2. Ефективність використання показників фінансової звітності забезпечується дотриманням вимог до звітної інформації, що визначають її якісні характеристики та принципи формування, причому їх перелік і збалансованість дозволяють відмітити певні неточності. Зокрема, принцип безперервності та періодичності, а також обачності і повноти суперечать один одному. Крім того принцип єдиного грошового вимірника за своїм змістом і значенням не може визнаватись принципом. Тому рекомендується склад якісних характеристик доповнити ознаками своєчасності та раціональності та принципами періодичності та повноти. Принцип єдиного грошового вимірника визнати як обмеження якісних характеристик звітної інформації.

3. Недосконала методологія ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, а також в багатьох випадках неузгодженість з податковим законодавством вимагає уточнення окремих Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

4. Основним завданням проведення економічного аналізу є оцінка результатів господарської діяльності за попередні та поточні роки, виявлення позитивного чи негативного впливу факторів на фінансові результати діяльності підприємства.

5. З метою удосконалення методології складання фінансової звітності на підприємствах необхідне поетапне здійснення вибору облікової політики, що передбачає послідовність, в якій кожний етап є виключно необхідним для формування відповідної звітної форми.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства Фінансів України 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

УДК 657

Гринюк А.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Марценюк Р.А.**, к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

В сучасних умовах господарювання для ефективного управління діяльністю підприємства й прийняття відповідних рішень необхідна інформація про наявність господарських ресурсів, їх склад, розміщення, а також джерела їх утворення. Таку узагальнену й згруповану інформацію одержують за допомогою балансу.

Результати проведеного дослідження засвідчують, що історичні зміни балансу, потреба в інформації залежить від соціального устрою та вимог часу. Зокрема, в минулому столітті концептуальні принципи складання фінансової звітності в різних країнах і, навіть, у різних компаніях істотно відрізнялися. Через це

інформація у звітності різних суб'єктів господарювання була незрозумілою, призводила до помилкових і неоднозначних висновків про результати діяльності та їх фінансовий стан.

Облік як засіб управління зародився в давнину та виник за потреби відображення процесу створення матеріальних благ, оскільки, лише матеріальне виробництво є рушійною силою розвитку суспільства, що зумовило необхідність в основних елементах обліку – вимірювання, реєстрації та підрахунку. У свою чергу, баланс, як один із основоположних економічних категорій, використовувався в економічному житті з давніх часів.

З економічної точки зору баланс – це система взаємопов'язаних показників, які характеризують з одного боку активи, те чим володіє чи розпоряджається підприємство (ресурси), а з іншого боку – те, що характеризує правовий аспект цього майна (пасиви), до яких відносяться зобов'язання і капітал.

Слід відзначити, що матеріальні баланси широко використовувалися у Стародавньому Китаї для забезпечення контролю за рухом і збереженням цінностей. Аналогічний підхід при складанні звітності фінансово-кредитних установ (трапез) використовувався в античному світі. Відомості щодо надходження і вибуття коштів оприлюднювались у вигляді звітів, які вибивали на кам'яних плитах або дощечках і розміщали на агорі, діловому центрі міста.

У Стародавньому Римі, ведення обліку на державному рівні було необхідним для здійснення контролю та ефективного управління. Бюджетний облік розвивався в масштабах всієї імперії. За часів правління Юлія Цезаря, у кожній провінції велася книга кошторисних асигнувань та їх використання, ці дані потім узагальнювались у книзі імперських рахунків, яку можна розглядати як перший баланс державного господарства. Саме у цей період завершився розвиток стародавнього бухгалтерського обліку. Римська облікова система опосередковано увібрала всі переваги та позитивні риси грецької та східної бухгалтерії, водночас римляни збагатили науку багатьма новими ідеями.

Однак, М.Я. Остап'юк, М.Р. Лучко, Й.Я. Даньків, відзначають ряд недоліків стародавнього обліку, зокрема, дані бухгалтерських балансів не узагальнювались, не складалися

оборотні відомості, не велася Головна книга, майно власника не відокремлювалося від майна підприємства.

Серед французьких вчених, що значно вплинули на розвиток цієї категорії, слід назвати таких вчених XVII ст., як Ж. Саварі і Р. Делапорт. Зокрема, Ж. Саварі поділяв кінцевий баланс на інвентарний і конкурсний. Інвентарний передбачав оцінку за собівартістю, а конкурсний – за продажними цінами на день складання балансу. Він також зазначав, що баланс впливає з інвентарю, і разом вони повинні служити засобом для переоцінки майна, вимог і зобов'язань. У свою чергу, Р. Делапорт розрізняв два види балансу: Bilan, який представляв собою перевірочний баланс тільки оборотів по рахунках без відображення сальдо рахунків тут; при цьому ніяких записів у Головній книзі не робилось; Balance, який ототожнювався з інвентарем, складався при закритті рахунків і записувався по Головній книзі.

Процедурний напрям розвитку обліку знайшов відображення у працях німецьких науковців. У Німеччині наприкінці XIX на поч. XX ст. виник такий напрям розвитку облікової теорії як балансоведення, основоположником якого став І.Ф. Шер. Він вперше визначив баланс, як рівність активу та пасиву, який побудований у формі рахунків на останній день періоду. Відповідно до цього, назвавши рахунки активними та пасивними, і дослідник започаткував процес алгоритмізації обліку.

Юридичний напрям розвитку бухгалтерського обліку і балансу було започатковано в Іспанії, звідки він поширився майже на всі країни Західної Європи. Його основоположник Дієго дель Кастіло у 1522 р. першим визначив поняття бухгалтерського балансу, виходячи із його юридичної природи. До активу балансу він включив заборгованість усіх осіб, з якими було укладено договори, а в пасив – обсяг прав і зобов'язань, що впливали з даних договорів.

Економічний напрям розвитку облікової думки, що передбачав інвентарне трактування балансу, характерний для нідерландських вчених. Його прибічник Я. Імпін зазначав, що основою складання бухгалтерського балансу є перевірка кожної статті в натурі шляхом проведення інвентаризації. Такий прийом, на його думку, забезпечує реальність складеного балансу.

С.Г. Кардинель, підтримував цю думку і продовжив дослідження бухгалтерського балансу на різних етапах функціонування підприємства та розробив теорію вступного і заключного балансу. Метою складання вступного балансу вважалася оцінка розміру залученого капіталу, який можна визначити шляхом віднімання від загальної вартості майна розміру власного капіталу. У заключному балансі, на його думку, ключовим поняттям виступав фінансовий результат діяльності підприємства, що дорівнював приросту власного капіталу.

Набуття бухгалтерським балансом на сучасному етапі характерних для нього рис і особливостей відбулося на четвертому етапі його розвитку. У цей час використання балансу здійснюється у двох напрямках: як елементу методу бухгалтерського обліку для узагальнення облікової інформації та контролю за правильністю ведення бухгалтерського обліку; як форми фінансової звітності, що відображає фінансовий стан підприємства і використовується різними користувачами для прийняття рішень.

Таким чином, за результатами проведеного дослідження встановлено, що бухгалтерський баланс як форма фінансової звітності пройшов низку етапів у своєму розвитку, на які вплинули поширення подвійного запису в обліковій практиці, поява нових форм обліку та бухгалтерських шкіл, а також зміни в законодавчо-нормативній базі регулювання системи обліку як інформаційної складової системи бізнесу.

УДК 657

Гришук О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гаврилюк О.О.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АМОРТИЗАЦІЯ: РЕЗЕРВ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЧИ СПОСІБ СПИСАННЯ ЇХ ПЕРВІСНОЇ ВАРТОСТІ?

Необоротні активи є основою будь-якого бізнесу незалежно від форми власності суб'єкта господарювання та виду його діяльності. Законодавство України передбачає їх утримання

підприємствами та організаціями з метою, яка має пряме відношення до виробництва, реалізації, адміністративних, збутових чи інших операційних потреб.

Як і більшість активів основні засоби в процесі експлуатації часто втрачають свою вартість, що спричиняється впливом зовнішнього середовища, а також морального зносу. Для характеристики цього процесу використовують поняття «амортизація». У німецькій мові це слово трактується більш у технічному значенні і означає «пом'якшення, демпфування», а середньовічний аналог латинського слова *amortisatio* означає дослівно «рух у напрямку смерті», дослівно – дії на смерть, на знищення. Отже, навіть з перекладу терміна можна зробити висновок про два завдання процесу амортизації на підприємстві: створення резерву для відновлення основних засобів та способу списання їх первісної вартості, яке в результаті призводить до знецінення активу до суми його ліквідаційної вартості. Завданням нашого дослідження є обґрунтування економічного змісту сутності амортизації та визначення пріоритетного завдання такого процесу.

За П(с)БО 7, амортизація – «це систематичне розподілення вартості основних засобів, яка амортизується протягом строку їх корисного використання (експлуатації)» [4]. Згідно документа існує п'ять можливих методів розрахунку амортизації: прямолінійний метод; методи зменшення та прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний метод і виробничий метод. Загалом їх можна поділити на дві групи: ті, які базуються на використанні первісної вартості і ті, які за основу розрахунків беруть залишкову вартість.

У процесі дослідження ми порівняли, який з методів найчастіше використовується в Україні (рис. 1).

Аналіз показав, що в Україні найбільше цікавляться використанням прямолінійний метод; метод зменшення залишкової вартості та кумулятивний метод. Причому, дане питання може бути актуальне, бо вибір методу амортизації прямо впливає на суму собівартості продукції, ціни реалізації, як наслідок, одержаного прибутку і сплачених податків суб'єктами господарювання. Тобто, амортизація – значна складова витрат, і в ціні продукту закладена її вартість.

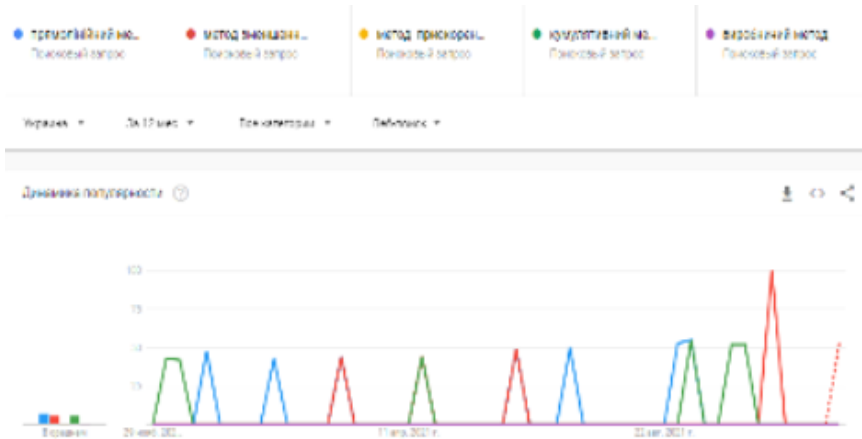

Рис. 1. Частота використання методів нарахування амортизації
За даними сайту GoogleTrends станом на 27.11.2021 [2]

Щоб визначити суть процесу амортизації, варто зауважити, що найважливішим завданням розвитку промисловості є забезпечення виробництва за рахунок підвищення його ефективності та більш повного використання внутрішньогосподарських резервів. Для цього необхідно раціонально використовувати основні фонди і виробничі потужності. Саме амортизаційні відрахування є основним джерелом відтворення основних засобів. З такої позиції, амортизація має слугувати своєрідною «фінансовою подушкою» для майбутнього оновлення активів.

Найкращим висловленням, на нашу думку, є теза Карла Маркса, де він вказував, що «кожному капіталісту потрібен амортизаційний фонд» [3]. Завдяки амортизаційному фонду вартість основного капіталу, в міру його зношення, повертається до початкової точки, а частина суми грошей в обігу на більш-менш тривалий час утворює багатство в руках того ж капіталіста. Це постійно мінливий розподіл наявного в суспільстві скарбу, який по черзі служить засобом обігу, а потім у вигляді скарбу знову відокремлюється від маси грошей, що є в обігу. Іншими словами, К. Маркс наголошував на необхідності створення «резервного

валютного фонду» з виручки від реалізації товарів для відтворення застарілих основних фондів.

Ще одним важливим аргументом є те, що прагнення до відображення точного уявлення про фінансовий стан компанії та її результати зобов'язує суб'єктів господарювання розраховувати амортизацію максимально об'єктивно [1]. Амортизація має сильний вплив як на оцінку результатів, так і на статті активів балансу. Від її величини прямо залежить вартість необоротних активів підприємства, а значить розуміння його масштабів, ринкової привабливості та стійкості.

Отже, провівши дане дослідження, ми прийшли до висновку, що нарахування зносу на основні засоби має на меті не лише створення резерву для відновлення цих засобів, а й поступове перенесення їх вартості на собівартість продукції, робіт, послуг або на витрати поточного періоду. Амортизація має такі напрями впливу на підприємство, як: нарахування у звітному періоді певної суми витрат, що суттєво зменшує суму податків; утворення собівартості виготовленої продукції; формування фінансового результату звітного періоду і т.д.

Література

1. Conant D., Chaille S. Asset depreciation method comparison: An excel-based classroom exercise. *Journal of Education for Business*, 2021. 1-6. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08832323.2021.1967841>
2. Google Trends (дата звернення 26.11.2021). URL: <https://trends.google.ru/trends/?geo=UA>
3. Михайлова М. Роль амортизації у процесі відтворення основних засобів. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rol-amortizacii-u-procesi-vidtvorennya-osnovnih-zasobiv.html>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-7-osnovni/>
5. Ткаченко Н. Амортизація, знос основних засобів, нарахування, зміни у незалежній Україні. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45040/38-Tkachenko2.pdf?sequence=1>
6. Труш Ю.Т., Король Г.О., Уницька М.В. Знос та амортизація основних засобів в бюджетних установах та на комерційних підприємствах. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/9252-Article%20Text-13672-2-10-20130221.pdf>

УДК 519.86

Гришук О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОБУДОВА І ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день виробнича функція часто використовуються у сфері виробничої діяльності, адже дає можливість вивчати показники середньої і граничної ефективності ресурсів робочої сили і основних виробничих фондів, граничні норми заміщення ресурсів у виробничому процесі, як для окремих галузей та видів діяльності, так і для економіки в цілому. До найбільш відомих виробничих функцій відноситься функція Кобба-Дугласа, яка визначає залежність між обсягом виробництва, обсягами капіталу та витратами ресурсів праці. Застосування виробничої функції Кобба-Дугласа щодо планування виробництва дозволяє знаходити обґрунтовані управлінські рішення.

Виробничу функцію Кобба-Дугласа вперше запропонував Кнут Вікселл. У 1928 році функцію перевірили на статистичних даних Чарльз Кобб і Пол Дуглас в роботі «Теорія виробництва». У цій статті спробували емпіричним шляхом визначити вплив витрат капіталу і праці на обсяги випущеної продукції в обробній промисловості США.

Пізніше, в 1942 р. нідерландський економіст Я.Тімберген ввів в дану функцію динамічний коефіцієнт e^r , параметр r якого назвав «показником технічного прогресу».

На теперішньому етапі вчені також часто застосовують виробничу функцію для дослідження. Зокрема, Засядько А.А. та Корольок С.С. вивчають можливості моделювання максимізації прибутку на основі виробничої функції Кобба-Дугласа [2]. Скворцов І.Б. і Кулик М.А. досліджують особливості теоретичного і статистичного моделювання виробничих функцій Кобба-Дугласа [5].

Метою нашого дослідження є побудова та дослідження моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для рибного господарства України.

Для проведення дослідження нами обрано два фактори – витрати на персонал суб'єктів господарювання (затрати праці) і залишкова вартість основних засобів (затрати капіталу), а показник – обсяг випущеної продукції. Наше дослідження проводилось за період 2013-2019 роки за наявними на даний час статистичними даними.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділі «Економічна статистика», у вкладках «Економічна діяльність» і «Діяльність підприємств» [1; 3; 4]. Ми брали статистичні дані для рибного господарства України(код 03 за КВЕД-2010).

На основі статистичних даних рибного господарства України була побудована економетрична модель у формі виробничої функції Кобба-Дугласа:

$$Y = a_0 \cdot X_1^{a_1} \cdot X_2^{a_2}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, послуг);

X_1 – затрати праці;

X_2 – затрати капіталу (вартість основних засобів);

a_0, a_1, a_2 – параметри виробничої функції.

Нами отримано значення параметрів виробничої функції Кобба-Дугласа ($a_0=6,5$, $a_1=2,01$, $a_2=-0,94$) та її аналітичний вираз:

$$Y = 6,5 \cdot X_1^{2,01} \cdot X_2^{-0,94}. \quad (2)$$

Статистичні дані та розрахункові значення показника для моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для рибного господарства України подано у таблиці 1.

Переглянувши дані таблиці 1, ми спостерігаємо незначні відхилення статистичних і розрахункових значень показника.

Наступним етапом дослідження є перевірка побудованої економетричної моделі на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера. Оскільки розрахункове значення критерію Фішера (101,4) більше за його табличне значення (6,94), то з обраною для розрахунків ймовірністю 0,95 стверджуємо, що побудована економетрична модель адекватна статистичним даним і придатна для подальшого аналізу і прогнозування.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для моделі у формі виробничої функції Кобба-Дугласа для рибного господарства України

№ з/п	Рік	Значення першого фактора (затрати праці), тис. грн.	Значення другого фактора (затрати капіталу), тис. грн.	Значення показника (обсяги виробництва продукції (товарів, послуг)), тис. грн.	
				статистичні дані	розрахункові значення
1	2013	191878,6	651349,4	722871,5	866765,9
2	2014	154727,6	492172,5	639752,8	732874,2
3	2015 ¹	174796	463328,6	1058281,1	991099,0
4	2016 ¹	186927,4	514610,9	1455322,8	1027140,5
5	2017 ¹	256302,7	524760,3	1549636,7	1900549,9
6	2018 ¹	281790,3	761010,2	1717117,4	1619150,2
7	2019 ¹	304345,8	852302,8	1783225,7	1698342,6
Сума		-	-	8926208,0	8835922,3

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Розраховано основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для рибного господарства України за 2013-2019 роки (таблиця 2).

Таблиця 2

Основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для рибного господарства України за 2013-2019 роки

Характеристика	Значення	Висновок
1	2	3
Середня продуктивність праці	5,59	На одиницю затраченої праці в середньому припадає 5,59 одиниць випущеної продукції
Гранична продуктивність праці	11,23	Додаткова одиниця затраченої праці приносить 11,23 додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	2,01	При збільшенні затрат праці на 1% обсяг випуску продукції збільшиться на 2,01%
Середня продуктивність капіталу	2,10	На одиницю затраченого капіталу в середньому припадає 2,10 одиниць випущеної продукції
Гранична продуктивність капіталу	-1,98	Додаткова одиниця затраченого капіталу приносить втрату 1,98 додаткових одиниць випущеної продукції

Продовження табл. 2

1	2	3
Еластичність випуску продукції за затратами праці	-0,94	При збільшенні затрат капіталу на 1% обсяг випуску продукції зменшиться на 0,94%
Сумарна еластичність за затратами праці і капіталу	1,07	При одночасному збільшенні затрат праці на 1% і затрат капіталу на 1%, обсяг випуску продукції збільшиться на 1,07%

Проведено прогнозування на основі побудованої економетричної моделі. Зважаючи на динаміку факторів протягом 2013-2019 років, обрано їх прогнозні значення ($X_1^{\text{прогн}} = 87927645,1$ тис. грн.; $X_2^{\text{прогн}} = 245288744$ тис. грн.) і розраховано прогнозне значення показника для побудованої економетричної моделі ($Y^{\text{прогн}} = 710588153,6$ тис. грн.).

Отже, якщо у 2020 році в рибному господарстві України затрати праці (в нашій моделі – витрати на персонал) складуть 87927645,1 тис. грн., а затрати капіталу (в нашій моделі – залишкова вартість основних засобів) складуть 245288744 тис. грн., то згідно наших розрахунків з ймовірністю 0,95 обсяг виробництва продукції (товарів, послуг) становитиме 710588153,6 тис. грн.

Література

1. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2021).
2. Засядько А.А., Корольок С.С. Моделювання максимізації прибутку на основі виробничої функції Кобба-Дугласа. *Системи обробки інформації*. 2017. Вип. 2(148). С. 168-173. URL: http://www.lbi.wubn.net/bitstream/handle/123456789/2615/Zasjadko_Korolyuk_Modelling_profit.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 02.11.2021).
3. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2021).
4. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.11.2021).
5. Скворцов І.Б., Кулик М.А. Особливості теоретичного і статистичного моделювання виробничих функцій Кобба-Дугласа. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Сер.: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. №1(19). С. 53-67. URL: <http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/7446/1/7126p.pdf> (дата звернення 02.11.2021).

УДК 330.322

Громницька І.Ю., аспірантка
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ ЗА-ДЛЯ СВОЄЧАСНОГО РЕАГУВАННЯ

Науковці та практики у сфері фінансів, які яскраво пам'ятають економічну кризу 2008 року, часто пов'язують ризик ліквідності з Базельськими угодами, серією банківських положень, розроблених для того, щоб фінансові установи пом'якшували ризики шляхом збереження достатнього капіталу.

Простіше кажучи, ризик ліквідності — це ризик того, що установа не матиме достатньо коштів для своєчасного виконання своїх фінансових зобов'язань. Без належного управління грошовими потоками та надійного управління ризиком ліквідності установа зіткнеться з кризою ліквідності і в кінцевому підсумку стане неплатоспроможною.

Оскільки всі установи займаються процесом вимірювання та управління ризиком ліквідності, вони повинні бути насторожі щодо поширених джерел цього ризику. Ці джерела включають:

1. Відсутність управління грошовими потоками

Управління грошовими потоками дає бізнесу гарне уявлення про потенційні проблеми та можливості ліквідності. Готівка — це королева, а грошовий потік — це родовід усіх установ. Без належного управління грошовими потоками відбувається збільшення схильності до непотрібних ризиків ліквідності. Більше того, бізнес без здорового та добре керованого грошового потоку зіткнеться з важкою боротьбою за те, щоб залишатися прибутковим, забезпечити вигідні умови фінансування, залучити потенційних винахідників і бути життєздатним у довгостроковій перспективі.

2. Неможливість отримати фінансування

Історія несвоечасного погашення боргу та/або недотримання вимог кредитного договору може призвести до додаткових труднощів під час спроби отримати фінансування. Тому дуже важливо, щоб установи добре керували структурою капіталу, мали

геп строків погашення боргу, підтримували добрі відносини та регулярне спілкування з кредиторами. Немоżliвість отримати фінансування взагалі або отримати його за конкурентоспроможними ставками та на прийнятних умовах підвищує ризик ліквідності.

3. Несподівані економічні зриви

На початку 2020 року фондовий ринок був на найвищому рівні, і мало хто очікував, що світ так сильно постраждає від COVID-19. Негативний економічний вплив глобальної пандемії був швидким і неблаганним. Блокування спричинило несподіваний економічний зрив, і багато компаній побачили, що продажі скоротилися до катастрофічно низького рівня, а ризик ліквідності різко зріс.

4. Незаплановані капітальні витрати

Належне управління основними активами надзвичайно важливо, особливо для бізнесу, який працює в капіталомісткій галузі, як-от енергетика, телекомунікації або транспорт. Капіталоемний бізнес часто користується високим рівнем кредитного плеча з високим співвідношенням фіксованих і змінних витрат. Для подібних установ окремі незаплановані капітальні витрати, такі як нове придбання або капітальний ремонт обладнання, можуть посилити існуючі бюджетні обмеження. Це, у свою чергу, ще більше збільшує операційні витрати і підвищує ризик ліквідності.

5. Криза прибутку

Установа в умовах «кризи прибутку» відчує не тільки зниження рентабельності, але й зниження основного доходу. Отже, щоб боротися з негативною маржею прибутковості та продовжувати працювати, їй потрібно буде почати занурюватися в грошові резерви. Немоżliвість зупинити безперервне спалювання готівки в кінцевому підсумку призведе до виснаження грошових резервів, а бізнес неминуче зіткнеться з кризою ліквідності.

Отже, ризик ліквідності – це отримання ризик збитків через неспроможність своєчасно виконати платіжні зобов'язання, або через неспроможність виконати це за стабільною ціною.

Управління ризиком ліквідності відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової гнучкості, особливо коли несприятливі ринкові умови обмежують доступ до довгострокового

фінансування на ринках. Установи повинні дотримуватися виваженого підходу до управління ліквідністю, встановлюючи показники ліквідності на різних часових горизонтах і володіючи достатньою кількістю ліквідних активів, щоб витримати потенційні періоди екстремальних ринкових умов, протягом яких йому доведеться продовжувати свою регулярну діяльність без доступу до ринку.

Література

1. Офіційний сайт Базельського Комітету з нагляду. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d450.htm>
2. Ковальчук Т.Т., Коваль М.М. Ліквідність комерційних банків: навч. посібник. К.: Знання, КОО, 1996. 120 с.

УДК 657

Губиш Я.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Голячук Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Одним з методів державного регулювання економіки є функціонування системи публічних закупівель. Їм відводиться роль перспективного та важливого макроекономічного регулятора, за допомогою якого можливе формування повноцінного конкурентного середовища, здійснення стабілізаційної політики в країні. Публічні закупівлі вважаються інструментом, що посилює звітність та прозорість у сфері публічного управління та адміністрування, понижує рівень корупції під час здійснення закупівель та поліпшує бізнес клімат в державі [1].

Закупівлі за визначенням Критенко О. – «певна, регламентована законодавством діяльність держави з придбання товарів, робіт і послуг з найбільшою ефективністю й найменшими витратами для забезпечення діяльності держави та впливу на розвиток галузей національної економіки й зміцнення соціальної політики» [2, с. 95]. Сидоренко О. вважає державні закупівлі «важливою складовою механізму державного регулювання».

Ще одна науковиця, Курепіна О. яка вивчала особливості регулювання публічних закупівель вугілля, сформулювала своє

бачення названого процесу «публічні закупівлі – господарсько-правовий механізм за допомогою якого законодавець забезпечує баланс публічних та державних інтересів, що дозволяє реалізувати стратегічне завдання щодо створення системи конкурентної, організованої і відкритої торгівлі вугіллям та ефективно використовувати бюджетні кошти для закупівлі вугілля відповідної якості та кількості для державних потреб» [3, с. 86].

З всього вище сказаного можна зробити висновок, що публічні закупівлі це - встановлений державний механізм, закріплений нормативно-правовими документами, завдяки якому відбувається придбання замовниками товарів, робіт чи послуг за кошти, виділені з державного бюджету.

Правову основу адміністративного інституту публічних закупівель становлять Конституція України, Закон України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 р. №922 та Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про публічні закупівлі" та інших законів України щодо вдосконалення системи функціонування та оскарження публічних закупівель» від 03.06.2021 №1530-IX.

До запровадження системи ProZorro у 2015 році українська влада щороку витрачала приблизно 10 млрд. євро на державні закупівлі, але за різними підрахунками, близько 20% цієї суми безслідно зникали через корупцію та неефективний менеджмент. Система ProZorro дозволила тримати всю інформацію про закупівлі у відкритому вигляді. Сьогодні будь-який громадянин України, а не лише учасник тендерів, може слідкувати за чесністю державних закупівель [2, с. 97].

Сиротюк Г.В. зазначає, що для «вдосконалення ефективності публічних закупівель в Україні дасть змогу: підвищити рівень прозорості, законності та відкритості процесу укладення контрактів із публічних закупівель; мінімізувати корупційні дії під час закупівель; забезпечити найкраще співвідношення ціни та якості під час вибору переможця тендеру на публічних закупівлях; підвищити конкурентоспроможність та експортний потенціал підприємств на світових ринках; зміцнити позиції України на міжнародному рівні» [4, с. 34].

Література

1. Мулик Т. О., Здирко Н. Г. Методичний інструментарій аналізу публічних закупівель. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7727>.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.3.68](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.3.68)

2. Altsyanovych, O. V., & Tsymbalenko, Y. Y. (2018). Theoretical and categorical analysis of the concept of public procurement and corruption risks in their implementation in Ukraine. *Public Administration Aspects*, 6(9), 92-103. URL: <https://doi.org/10.15421/151858>

3. Курепіна О. Поняття та особливості правового регулювання публічних закупівель вугілля. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/4/16.pdf>

4. Сиротюк Г.В. Сутність та ефективність функціонування публічних закупівель в Україні. *Економіка та управління національним господарством*. 2021. Вип. 61 с. 30-36. URL: <https://doi.org/10.32843/bses.61-5>.

УДК: 657.1.011.56

Гудзенко С.Р., здобувач освіти

Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ

Бухгалтерський облік є інформаційною базою, на основі якої приймаються найважливіші управлінські рішення керівництвом суб'єкта господарювання, що є внутрішніми користувачами інформації, і здійснюється оцінка діяльності підприємства зовнішніми користувачами, такими як державні контролюючі органи, акціонери, інвестори, кредитори та ін. [1].

Останні роки розвиток інформаційних технологій в бізнес-управлінні йде високими темпами. Сучасний бухгалтер сьогодні не може уявити собі процес ведення бухгалтерського обліку без застосування засобів автоматизації. Саме тому важливою проблемою формування бухгалтерської звітності є процес її автоматизації і поєднання з останніми напрямками у світі комп'ютерних технологій.

На сучасному етапі розвитку існують різні інформаційні системи, які можуть бути як ідентичними, так і кардинально різними за своїми параметрами. Критеріями, якими керуються при виборі потрібного для підприємства програмного продукту можуть слугувати: види процесів управління та їх типи, сфера у якій функціонує даний економічний суб'єкт, ступінь уже наявної

автоматизації, обсяг та характер задач які слід потрібно буде вирішувати та інші ознаки.

Автоматизація процесів є темою достатньо новою, широкою та неоднозначною і на сьогоднішній день єдиної класифікації ІС не існує, тому узагальнимо найбільш розповсюджені критерії, попередньо поділивши їх за різними ознаками, а саме (таблиця 1):

1. за сферою діяльності підприємства;
2. за рівнем наявної автоматизації процесів управління;
3. за рівнем наявної автоматизації інформаційної системи;
4. за централізацією обробки інформації;
5. за наявністю інтеграції функцій;
6. за наявними на підприємстві видами процесів управління.

Крім того, можна проводити класифікацію автоматизованих ІС за типом підтримки, яку вони надають організації. Системи першого класу забезпечують можливість здійснення операцій, обробляють та генерують інформацію яка використовується в ділових операціях. Їх поділяють на три групи:

1. системи, які проводять реєстрацію та обробку даних, одержаних в ході здійснення ділових операцій (продаж, закупівля). Що може проводитись пакетним способом обробки даних, або в реальному часі;

2. автоматизовані системи управління технологічними процесами. АСУ ТП приймають прості запрограмовані рішення з типових питань, які виникають в процесі управління виробничим процесом.

3. системи співробітництва, у яких забезпечення зв'язку між виконавцями – робітниками, відділами, робочими групами, які використовують комп'ютерні мережі у процесі роботи.

Таблиця 1

Типи інформаційних систем

Класифікація інформаційних систем за різними ознаками	
За сферою діяльності підприємства	Державні;
	Територіальні (регіональні);
	Галузеві;
	Об'єднань підприємств;
	Підприємств (організацій);
	Технологічних процесів

Продовження табл. 1

За рівнем наявної автоматизації процесів управління	Інформаційно-пошукові та довідникові;
	Інформаційно-керуючі;
	Системи підтримки прийняття рішень;
За централізацією обробки інформації	Централізовані
	Децентралізовані
	Колективного використання
За наявністю інтеграції функцій	З багаторівневою інтеграцією за всіма рівнями управління;
	З багаторівневою інтеграцією за функціями управління

Відносно системи другого класу, можна сказати, що вони забезпечують організацію менеджменту на підприємстві. Їх поділяють всього на три види:

1. системи, які виробляють заздалегідь визначені звіти, створюють графічне відображення даних і прораховують можливі результати вжитих заходів на періодичній основі або за запитом – інформаційні менеджерські системи;

2. ІС підтримки прийняття рішень – вони за допомогою використання існуючих моделей БД й особистих міркування співробітника, стосовно кожного конкретного випадку, допомагають прийняти особі певне рішення, виконуючи для цього діалоговий процес аналітичного моделювання;

3. Останнім видом ІС другого класу являються управлінські — це ІС з вбудованими додатковими можливостями для управління (аналіз даних з економії праці, існує можливість використати функціонал підтримки прийняття рішень та інші).

Як було з'ясовано попередньо, комп'ютеризована організація бухгалтерського обліку залежить у першу чергу від програмного забезпечення реалізованого на відповідних технічних засобах.

Для того, щоб обрати підходящий програмний продукт необхідно зробити порівняльний аналіз наявних на сучасному ринку програм. Першим кроком у зіставленні можливостей наявних програмних продуктів являється проведення їхньої класифікації. Важливість цього етапу в організації комп'ютеризованого обліку полягає в тому, що тільки після поділу за певними критеріями програм на групи можна сформулювати вимоги до програмного забезпечення і порівнювати їх можливості [11, с. 195].

Отже, виходячи з вищенаведених даних, можемо впевнено стверджувати, що інформаційні технології в процесі свого розвитку пройшли довгий шлях. Кожний етап, безпосередньо, характеризувався своїми специфічними засобами обробки інформації та її носіями. Сучасний етап розвитку інформаційної технології характеризується новітніми інформаційними розробками, в сфері розвинутої комп'ютерної техніки, "дружнього" програмного забезпечення, надійної комунікації, діалогових режимів спілкування користувача з комп'ютером. Саме тому, якщо підприємство розглядати в ракурсі центру обробки інформації, то необхідним є звернення уваги на саму технологію цього процесу, тобто на можливі особливості ведення обліку та їх автоматизацію.

Література

1. Балазюк О.Ю. Особливості впровадження управлінських інформаційних систем на підприємствах з виробництва безалкогольних напоїв. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». Збірник наукових праць*. Луцький національний технічний університет. Випуск 7(25). Ч. 1. Луцьк, 2010. С. 58-67.
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 350 с.
3. Рожелюк В.М. Шляхи вдосконалення організації обліку з використанням сучасних інформаційних систем. Бухгалтерський портал: Облік і фінанси АПК. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/shlyahi-vdoskonalennya-organizacii-obliku-zvikoristannyam-sucha-snih-informaciynih-sistem.html>.

УДК 53.083.98

Гуцко А.В., соискатель образования
Научный руководитель: **Зборина И.М.**, к.э.н., доцент
Полесский государственный университет

ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В РАМКАХ КОНЦЕПЦИИ МЕЖРЕГИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Сегодняшняя стадия формирования экономики характеризуется присутствием 2-ух сильных действий - повышение глобализации экономики также ее регионализации в концепции межрегиональных рыночных взаимоотношений. Глобализация экономики выражается за счёт рынка, который разрушает границы среди государств, но регионализация формируется в следствии

увеличения децентрализации ровно как особенной фигуры управления финансовыми взаимоотношениями. В наднациональной степени регионализация выражается равно как с целью охраны заинтересованностей конкретного района с безудержного влияния глобализации, таким образом также с целью удовлетворения массовых заинтересованностей. Регионализация предусматривает круг интересов регионов, дает способности наиболее результативного применения естественного, академического также социального потенциала конкретного района, в том числе дает возможность ему наиболее результативно интегрироваться во всемирные движения [4,5].

Существует довольно большое количество массовых вопросов мировой экономики, подобных как – вопрос преодоления отсталости развивающихся государств, завершение гонки вооружений, преодоление голода, заболеваний, защита экологии и прочие. Однако наравне с ними встают такие же трудности, как большое количество убыточных предприятий, рост цен, низкий уровень доходов, чрезмерная бюрократизация, угроза потери работы и многие другие. Исходя из сказанного, рассмотрим ряд ключевых проблем, оказывающих влияние на развитие экономики Республики Беларусь.

Рассматривается проблема пандемии COVID-19, которая оказала негативное влияние на экономику Беларуси, в значительной степени через падение цен на нефть и снижение деловой активности в основных странах-торговых партнёров, хотя финансовые показатели в Беларуси – одни с наилучших в Европе, вытекает с анализа сведений согласно 37 государствам ЕС, а также СНГ, которые выполнили «Ведомости». ВВП Беларуси за 9 месяцев спал в целом на 1,3% (3 место), а безработица составляет 4% (2 место). При этом смертность от Covid-19 — 1%, что вводит государство в фавориты согласно производительности управления экономикой на фоне пандемии. Беларусь – одна из нескольких стран Европы, где за 8 месяцев 2020 года настоящие доходы жителей возросли на 5,2%, в то время как в Российской Федерации они за этот же промежуток снизились на 4,3% [3].

Следующей немало важной проблемой развития экономики РБ является глубокий политический кризис, который начал своё действие в августе 2020 года. Данный упадок усиливает

неопределенность и усугубляет краткосрочные перспективы развития страны. Более того, данный кризис запустил ряд институциональных адаптаций, которые оказывают негативное влияние на долгосрочные перспективы развития Беларуси [2].

Незавершённая трансформация Беларуси к рыночной экономике отяготила её низкопроизводительным сектором государственных предприятий со значительной частью заёмных денег, низким и долларизованным банковским сектором. Имеется мощная взаимосвязь с вывозом сырьевых продуктов. Согласно анализу Государственного банка, кредиты, взятые крупными государственными предприятиями, в некоторых случаях с сомнительной перспективой обслуживаются своевременно, за последние годы составляли в среднем 14 % ВВП. Принимая во внимание обесценивание зарубежной валюты, часть правительственного долга в ВВП будет расти, - рассказывается в областном обзоре Всемирного банка [1].

Быстрого восстановления белорусской экономики, в отличие от остальных экономик региона, не предвещается. В условиях продолжающегося политического кризиса и ограниченного пространства для фискальной или денежно-кредитной экспансии при отсутствии реформ прогнозируется углубление рецессии и медленное восстановление после этого.

Специалисты Мирового банка утверждают, что в среднесрочной перспективе перед нашей страной стоит задача перехода к экономике, «менее зависимой от переработки нефти», потому что тайные субсидии цен на нефть, которые осуществлялись с денег России, иссякают согласно мере осуществления российского «налогового маневра». По этой причине следует провести «реструктуризацию предприятий, рационализацию фонда заработной платы в госсекторе и налоговых расходов». В качестве амортизатора ВБ призывает повысить поддержку нетрудоустроенных и других чувствительных групп населения [1].

В результате изучения различных источников мы пришли к выводу, что повышение эффективности работы государственных организаций, уменьшение контролирующего и административного давления на субъектов хозяйствования, стимулирование притока инвестиций и ускоренное развитие сегментов финансового рынка, а

также расширение самостоятельности руководителей организаций и местных исполнительных и распорядительных органов приведут к комплексному региональному развитию и повышению уровня и качества жизни населения в регионах. Также стоит акцентировать внимание на стимуляции развития технологии, базой которой всегда являлась сфера НИОКР, которая получает от государства недостаточную поддержку. Значение устойчивости политики для роста двояко, но если текущая политика несостоятельна, то она либо должна быть пересмотрена, либо должна возобновить финансирование деньгами. Первое приведёт к неопределённости режима и замедлению роста. Финансирование деньгами ведёт к инфляции, ставя вопросы о возможном влиянии инфляции на рост. Экспериментально определено, что существует устойчивая отрицательная корреляция между высокой инфляцией и экономическим ростом. Также стоит затронуть развитие образования, так как без него будет происходить снижение «качества» кадров, которое замедлит процесс развития экономики [1, 2, 3, 4, 5].

Литература

1. Belmarket.by URL: <https://belmarket.by/news/2021/05/12/news-45610.html>
Дата доступа: 25.11.2021.
2. Myfin.by URL: <https://myfin.by/stati/view/ekonomiceskie-itogi-2020-go-krizis-v-ekonomike-covid-19-i-protesty-cto-nas-zdet-v-2021> Дата доступа: 20.11.2021.
3. Ведомости. URL: <https://www.vedomosti.ru/economics/articles/2020/11/05/845797-tezisi-belorusskoi>
Дата доступа: 24.11.2021.
4. Кокорев А.С. Цифровая экономика: смена ценностей и ориентиров в управлении предприятием. *Московский экономический журнал*. Москва, 2019. № 1.
5. Приемко Т.А. Особенности региональной политики в условиях глобализации: сущность, факторы и принципы управления. *Вестник науки и образования*. 2019. № 20-4 (74). С. 31-34.

УДК 657

Даніленко Е.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЮВАННЯ СТАНУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ В БІЗНЕС-АНАЛІЗІ

Життєвий цикл будь якого підприємства має свій початок і кінець. Ефективність діяльності упродовж цього циклу на пряму залежить від ряду різних факторів, зокрема і фактичного стану підприємства. При цьому важливо проводити аналіз того, як поводитиме себе конкретний суб'єкт господарювання в тому чи іншому стані, як різні процеси та прийняті рішення на нього впливатимуть, що може з ним статися. Розглянемо, як відбувається процес такого аналізу і які інструменти для цього використовуються.

Як відзначається у Керівництві з основ знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge, BABOK) Міжнародного інституту бізнес-аналізу [1, с.348-350], моделювання стану (інколи його також називають моделлю зміни стану) застосовується тоді, коли необхідно мати точність і послідовне розуміння суб'єкта, який має складну поведінку та складну структуру. В результаті застосування методу отримується модель, що описує: набір можливих станів суб'єкта господарювання, їх послідовність, способи переходу з одного стану в інший і дії, які можуть або точно виконуються суб'єктом у кожному стані під час його життєвого циклу.

Модель процесу може показувати всіх суб'єктів, які залучені в цьому процесі або на які він впливає, у той час як модель стану розширює поле зору: показує, що відбувається з одним суб'єктом в усіх процесах, які впливають на нього або якимось чином залучають.

Суб'єкт господарювання, що має обмежену кількість станів протягом свого життєвого циклу, проте може перебувати в декількох одночасно. При цьому кожен стан описується найменуванням і діяльністю, яку можна виконувати, перебуваючи в

цьому стані. Можуть існувати правила щодо того, які дії повинні або можуть виконуватися.

Зміна стану суб'єкта господарювання з одного в інший може бути визначена етапами, бізнес-правилами або змістом інформації. Послідовність станів підприємства не завжди лінійна, адже воно здатне пропустити кілька або повернутися до попереднього стану, навіть більше одного разу. До того ж, таку зміну можна розглядати з точки зору події, якою вона спричинена, наслідків, а також умов, якими визначається чи повинен взагалі суб'єкт на неї реагувати.

Варто зазначити, що зміни можуть бути не завжди однаковими. Іноді вони умовні, ініційовані у такому випадку певною подією або досягнутим станом, або автоматичні, у свою чергу спричинені завершенням необхідних дій у попередньому стані або просто плином часу. Також зміни можуть бути рекурсивними, припиняючи своє перебування в одному стані і повертаючись до попереднього.

Діаграма стану також є елементом його моделювання. Вона показує життєвий цикл однієї компанії, починаючи з того моменту, коли суб'єкт був створений і прослідковує його існування через усі стани, в яких компанія безпосередньо перебувала, до того моменту, коли діаграма більше не застосовуватиметься або існування підприємства припинено.

Стан суб'єкта господарювання на такій діаграмі відображається у вигляді блока. Їх може бути будь-яка кількість, до того ж, уже визначені стани можуть розкладатися іще на так звані підстани. За потреби аналітик може позначати назви подій, що спричиняють зміни або просто впливають на них. Початок і кінець життєвого циклу підприємства позначаються окремо спеціальними символами, що відрізняються. Це необхідно для того, щоб чіткіше бачити всі етапи.

Таблиці стану - це ще один можливий інструмент дослідження стану суб'єкта господарювання. Він має вигляд двовимірної матриці, що показує всі його стани та усі зміни між ними.

Зазвичай цей спосіб доцільно застосовувати під час аналізу як альтернативу до діаграми стану. Тобто в якості доповнення або просто попередника, на основі якого буде побудована сама діаграма. Це відносно простіший спосіб розпочати роботу над

моделюванням стану, який дозволить виявити назви станів і подій у співпраці з експертами предметних областей.

Кожен рядок такої матриці показуватиме початковий стан та кінцевий стан, а між ними знаходитиметься ряд перехідних. Буває так, що один стан співвідноситься з декількома змінами одразу. У такому разі відповідно для кожної зміни буде виділено окремий рядок, щоб схема була повною і чітко структурованою.

Цікаво відзначити, що стан, який відобразатиметься кінцевим в одному рядку, може одночасно бути початковим для іншого рядка, іншого процесу.

Як і будь-яка техніка, моделювання стану має сильні сторони, завдяки яким ним і варто користуватися. Такий спосіб є більш ефективним наглядним інструментом документування та подальшої комунікації, ніж звичайний текст. Особливо це виражається тоді, коли описуваний об'єкт має більше ніж кілька станів, змін та умов. До того ж, він одночасно дозволяє сформуванати і відобразити дії, які застосовуються до суб'єкта господарювання в різних станах суб'єкта [2, с.67].

Отже, підсумовуючи, аналіз стану суб'єкта господарювання є важливим аспектом його існування. Саме за допомогою нього можна спрогнозувати, як поводитиме себе конкретний суб'єкт господарювання в тому чи іншому стані, як різні процеси та прийняті рішення на нього впливатимуть, що може з ним статися тощо. Методика використовується в основному для таких суб'єктів, які мають складну модель поведінки та складні правила.

Варто зазначити, що зміни стану суб'єкта, які підлягають аналізу та розгляду, можуть бути різних видів. Іноді вони умовні, а іноді - автоматичні. Для наглядності в методиці використовується так звана діаграма станів – блок-схема, що показує повний життєвий цикл компанії, з різними її станами, знаковими подіями, правилами тощо. Загалом це чітка послідовність етапів, яка робить великі об'єми інформації зрозумілішими і простішими для аналітиків та інших користувачів цієї інформації.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015). *International Institute of Business Analysis (IIBA)*. URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf

2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 338.12.01

Дворніченко Л.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Велієва В.О.**, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО

У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави, і насамперед сільського господарства важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва зерна. Обсяги виробленого зерна в країні та його якість визначають рівень розвитку зернового господарства та є основою формування конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках продовольства.

Однією з провідних культур зернового під комплексу АПК є вирощування та переробка кукурудзи на зерно. За період незалежності спостерігається зростання показника урожайності кукурудзи в Україні, середньорічний приріст якої у 1990-2020 рр. склав 4,48 ц/га.

Основними напрямками збільшення показників ефективності розвитку рослинництва в Україні, зокрема кукурудзи на зерно, є наступні:

– підвищення родючості ґрунту забезпечуватиметься за рахунок запровадження комплексу організаційно-технологічних заходів;

– забезпечення землеробства високоефективним генофондом сортів і гібридів сільськогосподарських культур шляхом зростання потенційної продуктивності сортів і гібридів (з більш високим коефіцієнтом корисної дії фотосинтезу, вищою окупністю добрив та зрошувальної води), а також підвищення їх екологічної стійкості до нерегульованих (морози, засухи) і регульованих (фітосанітарний стан, підвищення кислотності і засолення ґрунтів) факторів виробництва, оптимізація яких неможлива або потребує значних витрат ресурсів;

- розробка і широке запровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур;
- суттєве зростання окупності застосовуваних мінеральних добрив за рахунок оптимізації доз і співвідношення елементів живлення, строків і способів внесення їх у ґрунт;
- створення стабільної кормової бази для забезпечення потреб тваринництва;
- створення високоефективної сировинної бази біоенергетики.

В той же час, постійне і стрімке підвищення цін на енергоресурси та погіршення екологічного стану навколишнього середовища, внаслідок зростаючого споживання викопних видів палива (нафти, кам'яного вугілля, природного газу), спонукають людство до використання біомаси сільськогосподарських культур на енергетичні потреби.

Вирощування кукурудзи на зерно відіграє стабілізуючу роль у зерновому комплексі країни, оскільки в несприятливі для інших зернових культур роки, її врожайність є порівняно високою. Переваги кукурудзи полягають також у можливості тривалого збирання без втрат (до одного місяця) та відсутності вилягання на високому фоні внесених добрив або родючих ґрунтах. Для отримання високого врожаю кукурудзи, необхідні гібриди з широким генетичним потенціалом та відповідні умови зовнішнього середовища для його реалізації. Технологія вирощування повинна враховувати ґрунтово-кліматичні особливості регіону, що дозволяє найбільш повно використовувати сприятливі та послаблювати або взагалі усувати несприятливі фактори середовища. В останні роки кукурудзи все більше використовується в якості відновлювального джерела енергії для виробництва біоетанолу (з 1 т зерна можна отримати 410 л спирту). Також наявність ремонтантних форм кукурудзи дозволяє ефективно використовувати листостеблову масу для переробки (ферментації) на біогаз у спеціальних установках [2].

Отже, вирощування кукурудзи в монокультурі забезпечує високий вихід зерна з одиниці площі, має значні переваги із організаційної точки зору, підсилює ефективність боротьби з ерозією ґрунту та є одним із важливіших компонентів енергетичного потенціалу підприємства.

Література

1. Сільське господарство України у 2013 р.: Статистичний збірник. Державна служба статистики України. К., 2020. 399 с.
2. Климчук О.В. Перспективні напрями вирощування кукурудзи для використання на енергетичні потреби. *Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки*. 2011. № 1 (48). С. 67-73.

УДК 657

Дзеблюк А.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ОПОДАТКУВАННІ

Держава використовує звітність для контролю за правильністю та своєчасністю розрахунків за обов'язковими платежами. Показники звітності використовуються для моніторингу господарсько- фінансової діяльності підприємств.

На підприємствах звітність використовують для контролю за виконанням планів, аналізу господарської діяльності, формування стратегічних планів.

Від якості складання звітності залежить якість прийняття рішень тактичного і стратегічного плану, ефективність функціонування підприємства й держави в цілому.

Згідно зі ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом.

Податковий кодекс України конкретизує це положення та закріплює обов'язок платника податку обчислити, задекларувати або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені Податковим кодексом.

Таким чином, нарахування і сплата будь-якого податку чи збору передбачає необхідність здійснення належним чином обліку й розрахунку, результати яких відображаються у відповідній формі податкової звітності.

Звітність за податками розкриває її користувачам інформацію про наявність зобов'язань за кожним податком за звітний (податковий) період.

Досліджуючи зв'язок та роль фінансової звітності в оподаткуванні, ми спирались в основному на Податкового кодексу України та чинне законодавство.

Згідно даного нормативного документу ми зробили висновок що всі платники податків зобов'язані вести в установленому порядку облік доходів і витрат, тобто складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків.

Звичне для бухгалтерів правило про те, що фінансова звітність а також звіт про фінансовий стан (баланс), звіт про фінансові результати є невід'ємним додатком до декларації з податку на прибуток.

Дане твердження з'явилося в пункті 46.2 Податкового кодексу України на початку 2017 року в якому ідеться про те, що платник податку на прибуток повинен подавати разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність згідно порядку, передбаченому для подання податкової декларації з урахуванням всіх вимог Податкового кодексу України.

Також хочемо зауважити що обов'язок подання фінансової звітності до органів Державної податкової служби України навіть і не в формальному статусі додатка до декларації почав існувати ще з 2015 року.

Усі платники податку на прибуток повинні подавати фінансову звітність до органів Державної податкової служби України, для цього у формі декларації з податку на прибуток передбачено відповідні поля для позначок про подання форм фінансової звітності як обов'язкових додатків.

Об'єкт обкладання податком на прибуток підприємств розраховують шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку).

Платники податку на прибуток орієнтуються на фінансові результати за даними фінансової звітності складеними за П(С)БО або МСФЗ.

Також хочемо додати, що відповідно до нової редакції пункту 46.2 Податкового кодексу України платники податку на прибуток,

які, згідно з Законом про бухгалтерський облік, зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність разом з аудиторським звітом не пізніше 10 червня року, що настає за звітним.

У разі не подання застосовується відповідальність, яка тягне за собою накладання штрафу від 17000 до 34000 грн., а за повторне порушення від 34000 до 51000 грн.

Як висновок можемо сказати що фінансова звітність є важливим додатком до податкової декларації і з 2021 року її оприлюднення стало обов'язковим на законодавчому рівні.

Література

1. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 12 травня 2011 року N 3332-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3332-17>

2. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755- VI із змінами та доповненнями/ URL: <http://sfs.gov.ua/nk/>

УДК 657

Деркач О.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Цимбалюк І.О.**, д.е.н., доцент
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПЕРЕХОДУ НА ЕЛЕКТРОННУ СИСТЕМУ АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ

Податок на додану вартість (ПДВ) є основним бюджетоутворюючим податком, порядок сплати і обчислення якого регламентується Податковим кодексом України. В той же час ПДВ є одним із податків, який породжує тіньовий сектор економіки і є причиною недоотримання коштів у бюджет. Посилення фіскальної та регуляторної ефективності ПДВ, скорочення обсягу тіньової економіки, забезпечення прозорості надходження податку до бюджету стало поштовхом для створення системи електронного адміністрування ПДВ.

Система електронного адміністрування ПДВ почала працювати з 1 січня 2015 р., однак змінюється до сьогодні разом з

Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, що регламентують операції з ПДВ.

Система електронного адміністрування ПДВ забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку:

- сум податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі - ЄРПН), та розрахунках коригування до них;

- сум податку, сплачених платниками при ввезенні товарів на митну територію України;

- сум поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ;

- суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН [1].

Згідно з даними Державної служби статистики ВВП і ПДВ синхронно зростають упродовж 2013–2016 р.р. З 2016–2018 р.р. спостерігається прискорене зростання, що може свідчити про ефективність системи електронного адміністрування ПДВ. Введення електронної системи адміністрування суттєво не вплинуло на ситуацію щодо сплати податку, так як і надалі частка бюджетного відшкодування продовжувала зростати швидшими темпами: із 61,8% надходжень від податку в 2013 р. частка повернень зросла до 67,7% у 2016 році. У 2017 р. було заявлено до відшкодування 66,6 % суми акумульованого ПДВ. Таким чином діючий механізм сплати ПДВ суттєво знижує його фіскальну ефективність, оскільки більше половини отриманого податку повертається назад платникам [3]. У подальшому, з 2019 р., фіскальна ефективність ПДВ знизилась (9,6 %) проти 14,2 % у 2018 р. Однією з причин цього стало пристосування платників ПДВ до нових умов оподаткування і виявлення нових шляхів уникнення оподаткування.

Можемо виділити позитивні і негативні аспекти створення системи електронного адміністрування ПДВ. Зокрема, позитивними сторонами є:

- об'єднання інформації про всі податкові накладні у одній системі;

- неможливість надати фіктивні дані;

- економія часу платників податку тощо [2].

Незважаючи на наявність позитивних ефектів від створення системи електронного оподаткування ПДВ, вплив ряду чинників знижує її фіскальну ефективність і надходження податку у державний бюджет. Серед таких негативних чинників можна назвати:

- поява нових шляхів ухилення від ПДВ;
- відсутність належного законодавчого регулювання електронних рахунків;
- недосконалість чинного законодавства;
- наявність тіньового сектору економіки.

Отже, система електронного адміністрування може стати ефективним механізмом для забезпечення дієвості ПДВ. Для вирішення виявлених недоліків необхідно удосконалити чинне законодавство, зменшити сектор тіньової економіки, посилити контроль за обліком та сплатою податків.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.09.2021).
2. Буркова Л., Коваленко І. Переваги та недоліки запровадження електронного обліку та адміністрування ПДВ. *Фінансовий простір*. 2017. №1(25). С. 20–24.
3. Цимбалюк І. О. Особливості функціонування податкової системи України та оцінка її фіскальної ефективності. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*: журнал. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. № 1 (17). С. 106-115.

УДК 338.246

Дикий Д.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Прокопенко І.В.**, к.е.н., асистент
Національний університет «Львівська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Забезпечення економічного зростання в Україні зумовлює високу актуальність проблеми досягнення його сталості та темпів. Досвід економічно розвинутих країн переконливо свідчить, що в сучасних умовах зазначені економічні параметри вирішальним

чином залежать від масштабів та якісного рівня інвестиційної діяльності, структурно-технологічних змін на основі інновацій, так як саме рівень розвитку і динамізм інвестиційно-інноваційних процесів формують в сучасних умовах стратегічну основу сталого економічного зростання.

Інвестиційна підтримка інноваційного розвитку підприємств залежить від специфічних особливостей інвестицій, таких, як тривалий період окупності при реалізації інновацій, підвищений ризик реалізації, нерівномірність надходження доходів від здійснення інвестицій. Урахування цих особливостей і зміна умов функціонування підприємств визначають важливість подальшого вдосконалювання принципів, форм, методів і джерел інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств, що зумовлює актуальність теми дослідження.

На сьогодні немає єдиного сформованого підходу до розуміння поняття «інноваційний проект», його основних елементів, а також стадій життєвого циклу. Це загострює проблему розуміння сутності інноваційних проектів, які пов'язані зі здійсненням інноваційної діяльності підприємств. Аналіз наукової літератури та вивчення практичної діяльності підприємств, які реалізують інноваційні проекти, дає змогу стверджувати, що поняття «інноваційний проект» доцільно розглядати в таких аспектах [1, 2]: форма цільового управління інноваційною діяльністю; комплект документів. Як форма цільового управління інноваційною діяльністю інноваційний проект являє собою складну систему взаємообумовлених і взаємопов'язаних за ресурсами, термінами і виконавцями заходів, спрямованих на досягнення конкретних завдань у пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки. Це сукупність виконуваних у визначеній послідовності наукових, технологічних, виробничих, організаційних, фінансових і комерційних заходів, що приводять до інновацій [2].

Оцінка будь-якого інноваційного проекту передбачає розв'язання двох взаємозалежних і взаємодоповнюючих методичних завдань: оцінку ефективності інноваційного проекту на стадії вирішення про його фінансування й оцінку ефективності інноваційного проекту за результатами його реалізації. Це необхідно для забезпечення зворотного зв'язку в процесі такої оцінки і перевірки коректності методів, обраних для її здійснення.

Характерною рисою інноваційної діяльності є те, що інвестиції в наукові розробки будуть ефективними не тільки для окремого підприємства що їх здійснює, але й для суспільства в цілому, а також завдяки інтенсифікації інформаційної діяльності, ефект від інвестування в інновації можна розглядати й у міжнародному масштабі. Оцінка ефективності інвестицій в інновації впливає з інтересів не тільки бізнесу, але й держави. Особливо це слід урахувати в тому випадку, якщо реалізацію інноваційного проекту передбачається значною мірою здійснювати за рахунок державних джерел фінансування [3].

На практиці оцінка інноваційних проектів суб'єктів господарювання проводиться на основі критеріїв, що враховують основні фактори впливу на їх ефективність [4]:

1. Науково-технічні критерії - враховують перспективи впровадження науково-технічних рішень; патентну чистоту продукції і патентоспроможність технічних рішень, що використовуються; перспективність застосування очікуваних результатів у майбутніх розробках.

2. Виробничі критерії - враховують забезпеченість виробництва матеріально-технічними та трудовими ресурсами та необхідним устаткуванням; технологічність нововведень; забезпеченість виробництва кваліфікованим персоналом; екологічні вимоги.

3. Ринкові критерії - передбачають відповідність проекту потребам ринку; комерційний успіх від провадження проекту; рівень реклами для просування запропонованого продукту на ринок; конкурентоспроможність продукції за ціною та якістю, захищеністю від старіння тощо.

4. Економічні критерії - містять дані про необхідні обсяги фінансування для реалізації проекту; передбачуваний річний прибуток; термін окупності проекту; частку власних коштів підприємства у повній вартості проекту.

5. Соціальні та екологічні критерії - визначають вплив реалізації проекту на рівень зайнятості населення; вплив виробничих процесів, задіяних у реалізації проекту, на навколишнє природне середовище тощо.

При експертній оцінці інноваційного проекту в першу чергу необхідно враховувати його вагомість з позиції

загальнодержавного, регіонального, галузевого рівнів управління чи суб'єкта господарювання. Для здійснення економічної оцінки ефективності інвестицій в інновації оцінку інвестицій в інновації рекомендується проводити на основі розрахунку різних показників. Найбільш розповсюдженими методами оцінки ефективності інвестицій в інновації є динамічні методи, що включають метод чистої приведеної вартості, внутрішньої норми окупності, терміну окупності, рентабельності інвестицій.

Специфіка здійснення інноваційної діяльності визначає особливості оцінки інвестицій в інновації. Так, завданням початкових етапів інноваційного процесу є прагнення виробити якомога більше нових ідей. Метою наступних етапів є прагнення скоротити цю кількість, не втративши при цьому жодної розробки, з комерційно привабливих для підприємства. При цьому, коли нова ідея ще не перетворилася в остаточно оформлений інноваційний проект, варто провести попередню оцінку розглянутого нововведення. Це необхідно для того, щоб забезпечити відсів непридатних для виробництва та комерційної реалізації ідей, витрачаючи при цьому мінімум коштів.

Література

1. Фіщенко, О.М. Особливості оцінювання інноваційних ризиків. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. №4. Т.2. С. 52-57.
2. Рачинська Г. В., Лісовська Л. С. Визначення та оцінювання інноваційної привабливості підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Проблеми економіки та управління*. 2008. № 628. С. 272–276.
3. Гришко В. Показники та методи оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. *Схід*. 2010. № 7 (107). С. 18-21.
4. Дзвоник В.В. Обґрунтування методичного підходу до оцінювання інноваційного розвитку будівельних підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 4 (48). С. 55-60. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1623058533740.pdf#page=56> (дата звернення: 25.11.2021).

УДК 336.22

Дідик О.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Амбарчян М.С.**, к.е.н, доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Суб'єкти малого та середнього підприємництва є важливими учасниками економічного середовища України, оскільки забезпечують лівову частку працевлаштування у сферах побутових послуг, громадського харчування, роздрібною торгівлі та розваг. Досвід зарубіжних країн показує, що саме такі підприємства повинні мати найбільшу питому вагу в складі економік. Влада повинна стимулювати і підтримувати малий та середній бізнес, оскільки високий відсоток залучення громадян до таких форм господарювання призводить до зменшення рівня безробіття, покращення конкурентного середовища, розширення асортименту запропонованих послуг та продукції на внутрішньому ринку країни.

У розвинених країнах рівень малих та середніх підприємств (МСП) тримається на досить високому рівні: у США вони створюють 60% внутрішнього валового продукту та забезпечують 47% загального обсягу продажу товарів; у Південній Кореї вони становлять 99% від загальної кількості підприємств та створюють 50% промислової продукції; у Франції такі форми господарювання становлять 99,8% від усіх підприємств. Необхідно додати, що в країнах з високим та середнім рівнем розвитку саме МСП концентрують в середньому більше 70% працездатного населення (в США і Південній Кореї – 77%, у Франції – 60,5%, у Польщі – 70%) [1, 2].

Кожна країна з часом приходиться до власних підходів для стимулювання малого та середнього бізнесу. В Австрії існує скоригований мінімальний податок для новостворених компаній у розмірі 1092 євро. Можливість застосування такого податку приносить користь компаніям з низьким рівнем доходу. Також підприємства звільнені від сплати податку на додану вартість за

умови, що їх оборот є меншим ніж 35 000 євро. Крім того, підприємствам з оборотом менше 100 000 євро в попередньому році необхідно лише подати декларацію з ПДВ та сплачувати платежі з ПДВ щоквартально [3].

Фінляндія не надає податкових стимулів, спеціально орієнтованих на МСП. Підприємства з оборотом менше 8500 євро звільняються від ПДВ. Якщо оборот є меншим ніж 25 000 євро підприємству потрібно сплачувати лише щорічні платежі з ПДВ, якщо оборот є меншим ніж 50 000 євро – лише квартальні платежі (замість щомісячних). Крім того, на МСП поширюються знижені вимоги до документації щодо трансфертних цін [3].

В Зімбабве стимулюються МСП, які здійснюють діяльність відповідно до визначеного переліку видів. Вони отримують 5-річні податкові канікули, пов'язані з податком на прибуток, потім 15%-ву ставку податку замість 40%-вої на 5 років і 20%-ву ще на 5 років. Найбільші пільги отримують експортоорієнтовані підприємства: вони мають доступ до імпортних закупівель без подальшої сплати ввізного мита та бюджетного відшкодування податку з продажів товарів і послуг, ставка якого дорівнює 14,5%; також, вони звільняються від сплати певних податків і платежів та до них застосовується ставка податку на прибуток у розмірі 20% за умови, якщо експорт продукції перевищує 50% від загальних продажів підприємства [4].

В Іспанії малі підприємства сплачують податок на прибуток за ставкою 30%, у Франції – 19% (при базових ставках 35% та 33,33% відповідно) [5]. У деяких країнах (Великобританія, США) зниження ставки спеціально для малих підприємств замінюється загальною прогресивною та регресивною шкалою [1]. У Бельгії наприкінці 2002 р. уряд здійснив реформу системи корпоративного оподаткування. Загальна ставка знижувалася у два етапи: перший етап – з 39% до 33%, другий – до 30% [5].

Норвегія надає малим і середнім підприємствам податковий кредит у розмірі 18-20% від витрат на дослідження та розробки за умови, що обсяг даних витрат не перевищує 4 млн норвезьких крон (12 млн грн). Конкретний розмір пільги залежить від обороту компанії, валюти балансу та кількості працівників [3].

Вітчизняні економісти, що вивчають питання податкового стимулювання малого та середнього бізнесу в Україні, пропонують свої варіанти вирішення проблеми:

прив'язати граничні обсяги виручки, що визначають групу платника податків, до мінімальної зарплати або індексу споживчих цін задля їх постійної актуалізації;

звільнити від оподаткування новостворених суб'єктів малого бізнесу або встановити ставки податку, диференційовані за часом існування підприємства для сприяння новоствореним фірмам;

розробити систему ставок єдиного податку, диференційовану за видами діяльності підприємств для стимулювання суб'єктів, зайнятих у стратегічно важливих галузях економіки;

забезпечити інформаційну та консультаційну підтримку малого бізнесу щодо його оподаткування, підвищити довіру підприємців до податкових органів тощо.

Після вивчення підходів різних країн та пропозицій українських вчених, автором були сформовані власні пропозиції для удосконалення національної системи оподаткування МСП: 1) для підтримки новостворених малих підприємств надавати їм податкові канікули на 2-5 роки залежно від сфери діяльності, потім на 1-3 роки надавати пільгу на податок на прибуток в розмірі 5% (зменшити ставку до рівня 13%), а після закінчення даного терміну зобов'язати сплачувати податок на прибуток в повному обсязі; 2) для платників ПДВ, які належать до платників єдиного податку 3 групи, надавати податковий кредит у розмірі 2% від чистої нарахованої заробітної плати працівникам; отримання такого кредиту з ПДВ буде стимулювати керівництво переходити із зарплати «в конвертах» на систему офіційного працевлаштування.

Література

1. Take-profit.org : веб-сайт. URL: <https://take-profit.org> (дата звернення 23.11.2021).

2. Музиченко О. В. Інструменти податкового стимулювання малого підприємництва в податкових системах постсоціалістичних країн Європейського Союзу. *Агросвіт*. 2015. 20. С. 57–65.

3. Кміть В. М., Жук Ю. І., Чеботарь О. А. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Гроші, фінанси і кредит*. 2017. 3(08). С. 265–269.

URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/50.pdf (дата звернення 23.11.2021).

4. Twesige D., Gasheja F. Effect of tax incentives on the growth of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Rwanda: A case study of SMEs in Nyarugenge district. *Journal of Accounting and Taxation*. 2019. P. 89–98. URL: <https://academicjournals.org/journal/JAT/article-full-text-pdf/389D68C60826> (дата звернення 23.11.2021).

5. Tax Incentives for Small and Medium Businesses in European Union Countries in the Crisis Period / M. E. Ordynskaya et al. *International Journal of Economics and Financial Issues*. 2016. P. 212–218. URL: <https://www.proquest.com/openview/73183d4301cd6a4cba776d5914bf1af2/1?pq-origsite=scholar&camp;cbl=816338> (дата звернення 23.11.2021).

УДК: 657.1.012.1

Дорось М.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА СКЛАДАННЯ БАЛАНСУ

Оперативне управління господарюючим суб'єктом вимагає достовірних і точних даних про стан і наявність господарських засобів, їх склад і розміщення, а також про джерела їх формування і цільове призначення. Таку інформацію, узагальнену і згруповану певним чином, отримують за допомогою бухгалтерського балансу.

Баланс - це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Баланс дає можливість визначити склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність оборотних засобів, наявність власного і запозиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості та інші показники. Отримання такої інформації є необхідною умовою для прийняття управлінських рішень, а також для оцінки ефективності майбутніх вкладень капіталу.

Інформація про ресурси підприємства, які ним контролюються і принесуть економічну вигоду у майбутньому, є надзвичайно корисною, адже вона характеризує можливості створення грошових потоків у перспективі. Дані про власний капітал необхідні для визначення потреб у фінансових ресурсах в майбутньому та для передбачення розподілу прибутку. Інформація

про зобов'язання підприємства допомагає користувачам оцінити здатність його щодо виконання своїх обов'язків перед кредитором. За даними балансу оцінюється автономність підприємства, його ліквідність, плато- і кредитоспроможність тощо. Таким чином, баланс є головним джерелом інформації для оцінки фінансового стану підприємства.

Перехід на МСФЗ сприяє процесу входження України до світової економічної спільноти. Цей стратегічний курс об'єктивно потребує адаптації вітчизняної системи бухгалтерського обліку, звітності та контролю до міжнародних стандартів.

Системи бухгалтерського обліку країн світу мають особливості, що призводить до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації, яка міститься у фінансовій звітності. Актуальні проблеми складання та подання балансу висвітлено у працях відомих вітчизняних вчених-економістів: Ф. Бутинця, М. Білухи, Г. Вериги, С. Голова, Г. Кірейцева, Н. Литвина, Л. Сука, В. Швеця, Н. Малюги, М. Пушкаря. Серед зарубіжних дослідників варто назвати Р. Антоні, А. Афанасьєва, Дж. Блейка, Я. Вільямса, В. Качаліна, В. Ковальова, С. Модерова, Д. Орле та ін.

Проблемам утворення та впровадження планів рахунків бухгалтерського обліку в зарубіжних країнах приділяють дуже багато уваги. Це пояснюється необхідністю забезпечення достовірності облікових даних, підвищення їх управлінських функцій, впровадження на їх основі дієвих систем оподаткування.

На сьогодні створено три міжнародні плани рахунків бухгалтерського обліку:

- ЄС;
- Організації африканської єдності;
- Англосаксонської облікової системи.

Основним документом фінансової звітності у всіх країнах є бухгалтерський баланс підприємства, який виступає головним джерелом інформації про фінансово-майновий стан підприємства для всіх зацікавлених користувачів. Не дивлячись на відмінності у назві та побудові балансу, в його основу будь-якої країни покладено основне рівняння бухгалтерського обліку, що відображає взаємозв'язок між активами, пасивами (зобов'язаннями) та власним капіталом:

$$\text{Актив} = \text{Капітал} + \text{Зобов'язання}$$

Це рівняння є свідченням того, що активи підприємства можуть формуватися як за рахунок власних коштів, так і залучених, тобто коштів інших підприємств та фізичних осіб.

Джерелом даних для складання балансового звіту є Головна книга. В країнах, де немає законодавче закріпленої форми балансу, структура рубрик звіту про майновий стан відповідає специфіці конкретного підприємства і встановлюється відповідно до принципу повного розкриття господарської інформації, особливо це характерно для країн англо-американської системи обліку. Зупинимося на характеристиці структури балансу детальніше.

Однією з відмінностей побудови бухгалтерського балансу у зарубіжних країнах є форма розташування активу та пасиву – вертикальна чи горизонтальна – та групування статей. Порядок розміщення статей в балансі може значно варіюватись. Так, в горизонтальній формі – актив ліворуч, пасив праворуч – баланс подається в Бельгії, Італії, Німеччині, Португалії, Росії, США, Україні, Франції тощо. У Великобританії було прийнято зворотнє розміщення, а в останній час статті балансу записуються одна за одною. В Нідерландах законодавче закріплені дві форми балансу, які можуть використовуватись – або вертикальна, або горизонтальна [2]. Італійськими підприємствами баланс надається у звичайній горизонтальній формі – ліворуч «актив», праворуч – «пасив». Принцип групування статей – за їх економічним змістом, як і в Німеччині. В кінці балансу вказують всі позабалансові зобов'язання компанії - гарантії видані і отримані, доручення, договірні зобов'язання по майбутніх купівлях і продажах, майбутні виплати по лізингу тощо. Безумовно, це досить суттєва інформація, вона дає зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності можливість отримати більш реальне уявлення про фінансовий стан компанії і оцінити ризики, які можуть виникнути в майбутньому [4].

В Швейцарії взагалі не встановлена обов'язкова форма балансу, він може бути представлений в горизонтальній або вертикальній формі. Порядок класифікації не має значення: оборотні засоби і кредиторську заборгованість (до одного року) можна відображати до або після основних засобів і капіталу. Однак законом встановлена мінімально необхідна структура балансу. Так, відповідно до Кодексу зобов'язань, він повинен містити обов'язково

чотири розділи: оборотні засоби, основні засоби, кредиторську заборгованість та капітал.

Принцип групування статей в балансі в різних країнах також неоднорідний. Так, в Італії і Німеччині статті групуються за економічним змістом. В деяких країнах групування здійснюється за ступенем ліквідності. Наприклад, у Франції, Росії, Україні, Молдові, Німеччині та інших країнах, які використовують МСБО в якості національних стандартів, статті розташовуються в порядку збільшення ліквідності, в країнах англоамериканської системи обліку, Естонії – в порядку її зменшення. Так, відповідно до вимог США основні компоненти балансового звіту групуються та викладаються в такому порядку:

Активи – в порядку зменшення їх ліквідності;

Зобов'язання – в порядку строків їх погашення. Чим ближче строк, тим раніше повинно бути показано зобов'язання;

Власний капітал – в порядку його постійності, тобто першими показуються його різновиди, що найменшою мірою піддаються змінам.

Як свідчать дослідження, в більшості випадків ті країни, які мають єдиний загальноприйнятий план рахунків, мають, відповідно, і регламентовану форму балансу. Ті ж країни, де підприємства розробляють власний план рахунків, форма балансу представлена у довільній формі, і законодавство лише регламентує мінімальний набір інформації, яка повинна бути відображена у балансовому звіті.

Отже, що основним документом фінансової звітності у всіх країнах є бухгалтерський баланс підприємства, який виступає головним джерелом інформації про фінансово-майновий стан підприємства для всіх зацікавлених користувачів. Не дивлячись на відмінності у назві та побудові балансу, в його основу в будь-якій країні покладено основне рівняння бухгалтерського обліку, що відображає взаємозв'язок між активами, пасивами (зобов'язаннями) та власним капіталом. Однією з відмінностей побудови бухгалтерського балансу у зарубіжних країнах є форма розташування активу та пасиву – вертикальна чи горизонтальна – та групування статей. Порядок розміщення статей в балансі може значно варіюватись.

Література

1. Балазюк О.Ю., Франко М.І. Історія розвитку бухгалтерського балансу. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Вінниця, 12 квітня 2016 р.: у 2-х т. Т. 2. Тернопіль: Крок, 2016. С. 91-93.
2. Ганусич В.О. Мета складання, історичні умови формування та характерні ознаки бухгалтерського балансу як форми фінансової звітності. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2003. Вип. 184. Т. III. С. 466–478.
3. Довбуш В.І. Баланс підприємства: історія виникнення, розвитку та становлення. *Незалежний аудитор*. 2013. № 6 (IV). С. 52–59. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
4. Золотарьова Я.С. Звітність за міжнародними стандартами: новації у формуванні балансу. URL: www.irbisnbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
5. Концептуальна основа фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01 верес. 2010 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_009/page.

УДК 658.33

Дроб'язко В.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Велієва В.О.**, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

ДІАГНОСТИКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРОТСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛІ О. ТЕРЕЩЕНКА

Важливою проблемою в сучасній економіці є профілактика банкрутства, його своєчасне виявлення та усунення. На сьогоднішній день для підприємств життєвою необхідністю є вміння оцінювати свою платоспроможність, степінь загрози банкрутства та ймовірності настання других фінансових ризиків. Об'єктивна оцінка ймовірності банкрутства дозволяє своєчасно реагувати на виникнення кризових ситуацій та приймати ефективні управлінські рішення.

Нами було проведено дослідження ймовірності банкрутства на одному з харківських підприємств, з використанням моделі діагностики ймовірності банкрутства О. Терещенка.

Модель Терещенка є найбільш оптимальною для застосування українськими підприємствами ніж зарубіжні моделі, адже вона була створена на основі аналізу діяльності саме вітчизняних підприємств [2].

Дискримінанта модель О. Терещенка має значні переваги в порівняно з іншими моделями. Основними перевагами є:

- зручність у використанні;
- при застосуванні вітчизняних статистичних даних врахована сучасна міжнародна практика;
- вирішення проблеми критичних значень показників, за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності;
- врахування галузевої специфіки підприємства [1].

Модель О. Терещенка має такий вигляд

$$Z = 1.5x_1 + 0.08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0.3x_5 + 0.1x_6$$

Де x_1 – грошові надходження відносно до зобов'язань;

x_2 – валюта балансу відносно до зобов'язань;

x_3 – чистий прибуток відносно до середньорічної суми активу;

x_4 – прибуток відносно до виручки;

x_5 – виробничі запаси відносно до виручки;

x_6 – виручка відносно до основного капіталу.

Після розрахунків отриманий результат аналізують і роблять висновок про ймовірність банкрутства підприємства: якщо $Z > 2$, то банкрутство не загрожує; якщо $1 < Z < 2$, то фінансова стійкість порушена; якщо $0 < Z < 1$, то існує загроза банкрутства.

Таблиця 1

Розрахунок ймовірності банкрутства за моделлю Терещенка на основі даних харківського підприємства

Показники	Розрахунки
$X_1 = \text{ф.2.р.2000} / \text{ф.1.р.1695}$	1,348
$X_2 = \text{ф.1.р.1900} / \text{ф.1.р.1695}$	1,897
$X_3 = \text{ф.2.р.2350} / \text{ф.1.р.1900}$	0,004
$X_4 = \text{ф.2.р.2350} / \text{ф.2.р.2000}$	0,005
$X_5 = \text{ф.1.р.1100} / \text{ф.2.р.2000}$	0,470
$X_6 = \text{ф.2.р.2000} / \text{ф.1.р.1900}$	0,710
$Z = 1.5x_1 + 0.08x_2 + 10x_3 + 5x_4 + 0.3x_5 + 0.1x_6$	2,451

Аналізуючи дану таблицю, ми бачимо, що проведений аналіз стану підприємства за моделлю Терещенка показав, що

підприємству банкрутство не загрожує і воно має непогані довгострокові перспективи.

Отже, для українських підприємств є важливим обрання такої моделі для діагностики свого фінансового стану та з'ясування ймовірності настання банкрутства, яка б могла враховувати всі особливості українського простору, тому саме модель Терещенка є найбільш прийнятною для аналізу вітчизняних підприємств.

Література

1. Хринюк О. С., Бова В. А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6121>
2. Янковець Т. М., Чернюк Ю. В. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016 р. № 20. С. 58–62. http://www.investplan.com.ua/pdf/20_2016/14.pdf

УДК 657

Дядечко А.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ВАЖЛИВІСТЬ АНАЛІЗУ ДОКУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні, в час швидкого економічного розвитку, підприємство, а саме управлінський апарат, повинно досить швидко орієнтуватися в показниках своєї діяльності та конкурентів. Це допомагає підтримувати стабільність, розвиватись та бути конкурентоспроможними в своїй галузі.

Однак підприємство, а особливо великі, можуть зіткнутись з проблемою складності та об'ємності відслідковування показників власної діяльності. Для вирішення такої проблеми в рамковій основі бізнес-аналізу, яку наведено у Керівництві з основ знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge, BABOK), рекомендовано застосовувати такий інструмент як аналіз документів [1, с. 269-271].

Аналіз документів використовується для отримання інформації з бізнес-аналізу, включаючи контекстне розуміння та вимоги до поставленого перед аналітиками завданням, шляхом вивчення доступних матеріалів, які описують або бізнес-середовище, або існуючі активи організації.

Аналіз документів може використовуватися для збору довідкової інформації, щоб зрозуміти зміст бізнес-потреби, або може включати дослідження існуючих прийнятих на підприємстві рішень для перевірки їх ефективності сьогодні. Аналіз документів також може використовуватися для підтвердження результатів інших методів, таких як інтерв'ювання та спостереження. Інтелектуальний аналіз даних — це один з підходів до аналізу документів, який використовується для аналізу даних з метою визначення їх закономірностей, можливостей для змін та групування у категорії.

Мета, обсяг і теми, які будуть досліджуватися за допомогою аналізу документів, визначаються на основі інформації про бізнес-аналіз, який обрало підприємство. Під час аналізу документів бізнес-аналітики ретельно переглядають матеріали та визначають чи потрібно фіксувати інформацію в фінальному звіті.

Основні дослідження, зібрані за допомогою аналізу документів, можуть включати огляд таких матеріалів, як маркетингові дослідження, галузеві рекомендації чи стандарти, службові записки та організаційні схеми. Досліджуючи широкий спектр вихідних матеріалів, бізнес-аналітик може переконатися, що потреба повністю зрозуміла з точки зору середовища, в якій вона існує.

Аналіз повинен бути об'єктивним, тобто незалежним від суб'єктивного ставлення аналітика. В результаті проведеної роботи в аналітика повинно скластися загальне враження про бізнес-процеси, які відбуваються на підприємстві. Вже на етапі ознайомлення з документами має бути складений перелік проблем і потреб бізнесу, який надалі може коригуватися [2].

Тож аналіз документів про існуючий стан підприємства може включати перегляд бізнес-правил, технічної документації, навчальної документації, звітів про проблеми, попередніх документів із вимогами та керівництва процедур, щоб перевірити як працює поточне рішення, так і чому воно було реалізовано в

його нинішньому вигляді. Під час процедури аналізу можна буде виявити чи відповідають первинні документи, звіти та інші документи чинним вимогам законодавства і також слугуватимуть свідченням стосовно якості ведення документообігу. Аналіз документів також може допомогти усунути інформаційні прогалини аналітика, якщо буде відсутня можливість консультації з експертом по діяльності на підприємстві, що аналізується.

Матеріали аналізу документів можуть походити з публічних або приватних джерел. Оцінюючи вихідні документи для аналізу, бізнес-аналітики враховують актуальність, достовірність та справжність джерела інформації. Важливим аспектом у відборі документів для аналізу є зрозумілість його змісту та простота його донесення до кінцевого споживача.

Для спрощення пошуку документів необхідно визначити потреби бізнесу, вивчити сферу діяльності, в якій потрібні зміни, і зрозуміти основні проблеми, які виникають у господарській діяльності підприємства. Після того, як бізнес-аналітик почне розуміти ситуацію, що склалася на підприємстві, він повинен задокументувати отримані результати аналізу.

Після відбору документів починається їх змістовний аналіз, який включає:

- проведення детального огляду змісту кожного документа та запис відповідних приміток. Примітки можна записувати за допомогою діаграми аналізу документів, яка включає тему, тип, джерело, дослівні деталі, перефразовану критику та будь-які подальші проблеми або дії для кожного документа, який переглядається;

- ідентифікацію документації з виявленням того, чи є нотатки, які конфліктують між собою чи є повторюваними;

- відзначання будь-яких прогалин в інформації, яка є обмеженою з певних причин для деяких тем. Можливо, знадобиться провести додаткове дослідження, щоб повернутися до цих тем, або деталізувати на рівні підтеми.

Останнім етапом в аналізі документів є підготовка та надання фінального звіту про проведений бізнес-аналіз діяльності підприємства замовнику. Аналіз тих чи інших документів буде вважатися успішним та важливим, якщо бізнес-аналітик вважає за потрібне використовувати в готовому продукті інформацію,

отриману в його результаті. Цьому сприятимуть два фактори: 1) зміст і рівень деталізації інформації відповідають цільовій аудиторії та 2) отриману інформацію можна подати у вигляді графіків, моделей, схем процесів або таблиць для покращення її розуміння.

Отже, аналіз документів є важливим та основним у бізнес-аналізі. Його можна використовувати як орієнтир для визначення того, що є актуальним і що змінилося. Результати аналізу документів можна використовувати для підтвердження результатів інших методів аналізу, а також вони є досить гнучкими для презентації їх у різних форматах, які дозволяють легко переглядати та повторно використовувати одержану інформацію.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015). *International Institute of Business Analysis (IIBA)*. URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf

2. Скомаровська К.А. Структурні елементи бізнес-аналізу при визначенні кредитоспроможності позичальника. *Економіка та управління підприємства*. 2014. Вип. I (53). С. 223-230.

3. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 658: 657.1

Дякович Я.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Лакіза В.В.**, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПОСТІЙНИМИ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

З розвитком в Україні ринкових відносин, збільшенням можливостей здійснення міжнародної економічної діяльності значно зросла зацікавленість в управлінні витратами, як одного із чинників забезпечення конкурентоспроможності продукції та ефективності виробництва. Ступінь задоволення інтересів підприємства, перш за все, залежить від результатів його

господарської діяльності, які включають не просто отримання прибутку, але і забезпечення стабільного розвитку виробництва. З цим пов'язані можливості реалізації стратегічної мети підприємств. Витрати – це основний обмежувач прибутку і, одночасно, головний фактор ефективності, на рівень якої впливає обсяг пропозиції та управлінські рішення керівництва підприємства в системі господарювання. За цих умов неможливо обійтись без управління витратами виробництва і планування їх величини на перспективу.

Зазначимо, що умовно-постійні – це витрати, що змінюються зі зростанням чи зменшенням обсягів виробництва. До них відносять витрати на утримання будов, споруд управління виробничою діяльністю цехів, витрати на забезпечення господарських потреб виробництва. Постійні — це такі витрати, що безпосередньо не змінюються при збільшенні або зменшенні масштабів виробництва в короткостроковому періоді. Особливістю постійних витрат є те, що в короткостроковому періоді трудовому колективу їх важко зменшити [1].

Постійні витрати – це витрати, які не змінюються зі зміною обсягу виробництва, вони здійснюються в кожен період часу, тобто залежать від часу, а не від обсягу виробництва [2].

Постійні витрати є постійними тільки для цілей короткострокового аналізу. У довгостроковій перспективі вони змінюються в зв'язку зі змінами розміру підприємства, фінансових домовленостей, орендних і страхових відрахувань.

Основним завданням управління витратами, зокрема і постійними, є пошук шляхів найефективнішого використання наявних обмежених ресурсів за допомогою планування, калькулювання, обліку і контролю витрат внутрішньовиробничої діяльності. Узагальнення літературних джерел з питань управління постійними витратами дозволило встановити, що не існує єдиного підходу до визначення сутності управління постійними витратами.

З точки зору процесного підходу, управління постійними витратами розглядається як процес, що охоплює всі сторони управління виробництвом. З позиції автора, доцільно розглядати менеджмент витрат як відособлений вид управління, що дозволяє визначити місце і роль управління витратами підприємств в системі управління підприємством. Управління постійними витратами – це вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них; також

це процес цілеспрямованого формування постійних витрат щодо їхніх видів, місць та носіїв за постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Воно є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства. Існує ряд концептуальних основ управління постійними витратами. До них належать [3]:

1. Концепція ланцюжка цінностей.
2. Концепція трансакційних витрат.
3. Концепція АВС.
4. Концепція стратегічного позиціонування.

Перевагами ефективного управління витратами є [3]:

- виробництво конкурентоздатної продукції за рахунок більш низьких витрат і, відповідно, цін;
- наявність якісної і реальної інформації про собівартість окремих видів продукції та їх позиції на ринку, порівняно з продуктами інших виробників;
- можливість застосування гнучкого ціноутворення;
- надання об'єктивних даних для складання бюджету підприємства;
- можливість оцінки діяльності кожного підрозділу підприємства з фінансової точки зору;
- прийняття обґрунтованих і ефективних управлінських рішень.

В цілому управління постійними витратами суб'єкта господарювання передбачає процес цілеспрямованого їх формування за видами, місцями формування, носіями та постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії. Управління постійними витратами суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язане із використанням методів оптимізації таких, як: АВС-аналіз; ХУ2-аналіз; вартісний аналіз [2].

Оптимізація постійних витрат підприємства спрямована на вирішення наступних питань: оцінювання обґрунтованості абсолютної величини витрат; приведення у відповідність абсолютної величини витрат плановим величинами; оцінювання факторів формування величини та структури витрат; своєчасного виявлення резервів зменшення постійних витрат підприємства; виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів.

Можливість більш точного аналізування та знижування витрат на виробництво, а також можливість точного планування постійних витрат на майбутні періоди дозволить забезпечити ефективність виробництва продукції підприємства в цілому.

Література

5. Давидович І.С. Управління витратами. Київ: Центр учбової літератури. 2008. 320 с.
6. Маркіна І. А., Лень В. В., Шапка В. О. Управління витратами як фактор підвищення економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 3. С. 83-88.
7. Харчук І. Л. Сутність та методи управління витратами. The 10th International scientific and practical conference “Topical issues of the development of modern science” (June 4-6, 2020) Publishing House “ACCENT”, Sofia, Bulgaria. 2020. с.755-759. URL: http://www.tsatu.edu.ua/shn/wp-content/uploads/sites/59/topical-issues-of-the-development-of-modern-science_4-6.06.20.pdf#page=755 (дата звернення: 25.11.2021).

УДК 338.2

Елеонович І.С., соискатель образования
Научный руководите: **Куприянова Т.А.**, к.э.н., доцент
Сибирский государственный университет науки и технологий
им. академика М.Ф. Решетнева

МЕТОДЫ УЧЕТА ЗАТРАТ В ЖКХ

Жилищно-коммунальное хозяйство является одним из масштабных секторов экономики, поскольку включает в себя широкий спектр услуг, как по содержанию жилищного фонда, так и по предоставлению услуг тепло и электроснабжения, водоотведения и др.

Основная проблема с которой сталкиваются организации сферы ЖКХ это невозможность существующих тарифов покрывать фактические затраты на оказание коммунальных услуг. Кроме того, существует постоянное противостояние между организацией и потребителями коммунальных услуг, заинтересованных в снижении коммунальных тарифов.

Основными контрагентами, с которыми работают организации ЖКХ, являются юридические и физические лица, а так же бюджетные организации. В данной статье рассмотрим

особенности учета затрат при работе с физическими лицами в рамках обслуживания и содержания многоквартирного дома.

Жилищный кодекс РФ предусматривает несколько способов управления многоквартирным домом:

- непосредственное управление собственниками помещений, при количестве квартир не более тридцати;
- формирование товарищества собственников жилья;
- управление управляющей организацией [1].

В независимости от того какой вариант управления выберут собственники помещений необходимо правильно организовать порядок учета затрат, особенно учитывая тот факт, что данная отрасль является низко рентабельной, и проблема оптимизации затрат является весьма актуальной.

Сложившаяся практика работы управляющих компаний и ТСЖ показывает, что у них на обслуживании одновременно может находиться несколько десятков домов и существует необходимость детализации затрат по отдельным домам и видам оказываемых услуг.

Основываясь на практике группировки и формирования затрат применяемой в советское время, уже в период рыночных отношений в ЖКХ длительное время применялся котловый метод учета затрат [2]. Использование данного метода предусматривает сбор всех затрат в состав расходов по содержанию жилого фонда, с последующим распределением между объектами пропорционально определенной базе распределения, например в разрезе видов предоставляемых жилищных услуг, общей площади жилья или общей убираемой площади, при уличной уборке. В современных условиях применения данного способа не позволяет сформировать достоверную себестоимость предоставляемых управляющими компаниями и ТСЖ жилищных услуг.

На сегодняшний день оптимальным и наиболее эффективным является позаказный метод учета затрат, в рамках которого все затраты группируются по конкретному заказу.

Управляющие компании (ТСЖ) самостоятельно определяют для себя принципы, согласно которым открываются заказы, и ведется перечень этих заказов. Применительно сферы ЖКХ в качестве определенного заказа будет выступать конкретный дом.

Особенностью позаказного метода учета затрат является высокая детализация учета и трудоемкость, в связи с необходимостью разработки четкой схемы работы с первичными документами, позволяющими увязать те или иных затраты с конкретным заказом (домом).

Среди особенностей позаказного метода учета затрат в ЖКХ можно выделить:

1) длительный период действия заказа:

- для ТСЖ – с момента создания до ликвидации ТСЖ как юридического лица;

- для управляющих компаний – с момента подписания договора на управление и передачи технической документации по дому, до момента расторжения договора на основании общего решения собственников жилья о смене управляющей компании;

2) заказы являются постоянно действующими [3];

3) не прямые затраты, отнесение которых на конкретные объекты невозможно, учитываются по местам возникновения и распределяются в соответствии с установленной базой распределения;

4) учет всех прямых затрат в разрезе статей калькуляции по каждому дому отдельно, исходя из первичных документов.

В качестве объекта калькулирования затрат в ЖКХ будет выступать определенный вид оказываемых коммунальных услуг. Для эффективности управления по каждому заказу необходимо присваивать определенный шифр или номер. Присвоенный заказу номер должен фигурировать во всех первичных документах связанных с выполнением заказов, что позволит существенно сэкономить время при распределении затрат.

При формировании калькуляции затрат по каждому заказу можно выделять следующие показатели:

• «Зарплата» - по категориям работников участвующих в процессе выполнения заказа;

• «Инвентарь»;

• «Материалы»:

- «краска»;

• «Покупка коммунальных услуг»:

- «подогрев воды»,

- «холодное водоснабжение»,

- «электроэнергия»;
- «Работы»:
- «ремонт кровли»,
- «ремонт общего имущества»,
- «уборка подъездов».

Таким образом, применение позаказного метода учета затрат позволит управляющим компаниям и ТСЖ за счет организации раздельного и пообъектного учета сформировать достоверную информацию о величине затрат по каждому дому и выставят тарифы собственникам помещений экономически обоснованные тарифы.

Литература

1. Жилищный кодекс Российской Федерации от 29.12.2004 N 188-ФЗ (ред. от 30.04.2021).
2. Горбулинская А.П. Особенности применения позаказного метода учета затрат и калькулирования себестоимость услуг в ЖКХ. *Шаг в науку*. 2019. №3. С. 74-77.
3. Усачева О.В., Окель С.А. Особенности формирования и учета затрат на жилищно-коммунальные услуги. *Современные направления теории и практики экономического анализа, бухгалтерского учёта, финансового менеджмента. Сборник материалов международной научной конференции*. Под редакцией Е.Н. Лищук, Е.И. Лерненко, Е.С. Еременко, В.А. Суровцевой, М.К. Чернякова, Л.П. Наговициной. 2017. С. 173-178.

УДК 330.34.014.2

Ермакович У.А., соискатель образования,
Касьян М.М., соискатель образования
Научный руководитель: **Зборина И.М.**, к.э.н., доцент
Полесский государственный университет

«ЗЕЛЕНЫЙ» ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И ЕГО ЗНАЧЕНИЕ В НОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

В современном мире развитие человечества отличается высокими темпами совершенствования и распространения технологий, которые активно меняют нашу жизнь. Однако, наравне с этим возникают глобальные проблемы, с которыми человечество вынуждено сталкиваться, хотя оно само же их и создает. Лишь с недавних пор, производители товаров и услуг начали учитывать

экологические аспекты производства, то есть ограниченность ископаемых ресурсов, загрязнение окружающей среды, а также увеличение количества отходов, образующихся при потреблении благ.

В связи с увеличением темпов роста населения, развитием внедрением технологий, общество столкнулось с неспособностью экономики справиться с сокращением природных ресурсов и негативным влиянием на окружающую среду, которая в то же время воздействует на здоровье людей. В связи с этим, в противовес традиционной «коричневой» экономике, активно развивается такое направление в экономической науке, как «зеленая» экономика. Наиболее распространенное определение «зеленой» экономики получила интерпретация программы ООН по окружающей среде, в соответствии с которой, «зеленая» экономика – такой вид ведения хозяйственной деятельности, который повышает благосостояние людей и обеспечивает социальную справедливость и при этом существенно снижает риски для окружающей среды и ее обеднение [1].

Формирование экономики представляет собой сложный процесс, затрагивающий финансово-экономическую, политическую, социальную и духовную сферы жизни широких слоев населения. «Зеленая» экономика выступает как инструмент, который включает в себя методы и подходы достижения гармонии между желаемым экономическим ростом и реальной ограниченностью ресурсов планеты. По мнению ряда зарубежных ученых, одним из главных факторов эффективного функционирования экономики является «зелёный» человеческий капитал в форме рабочей силы, интеллекта и культуры, занятый в «зеленой» экономике. Нобелевский лауреат по экономике 1971 года С. Кузнец утверждал, что существует некое пороговое значение накопленного национального человеческого капитала, без достижения которого переход к следующему технологическому укладу экономики невозможен [2]. Таким образом, развитие «зеленого» человеческого капитала играет важную роль в развитии «зеленой» экономики как более совершенного способа ведения хозяйственной деятельности. В качестве ядра «зеленого» человеческого капитала можно рассматривать высококвалифицированных и конкурентоспособных на мировом

уровне специалистов, определяющих прирост и эффективность использования знаний, инноваций, предпринимательского ресурса, размеры и эффективность инновационного сектора экономики.

«Зеленый» человеческий капитал задействован во многих секторах экономики – от энергоснабжения до переработки, от сельского хозяйства и строительства до транспорта. С помощью высокоэффективных стратегий он помогает сократить потребление энергии, сырья и воды, снизить углеродное потребление в экономике и уменьшить выбросы парниковых газов, минимизировать или полностью избежать всех форм отходов и загрязнения, защитить и восстановить экосистемы и биоразнообразие.

Основным элементом концепции развития «зеленого» человеческого капитала является организация системы формирования необходимых навыков у работников. Важно отметить, что это не только навыки непосредственного производства продукции, но и формирование специфического мышления о стратегической важности данной продукции, отказа от экологически грязного производства, развитие потребности именно в товарах и услугах, созданных в зеленой экономике. Образование обладает значительными возможностями для того, чтобы помочь обществу пересмотреть свое отношение к окружающей среде и отказаться от экологически «вредного» образа жизни и поведения за счет улучшения знаний, прививания ценностей и трансформации взглядов и убеждений.

В зарубежной литературе все чаще используется понятие «Green Human Resource Management» (GHRM), обозначающее управление человеческими ресурсами (УЧР) в «зеленой» экономике. GHRM рассматривает широкий спектр направлений УЧР, включающих, в том числе, вопросы формирования «зеленой» организационной культуры и системы отношений между руководством и персоналом, влияющих на мотивацию и экологическое поведение людей, которые в совокупности создают мощные предпосылки для продвижения «зеленых» инноваций и улучшения экологических показателей организации [3].

Также «зеленая» экономика способствует появлению «зеленых» рынков, «зеленых» рабочих мест, и обеспечивает обучение и подготовку «зеленых» кадров. Она стимулирует

создание благоприятных условий для развития «зеленого» предпринимательства. «Зеленая» экономика облегчает доступ к финансовым средствам на цели профессиональной подготовки и переподготовки. Она также стимулирует программы стажировок для молодежи по экологической проблематике.

Таким образом, реализация любой стратегии не может быть осуществлена без соответствующих кадров, то же касается и развития «зеленой» экономики. Стратегирование «зеленого» человеческого капитала обязательно включает в себя элемент его развития, то есть профессиональную подготовку, переподготовку и повышение квалификации кадров. Поэтому так важно определить глобальные и региональные тренды изменения навыков, которые приведут к успешному функционированию предприятия, региона и страны в целом. Изменение экологической ситуации и общественное понимание того, что необходим переход к «зеленой» форме хозяйствования, привели к формированию нового глобального тренда – потребность в «зеленых» навыках и «зеленом» человеческом капитале. Те предприятия, которые увидят данный тренд и сумеют его внедрить в свою стратегию, смогут стать конкурентоспособными не только на региональном, но и на глобальном уровне.

Литература

1. Зеленая экономика: справ. док. ЮНЕП. URL: http://web.unep.org/greenecomony/sites/unep.org.greenecomony/files/ru_ge_employment.pdf (дата обращения: 21.11.2021).
2. Хабибуллина З. Р. Хронология возникновения понятия и социально-экономической категории «человеческий капитал». *Казанская наука*. № 7, 2014.
3. Singha S.K., Giudiceb M.D., Chiericie R., Grazianof D. Green innovation and environmental performance: The role of green transformational leadership and green human resource management. *Technological Forecasting & Social Change*. 2020.

УДК 657

Жураковська І.В., к.е.н., доцент,
Грищук О.В., здобувач освіти
Луцький національний технічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОБЛІКУ КРИПТОВАЛЮТИ

Останнім часом популярність криптовалюти різко зросла до неймовірних масштабів. На даному етапі про її існування знає кожен – від звичайної людини до урядів великих країн. Розвиток і становлення криптовалюти в різних державах світу відбувається по-різному: від повного неприйняття, до використання на державному рівні. Проте, виникає багато перешкод для її повноцінного входження до господарського обороту в державі.

Незважаючи на те, що криптовалюта виникла відносно нещодавно, її вивченням займалася достатня кількість зарубіжних та українських дослідників. Мамуменко М.С., Жмай О.В, Мандрик В. О., Мороз В. П, Сидор Г. В., Андрусів У. Я., Давидовська Г. І., Безверхий, К.В., Кувшинова, А.Б., Чаплінська О.В Захарченко Н.В., Вольневич Ю.С. та ін. Щодо зарубіжних вчених, криптовалюту вивчали Мірча Костянтин Шо, Симона Ліліана Краціунеску, Юлія Бричі, Моніка Віолета Ахім, Нургун Комсуоглу Йільмаз, Гуля Бойдас Хазар та ін.

Протягом останніх років деякі компанії починають активно приймати віртуальні активи як законний платіж. Теоретично це позитивно впливає на бізнес, оскільки відсутність комісії в процесі транзакції надає компанії змогу отримати вільні кошти на розвиток виробництва, і в цілому знизити витрати комерційних структур. Швидкісні операції з використанням криптовалюти дозволяють заощадити час і працю, а також підвищити життєздатність бізнесу.

Виходячи з цього виникає одне з найважливіших, на наш погляд, запитання в сфері криптовалюти: як обліковувати транзакції такого виду?

В цій роботі ми намагаємось дослідити дане питання, взявши за основу міркування «Великої четвірки».

Бухгалтерські фірми «Великої четвірки» є чотирма найбільшими бухгалтерськими фірмами у світі, включаючи PricewaterhouseCoopers (PwC), Ernst & Young (EY), Deloitte і

Klynveld Peat Marwick Goerdeler (Klynveld). Ці чотири фірми мають тисячі клієнтів по всьому світу. всьому світу. Їх думки і дослідження важливі для всього бухгалтерської спільноти. Більшість їхніх клієнтів в даний час не приймають криптовалюту, але це не завадило не завадило фірмам "великої четвірки" вивчити її.

В таблиці 1 ми навели базові думки фірм «Великої четвірки» про те, як потрібно відображати криптовалюту в звітності.

Таблиця 1

Пропозиції з обліку криптовалюти

PwC	PwC вважають, що класифікація "нематеріальних активів" є найкращим варіантом для криптовалюти. Згідно з їхньою думкою, "криптовалюта не є грошовими коштами, валютою або фінансовим активом; швидше за все, вона повинна враховуватися як невизначено довговічний нематеріальний актив
EY	На думку EY криптовалюта настільки нова і відповідає техніці, що класифікацію потрібно залишити для кожного випадку окремо. EY не висловлює власної думки щодо того, а лише спирається на вказівки інших регулюючих організацій за межами США
Deloitte	Відповідно до Deloitte, компанії повинні повідомляти про криптовалюту, виходячи з їх намірів. Наприклад, якщо я видобуваю криптовалюту з повним наміром продати її для отримання прибутку пізніше, це схоже на запаси
KPMG	На думку KPMG криптовалюта є загалом нематеріальним активом. Та єдиний спосіб класифікувати криптовалюту як запаси - утримувати її для продажу під час звичайного бізнесу.

Джерело: складено за даними [1].

У таблиці 2 порівняно усі «за» і «проти» того, що криптовалюта повинна відноситись до певної області фінансової звітності (за GAAP).

Таблиця 2

Зарубіжний досвід обліку криптовалюти

Чому криптовалюта повинна відноситись до відповідної статті фінансової звітності	Чому криптовалюта не повинна відноситись до відповідної статті фінансової звітності
Необоротні активи	
Як власність, так і криптовалюта мають довгостроковий аспект	Майно має очікуваний термін служби порівняно з криптовалютою, який міг би теоретично тривати до нескінченності

Продовження табл. 2

Нематеріальні активи	
Основна причина того, чому криптовалюта потрапила до цієї класифікації, це відсутність в ній фізичної речовини	Те, як компанії намагаються використовувати криптовалюту, не відповідає стандартному використанню нематеріальних активів
Гроші та грошові еквіваленти	
Для обміну товарів і послуг ми використовуємо готівку як засіб, який приймає кожна особа, оскільки кожна сторона погоджується щодо вартості готівки. Криптовалюта розроблена з цією ж метою	Криптовалюта не можна класифікувати як готівку, за тим фактом що вона не визнається урядом або організацією, яка може її підтримувати
Запаси	
Запаси визначаються як активи, які : - утримуються для продажу під час звичайної діяльності - процесі виробництва для такого продажу - будуть споживані в даний час у виробництві товарів або послуг Компанії , які займаються майнінгом , тримають криптовалюту для продажу в майбутньому	Оскільки криптовалюта не є матеріальним активом, класифікація запасів не працює. Запаси відповідно до чинних стандартів GAAP мають бути матеріальними

Джерело: складено за даними [1].

За межами США установниками міжнародних стандартів для бухгалтерського обліку є Фонд МСФЗ та Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Два способи класифікації криптовалюти за цими суб'єктами - нематеріальні активи та запаси.

Отже , на нашу думку, слід:

- розглядати криптовалюту як сервіс для платежів, так званий нематеріальний актив, який здешевлює транзакції, пришивдшує платежі.

- криптвалюва в класичному розумінні не є грошима, так як не має забезпечення, тому ні в якому разі не слід включати до грошових активів, щоб не вводити в оману користувачів.

- справедлива оцінка криптовалюти забезпечується наявністю багатьох бірж, але курс криптовалюти дуже нестабільний, що ще більше підтверджує важливість відображення в обліку і звітності криптовалюти відокремлено від інших активів.

Література

1. Andrew Hartley (2019) Financial reporting of cryptocurrency URL: <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1231&context=honors-theses>
2. Батракова Т.І. Зублевська Я.Ю (2018) Розвиток та майбутнє криптовалюти в Україні URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/623550.pdf>
3. Araújo, V. H. R., Prado, T. A. R., & Araujo, J. A. O. (2020). Bitcoin: an analysis of the accounting and finance research published in international journals. In *Annual Meeting American Accounting Association (AAA-2020)* URL: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ng-submission-additional-files/AAA-AM2020/5f0c7d3058e581e69b05cf6e/files/FullPaper.pdf>

УДК 336.1:352(477)

Журбук О.М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Жураковська І.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НЕДОСКОНАЛІСТЬ МІСЦЕВИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТІВ ОТГ

Об'єднані територіальні громади повністю усунені від розпорядження земельними ділянками державної власності за межами населених пунктів та позбавлені будь-якого впливу на рішення щодо надання їх у власність та користування.

Таким чином, питання успішності розвитку ОТГ багато в чому залежить від ефективності використання всіх земельних ресурсів, виняткова цінність яких полягає в забезпеченні трьох фундаментальних властивостей: життєзабезпечення (як частина екологічної системи), чинник виробництва (в аграрному секторі, будівництві, гірничорудній промисловості, лісовому господарстві) і цивільний обіг (земельно-майнові відносини).

Згідно зі ст. 189 Земельного кодексу України самоврядний контроль за використанням та охороною земель здійснюється сільськими, селищними, міськими, районними та обласними радами, проте форми порядок та завдання такого контролю законодавством чітко не визначенні [1].

«Протягом 2020 року надійшло в цілому 37,6 млрд грн місцевих податків і зборів, що на 0,7 млрд грн менше порівняно з 2019 роком, у т.ч.: податок на майно (податок на нерухоме майно,

відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок) – 37,4 млрд грн. місцеві збори (туристичний збір та збір за місця для паркування транспортних засобів) – 0,2 млрд гривень» [3].

«Зменшення надходжень у 2020 році відбулося за рахунок зменшення кількості об'єктів оподаткування порівняно з 2019 роком (6 791 об'єкт у 2019 році, 3 044 – у 2020 році). До бюджету надійшло плати за землю з фізичних осіб у сумі 4 273,4 млн грн, у т.ч.: земельного податку – 1 984,7 млн грн; орендної плати – 2 288,7 млн гривень» [3].

Основними поточними завданнями в сфері управління землями комунальної власності в ринкових умовах є: перехід переважно на аукціонний і конкурсний способи продажу земельних ділянок та прав на них, що перебувають у розпорядженні ОТГ; удосконалення механізмів застави земельних ділянок, розвиток іпотечного кредитування фізичних та юридичних осіб і забезпечення ліквідності застави; розроблення механізмів перетворення земельних активів у фінансовий капітал, оформлений у вигляді земельних цінних паперів; визначення переліку інвестиційно привабливих об'єктів, для будівництва яких земельні ділянки можуть надаватися виключно на умовах продажу; запровадження обов'язкової статистичної звітності про кількість, площу, місцезнаходження проданих земельних ділянок, час та умови їх попереднього придбання, ціни і вартість продажу; перехід до сучасної системи реєстрації прав на землю, що відповідає ринковим вимогам.

Органи місцевого самоврядування повинні оперативно й ефективно здійснювати державну земельну політику на місцях з метою забезпечення ефективного та раціонального використання земельних ресурсів усіма суб'єктами земельних відносин, самоврядний контроль на території громад повинен проводитися за певним порядком [2]:

- перевірку дотримання вимог земельного законодавства всіма землевласниками та землекористувачами;
- складання акту щодо дотримання вимог законодавства стосовно використання та охорони земель;

- винесення питання на комісію питань щодо порушення та недотримання норм земельного та природоохоронного законодавства;
- визначення адміністративного покарання за недотримання вимог законодавства щодо використання та охорони земель;
- повторну перевірку, щодо усунення правопорушень земельного законодавства.

Література

1. Земельний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/conv#n1775>
2. Малоокий В.А. Становлення та розвиток системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2021. 182 с.
3. Публічний звіт ДПС за 2020. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/254936.pdf>

УДК 657.15

Зарицький Ю.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Амбарчян М.С.**, к.е.н, доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

РОЗВИТОК СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ВІДПОВІДНО ДО СТРАТЕГІЇ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

У 2018 році Міністерством фінансів України на прогностичний період до 2025 року було розроблено Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі [1]. Комплексне впровадження Стратегії дозволить до 2025 року сформуванню єдиного інформаційного простору у бухгалтерському обліку, що стане міцним підґрунтям для подальшого вдосконалення та розвитку методики і організації обліку, а також покращить управління державними фінансами, стратегічним бюджетним плануванням та прогнозуванням як на середньостроковий, так і на довгостроковий періоди, сприятиме удосконаленню системи контролю та моніторингу за фінансовими процесами, що відбуваються при виконанні державного бюджету [2].

Основними напрямками вищезазначеної стратегії є:

1. Удосконалення системи бухгалтерського обліку шляхом: розподілу між суб'єктами бухгалтерського обліку конкретних повноважень у процесі ведення обліку; розроблення і впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, а також плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, що гармонізовані із бюджетною класифікацією.

2. Розвиток системи складання фінансової та бюджетної звітності шляхом: удосконалення методології підготовки форм звітності і їх удосконалення; розробка і впровадження нових форм фінансової звітності та звітності щодо виконання бюджетів; удосконалення методів формування і консолідації фінансової звітності та звітності про виконання бюджетів за допомогою використання сучасних інформаційних технологій.

3. Створення уніфікованої організаційної та інформаційної облікової системи, що передбачає: модернізацію фінансово-бухгалтерських служб бюджетних установ; забезпечення казначейського обслуговування всіх діючих суб'єктів державного сектору; адаптацію бюджетної системи України, що створена на засадах програмно-цільового методу, до новітніх методологічних принципів системи бухгалтерського обліку; посилення моніторингу та контролю з боку органів Казначейства за дотриманням чинних правил ведення бухгалтерського обліку та складання звітності; уніфікацію та впровадження програмного забезпечення, яке використовується у суб'єктів державного сектору, з метою забезпечення швидкого обміну інформацією між Міністерством фінансів, органами Казначейства та бюджетними установами із використанням загальних баз даних та інформаційних систем [1].

Розповсюдження інформаційних процесів та нових технологій в обліку спонукає розпорядників бюджетних коштів здійснювати перехід на ведення бухгалтерського обліку максимально автоматизованим методом. Це дасть змогу скоротити час обробки первинних даних, зменшить наявні похибки людського фактору, зменшить потребу у залученні додаткових трудових ресурсів, що у свою чергу, скоротить витрати установи на оплату заробітної плати. Для впровадження автоматизації бухгалтерського обліку наразі існує багато програмних продуктів [2].

Отже, для удосконалення системи обліку та аналітичного забезпечення розпорядників бюджетних коштів доцільно: оновити систему бухгалтерського обліку з використанням сучасних інформаційних технологій, беручи за основу досвід реформування систем обліку в державному секторі провідних країн світу; періодично надавати працівникам бухгалтерської служби можливість відвідування професійних лекцій та семінарів задля підвищення кваліфікації; розкривати достовірну інформацію про результати виконання кошторисів розпорядників бюджетних коштів на офіційних урядових веб-сайтах для здійснення поточного аналізу фінансового стану бюджетної установи та показників її звітності.

Література

1. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення 25.11.2021).

2. Луцик Ю. О. Облікова політика суб'єкта державного сектору на сучасному етапі модернізації системи бухгалтерського обліку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. 1(28). С. 171–178. URL : <http://fkd1.ubs.edu.ua/article/view/163920> (дата звернення 25.11.2021).

УДК 338

Звірко А.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Борисюк О.В.**, к.е.н., доцент

Волинський національний університет
імені Лесі Українки

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах одним із важливих напрямків соціальної політики держави є вдосконалення системи пенсійного забезпечення. Нажаль, на сьогодні вона не забезпечує належного задоволення навіть найнеобхідніших потреб пенсіонерів. Через економічні труднощі, збройний конфлікт, тіньову економіку,

невисокий рівень заробітної плати громадян та зовнішній тиск з метою дотримання встановленого рівня певних показників, постала потреба в ефективній накопичувальній системі в Україні.

Сучасна пенсійна система знаходиться на етапі реформування. Солідарна система не може достатньо фінансово забезпечити пенсіонерів. Як наслідок, на потреби Пенсійного фонду йдуть кошти із Державного бюджету України. Така ситуація спричиняє нестачу фінансових ресурсів на інші потреби держави. Тому доцільним є запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування, яке стане джерелом підвищення доходів громадян пенсійного віку.

Необхідність функціонування такої системи зумовлена [2, с. 85]:

- законодавчою закріпленістю другого рівня пенсійної системи;
- існування тенденцій відмови від обов'язкового на користь добровільного пенсійного страхування;
- діяльність накопичувального елемента дасть змогу збільшити фінансові ресурси для інвестування в національну економіку.

Сучасна ситуація показує, що рівень заробітної плати і пенсій в Україні є нижчим у порівнянні з іншими європейськими країнами. Мінімальна пенсія на 1 січня 2021 року становила 2400 грн. За три останніх роки вона зросла на 731 грн, а середня пенсія – у півтора рази. Але якщо перевести її у євро, то це приблизно 100 євро. Аналіз мінімальної та середньої заробітної плати показав, що вона зростала більшими темпами, ніж пенсії. Це свідчить, що розмір середньої пенсії не замщує навіть третину середньої заробітної плати.

Негативно позначається на пенсійному забезпеченні України і демографічна криза. Станом на січень 2021 року зареєстровано 14,8 млн. працюючого населення і 11,1 млн. пенсіонерів. Дисбаланс працездатного і непрацездатного населення спричиняє порушення функціонування системи надання пенсій. Дана ситуація показує, що навантаження на працездатних громадян досить високе. Також велика частина робочої сили працює без реєстрації, що супроводжується меншими надходженнями до Пенсійного фонду.

Таблиця 1

Динаміка мінімальних та середніх заробітних плат та пенсій в
Україні (станом на 1 січня 2021 р.)

Показники	Рік		
	2019	2020	2021
Мінімальна заробітна плата, грн	4173	4723	6000
Середня заробітна плата, грн	9223	10727	12549
Мінімальна пенсія, грн	1669	1889	2400
Середня пенсія за віком, грн	2648	3083	3507

Джерело: [4]

Запровадження системи загальнообов'язкового накопичувального забезпечення дасть можливість громадянам, які досягли пенсійного віку, отримувати додаткову пенсію за рахунок внесків до накопичувального фонду. Протягом всього періоду накопичення буде здійснюватися інвестування внесків. Накопичення кожної особи підлягатимуть обліку на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку такої особи та можуть бути успадковані [1, с. 285].

Пенсійна система другого рівня у майбутньому зможе забезпечити розвиток національної економіки значними фінансовими ресурсами. Їх можна буде інвестувати у різноманітні перспективні галузі. Система дасть змогу втілити такі важливі питання [3, с.55]:

- збільшити сплати пенсійних внесків громадянами через зацікавленість їх у цьому;
- успадковувати кошти, спадкоємцями застрахованої особи;
- здійснювати великі за обсягом інвестиції у розвиток національної економіки;
- забезпечити диференціацію розміру пенсій, яка буде залежати від внесків громадянина;
- надати недержавним компанія можливість управління пенсійними активами.

Отже, впровадження накопичувальної системи є актуальним та обов'язковим шляхом підвищення соціального та економічного добробуту населення України. Функціонування другого рівня пенсійної системи дасть змогу забезпечити гідне життя кожного громадянина і застрахує його від непередбачуваних негативних демографічних, політичних та економічних наслідків.

Література

1. Борисюк О.В., Шемедюк Л.В. Накопичувальне страхування життя: розвиток у контексті пенсійної реформи в Україні. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету*. Економічні науки. 2014. Вип. 26. С. 284-289.
2. Карлін М. І. Борисюк О. В. Управління державними фінансами: посібник / М. І. Карлін, О. В. Борисюк. Луцьк : ПП Іванюк, 2013. 273 с.
3. Лібанова Е.М. Пенсійна реформа в Україні: напрямки реалізації: колективна монографія. Київ: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. 270 с.
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України. URL: <http://www.pfu.gov.ua> (дата звернення: 26.10.2021).

УДК 336.228

Карпова С.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ЗМІСТ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Малий бізнес являється потужним двигуном економічного розвитку, він забезпечує насичення ринку товарами та послугами, створення нових робочих місць тощо. Успішне функціонування малого бізнесу є одним із способів подолання економічної кризи та слугує джерелом для інноваційного зростання економіки. Значну увагу науковці приділяють функціонуванню спрощеної системи оподаткування, а саме її ефективності функціонування, соціально-економічного значення та напрямків реформування.

Відповідно до Податкового кодексу України, спрощена система оподаткування – «це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених п.297.1 ПКУ, на сплату єдиного податку, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності» [2].

Спрощена система оподаткування є найбільш популярною серед фізичних осіб-підприємців, так зокрема на початок 2020 року в Україні зареєстровано 1 885,9 тис. осіб з них 1 488,3 тис. осіб перебувають на спрощеній системі оподаткування, що складає 78,9% від загальної кількості зареєстрованих ФОП [1].

Спрощену систему оподаткування можуть застосовувати як фізичні особи-підприємці, так і юридичні особи, що зареєстровані як платники єдиного податку. Проте, для застосування даної системи оподаткування потрібно дотримуватися певних критеріїв та обсягів діяльності передбачених Податковим кодексом. Отже, суб'єкти господарювання, що обрали для себе спрощену систему оподаткування поділяються на чотири групи платників єдиного податку (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика спрощеної системи оподаткування

Критерії	Групи платників податків					
	1 група	2 група	3 група		4 група	
			3%	5%		
1	2	3	4	5	6	
Правовий статус	ФОП	ФОП	ФОП або Юр. особа	ФОП або Юр. особа	ФОП	Юридична особа
Діяльність	Роздрібний продаж товарів з торгових місць на ринку, надання побутових послуг населенню	Надання послуг, продаж товарів платникам єдиного податку, населенню; діяльність у сфері ресторанного господарства	Будь-яка не заборонена законодавством діяльність		Діяльність виключно у формі фермерського господарства	
Граничні обсяги діяльності	1 002 000,00 грн. (167 МЗП)	5 000 000,00 грн. (834 МЗП)	7 002 000,00 грн. (1167 МЗП)		Частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній період понад 75%	
Максимальна кількість працівників	-	10	необмежено			

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	
Ставки податку	10% від ПМ	20% від МЗП	3% від виручки + сплата ПДВ		5% від виручки без сплати ПДВ	Залежно від площі угідь, їхнього призначення та нормативно-грошової оцінки

Як бачимо, спрощена система оподаткування надає низку пільг платникам єдиного податку, проте для її застосування суб'єкти господарювання повинні відповідати певним вимогам. Норми Податкового кодексу суттєво звужують коло осіб, які можуть використовувати спрощену систему оподаткування.

Функціонування спрощеної системи оподаткування позитивно впливає на зміцнення і розширення економічного потенціалу регіонів, територіальних громад, оскільки саме до місцевих бюджетів підприємці сплачують єдиний податок. В структурі наповнення бюджетів місцевими податками, єдиний податок займає значну частку, що визначає його важливість в розвитку регіонів. В табл. 2 подано динаміку наповнення місцевих бюджетів, в тому числі за рахунок єдиного податку.

Таблиця 2

Динаміка надходження єдиного податку до місцевих бюджетів України за 2015-2020 рр.

Показник	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7
Доходи місцевих бюджетів, млн.грн.	231 735	294 460	366 148	502 098	562 421	560 540
Податкові надходження до місцевих бюджетів, млн.грн.	87 367,3	98 232,4	146 911	201 033	232 542	270 536
Доходи від місцевих податків і зборів, млн.грн.	8 055,1	27 041,2	42 268,3	52 587,1	61 026,5	73 569

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7
Надходження від єдиного податку, млн.грн.	7 415,6	10 975,1	17 156,1	23 388,3	29 567,2	35 270
Питома вага ЄП в доходах місцевих бюджетів, %	3,4	3,5	4,3	4,5	4,9	5,9
Питома вага ЄП в податкових надходженнях місцевих бюджетів, %	8,8	11,2	11,4	11,5	11,9	12,7
Питома вага ЄП в сумі місцевих податків і зборів, %	92,0	40,6	40,6	44,5	48,4	47,9

Розроблено автором на основі [3].

Як бачимо, незважаючи на складну економічну ситуацію, що виникла у зв'язку із поширенням коронавірусної інфекції та кризових явищ спостерігається постійне зростання обсягів надходження до місцевих бюджетів єдиного податку. Частка податкових надходжень від єдиного податку до доходної частини місцевих бюджетів є незначною, у 2015 році вони складають лише 3,4%, а у 2020 році 5,9 % в загальних обсягах доходів місцевих бюджеті. Проте в частині місцевих податків та зборів частка надходження від єдиного податку у 2020 році складають 47,9%, а у 2015 році вона займала 92,0%. Однією із причин збільшення обсягів надходжень від єдиного податку є внесенні зміни до Податкового кодексу в 2017 році, а саме створення 4 групи платників податків та включення до них сільськогосподарських товаровиробників.

Таким чином, спрощена система оподаткування слугує механізмом стабільного соціально-економічного розвитку держави. В час складних та нестабільних економічних та соціальних умов вона є значним стимулюючим фактором функціонування малого бізнесу.

Література

1. Державна податкова служба України. URL: <https://www.tax.gov.ua/media-tsentr/novini/407585.html>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Міністерство фінансів України Виконання доходів місцевих бюджетів.
URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevyykh-biudzhetiv>

УДК 336

Katorska I., applicant
Scientific adviser: **Oleksich Zh.**, PhD
Sumy State University

WAYS TO IMPROVE THE CORPORATE INCOME TAX IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

The economic development and growth of any country depends on the government's ability to generate adequate income to effectively provide a variety of capacities and meet the needs of the population. Ukraine has chosen the path to Europe; the experience of the European Union will help solve a problem to stimulate the structural transformation of Ukraine's economy. Another step towards improving the income tax is the introduction of a new taxation scheme, which is shown in detail in Figure 1.

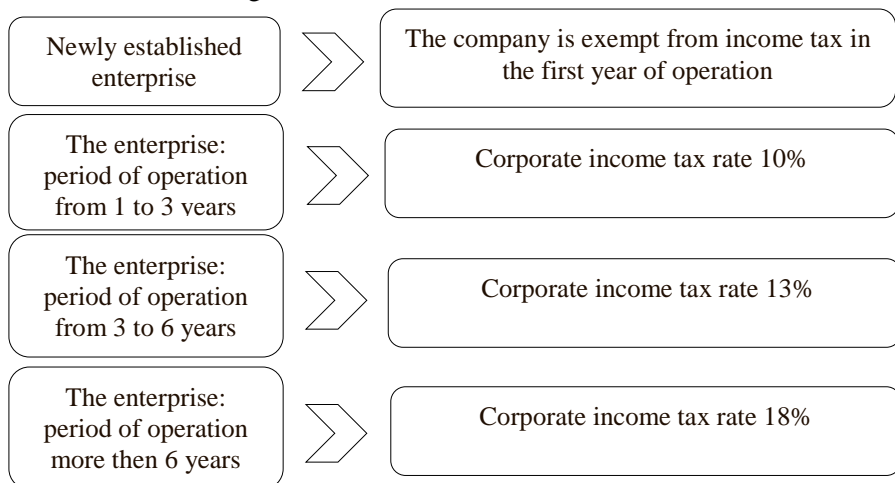

Fig. 1. New income tax scheme in Ukraine[1]

The taxation mechanism should derive income tax from "shadowing". The newly created enterprise is exempt from taxation,

however, if during this period the entity decides to liquidate, then a fine of twice the normal tax rate (18%) of total income is imposed. Enterprises that operate from one to three years, the income tax rate is 10%, but only if the company has not noticed tax fraud. The same situation will occur at a rate of 13%, 18%. Penalties for liquidation will be twice the normal tax rate (18%) of net income.

Statistics show that more than 65.3% of start-ups close within three years. This is due to the high tax burden, inflation, unstable economic situations in the country, and so on. Therefore, we propose a scheme that will involve businesses not to avoid paying taxes to the budget, but rather to stimulate the development of small and medium-sized businesses [4]. Also, to increase the fiscal efficiency of corporate income tax in Ukraine, we can identify the following areas: reduce the tax rate for legal entities in the general taxation system, if companies will engage in and develop activities related to energy-saving technologies; to establish a minimum tax for those enterprises whose activities are aimed at protecting the environment; through decentralization to direct funds not only to the development of the State budget, but also to the budgets of local communities. This will attract small and medium-sized businesses not to evade taxes. Ukraine can try to introduce a new progressive tax scale, which is shown in Table 1. This scheme will help distribute the workload between businesses

Table 1

Progressive scale of taxation in Ukraine

Taxable income, thousand UAH.	Rate%
0-50000 thousand UA	13
50,000 thousand UAH - 150,000 thousand UAH	15
More than 150,000 thousand UAH	18

Source: author's development[2]

Improving the mechanism of collection and administration of income tax will increase the fiscal efficiency of the tax and its regulatory potential, as well as reduce the shadowing schemes for calculating the pre-tax financial result and the amount of income tax.

Literature

1. Official site of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>

2. Official site of the State Treasury Service of Ukraine. URL:
<http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>

3. On approval of the form of the Tax declaration on corporate income tax.
Legislation of Ukraine: website. 2019. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15>.

4. Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI. URL:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК 657

Кватирко С.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ МЕТОДІВ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [1].

Звіт про рух грошових коштів можна складати за двома методами, прямим та непрямим. Кожне підприємство самостійно обирає за яким методом буде складати даний звіт та зазначає це у Наказі про облікову політику.

У даному дослідженні ми проведемо аналіз обидвох методів складання звіту, з'ясуємо їх переваги та недоліки, а також спробуємо зрозуміти у яких випадках краще застосовувати один із них.

Застосування прямого методу полягає у послідовному наведенні усіх основних статей грошових надходжень та видатків, різниця між якими показує приріст або зменшення грошових коштів окремо від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

При використанні даного методу джерелом інформації виступають безпосередньо дані з реєстрів бухгалтерського обліку щодо оборотів грошових коштів.

Перевагами такого методу є:

– Можливість легко виявити напрями надходження і вибуття коштів, а також оцінити їх загальну суму;

– Можливість визначити потребу підприємства у грошових коштах;

– Інформація наведена при такому методі, є корисною для оцінки майбутнього руху коштів.

Серед недоліків можна відзначити:

– Великі затрати на формування необхідної інформації;

– Відсутність повної картини руху грошових коштів у зв'язку із виключенням внутрішніх оборотів.

При використанні непрямого методу береться фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування та коригується на суму зміни доходів та витрат майбутніх періодів, залишків запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, які пов'язані із операційною діяльністю, здійсненою протягом звітного періоду, амортизації необоротних активів та інших статей фінансової звітності, пов'язаних із рухом грошових коштів від інвестиційної та фінансової діяльності.

Джерелом інформації при застосуванні непрямого методу виступають Баланс та Звіт про фінансові результати.

Перевагами даного методу є:

– Такий метод є менш трудомісткий;

– Можливість визначити ефективність управління оборотними коштами від основної діяльності;

– Можливість встановити причини змін у грошових коштах;

– Даний метод розкриває зв'язок між прибутком та чистим грошовим потоком підприємства;

– Форма звіту є більш простою та зручною для аналізу показників діяльності підприємства.

Недоліками такого методу є:

– Важко виявити джерела надходження та вибуття коштів;

– Вимагає більш складних розрахунків.

З'ясувавши, у чому полягає суть кожного із цих двох методів та визначивши їх переваги та недоліки, спробуємо зрозуміти коли краще застосовувати один із них.

На нашу думку, прямий метод буде краще використовувати підприємствам із невеликою кількістю операцій, щоб мати можливість детально відслідковувати рух грошових коштів. Для

підприємств із великою кількістю операцій та тих, хто потребує можливості визначити ефективність управління оборотними коштами та бачити взаємозв'язок між прибутком та грошовим потоком, краще буде застосовувати непрямий метод.

Отже, провівши аналіз методів складання звіту про рух грошових коштів, можна зробити висновок про їх суттєві відмінності. Як прямий, так і непрямий методи мають ряд переваг і недоліків, тому підприємство повинне детально розібрати їх обидвох, задля максимальної ефективності використання звіту про рух грошових коштів при прийнятті управлінських рішень.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n18>

УДК 657.01

Кириленко Т.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Савчук Т.В.**, к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет

АМОРТИЗАЦІЯ ТА ЗНОС ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: СПІЛЬНІ І ВІДМІННІ РИСИ

Внаслідок експлуатації основні засоби поступово зношуються, втрачаючи свою вартість, технічні та споживчі властивості. Це зумовлює необхідність нарахування амортизації цих основних засобів. Величина амортизаційних відрахувань є вартісним вираженням зношення основних засобів. Але часто ці поняття ототожнюють, що є помилковим. Тому, метою даного дослідження є з'ясування економічного змісту амортизації і зносу основних засобів з виокремленням спільних і відмінних ознак між ними.

Характерною рисою амортизації є те, що вона виступає одночасно і як витрати виробництва, і як джерело відтворення коштів. Таким чином, амортизація є суттєвим важелем впливу на показники економічної діяльності підприємства: собівартість та ціну виготовленої продукції та послуг, величину окремих податків

до сплати (таких як податок на прибуток, ПДВ), та, зрештою, і прибутку.

У НП(С)БО 7 «Основні засоби» [1] наведено наступне визначення: амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів впродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Разом з цим НП(С)БО 7 «Основні засоби» [1] визначає знос як суму накопиченої амортизації необоротного активу з початку введення його в експлуатацію.

Знос основних засобів буває різним. Зокрема, розрізняють такі види зносу: фізичний, моральний, соціальний та екологічний.

Суть фізичного зносу основних засобів полягає у поступовій втраті ними первинних технічних та експлуатаційних якостей. Фізичний знос пов'язаний із зменшенням вартості основних засобів внаслідок їх експлуатації (або ж бездіяльності).

Виділяють частковий та повний фізичний знос основних засобів. Частковий фізичний знос усувають ремонтом активу. У разі повного фізичного зносу, основні засоби ліквідують, так як такі об'єкти непридатні до подальшої експлуатації.

Проте, основні засоби зношуються не лише через фізичний стан, але і через устаріння технічних, технологічних характеристик, зменшення економічних вигід від використання. Дане явище називають моральним зносом.

Моральний знос проявляється у двох випадках:

- Знецінення існуючих об'єктів основних засобів через зниження затрат на їх виготовлення у сучасних умовах;

- Поява сучасніших, досконаліших засобів праці внаслідок науково-технічного та економічного прогресу.

Соціальний знос обумовлений появою більш комфортних та безпечних аналогів об'єктів основних засобів.

Екологічний знос залежить від посилення екологічних стандартів та вимог, внаслідок чого основні засоби підлягають ремонту чи заміні.

Окремі науковці виділяють і інші види зносу, але їх поширення в науковій практиці є досить обмеженим.

Якщо щодо зносу виділяють окремі його види залежно від причин, які його зумовили, то виокремлення цих видів щодо амортизації є недоречним.

Амортизацію в бухгалтерському обліку доречно розмежовувати в розрізі необоротних активів, на які вона нараховується (амортизація основних засобів, нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості тощо), або ж залежно від того, до яких витрат вона включається. Так, можна виділити амортизаційні відрахування, що включаються до собівартості товарів, робіт, послуг; адміністративних витрат, витрат на збут, інших операційних витрат тощо.

Якщо амортизацію можна вважати складовою витрат Звіту про фінансові результати, то знос основних засобів є коригуючою величиною для розрахунку балансової вартості основних засобів в Балансі.

Величина зносу залежить від сум амортизаційних відрахувань кожного звітного періоду їх нарахування. В свою чергу, величина амортизації залежить від обраного методу нарахування з числа запропонованих в НПСБО 7. Вибір доречного методу здійснюється суб'єктом господарювання самостійно, але, обов'язково, з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигід від використання даного об'єкту основних засобів (п. 28 НПСБО 7). Чим краще суми амортизаційних відрахувань в результаті застосування обраного методу відповідатимуть величині одержуваної економічної вигоди, тим достовірніше і точніше сума накопиченого зносу відобразатиме реальний рівень зношення даного об'єкта основних засобів. Зміна умов використання основного засобу зумовлює необхідність перегляду доречності продовження застосування обраного методу. В разі необхідності метод нарахування амортизації можна змінити, що буде вважатись зміною облікової оцінки. Зміна методу призведе до зміни величини амортизаційних відрахувань в наступних звітних періодах.

Підсумовуючи, можна зробити наступні висновки:

1) Амортизація та знос основних засобів є тісно пов'язаними і взаємозалежними економічними категоріями – підприємство нараховує амортизацію внаслідок зношення активів. Без оцінювання швидкості зносу основних засобів неможливо адекватно розрахувати величину амортизаційних відрахувань. Без нарахування амортизації не буде можливості відобразити нарахований знос основного засобу. В той же час, відсутність

реального зношення об'єкту не дозволить нарахування і амортизаційних відрахувань.

2) Проте, аналізуючи економічний зміст понять амортизації та зносу основних засобів, слід виділити і відмінні риси між ними:

- Амортизація сприяє капіталізації коштів як суми, інвестованої в об'єкт, а знос відображає зниження вартості об'єкта основних засобів відносно його первісної вартості в результаті зношення;

- Амортизаційні відрахування відносять до собівартості виробленої продукції, робіт чи послуг чи витрат періоду, тоді як знос зменшує вартість активу без можливості перерозподілу витрат;

- Амортизація застосовується у бухгалтерському та податковому обліку, а знос береться до уваги при аналізі діяльності підприємства чи для оцінки ефективності використання чи вартості основних засобів.

Література

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 12.11.2021).

2. Бойко Л.І., Громаков О.І. Шляхи удосконалення обліку амортизації основних засобів. *Бізнес-навігатор*. 2013. №1(30). С. 161-166 URL: http://business-navigator.ks.ua/journals/2013/30_2013/30.pdf (дата звернення 12.11.2021).

3. Ігнашкіна Т.Б., Шура Н.О. Обґрунтування теоретичних аспектів дефініцій «знос» і «амортизація» в сучасній економічній науці. *Ефективна економіка*. 2009. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=86> (дата звернення 12.11.2021).

УДК 336.263

Кирій Д.Є., здобувач освіти
Науковий керівник: **Амбарчян М.С.**, к.е.н, доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ШТРАФИ ЗА ПОРУШЕННЯ ЩОДО ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні (ЄСВ) є консолідованим страховим внеском до державного бюджету, перерахунок якого здійснюється на загальнообов'язковій та регулярній основі [1]. Ставка ЄСВ починаючи з 2016 року становить 22 %. За мінімальної заробітної плати у 6000 грн в 2021 році розмір мінімального страхового внеску встановлений на рівні 1322 грн (6000 грн × 22 % = 1320 грн).

Відповідальність за нарахування та сплату ЄСВ покладена на: роботодавців, які виплачують заробітну плату працівникам; фізичних осіб-підприємців; осіб, які провадять незалежну професійну діяльність; членів фермерського господарства; центральні органи виконавчої влади; осіб, які беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування [2].

Оскільки ЄСВ є загальнообов'язковим внеском, то у разі ухилення від його сплати, нарахування в розмірі, нижчому допустимого рівня, та неподання/несвоєчасного подання звітності передбачені штрафи.

У разі несвоєчасного подання платниками ЄСВ, на яких не поширюється Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», заяви про взяття на облік або ж ухилення від взяття на облік на них накладається штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (НМДГ), який становить 170 грн у 2021 році. Несплата (неперерахування) або несвоєчасна сплата ЄСВ тягне за собою накладення штрафу у розмірі 20 % несвоєчасно сплачених сум. Несвоєчасне нарахування ЄСВ (при донарахуванні органом

Пенсійного фонду України або самостійно платником) зумовлює нарахування штрафу у розмірі 10% зазначеної суми за кожен повний або неповний базовий звітний період, за який донараховано таку суму, але не більше 50% суми донарахованого ЄСВ [3].

За неподання, несвоєчасне подання, подання не за встановленою формою звітності накладаються такі штрафи: за перше порушення протягом року – 1020 грн; за ті самі дії, вчинені платником податків, до якого протягом року було застосовано штраф за таке саме порушення – 2040 грн. Від 8 до 15 НМДГ доведеться сплатити за неналежне ведення бухгалтерської документації, на підставі якої нараховують ЄСВ, тобто від 136 грн до 255 грн [4].

Несплата, неповна сплата чи несвоєчасна сплата суми ЄСВ одночасно з видачею сум виплат, на які нараховують ЄСВ (авансові платежі) передбачає сплату штрафу у розмірі 10% таких несплачених або несвоєчасно сплачених сум. До того ж, на суму недоїмки нараховується пеня з розрахунку 0,1 % суми недоплати за кожний день прострочення [3].

Стягнення з платників ЄСВ не обмежуються переліченими вище штрафами, оскільки за певні проступки передбачена навіть кримінальна відповідальність. Варто зазначити, що при визначенні штрафів, які застосовуються до кримінальних правопорушень, НМДГ дорівнює 50 % розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи. Наприклад, якщо прожитковий мінімум для працездатної особи з 01.07.2021 р. по 30.11.2021 р. становить 2379 грн, то НМДГ для зазначеного періоду дорівнює 2379 грн × 50% = 1189,50 грн.

Умисне ухилення від сплати ЄСВ, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно від форми власності або особою, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана його сплачувати, передбачає:

1) штраф від 1000 до 4000 НМДГ або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років, якщо таке ухилення призвело до фактичного ненадходження значних сум (у 1000 і більше разів вище встановленого законом *НМДГ*);

2) штраф від 3000 до 5000 НМДГ або ж позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років, якщо діяння вчинено за попередньою змовою групою осіб або якщо воно призвело до фактичного ненадходження до фондів коштів у великих розмірах (у 3000 і більше разів вище встановленого законом НМДГ);

3) штраф від 15000 до 25000 НМДГ або позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна, якщо злочин вчинено особою, раніше судимою за ухилення від сплати ЄСВ, або якщо злочин призвів до фактичного ненадходження до фондів коштів в особливо великих розмірах (у 5000 і більше разів вище НМДГ) [5].

Зважаючи на ситуацію, яка склалася не лише в Україні, але й по всьому світу, уряд прийняв рішення про скасування низки штрафів на час дії карантину. Таким чином платників ЄСВ звільнено від відповідальності за: несвоєчасну сплату ЄСВ; неповну сплату або несвоєчасну сплату суми ЄСВ одночасно з видачею сум виплат, на які нараховується ЄСВ (авансових платежів); несвоєчасне подання звітності до контролюючих органів. Більше того, за період карантину не нараховується пеня, а сума вже нарахованої за такий період – анулюється [1].

У такий спосіб роботодавцям дещо послабили відповідальність щодо несплати/несвоєчасної сплати ЄСВ та неподання звітності. Однак, варто не вдаватися до порушень, щоб уникнути негативних наслідків у разі покращення епідеміологічної ситуації та не стати об'єктом недовіри з боку співробітників, яких турбує зростання їхнього страхового стажу. Також, слід додати, що вже з 1 грудня 2021 року відбудеться чергове підвищення мінімальної заробітної плати і, як наслідок, підвищення мінімального розміру ЄСВ до сплати. Тому, необхідно уважно затверджувати посадові оклади та підвищувати їх до мінімального рівня у разі необхідності.

Література

1. Баранова О. Які штрафи не застосовуються до платників ЄСВ під час карантину. *Ліга Закон : веб-сайт*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/201308_yak-shtrafi-ne-zastosovuyutsya-do-platnikov-sv-pd-chas-karantinu (дата звернення: 22.11.2021).

2. Про збір та облік ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 22.11.2021).

3. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Наказ Міністерства фінансів України від 20.04.2015 № 449. Дата оновлення: 21.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15#n1479> (дата звернення: 22.11.2021).

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-17. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 22.11.2021).

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 15.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> 17 (дата звернення: 22.11.2021).

УДК 657

Клімук С.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Московчук А.Т.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТДВ «РОЖИЩЕНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

В процесі здійснення господарської діяльності на підприємствах формуються різні за цільовим призначенням та економічним змістом витрати. Важливим завданням для усіх підприємств в умовах конкурентного середовища є підвищення ефективності господарювання, що забезпечується постійним контролем і аналізом рівня собівартості продукції і витрат, які її формують.

У науковій літературі висвітлена суть методичних підходів до аналізу собівартості продукції, обґрунтовано методи і прийоми економічного аналізу, які доцільно використовувати в процесі дослідження. Їх узагальнення представлено на рис.1

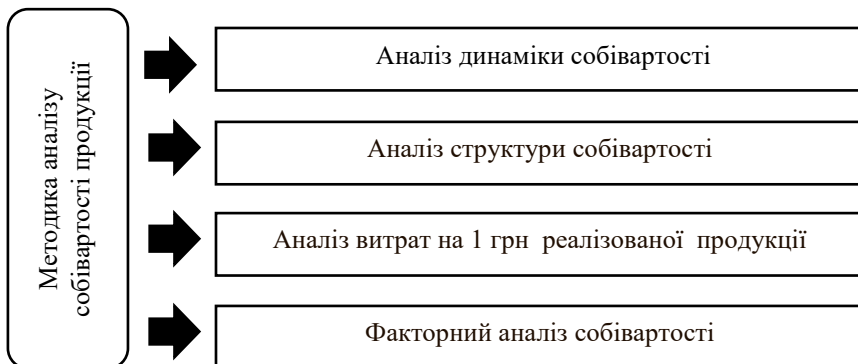

Рис. 1. Методика аналізу собівартості продукції

Важливим етапом аналітичного дослідження є проведення факторного аналізу.

Микитюк В.М. зазначає: «Під факторним аналізом розуміють методику комплексного, системного вивчення та виміру впливу факторів на величину результативного показника» [1, с.181].

У структурі операційних витрат товариства з додатковою відповідальністю «Рожищенський сирзавод» собівартість реалізованої продукції становить 95,1%, тому для підприємства важливим завданням є визначення міри впливу факторів на динаміку показника з метою обґрунтування шляхів її зниження.

Собівартість реалізованої продукції можна визначити на основі наступної детермінованої факторної моделі:

$$C_{заг} = O * C_{од.},$$

де O - обсяг реалізованої продукції, кг

$C_{од.}$ - собівартість одиниці продукції, грн

$C_{заг}$ - собівартість реалізованої продукції, грн

Досліджуючи підходи, які використовуються у факторному аналізі Московчук А.Т. зазначає: «Для визначення міри впливу факторів у детермінованих факторних моделях використовують такі способи: ланцюгових підстановок, абсолютних різниць, відносних різниць, індексний, пропорційного ділення, інтегральний логарифмування. Вибір способу факторного аналізу залежить від виду факторної моделі» [2, с. 140].

Оскільки побудована факторна модель є мультиплікативною, то для аналізу міри впливу факторів на результуючий показник доцільно використати спосіб логарифмування. Основною перевагою даного способу є те, що результат не залежить від послідовності розрахунку.

За даними ТДВ «Рожищенський сирзавод» визначимо вплив обсягу реалізації продукції та собівартості одиниці продукції на собівартість реалізованої продукції, використовуючи такий порядок розрахунку:

$$\Delta C_o = \Delta C_{заг} * [\lg (O_{20} : O_{19}) / \lg (C_{заг20} : C_{заг19})],$$

$$\Delta C_c = \Delta C_{заг} * [\lg (C_{од20} : C_{од19}) / \lg ((C_{заг20} : C_{заг19})],$$

де $\Delta C_{заг}$ - відхилення собівартості реалізованої продукції, грн;

ΔC_c - відхилення собівартості реалізованої продукції за рахунок зміни собівартості одиниці продукції, грн;

$\Delta C_{од}$ - відхилення собівартості реалізованої продукції за рахунок зміни обсягу реалізації продукції, грн.

Таблиця 1

Вихідні дані для аналізу виробничої собівартості продукції
ТДВ «Рожищенський сирзавод»

Вид продукції	2019 рік			2020 рік		
	Обсяг реалізації, кг	Собівартість 1 кг продукції, грн	Собівартість реалізованої продукції, грн	Обсяг реалізації, кг	Собівартість 1 кг продукції, грн	Собівартість реалізованої продукції, грн
Сир «Російський»	6093	87,37	532345,41	9335	94,39	881130,65
Масло «Екстра»	367750	120,55	44332262,5	209296	124,00	25952704
Продукт молоковмісний «Волинський»	83295	23,52	1959098,4	60680	32,33	1961784,4
Разом	X	X	46823706,31	X	X	28765619,05

Таблиця 2

Результати аналізу виробничої собівартості продукції
способом логарифмування

Вид продукції	Відхилення собівартості, грн		
	Загальне	За рахунок зміни обсягу виробництва	За рахунок зміни собівартості одиниці продукції
Сир «Російський»	348785,24	295293,45	53491,78
Масло «Екстра»	-18379558,50	-19348127,76	968583,41
Продукт молоковмісний «Волинський»	2686,0	-621017,71	623703,71
Разом	-18028087,26	-19673852,02	1645778,61

Отже, у досліджуваному періоді у ТДВ «Рожищенський сирзавод» собівартість виготовленої продукції зменшилась на 18028087,26 грн. За рахунок зменшення обсягу реалізації продукції цей показник зменшився на 19673852,02 грн, а за рахунок зростання собівартості одиниці продукції собівартість реалізованої продукції зросла на 1645778,61 грн, що свідчить про необхідність розробки заходів, які забезпечать зниження собівартості одиниці продукції.

Література

1. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посіб. / В. М. Микитюк та ін.; за ред. В. М. Микитюка. Житомир: Рута, 2018. 440 с.
2. Московчук А.Т., Ліщук В.І. Факторний аналіз в системі управління витратами підприємств. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Луцький національний технічний університет. Випуск 13 (49). Луцьк, 2017. С. 137-144.

УДК 339

Ковальчук О.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНО-СЕРВІСНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДУ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Незважаючи на наявність досить різноманітних наукових та практичних розробок, у яких досліджуються ті чи інші аспекти

маркетингового аналізу на практиці завжди існує потреба адаптації цих методик під особливості конкретного типу господарюючих суб'єктів та з урахуванням тих завдань, які актуальні на момент проведення аналітики.

Власну індивідуальну спрямованість, а тому і методичну наповненість має маркетинговий аналіз господарюючих суб'єктів у сфері громадського харчування.

Концентруючи увагу на маркетинговій товарній політиці закладів громадського харчування доцільно значну увагу приділити питанням сервісу, пропонованого відвідувачам. На нашу думку увесь спектр сервісу, який забезпечують ці заклади варто поділити на дві складові:

– мінімально необхідний (базовий) рівень послуг – це ті послуги, які є цілком традиційними для цієї сфери бізнесу, без яких суб'єкт підприємницької діяльності не може нормально сприйматися клієнтами. Для орієнтованого на демократичний сегмент відвідувачів до них варто віднести в першу чергу культуру обслуговування (увічливість персоналу, дотримання вимог гігієни, санітарії і т.д.), безпеку особисту та збереженість майна (зокрема, одягу та дрібних аксесуарів) відвідувачів, наявність телеприймача з супутниковим чи іншим типом отримання телесигналу з великим вибором телеканалів, дотримання закладом взятих зобов'язань щодо бронювання столиків, відсутність будь яких проявів дискримінації при виконанні замовлень і т.д. Вартість надання цих послуг входить у вартість обслуговування (закладається у вартість меню) і окрема додаткова оплата їх відвідувачами, як-правило, не прийнята;

– послуги, які додатково пропонуються відвідачам закладу як інструмент конкурентної боротьби за споживача. Перелік таких конкурентних послуг включає як досить поширені компоненти (які також є відносно звичними навіть для закладів демократичного – орієнтованого на широкі верстви населення, але не обов'язковими), так і відносно унікальні сервіси, які доступні відвідувачам закладів високого класу. До першої групи послуг напевно варто віднести турботу про транспортний засіб, на якому прибув відвідувач (відведення місця для паркування, забезпечення його охорони), підзарядка мобільних телефонів тощо. До послуг другої групи, звичайно можна віднести наявність дитячих ігрових зон, роботу

аніматорів у залі чи у дитячій зоні, прокат парасольок, наявність спеціально відведених кімнат для матері та дитини і т.д.

Але, без сумніву, особливо у сучасних умовах більших чи менших карантинних обмежень однією найзатребуваніших сервісних функцій, яку на сьогоднішній момент заклади громадського харчування використовують у конкурентній боротьбі між собою, постійно прагнучи удосконалити її є послуги з доставки замовлень.

Варто зазначити, що дійсно для переважної більшості клієнтів послуга доставки відіграє дуже важливу роль. Поряд з якістю та ціною безпосередньо страв та напоїв якість доставки входить до трійки найважливіших чинників, які формують споживчу задоволеність (чи незадоволеність) конкретним закладом.

Очевидно, що як й якість приготованих страв, так і якість послуг їх доставки є комплексним поняттям, що включає щонайменше такі складові:

- швидкість виконання замовлення (доставки), як декларована, так, що особливо, реально забезпечувана;
- доступність та функціональна зручність пропонуваніх клієнтам інструментів (сайт, спеціальний застосунок, чат-бот у меседжері тощо) для здійснення замовлення;
- вартість послуг доставки;
- збереженість якісних кондицій страв під час доставки (збереженість технологічних кондицій, естетичний вигляд, цілісність і т.д.);
- культура поведінки персоналу під час приймання, супроводу (поточне інформування, можливість за певних умов внесення змін у замовлення) та вручення клієнту замовлення;
- максимально широкий вибір способів оплати і т.д.

Аналітична оцінка товарно-сервісної політики закладу громадського харчування залежно від умов і завдань має здійснюватися шляхом зіставлення як з пропозиціями конкуруючих закладів, так і, що більш інформаційно цінно – шляхом дослідження реакцій клієнтів.

УДК 657

Козел П.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАСТОСУВАННЯ ВОРКШОПІВ В РОБОТІ БІЗНЕС- АНАЛІТИКА

Воркшоп (англ. - workshop) є інтенсивним навчальним заходом, на якому учасники навчаються, перш за все, завдяки власній активній роботі. Дослівний переклад workshop – робоча майстерня. У Керівництві з основ знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge, BABOK) Міжнародного інституту бізнес-аналізу воркшопи віднесені до однієї з п'ятдесяти технік проведення бізнес-аналізу [1, с.363-365].

Воркшопи об'єднують стекхолдерів разом, щоб співпрацювати для досягнення заздалегідь визначеної мети. Воркшоп – це сфокусований захід, у якому беруть участь ключові стекхолдери та експерти протягом концентрованого періоду часу. Воркшоп може проводитися для різних цілей, включаючи планування, аналіз, проектування, визначення обсягу, визначення вимог, моделювання або будь-яку комбінацію цього. Воркшоп можна використовувати для генерування ідей щодо нових функцій або продуктів, досягнення консенсусу з певної теми або для огляду вимог чи дизайну.

Зазвичай воркшопи включають представницьку групу зацікавлених сторін, визначення мети, інтерактивну та спільну роботу, визначення робочого продукту і фасилітатора. Фасилітатором є фахівець, який не зацікавлений у підсумках обговорення, не представляє інтереси жодної з груп-учасників і не бере участі в обговоренні, але несе відповідальність за якісне виконання завдань та забезпечує успішну групову комунікацію.

Воркшопи можуть сприяти довірі, взаєморозумінню та міцній комунікації між зацікавленими сторонами та створювати результати, які структурують та спрямовують майбутні робочі зусилля. В ідеалі воркшоп проводить досвідчений нейтральний фасилітатор; однак член команди також може виступати в якості

фасилітатора. Секретар документує прийняті рішення та будь-які невіршені питання. На цих воркшопах бізнес-аналітик може бути ведучим або секретарем. У ситуаціях, коли бізнес-аналітик є експертом з даної теми, він може бути учасником воркшопу. До цього потрібно підходити з обережністю, оскільки це може ввести інших в оману щодо ролі бізнес-аналітика.

Готуючись до семінару, бізнес-аналітики визначають мету та бажані результати, визначають ключові зацікавлені сторони для участі, визначають фасилітатора та секретаря, створюють порядок денний, визначають, як будуть фіксуватися результати, заплановують засідання та запрошують учасників, організують матеріально-технічне забезпечення приміщення і обладнання, завчасно надсилають порядок денний та інші матеріали, щоб підготувати присутніх та підвищити продуктивність на нараді, та якщо необхідно, проводять перед семінаром інтерв'ю з учасниками.

У успішному воркшопі є кілька ролей:

- Спонсор: часто не є учасником воркшопу, але несе повну відповідальність за його результати.

- Ведучий: встановлює професійний та об'єктивний тон воркшопу, представляє цілі та порядок денний, забезпечує дотримання структури та основних правил, концентрує діяльність на меті та бажаних результатах, сприяє прийняттю рішень та вирішенню конфліктів, а також гарантує, що всі учасники мають можливість бути почутими.

- Секретар: документує рішення у форматі, визначеному до воркшопу, і відстежує будь-які пункти або питання, які відстрочувалися під час засідання.

- Хронометрист: може використовуватися для відстеження часу, витраченого на кожен пункт порядку денного.

- Учасники: включають ключових стейкхолдерів та експертів. Вони відповідальні за надання свого внеску та поглядів, вислуховування інших точок зору та обговорення проблем без упередженості.

Щоб переконатися, що всі учасники мають спільне взаєморозуміння, фасилітатори зазвичай починають воркшоп з формулювання його мети та бажаних результатів. Деякі воркшопи також можуть розпочинатися з легкого або веселого завдання, щоб розтопити лід і підготувати учасників до комфортної співпраці.

Встановлення узгоджених основних правил може бути ефективним методом для створення продуктивного середовища для співпраці. Основні правила можуть включати:

- поважати думку інших, • від кожного очікується внесок;
- обговорення, яке не відповідає темі, має бути обмежене певним встановленим часом;
- обговорювати проблеми, а не людей;
- домовленість про те, як приймаються рішення.

Протягом усього воркшопу ведучий підтримує концентрацію, часто підтверджуючи діяльність засідання з метою та результатами воркшопу.

Після воркшопу ведучий слідкує за будь-якими відкритими діями, які були записані на семінарі, заповнює документацію та роздає її учасникам воркшопу та всім стейкхолдерам, яких необхідно інформувати про виконану роботу.

Сильними сторонами воркшопів є досягнення згоди за відносно короткий період часу, забезпечення можливості стейкхолдерам співпрацювати, приймати рішення та досягати взаєморозуміння; витрати часто нижчі, ніж витрати на проведення кількох співбесід; учасники можуть негайно надати зворотній зв'язок щодо питань або рішень. Втім, наявність значної кількості зацікавлених сторін може ускладнити планування воркшопу; успіх воркшопу значною мірою буде залежати від досвіду ведучого та поінформованості учасників. Також воркшопи, в яких бере участь занадто багато учасників, можуть уповільнити процес воркшопу. І навпаки, збір інформації від занадто малої кількості учасників може призвести до того, що прийняті рішення, важливі для деяких стейкхолдерів, будуть не відповідати потребам більшості стейкхолдерів.

Отже, воркшопи в роботі бізнес-аналітика є колективним навчальним заходом, учасники якого отримують нові знання та навички у процесі динамічної групової роботи для уточнення вимог до продукту та задоволення вимог стейкхолдерів.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015). *International Institute of Business Analysis (IIBA)*. URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf

2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Козир М.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Сирцева С.В.**, к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ НА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасних умовах господарювання, ефективне функціонування підприємства залежить від можливості розробки та впровадження відповідних управлінських рішень, що здійснюються на основі даних облікової системи. Найважливішим елементом забезпечення достовірної, своєчасної, надійної інформації в облікової системі підприємства є облікова політика. Від рівня облікової політики на підприємстві залежить і рівень організації бухгалтерського обліку, якість і правдивість обліку, забезпечення внутрішніх та зовнішніх користувачів достовірною та своєчасною інформацією.

Облікова політика – це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, яка дає змогу використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. У широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку) [1, с. 51]

Існує значна залежність управлінських рішень від якості бухгалтерської інформації, тому основною метою при розробці та впровадженні на підприємстві облікової політики має стати формування повної, достовірної та неупередженої інформації [2].

Аналіз інтересів різних користувачів бухгалтерської інформації передбачає, що її потребують власники організацій, інвестори, працівники, кредитори, податкові органи, менеджери та багато інших, яким необхідна інформація про ризикованість і прибутковість інвестицій в організацію, про платоспроможність

організації, тобто в основу інтересів користувачів бухгалтерських даних лежить конкретний вид інформації.

Враховуючи вищевикладене, можна визначити місце облікової політики у системі інформаційного забезпечення підприємства для цілей фінансового, податкового та управлінського обліку (рис. 1).

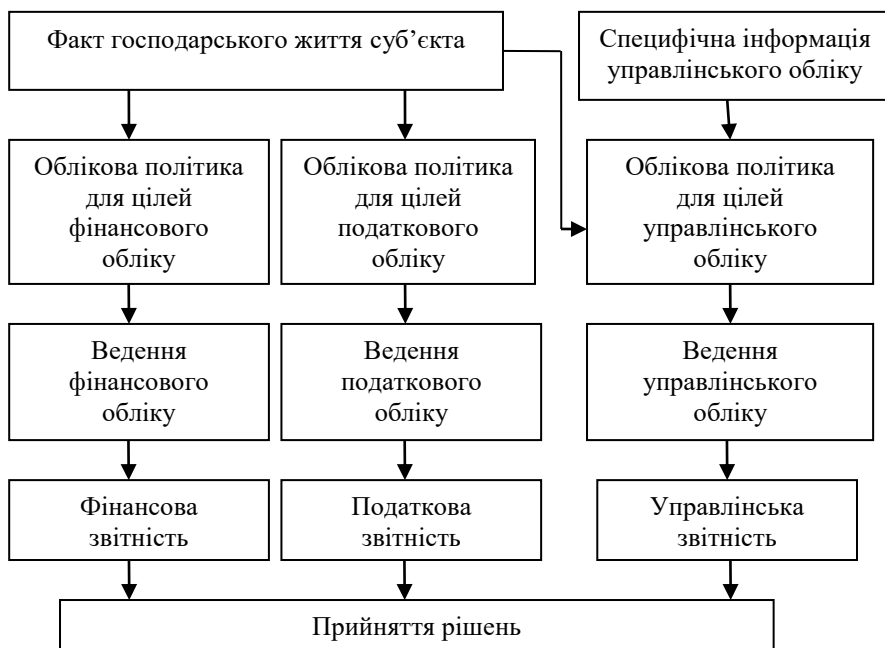

Рис. 1. Місце облікової політики суб'єкта господарювання у системі інформаційного забезпечення

Джерело: сформовано автором

Для цілей різних видів обліку інформація, що формується у вигляді тієї чи іншої облікової політики підприємства, може відрізнятися методами її підготовки. На відміну від фінансового та податкового обліку управлінський облік законодавчо не регламентується та ведеться відповідно до інформаційних запитів менеджерів. Управлінський облік може здійснюватись із використанням принципів міжнародних стандартів фінансової звітності та внутрішніх регламентів, розроблених підприємством самостійно. З метою систематизації інформації, крім фінансової та

податкової облікової політики, підприємству потрібна облікова політика для цілей управлінського обліку.

На вибір і обґрунтування облікової політики з управлінського обліку вирішальний вплив роблять ті ж фактори, що і на облікову політику для цілей бухгалтерського фінансового обліку (організаційно-правова форма організації, галузева приналежність, вид діяльності, масштаби діяльності, управлінська структура підприємства та структура бухгалтерії фінансового та управлінського обліку, фінансова стратегія підприємства, матеріальна база, ступінь розвитку інформаційної системи на підприємстві, у тому числі управлінського обліку, рівень кваліфікації працівників, що займаються управлінським обліком) [3, с. 153].

Таким чином, облікову політику можна представити у вигляді однієї зі складових системи інформаційного забезпечення підприємства, необхідної для формування повної, об'єктивної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати його діяльності для задоволення інтересів різних груп користувачів, на основі найбільш ефективного застосування методу бухгалтерського обліку та зовнішньої інформації.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / за ред. Ф.Ф. Бутинця ; 3-є вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2002. 592 с.
2. Шевчук К.С. Облікова політика підприємства: значення, особливості формування та впровадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2015. Вип.5. С. 208-210.
3. Ялигіна М.С., Осадча Г.Г. Управлінський облік в обліковій політиці підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 152-155.

УДК 339

Колядюк В.С., здобувач освіти

Науковий керівник: **Лютак О.М.**, д.е.н., професор

Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ЕТАПУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СВІТОВИЙ РИНОК ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

В сучасних умовах суперечливих глобальних тенденцій світовий ринок товарів та послуг характеризується неоднозначними проявами та динамікою. В контексті забезпечення стійкого зростання перед урядами країнами постають багато проблем, пов'язаних із значними змінами в глобальній економічній структурі, кон'юктурі ринку, зміною головних акторів щодо формування сучасних світогосподарських зв'язків, світовою пандемією і її впливом на диверсифікацію світового ринку товарів та послуг. Для України ці завдання є ще більш складними, оскільки в умовах зовнішньої агресії ми повинні стабілізувати економічне середовище, формувати та реалізувати політику довгострокового розвитку, реалізувати свої конкурентні переваги та боротися за роль у перспективних ринках готової продукції, а не сировини та матеріалів. Перед Україною постають завдання пошуку нових ніш у глобальному ринку товарів та послуг, світовому поділі праці, активного входження в глобальні середовища.

Лібералізація торгових, фінансових та інвестиційних режимів у поєднанні з погодженням регулювання та досягненнями інформаційних і комунікаційних технологій сприяла включенню країн, що розвиваються, у світову економіку, що знайшло відображення в активізації міжнародних торгових та фінансових потоків, прямих іноземних інвестицій та міжнародних зв'язків. За останню чверть століття глобалізація у багатьох з цих областей досягла безпрецедентного рівня. Глобальна інтеграція, що підкріплювалася динамічним зростанням глобального кредитування, зростанням цін на сировину і, найчастіше, більш активною внутрішньою політикою країн, що розвиваються, сприяла неухильному та значному скороченню протягом останніх кількох десятиліть частки населення світу, що живе у злиднях, а також

допомогла змінити переважаючу ситуацію розриву між глобальними економічними центрами.

Експерти Департаменту з економічних та соціальних питань ООН проаналізували поточні економічні показники в розвинених країнах і країнах й простежили тенденції до регіональної інтеграції, зумовленої економічною кризою, викликаною пандемією COVID-19.

У першій половині 2020 року міжнародна торгівля зазнала спаду, зумовленого запровадженням режиму карантину, скороченням обсягів виробництва, обмеженнями перевезень та падінням попиту через пандемію COVID-19. До середини квітня майже 90% світової економіки зазнали тих чи інших обмежувальних заходів. Ілюстрацією цього стало падіння експорту послуг на 16,1% в Азії та Океанії та на 10,4% у Латинській Америці та Карибському басейні в I кварталі порівняно з минулим роком, що значно вище за середньосвітовий показник у 7,6%. Як і очікувалося, найбільше скоротився експорт туристичних послуг: на 35% в Азії та на 17,7% у Латинській Америці порівняно з тим самим кварталом минулого року. Туристичний потік до Азії знизився на 60% за перші п'ять місяців 2020 року порівняно з тим самим періодом минулого року. За цей період Близький Схід прийняв на 52% туристів менше, а Африка — на 47% [1].

Глобальні ланцюжки створення вартості відкривають сприятливі можливості для торгівлі та розвитку, дозволяючи більшій кількості країн, фірм та працівників брати участь у торгівлі внаслідок вибудовування ними глобального виробництва у вузьких сегментах, які мають порівняльні переваги. Точна кількісна оцінка вигод глобальних ланцюжків створення вартості має враховувати широке коло питань, у тому числі їх структуру управління та внесок в індустріалізацію завдяки міжгалузевим зв'язкам та збільшення частки вітчизняної доданої вартості у загальному обсязі експорту, а також ширше поширення знань та позитивний вплив на конкуренцію [2].

Хоча зміни у структурі міжнародного виробництва будуть варіюватися в залежності від галузі та країни, можна очікувати, що вони будуть описуватися наступними чотирма траєкторіями:

- перерозподіл виробництва у високотехнологічних галузях сприятиме реіндустріалізації розвинених країн, але ускладнить

просування традиційним шляхом індустріалізації країн, що розвиваються, і посилить їх заклопотаність з приводу передчасної деіндустріалізації;

- диверсифікація бази постачальників у високоспеціалізованих сегментах, потреба інтенсивних контактів виробництва та послуг, що передбачає зростання значення нематеріальних активів та діяльності, яка може зміцнити управління ланцюжками поставок та утруднити утримання вартості країнами, що розвиваються, особливо тими, які не можуть забезпечити якісної матеріальної та нематеріальної цифрової інфраструктури, наявність якої, ймовірно, матиме вирішальне значення для участі у ланцюжках поставок;

- регіоналізація ланцюгів поставок буде означати перехід від спеціалізації обробної промисловості на експорті продукції вузької частини всієї виробничої номенклатури до розширення промислової бази з більш розвиненими зв'язками з галузями-суміжниками та споживачами, що, ймовірно, буде відповідати інтересам великих країн зі сформованою виробничою базою та великою мережею вітчизняних постачальників та ринків;

- реплікація виробничих майданчиків, наприклад, на основі більш широкого використання адитивних технологій призведе до часткової реорганізації поділу праці та ще більше підвищить важливість цифрової готовності для участі у міжнародному виробництві.

Інтеграція у світову економіку не обмежується усуненням бар'єрів для переміщення товарів, послуг, капіталу, робочої сили та технологій через кордони, але поширюється на інтеграцію до систем та інститутів міжнародного економічного управління. Ці системи та інститути повинні вирішувати проблеми управління, які виникають, коли регулятивна досяжність інститутів цієї країни обмежена її державними кордонами, у той час як сили, спричинені глобалізацією та зростаючою інтеграцією, долають такі межі та можуть обмежувати досягнення мети внутрішньої політики. З цієї точки зору глобалізація має на увазі ерозію національного суверенітету. Нинішню негативну реакцію на глобалізацію можна розглядати як підтвердження ролі національної держави. Нове завдання, що стоїть перед багатосторонністю в майбутньому повинне полягати в тому, щоб визначити роль держави з

управлінням «найкращою глобалізацією», а також знайти нові галузі консенсусу з питань, до яких багато країн мають загальний підхід, таким як необхідність створення трансформуючого виробничого потенціалу.

Література

1. Світове економічне становище та перспективи. URL: <https://roscongress.org/materials/mirovooe-ekonomicheskoe-polozhenie-i-perspektivy-sentyabr-2020-g-141/>
2. Liutak, O., Baula, O., Poruchnyk A., Stoliarchuk Ya., Kravchuk, P., Kostynets Iu. The Development Of Renewable Energy In The Context Of Formation Of Innovative Economy And Energy Independence As The Geopolitical Priorities Of The State. Conf. Series: Earth and Environmental Science 628 (2021). URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/628/1/012012/pdf>

УДК 342.951

Коменда І.Т., здобувач освіти
Науковий керівник: **Зелінська О.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИБІР УКРАЇНИ

Європейський Союз - це унікальне об'єднання країн Європи, які через створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики й діяльності мають на меті забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість країн-учасниць.

Процес політичної, юридичної, економічної (а в деяких випадках – соціальної та культурної) інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі носить назву Європейська інтеграція. На даний момент євроінтеграція досягається в основному за рахунок розширення Європейського Союзу та входження до його складу нових членів.

Євроінтеграційний вибір України, як держави що стоїть на шляху до євроінтеграції можна пояснити різними передумовами. Насамперед, це географічне розташування нашої країни, майже всі країни-сусіди – це країни члени ЄС. По-друге, рівень життя європейців [1]. Упродовж десятиліть українці шукають кращої долі закордоном. Природно, що наших співгромадян ваблять вищі

стандарти життя, свобода переміщення між країнами, можливість знайти кращу роботу на одному з найбільших в світі ринків праці.

Асоціація з ЄС вже у перший рік дасть Україні можливість збільшити поставки товарів за кордон на 10 млрд. доларів за рахунок розширення ринків збуту. Тому ЄС — це розвиток економіки. Вступ України до Євросоюзу дозволить нам приєднатися до одного з відкритих світових ринків, більшого ніж ринки США та Японії. По друге: ЄС — це висока якість життя. Середній рівень та якість життя в країнах ЄС в рази перевищує показники України. Вступ України до Євросоюзу дозволить долучитися до його економічних і соціальних програм, отримати доступ до європейської системи освіти, охорони здоров'я. По-третє: ЄС — це права людини. Ефективний і доступний судовий захист, високі і надійні конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина. По-четверте: ЄС — це демократія. Високий рівень розвитку демократичних інститутів в країні — один із основоположних критеріїв для вступу нових членів до ЄС. Обравши курс на європейську інтеграцію, наша держава має докласти значних зусиль аби українські громадяни відчули переваги демократії європейського зразка. По-п'яте: ЄС — це енергетична безпека. У сучасних умовах жодна європейська країна не в змозі одноосібно забезпечити свою енергетичну безпеку. Рухаючись по дорозі до вступу в ЄС наша держава намагається отримати підтримку та відстоювання своїх енергетичних інтересів з боку провідних країни Європи. По-шосте: ЄС — це вільні подорожі [2]. Після вступу до Євросоюзу перед громадянами країни-новачка відкривається велика кількість європейських кордонів та з'являється унікальна можливість 26 вільно, без перешкод та принизливих «візових контролів» пересуватися Європою.

Динаміка думки респондентів показує, що кількість людей, які ЗА вступ до ЄС, зросла і у 2014 році вже більша половина людей підтримували вступ України в ЄС. У квітні 2021 року було проведено щорічне опитування про думку українців щодо вступу до ЄС. Відсоток людей, які за вступ, росте з кожним роком.

Всі ми пам'ятаємо Євромайдан. В листопаді 2013 на саміті у Вільнюсі очікувалось підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак, 9 листопада в Росії відбулась таємна зустріч президентів Януковича і Путіна, зміст якої залишається

невідомим. Після цього українська влада різко змінила риторику і 21 листопада 2013 року Кабінет міністрів України вирішив призупинити процес підготовки до підписання угоди з Євросоюзом. Внаслідок цього, по всій країні розпочались масові акції протестів. Євромайдан – національно-патріотичні протестні акції в Україні, передусім, проти корупції, соціальної нерівності, свавілля правоохоронних органів та сил спецпризначення, а також на підтримку європейського вектора зовнішньої політики України.

Проте в ході розвитку подій між Україною та ЄС відбулось підписання Угоди про асоціацію в два етапи. Перший – підписання політичної частини та Заключного акту 21 березня 2014 року, а другий – 27 червня коли було підписано економічну частину. Хочу додати, що безвізовий режим був прийнятий 17 травня 2017 року і набув чинності вже 11 червня.

Роль безвізу важко переоцінити адже це статус, що дозволяє громадянам України вільно перетинати міждержавні кордони країн Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу.

Варто додати, що за каденції П.Порошенка 7 лютого 2019 року Верховна Рада ухвалила закон "Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)". Варто зазначити, що шлях України до успішної євроінтеграції стримує ряд суттєвих перешкод. Серед них варто виділити наступні: корупція, проблеми з демократією, економічна нестабільність, війна та біженці.

На жаль, про перешкоди на шляху до євроінтеграції заявляють і громадяни європейських країн. Так, вступ України до Європейського Союзу підтримують 55 відсотків опитаних. При цьому головною перешкодою для вступу України до ЄС на думку жителів країн-членів ЄС є корупція - 43,1 відсотка опитаних заявили, що боротьба з корупцією є головним пріоритетом для України. Для порівняння, у 2015 році цей показник становив 37,5 відсотка. Основною асоціацією з Україною опитані, як і у 2015 році, називають війну.

Процес євроінтеграції України буде успішним в тому разі, якщо західноєвропейські правові інститути, норми права, стандарти суспільного життя будуть діяти в Україні. У випадку подолання

перешкод на шляху до євроінтеграції, Україна перейде на наступний етап євроінтеграції і розпочне відігравати більш значну роль у світових геополітичних процесах.

Література

1. Осадча Н.В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС). *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 3. С. 71–81.
2. Палагнюк Ю.В. Механізми формування державної євроінтеграційної політики України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 4. С. 141–146.
3. Багатуренко А.О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України. *Наукові журнали Національного Авіаційного Університету*. 2013. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665>.
4. План заходів з виконання Угоди. Євроінтеграційний портал. 2018. URL: <https://eu-ua.org/planzakhodiv-z-vykonannia-uhody>.

УДК 657.372.01

Копервас О.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Садовська І.Б.**, д.е.н., професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

БАЛАНСОВЕДЕННЯ ЯК НАУКА: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ І НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

За останні 100 років наука про бухгалтерський облік потерпіла декілька перейменувань, об'єднань, модифікацій та розгалужень. Ці процеси продовжуються і в наш час. Виникнення і розвиток бухгалтерського балансу є складовою історії обліку, вивчення якої дає змогу зрозуміти економічне життя минулих років та збагнути досвід попередників. Узагальнення історичних аспектів розвитку бухгалтерського балансу та його побудови надає можливість усвідомити його сучасне значення та передбачити напрями подальшої еволюції.

Питанню дослідженню складання і подання бухгалтерського балансу присвячено багато наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: І. Ф. Шер, М. Берлінер, Ж. Саварі, Ф. Бутинець, М. Білуха, В. Кулик, Н. Литвин та інші.

Термін «баланс» походить від латинського *bis* – двічі та *lanx* – чаша терезів, тобто означає ваги з двома чашами, що представляють символ рівноваги.

Поняття «баланс» набуло поширення з часів Луки Пачолі, у його «Трактаті про рахунки і записи» описано спосіб «подвійного запису» для обліку торгових операцій і визначено основні принципи обліку [1]. У 1807 р. Торговий кодекс Наполеона уперше згадав баланс на законодавчому рівні [2]. Багато істориків вважає, що визнання балансу як звітного документа відбулося в XIX столітті.

Про це говорить нова наука – балансоведення, яка виникла наприкінці XIX – початку XX століття. Більшість уваги німецьких вчених-економістів приділялося балансознавству, як основній вихідній концепції обліку. Зародилась вона у надрах німецької школи, на базі окремої галузі права – балансового. Балансове право висунуло низку вимог до балансу, які і в даний час лежать в основі його складання. А саме: правдивість, точність, ясність, послідовність, повнота та єдність балансу. Балансоведення – це наука про бухгалтерський баланс, з якої згодом виникло кілька теорій, у тому числі статистична, динамічна та органічна балансова теорія. Вона розвивається за трьома основними напрямками: економічний аналіз балансу, юридичний аналіз балансу та популяризація знань про баланс серед користувачів [3].

Вейцман розумів балансоведення — як частину науки про бухгалтерський облік, як її спеціальний розділ про баланс. Рудановський поклав в основу науки про облік поняття балансу, і тому розумів терміни рахунковедення і балансоведення синонімами. При цьому балансоведення виходило не з бухгалтерського обліку, а з математики [4]. Інші науковці: Блатов, Кіпарисов, Ніколаєв, Помазков вважали, що балансоведення включає теоретичні принципи побудови балансу, оцінку його статей. Вони вважали балансоведення окремою самостійною дисципліною. Але на відміну від колег Кіпарисов вважав, що балансоведення це частина рахунковедення [4]. На думку Я. Соколова, виникнення балансоведення було обумовлено трьома факторами:

- 1) діяльністю юристів, що створили спеціальну галузь права – балансове право;
- 2) пропагандою балансу як основної вихідної концепції бухгалтерії;

3) необхідністю ознайомити акціонерів з механізмом основної звітної форми – балансом.[5]

Головною особливістю німецької школи бухгалтерського обліку є бажання вчених вивчати процедурну сторону обліку. Тож для цієї школи є характерним чіткий поділ обліку на два самостійних цикли: торговельний і виробничий.

Ейген Шмаленбах вказував, що торговельна бухгалтерія контролює борги і зобов'язання, а виробнича – внутрішньогосподарські процеси. Остання ділиться на чотири відділи, облік заробітної плати, облік матеріалів, облік собівартості та облік результатів господарської діяльності. Торгова бухгалтерія вважалася провідною і саме вона стала основою для балансоведення. Виробнича ж була підлеглою та була теоретичним підґрунтям для калькуляції.

Великий вплив на розвиток бухгалтерського обліку мала книга швейцарського вченого Йоганна Шера «Бухгалтерія і баланс». У ній зазначалося, що бухгалтерія є історіографією господарського життя, яка здійснюється за специфічними законами систематизації[6]. Статичну теорію балансоведення розвивали послідовники Й. Ф. Шера: Манфред Берлінер, Герман Симон, Г. Бідерман, Генріх Нікліш.

Отже, балансоведення є трансформацією бухгалтерії в бухгалтерський облік, батьківщиною якої є Німеччина. Німецька бухгалтерська школа зробила вагомий внесок у розвиток бухгалтерської науки. А саме у розвиток балансу, застосування обчислювальної техніки та математичних методів в обліку, створення карткових форм обліку та уніфікацію плану рахунків. Баланс в І.Ф. Шера — це альфа і омега бухгалтерії: все починається з балансу і все закінчується ним. І до сьогодні майже всі підручники з теорії бухгалтерського обліку при вивченні методу бухгалтерського обліку починають з балансу, а не з рахунків.

Література

1. Остап'юк М.Я. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. К.: Знання, 2005. 276 с
2. Озеран А.В. Дослідження еволюції бухгалтерської (фінансової) звітності на теренах сучасної України. *Формування ринкової економіки*. 2012. № 28. URL: <http://vuzlib.com.ua/articles/book.html>
3. Сікорська Т.С. Баланс підприємства як компонент фінансової звітності. URL: rdak.edu.ua/ua/news/internetkonferenciy (дата звернення 20.11.2021)

4. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: Учеб. пособие для вузов. М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. 638 с.
5. Соколов Я. В., Соколов В. Я. История бухгалтерского учёта. М., 2004. 230 с.
6. Шер И. Ф. Бухгалтерия и баланс. М., 1926. 442 с.

УДК 657

Коробка Ю.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Птахівництво – галузь сільськогосподарського виробництва, основним завданням якої є розведення, вирощування, утримання, годівля птиці, застосування механізації, автоматизації, проведення ветеринарної профілактики з метою одержання продукції птахівництва.

Продукція птахівництва є більш доступною в ціні для населення і тому користується підвищеним попитом.

На ринку споживання м'яса в Україні найбільша частина належить саме м'ясу птиці (рис. 1).

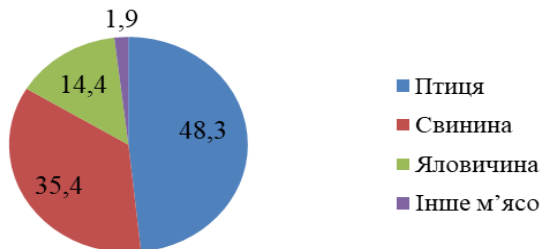

Рис. 1. Споживання м'яса на душу населення в Україні у 2020 році, %

Джерело: побудовано автором за даними [1]

З наведених даних ми можемо побачити, що у споживанні м'яса на душу населення в Україні припадає 48,3% м'яса птиці, 35,4% свинини, 14,4% яловичини і 1,9% іншого м'яса.

Було проведено групування підприємств з виробництва м'яса птиці за кількістю голів птиці в Україні за 2021 рік (табл. 1).

Отже, узагальнивши інформацію по кількості підприємств галузі птахівництва в Україні за 2021 рік, а також кількість свійської птиці, яка вирощується на підприємствах, можна зробити наступні висновки.

Таблиця 1

Групування підприємств галузі птахівництва за кількістю голів
птиці в Україні у 2021 році

Кількість	Кількість підприємств		Кількість свійської птиці	
	одиниць	% до загальної кількості підприємств	тис. голів	% до загальної кількості птиці
з них мали, голів:				
до 4999	142,0	36,9	139,3	0,1
5000-49999	107,0	27,8	2387,7	2,2
50000-99999	29,0	7,5	2075,0	1,9
100000-499999	71,0	18,4	16674,3	15,2
більше 500000	36,0	9,4	88460,7	80,6
Усього підприємств	385,0	100,0	109737,0	100,0

Джерело: [1]; розрахунки автора

142 підприємства або 36,9% від загальної кількості підприємств птахівництва мають до 4999 тис. голів птиці. Загальна кількість свійської птиці на цих підприємствах сягає до 139,3 тис. голів, що у відсотковому значенні це 0,1% від загальної кількості птиці.

107 підприємств або 27,8% від загальної кількості підприємств птахівництва мають від 5000 до 49999 тис. голів птиці. В загальному на цих підприємствах налічується 2387,7 тис. голів свійської птиці, що становить 2,2 % від загальної кількості птиці.

Тільки 29 підприємств птахівництва віднесені до категорії «50000-99999 тис. голів», у відсотковому значенні це 7,5 % від загальної кількості підприємств птахівництва. Загальна кількість птиці на цих підприємствах становить 2075 тис. голів, що становить 1,9% від загальної кількості птиці.

71 підприємство або 18,4% від загальної кількості підприємств птахівництва мають від 100000 до 499999 тис. голівптиці. На цих підприємствах в загальному налічується 16674,3 тис. голів свійської птиці, що становить 15,2 % від загальної кількості птиці.

36 підприємств або 36,0% від загальної кількості підприємств птахівництва мають більше ніж 500000 тис. голівптиці. В загальному на цих підприємствах налічується 88460,7 тис. голів свійської птиці, що становить 80,6% від загальної кількості птиці.

Проведемо аналіз діяльності підприємств птахівництва за такими показниками, як динаміка вирощування птиці та виробництва яєць.

Щоб дослідити динаміку вирощування птиці та виробництва яєць в Україні, ми проаналізували дані за 2017-2020 роки (табл. 2).

Отже, по даним таблиці 2 ми можемо зробити висновок, що кількість вирощуваної птиці в Україні за досліджуваній період тільки збільшувалась. Так, у 2018 році порівняно з 2017 роком кількість птиці збільшилась на 3,1 млн. голів. У 2019 році порівняно з 2018 роком кількість птиці збільшилась на 6,9 млн. голів. А у 2020 році порівняно з 2019 роком також спостерігається позитивна динаміка збільшення кількості птиці, а саме на 8,8 млн. голів.

Таблиця 2
Динаміка вирощування птиці та виробництва яєць в Україні
за 2017-2020 роки

Показники	Роки				Відхилення		
	2017	2018	2019	2020	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019
Кількість птиці, млн. голів	201,7	204,8	211,7	220,5	3,1	6,9	8,8
Кількість яєць, млн. шт.	15505,8	16132,0	16677,5	16167,2	626,2	545,5	-510,3

Джерело: [2]; розрахунки автора

Щодо кількості знесених яєць, то спостерігається нестабільна динаміка. Так, у 2018 році порівняно з 2017 роком кількість знесених яєць збільшується на 626,2 млн. шт. У 2019 році порівняно з 2018 роком кількість знесених яєць також збільшується

на 545,5 млн. шт. А у 2020 році порівняно з 2019 роком, навпаки, кількість знесених яєць в Україні зменшується на 510,3 млн. шт.

Таким чином, проаналізувавши стан підприємств галузі птахівництва, можемо стверджувати, що галузь птахівництва досить швидко розвивається, про що свідчить збільшення кількості вирощування птиці та виробництва яєць. Це пояснюється тим, що зростає попит з боку населення та підприємств харчової промисловості на продукцію птахівництва.

Література

1. Групування підприємств за кількістю сільськогосподарських тварин. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Тваринництво. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК: 366.6

Король Є.Я., здобувач освіти
Науковий керівник: **Велієва В.О.**, к.е.н. доцент
Державний біотехнологічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ АЛЬТМАНА ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Банкрутство існуючих аграрних підприємств серйозно впливає на розвиток української економіки та зменшує надходження до державного бюджету. Щоб уникнути краху підприємств, розроблено різні методи прогнозування майбутнього банкрутства підприємств. У сучасній економічній науці є численні розробки в галузі аналізу та прогнозування неплатоспроможних аграрних підприємств, які дозволяють обґрунтувати сумніви щодо продовження господарської діяльності, тобто розпізнати та оцінити ознаки (критерії) ймовірності неплатоспроможності.

Найпершими методами, запропонованими зарубіжними економістами і випробуваними в українській економіці на початку 90-х років, були моделі Альтмана. Для формулювання цих моделей автор використав статистику банкрутств іноземних підприємств. Найпростішою з них є двофакторна модель. При його використанні необхідно розрахувати вплив лише двох факторів: коефіцієнта поточної ліквідності та частки позикових коштів у пасивах.

Дана модель виглядає наступним чином:

$$Z = -0.3877 - 1.0736 * K + 0.579 * \frac{\text{Поз.кап.}}{\text{Пасиви}},$$

де K – коефіцієнт поточної ліквідності.

Безсумнівною перевагою двофакторної моделі є її простота. Однак використання аналізованої моделі не має практичної цінності для українських аграрних підприємств, оскільки в Україні підприємства працюють в інших економічних умовах, ніж на Заході, і інші фактори суттєво впливають на їх діяльність [3].

Більш поширеною і виправданою є п'ятифакторна модель Альтмана (Z – модель). У своєму дослідженні Альтман використовував дані стабільних підприємств, які збанкрутували протягом п'яти років. Z модель Альтмана була створена з використанням апарату множинного дискримінантного аналізу (Multiple discriminant analysis MDA) для визначення способів використання моделі, щоб відрізнити підприємства, яким не загрожує банкрутство, від підприємств з високою ймовірністю кризи та майбутніх банкрутств. Дана модель відрізняється більшою ступенем надійності і достовірності отриманих результатів [2].

Розглянемо п'ятифакторну модель:

$$Z = 0.717 * K1 + 0.847 * K2 + 3.107 * K3 + 0.42 * K4 + 0.995 * K5$$

де K1 - відношення оборотного капіталу до суми активів,

K2 - відношення чистого прибутку до суми активів,

K3 - відношення прибутку від реалізації до суми активів,

K4 - відношення ринкової вартості акцій до суми заборгованості,

K5 - відношення виручки від реалізації до суми активів

Розглянемо нормативні значення для моделі Альтмана в таблиці 1.

Таблиця 1

Нормативні значення для Z – моделі

Показник	Ймовірність банкрутства
$Z > 2.9$	низька
$1.23 < Z < 2.9$	середня
$Z < 1.23$	висока

Отже проаналізуємо показники досліджуваного підприємства в таблиці 2.

Таблиця 2

Оцінка ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення
K1	0.603	0.658	+0.055
K2	-0.081	0.004	+0.077
K3	-0.054	0.0199	+0.034
K4	-	0.005	+0.005
K5	0.831	1.079	+0.248
Z	1.023	1.613	+0.590

Аналізуючи отримані показники, доцільно стверджувати, що в досліджуваному підприємств середній рівень банкрутства, оскільки в 2020 р. індекс банкрутства Альтмана дорівнює 1,613, що на 0,590 більше за 2019 р. Діяльність підприємства в звітному році є прибутковою, слід зазначити, що дане підприємство доклало чималих зусиль, щоб вийти з кризового стану в 2019 р. Проте, підприємство залишається фінансово нестабільним та немає достатньої фінансової стійкості.

Таким чином, досліджуваному підприємству слід порекомендувати вивчити закордонний досвід, щоб в майбутньому знайти нові підходи оцінки фінансового стану, що сприятимуть забезпеченню фінансової стабільності і платоспроможності підприємства.

Можна зробити висновок, що незалежно від доступності та простоти кожної з формул, які використовує економіст при прогнозуванні ймовірності банкрутства вітчизняного підприємства, їх використання є недоцільним. Звичайно, підхід до створення формули можна прийняти самостійно, але властивості слід вибирати відповідно до обставин:

- Показники повинні бути незалежними один від одного, а їх вибір повинен здійснюватися з урахуванням співвідношення характеристик.

- Кожен фактор повинен вказувати на один з варіантів кризи організації.

- Незалежно від використовуваної методології, отримані результати Альтмана не можна вважати остаточними, оскільки завжди можна знайти винятки, а також існує істотна різниця між вітчизняним підприємством та іноземним підприємством.

Слід зазначити, що існує безліч методів, які дозволяють прогнозувати банкрутство підприємств з різним ступенем ймовірності, наприклад модель В. Бівера, О. Терещенка, А. Матвійчука, Г. Спрінгейта, Р. Сайфулліна, и Г. Кадикова та інші. Проте, можна стверджувати, що жоден з них не може претендувати на універсальне застосування. Тому при діагностиці банкрутства підприємства доцільно використовувати одночасно кілька методів, враховуючи специфіку сьогоднішніх реалій [1].

Література

1. О. Степанішева, Г. Шираєва. Использование различных методик прогнозирования вероятности банкротства. Дата оновлення 17.11.2021. URL: <https://docplayer.com/69482564-Ispolzovanie-razlichnyh-metodik-prognozirovaniya-veroyatnosti-bankrotstva.html>;
2. Сич О.А., Калічак І.І. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. «*Young Scientist*». № 2. Львівський національний університет імені Івана Франка. 2017. ст. 333-339;
3. Матвеев Д., К. Гнилицька. Особенности анализа вероятности банкротства сельскохозяйственной организации. *Economy and Business*. Новосибирск. 2015. С. 60-64.

УДК 657

Костенко Д.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**, к.е.н.
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ БАНКУ

Фінансовий механізм економічного суб'єкта є базовою частиною механізму господарювання, його змістовою сутністю, в якій знаходять конкретний вираз об'єктивні ринкові закони, що діють на виробничу систему суб'єкта господарювання на фоні регулюючих впливів, які задаються фінансово-економічною політикою держави з урахуванням ризикових умов середовища функціонування суб'єктів господарювання. У загальному вигляді його можна визначити як сукупність прийомів, методів та важелів економічного впливу держави і ринкових структур на виробничу систему комплексу (підприємства і їх трудові колективи) з метою

узгодження економічних інтересів суспільства з приватними (груповими й індивідуальними) інтересами суб'єктів господарювання.

Поняття «механізм» можливо трактувати з різних позицій. Історично термін «механізм» у перекладі з грецької мови означає «пристрій», «прилад», «машина», що передає або перетворює рух; тобто послідовність станів, процесів, які визначають будь-які дії, явища, систему, пристрої, що формують порядок будь-якого виду діяльності. Тому інколи цей термін розглядають з позиції техніки, тобто як пристрій, що опосередковує переміщення чого-небудь. У нашій роботі будемо розглядати механізм як систему, пристрій, спосіб, що визначає прийнятий порядок/послідовність дій у певному виді діяльності.

Банківська діяльність є діяльністю у сфері фінансів та кредиту, і належить до невиробничого середовища. У процесі її здійснення не відбувається створення нової вартості, але завдяки банківським установам відбувається рух грошових коштів між різноманітними контрагентами.

Не формуючи нову вартість і надаючи специфічні фінансові (банківські) послуги, банки будують свою діяльність на принципах зіставлення у грошовому виразі своїх витрат і результатів діяльності та забезпечення при цьому можливості розрахуватися за зобов'язаннями перед вкладниками, кредиторами в будь-який момент після настання дати, встановленої договором і перед державою зі сплати податків та інших обов'язкових платежів.

Тому від рівня організації фінансів банківської установи залежить її здатність своєчасно і в повному обсязі виконати прийняті зобов'язання за усіма видами договорів та досягти головної мети діяльності – максимізації вартості.

Банківські установи на власний розсуд будують систему управління відповідно до прийнятої концепції розвитку та місії, але, водночас, в Україні запроваджено державний нагляд за банківською діяльністю, який забезпечує контроль за платоспроможністю банків, достовірністю їхньої звітності та дотриманням ними чинного законодавства.

Рис. 1. Схема фінансового механізму управління доходами і витратами банку

На відміну від промислових підприємств, де вартість створюють основні засоби, у банківській справі вартість створюють персонал та репутація банківської установи. Ураховуючи це, банківську діяльність слід розглядати, з одного боку, як самостійну господарську і підприємницьку діяльність, створену з метою отримання прибутку, яка може бути об'єктом інтересу інвесторів, а також як особливу економічну інституцію – з другого боку, яка, водночас, може бути надавачем банківських послуг, так і продавцем тимчасово вільних грошових коштів.

Тому, з урахуванням зазначеного вище, можна виділити й особливості функціонування банківських установ та специфіку їхніх фінансових відносин. Управління фінансами (доходами та витратами) банку здійснюється за допомогою фінансового механізму, а взаємодія між організаційними структурами – суб'єктами господарювання і органами управління – реалізується за допомогою організаційно-економічного механізму.

Окреслені вище особливості фінансів банківських установ визначають потребу у розробці особливого механізму, спрямованого на забезпечення високого рівня якості функціонування системи управління доходами і витратами банку, а також їх гнучкості, в умовах впливу визначених факторів зовнішнього середовища. Таким чином, механізм управління повинен одночасно вирішувати як організаційні, так і економічні питання.

Економічна складова механізму повинна забезпечити досягнення таких пропорцій і співвідношень між наявними ресурсами і потребами в фінансових ресурсах, які визначатимуть високі темпи зростання грошових потоків на вкладений капітал з одночасною фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання.

Фінансовий механізм управління доходами і витратами банку є провідною складовою господарського механізму, оскільки він є основою індикативного планування, базою ціноутворення та змін у фінансовому законодавстві. Таким чином, фінансовий механізм управління доходами і витратами банку – система економічних відносин, що формується під впливом фінансової політики банківської установи, економічних, правових, нормативних та інформаційних чинників і забезпечує здійснення операційної діяльності банку шляхом застосування відповідних форм, методів,

інструментів та важелів. На рисунку 1 представлено узагальнену схему механізму управління доходами і витратами банку.

В сучасних умовах високого рівня невизначеності та ризиків у банківській сфері, зростаючої конкуренції між різними фінансовими посередниками за вільні фінансові ресурси господарюючих суб'єктів особливої актуальності для комерційних банків набуває формування комплексної фінансової політики, якість якої в значній мірою визначає ефективність діяльності банків, високі темпи їх розвитку, що відповідають зростаючим суспільним потребам, конкурентоспроможність і фінансову стійкість банків.

Література

1. Енциклопедія банківської справи України / [редкол.: В. С. Стельмах та ін.]. К.: Молодь, Ін Юре, 2001. 680 с.
2. Міщенко В. І., Слав'янська Н. Г. Банківські операції: підручник. К.: Знання, 2006. 727 с.
3. Банківські операції: підручник – 3-тє вид., перероб. і доп. / [А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Мороза. К.: КНЕУ, 2008. 608 с.
4. Васюренко О. В. Банківські операції: навч. посіб. 6-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 318 с.

УДК 658.5

Костюк Н.Р., здобувач освіти
Науковий керівник: **Лакіза В.В.**, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

СПЕЦИФІКА УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні підприємства функціонують в умовах переходу до інформаційної економіки і вимушені адаптуватися до динамічного мінливого середовища, постійно знаходячись в пошуку можливості отримання конкурентних переваг без додаткового збільшення основних факторів виробництва.

Значні зрушення у порядку функціонування соціально-економічних систем спричиняють необхідність вивчення основних факторів розвитку підприємств в нових умовах, а також

дослідження основних резервів для формування конкурентних переваг. Інформаційні та інтелектуальні фонди все частіше витісняють фізичні та фінансові фонди в якості основних факторів виробництва. На момент сьогодні економіка характеризується динамічним розвитком інформаційних технологій та їх активним використанням в управлінні економічними процесами на підприємствах, що, у свою чергу, сприяє удосконаленню процесів управління на основі інформаційних ресурсів якісно нового рівня. Одним з найбільш перспективних напрямків розвитку підприємства є використання сучасних технологій в усіх сферах його діяльності. Оптимізація способів отримання, збереження й обробки інформації з використанням засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій істотно підвищує ефективність управлінської діяльності на підприємствах України.

Функціонування підприємств в умовах суспільства нового типу, де інформація розглядається як цінність, що найбільше сприятиме розвитку цивілізації, зумовлює трансформаційні процеси у питанні формування конкурентних переваг підприємства. У ринкових умовах для ефективного управління конкурентоспроможністю недостатньо знань і досвіду керівників, необхідним є масштабне залучення сучасних засобів аналізу великих обсягів інформації, моделювання та комп'ютеризації процесів управління.

Пріоритетність ефективного використання інформаційних ресурсів спостерігається в усіх сферах економіки. Зокрема, серед основних стратегічних напрямів розвитку сільського господарства України на період до 2025 р. є «удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку галузі шляхом створення ефективної системи формування, обробки та передачі (надходження) обліково-аналітичної інформації для своєчасного ухвалення ефективних рішень на всіх рівнях управління розвитком аграрного сектору економіки» [1].

У дослідженнях [2,3] інформаційні ресурси розглядаються як «сукупність даних, що надходять із зовнішнього оточення або є відомостями про функціонування підсистем підприємства, становлять основу його інформаційної інфраструктури, зібрані та систематизовані за допомогою сучасних інформаційних технологій і систем, використовуються керівниками підприємства з метою

розробки та прийняття стратегічних й оперативних управлінських рішень».

В більшості випадків інформаційний ресурс розглядають як сукупність документів у інформаційних системах. Інформаційний ресурс - весь обсяг інформації в інформаційній системі, весь обсяг знань, відчужених від їх творців, зафіксований на матеріальних носіях і призначений для спільного використання [2].

Інформаційні ресурси, на відміну від інших видів ресурсів (матеріальних, енергетичних, трудових, фінансових), мають наступні особливості [3]:

- невичерпність – з часом не зникають, а приростають;
- багаторазовість використання однієї і тієї ж інформації;
- цінність інформації зростає у її поєднанні з факторами виробництва;
- інформація ціниться нижче вартості внаслідок того, що часу відтворення вимагає менше, ніж на здобуття знань;
- висока наукоємність інформаційних ресурсів;
- легко збирається та передається;
- можливість використання у різних цілях управління.

Оперативне й раціональне управління інформаційними ресурсами підприємства є дуже важливим для формування і розвитку підприємства. Від того, яким чином інформаційні ресурси обробляються, використовуються і зберігаються, прийматимуться управлінські рішення, які впливають на подальший розвиток підприємства та його конкурентоспроможність.

Управління інформаційними ресурсами є системою рішень і дій, вони спрямовані на досягнення поставленої мети в умовах їх обмеження за допомогою оптимізації інформаційної інфраструктури підприємства. Вона має два вектори впливу: поліпшення експлуатаційних властивостей інформаційних ресурсів підприємства і формування інформаційної бази для підвищення ефективності управління та зниження ризику прийнятих рішень.

Головною ознакою даних напрямків є їх роль у процесі забезпечення діяльності підприємства. Управління ними передбачає наявність системи показників, які дозволяють не тільки оцінити витрати та вигоди, обумовлені використанням інформаційних ресурсів у системі управління підприємством, а й

отримувати інформацію для кількісного відображення динаміки їх розвитку [2].

До завдань управління інформаційними ресурсами належать: управління інвестиціями у сфері інформаційних технологій, оптимізація витрат на придбання інформаційних продуктів у сторонніх організацій, скорочення часу, витраченого на пошук та обробку інформації, підвищення ефективності управління завдяки поліпшенню якості інформаційного забезпечення. Комплексний підхід до управління інформаційними ресурсами передбачає декілька етапів її реалізації: планування, облік, контроль, аналіз та оптимізація витрат на задоволення інформаційних потреб усіх суб'єктів виробничо-господарської діяльності [1].

Результуючі показники ефективності використання інформаційних ресурсів і систем можуть бути представлені на стратегічному, тактичному й оперативному рівнях управління. Управління інформаційними системами має бути пов'язане із загальними цілями функціонування й розвитку підприємства. Тому показники, що характеризують експлуатацію системи обробки інформації, відобразатимуть результати досягнення цілей і роль інформаційної системи у процесі їхнього досягнення

Література

1. Усикова О. М., Корнієцька М. О. Адаптивна система управління інформаційними ресурсами підприємств. *Економіка і управління*. 2019. № 4 (84). С. 89-94.
2. Козак В.Г. Удосконалення системи інформаційного забезпечення. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 66 – 70
3. Семанюк В.З. Інформаційні ресурси як інструмент підвищення ефективності бізнесу. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2012. №10 (36). С.304-307.

УДК 519.86

Костюкевич О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНА МОДЕЛЬ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ПОБУДОВА, ДОСЛІДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ

Переробна промисловість поєднує в собі процеси хімічної та фізичної переробки матеріалів для подальшого виробництва продукції. Для дослідження діяльності цієї галузі нами було прийнято рішення використовувати економетричну модель виробничої функції Кобба-Дугласа, оскільки виробнича функція поєднує в собі незалежні змінні, які набувають значення обсягів ресурсів, і залежну змінну, яка набуває значення обсягів виготовленої продукції.

На сучасному етапі економічного аналізу Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. виробничу функцію характеризують як «... економіко-математичне співвідношення, що в аналітичній формі задає зв'язок між економічними характеристиками випуску з одного боку і ресурсами (факторами), що використовуються або їх загальними обсягами – з іншого» [1]. Науковці, які теж займалися дослідженням виробничої функції, це Черкунов О.В., Янковський В.О., Кулинич Р.О. та інші.

Для проведення дослідження нами обрано два фактори – витрати на персонал суб'єктів господарювання (затрати праці) і залишкова вартість основних засобів (затрати капіталу), а показник – обсяг випущеної продукції. Наше дослідження проводилось за період 2013-2019 роки, оскільки саме за цей період наявні статистичні дані.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділі «Економічна статистика», у вкладках «Економічна діяльність» і «Діяльність підприємств» [2; 3; 4]. В кожному випадку нами було обрано статистичні дані для переробної промисловості України (секція С за КВЕД-2010). На основі статистичних даних для переробної промисловості нами була побудована економетрична модель у формі виробничої функції Кобба-Дугласа, загальний вигляд якої:

$$Y = a_0 \cdot X_1^{a_1} \cdot X_2^{a_2}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, послуг);

X_1 – затрати праці;

X_2 – затрати капіталу (вартість основних засобів);

a_0, a_1, a_2 – параметри виробничої функції.

Нами розраховано значення параметрів виробничої функції Кобба-Дугласа ($a_0 = 0,0000875$, $a_1 = 0,48$, $a_2 = 1,06$) та її аналітичний вираз для обраних статистичних даних по переробній промисловості:

$$Y = 0,0000875 \cdot X_1^{0,48} \cdot X_2^{1,06}. \quad (2)$$

Статистичні дані та розрахункові значення показника для моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для переробної промисловості України за 2013-2019 роки подано у таблиці 1.

Можемо зробити висновок, що статистичні і розрахункові значення показника для відповідних років мають незначне відхилення.

Розраховано основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для переробної промисловості України за 2013-2019 роки (таблиця 2).

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для моделі у формі виробничої функції Кобба-Дугласа для переробної промисловості України за 2013-2019 роки

№ з/п	Рік	Значення першого фактора (затрати праці), тис. грн.	Значення другого фактора (затрати капіталу), тис. грн.	Значення показника (обсяги виробництва продукції (товарів, послуг)), тис. грн.	
				статистичні дані	розрахункові значення
1	2013	100249379,3	429723470,2	898746383,8	921827096,6
2	2014	96122365,1	491273482,3	978698934,4	1041196378,7
3	2015 ¹	104785721,2	546330817,2	1191295566,0	1214990828,8
4	2016 ¹	113326940,8	566833142,0	1357838942,0	1312118013,6
5	2017 ¹	149667090,0	583778443,4	1774332546,5	1548228387,5
6	2018 ¹	189906295,7	632227041,0	2021199616,7	1890076405,5
7	2019 ¹	221173995,7	701960187,0	1994735250,8	2273218291,7
Сума		-	-	10216847240,4	10201655402,4

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: розрахунки автора на основі даних [2; 3; 4]

Таблиця 2

Основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа,
побудованої для переробної промисловості України
за 2013-2019 роки

Характеристика	Значення	Висновок
1	2	3
Середня продуктивність праці	10,54	На одиницю затраченої праці в середньому припадає 10,54 одиниці випущеної продукції
Гранична продуктивність праці	5,09	Додаткова одиниця затраченої праці приносить 5,09 додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	0,48	При збільшенні затрат праці на 1% обсяг випуску продукції збільшиться на 0,48%
Середня продуктивність капіталу	2,53	На одиницю затраченого капіталу в середньому припадає 2,53 одиниці випущеної продукції
Гранична продуктивність капіталу	2,68	Додаткова одиниця затраченого капіталу приносить 2,68 додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	1,06	При збільшенні затрат капіталу на 1% обсяг випуску продукції збільшиться на 1,06%
Сумарна еластичність за затратами праці і капіталу	1,54	При одночасному збільшенні затрат праці на 1% і затрат капіталу на 1% обсяг випуску продукції збільшиться на 1,54%

Джерело: розрахунки і висновки автора

Проведено прогнозування на основі побудованої економетричної моделі. Зважаючи на динаміку факторів протягом 2013-2019 років, обрано їх прогнозні значення ($X_1^{\text{прогн}} = 250000000$ тис. грн., $X_2^{\text{прогн}} = 750000000$ тис. грн.) і розраховано прогнозне значення показника для побудованої економетричної моделі ($Y^{\text{прогн}} = 2587159181,5$ тис. грн).

Отже, якщо у 2020 році в переробній промисловості України затрати праці (в нашій моделі – витрати на персонал) складуть 25000000 тис. грн., а затрати капіталу (в нашій моделі – залишкова вартість основних засобів) складуть 750000000 тис. грн., то згідно наших розрахунків обсяг виробництва продукції (товарів, послуг) становитиме 2587159181,5 тис. грн.

Література

1. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. К.: Т-во "Знання", КОО; Л.: Видавництво Львів. банк. Ін-ту НБУ. С. 479.
2. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2021).
3. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2021).
4. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.11.2021).

УДК 657

Коцур О.Т., здобувач освіти

Науковий керівник: **Бродська І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВІДОБРАЖЕННЯ ВИТРАТ У ЗВІТІ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

В умовах розвитку економічних відносин постає проблема пошуку нових методів управління для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на ринку збуту.

Актуальність даної теми полягає в тому, що ефективна організація обліку витрат підприємства допоможе задовольнити інформаційні потреби користувачів.

Даній темі приділили увагу такий ряд вітчизняних науковців Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Є.В. Мних, В.М. Пархоменко, Кравченко О. В. Войтенко К. А., Мороз Т. А. та інші.

Оскільки українські суб'єкти господарювання прагнуть залучати європейські інвестиції до себе, то постає проблема у вивченні такого аспекту як витрати не тільки за національними стандартами, а й за міжнародними.

МСФЗ не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, а тільки описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах, носять рекомендаційний характер і вважаються орієнтиром гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку і фінансової звітності в усьому світі.

Вагомим важелем, що визначає фінансовий результат підприємства є витрати. В Україні визнання, визначення та облік витрат регулюється як стандартами обліку, так і податковим законодавством. Тому фінансова і податкова звітність одного і того ж суб'єкта господарювання може включати різні показники діяльності [4].

Для відображення витрат звітного періоду за національними стандартами бухгалтерського обліку є друга форма фінансової звітності - «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Особливу увагу необхідно приділити двом варіантам відображення витрат підприємства у звітності за міжнародними стандартами. Спираючись МСБО 1 «Подання фінансових звітів» підприємство на власний розсуд може обрати один з варіантів представлення такої інформації залежно від потреб аналізу витрат із застосуванням їх класифікації або за характером витрат, або за функціями витрат [3].

Перший метод є більш простим щодо застосування, так, витрати, не перерозподіляючи їх функціонування у процесі виробництва, об'єднуються за характером.

А функції витрат розкривають інформацію про собівартість реалізації продукції, відокремлюючи її від інших витрат підприємства. Цей спосіб відображення витрат надає більш релевантну інформацію, однак, у той же час, він є індивідуальний, адже потребує розкриття додаткової інформації про характер витрат і деталізації їх функцій у виробничому процесі.

З цього можна зробити висновок, що міжнародний обліковий стандарт носить загальний рекомендаційний характер та не враховує національних особливостей ведення бухгалтерського обліку. Проте, удосконалення діючих національних стандартів залишається актуальним, що слугуватиме як успішній євроінтеграції, залученні іноземних інвестицій, співпраці з зарубіжними компаніями, так і прозору висвітленні інформації у фінансовій звітності.

Література

1. Войтенко К. А. Місце витрат в міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-*

практичної конференції «Сучасний стан економіки, фінансів, обліку і права та їх основні проблеми». Київ, 2020. С.82-85.

2. Кравченко О. В. Методика проведення аудиту доходів і фінансових результатів *Сумський державний університет*, 2020. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/83676/3/Kravchenko_audit.pdf.

3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ): Затв. МФУ від 12.03.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення : 05.10.2020)

4. Мороз Т. А. Оцінка та облік витрат за міжнародними стандартами. *Миколаївський національний аграрний університет*, 2020. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9149/1/24-26.pdf>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. Наказом МФУ від 03.11.2001 № 559. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 25.11.2021).

УДК 657

Коцур О.Т., здобувач освіти

Науковий керівник: **Глучкевич Н.В.**, к.е.н. доцент
Луцький національний технічний університет

ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА УПРАВЛІННЯ НИМИ

В сучасному інформаційному забезпеченні системи управління економічних суб'єктів все більшої популяризації набувають питання застосування нових методів управління витратами. При цьому, основним показником який впливає на фінансові результати є саме собівартість продукції (робіт, послуг), методика формування якої має певні відмінності при застосуванні вітчизняних і міжнародних положень обліку та звітності.

Згідно вітчизняних і міжнародних положень обліку до формування собівартості продукції (робіт, послуг) та її відображення в звітності існують певні відмінності (таблиця 1).

Відповідно до міжнародних положень обліку і звітності питання поділу витрат та методики собівартості можуть базуватися на професійному судженні бухгалтера і формуватися відповідно до управлінських потреб.

Таблиця 1

Облік витрат за П(С)БО та МСФЗ

Ознака	П(С)БО	МСБО/МСФЗ
1	2	3
Нормативний документ	П(С)БО 16 та П(С)БО щодо обліку окремих об'єктів обліку витрат	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 Окремого стандарту щодо витрат немає М(С)БО щодо обліку окремих об'єктів обліку витрат
Визнання витрат	Під час або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [4]	Одночасно з визнанням збільшення зобов'язань або зменшення активів [1,2]
Трагування витрат	Зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які приводять до зменшення власного капіталу (за винятком його зменшення за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [4]	Зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу (за винятком зменшення через виплати учасникам) [1,2]
Класифікація	Визначена П(С)БО 16 [4] Витрати поділяють за видами діяльності, статтями та елементами витрат	Витрати звичайної діяльності
Фінансова звітність	Звіт про фінансові результати Структура звіту типова	Звіт про прибутки і збитки Структура звіту щодо розкриття інформації про витрати варіативна

Згідно МСБО 1 «Подання фінансових звітів» класифікують витрати за характером (це є виробничі витрати) та за функціями (невиробничі витрати).

П(С)БО 16 [4] передбачено детальніший поділ витрат (прямі і непрямі витрати, змінні і постійні, витрати минулих і майбутніх періодів).

Література

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення 24.11.2021).
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text. (дата звернення 24.11.2021).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 31.10.2021).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 04.11.2021).

УДК 336.1.631.162:657

Красевський В.М., д.е.н, професор
Університет ДФС України

Костенко О.М., к.е.н, доцент
Київський кооперативний інститут бізнесу і права

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Становлення в Україні ринкових відносин потребує удосконалення середовища функціонування господарюючих суб'єктів. Разом з тим, посилення уваги до розвитку підприємства обумовлено необхідністю вивчення факторів на основі аналітичного забезпечення управління у підвищенні економічної ефективності його діяльності.

Метою дослідження є обґрунтування сутності механізму управління розвитком підприємства та визначення ролі його аналітичного забезпечення в підвищенні ефективності діяльності.

Управління розвитком підприємства являє собою сукупність способів, прийомів, процедур, що дозволяють вирішувати нагальні проблеми на основі наукового підходу, знання закономірностей

протікання процесів, чіткої кореляції з кадровою політикою підприємства і орієнтацією на встановлені нормативи ефективності.

У сучасному розумінні управління розвитком підприємства – процес удосконалення внутрішнього середовища та умов реалізації видів діяльності, що дозволяє досягати високих результатів господарювання. З цією метою необхідно чітко визначити реальні цілі розвитку, забезпечити їх досягнення необхідними ресурсами, організувати проведення відповідних заходів, тобто сформувані механізм управління розвитком підприємства.

В свою чергу, забезпечення слід тлумачити як: 1) систематичне надання ресурсів, необхідних для функціонування системи; 2) сукупність заходів і засобів створення умов, що сприяють нормальному протіканню процесів, реалізації намічених планів, підтримці стабільного функціонування системи і її об'єктів, запобіганню збоїв, порушенню установок чи ритму існування; 3) допоміжні засоби що використовуються в системах для підтримання їх функціонування.

Відтак, аналітичне забезпечення управління – це сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, необхідних для реалізації облікових, аналітичних, управлінських та інших процедур, які забезпечують діяльність підприємства.

Створюючи аналітичне забезпечення управління, дотримуються таких принципів: 1) цілісність; 2) системність; 3) комплексність; 4) вірогідність; 5) контроль; 6) захист від несанкціонованого доступу; 7) єдність і гнучкість; 8) стандартизація та уніфікація; 9) адаптивність; 10) мінімізація введення і відображення інформації тощо.

Систематизація існуючих думок щодо сутності та змісту механізму управління розвитком підприємства дозволила дійти висновку, що механізм управління розвитком підприємства являє собою сукупність взаємопов'язаних дій та інструментів, що забезпечують можливість прийняття та реалізації управлінських рішень щодо його забезпечення. Це трактування дає можливість виділити такі складові елементи механізму управління розвитком: мета, завдання, принципи, напрями, методи, інструменти, органи управління та результати [3; 5; 6].

В цьому контексті, результативне функціонування механізму управління визначається наявністю якісного аналітичного

забезпечення процесу управління підприємством і реалізацією стратегії його розвитку [1; 2; 4].

До ключових факторів, що забезпечують імплементацію механізму управління розвитком підприємства, насамперед, слід віднести дієвий механізм мотивації персоналу, який базується на переважно відрядній системі оплати праці, системі матеріального заохочення за успіхи в роботі тощо.

За таких умов, механізм управління розвитком підприємства слід трактувати як сукупність взаємопов'язаних дій та інструментів, що забезпечують можливість прийняття та реалізації управлінських рішень щодо реалізації ознак сталості в його діяльності.

Результативно функціонуючий механізм управління розвитком підприємства дозволяє цілеспрямовано впливати на всі його підсистеми з метою досягнення більш високого рівня ефективності та передбачає такий тип змін, що визначаються переходом усіх відносин та процесів до якісно нового стану.

Завдання впровадження механізму управління розвитком підприємства потребують системного і цільового підходів не тільки до його розробки, а й подальшого удосконалення.

Узагальнюючи наведений матеріал необхідно відзначити, що наявність передумов щодо позитивних змін у середовищі функціонування підприємства дає можливість окреслити реальні цілі його розвитку, забезпечити необхідними ресурсами досягнення таких цілей, організувати проведення відповідних заходів тощо.

Механізм управління розвитком підприємства допомагає усунути недоліки аналітичного забезпечення управління, зокрема: низьку оперативність, значну деталізацію, надмірність інформації; низьку її аналітичність тощо.

Саме виконанню таких завдань підпорядкована дія механізму управління розвитком підприємства.

Література

1. Економічна синталітика: філософський дискурс становлення та розвитку: монографія / [С. В. Бардаш, О. М. Костенко, В. М. Красвський]; за заг. ред. С.В. Бардаша. К. : ЦП Компринт, 2017. 225 с.
2. Інформаційна система управління сільськогосподарським підприємством: аналітичні індикатори формування і результативності: монографія / [Камінська Т. Г., Красвський В. М., Костенко О. М., Охріменко І. В., Савчук В. К.] ; за заг. ред. В. К. Савчука. К. : видавництво «Вік принт», 2016. 270 с.

3. Інформаційно-аналітичний процес: праксеологічний підхід: монографія / [Савчук В. К., Костенко О. М., Красвський В. М.]; за заг. ред. В. К. Савчука. К. : видавництво «Вік Принт», 2013. 204 с.

4. Красвський В. М. Облікові системи : еволюція та вектор розвитку. К. : «Аграр Медіа Груп», 2012. 192 с.

5. Стратегічні пріоритети розвитку аграрних формувань: аналітико-прогнозні тренди : колективна монографія / [Л. Р. Воляк, О.М. Костенко, В.М. Красвський, Т.В. Куць, О.Г. Макарчук, В.К. Савчук та ін.]; за заг. ред. В.К. Савчука. К. : ЦП Компринт, 2018. 350 с.

6. Управління ефективністю сільськогосподарського виробництва: інформаційно-аналітичний аспект: монографія / [Савчук В. К., Костенко О. М., Мискін Ю. В., Красвський В. М.]; за заг. ред. В. К. Савчука. К. : видавництво «Вік Принт», 2013. 470 с.

УДК 657

Кривов'язюк Б.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Бродська І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Одним з найактуальніших питань для працівника бухгалтерії є питання визнання та обліку витрат підприємства, оскільки вони є основною обліковою категорією для подання звітності кожного підприємства. В умовах збільшення ефекту економічної кризи в Україні, стратегічною проблемою постає облік витрат, оскільки має ключову роль у прийнятті стратегічних рішень. Наразі існує потреба переходу об'єктів господарювання, що складають та ведуть звітність за національними стандартами до міжнародних, впроваджуючи їх на своїх підприємствах. Спробуємо ж порівняти особливості визнання витрат підприємства в обліку за національними та міжнародними стандартами.

Обліковими аспектами переходу від національних до міжнародних стандартів займалися такі вітчизняні вчені як: Пилипенко К. А., Лежненко Л. І., Пархоменко В.М., Лугова О.І. Постійне поглиблення України у європейські стандарти якості потребує динамічних змін для наших підприємств, зокрема

досліджень відповідності національних стандартів ведення бухгалтерського обліку міжнародним, що й є підставою для вибору теми дослідження.

Варто зауважити, що за міжнародними підходами, стандарт для категорії «Витрати» не виокремлюється, а вся необхідна інформація подається через супутні стандарти [1]. Леженко Л. І. у своїй роботі зазначає, що за МСФЗ витрати визнаються разом з підтвердженням зобов'язань, що виникли або зменшення активів підприємства [2].

За міжнародними стандартами витрати розглядають як споживання ресурсів (грошей, запасів, основних засобів) в процесі діяльності підприємства та включають: собівартість реалізованої продукції, заробітну плату, комунальні платежі, амортизацію тощо.

Формування методології обліку витрат на підприємстві регулюється Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [3]. Організація обліку за МСФЗ дає підприємству переваги, до яких відносять довіру з боку іноземних інвесторів, отримання надійної інформації для прийняття управлінських рішень, співставлення звітності з іншими суб'єктами господарювання, прозорість отриманої інформації [4]. Встановлені тут норми мають свій вплив на усі організації, крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ. Проте, згаданий стандарт не має свого поширення на витрати, що пов'язані з первісним визнанням і зміною справедливої вартості біологічних активів. Що ж стосується Міжнародних стандартів, то відповідне положення про витрати у ньому відсутнє, що дещо ускладнює процес управління категорією витрат. Саме ця розбіжність зазвичай є проблемою в процесі визнання витрат і їх оцінці. Для відображення результатів порівняння обліку витрат за стандартами їх було згруповано у таблиці 1.

Також можна помітити відмінності наявні при обліку собівартості продукції, робіт та послуг. Крім того, керуючись МСБО 1 не дозволяється виокремлювати такі статті як надзвичайні витрати, виносити прибутки та збитки, а статті як «Інші операційні витрати», «Інші витрати», «Інші операційні доходи» та «Інші доходи» не можна використовувати окремо. Для звітності за

МСБО 1, а саме «Звіт про фінансові результати», стаття «Інших сукупних прибутків» відсутня.

Таблиця 1

Порівняння особливостей обліку витрат за національними та міжнародними стандартами

Ознака порівняння	За національними стандартами	За міжнародними стандартами
1	2	3
Класифікація та групування	Витрати можуть класифікуватися за такими показниками як вид діяльності, відношення до економічних елементів та статті витрат	За характером та функціями витрат
Визнання та оцінка	Визнаються при вибутті активу або якщо має місце збільшення зобов'язання, що спричинює зменшення власного капіталу, враховуючи розподіл їх за звітними періодами відповідно до економічних вигод	Шляхом прямого зіставлення по конкретних статтях балансу, що дозволяє одночасно визначити отримані витрати та прибутки, що виникають при здійсненні тих чи інших господарських операцій
Наявність спеціальних правил оцінки	Можна додатково скористатися П(С)БО 9 «Запаси» [5] для витрат відповідної категорії активу	Спеціальні правила відсутні
Відображення витрат майбутніх періодів	Ті, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів	Такі витрати потребують перекваліфікації, чітко визначені методи оцінки таких запасів, що є створеними на підприємстві
Категорія «збитки»	Така категорія відсутня у П(С)БО 16 «Витрати», та не має впливу на відображення прибутку	Впливає на відображення прибутків, оскільки вони є втраченими вигодами та не можуть бути визнані в якості активів [6].

Таким чином, слід зазначити, що у складанні звітності за вітчизняними та міжнародними стандартами є багато спільного, що пояснюється запозиченням МСБО при затвердженні П(С)БО України. Порівнюючи з вітчизняними стандартами, МСФЗ мають більші можливості та передбачають перелік підходів до обліку окремих об'єктів та вирішення питань розкриття інформації.[7].

Міжнародні стандарти оновлюються більш динамічно, що важко сказати про вітчизняні. Щоб правильно відображати звітність за витратами за міжнародними стандартами українським підприємствам треба переглядати структуру звітності, вносити зміни до «Звіту про фінансові результати», для їх більшої доступності для статистичних органів. Покращення потребують описи понять та термінів, які можна конкретизувати, посилювати зв'язок між обліковою та податковою звітностями, гармонізувати підходи до визнання, оцінки та обліку витрат для підприємств. Застосування МСФЗ українським підприємствами дозволить отримувати прозору інформацію щодо їх діяльності, розуміти потреби держави, виявляти необхідні зміни.

Література

1. Пилипенко К. А. Особливості обліку витрат: вітчизняний та міжнародний досвід. *Перспективи розвитку в контексті євроінтеграції* : тези доп. IV міжн. наук.-практ. конф. Харків. 2018. С. 215–218.
2. Лежненко Л. І., Войтенко К. А. Місце витрат в міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку. *Сучасний стан економіки, фінансів, обліку і права та їх основні проблеми* : тези доп. міжн. наук.-практ. конф. Полтава. 2021. С. 82–85.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затв. Наказом МФУ від 03.11.2001 № 559. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 25.11.2021).
4. Потривасва Н. В., Лугова О.І., Волхонська А.А., Кириленко А.В. Інтегрована звітність: сутність, передумови та тенденції розвитку. *Modern Economics*. Миколаїв. 2019. Випуск 18. С. 145–151.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Затв. Наказом МФУ від 03.11.2001 № 559. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 25.11.2021).
6. Пархменко В. М., Малюга Н. М. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами: навч. посіб. Київ. 2019. 120 с.
7. Завитій О., Роздимаха С. Напрями впровадження фінансової звітності за міжнародними стандартами. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 2. С. 33–41.

УДК 657

Крилович І.О., здобувач освіти,
Рижук Д.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гурина Н.В.**, к.е.н., доцент
Університет ДФС України

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Важливу роль при прийнятті ефективних управлінських рішень щодо діяльності підприємства відіграє інвентаризація. Оскільки вона дає можливість не лише розуміти ситуацію всередині підприємства, але й удосконалювати діючу систему контролю такої організації.

Нині, існує потреба всіх суб'єктів господарювання в отриманні повної, прозорої та правдивої інформації про стан підприємства і результати його діяльності. Ця інформація може підтвердитися за допомогою проведення інвентаризації. Насамперед, інвентаризація – перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань підприємства [1]. Така дія дозволяє виявити розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів та зобов'язань підприємства, перевірити повноту та своєчасність документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити достовірність показників фінансової звітності підприємства тощо. Окрім того, періодичне проведення інвентаризації допоможе постійно контролювати діяльність організації, сумлінність роботи працівників, а також отримувати повне уявлення про реальний фінансовий стан, наявність товарів, матеріалів і ресурсів для подальшої роботи. Загалом, головними завданнями інвентаризації є: 1) забезпечення контролю за наявністю і станом майна, його рухом; 2) виявлення майна, що втратило свої споживчі властивості, зіпсованого, невикористаного і непотрібного у господарстві; 3) виявлення стану розрахунків; 4) з'ясування понаднормово використаних та невикористаних матеріальних цінностей; 5) перевірка дотримання правил і умов збереження майна; 6) контроль

за станом обліку і звітності; 7) перевірка дотримання діючих документів тощо [2, с. 66].

Комп'ютерні та інформаційні технології значно змінюють процес ведення бухгалтерського обліку, суттєво полегшують роботу обліковців, підвищують ефективність, достовірність та корисність даних. Організація та проведення інвентаризації також зазнали змін, що скорочують час проведення інвентаризації та зводять до мінімуму людський фактор. Питання полягає в тому, як знизити затрати та підвищити якість процесу інвентаризації за допомогою сучасних технологічних та обчислювальних засобів.

Використання сучасних комп'ютерних технологій є одним із способів покращення проведення інвентаризації. Можна майже повністю комп'ютеризувати процес проведення інвентаризації товарів, проставивши штрих-коди на товарах. Таке проведення інвентаризації вирішує відразу декілька проблемних питань, а саме: дотримання об'єктивності, точності результатів, термін проведення, зменшення обсягу трудових затрат.

Звичайно, кожна комп'ютерна технологія за певним об'єктом інвентаризації повинна передбачати максимальну автоматизацію всіх операцій. Одним із вузьких місць автоматизації є процес введення інформації до бази даних, який традиційно є ручним - набір за допомогою клавіатури. Використання штрих-кодів значно підвищить рівень автоматизації введення інформації до комп'ютерної системи. Однак, слід зауважити, що застосування штрих-кодів передбачає додаткове попереднє маркування об'єктів інвентаризації. Кожному інвентарному об'єкту при зарахуванні на баланс повинен бути встановлений інвентарний номер. За цим номером проводиться маркування об'єкту штриховим кодом. Використання штрих-кодів для проведення інвентаризації передбачає проведення таких дій: перевірка наявності цінностей за допомогою сканування штрихових кодів, ввівши інформацію про залишки цінностей в облікову базу даних зі сканера.

Автоматизовані системи ідентифікації товарів можуть бути корисними у веденні обліку і надати певну допомогу при проведенні інвентаризації. Необхідно мати систему (комп'ютерну програму), яка, по-перше, перетворювала б команди сканера в легку для сприйняття візуальну форму, по-друге, поєднувала в єдину систему дані про фактично відібрані складські запаси [4].

Комп'ютеризація процедури здійснення інвентаризації цінностей вимагає створення комп'ютерних програм блоку проведення інвентаризації цінностей і фіксації її результатів. Реалізація програми процедури інвентаризації в обчислювальній техніці здійснюється за певним алгоритмом, за допомогою якого виконується програма послідовності процедур контролю під час інвентаризації цінностей, що забезпечує досягнення бажаного результату.

Використання сучасних технологій у процесі інвентаризації не змінює звичайну методику проведення, а доповнює її, допомагаючи прискорити процес, підвищити точність та мінімізувати людський фактор. Кожне підприємство має вирішити для себе, яке обладнання та програмне забезпечення буде найбільш ефективно справлятися з поставленою задачею, без необхідності призупиняти роботу підрозділу, що перевіряється.

Література

1. Шот А.П. Фінансовий облік: навч. посіб. Львів: ТзОВ «Растр-7», 2016. 342 с.
2. Смержанюк Т.П. Інвентаризація – один із головних методів обліку та контролю. *Молодий вчений*. № 2 (17), Херсон, 2015. С. 66-69.
3. Кузьмінський Р. Реформування бухгалтерського обліку. *Фінанси України*. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.16.64.html>.
4. Хоменко Л.М., Петрова Н.В. Удосконалення інвентаризації як елементу бухгалтерського обліку. Кременчуцький державний політехнічний університет. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/6303/Varych_O.pdf?sequence=1

УДК 338.12.04.7

Кругла О.Ю., здобувач освіти
Науковий керівник: **Велісва В.О.**, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

ОПЕРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА

Метою оперативного аналізу виробництва зерна є систематизований контроль за ходом виконання виробничої програми галузі згідно з технологічними картами вирощування сільськогосподарських культур; оцінка результатів госпрозрахункової діяльності трудових колективів; виявлення резервів збільшення виробництва зерна і раціонального

використання земельних, трудових і матеріальних ресурсів; широке впровадження у виробництво досягнень інноваційного прогресу і передового досвіду; підвищення рівня організації, мотивації і продуктивності праці; скорочення і ліквідація втрат зерна.

Оперативний аналіз постійно здійснюють керівники, спеціалісти і окремі члени трудових колективів під час оформлення і обробки первинних облікових документів, а також на основі особистих спостережень за виробничими процесами і витратами ресурсів. Результати аналізу використовують для прийняття конкретних управлінських рішень і оперативного регулювання виробництва з метою формування позитивних тенденцій розвитку технологічних і організаційно-економічних процесів у підрозділі.

Проведення оперативного аналізу виробництва зерна передбачає послідовне виконання таких етапів: постановка завдання аналізу виходячи з вимог господарської діяльності; збирання і обробка необхідної інформації; оцінка результатів аналітичних розробок, формулювання висновків і практичних висновків і практичних пропозицій.

У виробництві зерна продукція поступає, як правило, один раз на рік, підсумковий аналіз роботи виробничих підрозділів здійснюють після збирання і оприбуткування урожаю. Але такий аналіз не може мати дієвого впливу на результати роботи звітного року. У цьому зв'язку оперативний аналіз господарської діяльності окремих виробничих підрозділів має винятково важливе значення.

Оперативний аналіз щоденно здійснює рада трудового колективу, його керівник і окремі члени. Він повинен забезпечити оперативне управління трудовими і матеріальними ресурсами, сприяти виявленню внутрішніх ресурсів, попереджати нерациональне використання виробничих цінностей.

Джерелами інформації для оперативного аналізу виробництва зерна є госпрозрахункові завдання, технологічні карти, робочі плани, первинні облікові документи, журнали обліку витрат і виходу продукції, накопичувальні відомості оперативного контролю прямих витрат у рослинництві, виробничі звіти, журнали аналізу господарської діяльності. Особливе значення мають особисті спостереження керівників, спеціалістів, усіх працівників підрозділу за ходом виробничих процесів.

Під час оперативного аналізу виробництва зерна перевіряють виконання змінних норм виробітку і денних завдань агрегатами і окремими особами, правильність комплектування агрегатів, ступінь використання потенційних можливостей техніки. Основним завданням оперативного аналізу роботи машино-тракторного парку є виявлення і усунення недоліків у використанні техніки, забезпечення її повного завантаження.

Важливу роль відіграє контроль за дотриманням оптимальних строків виконання сільськогосподарських робіт, аналіз і розробка заходів щодо зниження напруги в затратах праці в окремі періоди. До таких заходів належать: підвищення рівня механізації і удосконалення технології виробництва на таких роботах, строки виконання яких належать до напруженого періоду; зміна строків виконання робіт у межах агротехнічних норм; удосконалення організації виконання робіт; тимчасове залучення працівників інших галузей на роботи в рослинництві; проходження в найбільш напружені періоди робочого дня з наступною компенсацією його у менш напружені періоди.

При аналізі агротехнічних заходів по виробництву зерна аналізують ефективність використання органічних і мінеральних добрив, засобів захисту зернових культур від бур'янів, шкідників і хвороб, раціональне використання зрошувальних і осушених земель, виконання агротехнічних заходів згідно з технологічними картами, частку сортових посівів у загальній площі, ефективність різних сортів, екологічну чистоту агротехнічних заходів і т.п. важливо забезпечити комплексне застосування різних агротехнічних заходів, які мають істотний вплив на приріст урожайності зерна. З цією метою необхідно залучати до аналізу дані дослідних станцій, сортовипробувальних дільниць, науково-дослідних інститутів, розміщених в одній природно-економічній зоні.

Аналіз ефективності використання добрив повинен передувати агрохімічний аналіз наявності поживних речовин на окремих полях сівозміни, що дозволить обґрунтувати найбільш раціональні дози і пропорції внесення добрив, забезпечити їх економічне і безпечне для навколишнього середовища використання.

Особливу увагу необхідно приділяти систематичному контролю і аналізу якості робіт і продукції. Оперативний аналіз

якості зерна здійснюють на основі документів по реалізації продукції і її оплати, що дозволяє встановити відхилення між заліковою і фізичною масою продукції зернових, виявити причини розбіжностей, визначити суму додаткової виручки за рахунок більш високої якості продукції.

Якість виконання окремих технологічних процесів (оранка, посів, міжрядний обробіток і т.д.) визначають візуально, із застосуванням органолептичних прийомів, а також за допомогою вимірювальних приладів. Останнім часом у практичній діяльності одержала розповсюдження бальна оцінка якості робіт.

Оперативний аналіз виробництва зерна має важливе значення на підприємстві, однак, на жаль, сьогодні в багатьох аграрних підприємствах оперативне планування майже не проводиться або носить епізодичний характер, а отже не відповідає вимогам оперативного аналізу та унеможливує прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

УДК 330.341

Крутій В.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Галазюк Н.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН- ЧЛЕНІВ НАФТА

В умовах інтернаціоналізації світового господарства міжнародні відносини між країнами поглиблюються, про що свідчить зростання міжнародного виробництва, світової торгівлі, закордонні обсяги інвестицій тощо. Глобалізаційні процеси посилюють міжнародну конкуренцію, що вимагає більшої відповідальності національних економік, формування ефективної внутрішньої та зовнішньої політики, що забезпечувало б реалізацію конкурентних переваг країни, використання позитивів глобалізація з урахуванням національних інтересів – з одного боку, а з іншого – протидіяла сучасним негативним викликам.

Сучасна світова економічна система характеризується посиленням міжнародних інтеграційних процесів, які проявляються

у створенні міжнародних інтеграційних об'єднань у межах регіонів та укладанні регіональних торговельних угод між країнами, які необов'язково належать до певного географічного регіону та мають значні культурні відмінності. Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА) – це угода про вільну торгівлю між Канадою, США і Мексикою, що схожа за моделлю на Європейський Союз. На даний час НАФТА є «найбільшою в світі регіональною зоною вільної торгівлі із населення в 406 млн. чоловік і сукупним валовим капіталом в 10,3 трильйонів доларів. Основною метою його створення було зняття бар'єрів на торгівлю товарами між країнами учасницями. Половина бар'єрних обмежень була знята відразу ж, останні знімалися поступово протягом 14 років» [1].

Сьогодні цілі НАФТА включають усунення бар'єрів і стимулювання руху товарів і послуг між країнами-учасницями угоди; створення та підтримання умов для чесної конкуренції в зоні вільної торгівлі; залучення інвестицій в країни-учасниці угоди; забезпечення належного та ефективного захисту та дотримання прав інтелектуальної власності в зоні; створення ефективних механізмів реалізації та використання Угоди, спільного вирішення та управління суперечками; створення основи для майбутнього тристороннього, регіонального та міжнародного співробітництва з метою розширення та вдосконалення Угоди.

В даний час велика частина торгівлі, здійснюваної в Північній Америці, відбувається відповідно до ясних, чітких і міцно сталих норм НАФТА і Всесвітньої організації торгівлі. Проте, не дивлячись на це, у сфері торгівлі подібного масштабу незмінно виникають спірні питання. При виникненні подібних ситуацій НАФТА виступає за дружній дозвіл суперечки державами, чий інтереси торкнулися, за допомогою комітетів і робочих груп НАФТА або інших консультативних органів. У випадку якщо взаємоприйнятні рішення не буде знайдено, НАФТА передбачає швидкий і ефективний розгляд проблеми групою експертів.

Для кожної країни-учасниці НАФТА були різні наслідки вступу в Північноамериканський союз вільної торгівлі. Сполучені Штати в результаті укладання цієї угоди отримали значні вигоди: в переважній більшості галузей були поступово зведені до мінімуму бар'єри проти іноземних виробників з країн-партнерів по НАФТА, що дозволяло закупувати у них багато товарів дешевше, ніж в самих

США; перед американськими компаніями відкрилися набагато більш широкі можливості доступу на ринки країн сусідів, що розширювало ринок збуту. Але це також це мало і негативні наслідки. Різні екологічні і профспілкові групи в США, як і багато членів американського Конгресу, побоюються переміщення американської ділової активності до Мексики з її низькими трудовими і екологічними стандартами. Крім того, американці бояться потоку іммігрантів з Мексики, який в 2018 близько 2-3 мільйонів чоловік в рік. Подібна «латиноамериканізація США» видається багатьом американцям загрозою їх цивілізації, заснованої на цінностях протестантської європейської культури [2].

НАФТА має переважний позитивний вплив на канадську економіку. Вона відкрила нові можливості експорту, виступила стимулом для побудови конкурентоспроможного бізнесу на міжнародному рівні та допомогла залучити значні іноземні інвестиції. Більш конкретно, з тих пір, як НАФТА набула повноцінної дії, інвестиції США та Мексики в Канаду потроїлись. «Тільки американські інвестиції зросли з 70 млрд. Дол. США у 1993 р. До понад 368 млрд. Дол. США у 2018 р. Загальна торгівля товарами між Канадою та США більш ніж подвоїлася з 1993 р. Та зросла у дев'ять разів між Канадою та Мексикою» [3].

Угода про створення Північноамериканської асоціації вільної торгівлі є важливою, тому що на той час це був найбільш всебічний укладений договір про вільну торгівлю, який містив кілька новаторських положень. Загальний економічний ефект від створення НАФТА для країн-членів важко виміряти, оскільки на торговельні та інвестиційні тенденції впливають численні інші економічні змінні, такі як: економічне зростання, інфляція, коливання валютних курсів тощо. Угода може прискорити лібералізацію торгівлі, що вже простежується, але багато змін можуть відбутися як з угодою, так і без неї.

Отже, насправді, НАФТА не привела до величезних втрат робочих місць, чого боялися опоненти, та великих економічних вигод, які передбачали прихильники. Чистий загальний ефект НАФТА на економіку США був відносно незначним, насамперед тому що торгівля з Канадою та Мексикою становить невеликий відсоток від ВВП США. Тим не менш, це призвело до більш відкритої торгівлі та інвестування між країнами-членами. НАФТА

мала вплив на інші угоди про вільну торгівлю, які були підписані США, а також на багатосторонні переговори. НАФТА була ініціатором нового покоління торгових угод у Західній півкулі та в інших частинах світу, впливаючи на переговори в таких сферах, як: доступ до ринків, правила походження, права інтелектуальної власності, іноземні інвестиції, вирішення спорів, права працівників та охорона навколишнього середовища.

Література

1. НАФТА: північноамериканська угода про вільну торгівлю. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19355/>
2. НАФТА, її особливості та вплив на розвиток Північно-Американського регіону. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/MEO/08.htm>
3. Переможці та переможені НАФТА. URL: <https://ua.nesrakonk.ru/nafta/>

УДК 338

Кулина О.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Галазюк Н.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ТНК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Важливим моментом усвідомлення питання взаємовідносин держави та ТНК є розуміння того, що задля виконання своєї місії міжнародного перерозподільчого агента ТНК повинні вільно переміщувати свої цінні папери, капітали, технології та підприємницькі здібності по всьому світу відповідно до витрат, рівня конкуренції та ринкових можливостей. Очевидно, їх робота та внесок у розвиток та ефективність міжнародної економіки залежить від політики національних урядів.

Сучасні ТНК певним чином впливають на місцеві органи державної влади з метою покращення режиму оподаткування та дебіюрократизації окремих операцій. Звичайно, що потужний вплив представників ТНК має неоднозначне призначення інколи це є каталізатором для реформування бюрократичної державної системи управління, перегляду різного роду законодавчих актів, які

пов'язані із процесами інвестування та оподаткування в приймаючій країні.

Вагомий внесок ТНК в контексті нарощення ефективності міжнародної економіки відбувається в залежності від політики національних урядів відносно діяльності цих корпорацій, що в свою чергу, може призвести до оптимізації міжнародного виробництва та міжнародної торгівлі. На жаль уряди окремо взятих країн мало зацікавлені у нарощенні показників світової економічної ефективності та міжнародним економічним розвитком, їх основна першочергова функція полягає у захисті на міжнародній арені національних інтересів своєї країни.

Держава відіграє постійну і ключову роль сполучної ланки між основними міжнародними акторами світової політики такими, як ТНК, усуваючи при цьому розбіжності між ними, оскільки має право делегувати частину своїх функцій як міжнародному співтовариству так і національним структурам. ТНК виступають як посередники між національними економіками та світовим господарством.

Слід зауважити, що система відносин між державою та ТНК є з однієї сторони є важливим засобом реалізації, як зовнішньополітичного, так і зовнішньоекономічного впливу на світовий економічний простір. Органи державної влади намагаються постійно встановити контроль над ТНК за вивезення капіталів, технологій, товарів. Хоча, сьогодні бурхливий розвиток глобалізаційних процесів скорочує перешкоди щодо транскордонного руху капіталів, товарів чи послуг, створюються сприятливі умови для уніфікації регулювання, і цим самим доступ до зарубіжних ринків полегшується.

В сучасних умовах переважає тісний взаємозв'язок між великим бізнесом та органами державної влади через систему лобіювання, яка спрямована на відстоювання інтересів ТНК. Така система охоплює неформальні контактні організації, окремі відділи корпорації та їх об'єднань, основна мета – впливати на процедуру прийняття відповідних законодавчих ініціатив, рішень судових органів та діяльність партій.

Робота ТНК примушує місцеві підприємства вносити корективи в свою виробничо-господарську діяльність, а саме модернізувати виробничий процес та змінювати практику

виробничих відносин, більше уваги на споживчі властивості, якість та дизайн своєї продукції, підвищувати професійну підготовку працівників. Оскільки за ПП ТНК стоять новий стиль керівництва, запровадження якісно нових технологій, випуск абсолютно нових видів продукції, а отже використання всього кращого з практики зарубіжного бізнесу [1].

Очевидно, що вплив ПП на економічну ситуацію приймаючих країн є неоднозначним, оскільки саме приймаюча країна відчуває тиск ТНК на окремі політичні процеси, але з іншого боку відчувається колосальний позитивний економічний вплив від надходження інвестицій, а саме податкові надходження, нові підприємства, нові робочі місця. Широке залучення іноземного капіталу через ТНК сприяє зменшенню безробіття у приймаючій країні. З організацією виробництва в країні тих виробів, які ввозилися, відпадає необхідність в їх імпорті. Компанії, що випускають конкурентоспроможну на світовому ринку продукцію і орієнтовані переважно на експорт, сприяють зміцненню зовнішньоторговельних позицій країни.

Здійснюючи ПП ТНК переміщують через національні кордони великі фінансові та виробничі ресурси. Очевидно, що таке переміщення з країн, де є їх надлишок, в країну, що має їх нестачу, сприятиме ефективному розміщенню світових факторів виробництва, в наслідок такого процесу відбувається зростання міжнародного виробництва. «Стратегічна єдність інтересів ТНК і держав виявляється і в тому, що державна політика, партійна система, армія не можуть існувати без фінансово-технічної підтримки ТНК. Цільовою формою зв'язку великого бізнесу з органами державної влади є система лобіювання, спрямована на відстоювання інтересів ТНК. Крім того, ТНК бояться націоналізації або певного обмеження своєї діяльності за кордоном і потребують істотної державної підтримки і захисту» [2, с.30].

Як бачимо, ТНК порушують ізоляцію національних економік та залучають їх до єдиного процесу із міжнародною економічною спільнотою. Проте, «діяльність ТНК зумовлює інтеграцію, інтернаціоналізацію лише в межах, визначених отриманням компанією максимального прибутку» [3, с. 304]. Процеси інтернаціоналізації світового господарства завдяки розвитку ТНК додають можливості підвищення конкурентоспроможності та

ефективності продукції приймаючих країн шляхом доступу до ресурсів іноземних країн, оптимального розміщення виробничих потужностей, розширення міжнародного співробітництва.

Отже, ТНК прагнуть зміцнити позиції своєї держави на території іншої країни, через створення там філій та дочірніх підприємств. Міжнародні корпорації перетворюються в домінуючий фактор в системі міжнародних економічних відносин та головну силу світового виробництва та МПП. Проте, слід пам'ятати, що ТНК є зовсім не благодійними організаціями і часто демонструють хижацьку поведінку в експлуатації ресурсів слаборозвинених держав, в консервації їх монокультурність та стану сировинної прив'язки до розвинених країн.

Література

1. Келару І.О. Вплив інвестиційних операцій ТНК на структуру економіки України. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/heralden/content/download/archive/2012/.pdf>
2. Гринь О.В. Роль ТНК у сучасній світовій економіці. URL: journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3061
3. Драйцева І.В. Проблеми розвитку транснаціональних корпорацій на сучасному етапі. *Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства*. С. 29-34. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/pdf>

УДК 657

Кулина С.Б., здобувач освіти,
Сухоставська Н.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Андрушко Р.П.**, к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

КОНТРОЛЬНО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ СВРОІНТЕГРАЦІЇ

Для успішної конкуренції на ринку, необхідно виробляти якісну сільськогосподарську продукцію. Проте виробництво якісної продукції несе за собою додаткові витрати.

Витрати на якість – це внутрішня економічна основа всієї системи якості, так як їх оцінка, облік та аудит створюють передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень [1].

На сьогоднішній день існують невирішені питання, які пов'язані із оптимізацією обліку витрат на якість продукції та їх контролю у аграрних підприємствах.

Якість продукції - це сукупність властивостей продукції, що характеризують придатність даної продукції задовольняти певні потреби споживачів відповідно з її цільовим призначенням. Згідно світового досвіду, якість продукції виступає функцією від рівня розвитку науково-технічного прогресу та ступеню реалізації його результатів у виробництві.

Чим вища якість продукції, тим більше задовольняються потреби споживачів та ефективніше вирішуються соціально-економічні проблеми розвитку суспільства [2].

Показники якості:

- Біологічні показники характеризують придатність сільськогосподарської продукції до споживання в їжу.

- Показники транспортабельності характеризують ступінь придатності продукції до перевезення і до вантажно-розвантажувальних робіт відповідними засобами і способами.

- Технологічні показники - за цими показниками оцінюють якість проміжної продукції і сільськогосподарських сировинних ресурсів.

- Показники надійності важливі на всіх етапах руху продукції до споживання — особистого чи виробничого.

- Показники екологічності дають змогу судити про екологічну чистоту продукції та її придатність до споживання в їжу людьми.

- Показники безпеки характеризують ступінь безпеки працівників у процесі її виробництва і виробничого використання.

- Економічні показники характеризують ступінь економічної вигоди виробництва сільськогосподарським товаровиробником продукції (товару) відповідної якості.

В Україні діє Закон "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів" і введенні новації передбачають впровадження європейської концепції управління безпечністю та якістю продукції, яка базується на підході "від лану - до столу" згідно Регламенту ЄС №178/2002 [2].

Даний Закон також встановлює терміни поступового переходу до застосування виробниками процедур, які базуються на

принципах аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю в критичних точках технологічного процесу НАССР. Система НАССР – Hazard Analysis and Critical Control Points - аналіз ризиків і критичні точки контролю [4]. НАССР – це науково-обґрунтована система, що дає змогу гарантувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації і контролю небезпечних чинників.

Система НАССР є єдиною системою управління безпечністю харчової продукції, яка довела свою ефективність і прийнята міжнародними організаціями. Протягом більш ніж 40-річного використання концепції НАССР міжнародною спільнотою було визнано, що ця система найкраще функціонує, якщо вона ґрунтується на семи принципах:

- 1 – проведення аналізу небезпечних чинників;
- 2 – визначення критичних точок контролю (КТК);
- 3 – визначення критичних меж для КТК;
- 4 – установа системи моніторингу для КТК;
- 5 – установа коригувальних дій, якщо результати моніторингу свідчать про втрату контролю в КТК;
- 6 – установа процедур перевірки для підтвердження ефективності функціонування системи НАССР;
- 7 – установа системи ведення документації та реєстрації даних. НАССР – це інструмент управління, що забезпечує більш структурований підхід до контролю ідентифікованих небезпек, порівняно з традиційними методами, такими як інспектування або контроль якості.

Використання системи НАССР дає змогу перейти від випробування кінцевого продукту до розроблення превентивних методів [3].

Впровадження системи НАССР у промислових (харчових) підприємствах України розпочалося з 1 липня 2003 року, а у сільськогосподарських – лише у 2013 році [1]. Розглянемо найважливіші переваги від її впровадження:

- НАССР є системним підходом, що охоплює всі аспекти безпечності харчових продуктів, починаючи від вирощування, збирання врожаю, закупівлі сировини і закінчуючи використанням кінцевим споживачем;

- використання НАССР перенесе акценти від випробування кінцевого продукту до використання превентивних методів забезпечення безпечності під час виробництва та реалізації;
- правильно проведений аналіз небезпечних чинників дає змогу виявити приховані небезпеки і направити відповідні ресурси в критичні точки процесу;
- зменшення втрат, пов'язаних із відкликанням продукції, штрафними санкціями та судовими позовами;
- НАССР може інтегруватися в загальну систему управління, досить органічно поєднуючись з іншими управлінськими концепціями – управління якістю (стандарти ISO серії 9000), управління довкіллям (стандарти ISO серії 14000) тощо;
- застосування НАССР може бути корисним для підтвердження виконання законодавчих і нормативних вимог, адже в багатьох країнах світу НАССР є обов'язковою законодавчо встановленою вимогою.

Зовнішній аудит якості продукції доцільно проводити покупцями та замовниками продукції аграрних підприємств, а також сторонніми незалежними акредитованими організаціями, які здійснюють сертифікацію на відповідність вимогам ДСТУ.

Метою внутрішнього аудиту якості має бути не стільки виявлення наявних помилок і порушень у виробничому процесі виготовлення продукції, а аналіз можливості підвищення якості продукції.

Отже, з метою виходу України із сільськогосподарською продукцією на міжнародні ринки необхідно посилити контроль за безпечністю та якістю всієї сільськогосподарської продукції, особливо, харчових продуктів. Потрібно впроваджувати систему НАССР, посилити державний контроль за безпечністю харчових продуктів, проводити аудиторські перевірки ефективності систем державного контролю за безпечністю харчових продуктів та якості сільськогосподарської продукції.

Для аграрних підприємств, які мають значні обсяги реалізації, в тому числі і в країні ЄС, доцільним є розробка та затвердження Типового положення про витрати на якість сільськогосподарської продукції. У Положенні необхідно зібрати всю інформацію, як облікового, так і загально-управлінського спрямування

Проводити кількісне оцінювання якісних характеристик продукції на підставі результатів внутрішнього аудиту та проводити своєчасне маркування продукції, щоб відображати рівень її якості.

Література

1. Забезпечення безпечності і якості аграрної та харчової продукції відповідно до вимог Угоди про асоціацію. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Zabezpechennya-bezpechnosti-i-yakosti-agrarnoyi-ta-harchovoyi-produktsiyi-vidpovidno-do-vymog-Ugody-pro-asotsiatsiyu.pdf>
2. Kulyna S. Optimization of accounting for quality costs products in accordance with international requirements. *Міжнародні економічні відносини України в умовах інтеграційних процесів: стан, проблеми та перспективи розвитку*. Збірник тез IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 14-15 травня 2020 р. Дубляни 2020. С. 9-13.
3. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів: ДСТУ ISO 9000:2007/ [Чинний від 2008-01-01]. К.: Держстандарт України, 2008. 35с. (Державний стандарт України).
4. Система HACCP. Hazard Analysis and Critical Control Point. Львів : Леонорм, 2003. 216 с.

УДК 336.6:351

Куницька М.В., к.е.н., доцент

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Ґжицького

СИСТЕМА ЗАВДАНЬ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАТЕГІЧНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

При формуванні структури компонент фінансової безпеки, властивих для оцінювання безпосередньо на рівні галузевих економічних систем, слід вести мову про узгодження й збалансування параметрів, які притаманні мікро та макроекономічному рівням. На переконання автора, переслідуючи це завдання, важливо одночасно вибудувати систему завдань, які будуть вирішуватися у ході проведення аналізування й оцінювання стану і рівня фінансової безпеки стратегічних галузей національної економіки.

Притому додаємо й аспект розкриття у межах завдань концептуальної внутрішньої структури систем безпеки, якими є (1) економічна незалежність (фінансово-ресурсне забезпечення, формування висхідної структури й системи, інституційних, організаційно-економічних й інших умов), (2) стабільність і стійкість (міцність і стабільність стану, ефективність процесів, захищеність від дестабілізуючих впливів), (3) здатність до саморозвитку і прогресу (модернізація системи й процесів, сформованість умов для розширеного відтворення, прогресивність, технологічне зростання).

Увібравши всі зі згадуваних аспектів, видається доцільним констатувати про такий склад завдань методології оцінювання фінансової безпеки стратегічних галузей національної економіки, одночасно узгоджений зі її структурними характеристиками, як: (1) забезпеченість фінансово-інвестиційними ресурсами ↔ інвестиційна, фондова, кредитна; (2) належний фінансовий стан ↔ податкова, боргова; (3) ефективність використання капіталу ↔ грошова, економічна; (4) захищеність від фінансових ризиків й загроз ↔ страхова; (5) розвиток фінансової підсистеми галузі ↔ інноваційно-технологічна, виробнича; (6) реалізація потенціалу в забезпеченні фінансово-економічного розвитку національного господарства ↔ системно-структурна [1, с. 320-330; 2, с. 17-23].

Ключовий результат такого підходу до побудови структури складових фінансової безпеки галузі дозволяє реалізувати більш системний перелік завдань під час оцінювання, а також розширює та одночасно узгоджує різномірні параметри, що підлягають оцінюванню, формуючи власний властивий галузевій економічній системі. Позаяк, його застосування надає аргументацію для включення до суто фінансових складників й індикаторів низки ширшого – загальноекономічного характеру [3, с. 90-101]. Йдеться про економічну (відповідальну в цій системі за ефективність використання капіталу, що обертається в галузі – споживачів, фізичних осіб, інвесторів, суб'єктів господарювання, громадських організацій та асоціацій, банківської та парабанківської системи, суб'єктів бізнесової та ринкової інфраструктури, публічно-приватних фінансів тощо, через показники фінансово-економічного розвитку галузі та її суб'єктів), інноваційно-технологічну (відповідальну за висвітлення й оцінювання процесів модернізації

техніко-технологічної бази виробництва, а також інших бізнес-процесів та внутрігалузевих господарських відносин на інформаційно-комунікаційній, цифровій та інших передових засадах), виробничу (відповідальну за характеристику (у вигляді фінансово-економічних показників) параметрів обсягів, динаміки й структури господарської діяльності (виробництво й збут товарів, продукції, надання послуг) в галузі), системно-структурну (відповідальну за аналіз і характеристику внеску галузі у забезпечення розвитку національної економіки (ВВП, виробництво та реалізація базових видів продукції, зайнятість, інвестиції, податкові поступлення, ринок праці, соціально-трудова відносина й оплата праці)).

Література

1. Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Klipkova O. I., Mitsenko N. G., Mishchuk I. P. Monetary and financial policy of Ukraine: theoretical-empirical connections and priorities of state regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 4. № 31. P. 320-330.
2. Куницька М. В., Березівський Я. П. Концептуально-методичні підходи до ідентифікації типологічних та логічно-структурних характеристик пріоритетних галузей національної економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 17-23.
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90-101.

УДК 336

Курганська М.Г., здобувач освіти
Науковий керівник: **Велієва В.О.**, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

АНАЛІЗ МОДЕЛІ ЙМОВІРНОСТІ БАНКУРСТВА ТАФЛЛЕРА-ТІШОУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Актуальними питаннями на сьогодні для підприємств агропромислового комплексу є проблема неплатоспроможності та банкрутства, що стають поширеними явищами в Україні. Економічна ситуація в світі, нестабільне економіко - політичне середовища в багатьох країнах, недосконале правове та податкове законодавства призводять до збільшення кількості

неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що в подальшому призводить до їх ліквідації. Отже, аналіз ймовірності банкрутства та підтримки платоспроможності підприємства є досить поширеним та важливим в діяльності сільськогосподарських підприємств.

Широке коло питань, пов'язаних з банкрутством підприємства, ґрунтовано досліджували як зарубіжні науковці, такі як Е. Альтман, Р. Лис, Г. Тішоу, Р. Таффлер, Г. Спрінґейт, О.П. Зайцева, О. О. Терещенко, О.Я. Базилінська, О.В. Подольська, М. К. Колісник. Проте, досить фрагментарне висвітлення питань, присвячених саме проблемам банкрутства, а також важливість економічної сутності банкрутства підприємства для сталих ринкових відносин підтверджують важливість цієї тематики [1]. Звертаючи увагу на аналіз тенденцій та передумов банкрутства підприємств, можна згрупувати передумови втрати неплатоспроможності з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів впливу. Зовнішніми факторами є: криза у світовій економіці; орієнтації економіки України у зв'язку з Євроінтеграцією [1]. До внутрішніх факторів належать: неможливість адекватно реагувати на зміну світових економічних тенденцій; помилка розрахунків тактичного та стратегічного планування діяльності; низький техніко-технологічний рівень виробництва; підвищення рівня дебіторської заборгованості за різних чинників.

Модель Р. Таффлера і Г. Тішоу має такий вигляд [2]:

$$Z=0,53X_1+0,13X_2 +0,18X_3 +0,16X_4, (1)$$

де X_1 – операційний прибуток / поточні зобов'язання;

X_2 – оборотні активи / зобов'язання;

X_3 – поточні зобов'язання / всього активів;

X_4 – чистий дохід від реалізації/ всього активів.

Існують певні нормативні значення для визначення ситуації, притаманної підприємству з питань ймовірності банкрутства: якщо $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька; якщо $0,2 < Z < 0,3$ – ситуація невизначена; якщо $Z < 0,2$ – ймовірність банкрутства висока [2].

Ми провели практичне дослідження застосування даної моделі ймовірності банкрутства для підприємства агропромислового комплексу Харківської області за 2018-

2020 роки, на основі фінансової звітності цього підприємства (табл. 1).

Аналізуючи проведені розрахунки на основі фінансової звітності, ми бачимо, що на досліджуваному підприємстві в 2018 та 2020 роках була низька вірогідність банкрутства, проте в 2019 році через збитки в розмірі 2 млн грн ситуація була невизначена, хоча знаходилась майже в рамках низької ймовірності банкрутства. Також причинами підвищення ризику банкрутства для даного підприємства в 2019 році стало зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 613 тис. грн та збільшення вартості поточних зобов'язань та забезпечень порівняно з 2018 роком в 1,7 разів, тобто на 5 770 тис. грн. Тому кінцевим результатом діяльності 2019 році став збиток. Це відбулося через те, що агропромислове виробництво є сезонною галуззю та підпадає під вплив багатьох факторів.

Таблиця 1

Розрахунок моделі Таффлера і Тішоу за 2018-2020 роки

Показник/рік	Код	2018	2019	2020
Відношення операційного прибутку до суми поточних зобов'язань	X_1	0,12	-0,11	0,038
Відношення суми оборотних активів до загальної суми зобов'язань	X_2	1,84	1,28	1,25
Відношення суми поточних зобов'язань до загальної суми активів	X_3	0,3	0,47	0,53
Відношення доходу від реалізації до загальної суми активів	X_4	0,58	0,5	1,35
$Z=0,53X_1+0,13X_2+0,18X_3+0,16X_4$	x	0,45	0,27	0,49
Вірогідність банкрутства	x	низька	невизнач.	низька

Джерело: систематизовано та проведено розрахунки автором на основі ф. №1 «Баланс» та ф. №2 «Звіт про фінансові результати» дослідного підприємства за 2018-2020 рр.

Отже, наведена модель є досить простою для проведення розрахунку ймовірності банкрутства, проте вона вважається

обмеженою у використанні, оскільки її застосовують для підприємства, що котирує власні акції на біржах.

Звідси, можна виділити недоліки, притаманні моделі Таффлера - Тішоу [3]: тимчасова невідповідність, що припускає застосування моделі у тому періоді часу, коли вона була розроблена. За 40 років після розробки моделей відбулися істотні зміни в макро- і мікросередовищі функціонування підприємств, механізми їх державного регулювання, податковому законодавстві, які викликають появу кризових явищ; невідповідність об'єкта оцінювання, що припускає застосування моделі для оцінювання ймовірностей банкрутства підприємств, які відповідають параметрам вибірки, що використовувалась для створення моделі; невідповідність методики визначення параметрів моделей, що вимагає точної відповідності методичних прийомів оцінки показників, які були використані різними західними вченими.

Отже, як висновок, можна стверджувати, що в сучасних умовах розвитку української економіки існує необхідність системного підходу до аналізу фінансового стану підприємства шляхом розробки власних економетричних моделей банкрутства, які б враховували результати виробничої, фінансової діяльності агропромислових підприємств.

Література

1. Юнацький М. О. Використання дискримінантного аналізу для оцінювання ймовірності банкрутства підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 3 (14). С. 243-256.
2. Чухрасва Н. М. Порівняльний аналіз ефективності дискримінантних моделей діагностування банкрутства Українських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету, серія «Економічні науки»*. 2017. Випуск 25, ч.2. С. 28-32
3. Ященко В. Методики аналізу ймовірності настання банкрутства на підприємстві. *Науковий блог: Національний університет «Острозька академія»*. 29.04.2015. URL: <http://surl.li/cjuk> (дата звернення 15.11.2021).

УДК 657.37

Курганська М.Г., здобувач освіти
Науковий керівник: **Сколотій Л.О.**, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

На сучасному етапі розвитку ринкових умов господарювання, актуальним стає питання про необхідність складання та подання фінансової звітності суб'єкта господарської діяльності внутрішнім та зовнішнім користувачам. При цьому інформація, що наведена у звітності повинна бути повною, неупередженою та надавати реальні факти щодо фінансового стану підприємства. Тож, метою складання фінансової звітності є надання інформації для прийняття рішень стосовно фінансового стану підприємства, результатів діяльності та руху грошових коштів.

Тому доцільно детально розглянути визначення цих характеристик: повнота інформації забезпечується відображенням усіх господарських операцій у системі бухгалтерського обліку; правдивість – це відображенням усіх господарських операцій за їх сутністю, а не юридичною формою; неупередженість представляє собою не допущення перекручувань фактів та економічних показників.

Отже, погоджуючись з висловлюванням Г.П. Голубничої, що фінансова звітність є основним елементом інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства, економічними та виробничими процесами на ньому, ми вважаємо, що дослідження та аналіз проблем організації складання, подання та оприлюднення фінансової звітності дозволяють забезпечити шляхи для уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників всім користувачами [1, с. 32].

Огійчук М. Ф надає таке трактування поняття «фінансова звітність» - це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємств за звітний період [2, с.790].

Організація складання та подання фінансової звітності підприємства регламентується Законом України «Про

бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3, 4].

В Україні на сьогодні, фінансова звітність підприємства складається з: ф.№1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; ф. №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; ф.№ 3 «Звіт про рух грошових коштів»; ф. №4 «Звіт про власний капітал»; Примітки до фінансової звітності. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. визначено, що звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік, а проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року в складі балансу та звіту про фінансові результати [3].

Організація складання річної фінансової звітності має певні етапи, які зумовлені тривалістю облікового періоду і складністю робіт. В першу чергу необхідно перевірити відображені в обліку господарські операції, що оформлені відповідними документами, а також завершити облікові записи; перевірити правильність розподілу витрат і доходів між суміжними звітними періодами; перевірити стан розрахунків з дебіторами і кредиторами, зокрема розрахунки з податковими органами, за необхідності відредагувати їх; визначити обсяги доходів і витрат і списати відповідні суми на фінансові результати та провести закриття рахунків; відобразити чисті прибутки (збитки) та їх розподіл чи погашення [5, 500]. Проте, у вітчизняній літературі кожен науковець має свою думку щодо етапів організації підготовки фінансової звітності.

Тож, ми вважаємо, що найбільш повно цей процес висвітлює М.І. Бондар та Ю. А. Верига, на їх думку процес організації підготовки, складання та подання фінансової звітності включає 11 етапів, які пов'язані між собою [5, с. 501].

Кожен етап повинен відповідати конкретно визначеному порядку. Це пов'язано з тим, що на кожному етапі підготовки звітності, фахівці бухгалтерської служби повинні виявляти розбіжності та неточності, які можуть впливати на показники фінансової звітності та призводити до викривлення інформації, що в свою чергу буде впливати на управлінські рішення внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Тож, вище наведені науковці виділяють такі етапи організації складання та подання звітності: виявлення змін і доповнень до нормативних актів; підготовка та проведення підприємством річної інвентаризації; перевірка показників періодичної і річної звітності проведення переоцінки оборотних та необоротних активів; перевірка узгодження витрат та доходів підприємства; завершення перевірки даних синтетичного та аналітичного обліку, завершення записів у Головній книзі; складання форм фінансової звітності; взаємоузгодженість показників усіх звітів; розгляд, затвердження річної фінансової звітності; її подання до державних органів.

Під час проведення кожного з етапів бухгалтерський персонал має працювати за певним алгоритмом, при якому під час виявлення помилок, або підозрі що інформація є неправдивою, або викривленою, бухгалтер має повертатись на етап нижче, і проводити перевірку заново. Особливу роль в такій перевірці відіграє оборотно-сальдовий баланс підприємства, який формується з метою перевірки правильності між дебетовим та кредитовим сальдо по всіх рахунках. Цей алгоритм роботи дозволяє уникнути викривлення показників фінансової звітності та допоможе надати користувачам повну та правдиву інформацію про фінансовий стан підприємства [5, с. 502].

Таким чином, на нашу думку потрібно об'єднати етапи завершення записів на рахунках аналітичного обліку та завершення записів в Головній книзі, оскільки дані синтетичного та аналітичного обліку є тісно взаємопов'язаними між собою, тому об'єднання двох етапів дозволить фахівцям бухгалтерської служби швидко та ефективно працювати та виявляти помилки і неточності, а також вживати відповідні заходи своєчасно.

Література

1. Голубнича Г.П. Звітність підприємства: навч. посіб. К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. 563 с.
2. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник. / за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. К.: Алерта, 2016. 1015 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 01.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено

Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. Дата оновлення 10.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

5. Кохно І.І., Швець В.Г. Організаційні аспекти складання та подання фінансової звітності підприємств. *Молодий вчений*. 2018. Випуск 1(53), січень. С. 500-503.

УДК 336

Курта В.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Корнєєв В.В.**, д.е.н., професор
Таврійського національного університету
імені В.І. Вернадського

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНОЮ БАЗОЮ БАНКУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Банківська система є одним з найважливіших елементів економіки країни. Її основним завданням є акумуляція тимчасово вільних коштів та перетворення їх у капітал. Стабільному функціонуванню та подальшому розвитку банківської системи України сприяє нарощування її ресурсної бази. В умовах економічної нестабільності управління ресурсною базою банків залишається незадовільним.

Метою дослідження є визначення сутності поняття «управління ресурсною базою банку».

Критичний аналіз наукових праць з питань управління ресурсною базою банку дозволяє зробити висновок про недостатню розробку методологічних основ для вирішення проблеми пов'язаних із формуванням відповідної управлінської системи. Це викликано низкою об'єктивних і суб'єктивних причин:

– по перше, неоднозначним залишається визначення самого об'єкта управління. Тому не можна погодитися з поширеним в літературі визначенням даної категорії як сукупності фінансових ресурсів або фінансових відносин.

– по друге, складність багатогранної категорії ресурсної бази, її безперервний динамізм і суттєва залежність від безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів значно ускладнює визначення концептуальних підходів до побудови раціональної системи

управління ресурсною базою, що сприяє підвищенню результативності його функціонування.

Наразі залишається болючим питання мобілізації фінансових ресурсів у банківському секторі. Через зниження реальних доходів населення, зростання цін на комунальні послуги, продовольчі та непродовольчі товари суттєво скорочується й обсяг заощаджень [2].

Управління ресурсною базою слід розглядати як комплексний процес об'єктивного і обґрунтованого впливу на її складові з метою підвищення потенціалу, фінансового зростання, фінансової стабільності, підвищення ефективності діяльності банку. Це безперервний процес, що включає прийняття стратегічних, тактичних і оперативних управлінських рішень щодо покращення і стабілізації розвитку з урахуванням впливу факторів ризику та невизначеності. Управління ресурсною базою банку має розглядатися з точки зору системного підходу, який забезпечує динамічне врахування всієї множини факторів, що впливають на прийняття управлінських рішень.

Під системою управління ресурсною базою пропонуємо розуміти цілісну структуровану сукупність функцій, принципів, методів прийняття управлінських рішень та організаційних механізмів їх реалізації, застосування яких забезпечує цілеспрямоване, систематичне та адекватне спрямування фінансових ресурсів на реалізацію стратегічної мети діяльності банку.

Реальність управлінських дій досягається лише в тому випадку, якщо перераховані вище принципи враховують специфіку господарського і фінансового обороту суб'єкта управління і адаптувати до умов його функціонування в конкретній економічній та політичній ситуації.

Тому при обґрунтуванні концептуальних підходів до побудови комплексної системи управління ресурсною базою банку крім загальних принципів управління враховують:

- сутнісні і організаційні характеристики даної синтетичної категорії;
- специфіку фінансової і господарської діяльності керованого суб'єкта;
- основи побудови класичної моделі управління фінансовою діяльністю банківської установи.

Як відомо, класична модель управління фінансами суб'єкта характеризує головні пріоритети, етапи даного процесу, а також послідовність і зміст управлінських дій. Представлена концептуальна схема побудови цілісної системи управління визначає послідовність управлінських дій, розкриває зміст етапів управління і завдання, спрямовані на вирішення ключових фінансових завдань.

Як відомо, класична модель управління фінансами суб'єкта характеризує головні пріоритети, етапи даного процесу, а також послідовність і зміст управлінських дій. В теоретичній моделі управління ресурсною базою встановлена логічна послідовність управлінських дій. Початком даного процесу є обґрунтування головної мети, яка завжди повинна відповідати виконанню основної мети функціонування відповідного суб'єкта в конкретному періоді.

Головна мета управління ресурсною базою може диференціюватися на різних проміжках часу. У складній фінансовій ситуації основною метою управління стає його вплив на ліквідацію фінансових труднощів, стабілізацію фінансового стану і утримання своїх позицій на ринку. Для досягнення ключової мети управління ресурсною базою слід чітко сформулювати конкретні завдання, які будуть вирішуватися на окремих ділянках даного процесу.

Кожен етап управління фінансовою діяльністю суб'єкта являє собою певну стадію свідомих дій працівників. Вони спрямовані на обґрунтованість фінансових рішень, які сприяють виконанню визначених завдань. Так, комплексність, результативність процесу управління цією синтетичною категорією здатні реалізуватися за допомогою належного осмислення та проведення обґрунтованих управлінських дій в логічній послідовності на всіх етапах управління.

Таким чином, управління ресурсною базою банку – це вплив менеджменту банку на фінансові потоки для покращення їх показників, досягнення фінансового благополуччя банку та збільшення його фінансових можливостей, яке спрямоване на інноваційний розвиток банківських послуг, здатних конкурувати на ринку.

Література

1. Ловрушин О.И. Банковское дело. Москва: Финансы и статистика, 1998. 576 с.
2. Рошило В.І. Ключові проблеми банківської системи в сучасних умовах. URL: <http://www.chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2015/v2/20.pdf>
3. Савлук М.І., Мороз А.М., Пуховкін М.Ф. Банківські операції. Київ: КНЕУ, 2002. 276 с.
4. Сьомікова П. Банківські інновації та новий банківський продукт. *Банківські технології*. 2002. № 11. С. 42-47.

УДК 657

Кушук О.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Павелко О.В.**, д.е.н., професор

Національний університет водного господарства та природокористування

ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

Дана тема є актуальною, тому що облікова політика – одне з важливих питань організації бухгалтерського обліку, правильне вирішення якого сприяє достовірному визначенню фінансового результату і повному розкриттю інформації у фінансовій звітності. Становлення і розвиток сучасного підприємства потребує чітко та правильної сформованої облікової політики, яка справляє значний вплив на ефективність управління діяльністю підприємства, тому має бути обраний той варіант обліку, який забезпечить найбільш повну реалізацію управлінських функцій.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів формування облікової політики зроблено в працях учених Р.А. Алборова, А.С., Бакаєва, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, Т.В. Войтенко, М.С. Пушкара, В.В. Сопка, М.Т. Щирби та ін.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікова політика визначається як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. В МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», зазначено, облікова політика – це певні принципи,

основи, умови, правила і практика, прийняті компанією для підготовки і надання фінансової звітності [3].

Проф. М.С. Пушкар вважає, що «основне призначення облікової політики полягає в:

- упорядкуванні облікового процесу та лібералізації системи обліку на підприємстві;
- формуванні методики обліку майна, капіталу і зобов'язань, фактів господарської діяльності та результатів діяльності підприємства на основі загальноприйнятих принципів та правил;
- забезпеченні формування та своєчасного надання інформації різним користувачам, яка міститься у фінансовій звітності;
- роз'ясненні користувачам внутрішньої і зовнішньої звітності конкретних правил та процедур ведення обліку та складання звітності;
- наданні обліку планомірності та послідовності;
- підвищенні ефективності ведення обліку на підприємстві»

[5].

Згідно вищезазначеного поняття «облікова політика» потребує змін з урахуванням її спрямованості на задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів. Облікова політика є сукупністю правил, прийомів та процедур ведення обліку, яка забезпечує дотримання єдиної методики відображення господарських операцій, складання та подання фінансової звітності, з урахуванням загальноприйнятих принципів та специфіки діяльності підприємств з метою отримання повної, об'єктивної, достовірної і неупередженої інформації для прийняття виважених і обґрунтованих управлінських рішень [4].

Формалізація облікової політики здійснюється за допомогою таких носіїв інформації, як наказ, положення, організаційно-розпорядчі документи та інша внутрішня документація.

Під час формування облікової політики підприємства необхідно керуватися такими принципами: безперервності діяльності; автономності (або принцип одиниці обліку); нарахування і відповідності доходів та витрат; єдиного грошового вимірника; повного висвітлення; послідовності; превалювання сутності над формою [1].

За допомогою облікової політики здійснюється процес лібералізації системи бухгалтерського обліку й відбувається вдосконалювання нормативної системи по бухгалтерському облікові й бухгалтерській звітності, а також дозволяються протиріччя чинного законодавства.

Облікова політика може змінюватися у випадках, якщо:

- змінюються на підприємстві статутні вимоги;
- змінюються вимоги органу, який здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності;
- зміни облікової політики забезпечать більш достовірне відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності [2].

Облікова політика, будучи сукупністю способів бухгалтерського обліку, є також важливим інструментом податкового планування.

При цьому потрібно: дотримуватись норм національного законодавства, вимог П(С)БО та інших нормативних документів щодо регулювання бухгалтерського обліку; сприяти формуванню якісної інформаційної бази бухгалтерського обліку (через системний характер) та оптимальному розкриттю інформації у фінансовій звітності; враховувати особливості діяльності підприємств, власні інтереси, а також різних груп користувачів щодо облікової інформації [5].

Отже, в умовах становлення в Україні ринкових методів господарювання важливе місце відводиться формуванню облікової політики підприємства, тому що від її обґрунтованості та адекватності залежить функціонування підприємства та його фінансовий стан, результати діяльності та перспективи розвитку в ринковому середовищі. Облікова політика, як певний набір принципів, методів та процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності, сприяє достовірному визначенню фінансового стану, результатів діяльності і потребує правильного оформлення та повного розкриття.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 12.11.2021).

2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, від 27.06.2013 № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 12.11.2021).

3. МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення 12.11.2021).

4. Облікова політика підприємства: значення, особливості, формування та впровадження. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/5_2015ua/48.pdf (дата звернення 12.11.2021).

5. Сутність та значення облікової політики. URL: https://pidru4niki.com/1513070864543/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/sutnist_znachenny_a_oblikovoyi_politiki (дата звернення 12.11.2021).

УДК 336.01

Левіс Р.С., здобувач освіти

Науковий керівник: **Олександренко І.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для отримання високих показників в сфері фінансової безпеки, на кожному підприємстві необхідно створювати певну систему забезпечення фінансової безпеки, яка дозволить швидко ідентифікувати загрози, вивчити їх причини та наслідки і дозволити сформулювати ефективний механізм. Вагомими завданнями системи забезпечення фінансової безпеки підприємства є:

- виявлення реальних загроз, причин їх виникнення;
- усунення наявних загроз та оцінка потенційних проблем;
- прогнозування потенційних ризиків в системі забезпечення фінансової безпеки;
- здійснення різних заходів в напрямку попередження загроз;
- оцінка впливу потенційних загроз на рівень фінансової безпеки підприємства.

Досить важлива роль у забезпеченні достатнього рівня фінансової безпеки відводиться управлінню даним процесом, оскільки завдяки його ефективності можна вчасно виявити загрози та їх усунути. Управління системою фінансової безпеки підприємства можна визначати, як сукупність відносин в напрямку забезпечення фінансової безпеки, що реалізуються за допомогою

організаційної структури та функцій менеджменту, нормативно-правового та організаційно-економічного забезпечення, а також процесів реагування на різні загрози та їх усунення [1, с. 23].

Управління фінансовою безпекою підприємства повинно відбуватись із виконанням наступних функцій: планування (розробка оперативних та стратегічних планів); організація та регулювання; стимулювання (зростання ефективності підприємства); контроль (щодо ефективності виконання планів) [2, с. 238]. Поряд із зазначеними функціями управління фінансовою безпекою підприємства, Панченко В.А. виділяє ще функцію координації (протидія усім загрозам) та функцію прийняття управлінських рішень (визначення способів вирішення фінансових завдань) [3].

Кириченко О.А. та Кудря І.В. подають схематичне відображення процесу управління фінансовою безпекою, яке зводиться до того, що ключовими його елементами є: цілі та задачі; функції; принципи; стратегія; суб'єкти, об'єкти, загрози; ризики, що в сукупності складає механізм управління фінансовою безпекою. Поряд із процесом управління фінансовою безпекою, відбувається постійний контроль за усіма управлінськими заходами [1, с. 24].

Головним інструментами управління націленого на забезпечення фінансової безпеки є бюджетний контроль, фінансовий аналіз, контролінг, аудит, автоматизація фінансової перевірки за допомогою електронних систем [3].

Зважаючи на вище зазначене, основні дії в напрямку управління фінансовою безпекою промислових підприємств можна звести у певні етапи:

- визначення мети та завдань здійснення управління фінансовою безпекою;
- формування певних положень, що необхідно дотримуватись у процесі здійснення управлінських функцій;
- формування інформаційної бази для оцінки рівня фінансової безпеки підприємства;
- розрахунок показників, що лежать в основі оцінки інтегрального рівня фінансової безпеки підприємства;
- постійне внесення змін в обліково-аналітичне забезпечення процесу управління;

- виявлення різних загроз фінансовій безпеці та оцінка їх впливу на діяльність підприємства;
- визначення першочергових управлінських рішень в напрямку усунення загроз чи наслідків від їх дії;
- здійснення прогнозування і планування рівня фінансової безпеки;
- здійснення функцій контролю за ходом реалізації усіх заходів;
- формування висновків щодо виконання планових показників у звітному періоді і обґрунтування їх відхилення.

На нашу думку, до найбільш важливих управлінських заходів в сфері забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств належать:

- оптимізація витрат підприємства з метою уникнення наднормативного витрачання коштів;
- забезпечення оптимальної структури джерел фінансування, з метою збільшення власних коштів в обороті;
- зниження операційного ризику, з метою уникнення збитків в умовах зменшення виручки від реалізації продукції;
- забезпечення збалансованості грошових потоків;
- підвищення кваліфікацій працівників;
- співпраця із надійними постачальниками та покупцями;
- активізація інвестиційної діяльності та її інноваційна спрямованість;
- забезпечення ефективності на ринку цінних паперів.

Вибір тих чи інших заходів в межах забезпечення фінансової безпеки, обумовлюється особливостями діяльності конкретного суб'єкта господарювання. Тому, перш ніж визначати заходи управлінського характеру, необхідно провести детальний аналіз показників фінансової безпеки, ознайомитись із поточною операційною діяльністю, виявити певні ризики за загрози, а лише тоді впроваджувати певні рішення.

Література

1. Кириченко О.А., Кудря І.В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №10. С. 22-26.
2. Бондарчук Н.В., Фесенко А.В. Управління системою фінансової безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №9(61). С. 237-240.

3. Панченко В.А. Фінансова безпека господарської діяльності підприємства. *Фінансові дослідження*. 2019. № 2(7) URL: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/20262?show=full> (дата звернення 22.11.2021).

УДК 657

Левковець Н.П., к.е.н., доцент
Національний транспортний університет

ОБ'ЄКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основою інформаційного забезпечення системи управління є облікова та аналітична інформація. Саме така інформація, на думку Л. Гнилицької, повинна сприяти взаємодії між окремими структурними підрозділами певного підприємства [1].

На думку колективу науковців під керівництвом Н. Маренкова, частка обліково-аналітичної інформації в системі інформаційного забезпечення діяльності суб'єкта господарювання становить близько 70% від загального обсягу економічної інформації [3].

Звідси можна зробити висновок, що обліково-аналітична інформація є важливою складовою інформаційної системи підприємства, яка дає змогу отримувати дані щодо ключових етапів господарської діяльності, тобто придбання ресурсів, виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) тощо.

Доцільно підкреслити, що в сучасних умовах обліково-аналітична інформація не лише передбачає узагальнення інформації бухгалтерського обліку з подальшими застосуванням методів економічної аналізу, але й вимагає комплексного підходу для визначення змін у внутрішньому та зовнішньому бізнес-середовищі.

Обліково-аналітичне забезпечення економічною безпекою підприємства — це неперервний процес отримання інформації про рівень безпеки та ймовірність виникнення та розвитку небезпек, загроз і ризиків з подальшим напрацюванням відповідних до ситуації управлінських рішень.

Об'єктами обліково-аналітичного забезпечення управління суб'єктами господарювання є:

1) Первинна облікова інформація формується на основі первинних документів. Первинні документи – це письмові свідоцтва, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення (наприклад, прибуткові та видаткові касові ордери, накладні на здачу продукції на склад). Від якості оформлення документів значною мірою залежить повнота і достовірність показників обліку і звітності.

2) Поточна облікова інформація формується на основі відповідної обробки інформації, яку містять первинні документи, тобто відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку, визначення оборотів і підсумків за кожним із рахунків.

3) Результативна облікова інформація формується внаслідок складання звітності, яка завершує поточний облік у системі рахунків і повністю зумовлена його даними.

4) Результативна економічна інформація – інформація, отримана внаслідок аналізування облікової інформації, узагальненій у звітності, яка попередньо формується за допомогою всіх інших елементів методу бухгалтерського обліку для одержання аналітичної (економічної) інформації, необхідної для управління і контролю [1].

Економічна безпека суб'єкта господарювання є комплексним відображенням ступеня надійності підприємства як партнера у виробничих, фінансових, комерційних та інших економічних відносинах за певний проміжок часу.

З позиції самого підприємства оцінка економічної безпеки полягає у визначенні рівня захищеності його потенціалу (виробничо-технічного, фінансового, соціального та ін.) і тенденцій його зміни. При цьому під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [2].

Рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання залежить від того, наскільки ефективно його керівництво та фахівці зможуть уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки

певних негативних складових зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Література

1. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 305 с.
2. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. 356 с.
3. Штангрет А. М. Обліково-аналітичне забезпечення процесу гарантування економічної безпеки підприємств. *Наукові записки*. [Укр. акад. друкарства]. 2013. № 2. С. 58–63.

УДК 657

Ленко І.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Колесніченко А.С.**, к.е.н., доцент
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З РІЗНИМИ ДЕБІТОРАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Процес управління дебіторською заборгованістю виступає складовою загальної системи управління оборотними активами та маркетингової політики суб'єкта господарювання, що спрямовано на розширення обсягу реалізації продукції, диверсифікацію ринків збуту, складу і структури контрагентів, а також врегулювання платіжної дисципліни [4].

В сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин спектр питань в галузі обліку, аналізу та управління дебіторською заборгованістю компанії є досить широким. Більш ґрунтовно ця проблематика досліджувалася такими науковцями, як: Бабаєвим В.Ю., Візиренко С.В. [1], Гуцаленко Л.В. [2], Кужельним М.В., Проскуріною Н.М., Скоробогатовою Н.Є. [4], Чорненко О.Б. та іншими. Однак, постійні зміни у правилах та умовах функціонування підприємств, галузей національного господарства потребують більш детального аналізу питань щодо організації обліку та оптимізації розрахунків з різними дебіторами, що має сприяти забезпеченню ефективного управління дебіторською заборгованістю у бізнес-середовищі.

Для організації обліку на підприємстві обліковою політикою передбачені наступні положення:

- наявність первинної документації виступає ключовою умовою для відображення операцій в обліку та звітності;
- правильно оформленою первинною документацією, яка може прийматися в роботу для опрацювання, є така, що має всі обов'язкові реквізити, закріплені на законодавчому рівні (зокрема, назва контрагента, дата складання документа, підписи та посади уповноважених осіб, тощо);
- термін зберігання первинних документів та додатків до них, що дозволяє фіксувати факт виконання господарських операцій та слугує основою для внесення записів в реєстри бухгалтерського та податкового обліку (касові, банківські документи, банківські виписки, авансові звіти, доручення на отримання грошових сум та ТМЦ та ін.) складає 3 роки.

Кожне підприємство має вести облік розрахунків із дебіторами на засадах правильного визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості, оскільки це впливає на достовірність облікових даних та їх відображення у фінансовій звітності. Головним чином це пояснюється тим, що від дотримання умов визнання поточної дебіторської заборгованості, достовірності оцінки та своєчасності погашення залежить рівень платоспроможності підприємства.

Облік дебіторської заборгованості (далі - ДЗ) ведуть методом класифікації дебіторської заборгованості, відповідно до п. 8 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [3].

До Наказу про облікову політику складають відповідні додатки щодо обліку кредиторської та дебіторської заборгованостей, а саме:

- робочий план рахунків;
- реєстри аналітичного обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- посадові інструкції бухгалтера щодо ведення розрахункових операцій;
- схематична класифікація дебіторської та кредиторської заборгованостей за їх видами;
- порядок створення та використання резервів підприємства (зокрема резерву сумнівних боргів).

Усі види діяльності компанії мають бути перелічені у статуті.

Облік дебіторської заборгованості за товари ведеться на підставі відповідних первинних документів. Узагальнення інформації про розрахунки з покупцями за відвантажену продукцію на підприємстві, тобто з основними покупцями, відбувається на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Залежно від напрямів обліку розрахунків з різними дебіторами, ДЗ умовно можна поділити на дві групи: внутрішні та зовнішні (рис. 1).

До категорії внутрішніх ДЗ можна віднести розрахунки за такими зобов'язаннями, які виникають та підлягають управлінню в межах системи внутрішнього управління, тобто жодна із сторін щодо виникнення заборгованості не є зовнішнім суб'єктом по відношенню до підприємства. Сюди слід віднести облік розрахунків з підзвітними особами, облік виявлення нестач чи крадіяння готівки, коли винна людина не знайдена, а також облік за розрахунками з бюджетом, дебіторської заборгованості податкових та фінансових органів, попередньої оплати за податками, зборами.

До зовнішньої ДЗ потрапляє облік такої ДЗ, яка пов'язана з договірною дисципліною, порушенням вимог поставок і потребує відшкодування витрат з боку дебіторів під час доставки вантажу.

Поділ ДЗ на внутрішні і зовнішні доцільно здійснювати також, враховуючи особливості складання первинної та іншої документації, яка виступає підставою для відображення відповідних операцій в бухгалтерському обліку. Так, для групи внутрішніх ДЗ основними документами виступають звіти, акти, бухгалтерські реєстри, тощо. Якщо говорити про зовнішніх ДЗ, то для них необхідні такі документи, як претензія, письмова згода постачальників відшкодувати збитки, рішення господарських судів та інші.

Таким чином, диверсифікований підхід до організації бухгалтерського обліку розрахунків з різними дебіторами сприятиме удосконаленню управлінського обліку, що дозволить надавати керівництву актуальну оперативну економічну інформацію для прийняття управлінських рішень.

*XIII Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців,
аспірантів, здобувачів і студентів (м. Луцьк, 3 грудня 2021 р.)*

Напрямок обліку	Субрахунок	Примітка щодо відображення в обліку	Первинна та інша документація	
внутрішній	Облік розрахунків з підзвітними особами	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	Облік операцій, пов'язаними з наданням готівки фізичним особам підприємства під час відрядження та для видачі коштів на господарські потреби або закупівлю дрібним оптом матеріальних цінностей тощо. По дебету 372 рахунку відображають суми, які видають під звіт з каси, по кредиту – суми, підтверджені звітами та документами	Звіти, документи до звітів
	Облік виявлення нестач чи витрат від завдання шкоди товарам, нестач чи крадіяння готівки (винна людина не знайдена)	375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків»	Якщо, винна особа знайдена і доведено, що нею виступає працівник підприємства та розмір відшкодування складає не більше середнього місячного заробітку, покриття здійснюється за постановою керівника. В іншому випадку відбувається надання керівником позову до суду. Розмір шкоди визначають за фактичними витратами за даними бухгалтерського обліку, згідно з балансовою вартістю матеріальних цінностей за вирахуванням зносу	Постанова керівника
	Облік розрахунків з бюджетом	641 «Розрахунки за податками» та іноді на рахунку чи 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	Облік податків, які нараховують та сплачують згідно з чинним законодавством, відбувається на субрахунку 641 «Розрахунки за податками» (податок на прибуток, ПДВ, тощо). На субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» ведуть облік платежів до бюджету і до позабюджетних фондів, відповідно до законодавства	Дані бухгалтерського обліку
зовнішній	Облік та контроль за договірною дисципліною	374 «Розрахунки за претензіями»	Облік претензій, що виставляє постачальникам, підрядникам, транспортним організаціям, які визнані винуватими юридичними особами чи господарським судом, зокрема, претензій за: завищення ціни на виробничі запаси й інші цінності; арифметичні помилки при підрахунках сум у документах; невідповідність якості поставлених цінностей умовам договору; нестачу вантажів при прийманні на залізницю, на складі; браковану продукцію, тощо. Загальна кількість претензій обчислюється на підставі актів приймання матеріальних цінностей, письмової згоди постачальників відшкодувати збитки, рішення господарських судів, тощо	Акти приймання матеріальних цінностей, письмова згода постачальників відшкодувати збитки, рішення господарських судів

Рис. 1. Характеристика субрахунків, що використовують для обліку розрахунків з іншими дебіторами

Література

- 1 Візіренко С. В., Іваніцький К. В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 58–63.
- 2 Гуцаленко Л. В., Мельник А. О. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи п(с)бо та мсфз. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8173> (дата звернення: 23.11.2021).

3 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 р. № 237 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua> (дата звернення: 22.11.2021).

4 Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Електронні текстові дані (1 файл: 3,7 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 248 с. Назва з екрана.

УДК 657

Литвин А.П., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Основою для прийняття будь-якого управлінського рішення є наявність достовірної, своєчасної, релевантної та правдивої інформації, у формуванні якої основна роль належить системі бухгалтерського обліку на підприємстві. Саме система бухгалтерського обліку з використанням власних елементів методу формує інформаційну базу про діяльність підприємства, що створює передумови для реалізації окремих функцій управління. Бухгалтерський облік є специфічною функцією управління, що відіграє найважливішу роль в інформаційній системі управління підприємством та взаємопов'язана з іншими функціями (плануванням, організацією, мотивацією, контролем) у процесі управління підприємством. Подальших наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку вимагає проблема підвищення якості облікової інформації через удосконалення методології бухгалтерського обліку відповідно до сучасних вимог та потреб користувачів та розробки методики оцінки якості облікової інформації на підприємстві [1].

Інформація із джерел бухгалтерського обліку при всіх етапах ведення господарської діяльності завжди виступала основою для прийняття управлінських рішень. Поява одного із підвидів обліково-аналітичної системи – стратегічного управлінського обліку – виявилась корисною та зручною, оскільки він дозволяє зосередитись на стратегічних перспективах діяльності підприємства. Важливим є розуміння ролі та місця стратегічного

управлінського обліку в процесі стратегічного управління. Всюди це поняття розглядається як основна сполука справжнього зв'язку між стратегічним та загальним управлінським обліком. Такі показники можуть бути використані в якості основи для побудови нової концепції стратегічного управлінського обліку [2].

Тільки розпочинаючи діяльність, кожне підприємство підходить до обліку. Прийнято вважати, що, бухгалтерський облік і бухгалтерська звітність, дає можливість повністю приймати оперативні рішення в організації. Але варто зазначити, що це не зовсім правильне твердження.

Бухгалтерський облік - аналізує дані минулих періодів, в той час як управлінський облік – дає аналіз масиву даних не тільки минулого, а й сьогодення, а також займається прогнозуванням майбутнього. Саме управлінський облік можна назвати гнучким, він діє за нормами внутрішнього обліку компанії, що заснований на своїх економічно-обґрунтованих нормативних показниках.

Управлінський облік – є відображенням підприємства, в такій формі, щоб було зручно сприймати інформацію.

Суттєве місце у прийнятті управлінських рішень належить інформаційним передумовам. Можливості вирішення завдання різко зростають коли планові і бухгалтерські дані виявляються зіставними, а інформація про об'єкти обліку достатньо аналітична. Наприклад, інформація про виробничі витрати чітко відображає їх цільове спрямування, планування і облік витрат ведеться за центрами їх виникнення і центрами відповідальності [3].

Організація бухгалтерського управлінського обліку на підприємстві, як зазначає Н. І. Копняк, передбачає три етапи [4]:

- методологічний;
- технічний;
- організаційний.

Перший етап – методологічний, він передбачає вибір моделі управлінського обліку, об'єкти і методи обліку витрат визначаються від його мети, а також елементи бухгалтерського обліку, що є необхідним для формування інформації, потрібної для ухвалення управлінських рішень. Це може бути план рахунків управлінського обліку, складання калькуляційних статей і т.д.

На другому етапі відбувається вибір реєстру та форма внутрішньої звітності аналітичного обліку. На цьому етапі буде ще

розумно сформулювати шляхи і напрямки руху внутрішньої інформації підприємства.

За розподіл обов'язків між працівниками системи управлінського обліку відповідає третій – організаційний етап.

Чумаченко М.Г. зазначає, що “на відміну від обліку витрат в управлінському обліку наголос робиться на складання попередніх кошторисів затрат, на оперативне виявлення відхилень від кошторисів, на систематичний аналіз витрат виробництва і варіантів управлінських рішень на базі оцінки їх собівартості” [5].

Можна сказати, що одним з напрямків покращення системи звітності та обліку є розвиток саме управлінського обліку, що забезпечує конкурентоспроможність економіки. Для вдосконалення підприємства, варто звертати увагу на процес прийняття і підготовки управлінських рішень, він має бути поетапно підготовлений і обґрунтований.

Управлінський облік — це підсистема обліку, пов'язана із забезпеченням менеджменту підприємства інформацією для використання у плануванні, контрольних діях і в прийнятті управлінських рішень.

В основу системи управлінського обліку покладено інформаційну систему, яка використовує вхідну інформацію та відповідні процеси з метою одержання результатів, що відповідають точно визначеним цілям управління.

Його інформаційна база використовується всіма функціями управління, в тому числі функціями планування, контролю та оцінки з метою прийняття управлінських рішень.

Роль та значення управлінського обліку полягає ще й у тому, що за його допомогою стає можливим надати інформаційну підтримку у разі вибору оптимального процесу управління з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

У сфері діяльності сучасного управлінського обліку входять також процеси регулювання різноманітних ризиків. Він займається інформаційним забезпеченням, регулюванням фінансової діяльності за допомогою ключових показників та індикаторів, а також впроваджує стратегію та тактику в сфері планування підприємства, що відстежує роботу системи з управління якіст [6].

Система управлінського обліку здійснює конкретну адресну допомогу управлінню та дає відповіді на найважливіші питання:

- 1) На якій стадії сталого розвитку знаходиться організація?
- 2) Які найважливіші цілі для подальшого розвитку?
- 3) Який набір дій сприятиме якнайшвидшій реалізації намічених цілей?

Крім того, у функції управлінського обліку входить попередження керівництва про наявні для підприємства проблемні ситуації. Проблеми можуть виникнути у разі недосягнення поставленої мети, наприклад, у сфері організації виробництва. Проблеми можуть траплятися на різних рівнях управління - як на середніх, так і на нижчих ланках, у різних відділах та функціональних службах

Фахівці у сфері управлінського обліку повинні займатися, насамперед, процесами гармонізації двох основних проблем – забезпечення стабільності у роботі підприємства за ефективного виконання поставленої мети. Забезпечення стабільності слід пов'язувати із постійною перевіркою діяльності у межах прийнятих кордонів або наявних обмежувачів.

Причому встановлені обмеження пов'язані з бюджетною політикою підприємства, системою лояльності та мотивації співробітників, та іншими обмежувачами, прийнятими на підприємстві. У цьому сенсі роль управлінського обліку значно зростає. Тобто відповідність поставленим цілям у напрямі подальшого сталого розвитку підприємства вимагає постійної присутності управлінського обліку, щоб була можливість бачити та відстежувати всі прогресивні моменти.

Хочеться зазначити, що поняття управлінського обліку охоплює всі аспекти діяльності як підприємства в цілому, так і всіх його підрозділів, а саме такі, як соціальні, психологічні, виробничі, використовуючи при цьому засоби і методи обробки економічної інформації. Організація управлінського обліку на підприємствах здійснюється з метою забезпечення менеджерів різних рівнів управління достовірною, об'єктивною, аналітичною інформацією для прийняття ними оперативних управлінських рішень.

Отже, управлінський облік є інструментом управління підприємством, він об'єднує майже всі функції управління (облік, координацію, планування, аналіз, контроль, прийняття рішень). Можна сказати, що для роботи підприємства в умовах вільної конкуренції, зростання його потенціалу, створення інфраструктури

та ефективності його функціонування є необхідним застосування заходів, спрямованих на поліпшення управлінського обліку на підприємстві.

Література

1. Рожелюк В.М. Значимість та роль управлінського обліку в системі менеджменту переробних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Економічна діагностика підприємств. Інноваційна економіка 5'2012 [31] Всеукраїнський науково-виробничий журнал С. 120-122. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream.pdf>
 2. Марушак Л., Павликівська О. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2015. Вип. 2 (13). С. 237-244. URL:<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mlasuo.pdf>.
 3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні : аналіз стану та перспективи розвитку. К. : ЦУЛ, 2007. 522 с.
 4. Копняк Н. І., Горбатюк І.В. Організація управлінського обліку на підприємстві *Економічні науки* 7 Облік і аудит URL:http://www.rusnauka.com/32_PRNT_2013/Economics/7_148980.doc.htm
 5. Чумаченко М.Г. Управлінський облік потребує підтримки. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2003. № 5. С.3-7.
- Косташ Т.В., Смола М.Р. Роль управлінського обліку в прийнятті управлінських рішень. *Електронний фаховий журнал «Ефективна економіка»*. №10, 2021. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9442>

УДК 657.1

Лінник Б.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Писаренко Т.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

БЮДЖЕТНИЙ ОБЛІК: СУТЬ, ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ

Бюджетний облік ведеться в установах, які утримуються за рахунок бюджетних коштів. Облік у бюджетних установах «є інструментом, що дає змогу здійснювати керівництво процесом виконання бюджету, сприяє дотриманню фінансової дисципліни і режиму економії у витрачанні бюджетних коштів, виявленню додаткових доходів бюджету, що забезпечує виконання бюджетом його основної функції, а саме, раціонального розподілу і перерозподілу національного доходу і дотримання необхідних пропорцій в розвитку суспільства» [1].

В історії бюджетного обліку виділяють радянський період і період незалежності. У становленні і розвитку бюджетного обліку в радянський період можна виділити такі етапи.

Етап перший: 1917-1938 рр. [2]. Бюджетний облік вівся за простою системою відповідно до трьох планів рахунків: а) для обліку операцій з виконання кошторису витрат за бюджетом; б) для обліку операцій з позабюджетними коштами; в) для обліку операцій в нестатутних підсобних господарствах. Методика бюджетного обліку визначалася «Інструкцією з рахівництва і звітності для урядових адміністративних установ» (1923 р.), «Інструкцією з ведення обліку за простою системою» (1927 р.), «Інструкцією про бухгалтерський облік за простою системою в установах, що знаходяться на Державному бюджеті СРСР» (1932 р.).

Етап другий: 1939-1955 рр. [2]. У цей період запроваджується подвійна система обліку. У 1938 р. затверджується «Інструкція про бухгалтерський облік за подвійною системою обліку в установах, що знаходяться на державному і місцевих бюджетах» та «Інструкція про бухгалтерський облік (за простою системою) в установах, що знаходяться на державному і місцевих бюджетах». Перша передбачала роздільний облік виконання кошторису за бюджетом і позабюджетними коштами, операцій щодо капітальних вкладень і підсобних господарств на системі госпрозрахунку. У цьому ж 1938 році було затверджено єдиний план рахунків для обліку виконання кошторисів. Підсобні господарства повинні зобов'язували користуватися планами рахунків відповідних галузей народного господарства. У зв'язку з цим бюджетні установи стали складати і подавати два окремі баланси: за бюджетними коштами і за результатами госпрозрахункової діяльності. Отже, система ведення бюджетного обліку стає уніфікованою для відповідних бюджетних установ і організацій..

Етап третій: 1955-1987 рр. [2]. У 1955 році приймають важливий норматив, який визначає методологію складання бухгалтерської звітності. Мова йде про «Положення про бухгалтерську звітність і баланси в установах і організаціях, що знаходяться на Державному бюджеті СРСР». Розробляються нові інструкції з бухгалтерського обліку за подвійною і простою системами. Для установ, які ведуть облік за подвійною системою,

затверджують єдиний план рахунків. Саме цей норматив дає можливість складати загальний баланс з виконання кошторису витрат бюджетної установи. У 1958 р. Міністерство фінансів СРСР затверджує «Методичні вказівки з бухгалтерського обліку в централізованих бухгалтеріях бюджетних установ». Автоматизація облікових процесів зумовила розробку спеціальних облікових реєстрів для машинної обробки облікової інформації

Етап четвертий: 1988-1999 рр. [2]. Цей період охоплює останні радянські і перші пострадянські роки. Розвиток бюджетного обліку в цей час характеризується:

- паралельними процесами централізації та певною децентралізацією обліку;
- поширенням автоматизації облікових операцій з використанням спеціалізованих облікових програм;
- остаточним переходом бюджетних установ на подвійну систему обліку;
- кардинальними змінами у нормативному забезпеченні обліку в бюджетних установах (особливо після 1991 року);
- появою Державного казначейства та розробкою системи казначейського контролю за використанням бюджетних коштів.

Етап п'ятий: з 2000 р. до наших днів. Починається новий період у розвитку бюджетного обліку, який визначається:

- впровадженням нового плану рахунків бухгалтерського обліку в бюджетних установах;
- впровадженням нових облікових реєстрів і форм звітності.

Отже, бюджетний облік є важливою складовою облікової системи України. Саме тому, вивчаючи діючу методику обліку у бюджетних установах, важливо знати історію його розвитку.

Література

1. Облік у бюджетних установах : Навчальний посібник. / за ред. Леся В.С. Чернігів: Десна Поліграф, 2016. 560 с.
2. Історія розвитку бюджетного обліку. URL: https://pidru4niki.com/13761025/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/istoriya_rozvitku_byudzhetnogo_obliku (дата звернення 22.11.2021р).

УДК 316.77

Лінник Б.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький Національний технічний університет

ДІЛОВИЙ ЕТИКЕТ: ФУНКЦІЇ, ПРИНЦИПИ, ПРАВИЛА

Знання ділового етикету в світі дуже важливе. Без нього ми не зможемо уникнути промахів або згладити їх доступними, загальноприйнятими способами. Тому основну функцію або сенс етикету ділової людини можна визначити як формування таких правил поведінки в суспільстві, які сприяють взаєморозумінню людей в процесі спілкування.

Сучасний діловий етикет – це глибоке знання пристойності, уміння тримати себе в колективі так, щоб заслужити загальну повагу і не образити при цьому своєю поведінкою іншого. За рівнем культури поведінки співробітника компанії і за його вмінням спілкуватися з клієнтами можна судити про все колективі цієї фірми.

Можна виділити дві основні функції ділового етикету:

- формування певних правил поведінки, які сприяють взаємодії людей під час спілкування;
- зручність, тобто раціональність і практичність у взаємодії, тобто дотримання етикету не тому, що треба, а правильно з боку шанобливого ставлення.

Основними принципами ділового етикету є:

- пунктуальність;
- конфіденційність;
- увага до оточення;
- грамотність.

Якщо дотримуватись цих всіх принципів у діловому спілкуванні, то ваш партнер зрозуміє, що з вами без вагань можна мати справу і не хвилюватися за те, чи ви добре виконаєте дане завдання.

У більшості випадку використовується «протокол перших секунд», який включає вітання, представлення, звернення і рукостискання. Етикет ділової людини не допускає фамільярності, тому звертатися слід або на ім'я та по батькові або лише на ім'я.

Джен Ягер сформулювала шість основних заповідей ділового етикету [1]:

1. Потрібно робити все вчасно. Запізнення відразу може скласти про вас погане враження, навіть до першої зустрічі «лице в лице».

2. Не можна говорити зайвого. При зустрічі інформація має подаватися тільки у справі, якщо ви будете відхилятися від теми і говорити непотрібне, то співрозмовник не буде сприймати вас серйозно.

3. Потрібно бути люб'язним, доброзичливим та привітним.

4. Думати не тільки про себе, а і про інших. Давати колегам слово та прислухатися до їхніх порад.

5. Одягайтеся, як належить.

6. Говоріть і пишійть гарною мовою.

Отже, дотримання ділового етикету при розмові, листуванні може справити хороше враження про вас на інших людей. Якщо ви знаєте правила цього етикету, то вам буде дуже просто знайти спільну мову з людьми. Тому що виховані, пунктуальні, грамотні особи завжди приваблюють.

Література

1. Ягер Дж. Діловий етикет. Як вижити і процвітати у світі бізнесу. М., 1994. С. 17-26.

УДК 316.77

Лісецька Є.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький Національний технічний університет

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПЕРШОГО ВРАЖЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ

У наш час люди постійно розвиваються, заводять нові знайомства і розширюють свої зв'язки. При спілкуванні з новими людьми в нас складається певне перше враження про них. Від першого враження про людину залежить наше подальше ставлення до неї. Якщо перше враження є позитивним, то ми будемо більш відкритими з цією людиною і, відповідно, навпаки.

Виділяють три основні фактори формування першого враження про людину: фактор привабливості, фактор ставлення до нас, фактор переваги. Подамо їх коротку характеристику.

1) Фактор привабливості. Відповідно до відомого прислів'я, «як не крути, а зустрічають нас за одягом». Дійсно, при першій зустрічі ми перш за все звертаємо увагу на зовнішній вигляд нашого співрозмовника – на одяг, зачіску, взуття, охайність. Людям притаманно вважати, що охайність, акуратність, смак в одязі обов'язково вказують на позитивні якості нового знайомого.

2) Фактор ставлення до нас. Людей, які добре до нас ставляться або розділяють важливі для нас ідеї, ми оцінюємо позитивно і за іншими показниками. Адже кожна людина хоче, щоб її цінували, поважали, підтримували її думку і захоплювалися нею.

3) Фактор переваги. Якщо ми зустрічаємо людину, яка нас перевершує за якимось важливим для нас показником, то ми сприймаємо її більш позитивно, ніж тоді, коли вона є нам рівна або ми її перевершуємо в чомусь.

Перше враження – це справді ефект, який формується у людини під впливом різних факторів, наведених вище. Але не завжди ці фактори бувають правильними. Важливо пам'ятати, що перше враження не дає точного уявлення про людину і ніхто не застрахований від помилок.

Отже, ми дослідили, що не слід надто категорично судити про людину по першому враженню.

Література

1. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підруч. Вид. 2-ге, без змін. К.: КНЕУ, 2004. 384 с.

УДК 657

Лішук М.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Московчук А.Т.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

**СУТЬ І СКЛАДОВІ АНАЛІТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ**

Відповідно до П(С)БО 8 «нематеріальний актив визначається, як немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Немонетарні активи, в свою чергу, трактуються як усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей»[1].

Для більшості активів обліковими регламентами чітко визначено одиниці їх обліку. Так, для основних засобів цією одиницею є об'єкт, а для запасів – їх найменування чи однорідна група (вид). Водночас у випадку з нематеріальними активами у нормативно-правових документах чітко не встановлені одиниці їх обліку. Із норм п. 5 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» можна зробити висновок, що одиницею обліку цього виду активів є об'єкт.

Для того, щоб об'єкт визнали нематеріальним активом потрібно щоб він відповідав певним критеріям (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії визнання нематеріальних активів

Критерії відповідності визначення нематеріальних активів	Критерії визнання нематеріальних активів
1	2
1. Немонетарність	1. Існування ймовірності одержання економічної вигоди від використання активу

Продовження табл. 1

1	2
2. Відсутність фізичної субстанції	2. Можливість достовірного визначення вартості
3. Можливість ідентифікації	-
4. Підконтрольність	-

Нематеріальні активи мають свою первісну вартість, яка вноситься до балансу підприємства. «Нематеріальний актив отриманий у результаті його розроблення, слід відобразити в балансі, якщо підприємство має:

- намір, технічні засоби та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, придатного для реалізації або використання;
- змогу отримати майбутні економічні вигоди від реалізації або використання нематеріального активу;
- інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних із розробленням нематеріального активу.

Якщо нематеріальний актив не відповідає зазначеним критеріям визнання, то витрати, що пов'язані з його придбанням або створенням, визнаються витратами звітного періоду, протягом якого вони були здійснені» [2, с.3].

Зростання ролі нематеріальних активів з позицій поточних і перспективних результатів діяльності підприємств в умовах інноваційної економіки зумовлює необхідність розробки методичних підходів до аналізу їх використання. Критичним в даній ситуації є те що чіткої методики аналізу наявності та ефективності використання нематеріальних активів немає. Більшість вчених дотримуються думки, що оскільки нематеріальні активи є складовою оборотних активів як і основні засоби, то завдання, етапи і складові проведення аналізу в них однакові. Та все ж науковці формують методичні підходи до аналізу нематеріальних активів і виділяють певні складові аналітичного дослідження (табл. 2).

Для проведення аналізу нематеріальних активів, згідно із запропонованими підходами, використовують традиційні способи, які дають можливість виявити тенденції зміни їх величини, динаміку показників ефективності використання нематеріальних

активів та способи факторного аналізу, які забезпечують визначення міри впливу факторів на показники ефективності.

Таблиця 2

Складові аналітичного дослідження використання нематеріальних активів на підприємствах

Автор	Складові аналізу нематеріальних активів
Банасько Т.М. [3, с. 30-33; 4, с. 6-11]	1. Аналіз частки нематеріальних активів у майні підприємства. 2. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 3. Аналіз структури нематеріальних ресурсів, наявних на підприємстві. 4. Аналіз ефективності нематеріальних активів. 5. Аналіз впливу факторів на ефективність використання нематеріальних активів. 6. Аналіз резервів збільшення обсягів виробництва за рахунок використання нематеріальних об'єктів
Череп А.В., Пухальська А.П. [5, с. 468- 477]	1. Аналіз забезпеченості нематеріальними активами. 2. Аналіз наявності та руху нематеріальних активів. 3. Аналіз ефективності використання нематеріальних активів
Вакун О.В. [6, с. 137-140]	1. Аналіз обсягу та динаміки нематеріальних активів. 2. Аналіз структури нематеріальних активів у розрізі різноманітних класифікаційних ознак. 3. Аналіз дохідності (ефективності використання) нематеріальних активів. 4. Інтегрована оцінки використання нематеріальних активів. 5. Аналіз обсягу, структури (за різними ознаками), динаміки і ефективності використання нематеріального капіталу

Джерело: сформовано на основі [3, 4, 5, 6]

Отже, аналітичне дослідження нематеріальних активів дає можливість обґрунтувати шляхи підвищення ефективності їх використання, а виокремлення складових аналізу залежить від цілей його проведення.

Література

1. П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]: затв. постановою Міністерства фінансів України від 1810.1999р. № 242. URL: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO8.aspx>.

2. Карпова В. Бухгалтерський облік нематеріальних активів : визнання й оцінка. Ліга&Закон. 2017. С. 3.
3. Банасько Т.М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні. *Економіст*. 2010. №2. С. 30–33.
4. Банасько Т.М. Економічний аналіз використання нематеріальних активів: значення та методика здійснення. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2009. №4 (50). С. 6–11.
5. Череп А.В., Пухальська А.П. Аналіз забезпеченості та ефективності використання нематеріальних активів машинобудівними підприємствами Запорізького регіону. *Міжнародний збірник наукових праць ЖДТУ*. 2011. Випуск 1 (19). С. 468–477.
6. Вакун О.В. Концептуальна модель економічного аналізу нематеріальних активів. *Інноваційна економіка*. 2012. №6. С. 137–140.

УДК 657

Ліщук М.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Глущкевич Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ З ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ

Товарні запаси є основним об'єктом операційної діяльності торгівельних підприємств. Від правильного управління ними залежить фінансовий результат торгівельного підприємства та витрати на зберігання і реалізацію запасів, що в свою чергу вимагає належного відображення в обліку і звітності.

Загальні положення методики обліку товарних запасів підлягають відображенню в обліковій політиці торгівельних підприємств, яка буде індивідуальною для кожного з них. «...фіксування товарних запасів в обліковій політиці на торгівельному підприємстві – один з найважливіших етапів, адже від прийнятих облікових оцінок залежить фінансовий результат діяльності. Розпорядчим документом, який визначає напрямки облікової політики підприємства і обов'язково має бути складений та затверджений керівником підприємства, є наказ про облікову політику»[2].

Основними складовими облікової політики є методика обліку, організація облікової роботи та технічні аспекти організації обліку.

У обліковій політиці торговельного підприємства обов'язково має розкриватися інформація щодо обліку товарних запасів: визначення і первинна оцінка запасів, одиниця обліку запасів, облік транспортно-заготівельних витрат, методи оцінки запасів при їх вибутті, особливості нарахування торговельної націнки та інші.

Важливим елементом первісної оцінки товарів, є транспортно-заготівельні витрати, які можна обліковувати за одним із методів: внести до собівартості придбаних товар, відобразити загальною сумою на окремому субрахунку [2].

П(С)БО 9 [2] визначені і методи оцінки запасів при їх вибутті:

- ідентифікованої собівартості;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- нормативних затрат [2].

У обліковій політиці необхідно зауважити і на організаційні моменти обліку товарних запасів, зокрема відповідальних осіб за ведення обліку на складі чи у місці їх реалізації, переліку осіб, відповідальних за оприбуткування і реалізацію товарних запасів, організацію аналітичного обліку товарних запасів, організацію процесу тощо.

Останньою складовою облікової політики має бути вибір програмного забезпечення для обліку товарних запасів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» від 20.10.1999 року № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 07.11.2021).

2. Пушкар М.С. Облікова політика і звітність. Тернопіль: Карт-бланш, 2003. 141 с.

УДК 657

Логін Д.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Головацька С.І.**, к.е.н., професор
Львівський торговельно-економічний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОЦІНКИ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

На основі ретельних досліджень різними джерелами інформації, про термін «біологічні активи» можна сказати, що це визначення є недосконалим. У Міжнародному стандарті П(С)БО 30: «Біологічний актив – це тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди».

На основі всебічного дослідження та узагальнення існуючої термінології пропонується таке визначення біологічних активів: біологічні активи – це сукупність біологічних ресурсів, що достовірно оцінені, контрольовані та ідентифіковані підприємством, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або поточні і додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди. Одним із методів пізнання, дослідження, вивчення об'єктів чи явищ є класифікація, тобто поділ на класи на основі визначених загальних ознак об'єктів і закономірностей зв'язків між ними.

Отже, за видом господарської діяльності біологічні активи поділяються на сільськогосподарські та інші біологічні активи, непов'язані з сільськогосподарською діяльністю. До сільськогосподарських відносяться біологічні активи, які здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, які призначені для продажу, або використання у сільськогосподарській діяльності.

Інші біологічні активи, непов'язані з сільськогосподарською діяльністю, визнаються:

– запасами, якщо вони не використовуються в сільськогосподарській діяльності та утримуються для продажу або напрямки їх використання невизначено;

– основними засобами, якщо вони використовуються в іншій діяльності ніж сільськогосподарська, та очікуваний строк їх використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

В залежності від галузі сільськогосподарські біологічні активи поділяються на:

- біологічні активи рослинництва;
- біологічні активи тваринництва.

В свою чергу розглянемо детальніше біологічні активи рослинництва та тваринництва. Об'єктом бухгалтерського обліку біологічних активів рослинництва можуть бути види сільськогосподарських рослин (зернові, кормові, олійні, ефіроолійні, технічні, прядивні, овочеві, лікарські, квіткові, плодові та ягідні рослини, виноград, картопля тощо), або однорідні групи біологічних активів, які складаються з підвидів сільськогосподарських рослин (озимі та ярі зернові, кісточкові, зерняткові, горіхоплідні тощо), або окремих культур (ячмінь, кукурудза, соняшник тощо).

Об'єктом бухгалтерського обліку біологічних активів тваринництва можуть бути види тварин (велика рогата худоба, свині, вівці, птиця, хутрові звірі, сім'ї бджіл тощо) або однорідні групи біологічних активів, які складаються з певних статевовікових (технологічних) груп (корови і бики-плідники основного стада, свині і хряки-плідники основного стада, тварини на вирощуванні та відгодівлі тощо).

Наступна класифікація: за ознакою зрілості розрізняють зрілі і незрілі біологічні активи. *Зрілими* біологічними активами є: – поточні біологічні активи, що досягли певної кондиції, наприклад тварини і птиця – при досягненні ними певної живої маси і категорії вгодованості; – довгострокові біологічні активи, здатні регулярно давати сільськогосподарську продукцію і додаткові біологічні активи. До них відносяться сади і виноградники які досягли плодоношення; тварини основного стада (корови, вівці, кози, свиноматки) – після отримання першого приплоду, відлучення приплоду від маток і т.д.

Незрілі біологічні активи включають багаторічні насадження (сади, виноградники, ягідники), які не досягли пори плодоношення;

ремонтний молодняк – для поповнення основного стада; тварин і птицю на вирощуванні та відгодівлі.

За строком використання біологічні активи поділяються на:

- поточні біологічні активи;
- довгострокові біологічні активи;
- незрілі довгострокові біологічні активи.

Поточні біологічні активи - біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Довгострокові біологічні активи - усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами. До довгострокових біологічних активів відносяться багаторічні насадження, зокрема сади, виноградники, плантації хмелю і ягідних культур, багаторічні трави тощо, а також тварини основного стада ВРХ, свиней, коней, овець. При цьому тварини основного стада у птахівництві, кролівництві і звірівництві визнаються поточними біологічними активами.

До незрілих довгострокових біологічних активів відносяться біологічні активи, операційний цикл створення яких перевищує 12 місяців (крім тварин на вирощуванні та відгодівлі), які у звітному періоді ще не здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи визначеної якості, зокрема, багаторічні насадження (сади, виноградники, ягідники тощо), що не досягли пори плодоношення.

Отже, важливе значення для ефективного ведення бухгалтерського обліку біологічних активів має чітке розуміння їх економічного змісту та класифікації з нормативної та наукової точок зору. За результатами дослідження поняття біологічних активів можна зробити висновок, що ця категорія є однією з найважливіших у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство». URL: http://minfin.gov.ua/control/publish/artide/main?art-id=92410&cat_id=92408.

2. Облік і фінанси АПК: освітній портал. URL: <http://magazine.faa.org.ua/ponyattva-biologichnih-aktiviv-ta-ih-klasifikaciya.html>
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>

УДК 657

Луценко В.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІКИ РЕВ'Ю ПРИ ПРОВЕДЕННІ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ

На сьогоднішній день жоден бізнес не може розвиватися та процвітати без певних інструментів бізнес-аналізу. Вони життєво необхідні для прийняття ефективних рішень. Такими інструментами виступають техніки бізнес аналізу, яких існує близько п'яти десятків.

Особливої уваги заслуговує методика, яка отримала назву Reviews (огляди, розбори). Вона використовується для оцінки змісту робочого продукту. Для бізнес-аналізу робочих продуктів проводяться різні види оглядів. Кожен з них орієнтований на потреби організації та бізнес-аналізу і використовує такі параметри:

- Завдання: визначення мети огляду.
- Методи: визначення формального або неформального способу проведення огляду.
- Учасники: визначення того, хто повинен брати участь у діяльності з огляду [1, с.326].

Завдання можуть включати одну або кілька цілей, наприклад: усунути дефекти; забезпечити відповідність специфікаціям або стандартам; довести робочий продукт до стану завершеності та коректності; досягти консенсусу щодо підходу або рішення; відповісти на запитання, вирішити проблему або вивчити альтернативи; ознайомити рецензентів з робочим продуктом; виміряти якість робочого продукту.

Під час проведення оглядів бізнес-аналітики зазвичай використовують такі методи:

- **Перевірка.** Це офіційна методика, яка включає швидкий огляд робочого продукту, індивідуальний огляд, реєстрацію дефектів, групову консолідацію дефектів та забезпечення послідовного виконання внесених змін. Основна увага тут спрямована на усунення дефектів та створення високоякісного робочого продукту. Хоча зазвичай вона виконується колегами, його також можуть використовувати для оглядів зацікавлені сторони.

- **Офіційний покроковий огляд** (також відома як командна перевірка). Це офіційна методика, яка використовує індивідуальний огляд і дії з консолідації команди, які часто зустрічаються під час інспекції. Покроковий огляд використовуються для огляду як колегами так і зацікавленими сторонами.

- **Огляд окремого питання** (також відомий як технічний огляд) Це ще одна офіційна методика, зосереджена або на одному питанні, або на стандарті, за яким рецензенти проводять ретельну перевірку робочого продукту перед спільним оглядом, який проводиться з метою вирішення проблеми.

- **Неформальний покроковий огляд.** Це неформальна техніка, за допомогою якої бізнес-аналітик переглядає робочий продукт у його чорновому стані та запитує зворотний зв'язок. Експерти з огляду можуть зробити мінімальну підготовку перед спільним оглядом.

- **Відділ перевірки.** Це неформальна техніка, за якої експерт з огляду, який не брав участі у створенні робочого продукту, надає усний або письмовий відгук.

- **Передача.** Це неформальна техніка, за якої кілька рецензентів надають усний або письмовий відгук. Робочий продукт може бути переглянутий у загальній копії робочого продукту або переданий від однієї особи до іншої.

- **Ситуативна техніка.** Це також неформальна техніка, за допомогою якої бізнес-аналітик звертається за неформальним оглядом або допомогою до колег.

Останнім елементом є учасники. Ролі учасників, які беруть участь у будь-якому конкретному огляді, залежать від цілей огляду, вибраної техніки та організаційних стандартів, які можуть бути на місці. У деяких ситуаціях наглядач або керівник може бути одним

із рецензентів через свою компетентність. У таких ситуаціях модератор намагається уникнути негативного впливу на рівень неупередженості інших учасників або недоречного впливу на рішення команди.

Взагалі, виокремлюють чотири ролі учасників: автор робочого продукту, рецензент, координатор та секретар. Функції автора полягають в наданні інформації про робочий продукт, в розгляді пропозицій та зауважень. Також саме він вносить зміни в робочий продукт після огляду.

Рецензентом можуть бути колеги або зацікавлена сторона. Ця особа перевіряє робочий продукт відповідно до цілей огляду. Важливо, що для перевірки виявлення дефектів рецензент перевіряє робочий продукт саме перед сеансом перевірки та веде облік як виявлених дефектів, так і пропозицій щодо покращення.

Щодо координатора, то він полегшує сесію огляду, зосереджує учасників на цілях огляду та забезпечує охоплення кожного відповідного розділу робочого продукту. Підтверджує, що рецензенти перевірили робочий продукт перед початком сесії, і гарантує, що всі рецензенти беруть участь в огляді.

Секретарем є нейтральний учасник із сильними комунікативними навичками. Його обов'язками є документування всіх недоліків, пропозицій, коментарів, проблем, занепокоєнь та невіршених питань, які виникають під час сесії огляду.

Техніка оглядів при проведенні бізнес-аналізу має вагомий переваги. По-перше, ця техніка може допомогти виявити дефекти на початку життєвого циклу робочого продукту, усуваючи необхідність дорогого усунення дефектів, виявлених пізніше в життєвому циклі. По-друге, деякі техніки огляду можуть виконуватися рецензентом у зручний час, замість того, щоб перериватися серед роботи для участі в нараді. І на кінець, усі сторони, залучені до огляду, беруть участь у кінцевому результаті і вони зацікавлені в якісному результаті.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015). *International Institute of Business Analysis (IIBA)*. URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf

2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Майборода А.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Мірошниченко О.В.**, к.е.н., доцент
Сумський державний університет

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Підґрунтям економічної інформації в компаніях є бухгалтерська інформація, яка задовольняє інформаційний запит внутрішнього та зовнішнього керівництва. Ефективне формування облікової політики сільськогосподарських підприємств пов'язане з багатьма завадами, з якими стикаються керівники під час ведення бізнесу. Питання організації бухгалтерського обліку було та лишається одним із трудомістким як в теорії, так і на практиці, оскільки вивчене недостатньо.

Проблеми даної категорії досліджувалися у статтях Бутинця Ф. [2], Белоусова Л. [1], Людвенко Д. [3] та інших відомих вчених та практиків. Аналізуючи ці роботи, стає явною доцільність подальшого опрацювання даної проблематики.

Мета роботи полягає в аналізі змісту та проблем формування облікової політики сільськогосподарських підприємств міста Суми.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» облікова політика — це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності [4].

У дослідницькій літературі існують несхожі трактовки цього терміну, як-от, наприклад, Бутинець Ф.Ф. вважає, що облікова політика є сукупністю конкретних часток організації обліку, які визначаються підприємством на основі загальноприйнятих норм [2]. Белоусова Л. розкриває облікову політику у широкому значенні – це управлінський облік, та у вузькому розумінні – це сукупність способів ведення обліку [1]. На нашу думку, найбільш влучним є визначення, висунуте Людвенко Д. [3], облікова політика – це

сукупність способів бухобліку, які містять в собі методи збору й оцінки фактів діяльності, погашення вартості активів, прийоми організації документообігу, інвентаризації, порядок застосування рахунків обліку, системи облікових реєстрів, обробки інформації та інші [3].

Нині формування облікової політики для цілей бухгалтерського обліку сільськогосподарських компаній пов'язане з певними перешкодами, а саме: облікова політика фірм в даній галузі не аналізується в теорії та практиці як апарат управління економічним суб'єктом; недосить повно досліджені організаційні, технічні та методичні площини облікової політики; під час формування положення не усіма сільськогосподарськими компаніями враховуються галузеві особливості їх діяльності.

В результаті аналізу робіт вчених-обліковців з проблемних моментів організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах, було окреслено три глибокі підходи до наукової вагомості даної проблематики. Так, методологічний курс визначає форсування впливу на методику та організацію бухгалтерського обліку на шаблі державного галузевого керування. Системний окреслює нарощення впливу на покращання організації обліку, як невіддільної інформаційної системи, а розвиток біхевіорального курсу завбачає вплив саме бухгалтера на організацію обліку, тобто мається на увазі його фаховий статус.

Нами було розглянуто і проаналізовано наявність чинних наказів про облікову політику та їх додатків на сільськогосподарських підприємствах Сумської області Сумського району (табл. 1).

Таблиця 1

Наявність облікової політики та додатків до неї на
сільськогосподарських підприємствах
Сумської області Сумського району*

Підприємства	Наказ про облікову політику	Графік докумен-тообігу	Робочий план рахунків	Посадові інструкції
1	2	3	4	5
ТОВ «Арістей»	+	+	+	–
ТОВ АФ «Лан»	+	+	–	–

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
ТОВ АФ «Степ»	+	–	–	+
ТОВ «Агронива»	–	–	–	–
ТОВ «Аграрне»	+	+	+	+

Джерело: складено автором на основі власних досліджень*

Проведений аналіз змісту і конструкції наказів про облікову політику досліджуваних підприємств демонструє, що лише деякі з них оформлюють наказ про облікову політику згідно з методичними рекомендаціями. Більшість досліджуваних фірм не складають додатки до наказу, що потребує перегляду такого формалізму.

Оцінка наказів про облікову політику аналізованих сільськогосподарських підприємств Сумського району надає підстави засвідчувати про наявність типових упущень під час їх складання, вирішальними з яких ми визначаємо:

- 1) відсутність будь-якого документу про облікову політику;
- 2) відсутність обов'язкових реквізитів;
- 3) присутність зайвої та відсутність потрібної інформації;
- 4) невичерпне розкриття розглянутими підприємствами елементів облікової політики;
- 5) відсутність або неповний обсяг додатків до наказу про облікову політику.

Для усунення ключових недоліків та поліпшення наказів про облікову політику сільськогосподарських підприємств необхідно провести ряд заходів з удосконалення чинного законодавства, суворо дотримуватися нормативних документів, регулярно підвищувати кваліфікацію облікових працівників.

Отже, керівництво сільськогосподарських підприємств має осмислювати негативний вплив формалізму під час формування облікової політики та впроваджувати цілеспрямовану діяльність зі створення, стабільного упорядкування й поліпшення системи обліку з метою забезпечення повною і достовірною інформацією зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Література

1. Белоусова Л. И. Учетная політика підприємства – основа составления финансовой отчетности. *Вісник СНУ ім. Даля*. 2008. № 1. С. 14–17.
2. Бутинець Ф. Ф., Малюча Н. М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Житомир, 2007. 511 с.
3. Людвенко Д. Система управлінського обліку та облікова політика в Україні. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2007. № 7. С. 14.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 1 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 25.11.2021).

УДК 339

Малицька К.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Застрожнікова І.В.**, д.е.н., доцент
Бердянський державний педагогічний університет

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-ТУРИСТИЧНОГО СЕРВІСУ

Диверсифікація - (лат. *Diversus* - різний та *facere* - робити) - це процес розподілу ресурсів (матеріальних, грошових та ін.) з метою розширення асортименту продукції, що випускається, збільшенням долі ринку або ринку збуту. Метою даного явища є максимізація прибутку та підвищення стабільності підприємства. Диверсифікацію, пов'язану зі зміною в діяльності компанії, називають диверсифікацією виробництва.

Основною відмінністю диверсифікації від диференціації є можливість розвитку відразу декількох незалежних друг від друга напрямків.

В межах диверсифікації виробництва виділяють незв'язаний і пов'язаний тип, який, у свою чергу, ділиться на вертикальну та горизонтальну диверсифікацію.

Перший тип диверсифікації також називають латеральним - він передбачає створення нової сфери діяльності, напрямок якої ніяк не пов'язаний з існуючою специфікою діяльності.

Наприклад, здача одного зі складів в оренду при використанні інших приміщень у основній діяльності.

Другий тип диверсифікації передбачає створення нової сфери діяльності, яка залежить від вже функціонуючих областей.

Наприклад, створення мережі бензозаправки підприємства, яке займається переробкою нафти.

Вертикальна диверсифікація відбувається, коли компанія вирішує розширити виробництво за рахунок «шагу» вперед або назад по виробничому ланцюжку. Наприклад, підприємство, що випускає болти і шайби, починає виробляти збірні одиниці.

Горизонтальна диверсифікація відбувається, коли компанія вирішує розширити асортимент продукції з урахуванням типовості виробничого циклу. Наприклад, виробники крему для обличчя починають випускати крем для повік. Найчастіше, новий продукт виходить під тим же брендом.

До переваг диверсифікації відносяться:

1. розширення ринків збуту;
2. вигідний перерозподіл вільних ресурсів;
3. зниження ризику банкрутства;
4. збільшення гнучкості та адаптивності;
5. повне завантаження наявних потужностей.

Сучасні підприємства готельного та туристичного сервісу активно диверсифікують свою діяльність. Послуги, що диверсифікують діяльність готелів та приносять готелям додатковий дохід, бувають найрізноманітнішими. Розпечені сучасним комфортом мандрівники вже не можуть уявити собі номери без фену або розетки для підключення ноутбука. Але і цього гостям вже недостатньо. Готельні комплекси йдуть на небачені хитрування, щоб заманити до себе туристів. Наприклад, в містечку Кий Ларго у Флориді є підводний готель з номерами в стилі Жюля Верна. У Міннесоті є готель, побудований на базі відновленої окружної в'язниці, що пропонує клієнтам ночувати в камерах за ґратами.

Готелі обладнують у себе «повністю житлові кімнати», що створюють ілюзію домашнього затишку, і навіть «творчі номери-люкс» зі спеціальними дошками в душових кімнатах, на яких можна записувати прийшли в голову великі ідеї, зручними для роздумів диванами, великою кількістю ігор-головоломок, міні-барами, заповненими «їжею для мозку», а також найсучаснішим електронним обладнанням, необхідним подорожуючим бізнесменам.

Навіть добре відомі і популярні в світі готелі користуються незвичайними способами заманювання туристів, надаючи їм, наприклад, сертифікат на покупку товарів на досить пристойну суму або пропонуючи дітям безкоштовні електронні ігри та відеокасети в номерах. Або спеціальне ліжко для собак, які подорожують разом з господарями, вартістю 90 євро за ніч. І готелі надають їм такі послуги, причому дохід від їх надання може становити від 20% до 40% в загальній структурі прибутку готелю.

Однак основною статтею додаткових доходів для готелів поки залишається організація різних конгресів, виставок та інших корпоративних заходів. У цьому сегменті українські готелі цілком уже можуть посперечатися з закордонними.

Щодо туристичних підприємств, то диверсифікація тут також дуже виражена. Зокрема, «класичні» туристичні фірми диверсифікують свою діяльність «сільським» туризмом.

Аграрний туризм – це потужний імпульс для розвитку та залучення активного населення та інвесторів, покращення інфраструктури, диверсифікації аграрного сектору економіки та росту якості життя сільського населення.

Література

1. Браймер К. Основи управління підприємствами та організаціями індустрії гостинності. *Alma mater: Вісник вищої школи*. 2015. -№6.
2. Застрожнікова І. В. Диверсифікація аграрного сектора туристичним підприємництвом в умовах діджиталізації. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 3. С. 346-353.
3. Застрожнікова І. В. Планування туристичного розвитку об'єднаних територіальних громад Приазовського регіону. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління розвитком територій»: збірник праць*. 2021. № 3. С. 346–352.
4. Кабушкин Н.І. Менеджмент туризму: навчальний посібник. 2-е видання. Мн.: Нове знання, 2013.
5. Макаров В.А. Диверсифікація, як інструмент розвитку сучасного підприємства. *Вісник уральського університету*, 2010, № 1(27).

УДК 657

Мандзюк А.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Овчарова Н.В.**, к.е.н.
Сумський державний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ РІВНЯ НАДХОДЖЕННЯ ЗАПАСІВ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Однією з умов успішного функціонування підприємств є ефективне використання такого важливого компонента оборотних активів як виробничі запаси. Відповідно, особливої актуальності набуває питання організації на належному рівні облікового процесу цього складника майна підприємства. Одним із аспектів успішного, конкурентоспроможного та ефективного підприємства є оптимізація рівня надходження виробничих запасів на підприємство. Забезпечити високий рівень виробництва неможливо без правильно обдуманого плану поставок сировини та матеріалів та їх зберігання.

Під час організування обліку та контролю на підприємствах потрібно велику увагу приділяти саме процесу постачання сировинних та товарних запасів. Методика прийняття рішень щодо обсягів придбання, аналізу наявних і потенційних постачальників, періодичності придбання запасів, умов та витрат на зберігання, аналізу придбання альтернативних виробничих запасів є індивідуальною для кожного окремого підприємства, тому рішення щодо наприклад, оптимального способу замовлення на підприємствах проводять за допомогою аналізу.

Система контролю та обліку запасів характеризується великою кількістю факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства. До загальних вимог, що висувуються до даних систем, можна віднести:

- орієнтованість на конкретного суб'єкта господарювання: швидкість поставки сировини та матеріалів, інформація про контрагентів;

- орієнтованість на ринок: відповідність ринковій стратегії; здатність до адаптації;

- орієнтованість на виробничий процес: систематичність контролю у процесі виробництва.

Особливістю виробничих запасів є те, що під час виробничого процесу вони повністю використовуються, і для наступного етапу виробництва необхідні нові. Для безперервної роботи підприємства на складі організації мають завжди знаходитись виробничі запаси в межах норм, передбачених для процесу виробництва.

Проте для оптимізації рівня запасів на підприємстві необхідно розбити даний процес на відповідні етапи, що допоможуть побудувати ефективну програму поставки запасів (рис. 1).

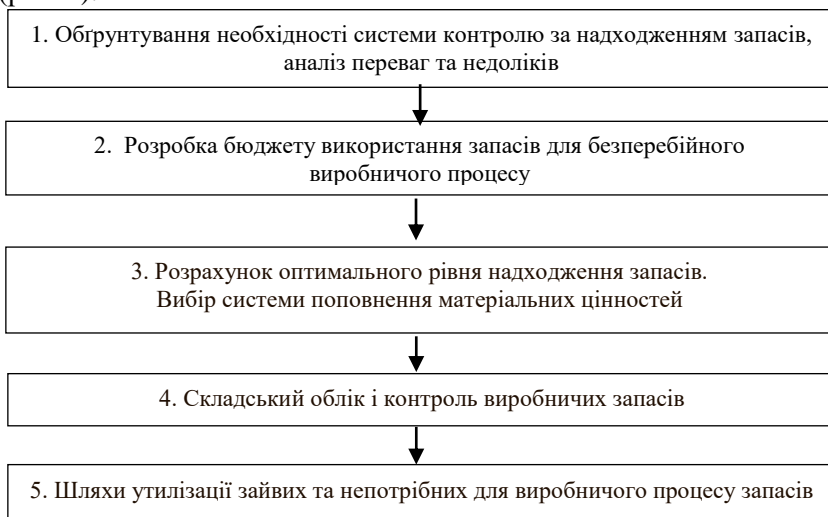

Рис.1 – Етапи побудови системи контролю за надходженням запасів

На першому етапі потрібно проаналізувати необхідність системи контролю за надходженням запасів, розібратися в мотивах та причинах створення даного процесу.

Тож мотивом для створення системи контролю та обліку запасів є:

- можливість контролювати та встановлювати графіки постачань виробничих запасів;
- можливість реагувати на коливання попиту;
- можливість своєчасного реагування на сезонні коливання виробництва;

- можливість негайного обслуговування покупців, що позитивно впливає на імідж підприємства;

- зведення до мінімуму простоїв у виробництві через відсутність запасних частин.

Дана система забезпечить безперебійну систему виробництва, що позитивно вплине на фінансовий результат, проте під час нормування поставок виробничих запасів на підприємство варто не забувати і про їх збереження, адже часто надмірні обсяги запасів потребують великих матеріальних затрат.

До негативних наслідків складування великих обсягів виробничих запасів належать:

- підвищення затрат на зберігання запасів, адже на утримання великих складів необхідні кошти;

- високий ступінь невизначеності попиту на товари чи послуги, що будуть створені з використанням таких запасів, можуть призвести до проблем з ліквідністю;

- погіршення якості запасів під час зберігання (усушка, псування), можливість крадіжок чи неефективного використання;

Другий етап включає в себе розробку бюджету витрачання запасів, для забезпечення виробничого процесу. Даний бюджет включає в себе склад та необхідну кількість виробничих запасів на кожен етап виготовлення продукції та на певний часовий проміжок.

Норми витрат кожного матеріалу потрібно прорахувати в технологічних картках, цим займається технолог, також варто прорахувати ціну кожного матеріалу відповідно з урахуванням рівня інфляції та врахувати ціни на доставку та зберігання даних матеріальних цінностей. Такі розрахунки необхідно розробити для всіх видів продукції та вирішити питання нормування рівня запасів, що буде легко зробити після складеного бюджету використання матеріалів.

Третім етапом під час обліку та контролю за матеріальними цінностями є розрахунок MRP (Materials Requirements Planning) - планування потреби в матеріалах - система планування виробничих ресурсів що включає розрахунок економічного розміру замовлення . Саме оптимальний рівень надходження запасів на підприємство є ключовим аспектом ефективного обліку та контролю.

Також варто проводити контроль повторних замовлень виробничих запасів, для чого потрібно знати щоденну потребу в сировині та час реалізації замовлення (час з моменту оформлення заявки до отримання її від постачальника). Це дає можливість визначити, за якого мінімально допустимого залишку сировини необхідно оформляти повторне замовлення (так звана точка замовлення). Обсяг замовлення також залежить від обсягу окремої закупівлі, частоти здійснення закупівель, умов поставки, способу доставки, порядку розрахунків з контрагентами тощо.

Четвертим етапом є складський облік та зберігання виробничих запасів, він включає правильно налагоджену та ефективну систему контролю за збереженням матеріальних цінностей.

Наступний і не менш важливий етап є вчасність позбавлення від зайвих запасів на складах. Одним з недоліків підприємств є накопичення так званих «мертвих» запасів, тобто тих запасів, які вже майже не мають шансу продатися, проте деякі власники вірять, що одного дня все таки цей запас знадобиться в майбутньому або буде використаний і принесе гроші, проте це все ілюзія, адже через такі хибні думки втрачаються економічні можливості фірми, а склади переповненні непотрібними запасами.

Метою ліквідації матеріальних цінностей є їх усунення за можливо максимальною ціною або за альтернативно низькими витратами. Приведемо декілька підходів, які допоможуть вирішити цю проблему:

- Балансування запасів. Переміщення зайвих запасів в інше територіальне відділення компанії, де цей товар потрібний. Це дає змогу не витратити грошові кошти для покупки товару, якщо вже були інвестовані засоби в запаси, які «збирають пил» в іншому відділенні компанії.

- Розміщення інформації в спеціальних сайтах Інтернет дозволяє продавати окремі найменування зайвих запасів за ціною, близькою до закупівельної вартості.

- Пожертвування на користь некомерційної організації.

- Також обов'язково необхідно ставити меншу ціну, якщо залишилась дуже невеликий обсяг, тобто створювати уцінку.

- Простий вивіз товару. Найменш бажана альтернатива. Але, принаймні, в цьому випадку вивільняється простір на складах і з'являється можливість списати собівартість товару. Але необхідно переконатися, що зроблені всі інші спроби для ліквідації зайвих запасів.

Серед проблем виробничого процесу, які часто стаються на підприємствах є розходження даних про стан і наявність на складах, з реально існуючою ситуацією, для цього періодично за виникненням потреби проводить перевірки певних номенклатурних груп виробничих запасів. Такі перевірки проводяться на підставі наказу керівника підприємства, і відповідно від даних результатів має проводитись відповідне коригування залишків запасів (оприбуткування лишків, списання недостач), а також виявлення винних матеріально відповідальних осіб та життєвих заходів для запобігання недостач у майбутньому.

Або ж як альтернатива робити повні інвентаризації виробничих запасів підприємства два рази на рік (замість одного разу, як раніше).

На великих фірмах для покращення та спрощення роботи, використовують комп'ютерні технології, за допомогою яких можна прослідкувати за рухом кожної одиниці запасів за допомогою магнітного штрихового кодування. Саме дані технології дозволяють постійно оновлювати данні про стан виробничих запасів на складах, при досягненні крапки замовлення, автоматично розміщувати замовлення через програму і враховувати інформацію про поповнення запасів. При цьому, інформація про реалізацію товарів надходить в систему управління товарними запасами, дебіторською заборгованістю і грошовими засобами і обробляється на основі вбудованого в систему модельного інструментарію.

Також варто звернутись до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які уможливають організацію мережі постачальників як сукупності взаємно залежних стратегічних партнерів у ланцюзі поставок, які обмінюються власною інформацією й ухвалюють спільні рішення з метою кращої координації й синхронізації виконання запитів щодо постачання, дані системи допоможуть налагодити мережу поставок

сировини і матеріалів і надають інформацію про контрагентів і чи варто з ними співпрацювати .

Отже, процес обліку і контролю рівня надходження виробничих запасів дуже складний процес, який потребує ефективної системи контролю, що зможе забезпечити підприємство оптимальним рівнем запасів для безперервного виробництва. Вирішення проблемних аспектів на підприємствах включає в себе як мінімальні вкладення у вигляді простого налагодження зв'язку між відділами чи прорахунок витрат на забезпечення виробництва запасами, так і затратні у вигляді купівлі нового комп'ютерного забезпечення та удосконалення систем комп'ютеризації, але все це повинно привести до єдиного завершення – отримання якнайкращого фінансового результату, внаслідок ефективного контролю надходження запасів. Наведені етапи дадуть змогу суттєво зменшити витрати суб'єктів господарювання, підвищити ефективність та забезпечити безперервність виробничого процесу та отримання максимального прибутку.

Література

1. Положення(стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999р. №245 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
3. Чабанюк О. А., Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві. *Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана*. 2011. № 34. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2011_34/statti/6_4.htm
4. Лишиленко О. В. Напрямки покращення методів оцінки списання виробничих запасів в системі аналізу беззбитковості виробництва продукції аграрних підприємств. URL: <http://www.rusnauka.com>
5. Світлична В.Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України. URL: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/716

UDK 339

**Markova M., PhD,
Bachev I., PhD,**
University of National and World Economy
Sofia, Bulgaria

RESEARCH EXAMINATION ON CURRICULA CONTENT FOR ACQUISITION OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANT (CPA) QUALIFICATION IN REPUBLIC OF BULGARIA

The Institute of Certified Public Accountants (ICPA) is the only national professional institution for all certified public accountants (CPA) in Bulgaria. The Institute is the professional organization of certified public accountants and registered auditors which ensures the professional deed of its members as well as the performance of audit procedures which comply both with the interest of society and the established professional and ethical standards.

The ICPA's activities are regulated by the Independent Financial Audit Act (IFAA) and the Institute's Statute. The functions of the Institute are outlined in Art. 36, Par. 1 of IFAA.

One of the main functions of ICPA is the organization and conduct of the examinations of the candidates for awarding a diploma of a certified public accountant and acquiring the legal capacity of registered auditor. The goal which ICPA has set for itself is to establish whether the candidates possess the necessary theoretical knowledge and practical skills to acquire the CPA qualification. To achieve this goal ICPA has developed normative documents (rules) which ensure both the objective examination of the professional knowledge and skills of candidates as well as the application of uniform principles for assessment of validity, reliability, impartiality, and completeness.

To be eligible to sit the exams the candidate must have had completed a certain set of university exams¹ regulated in Art. 14, Par. 1

¹ In accordance with Art. 15, Par. 1 of IFAA, a certified public accountant diploma shall be awarded upon successfully passing the following written examinations:

1. accounting, including the International Accounting Standards;
2. commercial law;
3. tax and social security law;

of IFAA. Exams covered by the Accountancy departments in universities in Bulgaria are in the following areas: *Principles of Accounting*, *Financial Accounting*, *Managerial Accounting*, *Financial Statements Analysis* and *Professional Ethics and Independence*. The exemption from exams from the aforementioned areas is based on defined disciplines and tuition hours.

We have conducted a comparison between the disciplines and their curricula offered by the three leading business universities in Bulgaria – University of National and World Economy (UNWE), University of Economics – Varna and University of Finance, Business and Entrepreneurship.

It is evident that for the *Principles of Accounting* area the contents of the curricula almost fully overlap. The logic behind the curricula is similar and it represents the well-established teaching traditions developed over the years. Some of the mandatory topics found in the curricula are: subject and method of accounting; elements of the accounting method; accounting principles; and accounts organization.

For the area of *Financial Accounting* the established teaching traditions play a major role in the formation of the curricula. The mandatory topics for this area relate to the accounting for the different accounting elements: assets, liabilities, income, expenses and equity. Additional mandatory topics consider the annual closing and preparation of financial statements. Some variations between curricula are caused by specific accounting elements such as biological and financial assets.

More curricula differences exist in the area of *Managerial Accounting*. This is due to the fact that this discipline is relatively new compared to *Principles of Accounting* and *Financial Accounting*. Universities have their own approaches for the formation of the curricula. Nevertheless, there are certain number of mandatory topics such as: cost-volume-profit (CVP) analysis; production cost calculation; budgeting; and cost classification for short-term decision-making and planning.

Curricula in the area of *Financial Statements Analysis* are mostly uniform. Mandatory topics are: expense and revenue analysis; human resources analysis; profit or loss analysis; and equity analysis.

The newest area in the training of certified public accountants is the area of *Professional Ethics and Independence*. The majority of universities introduced such discipline, while others implemented its topics in already existing disciplines. This is the reason why there are differences in this area between, on one hand, UNWE and University of Economics – Varna and, on the other hand, the University of Finance, Business and Entrepreneurship. Mandatory topics are: ethics and morals; codes of conduct; auditor's independence; code of ethics; and ethical standards.

We might make the following summary:

- ICPA sets requirements for the areas described in Art. 14, Par. 1 of IFAA in the form of clearly defined disciplines and tuition hours;

- In the context of curricula contents and tuition hours, there are areas whose curricula in the considered universities completely overlap. Such areas are: *Principles of Accounting* and *Financial Accounting*;

- There are areas with little differences in the curricula and the tuition hours: *Managerial Accounting* and *Financial Statements Analysis*;

- In some areas universities apply their own teaching approaches and there are considerable differences in the curricula. Such area is the *Professional Ethics and Independence*. These differences would result in the development of different skills among students. This issue can be resolved if ICPA, with the support of universities, establish a common strategy with uniform requirements;

- We have to conduct more researches in order to establish whether the current educational approaches are effective or not²;

- The research indicates that study material develops skills for posting journal entries and not skills for working with the tools of accounting, and skills for researching, analyzing, and interpreting financial information. Modification of the contents of the curricula would lead to a different set of knowledge and skills acquired by students after completing the respective discipline. As a result of the implementation of new teaching approach, students would develop the most important skill in today's labor market – the skill for independent and critical thinking. These new skills are of a crucial importance for the

² Such as “*Accountancy Education – Contemporary Approaches and Challenges*”, Markova, M. Bachev, I., 2021.

managerial and control functions needed in the real business world. Control functions are also important for their further auditing training at ICPSA.

Literature

1. Independent Financial Audit Act. URL: <https://www.ides.bg/en/> Access: 21.11.2021).
2. Rules of Procedure for the Organization and Conducting of Certified Public Accountant Examinations. URL: <https://www.ides.bg/en/candidates/> Access: 21.11.2021).
3. Markova, M. Bachev, I. Accountancy Education – Contemporary Approaches and Challenges. *Accounting, Analysis and Audit: Challenges of Institutional Economics: Abstracts of the VIII International Scientific Conference*. 2021. P. 270-272.
4. Filipova, F. Georgieva, D. Nikoliva, B. Petrova, R. Hristov, I. Problems and Prospects of Accounting Education, (2017). URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=477531> Access: 21.11.2021).
5. Markova, M. Contemporary Approaches for Financial Accounting Education. *Accounting and Digitalization conference*, UNWE, 2021.

УДК 316.77

Мельник Т.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький Національний технічний університет

МІМІКА І ЖЕСТИ ТА ЇХ РОЛЬ У НЕВЕРБАЛЬНОМУ СПІЛКУВАННІ

Іноді наші жести та міміка можуть багато про нас розповісти, навіть якщо ми цього не хочемо. Тому вважаємо, що ця тема є дуже цікавою та пізнавальною.

Міміка – це рух м'язів обличчя. Важливість міміки дуже велика адже обличчя може сказати більше, ніж вимовлені слова. За відсутності міміки спілкуванні стає неможливим.

Звичайно, справжні почуття можна приховати, проте наш мозок все ж таки встигає першим відреагувати, відображаючи хоча б на секунду справжній вираз обличчя. Вираз справжніх емоцій є симетричним. Проте права та ліва сторони нашого знаходяться під контролем різних півкуль мозку і тому відбивають емоції по різному. Робота домінуючої лівої півкулі відбивається на правій стороні обличчя й тому тим важче приховати емоції.

Дитяча міміка є дуже простою та зрозумілою для дорослої людини. Адже інколи заради вигоди дорослі використовують так звані «маски» (приховують натуральні емоції, або видають себе за тих, ким самі не являються насправді), а дітям це дуже важко робити. Я вважаю, що у кожного з нас була така ситуація, коли ми в дитинстві робили вигляд, що спимо, коли батьки заходять до кімнати. І думаю, що у всіх з'являлася та сама посмішка, яку неможливо приховати, коли вони проходили біля наше ліжка. В дорослому віці ми робимо вигляд, що спимо, тільки заради того, щоб нас не зачіпали.

Відомий дослідник Поль Екман розробив техніку «Система кодування рухів обличчя». Принцип такий: обличчя поділяється на три зони горизонтальними лініями (очі, лоб, ніс, зона носу, рот, підборіддя). Потім поділяють шість основних емоцій, що найчастіше виражаються: радість, гнів, подив, відраза, страх, смуток. Фіксація емоції дозволяє реєструвати виразно мімічні рухи.

Жести – це виражальні рухи рук внутрішнього стану людини. Кожен жест людини, це ніби слово в мові. Жести, так само як і міміка, теж щось означають. До прикладу візьмемо звичайне потирання ока. Здавалося б, що це взагалі може означати? Проте цей жест розшифровується так, що людина говорить неправду.

Девід Левіс виділив п'ять груп жестів:

- Жести-ілюстратори – з їх допомогою пояснюються сказані слова.

- Жести-регулятори – це жести, що виражають ставлення того, хто говорить, до чого-небудь (до прикладу потиск руки).

- Жести-емблеми – це своєрідні замітники слів чи фраз у спілкуванні.

- Жести-адаптори – це звички людини, пов'язані з рухами рук:

- почісування;

- торкання партнера;

- перебирання предметів, що знаходяться під рукою (до прикладу ручка, телефон і т.д.).

- Жести-ефектори – виражають емоційний стан людини і її ставлення до подій.

Також існує мова жестів, якою користуються люди, які мають проблеми зі слухом. За допомогою цієї мови люди навчилися

розуміти один одного і спілкуватися, тому вона є дуже важливою у їхньому житті.

Отже, ми дослідили дуже цікаву, на нашу думку, тему і зрозуміли, що можемо повідомляти щось не тільки словами, а й мімікою та жестами, які нас супроводжують при спілкуванні з людьми.

УДК 657

Мизовець О.Р., здобувач освіти

Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день у зв'язку з кризовим становищем вітчизняної економіки більшість українських компаній перебувають у нестабільному та складному конкурентному середовищі. Така ситуація змушує уникати фінансових помилок та використовувати ефективні методи управління вітчизняними підприємствами. У таких умовах важливе значення відводиться аудиторській діяльності, з допомогою якої підприємства можуть оцінити своє становище та ситуацію та отримати рекомендації щодо подальших дій.

Трактування поняття аудит та аудиторські послуги визначено в Законі України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність":

— аудит фінансової звітності — аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам;

— аудиторські послуги — аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого

надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються відповідно до міжнародних стандартів аудиту [1].

На думку О.І. Дулачик, А.М. Кушнір, О.О. Мариняк [2] для успішного розвитку аудиторської діяльності в Україні необхідно, перш за все, вирішити ряд проблем, пов'язаних з професійною діяльністю аудиторів та аудиторських фірм:

- відсутність досвіду аудиторських фірм у контексті інтеграції України до ЄС;;
- посилення конкуренції українських аудиторських фірм з іноземними;
- відсутність нормативної бази для аудиту, яка б забезпечувала єдині критерії якості аудиту;
- брак методичних рекомендацій щодо проведення аудиту;
- труднощі з підбором фахівців, які мають досвід роботи з МСФЗ [2].

Для вирішення вказаних проблем доцільно виділити основні шляхи їх подолання та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні за умов все більшого впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності:

- 1) забезпечення безперервності системи регулювання аудиту;
- 2) створення основ нової системи регулювання аудиту;
- 3) забезпечення еволюції переходу від однієї системи регулювання до іншої;
- 4) мінімізація ризику можливої некомпетентності нових працівників у системі регулювання, що відповідає вимогам європейського законодавства у сфері аудиту;
- 5) розробка механізму встановлення цін на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду в цій сфері;
- 6) зниження масштабів «тіньового» бізнесу;
- 7) аудиторська інтелектуалізація;
- 8) підвищення престижу професії аудитора;
- 9) розробка внутрішньої інструкції товариства та аудиторської робочої документації [3].

Більше того, впровадження правил фінансової звітності за МСФЗ сприяє розвитку українського аудиту у поєднанні з міжнародними стандартами аудиту.

Питання впровадження міжнародних стандартів є сучасним, перспективним та обов'язковим для українських підприємств, завдяки чому Україна зможе піднятися на новий міжнародний рівень розвитку та зможе відкрити новий простір у застосуванні міжнародних стандартів звітності.

Перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності в сучасних умовах ведення бізнесу призведе до збільшення кількості аудиторських компаній, які звітують за МСФЗ, що важливо не лише для іноземних, а й для вітчизняних інвесторів. Попри значні труднощі й перешкоди, які виникають під час впровадження в методику й практику організації обліку й аудиту фінансової звітності міжнародних стандартів, іноземний досвід та наявні вітчизняні методи й підходи дадуть змогу опанувати особливості застосування стандартів українськими підприємствами та суб'єктами аудиторської діяльності.

Аудит в Україні розвивається досить швидко. Незважаючи на низку супутніх проблем, їх поглиблений аналіз допоможе визначити пріоритетні напрямки вдосконалення аудиту з огляду на перспективи розвитку ринкової економіки в Україні, а їх розв'язання сприятиме подальшому впровадженню професії аудитора в господарську практику й формуванню високої довіри та впевненості у високій компетентності вітчизняних аудиторів.

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення 21.11.2021)
2. Дулачик О.І., Кушнір А.М., Мариняк О.О. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні. *Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (11–12 травня 2017 р.). Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя. С. 81–82.
3. Долбнева Д.В. Сучасний стан і напрями удосконалення аудиторської діяльності в умовах європейської інтеграції України та застосування міжнародних стандартів. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 72–76.

УДК 657.631

**Мочebroда О.А., старший судовий експерт
сектору економічних досліджень
Волинський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України**

ВІДМІННІСТЬ СУДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ВІД АУДИТУ ТА РЕВІЗІЇ

Одними із видів фінансово-господарського контролю є аудит, ревізія і судово-економічна експертиза, які використовують загальні методичні прийоми та процедури економічного контролю, досліджуючи фінансово-господарську діяльність підприємств і організацій. Завдяки цим видам контролю виявляються негативні явища в практиці господарювання з метою ліквідації їх та не допущення в подальшій діяльності підприємств [1].

Статтею 69 Кримінально процесуально кодексу передбачено, експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та надати висновок із питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [3].

Судово-економічна експертиза – це процесуальна дія, що полягає у вивченні експертом-економістом матеріалів справи в межах його спеціальних знань з метою з'ясування фактичних обставин кримінальної чи цивільної справи й надання експертного висновку за завданням слідчого або суду [2].

Даний вид експертизи, як правило, досліджує окремі недоліки, виявлені аудитом або ревізією, для документального обґрунтування позовних вимог, переданих у слідчі або судові органи, до конкретних осіб. На підставі результатів досліджень експерт складає висновок, який є одним із передбачених законом джерелом доказів [1].

Необхідно відрізнити судово-економічну експертизу від аудиту та ревізії. Судова економічна експертиза не є формою

фінансового контролю, а є формою використання спеціальних знань в судочинстві, що регламентуються процесуальним законодавством та переслідує цілі, відмінні від цілей ревізії і аудиту.

Разом з тим, в певному значенні однією із форм використання спеціальних обліково-економічних знань є і ревізія. Вона являє собою метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств, організацій та установ, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального викриття нестач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних цінностей, попередження фінансових зловживань. За наслідками ревізії складається акт.

Ревізія проводиться державними органами контролю і управління, на сьогоднішній день це Державна аудиторська служба. Основною метою перевірки є встановлення порушень в фінансово-господарській діяльності підприємств, а саме розкрадання майна, коштів, нанесення збитків державі [5].

У відповідності до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [4].

Аудит являє собою незалежну форму фінансово-господарського контролю, яку керівник підприємства вибирає добровільно і формулює питання, поставлені на дослідження з метою отримання науково обґрунтованих висновків для подальшого удосконалення своєї фінансово-господарської діяльності, маркетингу, бухгалтерського обліку, внутрішнього господарського контролю [1].

Між аудитом, ревізією та судово економічною експертизою є дещо спільне: перевіряють первинні документи, облікові регістри,

звітність підприємств, використовуючи свої знання в області бухгалтерського обліку. Але при цьому, акт перевірки та висновок аудиту на відміну від висновку експерта, складеного за результатами судово-економічної експертизи, не є процесуальними документами.

Отже, між аудитом, ревізією та судово-економічною експертизою набагато більше відмінностей, ніж подібностей. Судово-економічна експертиза не є методом господарського контролю, а є самостійним видом діяльності, що досить істотно відрізняється від ревізії. Аудит та ревізія регламентуються не процесуальними, а іншими законами та підзаконними актами, їх використовують у процесі розслідування лише в не процесуальній формі використання спеціальних знань, на відміну від судово-економічної експертизи.

Суттєві розбіжності між ревізією та експертизою полягають в методах дослідження. Ревізор застосовує методи фактичної перевірки: проводять інвентаризації, контрольні запуски сировини й матеріалів у виробництво, контрольні обмірювання виконаних робіт та ін. Експерти-економісти в межах своєї компетенції проводять дослідження та надають висновки тільки на підставі документів, що підтверджують господарські операції.

Також варто зазначити і про різницю у процесуальному становищі ревізора, аудитора і експерта-економіста. Дана різниця полягає в тому, що ревізор та аудитор не є самостійним учасником кримінального процесу. Ревізор та аудитор можуть виступати свідками у справі, а інколи навіть представниками цивільного позивача, тоді як особливою фігурою в процесі з властивими лише йому процесуальними правами та обов'язками є експерт-економіст.

Література

1. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. К.: КНЕУ, 2004. 268 с.
2. Живко З. Б., Ревак І. О., Живко М. О. Контрольно-ревізійна діяльність: навч. посіб. К.: Алерта, 2012. 496 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 04.10.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 23.11.2021).
4. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 23.11.2021).

5. Мачуський В. В., Постульга В. С. Господарське законодавство: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2004. 275 с.

УДК 657.432:633.2

Назарчук О.С., здобувач освіти

Науковий керівник: **Гаврилюк О.О.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОБЛІК НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК СПОСІБ ДОСТОВІРНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ

Згідно з П(С)БО 8 «нематеріальний актив – немонетарний актив, який немає матеріальної форми та може бути ідентифікований» [2]. Ми вважаємо, що такі активи є передумовою подальшого розвитку інноваційних технологій, тому варто приділити особливу увагу їх обліку у суб'єкта господарювання.

Погляди економістів щодо важливості впливу нематеріальних активів на бізнес є досить полярними. Основною тематикою їх досліджень є удосконалення та розвиток підходів до обліку нематеріальних активів та гудвілу, відображення їх у фінансовій та управлінській звітності. Систематизація літературних джерел та вивчення нормативних документів показали, що існує декілька проблемних питань, пов'язаних з обліком та звітністю нематеріальних активів, які потребують доопрацювання та уточнення.

Актуальність вирішення цієї наукової проблеми полягає в тому, що через наявність невирішених питань у бухгалтерському обліку, а також формування показників у фінансовій звітності існує значний розрив між методами і результатом обліку цих активів та достовірними даними про реальну вартість бізнесу з урахуванням усіх його нематеріальних активів.

Одним із шляхів вирішення окресленої проблеми є детальна увага до такого об'єкта обліку, як комп'ютерні програми, якому наразі приділено мало уваги. Рекомендуємо відокремити субрахунок для програмного забезпечення, що відобразатиме детальну інформацію про цей субрахунок у Примітках до річної фінансової звітності. Облік можна вести на вилученому 126 субрахунку.

При цьому, важливо правильно ідентифікувати нематеріальні активи, для визначення терміну корисного використання і складання фінансової звітності. Для того, щоб визначити чи справді об'єкт належить до нематеріальних активів, потрібно перевірити чи відповідає він таким критеріям визнання (рис. 1).

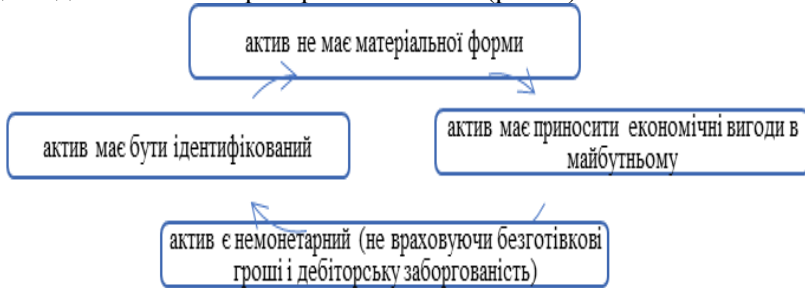

Рис 1. Систематизація критеріїв визнання активу нематеріальним

З розвитком сутності та форм активів у бізнесі виникає потреба вдосконалення класифікації нематеріальних активів, оскільки НМА є дещо специфічними у веденні обліку, визначенні терміна корисного використання та нарахуванні амортизації.

Згідно з Податковим кодексом України, термін корисного використання НМА визначається платником податку самостійно, якщо такий строк не встановлено. Однак термін корисного використання не може становити менше двох та більше десяти років.

Відразу виникає питання про нарахування амортизації на такий актив. Амортизаційні відрахування можуть не нараховуватись, тому що складно визначити термін корисного використання або економічні вигоди. Якщо ж такі критерії визначені, то використовують такі самі методи нарахування амортизації як і для основних засобів. Зазвичай це прямолінійний метод, рідше використовують виробничий. Також в П(С)БО 8 зазначено, що суб'єкт господарювання повинен перевіряти зменшення корисності НМА з невизначеним строком корисної експлуатації на дату річного балансу.

Отже, необхідно правильно ідентифікувати НМА об'єкта господарювання, щоб запобігти виникненню проблем в податковому і бухгалтерському обліку. Важливо вказати в

облікової політиці підприємства термін корисного використання і метод нарахування амортизації, оскільки не визначено чітких меж через специфіку нематеріальних активів. Вся відповідальність за ведення обліку лежить на підприємстві, тому що воно самостійно визначає ці межі (враховуючи обмеження нормативної бази).

Література

1. Ясишена В. Окремі аспекти методології обліку нематеріальних активів. *Вісник Економіки*. 2020. 2, с. 219–233. doi:<https://doi.org/10.35774/visnyk2020.02.219>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

УДК 519.86

Назарчук О.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОБУДОВА І ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ

В сучасному житті за допомогою економетричних систем і моделей аналізують реальні економічні системи і процеси. Нами була обрана виробнича функція, щоб охарактеризувати випуск тютюнових виробів: продуктивність праці, капіталовіддача і еластичність за витратами.

Виробнича функція – це функція, незалежна змінна якої набуває значення обсягу ресурсу, який використовується для виробництва, а залежна змінна – значення обсягів виготовленої продукції.

Найбільш поширеними виробничими функціями є логістична регресія, крива Енгеля, функція Лаффера, регресія попиту і виробнича функція Кобба-Дугласа.

Вважають, що рівняння виробничої функції виду $y=f(x_1, x_2, \dots, x_n)$, яке виражає залежність між конкретною величиною обсягу випуску товару y і групою факторів виробництва x_1, x_2, \dots, x_n вперше у 1894 р. запропонував Ф. Вікстед.

У 1906 році В. Парето графічно представив виробничі функції у вигляді похилих кривих і започаткував подальше

дослідження теорії виробництва на основі кривих рівних можливостей.

Послідовники ідей Парето – Г. Хотелінг, Р. Фріш, П. Самуельсон, Дж. Хікс – продовжували відповідні дослідження властивостей виробничої функції впродовж 1930-150 рр. а у 50-х рр. XX ст. неовальрасіанці, зокрема Т. Купманс і Ж. Дебре, застосовували новий підхід до аналізу спеціальних власностей виробничої функції на основі методів векторного простору і випуклого аналізу [1, с. 382]

Для проведення дослідження нами обрано два фактори – витрати на персонал суб'єктів господарювання (затрати праці) і залишкова вартість основних засобів (затрати капіталу), а показник – обсяг випущеної продукції.

Наше дослідження проводилось за період 2013-2019 роки.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділі «Економічна статистика», у вкладках «Економічна діяльність» і «Діяльність підприємств» [2; 3; 4].

Ми брали статистичні дані для такого виду діяльності як виробництво тютюнових виробів (код 12 секція С за КВЕД-2010).

На основі статистичних даних для виробництва тютюнових виробів була побудована економетрична модель у формі виробничої функції Кобба-Дугласа:

$$Y = a_0 \cdot X_1^{a_1} \cdot X_2^{a_2}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, послуг);

X_1 – затрати праці;

X_2 – затрати капіталу (вартість основних засобів);

a_0, a_1, a_2 – параметри виробничої функції.

Нами розраховано значення параметрів виробничої функції Кобба-Дугласа ($a_0= 0,000012, a_1= -0,31, a_2= 2,10$) та одержано її аналітичний вираз:

$$Y = 0,000012 \cdot X_1^{-0,31} \cdot X_2^{2,10}. \quad (2)$$

Статистичні дані та розрахункові значення показника для моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для виробництва тютюнових виробів в Україні подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для моделі у формі виробничої функції Кобба-Дугласа для виробництва тютюнових виробів в Україні

№ з/п	Рік	Значення першого фактора (затрати праці), тис. грн.	Значення другого фактора (затрати капіталу), тис. грн.	Значення показника (обсяги виробництва продукції (товарів, послуг)), тис. грн.	
				статистичні дані	розрахункові значення
1	2013	871968,7	3774733,5	12084439,5	11579658,83
2	2014	903623,8	4271220,0	15017991,5	14852909,8
3	2015 ¹	1076165,0	4962819,1	20860190,6	19291536,96
4	2016 ¹	948598,8	6952235,5	20300256,8	40782657,55
5	2017 ¹	807417,5	7319205,5	64248499,3	47780215,55
6	2018 ¹	984325,2	7983774,2	60598928,9	53941161,42
7	2019 ¹	1213170,5	8263043,2	63335027,0	54339045,87

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Як показують дані таблиці 1, для відповідних періодів статистичні і розрахункові значення показника мають незначне відхилення.

Наступним етапом дослідження є перевірка побудованої економетричної моделі на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера. Розрахункове значення критерію Фішера (7,30) більше за його табличне значення (6,94), тому з обраною для розрахунків ймовірністю 0,95 можемо стверджувати, що побудована економетрична модель адекватна статистичним даним і придатна для подальшого аналізу і прогнозування.

Нами обчислені характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для виробництва тютюнових виробів в Україні за 2013-2019 роки (таблиця 2).

Проведено прогнозування на основі побудованої економетричної моделі. Зважаючи на динаміку факторів протягом 2013-2019 років, обрано їх прогнозні значення ($X_1^{\text{прогн}} = 1300000$ тис. грн.; $X_2^{\text{прогн}} = 9000000$ тис. грн.) і розраховано прогнозне значення показника для побудованої економетричної моделі ($Y^{\text{прогн}} = 63658043,2$ тис. грн.).

Таблиця 2

Основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа,
побудованої для виробництва тютюнових виробів в Україні
за 2013-2019 роки

Характеристика	Значення	Висновок
Середня продуктивність праці	5,63	На одиницю затраченої праці в середньому припадає 5,63 одиниць випущеної продукції
Гранична продуктивність праці	1,08	Додаткова одиниця затраченої праці приносить 1,08 додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	0,31	При збільшенні затрат праці на 1 % обсяг випуску продукції збільшиться на 0,31 %
Середня продуктивність капіталу	5,17	На одиницю затраченого капіталу в середньому припадає 5,17 одиниць випущеної продукції
Гранична продуктивність капіталу	10,87	Додаткова одиниця затраченого капіталу приносить 10,87 додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	2,10	При збільшенні затрат капіталу на 1 % обсяг випуску продукції збільшиться на 2,10 %
Сумарна еластичність за затратами праці і капіталу	1,79	При одночасному збільшенні затрат праці на 1% і затрат капіталу на 1%, обсяг випуску продукції збільшиться на 1,79%

Отже, якщо у 2020 році для виробництва тютюнових виробів в Україні затрати праці (в нашій моделі – витрати на персонал) складуть 1300000 тис. грн., а затрати капіталу (в нашій моделі – залишкова вартість основних засобів) складуть 9000000 тис. грн., то згідно наших розрахунків обсяг виробництва продукції (товарів, послуг) становитиме 63658043,2 тис. грн.

Література

1.Благодир Л.М. Методичні засади оцінювання ефективності функціонування підприємства із використанням виробничих функцій. *Економіка і суспільство*. 2016. №4. С. 381-387. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp->

звернення 17.11.2021).

2. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2021).

3. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.11.2021).

4. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 11.11.2021).

УДК 658: 338. 677

Найдух В.І., здобувач освіти

Науковий керівник: **Процик І.С.**, к.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІМПОРТУ ТЕКСТИЛЮ ДО УКРАЇНИ

Українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання. Вона забезпечує приблизно 150 тис. робочих місць. Цей соціально вагомий сектор економіки орієнтований на кінцевого споживача. У галузі легкої промисловості функціонує понад 10 тис. підприємств, з них у текстильній промисловості – близько 2,5 тис. Із загального числа підприємств текстильної промисловості понад 140 здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Також сьогодні в Україні існує кілька фабрик, що працюють на давальницькій сировині. Це підприємства в Ужгороді, Житомирі, Києві.

Інвестиційна привабливість підприємств легкої промисловості у розміщенні капіталу (у вигляді фінансів, обладнання, сировини) полягає в швидкій окупності вкладень, завдяки незначним строкам виробництва і реалізації продукції, в швидкому переформуванні асортименту, наявності місцевих сировинних ресурсів (вовна, льон, шкірсировина) і потенціалній ємності ринку України.

Незважаючи на все вищенаведене, більша частина потреб українських споживачів в текстильному одязі задовольняється завдяки імпорту. На початок 2021 р. зокрема з Китаю імпортується

47% текстильної продукції, з Туреччини – 9%, з Італії – 8%, з Білорусі – 4%, з В'єтнаму - 3%, з Індонезії – 2%, з Угорщини - 2%, з Великобританії – 2%, з Франції – 2%, а також 23 % з ін. країн [1].

Негативна тенденція прискореного зростання імпорту та випередження ним динаміки експорту й власного виробництва стало наслідком низької конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках, спричиненого, передусім, накопиченням суттєвих структурних диспропорцій в економіці країни на тлі низького рівня розвитку виробництва та тривалої технологічної його відсталості.

Сучасна система регулювання імпорту в Україні характеризується низкою особливостей, які відображають і багато в чому визначають економічне становище країни. Тарифний захист товаровиробників в Україні суттєво нижчий, ніж у країнах торговельних партнерів.

Лібералізація системи тарифного регулювання експортно-імпортних операцій в Україні розпочалася зі вступом до СОТ. До цього часу основу вітчизняної політики у сфері митного регулювання доступу товарів на внутрішній ринок становили тарифні обмеження. Спеціальні умови лібералізації запроваджено і для української текстильної промисловості: зниження ввізного мита на вживаний одяг на п'ять років супроводжуватиметься застосуванням вхідних цін.

Митний тариф України — систематизований перелік ставок ввізного мита, яке справляється з товарів, що ввозяться на митну територію України [2]. На момент сьогоднішня регламентується митна політика України регламентується Митним кодексом України [23].

За результатами розрахунків встановлено, що митний тариф, як інструмент регулювання доступу товарів на внутрішній ринок України, нині є слабрезультативним, що пов'язане з напрямками використання імпорту (переважно на потреби проміжного і кінцевого споживання) в Україні та втратою вітчизняними товарами цінової конкурентоспроможності під впливом політики обмінного курсу та високих темпів інфляції всередині країни порівняно з її торговельними партнерами.

Порівняння динаміки середньоарифметичної і середньозваженої ставки митного тарифу до вступу України до

COT свідчить про істотне перевищення середньоарифметичної ставки за товарною номенклатурою (в середньому у 3,2 рази) над середньозваженою, зокрема, на продукцію сільського господарства та промислову продукцію (у 4,1 та 1,7 рази відповідно), що вказує на заборонний характер ставок мит на той час за товарними позиціями з високою часткою споживання імпорту у кількісному і вартісному вираженні.

Література

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, 2021. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/oglad_economiki/pol/7264.html Дата звернення: 25 листопада 2021.
2. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. N 92. Дата оновлення: 01.06.2021. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (Дата звернення 25.11.2021).

УДК 322

Нечипір В.-В.В., здобувач освіти

Науковий керівник: Загорецька О.Я, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Депресивні території країни - це регіони, які характеризуються низькими показниками соціально-економічного розвитку, негативною їх динамікою, недосконалою структурою економіки, низькими інвестиційною діяльністю та рівнем життя населення і неспроможна забезпечити самовідтворення [4].

Характеристики депресивних регіонів:

– високий рівень накопиченого науково-технічного потенціалу;

– значна частка у структурі економіки;

– відносно високий рівень кваліфікації кадрів [4].

В Україні існують суттєві відмінності в рівні економічного розвитку в різних регіонах. Основні інвестиційні ресурси в основному зосереджені в Києві, де виробляється близько 20% ВВП країни, накопичено 50% прямих іноземних інвестицій, а населення зростає за рахунок іммігрантів з інших регіонів. Інвестиційні

ресурси також, як правило, зосереджуються у великих містах та деяких обласних центрах. При цьому більша частина України залишається непривабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів. Усі регіони відображають тенденцію залучення інвестицій. Зокрема, більшість інвестицій щороку зосереджується в українських містах-обласних центрах, у які міста та сусідні адміністративні райони надходить понад 90% іноземних інвестицій в регіон, тоді як інші регіони отримали в рази менше інвестиційних ресурсів. У віддалених від обласного центру районах знизилася інвестиційна діяльність, загалом погіршився соціально-економічний розвиток [1].

Місто	Область	Темп скорочення населення, %	Населення на 01.01.2018, чол
1. Тараща	Київська	-4,12	10 486
2. Сватове	Луганська	-3,98	17 134
3. Барвінкове	Харківська	-3,92	8 660
4. Овруч	Житомирська	-3,86	15 795
5. Привілля	Луганська	-3,82	7 122
6. Південне	Харківська	-3,57	7 508
7. Монастирська	Тернопільська	-3,55	5 758
8. Канів	Черкаська	-3,52	24 152
9. Прилуки	Чернігівська	-3,36	55 215
10. Чуднів	Житомирська	-3,36	5 583
11. Балаклія	Харківська	-3,27	28 139
12. Жовті води	Дніпропетровська	-3,24	44 766
13. Лиман	Донецька	-3,23	21 313

Рис. 1. Найбільш депресивні міста України [5]

Інвестиційна ситуація в цих сферах слабка, не в змозі розширити виробництво та залучити інвестиції. Тому це призвело до ефекту «замкненого циклу інвестування», не привабливі з точки зору інвестування території не мають шансів залучити інвестиційні ресурси, а економіка недорозвинена.

Хоча в національній регіональній політиці заявлено, що пріоритетом буде створення сприятливого інвестиційного середовища в депресивних регіонах, в Україні проблема подолання регіональної депресії залишається невирішеною. З огляду на це, актуальною є тема залучення інвестицій в економічно депресивний регіон України для сприяння його динамічному та збалансованому розвитку.

Вибір розвитку депресивних зон залежить від їхніх особистих цілей.

Це можуть бути:

- Реорганізація (трансформація економічного потенціалу, соціальне розвантаження територій, усунення причин катастроф тощо);
- Тимчасова консервація депресивного стану - це перебування на певний період в депресивному стані (фонд державної підтримки запобігає подальшій шкоді, але не усуває причину);
- Цілковита санація - як екстрений захід, іншими словами це повне закриття промислових об'єктів у депресивних районах та відселення мешканців.

Вибір розвитку залежить не тільки від кінцевої мети, а й від змістовної спрямованості регулюючих дій, цілей цих дій, необхідної безперервності та тривалості. Однак можна надати й інші варіанти. Вони передбачають не стільки посилення діяльності, скільки розвантаження підтримуваних ззовні територій, щоб загальна кількість людей, які проживають на них та їх здорових частинах, відповідала ресурсному потенціалу території. Конкретні засоби підтримки в бідних районах можуть бути дуже різноманітними. Так, в одних випадках кошти підтримки можуть бути спрямовані на створення робочих місць, в інших – на інфраструктуру (дороги, зв'язок, енергетика) тощо. У багатьох районах промислової зони розвиток доріг та комунікаційних мереж може відігравати важливу роль у виживанні та саморозвитку населених пунктів, а в деяких випадках (наприклад, у селах, що відмирають) ця проблема може бути досягнута лише за допомогою основних телефонне та регулярне автобусне сполучення. Документ, що демонструє можливість відновлення збіднілих територій, перелік конкретних дій, які можуть вирішити цю проблему, необхідні фінансові, матеріальні та інші ресурси, наявність та можливість використання цих ресурсів, терміни виконання середньострокових та кінцевих цілей- може бути тільки спеціально розроблена цільова програма.

Головною метою національної регіональної фінансової політики має бути вжиття заходів щодо наближення до рівня соціально-економічного розвитку різних регіонів і територій країни для забезпечення єдиного рівня якості життя в країні. Розробити такі структурні зміни:

- розумно розподіляти витрати;

- інтегрувати похідні ресурси між різними типами бюджетів;
- подальший розвиток системи трансфертних розрахунків між державним та місцевим бюджетом;
- удосконалювати методи виявлення депресивних зон та стимулювання їх розвитку.

Література

1. Можайкіна Н.В. Проблеми розвитку депресивних регіонів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 10. 2016. С. 197-201. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/42.pdf>
2. Хаджинов І.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку депресивних територій. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2009. С. 166-169. URL: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/17238/40.pdf?sequence=1>
3. Токарчук Т.В. Визначення депресивних регіонів в Україні з урахуванням європейського досвіду. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8134/Tokarchuk_Vyznachennia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Депресивні регіони: сутність поняття, види. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/772-depresivni-regioni-sutnist-ponyattva-vidi>
5. Загублені найбільш депресивні міста України. URL: <https://investory.news/zahubleni-naibilsh-depresyvni-mista-ukrainy/>

УДК 657.57

Никитина А.А., соискатель образования

Научный руководитель: **Куприянова Т.А.**, к.э.н., доцент,
Сибирский государственный университет науки и технологий
имени академика М.Ф. Решетнева

СБЛИЖЕНИЕ РСБУ И МСФО СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ФСБУ 5/2019 И МСФО 2 «ЗАПАСЫ»

Полнота и адекватность учетной информации определяется интересами пользователей, нацеленными на наиболее важные показатели деятельности бизнеса, что определяет важность формирования в бухгалтерском учете рыночно-ориентированной отчетности, которая будет отвечать всем необходимым требованиям. В связи с этим, остро стоит вопрос правильной

организации бухгалтерского учета запасов, как одного из основных элементов оборотного капитала и формирования показателей отчетности, связанных с ними.

Основной тенденцией последних 10 лет является проведение политики по сближению российских стандартов бухгалтерского учета и международных стандартов бухгалтерской отчетности. Одним из таких моментов можно назвать принятие в 2019 году Федерального стандарта бухгалтерского учета 5/19 «Запасы», который в полном объеме начал действовать с 01.01.2021 года.

Необходимость пересмотра существующего ПБУ 5/01 была обусловлена наличием значительных различий, существенно осложняющих порядок ведения бухгалтерского учета запасов в соответствии с требованиями МСФО, обусловленных специфическими особенностями бухгалтерского учета.

Несмотря на то, что положение МСФО (IAS) 2 «Запасы» являлось базой для разработки ФСБУ 5/2019 «Запасы», в новом стандарте содержится ряд значительных отличий, в том числе и при определении и составе запасов [1] (таблица 1).

С точки зрения возможности применения ФСБУ 5/2019, законодательство предоставляет организации самостоятельно принять решение о применении или не применении стандарта при исполнении определенных условий. МСФО (IAS) 2 не дает такой возможности, он обязателен для применения всеми организациями.

На основании представленных в таблице 1 основных положений, касающихся определения «Запасы» можно сделать вывод, что в ФСБУ «Запасы» данное определение не в полной мере соответствует содержанию МСФО (IAS) 2 «Запасы». Так, в частности в ФСБУ имеется временной критерий отнесения активов к запасам или основным средствам, чего нет в МСФО.

В соответствии с требованиями ФСБУ «Запасы» к данному виду активов относятся в том числе активы (переданные покупателю (перевозчику) товары, продукция, а также затраты на выполнение работ, оказание услуг), в отношении которых организация еще не признала соответствующую выручку. В соответствии с МСФО (IAS) 2 «Запасы» затраты на выполнение работ, оказание услуг), в отношении которых организация еще не признала соответствующую выручку, в составе запасов не учитываются.

Таблиця 1

Определение и состав запасов сфера применения проекта ФСБУ
5/2019 «Запасы» и МСФО (IAS) 2

ФСБУ 5/2019 «Запасы»	МСФО (IAS) 2 «Запасы»
Запасами считаются материальные ценности, потребляемые или продаваемые в рамках обычного операционного цикла организации либо используемые в течение периода не более 12 мес.	Запасы - активы: а) предназначенные для продажи в ходе обычной деятельности; б) находящиеся в процессе производства для такой продажи; или в) находящиеся в виде сырья или материалов, которые будут потребляться в процессе производства или оказания услуг.
Стандарт применяется для учета: а) запасов; б) внеоборотных активов (за исключением финансовых активов), использование которых прекращено и возобновления не предполагается в связи с принятием решения об их продаже.	Стандарт применяется для учета запасов

Отличительной особенностью ФСБУ 5/2019 по сравнению с ПБУ 5/01 является внесение в состав запасов объектов интеллектуальной собственности, которые организация самостоятельно разрабатывает для дальнейшей реализации в рамках обычного вида деятельности.

Впервые в российской учетной практике вводится понятие чистая стоимость продажи запасов, которая представляет собой цену, по которой организация может продать запасы в том виде, в котором обычно продает их в ходе обычной деятельности, за вычетом предполагаемых затрат, необходимых для их производства, подготовки к продаже и осуществления продажи [2].

Проведенное исследование свидетельствует о том, что, несмотря на наличие определенных различий между ФСБУ 5/2019 и МСФО, его положения существенно приближены к международным аспектам учета запасов, и тем самым

способствуют повышению достоверности финансовой отчетности и ученой информации в отношении данного вида активов.

Литература

1. Гузилова С.В., Цыбанева Е.Ю. Сравнение российских стандартов учета запасов и МСФО «Запасы». *Вектор экономики*. 2018. № 7(25). URL: https://www.elibrary.ru/download/elibrary_35359776_69729592.pdf

2. [Приказ Минфина России от 15.11.2019 N 180н "Об утверждении Федерального стандарта бухгалтерского учета ФСБУ 5/2019 «Запасы»](http://consultant.ru/). URL: <http://consultant.ru/> (дата обращения: 25.11.2021).

УДК 657

Никитюк Н.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

МЕТА ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЗВІТУ З УПРАВЛІННЯ

Звіт з управління не повторю фінансову звітність та примітки до неї, а є самостійним звітом із власною із власною метою та завданнями, що подається разом з фінансовою звітністю. Подають Звіт з управління тільки великі та середні підприємства (п. 7 ст. 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]).

На обов'язок подання Звіту про управління не впливає ніяк складання фінансової звітності за МСФЗ. Його подають усі: як МСФЗ - зобов'язані, так і ні. Інша справа, що більшу частину економіки України становлять саме мікро- та малі підприємства, які у нашій країні звільнені від подачі цього звіту [1].

Причини складання управлінського звіту очевидні. На Заході було виявлено, що фінансова звітність не може надати всю необхідну інформацію для інвесторів і компанії про бізнес компанії. Тому метою управлінського звіту є представлення інформації, яку неможливо отримати з фінансової звітності або приміток до неї, щоб користувач міг отримати достовірне уявлення про розвиток, результати діяльності компанії [2]. Такі результати можуть бути:

➤ фінансовий - аналіз показників компанії та існуючих ризиків, досягнення ключових показників фінансової діяльності, прогноз фінансових показників;

➤ нефінансові – створення нового продукту, розширення ринків збуту, соціальна діяльність, екологічна діяльність, захист прав людини, дослідження та розробки, досягнення ключових нефінансових показників ефективності, опис можливостей розвитку компанії тощо.

Такий управлінський звіт містить інформацію, яка відсутня і не може бути представлена у фінансовій звітності, але може мати суттєвий вплив на рішення користувачів.

Методичні рекомендації зі складання звіту про управління затверджені наказом Мінфіну 07.12.2018 № 982 відповідно до яких звітним періодом для складання звіту про управління є календарний рік, який починається з 1 січня кожного року та закінчується 31 грудня того самого року[1].

Міжнародні стандарти фінансової звітності подають рекомендоване інформаційне наповнення Звіту про управління (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Рекомендоване інформаційне наповнення Звіту про управління

№ з/п	Назва розділу	Наповнення
1	2	3
1.	Характер (опис) бізнесу	Розділ містить: ➤ опис зовнішнього середовища, в якому працює компанія;➤ інформацію про її керівників та посадові особи;➤ інформація про наявність структурних підрозділів;➤ дані про купівлю акцій;➤ короткий опис поточної бізнес-моделі компанії;➤ опис основних продуктів і послуг компанії, її бізнес-процесів;➤ відомості про надходження, отримані підприємством за звітний період
2.	Цілі керівництва та стратегії їх досягнення	Розділ містить: ➤ інформацію про першочергові дії для досягнення результатів;➤ критерії вимірювання успіху та оцінки досягнень;

Продовження табл .1

1	2	3
		➤ відомості про суттєві зміни цілей та причини цих змін; ➤ дані про досягнення за звітний період; інформація про науково-дослідну діяльність
3.	Ресурси підприємства, ризики та відносини	Розділ містить: ➤ дані про основні фінансові ресурси та їх використання для досягнення цілей; ➤ інформація про основні нефінансові ресурси та їх використання для досягнення цілей; ➤ опис системи управління ризиками, стратегії та політики управління ризиками, зміни ризиків та плани їх зменшення; ➤ опис основних видів ризиків та інформація про невизначеність, з якою стикається компанія; ➤ дані про відносини з акціонерами та пов'язаними особами, іншими зацікавленими сторонами вплив відносин із зацікавленими сторонами на результати діяльності компанії та аналіз того, чи несуть ці відносини певний ризик для компанії; ➤ опис управління відносинами з акціонерами, пов'язаними сторонами та іншими зацікавленими сторонами
4.	Результати діяльності та перспективи подальшого розвитку	Розділ містить: ➤ інформацію про фінансові показники, що дозволяє зрозуміти основні тенденції та фактори, що впливають на діяльність; ➤ дані про нефінансові показники, що вказують на фактори, які можуть прямо чи опосередковано впливати на діяльність; ➤ результати діяльності та їх зв'язок із цілями управління; ➤ соціальні аспекти та кадрова політика ; ➤ аналіз суттєвих змін фінансового стану, ліквідності та результатів діяльності; ➤ причини зміни цих показників протягом звітного періоду; ➤ призначений для довгострокової реалізації стратегії компанії

Продовження табл. 1

1	2	3
5.	Ключові показники діяльності	Розділ містить: ➤ опис основних показників діяльності, за допомогою яких керівництво компанії оцінює результати діяльності компанії відповідно до поставлених цілей;➤ пояснення причин вибору цих ключових показників, причин їх важливості для діяльності підприємства;➤ аналіз суттєвих змін фінансового стану, ліквідності та результатів бізнесу порівняно з цільовими показниками;➤ зміни цільових показників за звітний період у порівнянні з попередніми періодами та пояснення цих змін, причини, чому попередні показники більше не актуальні, та переваги нових. Якщо певні використані показники відрізняються від фінансових звітів, такі відхилення мають бути пояснені

Таким чином, Звіт про управління є супровідним до фінансової звітності підприємства та доповнює її, але не повторює. Він доповнює його інформацією про компанію, яку неможливо отримати з фінансової звітності, але необхідно, щоб інвестор і компанія розуміли результати компанії, особливо соціальні, можливості її розвитку та ризики та невизначеності, в яких вона працює.

Література

1. Звіт про управління: хто та коли подає. URL: <https://medoc.ua/blog/zvit-pro-upravlinnja-hto-ta-koli-poda>
2. Звіт про управління: що це таке, як його робити та які нові можливості він дає. *Гід по звіту для бізнесу*. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/strategies/id/zvit-pro-upravlinnja-1860>.
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності Практичний звіт 1 «Коментар керівництва: рамковий підхід до подання». URL: https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=462&num=1
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. No 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

УДК 657

Никитюк Н.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Московчук А.Т.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ

Згідно з П(с)БО 16 та Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості виділяють витрати прямі і непрямі. Таке виокремлення витрат залежить від способу їх включення до конкретного об'єкта витрат.

Непрямі витрати - це витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом. До складу непрямих відносять загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати, що пов'язані зі збутом продукції, та інші операційні витрати.

Аналіз витрат — це порівняння їх фактичного обсягу з плановим (прогнозним) або базовим і розрахунок впливу окремих факторів на виявлення відхилень. Кількість факторів і методів їх дослідження залежить від особливостей технологічного процесу, виду сировини, матеріалів та енергії, що витрачається [2, с. 132]. Такі прийоми і способи використовують в процесі аналізу як прямих так і непрямих витрат.

В сучасних умовах зростає роль факторного аналізу в процесі виявлення резервів зниження непрямих витрат. Московчук А.Т., розглядаючи питання аналізу непрямих витрат, виділяє наступні фактори зміни загальновиробничих і загальногосподарських витрат (табл.1).

Таблиця 1

Основні фактори зміни загальновиробничих і
загальногосподарських витрат

№ п/п	Стаття витрат	Фактори зміни витрат	Розрахунок впливу
1	2	3	4
1.	Заробітна плата керівників і фахівців підприємства (ЗП)	Зміна чисельності персоналу (ПП) і середньої зарплати (СЗ)	$ЗП = ЧП \cdot СЗ,$ $\Delta ЗП_{чп} = \Delta ЧП \cdot СЗ_0,$ $\Delta ЗП_{сз} = ЧП_1 \cdot \Delta ЗП$

Продовження табл. 1

1	2	3	4
2.	Утримання основних засобів: - амортизація (А) - освітлення, опалення, водопостачання (О)	Зміна вартості основних засобів (ОС) і норм амортизації (НА) Зміна норм споживання (НП) і вартості послуг (Ц)	$A = OC \cdot HA,$ $\Delta A_{OC} = \Delta OC \cdot HA_0,$ $\Delta A_{HA} = OC_1 \cdot \Delta HA,$ $O = NP \cdot C,$ $\Delta O_{NP} = \Delta NP \cdot C_0,$ $\Delta O_C = NP_1 \cdot \Delta C$
3.	Витрати на поточний ремонт, випробування, дослідження (ЗР)	Зміни обсягу робіт (Q) і їх вартості (Ц)	$ZP = Q \cdot C,$ $\Delta ZP_Q = \Delta Q \cdot C_0,$ $\Delta ZP_C = Q_1 \cdot \Delta C$
4.	Утримання легкового транспорту (СТ)	Зміна кількості машин (КМ) і витрат на утримання однієї машини (ЗС)	$CT = KM \cdot ZC,$ $\Delta CT_{KM} = \Delta KM \cdot ZC_0,$ $\Delta CT_{ZC} = KM_1 \cdot \Delta ZC$
5.	Витрати на відрядження (ЗК)	Кількість відряджень (К), середня тривалість (Д), середня оплата одного дня відрядження (ОД)	$ZK = K \cdot D \cdot OD,$ $\Delta ZK_K = \Delta K \cdot D_0 \cdot OD_0,$ $\Delta ZK_D = K_1 \cdot \Delta D \cdot OD_0,$ $\Delta ZK_{OD} = K_1 \cdot D_1 \cdot \Delta OD$
6.	Витрати на утримання працівників охорони підприємства (ЗО)	Чисельність працюючих в охороні (ЧО) і їх зарплата (ЗП)	$ZO = CH \cdot ZP,$ $\Delta ZO_{CH} = \Delta CH \cdot ZP_0,$ $\Delta ZO_{ZP} = CH_1 \cdot \Delta ZP$
7.	Оплата простоїв (ОП)	Кількість людино-днів простою (ДП) і оплата за один день простою (ОД)	$OP = DP \cdot OD,$ $\Delta OP_{DP} = \Delta DP \cdot OD_0,$ $\Delta OP_{OD} = DP_1 \cdot \Delta OD$
8.	Втрати від псування, нестачі матеріалів і продукції (ЗМ)	Кількість матеріалів (КМ) і їх вартість (Ц)	$ZM = KM \cdot C,$ $\Delta ZM_{KM} = \Delta KM \cdot C_0,$ $\Delta ZM_C = KM_1 \cdot \Delta C$
9.	Податки і відрахування, віднесені на собівартість продукції (Н)	Зміни розміру податкової бази (НБ) і процентних ставок оподаткування кожного виду (СП)	$H = NB \cdot SP,$ $\Delta H_{NB} = \Delta NB \cdot SP_0,$ $\Delta H_{SP} = NB_1 \cdot \Delta SP$
10.	Витрати на охорону праці (ЗТ)	Зміна обсягу витрат (Q) і їх вартості (Ц)	$ZT = Q \cdot C,$ $\Delta ZT_Q = \Delta Q \cdot C_0,$ $\Delta ZT_C = Q_1 \cdot \Delta C$

Таким чином, правильно сформований аналітичний інструментарій управління накладними витратами дозволить менеджменту підприємства знаходити нові способи їх оптимізації, розробляти заходи, реалізація яких забезпечить зниження накладних витрат [1, с. 199].

Література

1. Московчук А.Т. Накладные расходы: сущность, классификация, аналитические инструменты управления. *The Economy of Bulgaria and the European Union in Theglobal Word*. София: Издателски комплекс – УНСС, 2018. 358 с.

2. Хорунжак Н. М., Портоварас Т. В. Аналіз операційних витрат: джерела та методи. *Інноваційна економіка*. 2019. №7-8. С. 132–139. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/195>

УДК 332

Німко М.І., здобувач освіти

Науковий керівник: **Лакіза В.В.**, к.е.н, доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

РЕГІОНАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Глобальні проблеми – це об’єктивні суспільні явища всесвітньо-історичного значення, породжені сучасними умовами матеріального виробництва, технічним рівнем озброєнь, соціально-політичними протиріччями сучасної цивілізації, які досягли критичної межі. Виникнення глобальних проблем пов’язане як з конкретною сферою життєдіяльності суспільства, так і з конкретним соціально-економічним середовищем, де реалізується та чи інша сфера діяльності людей.

Найбільший вигравш від участі у глобалізації мають промислово-розвинені країни, що одержують можливість знижувати витрати виробництва і зосереджуватися на випуску найбільш дохідної наукомісткої продукції, перекидати трудомісткі і технологічно брудні виробництва в країни, що розвиваються. Але і промислово розвинені країни можуть постраждати від процесів глобалізації, які, якщо їх не регулювати, збільшать безробіття, підсилять нестабільність фінансових ринків і т. ін.

У якості найбільш обговорюваних соціально-політичних проблем, що потенційно мають місце у розвинених країнах у зв’язку з процесами глобалізації, можна назвати наступні:

1. Зростання безробіття в результаті:

- впровадження нових технологій, що призводить до скорочення робочих місць у промисловості, підсилює соціальну напруженість;

- зміни структури виробництва і переміщення масового випуску трудомістких видів товарів у країни, що розвиваються, що вдаряє по традиційних галузях цих країн, викликаючи там закриття багатьох виробництв;

- мобільності робочої сили;

2. ТНК нерідко ставлять власні інтереси вище державних, у результаті чого роль національних держав слабшає і частина функцій переходить до різних наддержавних організацій і об'єднань.

Серйозним негативним наслідком глобалізації може бути перехід контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до найбільш сильних держав, багатонаціональних чи глобальних корпорацій і міжнародних організацій. У силу цього, деякі вбачають у глобалізації спробу підриву національного суверенітету. Сучасний корпоративний капітал фактично контролює політичне життя сучасних розвинутих країн. Національно-державні утворення втрачають роль активних агентів життя і світового співтовариства. Переважає думка, що інтеграційні процеси в економіці, глобалізація фінансового ринку ведуть до «стирання» державних кордонів, до ослаблення державного суверенітету у фінансовій сфері [1].

Зростаюча глобальна інтеграція ринків капіталу загрожує економічній політиці окремих країн, тому що іноземний капітал у вигляді прямих чи портфельних інвестицій таїть у собі явну загрозу для національної економіки у зв'язку зі здатністю зникати з країни настільки ж швидко, як і з'являтися [2].

Негативні аспекти глобалізації пов'язують з потенційними конфліктами, імовірність яких не виключена, хоча їх можна пом'якшити шляхом розвитку глобального співробітництва на основі угод політичного характеру або створення нових міжнародних інституцій.

Наступну загрозу пов'язують з мобільністю робочої сили. Масова міграція населення, що приймає глобальний характер, перетворюється у серйозне джерело загострення соціально-економічного становища у світі. Дестабілізуючими факторами є

нові форми зайнятості (індивідуалізація умов найму, тимчасові контракти) і глобалізація ринку робочої сили. Приплив дешевої робочої сили ззовні загострив конкуренцію на ринку праці розвинених країн, що привело до ускладнення міжетнічних відносин і росту націоналізму в цих країнах. Негативні наслідки переміщення робочої сили вже давно визнаються як потенційна небезпека, а сьогодні в багатьох країнах вона вважається цілком реальною. Тому майже всі держави ввели ті чи інші форми контролю над вільним переміщенням робочої сили. Однак, слід зазначити, що найбільш підготовлена робоча сила, що являє високу цінність, відрізняється більшою мобільністю і здатна ефективно відшукати свою ринкову нішу. В умовах глобалізації всі країни спробують залучити талановитих фахівців і кваліфікованих працівників, охоче надавши їм візи і впустивши на свій ринок. Виникнення переливу робочої сили приведе до глобального підвищення продуктивності, оскільки буде досягнутий оптимум у розподілі трудових ресурсів [3].

Отже, у кінцевому рахунку що глобалізація несе країнам – загрозу чи нові можливості? Однозначно відповісти на це питання практично неможливо, адже баланс позитивних і негативних наслідків постійно змінюється. Однак, реальність полягає у тому, що глобалізація представляє об'єктивне і зовсім неминуче явище сучасності, яке можна пригальмувати засобами економічної політики (що і відбувається у ряді випадків), але її не можна зупинити або «скасувати», тому що це імперативна вимога сучасного суспільства і науково-технічного прогресу.

Література

1. Бжежинський З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геополитические императивы. М. : Международные отношения, 1999. 256 с.
2. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень : монографія. К. : КНЕУ, 2006. 248 с.
3. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми : монографія. К. : Ніка - Центр, 2003. 287 с.

УДК 658.29

Новикова Д.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Ярошина А.П.**, викладач-стажист
Сумський державний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ В УПРАВЛІННІ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інформаційне забезпечення апарату керівництва будь-якого суб'єкта господарювання є невід'ємною складовою у структурі прийняття дієвих управлінських рішень.

Інформаційне забезпечення повинно бути у формі інформаційних ресурсів, тобто певним чином, структурованої та організованої сукупності джерел інформації, які можуть бути застосовані для постійного використання суб'єктом господарювання у своїй підприємницькій діяльності [1]. Загалом, інформаційні ресурси – це всі види інформації, що виробляються в суспільстві, і які зберігаються в банках даних, архівах, бібліотеках, на Інтернет-сайтах тощо [2].

При формуванні інформаційних сховищ спочатку проводиться попередня перевірка щодо обсягу і змісту інформації, а також вимоги до структурування інформації, здатність підтримувати базу даних у фактичному стані.

Комп'ютерна система, що слугує допомогою при генеруванні управлінських рішень, являє собою інтерактивну автоматизовану систему, що використовує моделі прийняття рішень, які забезпечують доступ користувачів до бази даних підприємства. Специфічні вимоги висуваються до автоматизованих систем підтримки прийняття рішень, тому до них застосовуються специфічні вимоги. Це пов'язано з зацікавленістю аналітичних експертів у складних запитах, пов'язаних з багатьма аспектами аналізу, з урахуванням множинних зв'язків між даними. Крім того, запити підлягають до обмежень на певний період часу, переліку продуктів, ресурсів, регіонах обмеження та інших факторах. При відборі інформації, необхідної для прийняття рішення, проводиться перевірка правильності, узгодженість даних, фільтрація, агрегація даних, дублювання даних та зменшення інформаційного масиву до необхідного формату, який використовується у вибраних системах.

Інформаційне сховище будується з урахуванням даних домену програми, їх структурованістю і необхідного рівня агрегації. Як правило, потенційні користувачі таких даних вищі та середні ланки структурних підрозділів апарату управління, а також системні аналітики. Користувачами можуть бути фахівці з формування аналітичних звітів.

Особлива увага приділяється інтерфейсу користувача системи для підтримки прийняття рішень. Це не тільки забезпечення автоматичного режиму роботи, а й адаптація до змін запитів користувача відповідно до типу аналітичних задач. Основою побудови інформаційної системи для успішного прийняття рішень слугують модульна структура стандартних аналітичних блоків, робота з масивами великих даних, використання принципу мінімізації інформації з метою представлення її користувачеві, достатньої для прийняття рішення, і можливість розробки власних аналітичних модулів.

Для розв'язання нетрадиційних і слабоформалізованих задач використовується дослідницький блок. Статистичний та математичні методи повинні підтримувати вирішення проблем протягом усього циклу управління, тобто починаючи від етапу планування і закінчуючи розробкою коригувальних впливів.

Підтримка прийняття рішень передбачає наявність серйозного інформаційного забезпечення та використання відповідних інструментів. Реєстрація операцій здійснюється в автоматизованих системах, локальних інформаційних системах підрозділів або підсистемах, модулях спільної корпоративної системи на основі затвердженої облікової політики організації. На основі даних про операційне управління формуються бухгалтерські проведення, а також звіти, які збираються, агрегуються і, як результат, надаються керівництву підприємства для прийняття рішень в управлінні.

Для прийняття рішень важливо отримувати інформацію не тільки від внутрішніх джерел, а й із зовнішніх. До останніх входять дані про конкурентів, про світ і національну економіку. Дана інформація збирається з маркетингових інформаційних систем. Вона зберігається в загальному інформаційному середовищі або збирається загалом для формування спеціальних запитів до зовнішніх джерел інформації або до спеціалізованих організацій.

З огляду на дане питання, модель прийняття вдалого управлінського рішення матиме наступний вигляд:

$$E = \frac{(I-P+Z+R+C)*K}{(B+A)} \quad (1),$$

Де E – ефективно сгенероване управлінське рішення;

I – економічна інформація;

П – похибка, помилка, умисне шахрайство, викривлення інформації;

Z – законодавче регулювання;

R – ресурси суб'єкта господарювання;

C – стратегія запровадження в дію управлінського рішення;

K – рівень кваліфікації та досвіду керівництва;

B – вплив прийняття рішення на подальшу господарську діяльність підприємства;

A – раціональність.

Отже, на поточному етапі розвитку для підприємницької діяльності снує ряд перешкод при прийнятті управлінських рішень. Врахування таких особливостей дасть змогу вчасно реагувати на непередбачувані ситуації та найбільш точно відобразити фактичних стан речей у поточний момент часу.

Література

1. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: навч. посіб. / Л. І. Воротіна, В. С. Воротін, Л. А. Мартинюк, Т. В. Черняк; за ред. Л. І. Воротіна. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 308 с.
2. Климко О., Ковалко А. Власна справа: навч.-метод. посіб. К.: Юніверс, 2011. 108 с.

УДК 657

Оксюк Д.А., здобувач освіти

Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ В ПРИМІТКАХ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Примітки до річної фінансової звітності є однією з п'яти форм, що складають повний набір фінансової звітності. Примітки є доволі громіздкими за обсягом, проте якщо вникнути у суть, то складати них досить просто.

Форму №5 подають усі, окрім мікро- та малих підприємств, непідприємницькі товариства, представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності (крім тих, що змушені подавати фінзвітність за міжнародними стандартами), банки, бюджетні установи та підприємства, що звітуються за міжнародними стандартами [3].

Для різних підприємств інформація, що розкривається у примітках є різною. Щодо організацій, що звітуються за міжнародними стандартами, такі підприємства подають необхідну інформацію у довільній формі [1].

Розкриття інформації у примітках зазначено МСБО 1 "Подання фінансової звітності".

Відповідно до наказу Мінфіну України «Про примітки до річної фінансової звітності» у табличній формі наводять дані про: нематеріальні активи, основні засоби, капітальні та фінансові інвестиції, догоди та витрати, грошові кошти, забезпечення і резерви, запаси, дебіторська заборгованість, нестачі та втрати від псування цінностей, будівельні контракти, використання амортизаційних відрахувань, податок на прибуток, біологічні активи, фінансові результати.

В наказі також зазначено, що для юридичних осіб, що зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність додатково подавають інформацію, що передбачена відповідними П(С)БО [3].

Перші три таблиці Приміток до річної фінансової звітності – це дані про нематеріальні активи, основні засоби та капітальні інвестиції. Заповнення даних таблиць забезпечить розкриття

інформації, яку вимагають П(С)БО 7 "Основні засоби" та П(С)БО 8 "Нематеріальні активи". Однак є певні невідповідності, а саме положення також вимагають зазначити: методи амортизації, що застосовуються підприємством, та проміжок строків корисного використання (експлуатації) основних засобів та нематеріальних активів; загальну суму витрат на дослідження та розробки, яка включена до складу витрат звітного періоду тощо. У стандартній формі приміток виділено лише вартість надходження даних видів активів [2].

На рахунок виробничих запасів, то у формі звітності відображаються практично усі дані, що передбачені відповідними П(С)БО, окрім методів їх оцінки. Додатково наводиться інформація про уцінку запасів, що не вимагається стандартом бухгалтерського обліку.

Дуже стисло у примітках розкривається інформація про дебіторську заборгованість (таблиця IX). Зазначимо, що у П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість" передбачено розкриття такої інформації, як: перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості метод визначення величини резерву сумнівних боргів тощо. Залишок резерву сумнівних боргів, його створення та використання у звітному році відображається у таблиці "VII. Забезпечення і резерви".

У бланку Приміток до річної фінансової звітності немає таблиць для розкриття інформації, передбаченої НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" та П(С)БО 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах". [2]

Однією з особливостей приміток до фінансової звітності є те, що вони дають змогу користувачам більш детально порівнювати: фінансові можливості підприємства за обрані періоди або фінансові показники різних підприємств. Проте, довільне подання інформації не є доволі зручним, адже порівнювати дані як різних підприємств, так і однієї організації буде досить складно.

Також досить неоднозначним є порядок, за яким розміщені таблиці у примітках. Ця послідовність не відповідає ні плану рахунків, ні розміщенню статей у інших фінзвітах. Дане розміщення є не достатньо зручним для співставлення та аналізу інформації.

Література

1. Брусничина О.А. Примітки до фінзвітності – зміст та особливості складання. *Все про бухгалтерський облік*. 2019. С. 41-43.
2. Воськало В.І. Примітки до річної фінансової звітності як елемент повноти висвітлення інформації. *Науковий вісник*. 2017. С. 37-40.
3. Наказ Мінфіну України «Про примітки до річної фінансової звітності» від 29.11.2000р. № 302.

УДК 658: 338. 677

Олексин Д.Я., здобувач освіти
Науковий керівник: **Кара Н.І.**, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

В процесі становлення та еволюції міжнародного руху капіталу, міжнародної торгівлі виникає міжнародна міграція робочої сили, яка є формою руху відносно зайвого населення з одного центру накопичення капіталу до іншого. Міжнародна міграція населення, на відмінну від внутрішньої міграції, полягає у перетині державного кордону, державному контролі за фактом перетину кордону. Сьогодні міжнародна трудова міграція охопила всі континенти та набула глобального характеру, оскільки міграційні процеси характерні всім країнам в тій, чи більшій мірі. Нагальність вирішення цієї проблеми для України обумовлена тим, що населення країни постійно зменшується та потенційними загрозами.

Головними причинами, що спонукають людей до міграції, є наступні: високий рівень безробіття; низький рівень заробітної плати; непотрібність фаху на батьківщині; зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення.

Трудова міграція з позицій працівника є можливістю отримання пристойного місця роботи з метою підвищення життєвого рівня, за рахунок більш вигідного продажу робочої сили на ринку праці, що не належить до території постійного місця проживання мігранта. Трудова міграція для роботодавця – можливість тимчасово використати додаткову якісну робочу силу потрібної кваліфікації, з меншими витратами на її купівлю, у порівнянні з національною робочою силою.

Мігранти бувають наступних видів [1]: ті, які покидають країну проживання назавжди; ті, які працюють в іншій країні тривалий час; трудові туристи, які перетинають кордони на короткий час.

Станом на кінець 2020 р. в Україні спостерігалась наступна тенденція: 43% від загальної чисельності мігрантів мігрували до Польщі, 22% - до Італії, 12% - до Чеської Республіки, й 23% - до інших країн [2].

Трудова міграція має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних наслідків належать [3]: поліпшення кваліфікації, розвиток нових технологій, професій, системи організації виробництва трудових мігрантів; надходження до держави іноземної валюти та інвестування в економіку шляхом створення спільних підприємств з іноземними засновниками; зниження рівня безробіття на ринку праці.

До негативних наслідків належать [3]: більш повільні темпи розвитку науково-технічного прогресу у зв'язку з численною інтелектуальною еміграцією українських вчених за кордоном; поширені випадки зловживання та шахрайства з боку громадян приватними агентствами зайнятості; зростання політичних та економічних звинувачень проти нашої держави у зв'язку зі зростанням нелегальної міграції українських робітників; працевлаштування на низькооплачуваній, напруженій роботі з шкідливими умовами праці, наявністю дискримінації та експлуатації місцевими роботодавцями.

Шляхами вирішення проблем трудової міграції в Україні можна вважати: створення робочих місць; вирішення питань підвищення рівня оплати праці; здійснення комплексного оцінювання міграційних потоків, ситуації в регіонах та їх потенціалу і розроблення відповідних нормативно-правових документів; обмеження «тіньової» економіки та «тіньової» зайнятості тощо.

Україні потрібно стимулювати повернення українських емігрантів, шляхом запровадження мотиваційних програм для збільшення їх грошових переказів на батьківщину. Вважаємо, що для досягнення кардинальних позитивних змін у вирішенні проблеми міграції в нашій країні, доцільно запозичити досвід сусідніх країн - запросити до праці громадян з інших країн

Література

1. Позняк О.В. Оцінювання наслідків зовнішньої трудової міграції в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. №2(27). С. 169–172.
2. Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 22.11.2021).
3. Жовнір С.М. Українська трудова міграція: реалії, перспективи, вектори модернізації державної політики в управлінні нею. *Український соціум*. 2014. № 4 (51). С. 144–159.

УДК 657

Олійник Ю.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

Стейкхолдери є суб'єктами, які мають певний інтерес до діяльності підприємства, фінансових та інших його результатів. Вони можуть бути як внутрішніми, тобто мати безпосереднє відношення до самого підприємства, так і зовнішніми – установами, клієнтами, постачальниками тощо. Досліджувати та класифікувати їх та їхні характеристики дуже важливо, адже по суті кожен з них так чи інакше впливатиме на підприємство.

Для цього аналітиками використовуються певні інструменти: списки стейкхолдерів, карти стейкхолдерів та персони. Саме вони роблять так звану зацікавлену сторону більш зрозумілою, а це у свою чергу забезпечує впевненість в тому, що прийняті рішення щодо залучення конкретного стейкхолдера, співпраці та переговорів з ним є найкращим з можливих виборів для підприємства.

Перед тим, як розглядати власне інструменти, варто зазначити, які саме характеристики зацікавлених сторін необхідно враховувати при аналізі. Перш за все, необхідно звертати увагу на їхні повноваження відносно організації, внесення будь-яких змін до неї та загалом у прийнятті рішень щодо неї. Однак не можна забувати і про зацікавленість стейкхолдерів у цих змінах, їхнє ставлення до цих змін і до аналітичної роботи в цілому.

Перейдемо безпосередньо до інструментів аналізу стейкхолдерів. Почнемо з списків стейкхолдерів. Цей інструмент передбачає складання бізнес-аналітиком досить довгих вичерпних чітко структурованих списків усіх виявлених ним зацікавлених сторін. Його завданням є забезпечити впевненість у тому, що жоден важливий стейкхолдер чи їх група не залишилися без уваги, оскільки це б у свою чергу створило ризик того, що пізніше будуть упущені якісь важливі вимоги від них.

Використовуються також карти стейкхолдерів, за допомогою яких можна візуалізувати відносини між стейкхолдерами та їхнє ставлення до різних рішень. Зробити це можна багатьма різними способами, однак виокремлюють два найпоширеніших:

- Матриця зацікавлених сторін

Цей спосіб показує взаємозалежність повноважень стейкхолдерів та їхніх інтересів. В залежності від прийнятого рішення аналізується, на які зацікавлені групи воно вплине. За допомогою матриці зацікавлених сторін можна якраз таки розподілити стейкхолдерів залежно від двох вищезгаданих параметрів. Стейкхолдери з високою впливовістю і зацікавленістю є ключовими для компанії, а з низькими – потребують тільки інформування про поточні справи шляхом загальної комунікації. При цьому підприємству вигідно задовольняти потреби впливових не зацікавлених стейкхолдерів, щоб вони стали більш зацікавленими, і навпаки більше залучати та інформувати не впливових, але зацікавлених у подальшій співпраці.

Варто зазначити, що протягом кожного робочого проекту положення зацікавленої сторони в цій матриці може змінюватися. Через це аналіз стейкхолдерів вважається повторюваним і повинен часто переглядатися для того щоб залишатися актуальним.

- «Лукова діаграма»

Ця ж форма вказує, наскільки зацікавлені сторони залучені до прийнятого рішення, які з них будуть безпосередньо взаємодіяти з цим рішенням або брати участь у пов'язаному бізнес-процесі, які з них є частиною більшої організації, або які взагалі знаходяться за межами організації. Згідно з нею стейкхолдерів можна розділити також на 4 основні групи: зовнішні стейкхолдери, на яких вплине прийняте рішення (постачальники, клієнти); стейкхолдери в організації або на підприємстві (спонсори, керівники); підрозділи

організації, на які вплине прийняте рішення; ті, хто безпосередньо бере участь у розробці рішення [1].

Ще одним наглядним інструментом для групування стейкхолдерів є матриця RACI. Її назва є аббревіатурою чотирьох основних характеристик відповідальності, за якою можна класифікувати зацікавлених сторін:

R (англ. Responsible - відповідальний) – особи, які будуть безпосередньо працювати над поставленим завданням.

A (англ. Accountable - підзвітний) - особа, яка в кінцевому підсумку нестиме відповідальність за успішне виконання всього завдання. Варто відзначити, що лише одна особа на проєкті відноситься до цієї групи.

C (англ. Consulted – консультант) – особа чи група осіб, яких будуть запитувати про рішення, їхню точку зору та загалом інформацію про завдання.

I (англ. Informed – інформований) – особа чи група осіб, яких тримають в курсі щодо статусу завдання та важливих деталей, сповіщають про його кінцевий результат [2].

Відповідно складається список стейкхолдерів і кожному визначається його роль.

Останній метод – персона. Персона визначається як вигаданий персонаж або архетип, який є прикладом того, як типовий користувач взаємодітиме з певним продуктом. Такі персони корисні, коли необхідно зрозуміти потреби групи або класу користувачів. Хоча дані групи і вигадані, проте вони уособлюють реальних користувачів, і створюються не просто так, а в результаті досліджень і знань. Їх у свою чергу можна отримати шляхом інтерв'ю та опитування/анкетування. Персона зосереджена на тому, щоб зрозуміти цілі та особливості визначеної групи, фактично побачити ситуацію з її точки зору.

Підсумовуючи, варто зазначити, що загалом аналіз стейкхолдерів є важливим, оскільки це безпосередньо ті особи та організації, рішення яких впливатиме на подальше існування підприємства. Його можна провести за допомогою таких інструментів, як складання списків стейкхолдерів, карт стейкхолдерів (тобто різних матриць) або опису абстрактної персони, яка уособлюватиме реальну групу зацікавлених осіб і моделюватиме її рішення.

Завдяки цим методикам бізнес-аналітики зможуть ефективно планувати співпрацю та комунікацію з вигідними стейкхолдерами, розуміти який підхід необхідно застосувати до кожного з них і відслідковувати зміни в їхньому складі і характеристиках. Однак варто пам'ятати і про недоліки, оскільки невідомо, як конкретна особа відреагує на детальний збір інформації про неї. Можливо це виявиться просто складно, а можливо і зіпсує стосунки з зацікавленою особою.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015) / International Institute of Business Analysis (IIBA). URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf
2. Бредня О.С. Матриця RACI як інструмент системи управління. *Вісник СНТ ННІ Бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. 2018. Вип. 2. С. 15-16.
3. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Опіка А.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Талах Т.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АУТСОРСИНГ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Поняття аутсорсингу у світі виникло у 1989 році в таких сферах діяльності, як, професійні послуги охорони, виробництво деталей, управління інфраструктурою, технічне обслуговування споруд, послуги в секторі дозвілля та готельному секторі тощо. У сфері бухгалтерії дане поняття почало розвиток у 2009 році, внаслідок світової кризи, що стало причиною виникнення популярності залучення фахівців фінансової сфери сторонніх організацій.

Поняття аутсорсинг бухгалтерського обліку для українських підприємств та компаній є дещо новим. «Слово «аутсорсинг» походить від англійського слова «outsourcing», яке своєю чергою

утворене від словосполучення «outer source using», тобто використання зовнішнього джерела або ресурсу - підряд. Термін аутсорсинг означає передачу організацією на підставі договору певних бізнес-процесів або виробничих функцій на обслуговування іншій компанії, що спеціалізується у цій галузі»[1].

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 року керівник підприємства має право самостійно обирати форму організації бухгалтерського обліку. Тому «ведення бухгалтерського обліку може здійснюватися на договірних засадах централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою»[4].

Питанню аутсорсингу бухгалтерського обліку у своїх працях вивчали чимало науковців, таких як А.Ю. Перетятко, С.Л. Безручук, С.М. Лайчук, А.М. Поплойко, Г.С. Кесарчук, Т.І. Воскресенська, Т.В. Талько, С.А. Гаркуша, Т.В. Давидюк, Ю.І.Легоцька та інші.

Науковці виділяють чотири види аутсорсингу бухгалтерського обліку: повний, частковий зовнішній контролер та абонентське обслуговування. Перший вид аутсорсингу це - повний, відбувається тоді коли замовник передає всі функції та завдання ведення бухгалтерського обліку фахівцю аутсорсеру.

Другий же вид аутсорсингу – частковий, він характеризується передачею окремих обов'язків та функцій фахівцю аутсорсеру. Така модель використовується у великих компаніях, там де є штатний бухгалтер, проте з певних причин необхідна допомога фахівця аутсорсингової компанії. До таких причин може належати допомога у веденні обліку первинної документації, або допомога у складанні звітності.

Третій вид – зовнішній, в такому випадку бухгалтер аутсорсер здійснює перевірку правильності відображення інформації в обліку штатними бухгалтерами, а також дає рекомендації щодо покращення обліку на підприємстві.

Абонентське обслуговування відбувається тоді коли бухгалтер аутсорсер лише надає поради та консультації з окремих питань обліку та нововведень, проте не здійснює ведення бухгалтерського обліку на даному підприємстві.

До переваг аутсорсингу бухгалтерського обліку Поллойко М.А. відносить: «відсутність необхідності розширення

штату бухгалтерів — до 70 % економії, послуги надаються безперервно, зменшення бази оподаткування, економія офісного простору і супутніх йому витрат, зменшення накладних витрат, пов'язаних із вартістю робочих місць, навчанням, інформаційною підтримкою та гарантія професійної відповідальності, яку надає компанія-аутсорсер»[3].

Г.І. Ляхович та Павленко О.В. виділяють ще одну із переваг аутсорсингу бухгалтерського обліку це використання новітніх технологій. Оскільки «працюючи з великою кількістю клієнтів, маючи вузьку спеціалізацію щодо надання послуг з ведення бухгалтерського обліку, підприємства-виконавці ознайомлені з найкращими способами та методами обробки та передачі інформації, впровадження яких у практику сприятиме оперативності виконання поставлених завдань»[2].

Г.І. Ляхович та Павленко О.В. окрім переваг визначають недоліки аутсорсингу, до таких проблем належать:

- «значна вартість послуг (аутсорсингова компанія, встановлюючи ціну на свої послуги, включає в них не тільки накладні витрати, а також значну частку прибутку);

- неможливість проконтролювати досвід виконавців (за умови залучення зовнішніх фахівців підприємство-замовник не завжди може проконтролювати хто саме виконує обов'язки щодо ведення бухгалтерського обліку);

- відповідальність (для покладення відповідальності на підприємство-замовник, це питання повинно бути досить детально прописане в договорі, враховуючи усі можливі аспекти);

- загроза витоку інформації (навіть за умови підписання угоди про нерозголошення інформації залишається ризик витоку інформації)»[2].

На нашу думку, до основних переваг аутсорсингу бухгалтерського обліку належать економія грошових коштів, оскільки як правило, використання послуг бухгалтерів аутсорсерів значно вигідніше, чим створення власної бухгалтерської служби, оскільки не має таких витрат, як заробітна плата та нарахування, оренда офісу, оснащення програмним забезпеченням, навчання працівників тощо. Ще однією із переваг є те, що аутсорсингова організація вже повністю оснащена програмним забезпеченням та має широкую спеціалізацію в тих чи інших питаннях.

Щоб уникнути вище перелічених проблем та недоліків в отриманні послуг ведення обліку основним завданням для керівника є вірне укладення договору з аутсорсинговою компанією. Це дозволить повністю передати усі функції та завдання ведення обліку, а в разі виникнення проблем чи порушень уся відповідальність буде на працівниках аутсорсингової компанії.

Таким чином, не зважаючи на те що поняття аутсорсингу бухгалтерського обліку в Україні тільки набирає популярності, проте така форма організації бухгалтерського обліку є зручною для великої кількості підприємств та має чималий список переваг.

Література

1. Кесарчук Г.С. Бухгалтерський аутсорсинг: поняття, види, переваги та недоліки. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. № 42. С 201.
2. Ляхович Г.І Бухгалтерський аутсорсинг: підходи до трактування та класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 9. С104-107. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/9_2016ua/26.pdf
3. Полюйко М.А. Бухгалтерський аутсорсинг: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С337-339
4. Про бухгалтерський облік фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 21.11.2021).

UDC 330.1:378.1:658

Ostapenko V., PhD, Associate Professor
Kharkiv National University of Economics

STATE FINANCIAL SUPPORT FOR THE INTERACTION OF EDUCATION, SCIENCE AND BUSINESS IN INNOVATIVE ECOSYSTEM DEVELOPMENT

Today, the main purpose of building the legal basis of higher education is to create an effective system of management and funding of science, focused on the development and integration into the world scientific space and the development of innovation ecosystem to transform creative ideas into innovative products and services. To this end, it is necessary to reform the funding system, namely to expand approaches and tools for both budgetary and extrabudgetary support of scientific and technical activities, to create conditions for the effective use of international opportunities; use the results of scientific evaluation

to determine the level of budget support, develop research and innovation infrastructure.

According to Art. 67 of the Law of Ukraine "On Higher Education" [2] HEI, which conducts scientific activities that are important for science, economics and production, and wants to receive appropriate state support, has the right to pass state certification in accordance with the Law of Ukraine "On scientific and scientific-technical activities» [3]. According to Part 3 of Art. 19 of this Law approved the Procedure for conducting state certification of free economic zones in terms of conducting scientific (scientific and technical) activities, which defines the method of assessing scientific directions of higher education institutions during state certification of free economic zones in terms of conducting scientific (scientific and technical) activities. This method determines the system of indicators of scientific and scientific-technical activity of the institution of higher education in the scientific field, the procedure of formation of the system of indicators, the mechanism of formation of attestation and expert assessments, the mechanism of determining the qualification group.

To determine the attestation assessment of free economic zones are used:

- indicators of potential (resources) of free economic resources (P_i) and efficiency of free economic resources (P_i), calculated as an arithmetic mean value for the last five years;

- specific performance indicators (indicators), which are used to calculate the attestation assessment of free economic zones in the scientific areas;

- weighting factors (priority coefficients), which determine the relative importance of the indicator k_i and characterize a specific scientific direction of free economic zone.

The head of the free economic zone should ensure the passage of state certification (if it does not exist) and maintain the relevant indicators of scientific activity of the free economic zone (if the institution is classified in group A) or increase the value of integrated assessment to ensure the entry of free economic education. In the contract the head has the requirement to provide the list of indicators of scientific activity of HEI. The indicators of scientific and innovative activities include:

1) scientific novelty of the results obtained by the Free Economic Zone, and their practical value for society and the economy (number of patents, copyrights, implementing acts, etc.);

2) integration of scientific (scientific and technical) activities of the Free Economic Zone into the world educational and scientific space, in particular its participation in Erasmus + projects (number of projects, grants implemented by the Free Economic Zone);

3) indicators for assessing the scientific potential of HEI (number of full-time research and teaching staff, doctors of science in the NPP in the scientific field, candidates of science, staff researchers of research units, sectors and other research units, the number of graduate students, doctoral students, doctors, candidates of science, young scientists);

4) indicators for evaluating the effectiveness of free economic zones, the number of defended PhD, doctoral dissertations by free economic workers, the number of young scientists who are performers of scientific work and scientific and technical (experimental) developments funded by the general and / or special funds of the state budget; (journals), the founder (co-founder) of which is ZVO and which are indexed in scientometric databases.

According to the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the distribution of state budget expenditures between higher education institutions on the basis of indicators of their educational, scientific and international activities" [4] financing and management of the organizational structure of the university. Funding for free economic education should be formed in accordance with such criteria as the scale of the university, regional coefficient, contingent of students, the amount of funds received by the university from business and international organizations and entry into international rankings (The Times Higher Education, QS, ARWU, U-Multirank), and from 2021, such criteria as employment of university graduates will be additionally taken into account. That is, the Free Economic Zone receives funding from the state budget at the level of about 80% of the previous funding and can additionally receive 15-40% for compliance with the specified criteria, which will meet 95-120% compared to last year. The criteria should stimulate the development of the universities themselves and promote transparency of funding [1].

The proposed method of financing encourages the HEI to develop and respond to the demands of the labor market, and additional funding

aims to improve the quality of higher education. The proposed criteria for the distribution of funding allow innovation-active universities to independently identify areas for improvement of their positions in accordance with the strengths and weaknesses of their operation.

Literature

1. Більше грошей – сильнішим. МОН опублікувало розподіл держфінансування університетів у 2020 році. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/bilshe-groshej-silnishim-mon-opublikovalo-rozpodil-derzhfinansuvannya-universitetiv-u-2020-roci?fbclid=IwAR1tgvwjzvHSGg5Lh5pQoNXROF2Cg35NITm7UZFSW0cLX9ms4d3yRIKcPAc>
2. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України № 922-VIII від 25.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
4. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності: Постанова КМУ від 24.12.2019 р. № 1146 з 1.09.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-п#Text>

УДК: 657.1.012.1

Острожинська Ю.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ДжЕРЕЛО СТРАТЕГІЧНО ВАЖЛИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КОМПАНІЮ

Тенденція орієнтації на сталий розвиток у вітчизняну систему економіки тільки приходить. Перспектива соціальної відповідальності в Україні відбувається у стані розвитку, деякі компанії вважать це гарним початком соціальної і екологічної відповідальності населення, але в інших це питання розвивають як бажання мати гарний вигляд в очах міжнародних партнерів.

Українське суспільство лише теоретично усвідомлює свою відповідальність, однак, практичного застосування соціальних та екологічних ініціатив бізнесу поки що не так багато, але дискусії на цю тему тривають дедалі активніше. Цілком імовірно, що

незабаром вартість українських компаній визначатимуть вже з урахуванням їхнього внеску в сталий розвиток.

Нефінансова звітність в Україні знаходиться на етапі розвитку і має значний незадіяний потенціал, зважаючи на невисокий відсоток кількості компаній, які звітують. Побудова ринкової економіки в Україні робить цю проблему актуальною для вітчизняних підприємств і зумовлює необхідність наукового обґрунтування резервів і напрямів подальшого розвитку нефінансової звітності для забезпечення соціально відповідальної поведінки підприємства та бізнесу в цілому.

В Україні немає чітких законодавчих вимог щодо публікації нефінансової звітності. Так само, як і немає мотиваційних програм, що стимулюють підготовку подібних звітів. Тому великі компанії самостійно приймають рішення щодо цього питання.

З 2018 року компанії повинні включати нефінансові розділи до своїх річних звітів. Такі вимоги висувають тільки до підприємств із кількістю працівників понад 500 осіб. Йдеться приблизно про шість тисяч фірм.

За даними моніторингового центру «ЕЛ.БІ.АЙ.», загальна динаміка публікацій в на тему сталого розвитку і нефінансової звітності динамічно зростає: в 2019 році моніторинг українських ЗМІ виявив 600 матеріалів, а в 2020 році опубліковано 1200.[2]

Нефінансова звітність є інструментом соціальної відповідальності бізнесу. В свою чергу, соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, згідно з якою компанії добровільно інтегрують соціальні та екологічні аспекти у свою комерційну діяльність та взаємодію із зацікавленими сторонами.

Наявність нефінансової звітності у компанії, зокрема з українським капіталом, є сигналом про її зрілість, що у багатьох випадках стає у нагоді під час виходу на ринки інших країн. Розробка та впровадження бізнес-процесу нефінансового звітування дозволяє компанії бути організаційно спроможною до роботи на ринках, де питання соціальної відповідальності бізнесу можуть мати більше значення, ніж в Україні.

Нефінансова звітність готується для діалогу із освіченою аудиторією, яка вимагає як позитивну, так і негативну інформацію про діяльність компанії. Готуючи звіт, компанія має бути готовою до вимог від груп впливу надати інформацію про негативні аспекти

діяльності. Компанія повинна вміти сприймати конструктивну критику і ефективно впроваджувати зворотний зв'язок у систему ухвалення рішень.

Перевагами нефінансової звітності є те, що вона:

- формує довіру до підприємства з боку різних груп впливу;
- підвищує прозорість підприємства; зміцнює ділові відносини та сприяє розширенню ринків, доступу до фінансових ресурсів, зокрема, від міжнародних фінансових інституцій;
- сприяє формуванню іміджу відповідального роботодавця серед молодих спеціалістів. [3]

Окрім вигод, нефінансова звітність також несе в собі певні ризики, про які підприємствам варто знати: можлива критика; дилетантизм і невігластво; ресурсозатратність; достовірність даних; відсутність запасного виходу.

Одним із найпоширеніших форматів нефінансової звітності є звіти зі сталого розвитку, підготовлені за системою Глобальної ініціативи зі звітування (GRI). Система звітності GRI виступає для організацій основою розкриття інформації про свої результати щодо забезпечення сталого розвитку. Ця система застосовується організаціями будь-якого розміру, типу і місцезнаходження. Вона постійно удосконалюється і розширюється в міру накопичення досвіду в звітуванні та зміни як потреб організацій, які звітують, так і аудиторії звітів.

За останнім дослідженням Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності», тільки 6 компаній зі списку ТОП-100 найбільших платників податків в Україні в 2021 році на своїх офіційних сайтах опублікували нефінансові звіти.[2]

Отже, компанії у 21 столітті повинні бути прозорими та демонструвати свої позиції з важливих питань: розвиток навичок співробітників, зміна клімату, боротьба з бідністю, порушенням прав людини. І ці всі питання відкриваються у нефінансовій звітності, тому є важливим її складання і подання для всього розвитку соціальної відповідальності населення.

Література

1. Сисоева І. М., Балазюк О. Ю., Погрішук О. Б. Сутність соціального аудиту, його параметри та методи. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 46–49. DOI: [10.32702/2306-6806.2019.11.46](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.11.46) (дата звернення: 02.10.2021).

2. Зубарева О. Нефінансова звітність. Із тренда — у класику. URL:<https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-take-nefinansova-zvitnist-prikladi-v-ukrajini-ostanni-novini-50123905.html> (дата звернення: 03.10.2021).

3. Жиглей І.В. Соціально відповідальна діяльність: поняття, складові та передумови відображення у системі бухгалтерського обліку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 3. С. 170-174.

УДК 519.86

Павловська М.С., здобувач освіти
Нужна О.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ МІЖ ЧИСЕЛЬНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ ТА КІЛЬКІСТЮ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Економетрика – наука, яка вивчає кількісні та якісні економічні взаємозв'язки з використанням математичних і статистичних методів та моделей.

Дослідженням сутності економетрики, побудовою та аналізом економетричних моделей займалися наступні вчені: В. Петті, Ч. Давенант, Г. Кінг, Ф. Гальтон, К. Пірсон, Ф. Еджворт, Г. Хукер, І. Фішер, Р. Фріш, Я. Тімберген, Й. Шумпетер, О. Андерсон та ін.

Для проведення дослідження нами обрано фактор – чисельність населення України, і показник – кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання. Наше дослідження проводилось за період 2010-2019 роки, оскільки саме за цей період наявні статистичні дані і для фактора, і для показника.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділах: «Демографічна і соціальна статистика, вкладка «Населення» (значення фактора); «Економічна статистика», «Діяльність підприємств», вкладка «Показники діяльності суб'єктів господарювання» (значення показника).

На основі статистичних даних нами була побудована економетрична модель у формі парної лінійної регресії:

$$Y = a \cdot X + b, \quad (1)$$

де Y – показник;

X – фактор;

a, b – параметри регресії.

Нами розраховані значення параметрів парної лінійної регресії ($a = 519,53$ і $b = -14924486,96$) і отримано її аналітичний вираз:

$$Y = 519,53 \cdot X - 14924486,96, \quad (2)$$

Статистичні дані і розрахункові значення показника (кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання) для побудованої економетричної моделі для обраних фактора і показника подано у табл. 1.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для моделі у формі парної лінійної регресії (дані на кінець року)

№ з/п	Рік	Значення фактора (чисельність населення України), тис. осіб	Значення показника (кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання), осіб		Відхилення розрахункових значень показника від статистичних даних, осіб
			Статистичні дані	Розрахункові значення	
1	2010	45 778,5	9073663	8859006	-214657
2	2011	45 633,6	8986914	8783725	-203189
3	2012	45 553,0	8861469	8741851	-119618
4	2013	45 426,2	8515433	8675974	160541
5	2014	42 929,3	7311651	7378749	67098
6	2015 ¹	42 760,5	6589493	7291052	701559
7	2016 ¹	42 584,5	6597583	7199614	602031
8	2017 ¹	42 386,4	6706255	7096694	390439
9	2018 ¹	42 153,2	7088709	6975538	-113171
10	2019 ¹	41 902,4	7418837	6845239	-573598
11	2020 ¹	41 588,4	7379539	6682106	-697433
Сума		-	84529546	84529546	-

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Як показують дані останнього стовпчика таблиці 1, для відповідних періодів статистичні і розрахункові значення показника мають незначні відхилення.

Наступним етапом дослідження є перевірка побудованих економетричних моделей на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера.

Оскільки, за нашими розрахунками, розрахункове значення критерію Фішера (35,36) більше за його табличне значення (5,32), то побудована економетрична модель адекватна статистичним даним і придатна для подальшого аналізу і прогнозування.

Проведемо аналіз побудованої економетричної моделі з використанням таких показників, як коефіцієнт кореляції, коефіцієнт детермінації та індекс кореляції (табл. 2).

Таблиця 2

Результати аналізу побудованої економетричної моделі

Показник	Значення показника	Висновок
Коефіцієнт кореляції	0,89	Зв'язок між фактором і показником сильний і прямий
Коефіцієнт детермінації	0,80	Варіація показника на 80% пояснюється варіацією фактора
Індекс кореляції	0,89	Точки поля кореляції достатньо близько лежать до лінії регресії

Оцінимо ступінь еластичності показника (кількість найманих працівників) за фактором (чисельність населення України) за допомогою коефіцієнта еластичності, розрахованого для середніх значення фактора і показника для побудованої економетричної моделі. За нашими розрахунками, значення коефіцієнта еластичності становить 2,94, отже, при зменшенні фактора (чисельність населення України) на 1% показник (кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання) в середньому зменшується на 2,94%.

Для прогнозування обрано прогнозне значення фактора (чисельність населення України) (41500 тис. осіб) і розраховано прогнозне значення показника (кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання) (6636179 тис. осіб). Отже, якщо у наступному році чисельність населення України становитиме 41500 тис. осіб, то згідно наших розрахунків кількість найманих

працівників у суб'єктів господарювання становитиме 6636179 тис. осіб.

Таким чином, нами проведене нами дослідження показало, що між фактором (кількість населення України) і показником (кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання) існує прямий і сильний зв'язок. Тобто, зменшення чисельності населення України прямо впливає на зменшення кількості найманих працівників у суб'єктів господарювання.

Література

1. Кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.09.2020).

2. Чисельність населення України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm (дата звернення 15.09.2020).

УДК 657

Павловська М.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гаврилюк О.О.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РОЛЬ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У СТВОРЕННІ КОРПОРАТИВНОЇ ВАРТОСТІ

В останні десятиліття у геометричній прогресії поширюється практика відображення на балансі компаній специфічних активів – нематеріальних. Часто їх вартість при достовірній оцінці перевищує вартість «реальних» засобів та економічна вигода від їх використання стає більшою, ніж від звичної системи виробництва. Загалом, нематеріальні активи – це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та утримуються підприємством з метою використання більше одного року для виробництва, постачання товарів або послуг, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам [2]. Вони виступають як інтелектуальна власність, довгострокові майнові права, гудвіл, патенти, торгові марки, авторські права, ліцензії на діяльність та права користування землею, тощо.

Основним нормативно-правовим актом обліку нематеріальних активів є Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 8, що визначає основні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про сутність і оцінку нематеріальних активів.

Підприємство може отримати дані активи різними способами, а саме: створення власними силами, придбання за кошти, отримання за рахунок обміну на подібний чи не подібний об'єкт, за допомогою безоплатного одержання чи внесенням до статутного капіталу.

Сучасною проблемою сьогодення є правильність відображення нематеріальних активів в різних видах звітності, а саме достовірність визначення реальної оцінки об'єкта та контролю за даним об'єктом. Організація обліку та контролю нематеріальних активів на підприємстві затверджено у наказі «Про облікову політику».

Методами амортизації нематеріальних активів є: прямолінійний, метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний та виробничий методи. Підприємство самостійно обирає метод амортизації, проте амортизації підлягають лише ті об'єкти, в яких встановлений термін корисного використання.

У наш час нематеріальні активи набувають все більшої пріоритетності серед інших наявних, тому ми не можемо не звернути на це увагу. Світ не стоїть на місці і йде нога в ногу з технічним прогресом, та в силу розвитку з новітніми технологіями, ми все більше переходимо на роботу в ІТ-індустрії, а це в свою чергу збільшує актуальність нематеріальних активів, таких як ліцензії на різні програми, права, тощо.

Дослідженнями обліку нематеріальних активів займалися такі вчені як Barker R., Lennard A., Penman S. Teixeira A. [2], Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В, Бутинець Ф.Ф., Валуєв Б.І., Огійчук М.Ф., Сук Л.К., Шевчук В.О. та інші. Аналіз тематичних джерел дозволяє виділити два широкі напрями, які стосуються даного питання:

1) класифікація. Розрізняють нематеріальні активи в широкому значенні та сукупність, яка задовольняє критеріям визнання та оцінки для включення їх до фінансової звітності. Загалом це стосуються людського капіталу, організаційного

капіталу (інтелектуальна власність, процеси, ІТ) та соціального капіталу (відносини з клієнтами, зовнішні мережі, репутація). Сукупність активів, яка задовольняє критеріям, є відносно невеликою тому, що критерії їх визнання виключають людський капітал та будь-які інші нематеріальні активи без прав, що мають позовну силу (окремим винятком може бути хіба що гудвіл);

2) визнання. Нематеріальні активи складно відокремити, натомість вони визнаються шляхом створення цінності у використанні разом з іншими ресурсами; відсутні чітко визначені права власності; унікальні за своєю природою, що посилює відсутність ліквідних ринків та ринкової вартості; в деяких випадках вони не мають ідентифікованих витрат; мають відносно високу невизначеність економічного результату.

Отже, питання визнання та оцінки нематеріальних активів залишається відкритим та потребує подальших досліджень, зокрема у визначенні їх ролі в створенні корпоративної вартості.

Література

1. Barker R., Lennard A., Penman S. Teixeira A. Accounting for intangible assets: suggested solutions, Accounting and Business Research. 2021. DOI: 10.1080/00014788.2021.1938963

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

УДК 330.341

Пасєка У.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Георгіаді Н.Г.**, д.е.н., професор
Національний університет «Львівська політехніка»

ПЕРЕДАЧА ТЕХНОЛОГІЙ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛІЦЕНЗІЙ

Технологія — сукупність методів (способів) виготовлення, видобутку, обробки або переробки та інших процесів, робіт і операцій, що змінюють стан сировини, матеріалів, напівфабрикатів чи виробів у процесі отримання продукції із заданими показниками якості [1]. Вона пов'язана з наукою, яка розглядається як базова рушійна сила економічного зростання.

Кожна країна прагне утримати технологію в національних рамках, забороняючи або обмежуючи вивіз новітньої технології, розуміючи, що забезпеченість нею є головною опорою в конкурентній боротьбі на світовому ринку. Багато країн обмежують імпорт технології з метою обмеження іноземної конкуренції і збереження робочих місць.

До правових інструментів, які регламентують процес передачі технологій, належать [1]:

1. Патент - свідчення, видаване компетентним урядовим органом винахідникові і його монопольне право, що засвідчує, на використання цього винаходу.

2. Копірайт- (право відтворення) — ексклюзивне право автора літературного, аудіо- або відеодобутку на показ і відтворення своєї роботи.

3. Товарна марка - символ визначеної організації, що використовується для індивідуалізації виробника товару і який не може бути використаний іншими організаціями без офіційного дозволу власника.

4. Ліцензія- дозвіл, видаваний власником технології (ліцензіаром), захищеної або не захищеної патентом, зацікавленій стороні (ліцензіату) на використання цієї технології протягом визначеного часу і за визначену плату.

При укладенні зазначеного договору необхідно враховувати положення Цивільного кодексу України [2], Господарського кодексу України [3], а також Закону України «Про авторське право і суміжні права» [4].

Ліцензії бувають наступних видів [4]:

- патентна ліцензія — документ, що підтверджує передачу права використання патенту без відповідного "ноу-хау";
- безпатентна ліцензія — документ, що підтверджує право використовувати "ноу-хау" без патентів на винахід;
- невияткова ліцензія — ліцензія, що залишає ліцензіару право надавати ліцензії на дану технологію й інших ліцензіатів на даній території;
- повна ліцензія — ліцензія, що надає ліцензіату виключне право на використання патенту або "ноу-хау" протягом терміну дії угоди;

• виняткова ліцензія — ліцензія, що передбачає монопольне право ліцензіата використовувати технологію, і відмовлення ліцензіара від самостійного використання запатентованої технології і "ноу-хау" і їхнього продажу на визначеній території.

Існують такі види ліцензійних платежів: роялті, паушальні платежі, участь у прибутку, участь у власності, перехресне ліцензування, попередня плата.

У загальній сумі надходжень від міжнародної торгівлі ліцензіями частка розвинутих країн становить майже 98%. У цілому оборот ліцензійної торгівлі складає близько 30 млрд. дол. на рік. Однак значущість цього ринку визначається тим, що вартість продукції, що випускається в різних країнах з іноземними ліцензіями, становить 330-400 млрд дол. щорічно. Лідируюче положення на ринку ліцензій належить США (65% надходжень промислово-розвинутих країн від експорту ліцензій) [6].

Значну роль у міжнародній ліцензійній торгівлі відіграють країни Західної Європи. Так, частка Німеччини у світовому експорті ліцензій становить 13%, Великої Британії – 8%. Найбільшим імпортером ліцензій є Японія, але її частка у світовому експорті - 19% і має тенденцію до зростання

Ліцензійні операції є більш дохідними і менш ризиковими порівняно з прямими інвестиціями; у багатьох випадках вони є вигіднішими за фінансування власних розробок та досліджень, оскільки дають змогу зекономити час, кошти та отримати додатковий економічний ефект за рахунок швидкого впровадження нововведень.

Література

1. Білоус-Сергеева С. А. Комерціалізація інтелектуального продукту через трансфер технологій. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*. 2010. С. 200-202.

2. Цивільний кодекс України від 19.06 2003 р. зі змінами і доповненнями № 1667-IX від 15.07.2021 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (Дата звернення: 23 жовтня 2021 р.).

3. Господарський Кодекс України № 2424-IV від 04.02.2003 р. зі змінами № 1667-IX від 15.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (Дата звернення: 23 жовтня 2021 р.).

4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993. № 3793-XII. Дата оновлення: 15.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (Дата звернення 23 жовтня 2021 р.).

5. Кацура С.М. Трансфер технологій и диффузия инноваций как элементы регионального инновационного процесса. *Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. трудов.* 2009. Ч. 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_2/0646.pdf (Дата звернення: 24.11.2021 р.).

6. Розгон О. В. Організаційні форми трансферу технологій в інноваційному процесі. *Право та інновації.* 2021. № 1 (33). С. 14-21.

УДК: 657.6(477)

Патута М.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Мельник К.П.,** д.е.н., професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

ІНІЦІАТИВНИЙ І ОBOB'ЯЗКОВИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Аудиторська діяльність має важливе значення як для розвитку сучасної економіки зокрема, так і суспільства в цілому. Ініціативний аудит в Україні з'явився відносно нещодавно і вже набрав велику популярність серед багатьох економічних структур. Багато компаній, організацій, підприємств, спілок задаються питанням чи проводити їм обов'язковий аудит або ж як законно його уникнути. З кожним роком ці питання частіше стали з'являтися на слуху у багатьох власників компаній. Багато з них не пов'язані з цим процесом і не хочуть надавати цьому велику увагу, дехто просто нехтує цим. Зміни в законодавстві і розвиток економічного сектору вносить багато проблемних питань, вивчення яких є актуальним, і які потребують подальших досліджень.

Суттєвий внесок у вивчення проблем аудиту та дослідження різних його видів був зроблений такими зарубіжними та вітчизняними вченими: Р. Адамс, Е. Аренс, Д. Лоббек, Д. Робертсон, Е. Гутцайт, В. Бурцев, Ю. Данилевський, В. Суйц, М. Білуха, Ф. Бутинець, Я. Гончарук, Г. Давидов, Н. Дорош, Л. Кулаковська, Н. Малюга, О. Петрик, Ю. Піча, О. Редько, В. Рудницький, Б. Усач, Л. Церетелі.

Метою дослідження є розвиток теоретичних уявлень про різні види аудиту, позиціонування їх на різних рівнях економічних структур.

Ще у середині XIX ст. був прийнятий закон про британські компанії, який передбачав обов'язковість перевірки рахунків і звітів не менше одного разу в рік. Здобуття Україною незалежності в 1991 році можна назвати початком ініціативного аудиту, так як він проводиться незалежно від законодавчих вимог. Офіційне визнання ж обов'язкового аудиту відбулось у 1993 році у зв'язку з прийняттям Закону України "Про аудиторську діяльність", який визначає правову базу аудиторської діяльності в Україні, спрямовану на створення системи незалежного контролю для захисту інтересів власника. Відповідно до цього закону в цьому ж році була створена Аудиторська палата України (АПУ), яка функціонує як незалежний орган на основі самоврядування. Також у 1993 році, відповідно до того ж Закону України "Про аудиторську діяльність", було створено Спілку аудиторів України (САУ), яка займається розвитком аудиторської діяльності в Україні.

Варто зазначити, хоч здобуття незалежності дало великий поштовх до незалежного аудиту в Україні, проте пережитки минулого давали про себе знати деякий час. Справа в тому, що в СРСР не було як такого аудиту, бо багато структур економіки були державними і не потребували, як того вважала влада, аудиту. Як результат, багато господарств не бачили гострої потреби в цьому [6].

Так з 1996 року обов'язковий аудит для більшості підприємств був скасований. Скасування обов'язкового проведення аудиту, а також фінансова криза 1998 року призвели до суттєвого зменшення попиту на аудиторські послуги, але з іншого боку, заплутаність українського законодавства у сфері оподаткування і підприємництва, а також посилення податкового контролю, сформувала новий запит до послуг фахівців у сфері оподаткування, обліку та регулювання підприємницької діяльності. Далі з розвитком економіки позиції аудиту значно змінилися: набирають чинності нові закони «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»; «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»; внесення змін щодо обов'язкового аудиту до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність».

Обов'язковий аудит фінансової звітності – аудит фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності) суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднити або надати фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність) користувачам фінансової звітності разом з аудиторським звітом, що проводиться суб'єктами аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2, ст. 1].

Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вимагає оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з аудиторським звітом від таких категорій підприємств:

– підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, — не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом. На підприємствах, що становлять суспільний інтерес, проводять конкурс із відбору суб'єктів аудиторської діяльності, які можуть бути призначені для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності цього підприємства;

– великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства — не пізніше ніж до 10 червня року, що настає за звітним періодом; інші фінансові установи, що належать до мікропідприємств та малих підприємств, — не пізніше ніж до 10 червня року, що настає за звітним періодом. Так, суб'єктами аудиторської діяльності для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності відповідно до Закону про аудит можуть призначати, зокрема, загальні збори учасників, та інші органи. Призначеним для надання послуг з обов'язкового аудиту фінансової звітності може бути суб'єкт аудиторської діяльності, який відповідає вимогам, установленим цим Законом, і внесений до відповідного розділу Реєстру [1, ст. 14].

Вимоги щодо оприлюднення річної фінансової звітності та річної консолідованої фінансової звітності разом з аудиторським звітом встановлені для підприємств певних категорій. Тому

задекларовані збитки не впливають на обов'язок проводити аудит та не звільняють підприємство від наслідків у разі порушення відповідних вимог.

Ініціативний аудит — проведення аудиту здійснюється по ініціативі власників чи керівництва компанії або зацікавлених осіб, передбачених законодавством України, за будь-який період та в обсязі, який самостійно встановлюється замовником, так як проводиться незалежно від законодавчих вимог. Як і обов'язковий, проводиться на основі річної фінансової (бухгалтерської) звітності. Така перевірка може проводитись у багатьох випадках наприклад: при зміні керівника підприємства, що перевіряється; при зміні основного складу бухгалтерії; при придбанні готового бізнесу; при реорганізації підприємства; на вимогу банку для отримання кредиту. Мета – мінімізація фінансових і господарських, облікових і податкових ризиків власника, а також усунення порушень, щоб уникнути штрафних санкцій, шляхом виявлення порушень в бухгалтерському обліку, оподаткування, документообіг.

Так як, ініціативний аудит здійснюється на замовлення, то можна виділити певні причини його проведення: зміни або тривалої відсутності головного бухгалтера суб'єкта господарювання; суттєвої зміни законодавства протягом звітного періоду; тривалої відсутності будь-яких перевірок з боку органів ДПА; здійснення нових (більш складних) для клієнта господарських операцій; оцінки реальності визначення фінансового результату (як існуючого, так і очікуваного); визначення та підтвердження показників фінансового стану суб'єкта господарювання при здійсненні розрахунково-кредитних операцій, реалізації інвестиційних проектів тощо.

Отже, на відміну від обов'язкового аудиту достовірності річної фінансової звітності, ініціативний аудит припускає підготовку кваліфікованих рекомендацій по заздалегідь заданому комплексу питань, визначених клієнтом. Так його можна використовувати перед податковою перевіркою контролюючими органами, з метою мінімізації можливих штрафів. Тому головною відмінністю ініціативного від обов'язкового аудиту є те що перший носить як перевіряючий так і рекомендаційний характер і призначений для вузького спектру осіб, а останній це обов'язковий елемент подачі звітності, який готується для оприлюднення.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 28.11.2021).
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 28.11.2021).
3. Жук В., Мельник К. Предмет аудиту: вдосконалення методології пізнання. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 4. С. 150–168. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.150> (дата звернення 28.11.2021).
4. Мельник К. Бухгалтерський облік і фінанси. *Облік і фінанси*. 2020. Вип. 89. С.101-106. 6 п.
5. Редько О. Консолідація як європейська ідентифікація українського аудиту. *Бухгалтерський облік і аудит*. Київ, 2011. № 8. С.45-49.
6. Савченко В.Я. Аудит: навч. посіб.: навчальне видання. 2-е вид. Київ: КНЕУ, 2006. С. 328.

УДК 657

Петрова Д.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Павелко О.В.**, д.е.н., професор
Національний університет водного господарства та
природокористування

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВНУТРІШНІЙ РЕГЛАМЕНТ

Вагому роль у формуванні налагодженої роботи підприємства у частині управління відіграє облікова політика, адже вона є одним із облікових інструментів, що може зумовити як збільшення, так і зменшення фінансових результатів. Так, як кожне підприємство має власну специфіку діяльності, обов'язково повинна бути створена власна система внутрішніх регламентів, що регулює облікову політику на рівні підприємства і не обмежується лише Наказом про облікову політику, який найчастіше має лише формальний характер і є обтяженим законодавчими нормами.

Дослідження проблем формування облікової політики здійснювали такі вітчизняні науковці, як Барановська Т.В., Боднар О.В., Белий І.І., Загородній А.Г., Швець В.Г., Левицька С.О., Маренич Т.Г., Косташ Т.В., Бабіч В.В., Пушкар М.С., Кіндрацька Л.М. та інші.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [1]. Однак облікова політика це також вибір методики, що надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарської діяльності. Формування облікової політики будь-якого суб'єкта господарювання є багатоетапним процесом, що включає в себе такі основні етапи як організаційний, підготовчий, результативний та заключний [2]. Варто зазначити, науковці мають різні погляди щодо послідовності формування облікової політики.

Саме на результативному етапі формування облікової політики підприємство затверджує розпорядчий документ, в якому розкриває сформовану облікову політику. Основним документом, що регулює облікову політику підприємства є Наказ про облікову політику. В документі зазначаються ключові елементи облікової політики підприємства щодо об'єктів обліку. Варто виділити, що типової форми цього документа не визначено згідно з нормами законодавства. Проте в регламенті підприємством зазначається варіант із альтернатив, дозволених діючим законодавством [3]. При формуванні облікової політики доцільно включити в наказ лише ті моменти, щодо яких законодавчо визначено право вибору, а саме:

- визначення межі суттєвості;
 - порядок визнання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.
 - розрахунок операційного циклу підприємства;
 - визначення методів нарахування амортизації для основних засобів та нематеріальних активів;
 - визначення методів оцінки вибуття запасів;
 - порядок визначення резерву сумнівних боргів та резерву для забезпечення наступних витрат і платежів;
 - порядок визнання доходу, пов'язаного з наданням послуг
- [4].

Як приклад, можна зазначити, що в обліковій політиці щодо запасів виділяють такі основні елементи облікової політики як: одиниця обліку запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті, метод обліку ТЗВ, база розподілу ТЗВ, що прямо включені до первісної

вартості запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів [5]. Варто вказати склад інвентаризаційної комісії та встановлення термінів проведення інвентаризації. Використання лише Наказу про облікову політику не може досягнути всі аспекти облікового процесу. Тому, для вдосконалення облікової політики варто розробити робочий план рахунків з субрахунками аналітичного обліку, посадові інструкції, Положення про бухгалтерію, порядок зберігання та утилізації документів, графік документообігу, що забезпечуватиме вчасне проходження документів по інстанціях підприємства [2]. Рекомендовано навести перелік первинних документів типової форми та документів, що підприємство розробляє власноруч.

Сучасні науковці розрізняють облікову політику для цілей бухгалтерського, управлінського та податкового обліку. Облікова політика щодо податків і зборів повинна включати перелік податків і відповідальних осіб, рахунки синтетичного та аналітичного обліку, реєстри податкових розрахунків. Рекомендовано до облікової політики для цілей управлінського обліку включати такі елементи: форми документів для звітності управлінського обліку, перелік центрів витрат і центрів відповідальності та їх форми звітності, методи оцінки активів з метою складання управлінського балансу, структура служби управлінського обліку, методи калькулювання собівартості продукції для основних центрів витрат і центрів відповідальності [6].

Отже, облікова політика потребує ретельної підготовки, так як якісно розроблена облікова політика з урахуванням змісту кожного об'єкта обліку за її напрямками є важливою складовою системи облікового процесу для сучасного підприємства. Формуючи власну облікову політику, кожне підприємство має дотримуватися важливих умов — єдність облікової політики на підприємстві та врахування особливостей своєї діяльності.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 10.11.2021).
2. Романів Є. М. Особливості організації і методика розробки облікової політики на сучасному етапі функціонування підприємств в Україні. *Modern*

Economics. 2018. № 10. С. 115-121. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4620>.

3. Давидов Г. М., Савченко В. М., Пальчук О. В. Облікова політика: навч. посіб. Кропивницький: ПП «Ексклюзив-Систем». 2017. С. 38-43.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0635201-13> (дата звернення: 13.11.2021).

5. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів від 10.01.2007 № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002201-07> (дата звернення: 14.11.2021).

6. Косташ Т. Розробка облікової політики для цілей управлінського обліку підприємства. *Збірник наукових праць АООС*. 2020. С. 50-51.

УДК 332.1

Петрук І.П., к.е.н.

Львівський торговельно економічний університет

СУТЬ КРИЗ І АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В БАГАТОРІВНЕВІЙ СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Кризи в науковій літературі розглядаються як звичне і неминуче явище ринкової економіки, до якого потрібно готуватися, для того, щоб нівелювати його негативний вплив. Сучасні визначення українських науковців з питань трактування поняття «криза» достатньо наближені до поглядів зарубіжних авторів.

Історія генезису криз в світі загалом і Україні, зокрема, свідчить про винятковий вплив саме цих криз на людський розвиток. Абстрагування від інших видів криз, певним чином, нівелює точність результату дослідження, однак відсоток такого викривлення, на наш погляд, буде незначним. Тим більше, що цілковитого абстрагування все одно не вдасться досягти оскільки усі види криз тісно зв'язані й, відповідно, найбільш суттєві та вагомі їх прояви так чи інакше будуть враховуватись. Щодо психологічної кризи та абстрагування від неї як такої, котра не має суттєвого впливу на регіональний розвиток, слід зауважити, що виняток складає ситуація, яка виникла через пандемію COVID-19.

Вплив такого роду кризи, потребуватиме ще подальших досліджень та оцінки.

Аналіз, проведений на основі літературних джерел [2; **Ошибка! Источник ссылки не найден.**], дозволяє погодитись з позицією Крістека У. [3], яка полягає в тому, що «антисипативне управління є різновидом превентивного антикризового управління, оскільки: метою антикризового управління є вирішення послідовності проблем, пов'язаних із кризовою ситуацією, антисипативне управління здійснюється з метою прийняття оптимального управлінського рішення, що передують негативному впливу тієї чи іншої загрози або надає можливість скористатися вигідними шансами умов функціонування; антикризове управління здійснюється у перед-, післякризовий та власне кризовий періоди» [4, с. 101], антисипативне управління є систематичною діяльністю, що відбувається на постійній основі, та покликане не допустити будь-який прояв кризи, а навпаки, спрямовано випередити її настання; антикризове управління в основному зосереджує свою увагу на оперативному виявленні ознак кризового стану, використовуючи при цьому такі інструменти, як аналіз показників [5, с. 18], у свою чергу, антисипативне управління покликане передбачати потенційні зміни середовища функціонування, які ще не відбулися, та оперує основними методами прогнозування [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 117-118].

Для цілей виявлення тенденційних і сутнісних характеристик, ідентифікації міжсуб'єктного співвідношення та місця низки пов'язаних понять, нами досліджено значну кількість літературних джерел. Окремі з найбільш популярних визначень поняття «антикризове управління» узагальнені в додатку Д, який засвідчує розгляд останнього з трьох основних позицій: як систему, як процес і як механізм. В цьому плані антикризове управління регіональним розвитком може бути ідентифіковане у відповідних інтерпретаціях. Однак, передусім, доцільно встановити співвідношення між усіма поняттями, їх взаємозв'язок, можливості взаємодії в питаннях подолання криз, або їх упередження. У найбільш простому ілюструванні цей взаємозв'язок можна зобразити у вигляді схеми, поданої на рис. 1.

Рис. 1. Співвідношення між сутнісним змістом понять «система», «процес», «механізм», які покладаються в основу формулювання означення антикризового управління

Примітка: узагальнено автором

Отже, в практичній площині розвивати засади антикризового управління, виходячи з потреби проведення оцінки середовища розвитку регіону й на цій основі узагальнювати подальші його заходи. У нашому баченні це уможливило не лише краще врахування наявної специфіки прояву криз і їх наслідків в конкретному регіоні, а й формування певних стратегічних планів, що матимуть менше загроз при реалізації.

Усвідомлюючи масштабність робіт з проведення моніторингу зовнішнього та внутрішнього соціально-економічного середовища регіону, ми зосередимося лише на останньому. Однак, справедливо буде визнати, що практично всі сучасні економічні системи попадають під вплив глобалізаційних процесів, а тому моніторинг зовнішнього середовища має бути невід'ємною складовою, яку слід обов'язково враховувати, формуючи дієву систему антикризового управління (що ймовірно буде основою наших подальших наукових досліджень).

Література

1. Адамів М. Сутність та роль антисипативного управління на підприємствах. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 3(28). С. 112-121.
2. Руденский Р.А. Антисипативное управление сложными экономическими системами: модели, методы, инструменты: монография. Научн. ред проф. Ю.Г. Лысенко. Донецк: Юго-Восток, 2009. 257 с.
3. Jasinska J. Hab. Manager Skills in Crisis Management - Theoretical Approach. *Journal of Hotel and Business Management*. URL:

<https://www.longdom.org/open-access/manager-skills-in-crisis-management-theoretical-approach-18110.html>

4. Коваленко О. В. Сутність, особливості та деякі проблеми превентивного антикризового управління підприємством. *Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”*. Тематичний випуск: *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2009. № 5. С. 99-106.

5. Прохорова В. В. Антикризове управління підприємством як система заходів його ефективного розвитку. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Тематичний випуск : *Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2009. № 35. С. 12-21.

УДК 657

Петрук К.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Бродська І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Механізм обліку витрат є важливим для роботи бухгалтера. Оцінка роботи підприємства та визначення фінансових результатів напряму залежать від обсягу та достовірності отриманих даних про витрати. На основі проведеної оцінки керівництвом приймаються важливі управлінські рішення.

Дослідженню особливостей обліку запасів за міжнародними стандартами займалися такі науковці: Зубілевич С.Я., Лежненко Л.І., Мороз Т.А., Мазіна О.І., Rogoznii С.А., Карпачова О.В., Дядюн О.О. та інші. Метою даного дослідження є вивчення особливостей обліку витрат за міжнародними стандартами.

Ефективна робота підприємства та забезпечення стабільного його розвитку, прямою мірою залежать від достовірної оцінки витрат, а кінцеві фінансові результати від їх мінімізації.

Немає окремо виділеного міжнародного стандарту для обліку витрат підприємства, але існують вимоги щодо особливостей обліку витрат в інших МСБО.

Відповідно до вимог МСБО (IAS) 1 «Подання фінансової звітності»: «підприємству слід подавати аналіз витрат, визнаних у прибутку чи збитку, із застосуванням класифікації, яка базується на

характері витрат або на функції витрат з огляду на те, який аналіз забезпечує досягнення обґрунтованості та подання більш доречної інформації»[4].

Зубілевич С.Я. у проведеному дослідженні пропонує таку класифікацію витрат за функціями, яка в тому числі передбачає аналіз за характером витрат: « витрати виробництва (в тому числі прямі витрати та загальновиробничі витрати); собівартість реалізованої продукції; витрати на управління (адміністративні витрати); витрати на збутову діяльність; інші витрати; фінансові витрати; податок на прибуток.» [1, с. 251-252]

Ми вважаємо, що наведена класифікація витрат є оптимальною для обліку витрат.

Основні питання, які досліджують науковці у своїх публікаціях наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Питання, які досліджують науковці у своїх публікаціях

№	Автор	Питання, яке досліджується	Результат досліджень
1	2	3	4
1.	Зубілевич С. Я.	Основним питанням, яке досліджують у своїх наукових працях автори є визнання витрат. Вони вивчають , які умови впливають на визнання витрат.	«дотримання безпосереднього взаємозв'язку між понесеними витратами та заробленим доходом від конкретних статей або відповідності понесених витрат доходам; визнання витрат відбувається негайно у випадках, коли вони не створюють очікуваних майбутніх економічних вигід або перестають відповідати визначенню активу в балансі; - при виникненні зобов'язань без визнання конкретного активу (наприклад, зобов'язання щодо послуг з ведення бухгалтерського обліку, розрахунково-касові банківські витрати).»
2.	Лежненко Л. І.		«Визнання витрат відбувається одночасно з визнанням збільшення зобов'язань або зменшення активів»

Продовження табл. 1

1	2	3	4
3.	Мороз Т. А.	Основним питанням, яке досліджують у своїх наукових працях автори є визнання витрат. Вони вивчають, які умови впливають на визнання витрат.	«Витрати визнаються на основі порівняння між сумами понесених витрат і доходами за певними статтями доходів, передбачає одночасне визнання прибутку і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же дій.»

Проаналізувавши інформацію наведену у таблиці, зрозуміло, що дослідники стверджують, що за міжнародними стандартами витрати визнаються при порівнянні витрат та доходів відповідно до певних статей доходу.

Отже, вивчивши класифікацію витрат за міжнародними стандартами ми дійшли висновку, що найбільш оптимальною для обліку є така класифікація витрат: витрати виробництва, собівартість реалізованої продукції, витрати на управління, витрати на збут, інші витрати, фінансові витрати та податок на прибуток. Дослідивши наукові статті, ми погоджуємось з запропонованими оцінками визначення витрат, тобто витрати визнаються одночасно з визнанням збільшення зобов'язань або зменшення активів

Література

1. Зубілевич С. Я. МСФЗ: Доходи, витрати та результати діяльності *Харків* 2020. С. 251–252.
2. Леженко Л. І. Місце витрат в міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку *Університет ДФС України*. 2020. С. 82–84.
3. Мороз Т. А. Оцінка та облік витрат за міжнародними стандартами звітності *Миколаївський національний аграрний університет*. 2021. С. 24–27.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text

УДК 338

Пискунович Д.И., соискатель образования
Научный руководитель: **Зборина И.М.**, к.э.н., доцент
Полесский государственный университет

ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ ПРЕОДОЛЕНИЯ КРИЗИСА, ВЫЗВАННОГО COVID-19, И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

По своим масштабам кризис, вызванный COVID-19, не имеет аналогов в мировой практике. Процент стран, одновременно переживающий рецессию, выше, чем когда-либо в истории. Шок, который был вызван пандемией, поставил все страны мира перед необходимостью балансировать между мерами здравоохранения, преодоления рецессии и преодоления финансовой турбулентности в условиях глобальной нестабильности.

В странах Евросоюза реакция на COVID-19 привела к экономическим последствиям исторического масштаба. В большинстве своем меры по предотвращению распространения вируса были спонтанными. Что привело к резкому падению производства и увеличению безработицы. По данным Международного валютного фонда (МВФ, 2019, 2021), несмотря на более высокие, чем обычно, темпы роста, поскольку мировая экономика оправляется от шока COVID-19, мировой объем производства в 2024 году все равно будет примерно на 4% ниже, чем предполагалось до пандемии [2]. Однако сравнительно быстрое улучшение экономических перспектив во многом связано с решительными действиями как фискальной, так и монетарной политики, которая во многих отношениях была такая же необычная, как и вызванный кризис. Курс денежно-кредитной политики Европейского Центрального Банка был в значительной степени адаптивным и до того, как разразилась пандемия. Ставка по депозитам в сентябре 2019 года была на рекордно низком уровне и составляла $-0,5\%$, что уменьшало пространство для маневра, чем в других странах с развитой экономикой, таких как США и Великобритания. До вспышки пандемии инфляция в еврозоне оставалась устойчиво низкой, однако кризис, вызванный

COVID-19, оказал существенное влияние и повысил ожидания по инфляции. В связи с этим ЕЦБ проводил масштабную программу покупки как государственных, так и частных ценных бумаг, чтобы вернуть инфляцию к своей среднесрочной цели. Несмотря на недавний рост небанковского финансового посредничества и рыночного финансирования, банковские ссуды остаются доминирующим источником долгового финансирования компаний в экономике еврозоны. После мирового финансового кризиса доля нефинансовых корпоративных долговых ценных бумаг в общем объеме долгового финансирования увеличилась более чем вдвое. Однако зависимость фирм от рынка облигаций остается значительно ниже, чем, например, в Соединенных Штатах. Это означает, что банки играют гораздо более важную роль в осуществлении денежно-кредитной политики в еврозоне, поэтому действия ЕЦБ приоритетны для выхода из кризиса COVID-19. Все эти кризисные явления стали поводом для принятия необычных решений: введение двойных ставок в TLTRO, масштабные и гибкие программы закупок на случай чрезвычайных ситуаций в связи с пандемией (PEPP) и масштабное проведение фискальной политики на уровне всего Евросоюза [1]. В итоге гибкость и взаимоусиливающий эффект этих мер сыграли решающую роль в обеспечении достаточных условий для противодействия влиянию кризиса.

Учитывая положительный опыт мер, принятых Евросоюзом можно сделать вывод о том, что Правительство и Национальный банк Республики Беларусь могли бы позаимствовать следующие практики по выходу из кризиса COVID-19:

1. Оказание масштабной финансовой поддержки для защиты компаний, домашних хозяйств и уязвимых групп населения.

2. Многие правительства объявили о крупных пакетах возмещения инвестиций, с упором на государственные инвестиции. В этих пакетах возмещения инвестиций приоритет отдается трем направлениям: укреплению систем здравоохранения; цифровизация; ускорение перехода к углеродно-нейтральной экономике.

3. Поддерживать сотрудничество между регионами, чтобы минимизировать разрозненные ответы и конкуренцию за ресурсы. Содействовать межрегиональному сотрудничеству в

сфере закупок, особенно в чрезвычайных ситуациях. Содействовать использованию инструментов электронного правительства и цифровых инноваций для упрощения, гармонизации и ускорения практики закупок на общенациональном уровне

4. Содействовать постоянному диалогу между национальными и региональными органами власти правительствами относительно фискального воздействия COVID-19 на региональные бюджеты, используя общие доказательства и данные и принимая во внимание дифференцированное влияние кризиса. Помочь региональным властям сократить разрыв между снижением доходов и увеличением расходов во время кризиса COVID-19, чтобы избежать недофинансирования и нефинансирования и возможных резких сокращений региональных расходов. Специальные схемы региональных программ могут помочь закрыть эти пробелы.

5. Использовать государственные инвестиции на всех уровнях государственного управления для поддержки выздоровления от COVID-19 с течением времени: избегать использования их в качестве регулирующей переменной; свести к минимуму фрагментацию в распределении инвестиционных фондов для реагирования на COVID-19; обеспечить соответствие критериев распределения стратегическим региональным приоритетам; интегрировать социальные цели в планы восстановления, разработанные на всех уровнях правительства; и рассмотреть возможность введения критериев повышения устойчивости для распределения государственного инвестиционного финансирования на всех уровнях государственного управления.

Исходя из международного опыта, делаем вывод, что пакет этих мер может привести к снижению заболеваемости среди населения и уменьшению влияния кризиса, вызванного COVID-19, на экономику Республики Беларусь.

Литература

1. European Central Bank: веб-сайт. URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp211001~ca589c6afc.en.html> (дата звернення: 03.10.2021).
2. International Monetary Fund: веб-сайт. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021> (дата звернення: 10.10.2021).

УДК 658.27

Плахотний В.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ МАЛОЦІННИХ НЕОБОРОТНИХ МАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Методологічні аспекти обліку необоротних активів відіграють вирішальну роль у структуризації внутрішньої будови інформаційної системи підприємства та визначають технологію облікового процесу, тому їх розвиток в умовах ринку є об'єктивною необхідністю.

Проблеми обліку малоцінних необоротних активів в умовах реформування економіки особливо актуалізуються в зв'язку з потребою отримати інвесторами й іншими зацікавленими користувачами точної і достовірної інформації про стан та ефективність використання необоротних матеріальних активів. Нинішня система їх обліку не в повній мірі задовольняє вимоги ринку, умови функціонування значно розширюють коло операцій із основними засобами та малоцінними необоротними матеріальними активами.

Важливе практичне значення та виробничу спрямованість мають питання внутрішньогосподарського контролю на підприємствах (у виробництві), оскільки повне забезпечення основними засобами, насамперед виробництва, та ефективне їх використання є передумовою подальшого розвитку операційної діяльності на підприємстві.

Малоцінні необоротні матеріальні активи – це частина основних засобів, які за вартісною ознакою віднесені до складу інших необоротних матеріальних активів. Найчастіше у бухгалтерському обліку за вартісну ознаку обирають критерій з п. 14.1.138 Податкового кодексу України.

Необоротні активи в податковому аспекті не вважаються частиною основних засобів. Податковий кодекс взагалі не містить визначення малоцінних необоротних матеріальних активів.

Після реформування системи бухгалтерського обліку України підприємства отримали можливість вибору певних способів обліку

необоротних матеріальних активів у рамках, дозволених нормативними документами. Згідно з П(С)БО 7 "Основні засоби", керівництво самостійно приймає рішення щодо встановлення вартісних ознак предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів (далі – МНМА), обрання одного або кількох способів амортизації з числа запропонованих стандартом, визначення термінів корисного використання та ліквідаційної вартості об'єктів необоротних матеріальних активів.

Потрібно зазначити незаперечну перевагу методики обліку необоротних матеріальних активів, що діє нині. Тільки з такого підходу фінансова звітність підприємства може відображати його дійсний фінансовий стан, оскільки способи оцінювання й обліку, які використовують під час формування облікової інформації, підприємство обирає самостійно, виходячи з особливостей його господарської діяльності. Але, на жаль, підприємства застосовують формальний підхід до формування облікової політики внаслідок недостатнього розкриття сутності інших необоротних матеріальних активів чинними нормативними актами.

Дослідженням сутності та принципам формування облікової політики в науковій літературі приділено достатньо уваги, але вони мають узагальнювальний характер та не висвітлюють проблемних питань оцінювання та обліку МНМА. Особливості організації та методики обліку вказаного об'єкта розкрито у працях Ф.Ф. Бутинця, В.В. Сопка, М.С. Пушкаря, Н.М. Малюги, П.О. Куцика, Р.Р. Шумило, Л.Г. Семеген та ін.

Але питанням розроблення облікової політики, як основи для подальшого формування достовірної інформації про наявність та використання МНМА, приділено недостатньо уваги.

Метою дослідження є наукове обґрунтування положень облікової політики щодо МНМА, що сприятимуть формуванню достовірної та доречної інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Згідно з п. 5 П(С)БО 7, "Основні засоби" МНМА входять до складу інших необоротних матеріальних активів, які разом з незавершених капітальним будівництвом є групою основних засобів підприємства. Теоретично такий розподіл не можна визнати обґрунтованим, оскільки незрозуміла його мета.

У групі "Основні засоби" об'єкти об'єднані відповідно до їх функціонального призначення. У групі "Інші необоротні матеріальні активи" підгрупи сформовані на основі різних ознак: велика частина – за функціональним призначенням, а підгрупа "Малоцінні необоротні матеріальні активи" – виходячи з вартісної ознаки, що підприємство встановлює самостійно.

На практиці підприємства, спираючись на віднесення, згідно з П(С)БО 7, МНМА до складу основних засобів, встановлюють для них однакові методи оцінювання та обліку, не аналізуючи ступінь корисності інформації для її користувачів. Корисність облікової та звітної інформації взагалі, та щодо необоротних матеріальних активів зокрема, визначають її якісні характеристики: зрозумілість, доречність, достовірність та порівнянність.

Вважаємо, що визначення впливу встановленого на підприємстві вартісного критерію віднесення об'єктів до основних засобів або МНМА на точність розрахунку фінансового результату можливе через встановлення залежності вартості МНМА, введених в експлуатацію, від критерію значущості, яка, своєю чергою, впливає на величину витрат підприємства.

Критерій істотності впливає на фінансовий результат підприємства, оскільки чим він вищий, тим більше об'єктів оприбутковуються як МНМА. Це, своєю чергою, призводить до збільшення витрат підприємства на амортизацію об'єктів МНМА в розмірі 100 % їх вартості в момент введення в експлуатацію. Отже, підприємство, встановлюючи розмір мінімальної вартості основних засобів, економічно впливає на величину своїх витрат.

Окрім вартісного критерію віднесення активів до МНМА, що підприємство встановлює самостійно, П(С)БО 7 передбачено і часовий критерій – очікуваний термін корисного використання об'єкта, що повинен перевищувати один рік або операційний цикл, якщо він більший за рік. Однак жодне з досліджуваних підприємств не передбачає закріплення в обліковій політиці обраного на підприємстві варіанта визначення терміну корисного використання об'єктів МНМА, хоча він є одним з важливих її елементів. Отже, підприємства, виходячи з особливостей своєї діяльності, мають вказати, у чому вимірюється термін корисного використання необоротних активів: у роках або в операційних циклах, а також тривалість цього циклу.

Наступним елементом облікової політики щодо МНМА є встановлення методу амортизації. Так, згідно з п. 27 П(С)БО 7, "амортизація МНМА може нараховуватися прямолінійним або виробничим методами, а також методами списання в першому місяці використання об'єкта в розмірі 50 відсотків його вартості, що амортизується, й інші 50 відсотків – у місяці їх вилучення з активів або в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків їх вартості".

Дослідивши сутність малоцінних необоротних матеріальних активів, встановлені вимоги до формування облікової політики та існуючі підходи до визначення критеріїв істотності, сформульовано такі висновки:

– доведено, що вибір способів і процедур обліку МНМА та їх закріплення в наказі про облікову політику підприємства повинні забезпечити отримання достовірної і реальної інформації про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, а не досягнення певних цілей керівництва;

– конкретизовано елементи облікової політики, розкриття яких дасть змогу найбільш повно описати методіку фінансового обліку МНМА, а саме: вартісний критерій визнання МНМА, спосіб вимірювання терміну корисного використання та метод амортизації МНМА.

Література

1. Balaziuk, O. and Sysioeva, I. Financial results report: features of compiling and auditing. *Efektivna ekonomika*. Vol. 2. 2020. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7659> (Accessed 31 Oct 2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2020.2.67](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.2.67)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/-show/z0336-13> (Дата звернення: 14.10.2021).
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення: 14.10.2021)
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 91 (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (Дата звернення: 14.10.2021).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV/ Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14> (Дата звернення: 14.10.2021).

УДК 657

Плоскіна А.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Мельник К.П.**, д.е.н., професор
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах державний фінансовий контроль є однією з обов'язкових умов успішного функціонування фінансово-кредитної системи будь-якої держави. Органами, що впроваджують державний аудит в практику бюджетного управління є Рахункова палата України (зовнішній державний аудит) та Державна аудиторська служба України (орієнтир на внутрішній державний аудит). Зважаючи на специфіку основних завдань, порядок їх вирішення та механізм реалізації результатів контрольних заходів цими органами, можна стверджувати про існування різних видів і форм державного аудиту. Зважаючи на це, першочерговим завданням розвитку державного аудиту є вирішення питань вітчизняної нормативно-правового регулювання державного аудиту.

Головна мета даного дослідження полягає у тому, щоб оцінити теоретичні аспекти такого державного фінансового контролю як державний аудит та практичного досвіду його функціонування в Україні.

В загальному, аудит здійснюють для того, щоб вжити коригуючі заходи в окремих випадках виявлених порушень законності, правильності, безрезультативності, а також щоб притягнути до відповідальності осіб, які є прямо чи опосередковано винними в скоєних правопорушеннях. У вітчизняному законодавстві не існує єдиного загально-прийнятого визначення державного фінансового аудиту. На основі аналізу основних положень нормативно-правових документів щодо регулювання державного фінансового аудиту в Україні, можна вважати, що найбільш повно, точно та деталізовано поняття державного фінансового аудиту описано в проекті Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю»: державний фінансовий аудит є заходом державного

фінансового контролю, що спрямований на оцінку законності, ефективності, економності та результативності управління державними (місцевими) фінансами, використання державних та комунальних необоротних та інших активів, правильності ведення бухгалтерського обліку, достовірності фінансової та бюджетної звітності, функціонування внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, оцінку надійності, безпеки, результативності та ефективності автоматизованих інформаційних систем, обробки інформації.

Зокрема, у вищезгаданому проекті, вперше, наведений перелік основних видів державного фінансового аудиту, а саме: адміністративний аудит; аудит бюджетних установ; аудит державних (регіональних) цільових програм; аудит державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування; аудит діяльності суб'єктів господарювання; аудит інвестиційних проектів; аудит коштів і грантів міжнародних фінансових організацій, країн та їх об'єднань; аудит місцевих бюджетів; аудит окремих господарських операцій; аудит планування та виконання бюджетних програм; аудит стану внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; IT-аудит [1].

На рис. 1 систематизовано кількість проведених державних фінансових аудитів у розрізі його сучасних видів.

**Кількість проведених аудитів та їх частка
у структурі за 2020 рік**

Рис. 1. Кількість проведених аудитів за видами протягом 2020 року

Джерело: розроблено авторами за даними [2]

Доцільно зауважити, що одна з головних причин відсутності цілісної системи функціонування державного аудиту можна визнати недосконале законодавство. Адже в загальному система державного фінансового контролю, зокрема, державного аудиту існує без базового закону, який мав би сформувавши основні поняття цієї сфери, розподілити завдання, функції та повноваження між контролюючими органами та органами державної влади, систематизувати відносини між суб'єктами та об'єктами контролю, визначити відповідальність уповноважених посадових осіб.

Державний аудит в сучасних умовах відіграє важливу роль. Завдяки його проведенню забезпечується своєчасне наповнення бюджету та знижуються показники економічних злочинів та правопорушень, також він сприяє зростанню ефективності діяльності певних суб'єктів господарювання через проведення профілактики та попередження правопорушення. Щодо цього К. П. Мельник зазначила, що суспільні інтереси реалізуються на основі виконання суб'єктами державного аудиту низки делегованих на них функцій [3, с. 129].

Отже, становлення державного аудиту на сучасному етапі розвитку країни передбачає формування такої системи, яка б охоплювала всі рівні економіки, була б цілісною та побудованою на єдиних методологічних і організаційних нормах, принципах і вимогах функціонування, на вирішенні визначених завдань стосовно використання суспільних ресурсів, із чітким розмежуванням функцій та повноважень органів державного аудиту та державного фінансового контролю. Подальші дослідження у цій сфері є вкрай важливими як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Література

1. Проект Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю», зареєстрований у Верховній Раді України 17 вересня 2018 р. за № 9086. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH70E00A.html (дата звернення 10.11.2021).
2. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/ua> (дата звернення 10.11.2021).
3. Мельник К. П. Функціональний розподіл повноважень суб'єктів аудиту в Україні. *Науковий Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2020. Том 25. Випуск 5 (84). С. 128-134.

УДК 657

Поліщук О.М., здобувач освіти,
Гінайло К.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Андрушко Р.П.**, к.е.н., доцент
Львівський національний аграрний університет

МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Інтелектуальна власність – це права на результати розумової діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, які, будучи благом не матеріальним, зберігаються за його творцями і можуть використовуватися іншими особами лише за узгодженням з ними.

В Україні здійснено великий обсяг робіт з формування нормативно-правової бази в зазначеній сфері відносин. Діють такі законодавчі акти, як закони України "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на зазначення походження товарів", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем" та інші [1].

Головне призначення інтелектуальної *власності* – приносити прибуток власнику прав на неї. Створюючи об'єкт інтелектуальної власності або набуваючи права на нього, кожен бажає отримати при цьому економічну вигоду.

Оцінка та експертиза інтелектуальної власності – це визначення властивостей об'єктів інтелектуальної власності та встановлення в грошовому еквіваленті корисності кінцевих результатів інтелектуальної діяльності та засобів індивідуалізації послуг чи робіт, індивідуалізації продукції, індивідуалізації юридичної особи.

Цей вид експертизи необхідний при розрахунку завданих збитків на права інтелектуальної власності.

Проведення судової експертизи операцій з інтелектуальної власності підприємства проводиться на основі попередньо

сформованого локального стандарту експертного дослідження, який включає:

- об'єкти судово-бухгалтерської експертизи операцій з інтелектуальної власності підприємства;
- джерела інформації для проведення експертизи;
- конкретні методичні прийоми дослідження;
- методичні прийоми узагальнення і реалізації результатів експертизи операцій з інтелектуальної власності.

До об'єктів інтелектуальної власності належать:

– об'єкти промислової власності (винаходи та корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг (торговельні марки), комерційні найменування, географічні зазначення походження товару, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин, порід тварин);

– об'єкти авторського права та суміжних прав (літературних і художніх творів, аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи та пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; і т.п.).

Судові експертизи, пов'язані із авторським правом та суміжними правами призначають:

- при вирішенні судом питання про порушення прав власника авторських прав;
- при визнанні використання твору тощо.

При призначенні експертиз або замовлені досліджень, пов'язаних із об'єктами авторського права та суміжних прав необхідно надати наступні матеріали:

1. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір (бажано).
2. Примірник твору власника авторських прав, бажано з реквізитами за якими можливо визначити дату публікації тощо.
3. Матеріали щодо яких є підозра в порушенні прав власника авторських прав.
4. Інші матеріали в залежності від питань, які ставляться на вирішення експерта [2].

Варто відзначити, що право інтелектуальної власності становить досить складну частину цивільного права. Набуття прав на об'єкт інтелектуальної власності та ефективний захист цих прав повинен ґрунтуватися на надійній нормативній та науковій базі, вимагає кваліфікованого проведення експертних досліджень, оцінки інтелектуальної власності.

Спектр законів і кодексів, які опосередковано стосуються експертної діяльності в Україні є джерелами інформації для проведення експертизи інтелектуальної власності. Їх можна диференціювати в розрізі трьох основних векторів:

1) Регулювання експертної діяльності в Україні:

– Закон України «Про судову експертизу» № 4038-XII від 25.02.1994 року;

– Науково-методичні рекомендації з питань підготовки і призначення судових експертиз та експертних досліджень.

2) нормативні документи щодо методики і організації бухгалтерського обліку:

– Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку;

– Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 року «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (із змінами);

– План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 року (зі змінами і доповненнями) та інші.

3) законодавчі акти економічних процесів і кримінальної відповідальності за їх порушення:

– Кримінальний процесуальний кодекс України № 4651-VI від 13.04.2012 року (зі змінами і доповненнями);

– Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р.;

– Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 року (зі змінами і доповненнями);

– Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004 року (зі змінами і доповненнями);

– Господарський процесуальний кодекс України № 1798-XII від 06.11.1991 року (зі змінами) [3].

Перші методики судових експертиз із питань інтелектуальної власності внесені до згаданого реєстру в 2010 році. На сьогодні таких методик у Реєстрі значиться 13. При цьому, по 8 із них головним виконавцем виступило Міністерство юстиції України (Далі – Центр). Важливим є й системний характер проведених Центром науково-дослідних робіт (НДР) із розробки таких методик. Вони розроблені, в першу чергу, з метою методичного забезпечення найбільш витребуваних судово-експертних спеціальностей в сфері інтелектуальної власності: 13.1.1, 13.3, 13.6, 13.8, 13.9 та ін. Це засвідчує очікувані лідерські позиції Центру в підготовці та впровадженні методик експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності й надалі, на 2021-2023 роки [5].

Утім, уже розроблені Центром, Львівським НДУСЕ, і ДНДЕКЦ Міністерства внутрішніх справ України та зареєстровані Міністерством юстиції України методики у багатьох випадках застаріли і потребують оновлення.

При розробці методики експертних досліджень об'єктів інтелектуальної власності на перспективу необхідно використовувати науковий потенціал і емпіричний досвід судових експертів, які не є працівниками НДУСЕ.

Відтак, науково-дослідні роботи щодо забезпечення якісними методиками основних видів судової експертизи на сьогодні є не завершені. Вони продовжуються на цілеспрямованій та системній основі.

Отже, судова експертиза з питань інтелектуальної власності – це цілеспрямована діяльність щодо отримання доказової інформації стосовно захисту права на об'єкти інтелектуальної власності, зміст якої полягає в дослідженні судовими експертами на основі спеціальних знань в галузі авторського права, права на знаки для товарів і послуг, права промислової власності, економіки інтелектуальної власності, об'єктів, явищ і процесів, з метою надання об'єктивних і належно обґрунтованих висновків, що є або будуть предметом судового розгляду.

Досліджуваний вид судової експертизи в сфері інтелектуальної власності характеризується своєю багатоманітністю та дозволяє класифікувати і систематизувати всі об'єкти.

Література

1. Репозитарій Західноукраїнського Національного Університету. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32302/1>
2. Експертиза об'єктів інтелектуальної власності. URL: <https://kise.ua/ekspertiza-obyektiv-intelektualnoi-vlasnosti/>
3. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487
4. Дослідження, пов'язані з літературними, художніми творами та інші. URL: <https://intellect.org.ua/activity/expert-activity/ip/13-1-1-doslidzhennya-povyazani-z-literaturnymy-hudozhnimy-tvoramy-ta-inshi/>
5. Андрушко Р.П., Мирончук З.П. Доцільність судової експертизи з питань інтелектуальної власності в цифровій економіці. *Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів»*, 25–26 березня 2021 року. С. 127-129.

УДК 339.5

Полянська Т.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Вісина Т.М.**, к.і.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Для кожної країни стратегічними товарами є продовольча продукція, а також продукція АПК, яка має значно більший обсяг охоплення. Аналіз ринку цих товарних позицій та тренду зростання їх національного виробництва засвідчують, що Україна має масу питань у своїй траєкторії покращення позицій на світовому ринку, а сільськогосподарська продукція є одним з домінуючих вітчизняних експортних товарів.

Якщо товар належить до товарних груп 1-24 УКТ ЗЕД, то він – сільськогосподарський (пункт. 14.1.234 ПКУ, стаття 1 Закону України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” від 25.06.2009 р. № 1561) [1], [2].

Під категорію «сільськогосподарська продукція» не потрапляє: продукція, яка була придбана на стороні (зазначено у пункті 14.1.234 ПКУ) або підакцизна продукція. Хоч вона має сільськогосподарське походження і вказана у групі 1-24 УКТ ЗЕД.

До сільськогосподарської продукції включають такі товарні групи: молоко і молочні продукти, натуральний мед, живі тварини,

каву, чай, м'ясо, рибу, молюски, овочі, яйця, живі дерева, горіхи, зернові, солод, насіння, крохмаль, олію, віск, какао, борошно, цукор, оцет і т.п. Є групи товарів, на які нараховують нульову ставку ПДВ, а є звільнені від нарахування податку. Оподатковується вивіз сільськогосподарської продукції в цілому так само, як і експорт інших товарів. Вивіз сільськогосподарської продукції передбачає наявність відповідних сертифікатів, а також можливу сплату експортного мита. Для насіння рижію, соняшнику, льону, а також живої великої рогатої худоби, крім чистопородних племінних, для живих овець функціонують експортні ставки мита.

Спеціальний режим оподаткування власно-виготовленої продукції був відмінений з 1 січня 2017 р. Взамін для платників ПДВ є бюджетні дотації (Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24.06.2004 р. № 1877) [3]. Експортери сільськогосподарської продукції можуть отримувати відшкодування ПДВ. Операції до 400 000 грн не мають валютного нагляду з боку банків [1].

За I півріччя 2021 р. у зіставленні з періодом січня – липня 2020 р. в Україні піднявся обсяг експорту та імпорту товарів усіх товарних груп: вивіз зріс на 6,7%; імпорт зріс на 19,4%; позитивне сальдо зросло на 1,2%.

В товарній структурі світової торгівлі аграрною продукцією за I півріччя 2021 р. найбільшу частку (%) вітчизняного експорту займає олія – 28,3, кукурудза 28, пшениця – 10,2.

Найбільшим ринком в експорті української аграрної продукції стали країни Азії.

Експорт українських товарів до Китаю за 6 місяців 2021 року на 2,4 млрд дол. США, Індія – на 947 млн дол. США. Об'єм експорту до Нідерландів склав 908 млн дол. США, Іспанія – на 538 млн. дол. США.

Питома вага імпорту в Україну з ЄС становить 48,4% (2,3 млрд дол. США), з Азії –20,1% (843,9 млн дол. США) з Північної та Південної Америки –13,4% (562,6 млн дол. США). В Україну найбільше імпортують рибу морожену – 4,9% і насіння соняшника – 4,8% [5].

За 5 місяців 2021/22 м. р. Україна збільшила експортні відвантаження пшениці на 23% і кукурудзи на 10% у зіставленні з таким же періодом 2020/2021 м.р. року.

Потрібно зауважити не тільки ріст обсягу відвантажень в натуральних одиницях вимірювання через рекордні врожаї в Україні, а й в грошових також. Основним поштовхом росту є збільшення цін на зерно протягом останнього року на світових товарних ринках.

Швидкість зростання експортних відвантажень кукурудзи відстає від показників пшениці. Це пов'язано з більш пізнім початком посіву і збору врожаю кукурудзи в порівнянні з минулим роком через довгу та дещо холодну весну. Тому цього року максимум експортних відвантажень кукурудзи буде відтермінований в часі на більш пізні строки.

Підсумки експорту за 5 місяці 2021/22 м. р. такі:

Пшениця: обсяг – 14,8 млн т (+23% до минулого року), експортна виручка – 3,7 млрд USD (+56% до минулого року). Основні країни-імпортери: Індонезія (17% експортної виручки), Єгипет (15%), Туреччина (8%);

Кукурудза: обсяг – 6,1 млн т (+10% до минулого року), експортна виручка – 1,5 млрд USD (+45% до минулого року). Основні країни-імпортери: Китай (43% експортної виручки), Іспанія (11%), Нідерланди (10%) [4].

За підсумками 2021 року Україною було змолочено 581 тис. т гороху, що на 21% більше аналогічного показника минулого року. Таке зростання вдалося досягти за рахунок збільшення врожайності гороху, оскільки приріст посівних площ був мінімальний. Безперечним лідером по обсягом виробництва в 2021 році є Запорізька область, на території якої зібрали 22% валового збору гороху. Далі йдуть Миколаївська та Харківська області, які мають по 9% валового збору. Зменшення площ посівів під горохом відбулося в 2019 році, причому майже в 2 рази. Основною причиною такого скорочення була постійна зміна основних імпортерів гороху, що утруднювало хід планування і робило український ринок гороху важко прогнозованим. Імпортні потоки гороху в Україну відсутні.

За 10 місяців 2021 року було експортовано 22,8 тис. т гороху, що на 28% більше аналогічного показника минулого року. Відбулася повна заміна країн-партнерів у торгівлі горохом. Якщо в 2020 році домінуючими імпортерами українського гороху були Іспанія, Туреччина та Польща, то за 10 місяців 2021 року 99%

українського експортних відвантажень даної культури було до США [6].

Література

1. Онищенко Віктор Експорт сільськогосподарської продукції 2021. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7618-eksport-slskogospodarsko-produkts>
2. Закон “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції” від 25.06.2009 р. № 1561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17#Text>
3. Закон “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24.06.2004 р. № 1877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
4. За 5 місяців 2021/22 маркетингового року Україна наростила експортні відвантаження пшениці на 23% та кукурудзи на 10%. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/za_5_misyatsiv_202122_mr_ukraina_narostila_eksportni_vidvantazhennya_pshenitsi_na_23_ta_kukurudzi_na_10_u_porivnyanni_z_analogichnim_periodom_minulogo_roku
5. В Україні збільшився експорт та імпорт товарів усіх видів. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-zbilshivsia-eksport-ta-import-tovariv-usih-vidiv>
6. США стали основним імпортером українського гороху у 2021 році. URL: https://www.ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/ssha_stali_osnovnim_importerom_ukrainskogo_gorokhu_u_2021_rotsi#

УДК 657

Поморцев В.А., здобувач освіти

Науковий керівник: **Застрожнікова І.В.,** д.е.н., доцент
Бердянський державний педагогічний університет

ТУРИСТИЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Для багатьох територіальних громад в Україні одним із пріоритетних напрямків розвитку є туризм. На територіях окремих громад розташовані вікові палаци, національні парки та заповідники, маяки та навіть кінні заводи. Переважно, такі об’єкти є надзвичайно привабливими для туристів. Кожна громада повинна розуміти, чому турист має звернути увагу на неї, на її потенціал, та чому, а головне куди та як має приїхати.

Передумови туристичного проектування у громадах наведено на рисунку 1.

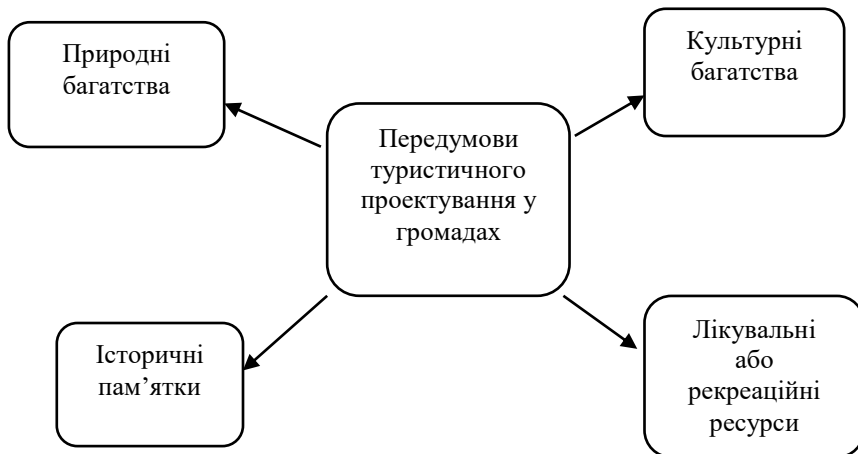

Рис. 1 – Передумови туристичного проектування у громадах

Туристичне проектування є найважливішим напрямом органів влади, які займаються розвитком туризму. Підготовка нового туристичного продукту передбачає його проектування. Воно відрізняється новизною та прагненням до ефективності роботи. Розробникам необхідно створити проект, що має перспективи розвитку у громаді.

Проект являє собою разову роботу, що має певні цілі, часовий проміжок та фінансування. Важлива характеристика проекту - його унікальність. Ця якість може бути пов'язана з місцем, авторством, оригінальністю виконання.

Для проекту характерним є поняття «інновація» – нововведення, нововведення. Інновація є комплексом дій та його практичним результатом щодо використання досягнень наукової діяльності у сфері туризму.

Можна виділити кілька видів туристичного проектування у громадах:

- проектування туристичних зон або центрів;
- проектування лінійних туристичних маршрутів;
- проектування туристичних підприємств та їх комплексів;
- проектування основних форм туристичного обслуговування;
- проектування механізму туристичного природокористування тощо.

Результатом туристичного проектування є розробка проекту майбутнього турпродукту.

Туристичний потенціал території – це сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних передумов для організації туристично-рекреаційної діяльності. Головною складовою туристичного потенціалами є туристські ресурси.

Методи туристичного проектування у громаді:

1. Опис - характеристика нематеріальної частини ресурсів та можливостей, що сприяють розвитку туризму. Цей спосіб виявляється єдино доступним у разі виникнення проблем з деталізацією доступної інформації.

2. Запит – збір інформації у установах, безпосередньо чи опосередковано що з туризмом досліджуваного регіону. Це можуть бути готелі, підприємства громадського харчування, туристичні фірми, центри туристичної інформації тощо.

3. Інвентаризація – кількісний та якісний опис матеріальної (переважно) частини туристських ресурсів. Основа цього способу – польові роботи, пов'язані зі збором матеріалів про кількість та якість пам'яток, розвиток туристичної інфраструктури та елементів транспортної доступність. Результат може бути безліч статистичних даних, доповнений необхідним описом.

4. Анкетні дослідження (опитування думок) можна проводити у регіонах, що генерують туристичний рух (територіях туристичного попиту); в ході таких досліджень вивчаються, зокрема, переваги потенційних туристів чи знання ними конкретних територій відвідин. Ще більшу користь приносять такі дослідження у регіонах-реципієнтах (територіях туристського пропозиції) й у транзитних областях, де споживається створений туристський продукт. Достоїнством цього способу вважається можливість адаптації змісту питань до характеру матеріалів, що шукаються (збираються). Анкетування, зокрема, слід проводити серед представників аграрного бізнесу з метою розвитку аграрного туризму. Адже, аграрний туризм – це потужний імпульс для розвитку та залучення активного населення та інвесторів, покращення інфраструктури, диверсифікації аграрного сектору економіки та росту якості життя населення сільських ОТГ. Крім того, цей вид туризму – це значна можливість популяризації

аграрного бренду та додаткової можливості продажу власної продукції [2].

Таким чином, громаді потрібно знайти свою «родзинку» та сформуванати унікальну пропозицію для туристів. Саме для цього і використовується туристичне проектування.

Література

1. Безугла Л.С. Розвиток екотуризму на засадах функціонування підприємництва. *Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство»*. 2018, № 19. С. 282-286
2. Застрожнікова І. В. Диверсифікація аграрного сектора туристичним підприємництвом в умовах діджиталізації. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 3. С. 346-353.
3. Застрожнікова І. В. Планування туристичного розвитку об'єднаних територіальних громад Приазовського регіону. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Механізми управління розвитком територій» : збірник праць*. 2021. № 3. С. 346–352.
4. Швець Ю. О. Проблеми і перспективи організації та розвитку зеленого туризму в Україні з урахуванням європейського досвіду. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 36-39.

УДК 657

Портянко Д.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Псьота В.О.**, Ph.D
Новоград-Волинський політехнічний фаховий коледж

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЇХ В УКРАЇНІ

Економіка світу під впливом економічних, політичних, екологічних, демографічних, соціальних та інших чинників стала набувати характеристик однієї загальної структури, яка була названа “мегаекономіка” або “світова економіка”. Таким чином з’явився ще один новий термін, як “глобальна економіка”.

Глобальна економіка – це єдина система, що має багаторівневу структуру і об’єднує економіки різних країн світу. Під терміном «глобальна економіка» зазвичай мають на увазі зовнішньоекономічну діяльність усіх країн світу без урахування державних кордонів. Поява даного виду економіки супроводжується процесом глобалізації окремих економік багатьох

країн світу, тобто їх злиття в єдине ціле. Ці процеси сприяють глобалізації цілих галузей, фінансових, товарних, сировинних ринків, а також відбувається трансформація регулювання економіки з державного на наддержавний рівень.

Такий новий термін у світовому співтоваристві породжує чимало проблем, які згодом почали називатися глобальними та вимагають спільних дій для їх вирішення. Оскільки ці проблеми є глобальними, то і проявляються вони в економіці кожної країни і наша Україна не є виключенням з правил. Метою наукової роботи є виявлення проблем в національній економіці та пошуків шляхів подолання. Спочатку визначимо, які проблеми економіки відносяться до глобальних. Її умовно можна розділити на 2 типи:

1. Взаємодія людини і природи (проблема вичерпаності ресурсів, екологічна проблема, енергетична проблема та інші);

2. Проблеми всередині людського суспільства (проблема подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема, проблема збереження миру та забезпечення людської безпеки).

Екологічна проблема є однією з найгостріших, однак вирішити її досить складно, оскільки людство повинно постійно розширювати споживання природних ресурсів для того, щоб підтримувати продуктивні сили на досить високому рівні. Головними екологічними проблемами є: знищення лісів, надмірне використання хімічних добрив, забруднене середовище життєдіяльності людини, збільшення промислових і побутових відходів, які несуть шкоду здоров'ю людини та інші.

Не менш важливою є продовольча проблема. Вона характеризується тим, що продовольчі запаси нерівномірно розподілені між країнами. Розвинені країни, мають надлишок продовольчих запасів, в той час, як нерозвинені країни страждають від голоду та недоїдання. Нестача продуктів харчування негативно впливає на здоров'я людей, а отже, знижує чисельність працездатного населення та не дозволяє досягнути високих темпів економічного зростання.

Бідність – це постійна проблема людства, що супроводжує його історію, не зважаючи на нові сучасні технології, зростання промисловості та розвиток усіх факторів виробництва. Ця проблема стосується всіх країн світу, навіть найрозвиненіших.

Демографічна проблема деяким чином пов'язана з проблемою бідності, так як, через скрутне становище у фінансах людей, вони не впевнені у своєму майбутньому. Це призводить до зниження рівня народжуваності в Україні. Також впливають на демографічну проблему масова міграція та висока смертність в Україні.

Після Другої світової війни людство докладало багато зусиль для збереження миру та роззброєння. Але, на жаль, останні 7 років в нашій країні триває війна, тому багато коштів витрачається на виготовлення зброї та допомоги військовим. Військові витрати гальмують економічний і технологічний розвиток країн, збільшують бюджетний дефіцит та відволікають людські та природні ресурси від вирішення соціальних проблем.

Всі глобальні економічні проблеми тісно пов'язані між собою та потребують нових і комплексних підходів для їх вирішення. Масштабність і гострота сучасних проблем вимагають спільних зусиль, конструктивних і рішучих дій урядів усіх країн світу.

Забезпечення миру та спокою людей можливе лише за умов тісного співробітництва між країнами та розумного використання ресурсів з метою запобігання світовій військовій загрозі. Проблему вичерпаності ресурсів повністю неможливо вирішити, але можна трохи пом'якшити такими способами, як раціонально використовувати ресурси, берегти природу та охороняти її, встановлювати ліміт використання ресурсів для споживачів.

Екологічна глобальна проблема, в більшій мірі, з'явилася через неправильні вчинки людей щодо природи. Для того щоб виправити цю помилку, людям потрібно знищувати менше лісів, не забруднювати навколишнє середовище та слідкувати за чистотою свого регіону. Також не потрібно спалювати або закопувати сміття, яке підлягає повторній переробці. Необхідним є впровадження просвітницької політики, щоб суспільство могло підвищити свою екологічну свідомість, і тоді кожен буде знати про те, як краще зберегти природне середовище. Для подолання продовольчої проблеми в Україні, слід розширювати сільськогосподарське виробництво, засаджувати посівні площі якісними зерновими культурами чи породами. Щоб подолати проблему бідності в Україні, варто збільшити рівень доходів населення від зайнятості та виплат у системі державного соціального страхування,

забезпечити доступ населення до послуг соціальної сфери незалежно від місця проживання.

Вирішення демографічної проблеми в Україні можна забезпечити шляхом створення кращих умов для виховання дітей, вдосконалення інфраструктури для розвитку дітей, втілення соціальних заходів допомоги батькам у забезпеченні сприятливих умов для виховання дітей.

Отже, для вирішення глобальних економічних проблем, населення України повинно прикласти багато зусиль. Всім громадянам слід по новому осмислити свою роль у системі «людина-суспільство-природа» і визначити перспективи подальшого розвитку. Це можливо за умови розширення свідомості громадян нашої країни.

Література

1. Білоус О.Г. Глобалізація і безпека розвитку / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, М. О. Гончаренко, В. А. Зленко, О. В. Зернецька, А. І. Кудряченко, Ю. М. Мацейко, В. Є. Новицький, Ю. М. Пахомов; ред.: О. Г. Білорус; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. К., 2001. 734 с. - укр.
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Столярчук Я.М. Глобальні асиметрії економічного розвитку: монографія. К.: КНЕУ, 2009. 302с.
4. Яковенко Р. В., Новакова К. О. Конвертованість валюти та економічна безпека держави. *Тези доповідей студентів і магістрантів на XLVIII науковій конференції* (17 квітня 2016 року). Кіровоград : КНТУ, 2016. С. 76–80.

УДК 657.1

Пристемський О.С., д.е.н., професор

Пашинний А.В., здобувач освіти

Херсонський державний аграрно-економічний університет

НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ ПДВ

На сьогодні будь-яке сучасне підприємство активно впроваджує та використовує різного роду комп'ютерні системи та технології, які значно спрощують ведення обліку для своїх працівників. Завдяки спеціалізованим програмам збирається, систематизується та узагальнюється інформація про діяльність

всього підприємства, складається та подається фінансова і податкова звітність, а також надається інформація відповідним користувачам.

В ринкових умовах господарювання одним з основних завдань системи обліку є забезпечення достовірною інформацією як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів, зацікавлених у діяльності господарюючого суб'єкта. Автоматизація облікової діяльності підприємства містить у собі значні можливості не тільки в оперативному контролі фінансів, товарів та інших активів та пасивів, а й в сфері їх аналітики. На основі отриманих даних у керівництва підприємства з'являється інструмент імітаційного моделювання, який дозволяє йому прогнозувати наслідки тих чи інших управлінських рішень.

У свою чергу, це призводить до зниження ступеня невизначеності в процесі аналізу господарювання, а також удосконалення оперативного і стратегічного планування діяльності підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності. Автоматизоване складання звітності дозволяє подавати звіти про показники діяльності підприємства не лише в паперовому, а й в електронному вигляді, що дозволяє спростити і скоротити процес приймання звітності та здійснення її контролю на відсутність формальних і механічних помилок. Складанню звітності з використанням комп'ютерної облікової системи передують етап закриття звітного періоду або зведеного обліку, під час якого здійснюється підготовка комп'ютерної інформаційної системи підприємства до складання звітності.

Автоматизація бухгалтерського обліку є однією з актуальніших задач, тому що своєчасне одержання інформації про фінансовий стан підприємства значною мірою визначає успіх його діяльності [1].

Характерними рисами комп'ютерних облікових програм є:

- 1) основа комп'ютерної облікової системи – обліковий реєстр;
- 2) забезпечення можливості бездокументного збору первинних даних;
- 3) інтегрована обробка облікових даних з необхідним рівнем деталізації та оперативності;

4) один журнал хронологічного запису – багато реєстрів систематичного запису;

5) один синтетичний рахунок – багато аналітичних рахунків [2].

Бухгалтерський та податковий облік співіснують в нерозривному зв'язку. Кожне підприємство є суб'єктом господарювання та учасником економічних відносин, що зобов'язує його сплачувати податки до відповідних бюджетів. Одним із найсуттєвіших податків, який становить значну частку у формуванні бюджету, є податок на додану вартість (ПДВ). Це непрямий податок, який включається до ціни товарів та послуг, та сплачується покупцями. Але перерахування цього податку до бюджету здійснюється безпосередньо продавцем в установленому законом порядку.

Розглядаючи методику обліку та звітності з ПДВ варто зазначити, що відповідно до чинного податкового законодавства України, в обліку та звітності з ПДВ вибраний найскладніший підхід щодо обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ. Він полягає у поєднанні системного бухгалтерського обліку та несистемного податкового обліку шляхом визнання доходів одночасно двома способами (за першою з подій) [3].

Правильна організація ведення обліку ПДВ необхідна для повного, правдивого та своєчасного відображення даних на облікових рахунках на підставі даних первинного обліку. Для відображення в обліку податкового кредиту чи податкового зобов'язання з ПДВ використовують належним чином оформлену податкову накладну, що також є як розрахунковим, так і податковим звітним документом.

Відповідно до методології обліку ПДВ, виділяють такі його два напрями:

- вхідний ПДВ, що виникає при придбанні організацією певного товару та сплачується одночасно в цій сумі. Такий ПДВ належить до поняття податкового кредиту та обліковується на однойменному рахунку 644;

- вихідний ПДВ виникає тоді, коли підприємство реалізує продукцію та включає в її вартість ПДВ, який стосується податкового зобов'язання та обліковується на відповідному рахунку 643.

При цьому вхідний та вихідний ПДВ визнаються підприємством у випадку отримання або виписки податкової накладної. Виходячи з цього операції купівлі/продажу не є підставою для формування податкового кредиту чи податкового зобов'язання. Саме тому в конфігурації вхідний і вихідний ПДВ представляють як очікуваний (до моменту отримання податкової накладної) та підтверджений після її надходження). Податкова звітність формується лише на підставі підтвердженого ПДВ. Щоб зареєструвати підтверджений ПДВ (програма BAS бухгалтерія) використовуються відповідні податкові документи. Документ «Реєстрація вхідного податкового документа» призначений для реєстрації вхідних накладних.

Досить специфічним документом в обліку ПДВ є «Коригування очікуваного й підтвердженого ПДВ», що застосовується підприємством у разі неправильного позначення параметрів податкового обліку у відповідних податкових документах, а також тоді, коли з певних причин документи не були отримані. При цьому коригування проводять окремо.

Для пропорційного розподілу ПДВ на початку року встановлюють коефіцієнт розподілу. Такі операції відображуються документом «Встановлення коефіцієнта пропорційного ПДВ».

Отже, правильна організація та ефективна система обліку ПДВ позитивно впливатиме на фінансовий розвиток організації та на якість інформації, що подається до податкових органів, задля уникнення фінансових санкцій з боку держави та з метою оптимізації податкових розрахунків.

Література

1. Пристемський О.С., Подаков Є. С. Актуальні проблеми використання програмного забезпечення для ведення обліку та формування звітності. *Економіка та суспільство*. 2018. №16. С. 942-946.
2. Клименко О.В. К 49 Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
3. Пархоменко В.М., Баранцев П.П. Реформування бухгалтерського обліку в Україні. Ч. 4. Луганськ, 2004. 640 с. С. 98-103.

УДК 657

Проць Г.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Тлущкевич Н.В.**, к.е.н. доцент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ГАЛУЗЕВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ БУДІВНИЦТВА НА ПОБУДОВУ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ

В Україні з кожним роком росте кількість реставрованих доріг, фізичне навантаження доріг щороку збільшується: збільшення кількості машин, створення нових підприємств, що займаються перевезеннями тощо зношує шарове покриття доріг, що змушує проводити ремонт частіше.

Тільки у 2020 році у рамках проєкту «Велике будівництво України» було відремонтовано 6583 км. доріг державного та місцевого значення [1]. Проте, ведення обліку на підприємствах дорожньої галузі залишається «темним лісом» для значної кількості бухгалтерів, а облік витрат не є достатньо вивченим та потребує детальнішого аналізу.

Основними особливостями галузі будівництва є: сезонність робіт, відповідність чинним вимогам ДСТУ, великі об'єми виконуваних робіт, матеріальні витрати – основний вид витрат, дороговартісне обладнання та матеріали, сталі технологічні операції та чітка послідовність дій, довготривалий процес, всі роботи повинні вкlastись у суму яка вказана у договірній ціні.

Перед підписанням договору підрядник обговорює з замовником суму на яку будуть виконуватись роботи та складає договірну ціну на вартість будівельних робіт (або сума береться по результатам публічної закупівлі). Кожного місяця підприємство-підрядник по факту виконаних робіт надає форми КБ-2В та КБ-3 (капітальне будівництво).

Розглянемо методику формування витрат на основі даних ТОВ «ЗАХІДАВТОДОР» Волинської області. Для побудови обліку витрат за приклад візьмемо об'єкт - поточний ремонт с. Боголюби виконаний у 2020 році (таблиця 1).

Структура загальної вартості витрат по виробничому замовленню подана на рисунку 1.

Таблиця 1

Формування собівартості по об'єкту обліку витрат - поточний
ремонт с. Боголюби у 2020 році

Показник	Рахунок	Договірна ціна	Довідка про вартість будівельних робіт (форма КБ-3)
Заробітна плата	66	8993,56	8225,34
Матеріали	201	27354,68	24465,37
Експлуатаційні машини	23	2194,27	403,55
Загальновиробничі витрати	91	10620,25	9435,42
Адміністративні витрати будівельно-монтажних організацій	92	190,95	169,64
Інші операційні витрати періоду (витрати понесені у періоді)	94	35000,00	
Всього	X	84353,71	77699,32

Джерело: складено автором

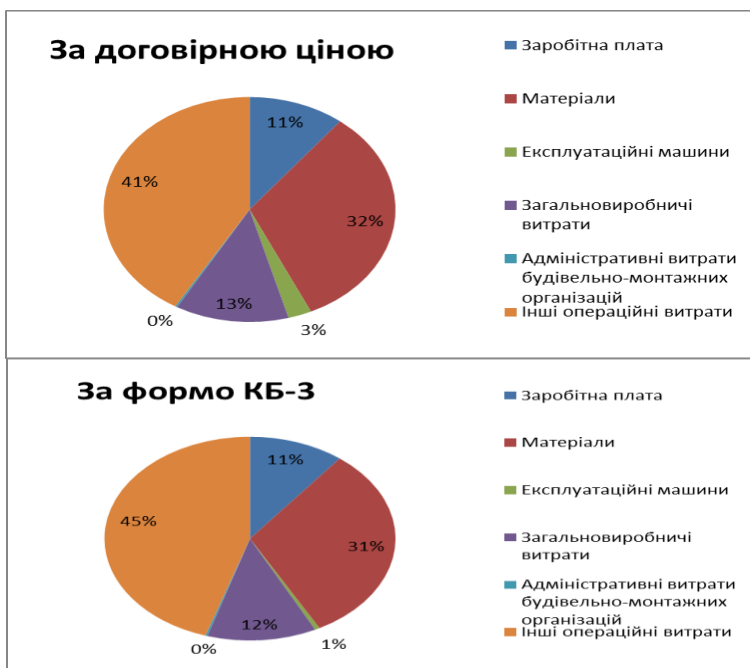

Рис. 1. Витрати за договірною ціною та згідно форми КБ-3 «Довідка про вартість будівельних робіт»

Витрати на заробітну плату, загальновиробничі витрати та матеріали відносяться на рахунок 23 «Виробництво», а після завершення робіт сума переноситься на собівартість, рахунок 903 «Собівартість реалізованих робіт та послуг».

Загальновиробничі витрати підприємство розподіляє згідно показників витрат підприємства за минулий рік на початок року. Ці ставки визначаються бухгалтером або інженером по проектно-кошторисній роботі згідно ДСТУ-Н Б.Д. 1.1-3:2013[2].

Розрахунок адміністративних витрат прописаний у тому ж Державному Стандарті. В складі повної собівартості будівельних робіт найбільше займають інші операційні витрати, до яких відносять усі інші витрати підприємства понесені у періоді, які не враховуються у виробничій собівартості послуг.

Отже, підприємства дорожньої галузі ведуть облік по-іншому, ніж інші підприємства різних галузей. При побудові витрат пов'язаних з собівартістю продукції вони керуються Державними Стандартами України, а до собівартості не включаються витрати періоду не пов'язані з поточною діяльністю підприємства.

Література

1. Велике будівництво. Програма Президента України. URL: <https://bigbud.kmu.gov.ua/>

2. Національний Стандарт України «Настанова щодо визначення загальновиробничих та адміністративних витрат і прибутку у вартості будівництва» ДСТУ-Н Б.Д.1.1-3:2013/ Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. Київ. 2013 рік.

УДК 657

Проць Г.М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н., доцент

Луцький Національний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Сьогодні адміністративне судочинство одне з найпоширеніших видів правосуддя. Оскарження рішень податкових та контролюючих органів платниками податків здійснюється саме в системі адміністративного судочинства, що дозволяє забезпечити

баланс законних інтересів суб'єктів господарювання та держави, вирішити існуючі спори в правовому полі.

Дослідженням питань, що стосуються сфери судової експертизи в адміністративному судочинстві займались Гончаренко В.Г.[1], Гори І.В. [1], Джафарова М.В.[2] та інші.

Аналізуючи поняття «адміністративне судочинство» можна виділити такі необхідні ознаки:

1. спір не менше, ніж між двома учасниками публічно-правових відносин;

2. з однієї сторони є орган виконавчої влади, орган місцевого самоврядування або інший суб'єкт який здійснює владні управлінські функції;

3. спір передано до адміністративного суду шляхом звернення з адміністративним позовом [5, с. 7].

Загальна побудова системи адміністративних судів України не відрізняється від інших форм судочинства: I інстанція – Окружний адміністративний суд, II інстанція – Апеляційний адміністративний суд та III інстанція – Касаційний адміністративний суд, далі йде Велика палата верховного суду та Верховний суд України.

Сторонами адміністративного процесу в Україні є позивач і відповідач. Для того, щоб подати адміністративний позов до суду позивач має сплатити судовий збір, ставка якого затверджена Законом України «Про судовий збір» від 08.07.2011 р. № 3674-VI.

На Волині I інстанцією в системі адміністративних судів України є Волинський окружний адміністративний суд, розташований у м. Луцьк, вул. Словацького 3. Структура якого зображена на рисунку 1.

Що стосується призначення судово-бухгалтерської експертизи у Волинській області, то найбільш поширеними у задоволенні клопотань про проведення судово-бухгалтерської експертизи є стягнення за несплату коштів органами державної влади і місцевого самоврядування з господарюючих суб'єктів господарювання.

Рис. 2. Структура Волинського окружного адміністративного суду

Ми проаналізували звітність Волинського окружного адміністративного суду «Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства» та виділили одні з основних показників та на основі них побудували графік зображений на рисунку 2.

Згідно з даними: справи щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів – розглянуто позовних заяв

– 160 од., справ – 114 од.; справи з приводу регулюванню містобудівної діяльності та землекористування, зокрема у сфері: розглянуто заяв – 247 од., розглянуто справ – 228 од.; справи з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства: розглянуто справ – 755 од., заяв – 936 од.

Результати розгляду позовних заяв та справ у порядку адміністративного судочинства

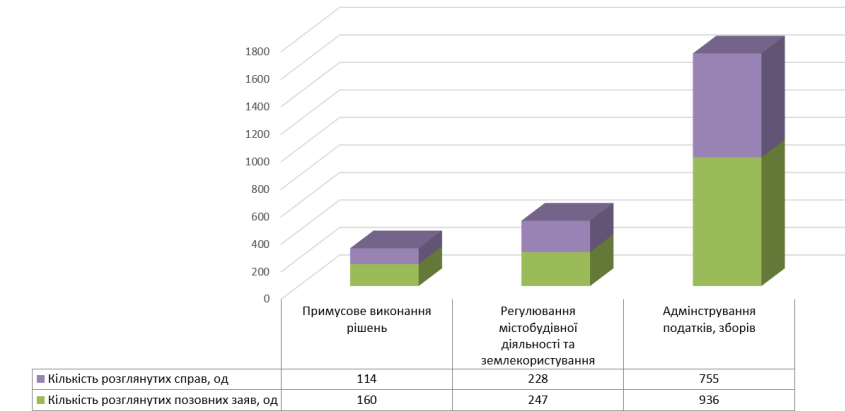

Рис. 2. Результати розгляду позовних заяв та справ у порядку адміністративного судочинства

Що стосується другої інстанції, то Волинська область входить до складу восьмого апеляційного адміністративного суду України, який знаходиться у м. Львів.

При виникненні питань, що потребують спеціальних навичок під час вирішення господарського спору призначають судову експертизу [3].

Судова експертиза - це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [4].

Проте, законодавством не визначено, коли судова експертиза є обов'язковою та це вирішує суддя під час підготовки справи до розгляду або під час безпосереднього вирішення спору[3].

Також законодавством не встановлено, які питання потребують спеціальних знань, але висновок судово експерта не

має торкатись правових питань. Тільки суддя займається вирішенням питань у галузі права.

Як і залучення експерта, так і його висновок не є обов'язковим та оцінюється поряд з іншими доказами за встановленими законодавством правилами. Відхилення експертного висновку повинне бути аргументованим.

З метою захисту порушених або оспорюваних прав та законних інтересів платника податків до розгляду справи по суті суд відповідно до статей 117, 118 Кодексу адміністративного судочинства України має право за клопотанням позивача або з власної ініціативи постановити ухвалу про вжиття заходів забезпечення адміністративного позову [3].

Отже, дослідження застосування судової експертизи, зокрема судово-бухгалтерської, у адміністративному судочинстві потребує детальнішого вивчення, а Кодекс адміністративного судочинства України вимагає реформ. На нашу думку, варто стандартизувати певні справи, які потребують спеціалізованих знань.

Література

1. Експертизи у судочинстві України: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, І.В. Гори. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.
2. Джафарова М.В. Процесуальні питання експертизи в адміністративному судочинстві України. *Юрист України*. 2011. № 4(17). С. 53-58.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 року №2747-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
5. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. URL: <http://surl.li/avgfs>
6. Волинський окружний адміністративний суд. URL: <https://adm.vl.court.gov.ua/sud0370/stat/stat690>

УДК 657

Проць Г.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гаврилюк О.О.,** к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК СПОСІБ ЕКОНОМІЇ ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ

Понад п'ять останніх років державні підприємства зобов'язані дотримуватись чітких вимог щодо закупівлі товарів, робіт та послуг зазначених у Законі України «Про публічні закупівлі». Публічні закупівлі – це покупка товарів, робіт та послуг через електронну систему згідно вимог Закону [1].

Дослідженням даної сфери в Україні займались Чижевська Л., Мартинович Д., Вавженчук С. та інші. Проте, майже кожних півроку Верховна Рада України робить правки до Закону, тому поглиблене дослідження питань сфери публічних закупівель потребує детальнішого вивчення.

Одним з основних завдань створення сфери публічних закупівель є економія державних коштів, адже тільки за 2020 рік дефіцит державного бюджету становив 217,1 млрд.грн.[3]. Тому економія державних коштів є першочерговою прерогативою в економічній політиці країни.

Ефективність сфери публічних закупівель підтверджується звітом сайту Prozorro за 2020 рік [2]. У нашому дослідженні було обрано основні показники, які вказують на продуктивність закупівель щодо економії державних коштів (табл. 1).

У 2020 році заощаджено за допомогою електронної системи 55,9 млрд. грн., що на 62% більше, ніж у 2019 році. Кількість оголошених закупівель збільшилась у 2020 році на 3,74 млн., а загальна сума укладених договорів становила 685 млрд. грн.

Відсоток державних коштів, що були витрачені через конкурентні процедури становив 73,8%, що менше, ніж у минулому на 1,7%. Це означає, що кінцеві пропозиції учасників стали менші, можна припустити, що вони вивели свою продукцію на новий рівень, автоматизували виробництво та як наслідок зменшили витрати на продукцію, що призвело до зменшення її собівартості.

Кількість учасників, що брали участь у публічних закупівлях збільшилась на 86 тисяч.

У загальному показники в 2020 році значно підвищились порівняно з 2019 роком.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика показників діяльності на сайті Prozorro

Показник	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			Абсолютне (+/-)	Відносне, %
Заощаджено за допомогою системи, млрд. грн.	34,5	55,9	+21,4	62,0
Кількість оголошених закупівель, млн.	1,38	3,74	+2,36	171,0
Всього укладено договорів, млрд. грн.	572	685	+113	19,8
Відсоток коштів які були витрачені через конкурентні закупівлі	75,5	73,8	-1,7	-2,3
Кількість учасників, які брали участь у публічних закупівлях, тис.	160	246	+86	53,8

Джерело: складено автором на основі даних [2]

Хочемо зауважити, що плановий дефіцит бюджету мав становити 298,4 млрд. грн., що на 81,3 млрд. грн. більше, ніж фактично. А заощаджені кошти під час проведення публічних закупівель становлять 68,8% від різниці між плановим і фактичним дефіцитом бюджету [3].

Згідно з Річним звітом ДП «Prozorro» фінансові показники установи вражають [2]:

1. Чистий прибуток установи становив 155,39 млн. грн.
2. Прибуток ДП «Prozorro» – 6,54 млн. грн.
3. Сплачено виплат на користь держави – 37,22 млн. грн.

В загальному державне підприємство сплатило на користь держави близько 24% загального чистого доходу підприємства.

Отже, провадження електронної системи закупівлі дозволило значно зберегти кошти держави, а як наслідок знижує дефіцит бюджету, що покращує економічний стан країни.

Література

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 1 квітня 2016 р. № 922-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
2. Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/about>
3. Мінфін про виконання держбюджету-2020: доходи в «плюсі» і дефіцит менший від плану. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3198531-minfin-pro-vikonanna-derzbudzetu2020-dohodi-v-plusi-i-deficit-mensij-vid-planu.html>

УДК 657

Прядун А.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Вавдіюк Н.С.**, д.е н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ СУТНІСНІ ОЗНАКИ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЇХ ВЧИНЕННЯ

Зростання кількості економічних правопорушень призводить до набуття неправомірних переваг суб'єктами правопорушення, що не сприяє розвитку економіки.

Метою роботи є розгляд теорій економічних правопорушень, а завданнями:

-обґрунтувати основні змістові поняття економічного правопорушення;

-розглянути зміст теорій економічних правопорушень;

-оцінити рівень економічних правопорушень в економіці України;

-проаналізувати ефективність процесу управління економічними правопорушеннями.

Об'єктом дослідження наукової роботи є економічні правопорушення суб'єктами господарювання.

Предмет дослідження – теоретико-методологічні засади формування теорій економічних правопорушень.

Вертикальний поділ економічного правопорушень визначає ступінь суспільної небезпеки. За ступенем суспільної небезпеки – на злочини і проступок.

Горизонтальний поділ правопорушень визначають певні риси (особливості) правопорушень. Правопорушення класифікуються за [2]:

- належністю норм права, які порушуються, до відповідних галузей права: кримінальні, цивільні, адміністративні, правопорушення у сфері трудового законодавства і інші);

- колом осіб – особові і колективні;

- характером правових приписів – нормативно-правові і дисциплінарні;

- залежності від характеру цивільно-правового порушення – договірні і позадоговірні правопорушення;

- у сфері суспільного життя (в сфері соціально-економічних відносин, в суспільно-політичній сфері, в сфері побуту і дозвілля).

Залежно від характеру цивільно-правового порушення розрізняють: договірні правопорушення і позадоговірні правопорушення. Перші – пов'язані з порушенням зобов'язань сторін цивільно-правового договору, інші – з невиконанням чи з недотриманням умов цивільно-правових норм.

Порушення законів, правил, закономірностей керування результативними силами призводить до призупинення цілей соціального і економічного розвитку. Тому виникає потреба дослідити теорії правопорушень.

Теорія соціальної дезорганізації – соціологічна теорія, що пояснює злочинність як наслідок соціального розшарування суспільства, звертає увагу на залежність психології злочинця від функціонування суспільства [3].

Е. Дюркгейм, Р. Мертон обґрунтовує, що злочинність є неминучим явищем в будь-якому суспільстві.

У теорії Дюркгейма велику роль відіграє покарання злочинців. Він аргументує це тим, що найважливішим джерелом суспільства є правильне розуміння чесності та порядності.

У 1938 році Мертон продовжує теорію Дюркгейма. Звідси аномія за Мертоном, – це катастрофа системи регулювання індивідуальних бажань, в результаті чого особистість починає хотіти більше, ніж вона може добитися в межах даної соціальної структури.

Теорія соціального конфлікту – це гуманістичні ідеї: створити усім людям гідні умови життя, забезпечити прогресивні зміни суспільного устрою, відкрити і виконати закони його розвитку.

Теорія К. Маркса досліджує суспільство в динаміці і статистиці, розриває його функції та закони. Згідно теорії К. Маркса суспільство поділене на дві групи, що представляють інтереси праці та фінансів в суспільному виробництві доходу, а конфлікт виникає з приводу розподілу ресурсів, фінансів, праці на національних та регіональних ринках.

Теорія економічної злочинності Е. Сатерленда доводить, що агент здатний до протиправної діяльності не тому, що має до цього

схильність, а тому, що бачить більше прикладів такої поведінки [4, с. 283].

Отже, ця теорія стверджує, що злочинній поведінці окремі особи навчаються в тих, з ким вони пов'язані. Чим частішими та стійкішими є такі зв'язки, тим більша ймовірність того, що людина може стати злочинцем.

Теорія А. Еріха доводить, що злочинці здійснюють вчинки відповідно до позитивних чи негативних стимулів і кількість злочинів залежить від ресурсів, що виділяються на правоохоронну діяльність.

Отже, суть даної теорії полягає в тому, що злочинці цілком адекватно реагують на позитивні й негативні стимули до протиправної діяльності, що надходять, тобто поведуться не менш раціонально, ніж добропорядні громадяни.

Дослідивши вищеподані теорії, можна зробити висновок, що теорії економічних правопорушень впливають на ціннісні орієнтації суспільства (інколи навіть змінюючи їх) та залежать від економічних причин і наслідків протиправної поведінки суб'єкта господарювання, які, в свою чергу залежать від місця і часу вчинення та обсягу неправомірної вигоди.

Література

1. Васенко, В. К. Економічна безпека держави, суб'єктів господарювання та тіньова економіка : колективна монографія. Черкаси: Вид-во ТОВ «Маклаут». Черкаси, 2010. 367 с.
2. Ведерников, Ю. А. Теорія держави і права : навч. посібн. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
3. Джужа, О. М. Кримінологія : навч. посібн. К.: Прецедент, 2004. 208 с.
4. Базярук, І. М. Економічна злочинність та її ознаки. 2008. С. 279–284.
5. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за грудень 2016-2020 років. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820&c=edit&c=fo# (дата звернення 12.11.2020 р.).
6. Вавдіюк, Н. С. ., Рудь, К. І., Селівончик, О. А. Управлінський аналіз фінансових правопорушень Економічні науки. Серія: *Економіка та менеджмент*. 2018. Вип. 15. С. 31-39.
7. Вавдіюк Н. С., Рудь К. І., Селівончик О. А. Оцінка альтернативних сукупних вигод і витрат від фінансового правопорушення. *Зб. наук. пр. «Економічні науки»*. Серія «Економіка та менеджмент». Випуск 16 (62). Луцьк : Луцький НТУ, 2019. С. 16-24.
8. Сатерленд, Э. Являются ли преступления людей в белых воротничках преступлениями. *Сб. статей «Социология преступности»*. М., 1996. С. 45–59.

9. Becker, G. S. Crime and punishment: an economic approach / G. S. Becker. *Journal of Political Economy*. 1968. Vol. 76. №2. P. 169–217.

10. Вавдюк, Н. С. Апробація теорій економічних правопорушень в системі регіонального менеджменту. *Зб. наук. пр. «Економічні науки». Серія «Регіональна економіка»*. Випуск 14(55). Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2017. 352 с. С. 6–18.

11. Tartani, D. Equity versus Efficiency in Law Enforcement. *Public Policy*. 1970. Vol. 18. №3. P. 451–459.

12. Gibbs, J. Crime. Punishment and Deterrence. *Southwestern Social Science Quarterly*. 1968. Vol. 48. March. P. 515–530.

13. Ehrlich, I. Crime and punishment. L., 1987. Vol. 1. P. 721–724.

14. Небава, М. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с.

УДК 336.226.11

Рагуліна І.І., к.е.н., доцент,
Воробйова Т.А., здобувач освіти
Державний біотехнологічний університет

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Податковий контроль, є найдавнішою формою державного контролю та елементом системи управління державою, значною мірою визначає способи та ефективність регулювання економіки та соціальної сфери. Тільки завдяки податковому контролю податкова система забезпечує виконання своєї головної мети, а саме забезпечення доходної частини бюджетів різного рівня.

Податковим контролем визнається діяльність уповноважених органів контролю за дотриманням платниками податків, податковими агентами та платниками зборів законодавства про податки та збори згідно порядку, встановленому Податковим Кодексом України [1].

Чинними формами податкового контролю на даний час є податкові перевірки та облік платників податків.

Основною формою податкового контролю є податкові перевірки, за допомогою яких здійснюється контроль за своєчасністю, повнотою та правильністю сплати платниками податків податків та зборів [2]. Облік платників податків як форма податкового контролю, слугує допоміжним засобом податкового контролю та може використовуватися для збору доказів щодо

податкових правопорушень, виявлених під час податкових перевірок та відображається в акті перевірки. Вибір тих чи інших методів контрольної роботи, визначення їх поєднання та послідовності застосування перебувають у компетенції самого податкового органу та залежать від специфіки діяльності платника податків, цілей, які переслідуються під час здійснення податкового контролю [3].

Податковий контроль проводиться податковим органом чи іншим органом, який здійснює повноваження щодо податкового адміністрування, в межах його компетенції з виїздом на місце або у приміщенні відповідного органу.

Основними факторами, що негативно впливають на ефективність податкового контролю, є:

- відсутність методичного супроводу проведення виїзних податкових перевірок щодо конкретних податків і зборів та відповідно єдиного підходу до їх проведення;

- обмеження прав податкових органів, якими вони могли б користуватися під час здійснення камеральних податкових перевірок;

- відсутність контролю над платниками податків, які представляють уточнені податкові декларації, за допомогою яких платники податків зменшують податкові зобов'язання;

- відсутність кардинальних заходів, що передбачають покарання осіб за створення та використання з метою ухилення від оподаткування про фірм-одноденок;

- обмежені терміни проведення камеральної податкової перевірки.

Аналіз чинного податкового законодавства показує недосконалість податкового контролю щодо проведення камеральних податкових перевірок, у зв'язку з чим пропонується перетворити камеральну податкову перевірку на основний вид податкового контролю через неможливості охопити всіх платників податків виїзними податковими перевітками, а також розширити права податкових органів під час проведення камерального податкового контролю.

Також аналіз чинного законодавства показує неефективність існуючого механізму податкового контролю за уточненими податковими деклараціями, що зменшують податкові зобов'язання,

у зв'язку з чим запропоновано скоригувати порядок проведення таких перевірок.

Посилення контролю за компаніями, що використовують фірми односторонки з метою ухилення від сплати податків та зборів, має бути для податкових органів пріоритетним завданням. Серед заходів щодо боротьби з фірмами-односторонками ефективним механізмом може стати призупинення операцій за рахунками за заявою особи, добровільного блокування рахунку за рішенням платника податків через нездійснення реальної господарської діяльності організації, при цьому кошти, заморожені на рахунках, підлягають зарахуванню до бюджету України.

Також сьогодні найбільшого поширення набула практика ухилення від сплати податків із використанням різних схем з метою зниження податкового навантаження, тобто, ухилення від сплати податків із очевидним наміром.

З метою боротьби з несумлінними платниками податків, які навмисне використовують незаконні схеми мінімізації податків та зборів, необхідно встановити підвищений розмір штрафних санкцій за податкові правопорушення шляхом збільшення розміру штрафних санкцій.

Таким чином, практична реалізація пропозицій щодо вдосконалення контрольної роботи має призвести до стимулювання платників податків до добровільної відмови від застосування незаконних схем мінімізації оподаткування та встановлення більш чітко порядку проведення податкового контролю у вигляді камеральних та виїзних перевірок, що дозволить зробити контрольну роботу податкових органів більш зрозумілою для платників податків.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
2. Рагуліна І.І. Податковий контроль – сучасний стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 200-річчю ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 9-10 листопада 2016 р.) / Харк. нац. аграрн. ун-т. Харків: ХНАУ, 2016. С. 73-76.
3. Ragulina I., Ragulina M. Tax control: questions of theory and practice. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції Україна – Болгарія – Європейський Союз: сучасне становище та перспективи* (г. Варна, Болгарія 17 вересня – 22 вересня 2016 г.) / Варненський економічний університет (Болгарія). 2018. С. 347–351.

УДК 349.2

Рагуліна І.І., к.е.н., доцент,
Гладун В.І., здобувач освіти
Державний біотехнологічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Заробітна плата є основним джерелом стимулювання та доходу працюючих на підприємстві. Тому її розміри регулюються державою та керівниками підприємств.

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [1].

Система оплати праці включає як спосіб встановлення співвідношення між мірою праці та мірою винагороди за неї, на підставі якого будується порядок обчислення заробітної плати працівника (форма заробітної плати), так і конкретні розміри тарифних ставок, окладів (посадових окладів).

При встановленні системи заробітної плати орієнтуються на такі важливі положення:

- розмір заробітної плати повинен бути співмірним з користю, яку приносить співробітник підприємства, і змінюватись в залежності від того, наскільки була корисна праця співробітника в кожному оплачуваному відрізку часу;
- форма оплати праці повинна мати переважно грошовий характер, що не виключає можливості преміювання в натуральній формі.

До системи оплати праці включаються також умови, порядок виплати та розміри доплат та надбавок компенсаційного характеру, умови, порядок виплати та розміри доплат та надбавок стимулюючого характеру, премій.

Вид, системи оплати праці, розміри тарифних ставок, окладів, премій та інших заохочувальних виплат, а також співвідношення у їх розмірах між окремими категоріями працівників підприємства,

установи, організації визначають самостійно та фіксують їх у колективних договорах, відповідно до трудового законодавства та інших нормативних правових актів, що містять норми трудового права.

Підприємству необхідно зосередити увагу на продуктивності та якості продукції. Це, у свою чергу, спонукає до створення та визначення ефективних вимог до організації виробництва: завдання та обов'язки кожного працівника повинні виконуватися згідно з терміном або достроково; якість продукції має бути першого місці; потрібно використовувати найсучасніші та найефективніші інструменти, методи та технології [2]. Також кадрова політика має впливати на сприятливий соціально-психологічний клімат у колективі.

Вважаємо, що запровадження системи матеріальної зацікавленості повинна будуватися як система інвестування співробітників та спрямовуватися на високу ефективність об'єктивних критерій оцінок та зіставлення витрат і результатів праці.

Система матеріального стимулювання співробітників має орієнтуватися на рівень кваліфікації виконуваних робіт. Заохочення творчості та ініціативи працівників має бути представлене як оплата «за особистий внесок» та «заслуги перед підприємством».

Для підвищення рівня мотивації працівників можна застосувати так званий компенсаційний пакет, що складається із заробітної плати та наданих працівникам соціальних пільг (оплата страховки, харчування, транспортних та інших витрат). Причому як перша, так і друга складові винагороди мають щорічно переглядатись, порівнюватися з пільгами, які пропонують інші підприємства.

Грамотний облік оплати праці, розподіл її за сферами виробництва, а також своєчасний аналіз дозволять виявити нові резерви збільшення оплати кожного співробітника.

Таким чином, можливі три основні варіанти вдосконалення оплати праці працівників:

- на основі суттєвого підвищення стимулюючого впливу тарифної оплати;

- на основі підвищення стимулюючої дії надтарифних виплат (премій, оплати за перевиконання норм, надбавок, розподілу надтарифної частини колективного фонду оплати);

- на основі посилення стимулюючої ролі механізму освіти та розподілу фондів оплати праці за підрозділами підприємства.

Впровадження на підприємстві хоча б одного або кількох заходів із наведених вище, сприятиме підвищенню продуктивності праці працівників, зростанню прибутку підприємства і, відповідно, збільшенню заробітної плати.

Література

1. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР.
2. Рагуліна І.І., Воробйова Т.А. Організація внутрішнього контролю обліку оплати праці в аграрному секторі. *Матеріали III всеукраїнської науково-практичної конференції (онлайн) «Сучасні моделі розвитку агропромислового виробництва: виклики та перспективи»* 4 грудня 2020 р. Збірник статей і тез. Випуск 3. Глухівський агротехнічний інститут імені С.А. Ковпака Сумського національного аграрного університету, 2020. С. 51–57.

УДК 657

Ровенчук І.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Бродська І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИТРАТ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ ВІДПОВІДНО ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Одним із найактуальніших питань для кожного суб'єкта господарювання є визначення механізму визнання та обліку витрат підприємства. Витрати є тією частиною обліково-економічної категорії, яка має важливий вплив для ефективної господарської діяльності та є основою подальшого розвитку підприємства. В умовах сучасного господарювання гостро постає питання достовірного формування, розрахунку та відображення в обліку витрат підприємства.

Вагомий внесок у розробку теоретичних і практичних аспектів аналізу методики обліку витрат, а також проблему їх оцінки та визнання здійснили українські та зарубіжні вчені:

Ф.Ф. Бутинець, Ю.С. Цал-Цалко, В.А. Дерій, А.Г. Загородній, Є.В. Мних, А.В. Череп, І.В. Сіменко, Л.К. Сук, Г.В. Савицька, А.А. Турило, В.Г. Линник, Ю.О. Шумило. Незважаючи на таку низку наукових праць, значна частина питань в аспекті визнання і відображення витрат, потребує більш ретельного наукового дослідження.

Матюха М.М. зауважує що «...управління витратами – необхідний аспект розуміння процесу формування собівартості продукції (послуг), планування використання ресурсів підприємства, пошуку резервів зменшення собівартості та в кінцевому підсумку, максимізації прибутку, збільшення обсягів бізнесу» [2, с.146].

Погоджуємось з думкою Удоденко В.І. що «...необхідною вимогою обліку витрат є ведення обліку за їх видами, місцями виникнення, центрами відповідальності, носіями витрат» [7, с. 226].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати та їх розкриття у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати».

Окремого міжнародного стандарту бухгалтерського обліку, який би виокремлював окремі аспекти визнання, оцінки та відображення витрат у фінансовій звітності, немає.

У відповідності до П(С)БО 16 [6] та НП(С)БО 1 [5], витрати відображаються в бухгалтерському (фінансовому) обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або ж збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [6].

Таким чином можемо прийти до висновку, що у П(С)БО 16 «Витрати» ототожнюють вимоги викладені у КОСПФЗ тільки замість терміну «достовірно виміряти» вжито термін «достовірно оцінені».

Концептуальною основою до складу витрат віднесено:

– безпосередньо витрати, які виникають під час звичайної діяльності суб'єкта господарювання, включають наприклад,

собівартість реалізованої продукції, заробітну плату та амортизацію [1, п. 4.33];

–збитки, які відображають інші статті, що відповідають визначенню витрат і найчастіше відображаються у звітності без доходу, пов'язаного з їх здійсненням, наприклад, збитки що виникли внаслідок стихійного лиха або вибуття не поточних активів [1, п.4.34-4.35]

Зауважимо, що П(С)БО 16 «Витрати» більш конкретно відображає склад витрат.

У тім згідно з МСБО 1 «Подання фінансової звітності» виокремлюють наступну класифікацію:

- «за характером витрат»
- «за функціями витрат»

До прикладу згідно з першою ознакою «за характером витрат» суб'єкт господарювання об'єднує витрати у прибутку чи збитку відповідно їх характеру (це може бути амортизація, транспортні витрати, придбання матеріалів, виплати працівникам, витрати на рекламу). Відповідно до другої ознаки «за функціями витрат» кожен суб'єкт господарювання наводить інформацію про собівартість реалізації окремо від інших витрат.

Питання класифікації і віднесення витрат до певного виду згідно МСФЗ зводиться до питань професійного судження бухгалтерів, тобто підприємства виокремлюють певні статті витрат на свій власний розсуд, виходячи з досвіду, доречності, суттєвості та найкращого і найповнішого розкриття інформації про свою діяльність. Принципи формування витрат згідно П(С)БО 16 «Витрати» подібні до МСФЗ. Проте можуть виникати відмінності при формуванні виробничої собівартості.

В ході проведеного дослідження, порівнюючи М(С)БО 2 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати» узагальнено, що при визначенні постійних і змінних загальновиробничих витрат, формуванні їх бази розподілу немає суттєвих розбіжностей. Однак, в П(С)БО 16 «Витрати» наведено перелік витрат, які відносяться до складу загальновиробничих, що в результаті значно покращує процес введення бухгалтерського обліку. Ще одна різниця полягає в тому що, відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі витрати безпосередньо будуть віднесені до складу виробничої собівартості продукції, робіт та послуг, а згідно з М(С)БО 2 «Запаси» ті ж

витрати будуть включатися до оцінки запасів, а саме до витрат пов'язаних на їх переробку та інших витрат понесених під час доставки запасів та приведення їх у теперішній стан.

Доведено, що результативність діяльності підприємства напряму залежить від прийнятих управлінських рішень, які базуються на достовірній оцінці понесених витрат. В міжнародній практиці в умовах глобалізації фінансових ринків дедалі більше суб'єктів господарювання добровільно складають фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Витрати неминуче знаходять своє відображення у ній, оскільки відіграють ключову роль в провадженні ефективної господарської діяльності, що в подальшому надасть можливість компанії бути зацікавленою для іноземних інвесторів. Звітність, яка складена відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності передбачає в собі високу інформативність для зовнішніх користувачів, оскільки надає зацікавленим сторонам прозору інформацію про діяльність тієї чи іншої компанії, особливо це стосується щодо інформації про фінансові результати.

Література

1. Концептуальна основа фінансової звітності. Видана Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 вересня 2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
2. Матюха М. М. Аспекти розподілу накладних витрат підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2021. Вип. 2 (63). С. 125-129.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» Виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси». Виданий Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. №73 (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 (зі змінами і доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
7. Удоденко В.І. Організація обліку витрат за місяцями виникнення та центрами відповідальності ВТЕІ КНТЕУ, 2021. Вип. 120. 248 с.

УДК 519.86

Ройко Д.П., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОБУДОВА І ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА ДЛЯ ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ «ВИРОБНИЦТВА ШКІРИ, ВИРОБІВ ЗІ ШКІРИ ТА ІНШИХ МАТЕРІАЛІВ» В УКРАЇНІ

Виробнича функція – це технічне співвідношення між кількістю ресурсів, що використовуються виробниками, і обсягом виробленої на цій основі продукції. Виробнича функція вперше була побудована американськими економістами Ч. Коббом і П. Дугласом у 1928 році на підставі даних економіки США за 1899-1922 р.р. [2].

Наукові дослідження, присвячені проблемам аналізу і застосування виробничої функції проводили Мороз О.В, Грабовський Б.Є, Міронова Ю.Є, Шумська С.С. та ін. Зокрема, Шумська С.С. зазначає: «Характерною особливістю практики проведення економічного аналізу стало впродовж останніх десятиліть активне застосування методів статистики та математичного моделювання. Сьогодні розробка спеціальних моделей під конкретні завдання гармонійно узгоджується з численними спробами побудови великих економетричних систем, до складу яких серед ключових елементів включається виробнича функція (ВФ)» [5].

Для проведення дослідження нами обрано два фактори – витрати на персонал суб'єктів господарювання (затрати праці) і залишкова вартість основних засобів (затрати капіталу), а показник – обсяг випущеної продукції. Наше дослідження проводилось за період 2013-2019 роки, оскільки саме за цей період наявні статистичні дані.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділі «Економічна статистика», у вкладках «Економічна діяльність» і «Діяльність підприємств» [1; 3; 4].

Ми брали статистичні дані для виду діяльності «Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» (секція С за КВЕД-2010).

Перед нами стояло завдання на основі статистичних даних для обраного виду діяльності побудувати економетричну модель у формі виробничої функції Кобба-Дугласа, яка має наступний загальний вигляд:

$$Y = a_0 \cdot X_1^{a_1} \cdot X_2^{a_2}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, послуг);

X_1 – затрати праці;

X_2 – затрати капіталу (вартість основних засобів);

a_0, a_1, a_2 – параметри виробничої функції.

Для статистичних даних для обраного виду діяльності було отримано значення параметрів виробничої функції Кобба-Дугласа ($a_0=7, a_1=98,98 a_2=98,75$) та її аналітичний вираз:

$$Y = 7 \cdot X_1^{98,98} \cdot X_2^{98,75}. \quad (2)$$

Статистичні дані та розрахункові значення показника для моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для виду діяльності «Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» (секція С за КВЕД-2010) подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника для моделі у формі виробничої функції Кобба-Дугласа для виду діяльності «Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів»

№ з/п	Рік	Значення першого фактора (затрати праці), тис. грн.	Значення другого фактора (затрати капіталу), тис. грн.	Значення показника (для виду діяльності – виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів), тис. грн.	
				статистичні дані	розрахункові значення
1	2013	716566,6	1114956,2	2763044,6	3271940,8
2	2014	755142,4	1068545,1	3504882,8	3501572,3
3	2015 ¹	990074,1	896383,4	5542507,3	4881425,9
4	2016 ¹	1326352,2	1384108,9	6254306,5	5398278,2
5	2017 ¹	1956674,5	1659067,5	7566338,5	7270351,0
6	2018 ¹	2565003,2	1726173,3	8725002,9	9270697,8
7	2019 ¹	2710603,7	1821407,5	8802102,9	9559851,2
Сума		-	-	43158185,5	43154117,0

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Джерело: дані [1; 3; 4] і розрахунки автора за даними [1; 3; 4]

За даними таблиці 1 можна сказати, що розрахункові значення показника для відповідних часових періодів є достатньо близькими до статистичних даних.

Розраховано основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для виду діяльності «Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів» в Україні за 2013-2019 роки (таблиця 2).

Таблиця 2

Основні характеристики виробничої функції Кобба-Дугласа, побудованої для виду діяльності «Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів»

Характеристика	Значення	Висновок
Середня продуктивність праці	4,15	На одиницю затраченої праці в середньому припадає 4,15 одиниць випущеної продукції
Гранична продуктивність праці	3,98	Додаткова одиниця затраченої праці приносить 3,98% додаткових одиниць випущеної продукції
Еластичність випуску продукції за затратами праці	98,88	При збільшенні затрат на 1% обсяг продукції збільшиться на 98,88%
Середня продуктивність капіталу	4,37	На одиницю затраченого капіталу в середньому припадає 4,37 одиниць випущеної продукції.
Гранична продуктивність капіталу	-1,80	Додаткова одиниця затраченого капіталу приносить -1,80 додаткових одиниць випущеної продукції.
Еластичність випуску продукції за затратами праці	98,75	При збільшенні затрат капіталу на 1% обсяг випуску продукції капіталу збільшиться на 98,75%
Сумарна еластичність за затратами праці і капіталу	0,54	При одночасному збільшенні затрат праці на 1% і затрат капіталу 1%, обсяг випуску продукції збільшиться на 0,54

Джерело: розрахунки і висновки автора

Проведено прогнозування на основі побудованої економетричної моделі. Зважаючи на динаміку значень факторів протягом 2013-2019 років, обрано їх прогнозні значення ($X_1^{\text{прогн}} = 3000000$ тис. грн.; $X_2^{\text{прогн}} = 2000000$ тис. грн.) і розраховано

прогнозне значення показника для побудованої економетричної моделі ($U_{\text{прогн}} = 10136303,02$ тис. грн.).

Отже, якщо у 2020 році у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів України затрати праці (в нашій моделі – витрати на персонал) складуть 3000000 тис. грн., а затрати капіталу (в нашій моделі – залишкова вартість основних засобів) складуть 2000000 тис. грн., то згідно наших розрахунків обсяг виробництва продукції (товарів, послуг) становитиме 10136303,02 тис. грн.

Література

1. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 25.11.2021).
2. Мороз О.В, Грабовський Б.Є, Міронова Ю.С. Виробничі функції в економічних дослідженнях на мікрорівні. 2010. С. 2. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/7920>
3. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2021).
4. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2013-2019). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2021).
5. Шумська С.С. Виробнича функція в економічному аналізі. 2007. С. 138. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_07_2_138_uk.pdf (дата звернення 15.10.2021).

УДК 657

Романюк В.М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Ларікова Т.В.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Організація бухгалтерського обліку розпорядників бюджетних коштів, які належать до суб'єктів державного сектору, розпочинається із формування облікової політики, яка передбачає дотримання єдиних принципів, методів і процедур, що використовуються установою для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

За допомогою облікової політики виникає можливість підвищувати оперативність обробки інформації, дотримуватися точності ведення аналітичного та синтетичного обліку, пришвидшувати документообіг, раціонально використовувати робочий час облікових працівників, своєчасно отримувати облікову інформацію для прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку діяльності установи.

Облікова політика формується відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі (далі – НП(С)БОДС), де визначаються методи оцінки, обліку, види сегментів, їх пріоритетність, процедури, що застосовують розпорядники бюджетних коштів, які підпорядковані одному органу управління [1].

В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансова звітність» визначено, облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються суб'єктом державного сектору для складання та подання фінансової звітності [1].

Облікова політика розпорядників бюджетних коштів визначається розпорядчим документом, наказом, у якому мають бути встановлені методи обліку, оцінки, процедури котрі має застосовувати суб'єкт та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант [2].

При формуванні облікової політики необхідно дотримуватись наступних принципів:

- законності - ведення бухгалтерського обліку має відповідати чинному законодавству;
- адекватності - облікова політика повинна враховувати особливості діяльності;
- єдності - облікова політика має бути єдиною для суб'єкта.

Надання своєчасної повної релевантної облікової інформації користувачам для прийняття ефективних управлінських рішень можливо лише за наявності жорсткого виконання чітко ідентифікованих спеціальних облікових процедур, що базуються на розроблених загальних принципах.

Формування облікової політики розпорядників бюджетних коштів передбачає вирішення завдання щодо ефективного використання бюджетних коштів за допомогою обліку та розподілу

витрат на збір, обробку та надання оперативної інформації щодо їх використання.

Облікова політика суб'єкту державного сектору має враховувати такі чинники:

- рівень бюджету, з якого здійснюється фінансове забезпечення відповідної галузі розпорядників бюджетних коштів;
- галузева належність розпорядників бюджетних коштів, відповідно до якої визначається специфіка діяльності установи;
- рівень фінансово-матеріального забезпечення розпорядника бюджетних коштів;
- кількість персоналу, що працює в установі та їх облікові номенклатури;
- обсяги діяльності розпорядника бюджетних коштів та використання запасів;
- стратегія фінансово-господарської діяльності розпорядника бюджетних коштів.

Таким чином, облікова політика розпорядників бюджетних коштів є інструментом відображення достовірної інформації в системі бухгалтерського обліку інформації про активів, капіталу та зобов'язання, також про надходження та ефективного використання бюджетних коштів.

Головні розпорядники бюджетних коштів затверджують єдину облікову політику для розпорядників нижчого рівня, які знаходяться у їх підпорядкуванні. За допомогою правильно розробленої облікової політики головні розпорядники бюджетних коштів можуть спиратись на інформацію, яка відображається у фінансовій звітності розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та приймати управлінські рішення.

Надання своєчасної та повної облікової інформації користувачам для прийняття ефективних управлінських рішень можливо лише за наявності чіткого виконання ідентифікованих спеціальних облікових процедур, що базуються на розроблених загальних принципах.

Підсумовуючи робимо висновки, облікова політика дозволяє розпорядникам бюджетних коштів приймати раціональні управлінські рішення, аналізувати господарську діяльність розпорядників бюджетних коштів, здійснювати і контролювати цільове використання бюджетних коштів відповідно до

затвердженого кошторису. Раціональне формування облікової політики дасть змогу створити ефективну систему бухгалтерського обліку, як елементу управління установою.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009р. № 1541. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0090-117>

УДК 657

Романюк О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Чудовець В.В.**, к.е.н. доцент
Луцький національний технічний університет

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН) ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

На сьогоднішній день вагомим стає питання забезпеченості управлінського персоналу інформацією для прийняття управлінських рішень. Саме несвоєчасне і неправильне управлінське рішення може призвести до значних витрат та зниження ефективності діяльності в цілому. Тому достовірна і своєчасна інформація, яка надається в фінансовій звітності необхідна у процесі діяльності підприємства, і як результат для прийняття правильних управлінських рішень.

Основним інформативним джерелом на основі якого приймаються управлінські рішення є Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства. Баланс (звіт про фінансовий стан) - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [1]. На основі даних Балансу проводять аналіз його показників, і вже від результатів аналізу управлінці приймають рішення.

Томчук О.Ф вважає, що інформаційне забезпечення балансу підприємства є досить важливим процесом його складання. Така важливість обґрунтовується тим, що вся інформація відображена в балансі проходить певний етап обробки та систематизацію даних, велика кількість інформації узагальнюється та коригується [2].

Структура балансу дає змогу управлінському персоналу порівнювати показники минулих періодів із звітними, та на основі цих даних аналізувати діяльність підприємства. За допомогою виявлення відхилень статей балансу від минулого періоду управлінці мають можливість проаналізувати тенденцію змін та прийняти ефективне управлінське рішення.

При наявності у підприємства заборгованості проводять аналіз його ліквідності, який передбачає собою порівняння статей активу балансу, що згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку зменшення їх ліквідності, із зобов'язаннями, які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання термінів. Даний аналіз характеризує можливість підприємства погасити термінові зобов'язання наявними на підприємстві активами. Провівши даний аналіз управлінський персонал приймає рішення щодо можливості погашення заборгованості перед кредиторами, у випадку коли наявні активи перевищують термінові зобов'язання, якщо ж зобов'язання перевищують активи приймаються рішення щодо відстроченні зобов'язань для уникнення пені.

Одним із інформативних показників в балансі є розмір дебіторської заборгованості. Даний показник характеризує не лише заборгованість дебіторів, а й зміни обсягів збуту продукції і послуг. З одної сторони зростання дебіторської заборгованості є негативним фактором, оскільки високі темпи зростання дебіторської заборгованості свідчать про те, що підприємство використовує стратегію надання споживачам своєї продукції товарних позик, і таким чином, ділиться з ними частиною свого доходу. А з другої збільшення цього показника свідчить про розширення обсягів діяльності.

За допомогою розрахунку коефіцієнту зношеності ОЗ на основі показників балансу, управлінський персонал приймає рішення щодо оновлення склад ОЗ засобів підприємства, оскільки покращені т сучасні ОЗ спричиняють збільшення ефективності

виробництва продукції, що у свою чергу супроводжує зростання прибутку підприємства.

Отже, проаналізувавши дану тему дослідження можна зробити висновок, що фінансова звітність є одним з основних джерел для прийняття ефективних управлінських рішень, тому від правильного, достовірного та своєчасного ведення бухгалтерського обліку залежить подальший розвиток діяльності підприємства. Самим охоплюючим та більш повним інформаційним документом на підприємстві є бухгалтерський баланс, який розкриває в собі великий потік різноманітних показників, які в свою чергу також впливають на прийняття управлінських рішень.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затв. наказом МФУ № 73 від 07.02.2013 р.

2. Томчук О.Ф. Аналіз бухгалтерського балансу підприємства. *Економічна наука*. 2019 Випуск 10. URL: [http://www. Economy.in.ua/pdf/10_2019/19.pdf](http://www.Economy.in.ua/pdf/10_2019/19.pdf) (дата звернення 25.11.2021).

УДК 657

Романюк О.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Тлучкевич Н.В.**, к.е.н. доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Облік у сільськогосподарських підприємствах є багатогранний, так як процеси біологічних перетворень рослин є досить специфічні та залежать від багатьох факторів, тому між теоретичними аспектами та фактичним веденням обліку виникають певні розбіжності.

Облік готової продукції рослинництва відіграє одну з важливих складових облікового процесу сільськогосподарських підприємств.

Для ведення обліку готової продукції рослинництва використовують типові форми документів. На сьогоднішній день,

їх недостатньо для задоволення потреб управління, тому підприємства самостійно розробляють документи та впроваджують сучасні технології для покращення ведення обліку. Їх форми розробляються індивідуально на кожному сільськогосподарському підприємстві.

Зміни не оминули і процес збирання урожаю під час жнив. На сільськогосподарських підприємствах вже не використовують талони комбайнера та водія, які використовувалися для відображення кількості відправлених машин під час жнив.

Із розвитком інформаційних технологій потреба у використанні даних талонів відпала, оскільки сучасні технології дають можливість дистанційно спостерігати за транспортними засобами, що дає керівникам можливість контролювати діяльність працівників віддалено, і при цьому виконувати інші обов'язки.

На кожному транспортний засіб будь це чи комбайн, чи автомобіль встановлюються GPS-тракер і керівник бачить де в даний час знаходиться транспортний засіб, чи перебуває він на потрібному об'єкті та чи не виникають простой.

При транспортуванні врожаю із поля на тік або при його реалізації складається товарно-транспортна накладна (ТТН). Для ефективного і швидкого опрацювання ТТН на деяких сільськогосподарських підприємствах використовують штрих-коди. Так, при його зчитуванні відбувається автоматичне зважування транспортного засобу разом із вантажем до вивантаження та після, на основі чого розраховується вага вантажу та визначається розбіжність із даними ТТН. Позитивним фактором даного нововведення є уникнення шахрайства та будь-які спроби розкрадання вантажу, оскільки дані розрахунки та заміри проводяться автоматично.

При прийманні урожаю зернових та інших культур ведуть регістри та Журнал вагаря. Проте, на практиці ще використовують квитанції, в яких міститься інформація про вагу брутто, тари і нетто, та відомості про водія та транспортний засіб. Квитанцію роблять самі водії, для її друку використовується техніка, яка пов'язана із цифровими вагами. В кінці робочого дня дані квитанції звіряються із Журналом вагаря та переносяться в Зведення по жнивах.

Зведення по жнивях не є затвердженим документом, його розробляють самі підприємства, дані в ньому вносяться із Журналу вагара та звіряються із реєстром шофера. У ньому систематизується інформація про кількість привезеного шофером врожаю за день та з початку жнив. Документ необхідний для забезпечення управлінського персоналу інформацією про кількість отриманого врожаю за день та з початку жнив, а також є одним із основних при веденні управлінського обліку витрат рослинництва, яку розробляють за потреби, тому не на кожному сільськогосподарському підприємстві є потреба її використання, так як даний документ не є затверджений жодними нормативними актами та положенням, але саме в цьому документі управлінці можуть побачити та проаналізувати обсяги врожаю та порівняти їх з минулими періодами.

Отже, для спрощення ведення обліку готової продукції в сільському господарстві вводять нові бланки документів та застосовують автоматизовані технології.

Література

1. Збираємо врожай зернових: документування та облік. *Практичний журнал «Баланс Агро»*. 2018. Випуск 27. URL: <https://balance.ua/news/post/sobiraem-urozhaj-zernovyx-dokumentirovanie-i-uchet> (дата звернення 10.09.2021).
2. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, від 18 травня 2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення 05.09.2021).
3. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах, від 21.12.2007 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0929555-07#Text> (дата звернення 12.09.2021).

УДК 336.14

Руцишин Н.М., д.е.н., доцент,

Козак А.Р., здобувач освіти

Львівський торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Прагнення України стати рівноправним партнером європейської спільноти та економічний розвиток суспільства зумовлюють необхідність привернути увагу до обґрунтованості та ефективності бюджетної політики у системі державного регулювання економіки. Слід зазначити, що бюджетна політика є ефективним важелем, що впливає на соціально-економічний розвиток як держави загалом, так і її регіонів та є важливою складовою фінансово-економічної політики.

Бюджетний менеджмент, що є невід'ємною складовою бюджетної політики, спрямований на оптимізацію формування бюджетних доходів та використання державних фінансових ресурсів, управління показниками дефіциту бюджету та державного боргу, узгодження загальнодержавних та місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, підвищення ефективності державних інвестицій в економіку, забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу.

Бюджетний менеджмент – це сукупність ефективних дій, прийомів і методів, що здійснюють органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти господарювання з управління бюджетними відносинами у процесі розподілу, перерозподілу та використання державних і муніципальних бюджетних коштів [1, с. 21].

З однієї сторони, бюджетний менеджмент є динамічною науково-практичною системою, багатогранною за змістом та умовами організації, а з іншої – складним процесом, який пов'язаний з формуванням та мобілізацією бюджетних ресурсів, їх перерозподілом та використанням. Основною метою бюджетного менеджменту є формування та забезпечення реалізації ефективної бюджетної політики держави на основі застосування відповідних

форм, методів, важелів та інструментів управління бюджетним процесом, бюджетною системою, бюджетними відносинами та бюджетними ресурсами відповідно до стратегічних завдань соціально-економічного розвитку держави.

Взаємозв'язок та взаємодія елементів бюджетного менеджменту як системи управління відображена на рис. 1.

Рис. 1. Взаємозв'язок та взаємодія елементів бюджетного менеджменту як системи управління [2, с. 48]

Бюджетний менеджмент сприймається як макроекономічний регулятор відтворювальних процесів, вкладених у реалізацію стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. За рахунок використання різних податкових інструментів, що впливають на процес формування та виконання бюджету, управління видатками бюджету дозволяє досягти необхідних макроекономічних пропорцій та темпів економічного зростання, сприяє економічному розвитку та соціальній трансформації. Завдяки вираженій бюджетній політиці держава може відігравати активну роль у регулюванні економічних процесів, соціального захисту громадян.

У разі економічного спаду доцільно використовувати інструменти бюджетно-податкового регулювання, вкладених у стимулювання економічного зростання та розвитку. Збільшення державних витрат стимулює внутрішній попит, інвестиції у виробництво та людський капітал, розвиток інфраструктури. Адекватне фінансування освіти, науки, охорони здоров'я сприяє зміцненню інституційної бази фінансової та економічної політики країни. Розвиток людського капіталу є пріоритетним напрямом державної політики з урахуванням важливості підвищення рівня ефективності соціально-економічних відносин [3, с. 210].

У нинішніх умовах соціально-економічного розвитку України особливого значення набуває необхідність переосмислення ролі бюджетного менеджменту та підвищення його ефективності. Вагомою основою здійснення ефективного бюджетного менеджменту є визначення його основних напрямів на основі національних пріоритетів стратегії економічного та соціального розвитку країни, основних засад грошово-кредитної політики та зовнішньоекономічної діяльності. За таких обставин будуть створені умови для виконання державою своїх функцій, підтримання фінансової стабільності в країні і подальшого економічного зростання. Підвищення якості бюджетного менеджменту з урахуванням світового досвіду сприятиме ефективній інституційній трансформації соціального розвитку [4, с. 10].

Одним із пріоритетних напрямів розвитку бюджетного менеджменту як складової бюджетної політики та економіки України загалом є орієнтація на використання науково-технічного та інноваційного розвитку. Удосконалення бюджетного менеджменту в сучасній Україні вимагає вирішення цілого ряду завдань та проблем науково-теоретичного, методологічного, правового, методичного та практичного характеру. Доцільним є вдосконалення за такими основними напрямками: підвищення наукового рівня бюджетного планування та прогнозування, а також забезпечення їх тісного взаємозв'язку з прогнозом соціально-економічного розвитку країни; завершення створення реальних та дієвих базових комплексів правового, нормативного та статистичного забезпечення; доопрацювання законодавства та створення відповідних методів та способів, спрямованих на вирішення проблем щодо підвищення ефективності державного фінансового контролю в Україні.

Таким чином, у сучасних умовах формування виваженого бюджетного менеджменту є надзвичайно складним процесом, що залежить від концептуальних основ держави й суспільства, від пріоритетів економічної та фінансової політики держави. Сучасна бюджетна політика України має бути науково обґрунтованою, спиратися на теорію та методику формування доходів та видатків бюджетів усіх рівнів, яка має сприяти позитивному впливу економічних ефектів на результати господарювання суб'єктів

національної економіки з метою її фінансової стабілізації, регулювання доходів та підвищення платоспроможності.

Література

1. Бюджетний менеджмент: підруч. За ред. В. Г. Дем'янишина, Г. Б. Погрішук. Тернопіль: Крок, 2015. 522 с.
2. Горбунов О.В. Дуальний підхід до розкриття змісту бюджетного менеджменту. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. №3/2. С. 45-49.
3. Стегней М. І. Вплив фінансово-економічної кризи на бюджети органів місцевого самоврядування. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2012. № 1 (27). С. 209-214.
4. Чугунов І. Я., Макогон В. Д. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень. *Вісник КНТЕУ*. 2018. № 5. С. 5-18.

УДК 339.187

Рыбачкова К.А., соискатель образования
Научный руководите: **Куприянова Т.А.**, к.э.н., доцент
Сибирский государственный университет науки и технологий
имени академика М.Ф. Решетнева

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ В ЖИВОТНОВОДСТВЕ

Высокий уровень конкуренции, нестабильная экономическая ситуация в стране проявляющаяся в росте цен на ресурсы используемые в животноводстве, заставляют руководителей животноводческих предприятий искать различные методы удешевления себестоимости продукции.

Себестоимость продукции представляет собой стоимостную оценку используемых в процессе производства продукции природных ресурсов, сырья, материалов, топлива, энергии, основных фондов, трудовых ресурсов, а также других затрат на ее производство и реализацию. Она является одним из наиболее важных показателей экономической эффективности животноводства, поскольку характеризует уровень использования всех ресурсов, находящихся в распоряжении предприятия.

Показатель себестоимости продукции на животноводческих предприятиях необходим для:

- формирования безубыточного производства;

- контролю за производственными затратами и снижением потерь по содержанию животных;
- расчета эффективности планируемых и проводимых зоотехнических, технологических, организационных мероприятий по развитию и совершенствованию производства;
- расчета рентабельности продукции (работ, услуг) [1].

В соответствии с методическими рекомендациями по бухгалтерскому учету затрат в сельском хозяйстве и методическими рекомендациями по бухгалтерскому учету затрат в молочном и мясном скотоводстве выделяют несколько видов себестоимости сельскохозяйственной продукции (рисунок 1).

Калькулирование себестоимости продукции животноводства осуществляется, исходя из особенностей его отдельных отраслей, и в зависимости от направления деятельности определяют себестоимость:

- основной продукции – это продукция, для производства которой сформировано предприятие;
- побочной продукции, которая образуется в процессе производства, основной продукции (в птицеводстве пух и перо);
- сопряженной продукции, которая по своему значению мало отличается от основной, но занимает меньшую долю в общем объеме производства и продажи.

Рис. 1. Виды себестоимости сельскохозяйственной продукции [2, 3]

Рассмотрим пример калькулирования себестоимости на предприятиях молочного скотоводства (таблица 1).

Статья калькуляции	Средний процент в структуре затрат, %
Корма	48
Заработная плата	9
Отчисления во внебюджетные фонды	5
Ветеринарные медикаменты	3
Вакцинация и лабораторные исследования	0,01
Осеменение	0,93
Электроэнергия, газ, вода	3
Содержание управленческого персонала	4
Приплод	-2
Амортизация/аренда	13
Затраты на содержание молодняка	16

Как показывают данные таблицы 1 львиную долю в структуре затрат в животноводстве занимают корма, следовательно, если сельскохозяйственное предприятие ставит цель сокращение затрат необходимо стремиться к их снижению. При этом необходимо понимать, что рост же продуктивности животных достигается при полноценном и сбалансированном питании, правильном содержании и уходе, проведении племенной работы [4].

Рассмотренная нами структура калькуляционных статей может использоваться при определении себестоимости основного вида продукции для данного направления сельского хозяйства – молока. Для других направлений животноводства калькуляционные статьи и их количество может варьироваться. Кроме того, будут меняться и объекты калькулирования. Так для птицеводства в качестве объектов калькулирования будут выступать:

- взрослое стадо птиц;
- инкубация яиц;
- молодняк на выращивании.

Несмотря на то, что животноводческое сельское хозяйство занимается выращивание животных в каждом отдельном направлении деятельности будут иметься свои особенности связанные с формированием себестоимости продукции исходя из видов выпускаемой продукции и сроков ее производства.

Литература

1. Удовикова А.А., Федорова Т.В. Калькулирование себестоимости продукции животноводства. *Вестник Курской государственной сельскохозяйственной академии*. 2014. № 7. С. 32-35.

2. Методические рекомендации по бухгалтерскому учету затрат на производство и калькулированию себестоимости продукции (работ, услуг) в сельскохозяйственных организациях: приказ Минсельхоза РФ от 06.06.2003 № 792.

3. Методические рекомендации по бухгалтерскому учету затрат и выхода продукции в молочном и мясном скотоводстве: Министерство сельского хозяйства Российской Федерации, Департамент финансов и бухгалтерского учета.

4. Чекмарева Л.М., Енина Е.И. Зависимость факторов формирования себестоимости от основных видов продукции животноводства. *Агропродовольственная политика России*. 2015. № 2(38). С. 39-41.

UDK 657

Savova K., PhD,

Bachev I., PhD

University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

THE USE OF VALUATIONS IN THE FINANCIAL STATEMENTS AND RELATED OPPORTUNITIES FOR FRAUD

The use of appropriate valuation methods is one of the main prerequisites for the quality of accounting information and its presentation in the financial statements. The information in the financial statements is the basis for decisions that satisfy the concept of "going concern", and thus connected to the global economic development. For this purpose, requirements for quality of such information are set. The fundamental ones are related to relevance and reliability, supported by comparability, verifiability, timeliness and comprehensibility.³ The aim is to achieve usefulness of the information in the financial statements to satisfy diverse categories of users.

Value estimation of assets, liabilities, equity, income and expenses are part of the nature of these qualitative characteristics. They

³ Conceptual framework for financial reporting, 2018, chapter two
<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>

present the value of the actual, past and future state of the company. According to the Conceptual Framework for Financial Reporting,⁴ commonly accepted approaches to measuring the elements in the financial statements are presented in Table 1 - Valuation base for determining the carrying amount of assets and liabilities.

Table 1

The Valuation Base for Determining the Book Value of Assets and Liabilities, According to the Conceptual Framework for Financial Reporting

ASSETS - valuation base for determining the book value			
<i>Historical acquisition price</i>	<i>Fair value</i>	<i>Value in use</i>	<i>Current acquisition</i>
The price of the asset at the time of acquisition or its creation, including transaction costs, to the extent that it is not used and can be recovered.	The price that would be received after the sale of the asset without the transaction costs related to the sale of the asset	The present value of the future cash flows from the use of the asset and the eventual disposal of the asset, net of transaction costs incurred during the disposal of the asset.	Current cost of the asset, including transaction costs, to the extent that it is not required and can be recovered.
LIABILITIES - Valuation base for determining the carrying amount			
<i>Historical acquisition cost</i>	<i>Fair value</i>	<i>Execution value</i>	<i>Current acquisition cost</i>
The remuneration received after deducting transaction costs, increased by the excess of cash outflows over the consideration received..	The price to be paid for the transfer of the obligation, excluding the transaction costs of the transfer.	The present value of the future cash flows from the obligation, including the costs transaction of repaying / transferring the obligation.	The remuneration less transaction costs that would be incurred to incur the obligation, increased by the excess of cash outflows over remuneration.

⁴ Variable approaches to the treatment of financial statements - assessments, presentation, fraud prevention, NID NI-6/2018 UNWE, Chapter Two, Sofia, 2021.

The manipulation of these valuation bases in the financial statements is mainly aimed at raising capital. In some instances, such actions are classified as fraud.

Fraud by misuse of information in the financial statements is defined differently. A general characteristic is intentionally misleading presenting or omitting information in the financial statements in order to misinform, give incorrect guidelines and harm the users of information (investors, creditors, auditors and other stakeholders). The Association of Certified Fraud Examiners [ACFE] defines it as the intentional misreporting (or omission) of material facts or other data that, when viewed in conjunction with other publicly available information, would cause the user of the information to change or alter its judgment.⁵ Or in other words such financial statement occurs when a company changes the figures (estimates) in its financial statements to look more profitable than they actually are, which is exactly what happened in the Enron scandal.⁶

The purpose of intentional misreporting or omission is to present a better financial condition of the company, attracting new investment. This is achieved through:

- higher estimates of revenues and / or profits for the year, which does not correspond to the increase in cash flows;
- lower estimates of costs and cash outflows;
- intentional omission of liabilities and / or other liabilities.

The essence of such actions is: through the assessments of the elements in the financial statements to manipulate the financial condition and results of the company's activities.

In many cases, the manipulation of the financial statements through estimates of its elements is performed in order to report a steadily increasing income/revenue. This is perceived as an established and risk-free development of the company's activities. International Accounting Standards, such as the United States Generally Accepted Accounting Principles (GAAP), allow for a variety of ways to present a company's business and current financial condition, which includes legal

⁵ Financial Statement Fraud. <https://www.acfe.com/FSF/>

⁶ Andrew Bloomenthal, (2021) Detecting Financial Statement Fraud [https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/11/detecting-financial-fraud.asp# what-is-financial-statement-fraud](https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/11/detecting-financial-fraud.asp#what-is-financial-statement-fraud)

and legitimate accounting choices, including and evaluation approaches. In many cases, this can obscure the actual financial condition of the company, which can be considered one of the variety of ways aimed at fraud. Such actions are known as aggressive accounting, which cover different management techniques, profit enabling the management of the organization to meet desired parameters for performance and allows the financial data of the company to look better. Griffiths (1986) points out that these manipulation techniques are the greatest trick invented since the Trojan Horse. The FBI finds that fraud with financial statements is the result of accounting schemes in which the stock price, financial data and other methods for valuation are manipulated to make the public company look more profitable.⁷ However, the intention of the management is essential factor whether this could be considered as fraud. If the application of these principles is made with the clear intention of concealing or committing fraud, the actions of the perpetrators should be treated as misconduct (fraud).

The conclusion is that the valuation of the elements in the financial statements is one of the most used methods for manipulating accounting information, which is classified as fraud.

Literature

1. Conceptual framework for financial reporting. 2018. Chapter two. URL: <https://www.ifs.org/issued-standards/list-of-standards/conceptual-framework/>
2. Variable approaches to the treatment of financial statements - assessments, presentation, fraud prevention, NID NI-6/2018 UNWE, Chapter Two, Sofia, 2021.
3. Financial Statement Fraud. URL: <https://www.acfe.com/FSF/>
4. Andrew Bloomenthal. (2021) Detecting Financial Statement Fraud. URL: <https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/11/detecting-financial-fraud.asp#what-is-financial-statement-fraud>
5. FBI. White Collar Crime. URL: <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime>
6. Griffiths, I. (1986) Creative accounting: How to make your profits what you want them to be. London; Unwin Hyman Ltd.

⁷ FBI. [White Collar Crime](https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime). <https://www.fbi.gov/investigate/white-collar-crime>

УДК 657

Савчук В.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н., доцент
Національний університет державної податкової
служби України

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Своєчасне та регулярне інформаційне забезпечення є важливою складовою ефективної діяльності будь-якої організації, незалежно від форми власності та виду діяльності. Відомо, що більше 80% інформації на підприємстві базується на даних бухгалтерського обліку. Тому якісне інформаційне забезпечення функціонування підприємства значною мірою залежить від правильно організованого ведення обліку. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві починається з розробки облікової політики, що є основою бухгалтерського обліку. [1]

На державному рівні порядок формування облікової політики регулюється рядом нормативно-правових актів. Головними є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6]; Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» [3]; Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7]; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [5]; Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [2].

Термін "облікова політика", визначений у Законі України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", означає «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [6].

В загальному розумінні поняття «облікова політика» – це вибрана підприємством, з урахуванням встановлених норм та особливостей, методологія бухгалтерського обліку, яка спрямована на досягнення його цілей і завдань та використовується з метою

забезпечення надійності фінансової звітності та якісної системи управління.

Формування облікової політики, здебільшого, виконує керівництво та головний бухгалтер, але в деяких випадках можливе залучення інших фахівців підприємства. Наприклад, для визначення обліку запасів – матеріально відповідальні особи (комірники тощо). Встановлена підприємством облікова політика застосовується для всіх філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів незалежно від їхнього розташування [4].

При формуванні облікової політики підприємства необхідно керуватися принципами ведення бухгалтерського обліку, які зазначені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6].

Документом, який призначений для відображення обраної підприємством облікової політики є Наказ (Положення) про облікову політику. Законодавчо затверджена форма документу про облікову політику відсутня, його складає підприємство самостійно у довільній формі.

На формування облікової політики на підприємстві впливає ряд факторів: [8]

- форма власності (зобов'язання ведення звітності та бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів);
- вид діяльності (висвітлювати лише ті елементи облікової політики, що відповідають конкретному підприємству);
- організаційна структура управління (наявність консолідованої фінансової звітності);
- масштаб діяльності, наявність дочірніх підприємств та відокремлених підрозділів;
- форми розрахунків з покупцями та постачальниками (впливають на розмір прибутку);
- система оподаткування;
- автоматична система (впливає на форму обліку).

Існують певні етапи, яких необхідно дотримуватись, формуючи облікову політику підприємства, а саме:

- визначити основні завдання використання об'єктів бухгалтерського обліку, на основі яких буде розроблена облікова політика;

- ретельно проаналізувати та оцінити фактори, які можуть вплинути на вибір принципів, методів і складання фінансової звітності;

- зіставити вибрані принципів і методи із потребами користувачів звітної інформації та їх відповідністю обраній діяльності підприємства;

- оформити дані облікової політики відповідно до вимог чинного законодавства.

Оскільки ефективне формування облікової політики, окрім знання чинної нормативної бази, передбачає уміння творчо її застосувати, до основних проблем, які виникають при формуванні облікової політики підприємства в Україні, можна віднести [6]:

- недосконалість чинного бухгалтерське та податкове законодавство, на якому ґрунтуються принципи, прийоми та методи бухгалтерського обліку, неузгодженість окремих нормативно-правових актів між собою;

- неузгодженість окремих нормативно-правових актів між собою та постійні зміни в нормативно-правових документах, що регламентують облікову політику, тому керівництво повинно постійно відстежувати нововведення з метою її своєчасного оновлення до вимог інформаційного розвитку;

- формальне сприймання наказу про облікову політику. Більшість підприємств використовують або копіюють накази інших підприємств, що також не є вірним. Облікова політика повинна враховувати специфіку певного суб'єкта господарювання і розроблятися виключно з урахуванням його характеристик;

- в наказах про облікову політику можна знайти скопійований перелік певних елементів, так як більшість бухгалтерів сприймають принципи, прийоми та методи, як ті правила, які прописані в стандартах і є обов'язковими для всіх, що є невірним, оскільки облікова політика підприємства відображає позицію підприємства стосовно тих елементів обліку, щодо яких нормативні документи дають право вибору;

- використання підприємством в наказі про облікову політику тих елементів, що не мають місця на даному підприємстві і взагалі не планується їх використання. Наприклад, коли торговельне підприємство використовує скопійований наказ про облікову політику сільськогосподарського підприємства, або навпаки.

Враховуючи наведені вище недоліки при формуванні облікової політики на підприємстві, можна запропонувати наступні напрями їх вирішення [6]:

1. Необхідно внести корективи в нормативно-правову базу:

- узгодити вимоги окремих нормативних документів;
- докладніше розкрити в нормативних документах сутність, особливості застосування, переваги та недоліки окремих елементів облікової політики;
- приділяти значну увагу використанню автоматизованого обліку, розробці графіків документообігу, посадових інструкцій;
- встановити жорсткі вимоги до змісту, порядку складання та затвердження, строків і порядку внесення змін до Наказу про облікову політику.

2. Перехід України на міжнародні стандарти фінансової звітності, що є визначальною умовою євроінтеграції національної економіки.

3. Фінансова звітність повинна бути зрозумілою всім зовнішнім користувачам, які матимуть змогу порівнювати фінансові звіти не тільки підприємств однієї галузі, а й підприємств різних галузей як однієї, так і різних країн. Це необхідно для того, щоб порівняти і оцінити фінансовий стан підприємств, тенденції змін результатів їх діяльності, та визначити напрями розвитку економічних взаємовідносин між виробничими системами-фірмами, які б могли стати потенційними діловими партнерами на ринку.

Отже, створення облікової політики на підприємстві – трудомісткий і відповідальний процес, оскільки підприємство не один рік працюватиме і буде враховувати свої активи та зобов'язання відповідно до розробленої ним облікової політики.

Література

1. Дзьордзь Т.І., Брикайло А.І. Облікова політика підприємства. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування»*. ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль, 11-12 травня 2017 р. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/20959/2/DSESES_2017_Dzordz_T_I-Oblikova_polityka_pidpryemstva_75-77.pdf (дата звернення 25.11.2021 р.).

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій,

редакція від 10.08.2021 р., документ z0893-99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 25.11.2021 р.).

3. Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2779201-05#Text> (дата звернення 25.11.2021 р.).

4. Миронова Ю.Ю., Прут А.Ю., Шинкар Ю.Л. Облікова політика підприємства: сутність, особливості та проблеми формування. *Причорноморські економічні студії. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Випуск 39-2. ПНТУ ім. Ю. Кондратюка, Полтава, 2019 р. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/39_2_2019/23.pdf (дата звернення 25.11.2021 р.).

5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 09.12.2011 р., документ z1557-11 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> (дата звернення 25.11.2021 р.).

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 25.11.2021 р.).

7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», редакція від 10.08.2021 р., документ z0336-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 25.11.2021 р.).

8. Чернін О.Я. Елементи облікової політики підприємства щодо операцій з товарами: *Інтелет XXI*. № 1, Національна економіка, ЖДТУ, м. Житомир, 2014 р. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2014/2014_1/9.pdf (дата звернення 25.11.2021 р.).

УДК 338

Савчук І.В., здобувач освіти

Науковий керівник **Голячук Н.В.**, к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні цифрова економіка відкриває перспективні напрямки для розвитку обліку на будь-якому підприємстві, яке, в свою чергу, адаптується до зовнішніх змін в середовищі на основі оперативної інформації. Актуальність даної теми зумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства цифрові технології стали глобальним трендом, без якого складно уявити розвиток будь-якої сфери суспільних відносин. Тому застосування цифрових інновацій в обліку є необхідною складовою процесу спрощення та підвищення ефективності роботи бухгалтерів.

Дослідженням проблеми розвитку обліку в умовах цифрової економіки займалось багато видатних науковців, зокрема: С. Ф. Голов, Н. М. Хорунжак, Н. Л. Шишкова, О. С. Вишневський, В. В. Муравський, О. П. Голобородько та інші.

Шишкова Н. Л. каже, що «застосування цифрової економіки має великий вплив на збирання, обробку, зберігання та застосування інформації, яка використовується в управлінні економічними процесами. Використання цифрового мислення не зосереджено виключно на нових технологіях. Відбувається не просто конвертація даних з паперового формату в цифровий, а забезпечується пошук, обробка, синтез звітності, контроль помилок і порівнянності, візуалізація процесів і їх результатів, резервне копіювання за допомогою ІТ-інструментарію» [1].

Муравський В. В. звертає увагу на те, що «таким чином успішно реалізується повністю автоматизований збір і реєстрація первинної інформації з використанням технологічних датчиків вимірювання». Процес повністю автоматизованої обробки первинних даних науковець рекомендує розподілити на етапи збору та реєстрації. Збір є фізичним процесом ідентифікації та вимірювання фактів господарської діяльності у формі машинного коду, що не придатний до використання персоналом підприємства. Відповідно зібрані облікові дані не можуть вважатися документами з позиції методології обліку. Зібрана облікова інформація передається через комунікаційні канали на реєстрацію, що передбачає її оцінку, калькулювання, відображення на рахунках обліку та внесення в єдину базу даних. При опрацюванні бази даних обліковими й управлінськими фахівцям зібрана та зареєстрована інформація може відображатися у формі діалогових вікон, що їх можна визнати електронними документами, або традиційних типових документів за необхідності їхнього подальшого друку. Як підсумок, документування з позиції інформатики відбувається після всіх методів обліку разом з формуванням звітних документів для користувачів [2].

В умовах цифрової економіки набагато зручніше складати фінансову звітність: миттєво оброблюється великий обсяг різних даних, зменшена кількість помилок бухгалтера при заповненні документації, зменшення кількості паперових носіїв, швидкий

обмін інформацією між керівником та працюючими на підприємстві.

Стало доступнішим складати бухгалтерську (фінансову) звітність онлайн, яка формується і публікується на офіційному сайті економічного суб'єкта в будь-який момент часу після реєстрації кожної господарської операції методом подвійного запису безпосередньо в статтях звітності. При цьому статті фінансової звітності одночасно відіграють роль синтетичних рахунків бухгалтерського обліку. Аналітична інформація про об'єкти обліку заводиться в систему окремо на спеціальних картках, які формуються до кожного об'єкта при реєстрації господарських операцій, пов'язаних з відповідними об'єктами. Коли здійснюється проведення в статті фінансової звітності, на екрані автоматично з'являється аналітична картка, яку слід заповнити по кожному об'єкту обліку, який бере участь в операції [3].

Отже, використання цифрової економіки покращує усю систему обліку, включаючи окремі аспекти діяльності та узагальнюючи дані про діяльність через складання звітності.

Література

1. Шишкова Н. Л. Перспективи IT-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Економічний вісник*, 2019, №3 <https://doi.org/10.33271/ev/67.146>.
2. Муравський В. В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 486 с.
3. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6[75]. С. 131-143.

УДК 657

Самолук В.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Дружинська Н.С.**, к.е.н., доцент
ЗВО Міністерства фінансів України
«Державний податковий університет»

СПРОЩЕНИЙ ОБЛІК СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки розвиток малого підприємництва – це ключ до інновацій, удосконалення, підвищення продуктивності та ефективнішої конкуренції. Водночас бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління підприємствами, знаряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів з метою досягнення комерційного успіху і виконання фінансових обов'язків перед державою.

Мале підприємництво є багатограним соціально-економічним явищем, в якому кожен з учасників, тобто безпосередньо підприємець або підприємство, має можливість знайти своє місце, а зовнішні учасники також отримують позитивні результати: держава - податки, збільшення ВВП та число робочих місць в реальній економіці, зменшення соціальної напруги, місцева влада - податки і голоси на виборах, економічні партнери - гнучких та динамічних партнерів з низькими накладними видатками [3, с.415].

Слід враховувати, що мале підприємство – це поширена і ефективна форма господарювання. Вони мають багато таких позитивних рис, що не можуть бути притаманними для великих підприємств. Перевагою малих підприємств є те, що вони здатні оперативно реагувати кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковій економіці відповідної гнучкості.

Відповідно до Господарського кодексу України [1] до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, належать юридичні та фізичні особи залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік.

Обов'язок вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність покладено на всіх юридичних осіб, створених відповідно

до законодавства України. С.В. Кучер [3] відмічає як позитивний момент в організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах – можливість вибору: системи оподаткування, форми організації та ведення бухгалтерського обліку, використання чи не використання плану рахунків. В залежності від обсягів здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єктами малого підприємництва обирається загальна, спрощена чи проста форма бухгалтерського обліку та складається на цій основі загальна або скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати.

Суб'єкти малого підприємства можуть самостійно обирати форму бухгалтерського обліку залежно від потреб управління, особливостей господарської діяльності та чисельності працівників. Так, для підприємств, які функціонують у матеріальній сфері виробництва, рекомендується використовувати регістри журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку. Підприємства громадського харчування і торгівлі використовують регістри спрощеної форми бухгалтерського обліку.

Чинним законодавством України визначено, що узагальнення інформації про господарські операції суб'єкти малого підприємництва можуть здійснювати за двома формами: простою та спрощеною. Якщо підприємство обрало просту форму бухгалтерського обліку, йому потрібно вести два регістри (журнал обліку господарських операцій та відомість 3-м). Записи в журналі ведуться щомісяця і в хронологічному порядку. У журналі підприємство вказує обороти по дебету і кредиту кожного субрахунку та сальдо на початок та кінець місяця. Суму оборотів визначають на підставі даних, зазначених у журналі, шляхом простого підсумовування.

Відповідно до Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [2] спрощена форма обліку передбачає застосовування Відомостей (№ 1-м – № 5-м) та оборотно-сальдової відомості. Для кожного рахунку чи групи рахунків призначена конкретна відомість. У разі потреби малі підприємства можуть використовувати додаткові регістри (розроблені самостійно) для узагальнення інформації про господарські операції щодо окремих активів, зобов'язань, капіталу,

доходів та витрат, підсумкові дані з яких переносяться до відповідних граф відомостей.

Окремі критерії застосовуються до суб'єктів малого підприємництва-юридичних осіб з метою оподаткування їх діяльності. При цьому застосовують критерії, визначені пунктом 291.4 статті 291 Податкового кодексу України [4], а саме платники єдиного податку 3 групи (протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року) та 4 групи (сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків).

Для таких підприємств, якщо вони не зареєстровані платниками податку на додану вартість, дозволено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5] узагальнювати інформацію в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису. Виходячи з розглянутих питань організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, відповідно до Господарського кодексу України [5], Податкового кодексу України [4], Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5] вважаємо, що таким підприємствам в сучасних умовах досить складно визначитись із правильним вибором форми обліку, яка б дійсно спрощувала обробку економічної інформації та підготовку звітності. Крім того, Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами [3] рекомендовано застосовувати регістри бухгалтерського обліку, які передбачають систематизацію інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань і факти фінансово-господарської діяльності методом подвійного запису. Важливо, що підприємство з урахуванням особливостей своєї діяльності й технології опрацювання облікових даних може додатково розробляти власні облікові регістри, які мають містити обов'язкові реквізити, визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5], та затверджувати їх у розпорядчому документі про організацію бухгалтерського обліку. Оскільки це потребує додаткової роботи,

відповідної кваліфікації та креативності особи, яка веде такий спрощений облік, вважаємо за доцільне переглянути діючі реєстри та розробити форми, які будуть відповідати дозволеному рівню спрощення бухгалтерського обліку.

Література

1. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV (Редакція від 06.10.2021). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу : обліково-аналітичний аспект. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09-1/47.pdf.
3. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами. Затверджено Наказ Міністерства фінансів України від 25.06.2003. № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422201-03#Text>.
4. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (Редакція від 21.11.2021). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 966-XIV (Редакція від 01.07.2021). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

УДК 657

Самотой Ю.С., здобувач освіти
Науковий керівник: **Мірошниченко О.В.**, к.е.н., доцент
Сумський державний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАЛИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Малі підприємства є невід'ємним елементом структури ринкової економіки. На сьогоднішній день цей сектор економіки займає та відіграє вагомую частку ринкових відносин. Малим підприємствам властиві реалізація інновацій, швидка окупність витрат, але для провадження ефективної діяльності малого підприємства важливо здійснити правильну організацію операційної діяльності. Таким способом організації та контролю господарської діяльності на малих підприємствах виступає бухгалтерський облік.

Процес організації бухгалтерського обліку на малому підприємстві являє собою багатогранний та кропіткий процес.

Організація бухгалтерського обліку – це послідовні явища, що використовуються для створення та постійного вдосконалення облікових та бізнес-процесів, методичного та методологічного забезпечення бух. обліку з метою надання користувачам абсолютної, достовірної та заздалегідь сформованої думки, щодо інформації на основі якої буде прийняте управлінське рішення [1].

Бухгалтерський облік в Україні ведеться з додержанням принципів, що викладені в Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 року № 996-XIV [2].

Чинники, які мають особливе значення при організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах:

– обрання послідовних принципів оподаткування відповідно до законодавства та виду діяльності підприємства (загальна чи спрощена система оподаткування);

– обрання форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;

– обрання системи бухгалтерського обліку (загальна, спрощена або проста форма фінансової звітності);

– обрання плану рахунків, яким будуть користуватися на підприємстві (спрощений або загальний) [3].

Суб'єктами, які відповідальні за організацію бухгалтерського обліку на малому підприємстві, є господар підприємства (керівник) або головний бухгалтер.

На уповноважену особу або головного бухгалтера, який здійснює організацію бухгалтерського обліку, покладені такі функції:

– забезпечення дотримання нормативних вимог щодо складання та подання фінансової звітності;

– організація, контроль та ведення бухгалтерських записів на облікових рахунках;

– участь в процесах інвентаризації та облік активів підприємства;

– вдосконалення обліку відповідно до потреб користувачів або зміни нормативних вимог щодо ведення бухгалтерського обліку.

Отже, будь-яке сучасне підприємство потребує грамотної організації бухгалтерського обліку відповідно до вимог чинного

законодавства. Від ефективно прийнятих рішень в організації бухгалтерського обліку та облікових працівників в майбутньому буде залежати подальша ефективна діяльність підприємства.

Література

1. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Михайлов М.Г., Полятикін Л.І., Славкова О.П. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. – 120 с.
4. Organizational model of the information support of entrepreneurial activities. *Biblio-Globus*. URL: <https://bgscience.ru/com/lib/4671/>

УДК 657.1

Сенюк Н.Я., здобувач освіти
Науковий керівник: **Орлова В.К.**, к.е.н., професор
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ

Підвищення ефективності господарювання, полягає насамперед в оптимізації та зниженні різноманітних витрат, що виникають у процесі господарювання : від витрат, що складають собівартість продукції та послуг, до витрат, що безпосередньо впливають на фінансовий результат.

Під час своєї діяльності підприємство виконує ряд фінансово-господарських операцій, які супроводжуються понесенням витрат. Одні групи витрат мають безпосереднє відношення до виконання певної операції (з певним елементом витрат), інші — носять загальний характер і необхідні для забезпечення нормального функціонування господарської діяльності.

Адміністративні витрати не пов'язані зі створенням товарів (робіт, послуг), але також необхідні для нормального функціонування економічної структури підприємства.

Єдиного тлумачення визначення терміну «адміністративні витрати» законодавчі документи не містять.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» в пунктах 17 та 18 подає, що : «витрати, пов'язані з операційною діяльністю, які не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати» ; «до адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством» та наводиться перелік витрат, що будуть класифікуватися як адміністративні витрати [1].

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій подає, що для обліку понесених адміністративних витрат передбачено рахунку 92 «Адміністративні витрати», на якому відображаються : «загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства». Також в даному нормативному документі наведено витрати, які належатимуть до загальногосподарських витрат [2].

Вітчизняні науковці у своїх працях наводять власне формулювання терміну «адміністративні витрати».

Зокрема, Загородній А.Г. передбачає, що : «адміністративні витрати – це витрати, що безпосередньо пов'язані із забезпеченням основної інфраструктури виробничої діяльності та не є гарантом отримання економічних вигод від їх використання у майбутньому» [3].

Бутинець Ф.Ф. подає, що : «адміністративні витрати - це витрати, що використовуються для обслуговування основного та допоміжного виробництва підприємства, а також витрати на управлінські та загальногосподарські потреби, які не пов'язані безпосередньо з процесом виробництва» [4].

«Адміністративні витрати — це витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства в цілому» - зазначає таке визначення у своїй праці Маренич Т.Г. [5].

Як бачимо з даного узагальненого дослідження різних джерел, думки та погляди різняться. В більшості визначень ідеться про те , що адміністративні витрати належать до загальногосподарських витрат підприємства.

Підсумувавши отримані результати дослідження, можна сформулювати таке визначення адміністративних витрат. Адміністративні витрати – це загальногосподарські витрати, які понесені для управлінських цілей і не були пов'язані з виробничим процесом підприємства.

Роблячи висновки до проведеного аналізу, слід зазначити, що склад та величина адміністративних витрат безпосередньо має вплив на фінансові результати господарювання кожного з підприємств. Питання визначення терміну «адміністративні витрати» завжди є і буде актуальним у дослідженнях та тлумаченнях.

Застосування запропонованого рекомендаційного визначення надасть можливість кращого розуміння віднесення та зарахування понесених витрат до адміністративних та застереже від розбіжностей у їх класифікації.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ міністерства фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 23.11.2021).
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 24.11.2021).
3. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики / Загородній А.Г. та ін. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 422 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Житомир, 2017. 440 с.
5. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : навч. посіб. Вид. 2-є, переробл. і допов. Київ: ВД «Професіонал», 2015. 896 с.

УДК 657

Серафинюк Д.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Бабіч І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На даному етапі розвитку людства держави не можуть функціонувати ізольовано від світу, вони потребують взаємодії, взаємозв'язків. Тому кожна країна є суб'єктом зовнішньоекономічних відносин.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності на міжнародному ринку, як підприємств так і держави в цілому має ґрунтуватись та відповідати певним принципам.

Існують загальні принципи ЗЕД зазначені у міжнародних нормативних актах, які є обов'язковими для виконання державами, що підписали ці акти. Одним з таких актів є «Хартія економічних прав та обов'язків держав» підписана 12.12.1974 року. В ній зазначені такі принципи ЗЕД:

- суверенітет;
- територіальна цілісність і політична незалежність держав; суверенна рівність усіх держав;
- ненапад і невтручання у внутрішні справи;
- взаємна та справедлива вигода; мирне співіснування;
- рівноправність і самовизначення народів;
- мирне регулювання спорів;
- усунення несправедливості, що виникає внаслідок застосування сили та позбавляє націю засобів для її нормального розвитку;
- сумлінне виконання міжнародних обов'язків; повага прав людини та основних свобод;
- відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу;
- сприяння міжнародній соціальній справедливості;
- міжнародне співробітництво з метою розвитку;
- вільний доступ до морів [3].

Принцип, які обов'язково має дотримуватись суб'єкт ЗЕД в Україні зазначено у Законі Україна «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 01.08.2021 р., а саме:

1. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, що полягає у:

– виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати ЗЕД на території України, керуючись законами України;

– обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у:

– праві суб'єктів ЗЕД добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки;

– праві суб'єктів ЗЕД здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинним законодавством України;

– обов'язку додержувати при здійсненні ЗЕД порядку встановленого законами України.

3. Принцип юридичної рівності і недискримінації, що полягає у:

– рівності перед законом всіх суб'єктів ЗЕД незалежно від форм власності при здійсненні ЗЕД;

– забороні будь-яких, крім передбачених Законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів ЗЕД, а також іноземних суб'єктів господарювання за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;

– неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом.

4. Принцип верховенства закону, що полягає у:

– регулюванні ЗЕД тільки законами України;

– забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що створюють для суб'єктів ЗЕД умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

5. Принцип захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, який полягає у тому, що Україна як держава:

– забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів ЗЕД та іноземних суб'єктів господарювання на її території згідно з законами України;

– здійснює рівний захист всіх суб'єктів ЗЕД за межами України згідно з нормами міжнародного права;

– здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами тільки відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

6. Принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів вказує на необхідність забезпечення правовими засобами економічної рівноваги при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, обміну рівними вартостям, недопущення фіктивного експорту з метою отримання бюджетного відшкодування податку на додану вартість тощо [1].

Дотримання даних принципів забезпечить суб'єкту господарювання здійснювати ефективне введення зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ (редакція від 01.08.2021). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства / укладачі: Чернишова Л.О., Печенка О.І. Х. : ХДУХТ, 2017 р.

3. Хартія економічних прав та обов'язків держав. ООН; Хартія, Міжнародний документ від 12.12.1974. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_077

УДК: 657.1.011.56

Сербінович О.Є., здобувач освіти

Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ХАРАКТЕРИСТИКА ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ведення бухгалтерського обліку з використанням програмного забезпечення є невід'ємним процесом господарювання більшості підприємств. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку не тільки полегшує процес управління

діяльністю, але й є необхідною умовою виконання ряду законодавчих вимог, зокрема щодо подання електронної звітності. Крім того, автоматизовані системи бухгалтерського обліку використовуються для обробки облікової інформації.

Використання комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність бухгалтерів, підвищує точність та надійність інформації, обробка даних підвищує прийняття об'єктивних фінансових та управлінських рішень. Автоматизація бухгалтерського обліку процесу дозволяє компанії економити час і гроші. Це те, що визначає актуальність теми, як організація бухгалтерського обліку в комп'ютеризації, залежить в першу чергу від реалізованої відповідними технічними засобами програмного забезпечення, вибір яких є основним фактором створення комп'ютерних систем бухгалтерського обліку, так як відповідає вибрати форму бухгалтерського обліку.

Український ринок програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку наповнений значною кількістю продуктів, зокрема «1С: Бухгалтерія для України»; «Парус-Бухгалтерія»; «Діловод»; «SAP»; «Master: Бухгалтерія»; «1С-ПРО» та інші. Не зважаючи на однакове призначення, наведені програми мають безліч особливостей, що тільки ускладнює процедуру їх вибору підприємствами. Крім того, протягом останнього десятиріччя набуває популярності така форма організації обліку, як аутсорсинг, активне поширення якої вимагає створення умов для підвищення якості надання таких послуг. Не останню роль в даному процесі відіграє контроль за впровадженням інтернет-комунікацій. Умови співпраці між аутсорсером та підприємством-замовником висувають свої критерії до програмного забезпечення. Враховуючи також складну політичну ситуацію в країні, проблема вибору програмного продукту, що повністю задовольнить потреби в накопиченні, обробці та поданні бухгалтерської інформації, залишається актуальною до сих пір.

Надання аутсорсингових послуг через мережу оцінюється більшістю клієнтів – малими та середніми підприємствами – як економічно вигідне та зручне. На практиці в умовах сьогодення в Україні аутсорсери в більшості випадків використовують «хмарне» програмне забезпечення для ведення бухгалтерського обліку. Основна відмінність від звичного методу роботи з програмним

забезпеченням полягає в тому, що користувач використовує не ресурси свого персонального комп'ютера, а комп'ютерні ресурси і потужності, які надаються йому як інтернет-сервіс. При цьому користувач має повний доступ до власних даних і можливість роботи з ними, але не може управляти програмною базою, з допомогою якої ця робота відбувається.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку

№	Програма	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1	«1С: Бухгалтерія для України»	За невеликий період часу можливе отримання потрібних документів, з використанням певних форм; Відсутність потреби у високій кваліфікації спеціалістів; Отримання програми в певний момент, яка відповідатиме максимально на завдання, які були висунуті;	Неможливість ведення обліку в динаміці; Відносно не найвища швидкість проведення обрахунків; Для певної діяльності використовують певну версію, тобто програма «1С» не являється універсальною
2	«Парус-Бухгалтерія»	Об'єднання облікових та управлінських можливостей у поєднанні із комунікаційними можливостями Web-технологій дозволяє побудувати облік «від первинного документа» і дозволяє автоматизувати бізнес-процеси будь-якої тяжкості; Доступність і можливість автоматизації підприємства поетапно у такій послідовності: склад, облік кадрів, нарахування заробітної плати, бухгалтерський облік, друк і зчитування штрих кодів тощо.	Ведення бухгалтерського обліку витрат на якість не має можливості здійснення аналітичних характеристик бухгалтерського рахунку (субконто) не створюючи зайвих аналітичних рахунків, але даний елемент замінюється деталізацією синтетичного рахунку бухгалтерського обліку за допомогою аналітичних рахунків

Продовження табл. 1

1	2	3	4
3	«MASTER: Бухгалтерія»	Орієнтованість на комплексну автоматизацію промислових підприємств; Впровадження контурів управління виробництвом, логістики, контролінгу, бюджетування т.д.; Безпосередність роботи з розробником системи, що дозволяє оперативнo врахувати специфічні особливості підприємства, виконувати розробку індивідуальних модулів під замовлення;	Недоліком програми є відсутність галузевих конфігурацій, які користуються великою популярністю, оскільки враховують специфіку і спрямованість певних видів діяльності.
4	«SAP»	Програма має високий рівень захисту даних. Вагомою перевагою даної розробки над іншими є те, що вона дозволяє використовувати одну інтегровану програму замість декількох розрізнених.	Недоліком даної програми є її висока вартість

Проте аутсорсерам не обов'язково в ході надання послуг використовувати саме «хмарне» програмне забезпечення. Щодо простоти застосування як аутсорсерами, так і їх клієнтами, то за допомогою налаштування віддаленого доступу, системи паролів, надається можливість підприємству-клієнту отримувати необхідні дані, які зберігаються в інформаційній базі «стаціонарного» програмного забезпечення аутсорсера. Існує думка, що розвиток «хмарних» технологій призведе до знищення аутсорсингу, оскільки дозволить працівникам підприємства виконувати свої обов'язки в будь-якому місці. Відсутність в штаті облікових працівників, перенесення значної частини витрат у вигляді оплати програмного забезпечення на аутсорсера дозволяє досягнути підприємствам економії, навіть в порівнянні з оплатою послуг аутсорсингу.

Тому для підприємств облік, яких буде вестися в хмарі краще буде використовувати : «1С:Бухгалтерія», «Діловод» або «Master: Бухгалтерія». Наступним кроком для конкретизації програмного продукту повинно стати рішення щодо функціоналу, який необхідний, та оцінка фінансових можливостей для вкладення в програмний продукт.

В умовах активного розвитку бухгалтерського аутсорсингу прогнозуємо подальший розвиток «хмарного» програмного забезпечення, яке вирізняється більшою надійністю при загрозах кібератак та створює сприятливі умови для зберігання бухгалтерських баз.

Література

1. Ткаченко, Н.М. Автоматизація бухгалтерського та податкового обліку. *Облік і фінанси*. 2016. № 4. С. 112-116.
2. Що таке хмарні обчислення? URL: <http://cbto.com.ua/library/cloudcomputing> (дата звернення 24.10.21).
3. Сиявіна Ю. В. Аналіз українського ринку інформаційних систем бухгалтерського обліку. *Економічний аналіз*. Тернопіль: Економічна думка, 2015. Том 21. № 2. С. 305-308. – ISSN 1993-0259.
4. Балазюк О.Ю., Сисосєва І.М. Оцінка та аналіз ефективності впровадження інформаційних технологій у процес управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. Вип. 20. С. 35-43.

УДК: 336.226.2

Sergienko Yu., Applicant for higher education
Scientific supervisor: **Oleksich Zh.**, PhD
Sumy State University

FISCAL EFFICIENCY OF TRANSPORT TAX AND WAYS OF REFORMING IT

The most important sources of local budget income are local taxes and fees. Increasing their share in tax revenues of local budgets is a prerequisite for the social and economic development of each region and the economy as a whole.

Forecasting tax revenues of local taxes is one of the basic conditions of dynamic development of economy of the region. According to the obtained results of forecasting the volume of future revenues of local budgets it is possible to establish the relationship between the projected indicators and strategic objectives of each territorial unit.

One type of local tax, which is also a counterpart of the wealth tax, is the transport tax. The study of fiscal efficiency of local budgets in the context of payment of transport tax now receiving more attention.

Therefore, it is necessary to investigate the planned, actual and projected trends of revenues from payment of transport tax to local budgets aiming to ensure the increase in the revenues part of local budgets (Fig. 1).

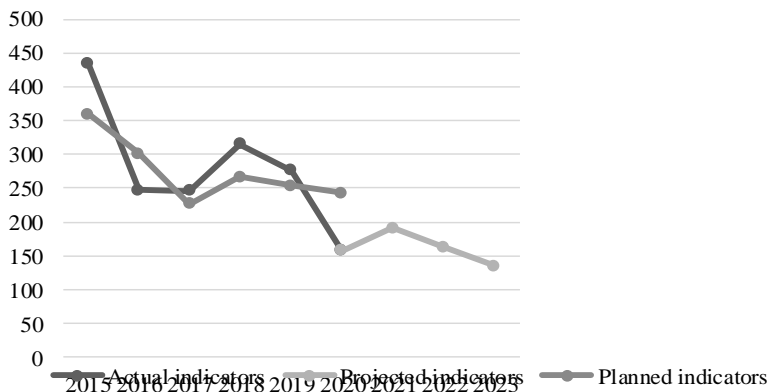

Fig. 1. Dynamics of planned, actual and forecasted indicators of transport tax in Ukraine for 2015-2023, billion UAH

Source: [2]

According to Figure 1, the local budgets received more amounts of local taxes during the studied period compared to the level of planned amounts of revenues. But, the dynamics of planned and actual indicators in terms of payment of transport tax is rather instable. Examining presented data, we can notice a negative tendency of decrease in the amount of paid taxes during the analyzed period.

The analysis of forecasting data of actual income, which is shown in the graph, allows us to establish, that over the next three years the tax income from paying the transport tax will decrease steadily to the amount of 135.35 billion UAH in 2023, which points a decrease in the amount of income by 16% compared to 2020. This indicates a sufficiently decrease of the fiscal efficiency of this tax and results in search for ways to improve it.

The main problem in the establishment of transport tax is to achieve the optimal level of rates and basis of taxation, which will ensure at the same time sufficient tax revenues to the budget from its

payment and fairness in relation to the payers and their ability to pay. As it's a personal tax, it's required to take into account the value of the car and the difference in income and ability to pay of the taxpayers.

Examination of the world practice of transport tax administration allowed us to identify several ways of its improvement to increase the fiscal efficiency (fig. 2).

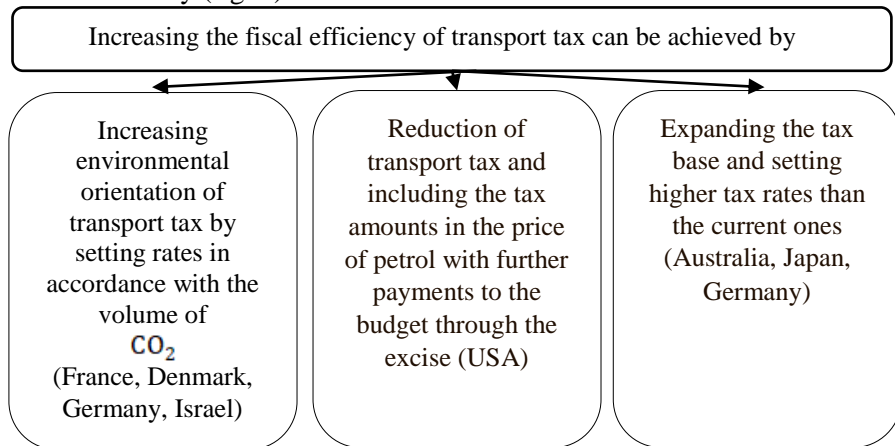

Figure 2 – Ways to reform the transport tax in Ukraine according to the experience of foreign countries

Source: [1,3]

The first way of reforming the transport tax involves setting the rate depending on the volume of carbon dioxide emissions. This approach is very sufficient now and is planned to be used in most countries of the world in the future. Governments encourage people to use more ecological types of transport in order to reduce the level of pollution of the environment.

But for Ukraine, the calculation of tax to pay this way will lead to a large tax burden on the non-paying part of the population, at a time when wealthy people will be able to buy more expensive cars with less volume of carbon dioxide emissions or electric cars and will be exempt from taxation.

The experience of the USA regarding the functioning of the transport tax is very radical and greatly reduces the tax revenues of local budgets, as the excise is a national tax.

However, this approach has a lot of advantages. Firstly, the administration of the tax and its payment by tax payers is eliminated, as all responsibilities for its collection and payment to the budget are transferred to the legal entity that sells the fuel. Secondly, the excise tax is an indirect tax paid depending on the number of goods used by the person. Thirdly, the proposed reform practice also motivates the population to buy more environment friendly types of transport with a lower amount of carbon dioxide and fuel consumption.

The latter approach is the most feasible for implementation in Ukraine. For example, it's advisable to reduce the value limit of vehicles that are subject of taxation to 150 amounts of the minimum wage and to implement a proportional scale of taxation.

Consequently, the proposed method of handling transport tax will allow to increase tax revenues of local budgets and increase the quality of roads and improve transport infrastructure.

Thus, the world experience of local tax administration has allowed us to find ways to reform the current system of local taxation in Ukraine and to increase its fiscal efficiency.

Literature

1. Danylyshyn, V. I. Stefankiv, O. M. and Tsizhma, O. A. (2015), "Transport tax: foreign experience and Ukrainian realities", Global and national economic problems, vol. 3, pp. 702-705.
2. State Treasury Service of Ukraine. URL: <http://treasury.gov.ua>
3. Tax guides and highlights. URL: <https://dits.deloitte.com/TaxGuides>

УДК 657

Середич М.Р., здобувач освіти

Науковий керівник: **Шевчик Б.М.**, д.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет

ОСНОВНІ ТЕЧІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сьогодні глобалізація виступає одним із найактуальніших процесів, що впливає на весь світ в цілому та на кожну державу та суб'єкт дії глобалізації окремо. Загалом глобалізацію можна розглядати як розширення та активізацію світових взаємозв'язків у всіх сферах сучасного суспільного життя. З кожним днем рівень

відкритості національних економік зростає, причиною цього є популяризації таких понять як світова торгівля, міжнародний поділ праці, міграційні процеси, міжнародний рух капіталу, обмін технологіями та ін. Також визначальне місце у процесі глобалізації належить наддержавним інститутам, діяльність яких тісно вплітається в структуру країн.

Для того щоб краще розуміти сутність будь-якого процесу варто зосередити свою увагу на його проблематиці. У випадку глобалізації зазвичай виділяють три основні школи, що спеціалізуються на дослідженні сучасних проблем глобалізації, а саме: гіперглобалісти, скептики та трансформаціоністи. Кожна школа намагається охарактеризувати та надати свою оцінку явищу глобалізації, у деяких аспектах вона пересікається, а у деяких кардинально відрізняється. Глобалісти та скептики обґрунтовують цілком протилежні погляди щодо глобалізації, натомість праці представників третьої школи є відображенням поєднання перших двох шкіл у вигляді компромісу.

Гіперглобалісти розглядають глобалізацію як передумову наближення нової епохи, де спостерігаються тенденції «денационалізації» економіки, шляхом зменшення ролі держави у світовому масштабі. У зв'язку з поширенням нових форм транснаціоналізації кордони стають розмитими і світ рухається у напрямку створення єдиного світового ринку та глобальної конкуренції [1].

Більшість гіперглобалістів поділяють думку, що глобалізація це здебільшого економічне явище та сучасна економіка все більше інтегрується. З поширенням ліберальної демократії з'являється такий феномен як «глобальна цивілізація», яка наділена власними механізмами впливу. Натомість національні економіки стають осередком глобальних та транснаціональних потоків, а уряди держав втрачають свій вплив.

Скептики заперечують твердження гіперглобалістів та розглядають глобалізацію як міф. Вони вважають, що нинішня ситуація у світі не є феноменом сучасності, а наслідок поступового зростання економічної інтернаціоналізації та посилення взаємодії між державами. Також скептики розглядають уряд, як активного учасника та регулятора міжнародної економічної діяльності, що добровільно сприяє глобалізаційним процесам. Роль держави

навпаки зміцнюється і інтернаціоналізація стає залежною від політики урядів. Скептики спростовують думку про становлення єдиного світового ринку, оскільки значна частина інвестиційних потоків зосереджується лише у ряді високорозвинених країнах, а мультинаціональні корпорації основну частину своєї діяльності зосереджують у власних країнах [3].

Основною думкою трансформаціоністів є те що, держави повинні виступати посередником між досягненням національних інтересів та інтересів світових корпорацій. Це є можливим, тому що держави все ще наділені впливом щодо глобалізаційних процесів, незважаючи на те, що роль держав дійсно знизилася, згідно тверджень гіперглобалістів. Трансформаціоністи визнають глобалізацію як провідну тенденцію сучасності, яка має світовий масштаб і здійснює значний вплив на держави, що призводить до становлення нової глобальної диференціації, де одні держави стануть провідними, а інші другорядними [2].

Таким чином, всі ці три школи бачать процес глобалізації та його вплив на світову кон'юнктуру по різному. Гіперглобалісти та скептики займають тверду позицію, а трансформаціоністи шукають компроміс.

Література

1. Волоснікова Н., Губанова Н., Климова С. Глобальне управління як захід боротьби з негативними проявами глобалізації. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут (економічні науки)*. 2021. № 2. С. 103-107.
2. Кравець В. М. Глобалізаційні трансформації в контексті проблеми методологічного дискурсу поняттєвого консенсуу. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права* : матеріали VII всеукр. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 11 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 178-182.
3. Шевчик Б. М., Переполькіна О. О., Сухий О. О. Сучасні економічні теорії глобальних систем : навч. посіб. Львів : 2013. 494 с.

УДК 657

Симонік А.О., здобувач освіти
Науковий керівник **Ткачук І.М.**, к. е. н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Метою діяльності сучасного підприємства є провадження фінансово-економічної діяльності задля досягнення економічних вигод у сьогоднішній та у майбутньому. В свою чергу, особлива активність підприємств направлена на застосування автоматизації та модернізації внутрішніх систем, в тому числі і бухгалтерського обліку.

Актуальною є думка колективу авторів, що «бухгалтерський облік не залишився осторонь процесів цифровізації економіки: 1) з'явилися нові концепції обробки та передачі інформації, такі як XBRL (розширена мова звітності бізнесу), RTA (облік у режимі реального часу), EDI (обмін електронними даними), «хмарні» технології тощо; 2) бухгалтерські програми інтегровані в такі системи управління підприємством, як CRM, SCM, ERP; 3) у найближчі роки бухгалтерську сферу очікують зміни, ключовими каталізаторами яких стануть блокчейн, штучний інтелект, BigData» [2].

Інформаційні технології, які безпосередньо пов'язані з професією бухгалтера, потребують вирішення питання трансформації професії бухгалтера з урахуванням нових цифрових технологій. Використання цифрових технологій в обліку забезпечує зниження трудомісткості та підвищення оперативності облікових операцій. Адже, у сьогоднішній ведення обліку потребує від бухгалтера знання значної кількості нормативно-правових актів, вміння здійснювати аналіз та оцінку бізнесу. До того ж, бухгалтер повинен максимально швидко та ефективно орієнтуватися у величезному масиві інформації та обробляти його повсякденно.

Задля спрощення процесу обробки інформації бухгалтерами використовуються сучасні бухгалтерські програми та довідникові системи. Проте, новітні технології продукують нові можливості для роботи бухгалтерської служби, а саме блокчейн, використання

онлайн-кас та QR-коду та інші. Так, блокчейн має низку переваг, які мають велике значення у фінансовій сфері, оскільки надають можливість проводити моніторинг фінансових операцій та трансакцій на сайті, накопичувати та зберігати дані, використовувати цифровий запис, швидко та безпечно проводити операції.

З точки зору Король С.Я. та Ключко А.О. «перспективи розвитку та впровадження у бухгалтерський облік хмарних технологій, технологій RPA, штучного інтелекту, блокчейну, Big Data та Інтернету речей відповідає вимогам сьогодення, які продиктовані розвитком інформаційних технологій» [1].

Завдяки цифровій трансформації процеси гармонізації обліку, аудиту та аналізу сприяють ефективній взаємодії фінансового та управлінського обліку, забезпечуючи при цьому високу якість контролю звітності та можливість всебічного аналізу звітності. При цьому необхідно враховувати, що ефективність цифровізації обліку можлива при дотриманні таких умов:

- впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- належна підготовка кваліфікованого персоналу;
- забезпеченість необхідними ресурсами та інформаційною базою;
- внесення змін та коригувань до системи нормативно-правового регулювання.

Варто відмітити, що необхідність формування нової концепції щодо теоретичних положень та практичних рекомендацій відносно модернізації бухгалтерського обліку визначається сукупністю факторів. В умовах цифрових трансформацій зростає взаємодія обліку з такими складовими галузями економіки, як менеджмент, маркетинг, фінанси та іншими, створюючи широке інформаційне поле для нових досліджень та перетворень в сфері облікової діяльності.

Облікова інформація змінюється забезпечуючи користувачів показниками та даними, які представляють реальний інтерес, є актуальними та релевантними, формують інформаційне середовище управління економічними процесами.

Література

1. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 1. С. 170-176.

2. Плікус І., Жукова Т., Осадча О. Модель професії бухгалтер в епоху цифрових трансформацій: ключові напрями компетентностей бухгалтера. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип.1 (12). С. 200-205.

UDK 657

Sysoieva I., Doctor of Economics, Associate Professor,
Pukas A., Doctor of Technical Sciences, Associate Professor
West Ukrainian National University

AUTOMATION OF ACCOUNTING PROCESSES FOR MANAGEMENT NEEDS

The study of the available scientific literature concerning the organization and automation of internal accounting allows forming a statement about the high degree of research on this topic [1;2;3;4;5;6]. Lazanis (2020) provides an explanation of the various technologies that can be used to automate accounting, describing that Robotic Process Automation is a technology that mimics human actions to reduce its participation in recurring tasks. An example of such tasks in accounting is the processing of invoices. As for artificial intelligence, it mimics human judgments and behavior on the type of human intelligence and aims to solve certain problems. Machine learning is a type of artificial intelligence and we use it to teach a computer to do work based on experience. The more experience we pass on to him, the more accurate it will be to work with certain automated processes. An important factor is that the above technologies cannot work in tandem [5].

A similar view Hayes (2020), states that accounting automation is a kind of accounting solution that uses artificial intelligence to perform repetitive responsibilities, such as data entry and analysis of important documents [3].

The accounting process is faced by almost all business entities, because where there is money there is a need to keep them. Thus, the question arises of its effective organization to minimize the time spent on unnecessary operations and increase its accuracy and transparency. In this case, automation comes to the rescue, which actually frees up time for accountants, which they can spend on analytical and control activities. After studying the positive aspects of accounting automation, as well as researching the probable directions of its implementation, the company's

management has a question about the choice of software with which this process will be carried out, because every year their number is constantly growing. In this case, each of the proposed software is best suited to one or more activities and is not suitable for others. Therefore, we will conduct a study of existing programs in the market of accounting automation, depicting their gradation by the number of points from users. We will issue results by means of Figure 1.

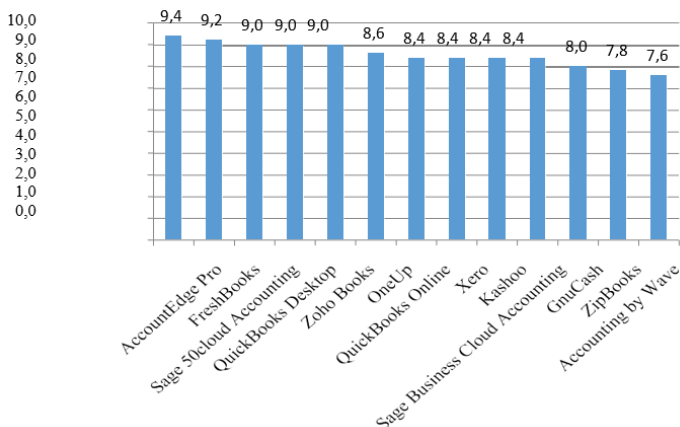

Fig. 1. Accounting Software ranking in 2020
Source: Created by authors on Girsch-Bock (2020)

Analyzing the data shown in the figure, we can conclude that the most popular software is Accounting Edge Pro, which was awarded 9.4 points out of 10 possible. In addition, the rating is headed by Fresh Books - 9.2 points; Sage 50cloud Accounting - 9.0; Quick Book Desktop - 9.0, and Zoho Books - 9.0 points. The lowest number of points among the above ranking is Gnu Cash - 8.0; ZipBooks - 7.8 and Accounting by Wave - 7.6 points.

Let's consider in more detail characteristic features and key advantages of some of the offered software, having issued results by means of Table 1.

Table 1

Detail characteristic features and key advantages of some of the offered software

Software	Spheres of usage	Key features
1	2	3
Account Edge Pro	Suitable for small and medium-sized businesses. Offers remote access, making it best suited for online shopping	Invoicing with the ability to track their payment, payroll, inventory management. Availability of the "Contacts" service for tracking information about key contractors of the company by forming a single database. Mobile application available.
Freshbooks	Best for entrepreneurs, freelancers, lawyers and accountants working online	Local and network versions, the presence of a double entry in the program, the ability to connect to a bank account, the program is extremely easy to use. There is also a mobile application, but there is no payroll function, which is connected using the additional service Gusto Payroll
ZohoBooks	Best for entrepreneurs, freelancers and those who are just starting a business	Availability of step-by-step instructions for all actions in the program, actual to new business, the ability to manage inventory, automate workflows, cost tracking, project management, the ability to create your own invoices. The disadvantage is the inability to calculate the salary, as well as the inability to use additional programs.
Sage 50cloud Accounting	Best for small and developing business. Suitable for retail use.	Ability to connect bank accounts, track business expenses, wide opportunities for inventory, the ability to accept online payments. Availability of a mobile application, as well as integration with Microsoft 365.
GnuCash	Suitable for startups, freelancers and owners. Does not suit for small businesses in the phase of development.	Offers almost all accounting functions, including accounts payable and receivable management, as well as drawing up a business plan. Financial and accounting reports, depreciation are well presented. Salary functions are not fully implemented. The application is free.

Continuation of Table 1

1	2	3
ZipBooks	Ideal for small theowners of business, including freelancers, consultants and private entrepreneurs	There is bank account connection for a single account, unlimited customer tracking and sales management, including receivables management. Available in both free and paid access, depending onthe list of features.

Source: Created by authors [1;4;6]

As we can see, automation is on the one hand a complex and time-consuming process at the stage of its implementation, and on the other hand, we can confidently say that it will pay for itself in the near future.

So, the study contains information about the essence of automation of internal accounting, as well as the benefits of its implementation. In addition, the directions of accounting automation are studied, highlighting such areas as: the formation of orders from customers, the issuance of invoices, payroll and depreciation, submission of expense reports, etc.

In addition, the most popular accounting programs are analyzed, reflecting their gradation. Based on the study, it was found that the highest score was given to software such as Accounting Edge Pro, as well as Fresh Book, Sage 50cloud Accounting, Quick Book Desktop and Zoho Books. On the other hand, the lowest scores in our ranking were received by such programs as GnuCash, ZipBooks and Accounting by Wave.

The choice of a particular one is greatly influenced by the functionality they offer, as well as the price you have to pay for it. Therefore, we have explored the key characteristics of the proposed programs, as well as identified the subjects for whom they are most suitable.

Literature

1. Girsch-Bock, M. 2020. The Top 10 accounting software for small businesses in 2020. The Blueprint. URL: <https://www.fool.com/the-blueprint/accounting-software-reviews/>.

2. Half, R. 2019. What you need to know about accounting automation. URL: <https://www.roberthalf.com/blog/the-future-of-work/what-you-need-to-know-about-accounting-automation>.

3. Hayes, K. 2020. Accounting automation: Understand how it optimizes your business. Select Hub. URL: <https://www.selecthub.com/enterprise-resource-planning/accounting/accounting-automation/>.

4. Johnson, S. 2020. The best accounting and invoice-generating software. Business.com.

5. Available a Johnson, S. 2020. The best accounting and invoice-generating software. Business.com. URL: <https://www.business.com/categories/accounting-software/>.

6. Lazanis, R. 2020. Accounting Automation: The 2020 Annual Guide. FutureFirm. URL: <https://futurefirm.co/accounting-automation/>.

7. McQuarrie, K. 2020. The Best Small-Business Accounting Software of 2020. Business org. URL: <https://www.business.org/finance/accounting/best-small-business-accounting-software/>.

УДК 657

Сич А.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Талах Т.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СКЛАД І ПОНЯТТЯ ЗБИТКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовим результатом діяльності підприємства може бути прибуток або збиток. Великий Тлумачний словник визначає, що «збиток можна охарактеризувати як негативну різницю доходу і витрат, втрати в результаті певного роду діяльності» [1, с. 368]. Основними питаннями збитків займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: М.І. Брагинський, В.В. Васькин, В.В. Витрянський, В.П. Грибанов, О.В. Дзера, О.С. Йоффе, А.С. Комаров, В.М. Коссаєв, О.О. Красавчиков, В.В. Луць, Н.С. Малєїн, Г.К. Матвєєв, О.А. Підпригора, А.Я. Піндінг, О.Н. Садіков, В.І. Сінайський, В.А. Тархов, Р.О. Халфіна, Є.О. Харитонов, Г.Ф. Шершеневич та ін. Але, незважаючи на велику кількість результатів дослідження вчених щодо збитків, залишилися питання, які потребують додаткового уточнення.

Поняття «збитки» слід розглядати в юридичному і економічному значенні. Як зазначає І. В. Подколзін, дані поняття в юридичній науці не розглядаються як тотожні, але є взаємопов'язаними. «Чистими» економічними збитками автор вважає «негативні наслідки у формі зменшення майнових благ як обумовлені, так і не обумовлені діяльністю фізичних чи юридичних осіб, за настання яких не наступає примусовий обов'язок третіх осіб їх відшкодувати чи компенсувати. Збитками, як юридичною

категорією, дослідник вважає лише ті, які виникають внаслідок порушення в межах цивільних чи інших правовідносин, уповноважений учасник яких має право вимагати від зобов'язаної особи відшкодування таких збитків» [5].

Д. А. Красніков зазначає, що «під шкодою прийнято розуміти втрати, яких зазнала потерпіла сторона у формі знищення або пошкодження майна внаслідок протиправної поведінки іншої особи» [2].

На думку В.І. Новошицької «збитки - це об'єктивне зменшення будь-яких майнових та немайнових благ суб'єкта, права або законні інтереси якого порушено внаслідок неправомірної поведінки учасника господарських відносин, який порушив господарське зобов'язання або установлені вимоги щодо здійснення господарської діяльності, яке проявляється у витратах, зроблених управленою стороною, втраті, знищенні або пошкодженні її майна» [4].

Т. Є. Крисань вважає, що «якщо економічне розуміння збитків – це зменшення майна, то юридичне – зменшення майна в результаті протиправного порушення права» [3].

Відшкодування збитків є одним із найбільш поширених способів захисту цивільних прав та інтересів, який за своєю сутністю, одночасно, є і мірою відповідальності. Для правильного застосування механізму відшкодування збитків важливим є дослідження теоретико-правової природи збитків та їх складових. В цивільному законодавстві України існує ряд недоліків, які стосуються категорії збитків. Зокрема, через відсутність визначення поняття «збитки», ототожнення термінів «школа» і «збитки» у юридичній науці виникає чимало дискусій. Також існують колізії норм щодо складу збитків за цивільним і господарським законодавством.

Різні дослідження сформувало багато положень щодо проблем і формування норм, які регулюють відшкодування збитків. На мою думку здійснення контролю збитків допоможе в багатьох аспектах регулювання збитків, які б враховували цивільний стан і думку країни.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. К.: Ірпінь, ВТФ „Перун”, 2003. 1440 с.

2.Красніков Д. А. Еволюція поняття «збитки» та регулювання їх відшкодувань в Україні. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. Кіровоград, 2012. Вип. 22, Ч. II. С. 1–5.

3. Крисань Т. Є. Збитки як категорія цивільного права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2008. 21 с.

4. Новошицька В. І. Відшкодування збитків у сфері господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Вінниця, 2017. 22 с.

5. Подколзін І. В. Збитки та їх відшкодування в договірному праві України : автореф.дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2009. 22 с. URL: <https://vestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/5453>

УДК 657

Сітко М., здобувач освіти,

Фещин М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Головацька С.І.**, к.е.н., професор

Львівський торговельно-економічний університет

ОБЛІКОВИЙ АУТСОРСИНГ — ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Серед методів нейтралізації негативних наслідків ризиків в господарській діяльності підприємства слідвідзначити наступні: комерційне страхування ризиків, самострахування шляхом створення страхових резервів і забезпечень майбутніх витрат і платеїв для покриття потенційних збитків, диверсифікація і хеджування ризиків, застосування системи облікового аутсорсингу.

Згідно ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» серед форм ведення бухгалтерського обліку підприємство має право самостійно обрати одну з них у вигляді: «користування послугами на договірних засадах спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як приватний підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи» або «ведення бухгалтерського обліку на договірних засадах централізованою бухгалтерією чи аудиторською фірмою», тобто забезпечує можливість застосування облікового аутсорсингу.

Аутсорсинг (від англ. *о ut* –зовнішній, *source* – ресурс; *outsourcing* – використання чужих ресурсів) тлумачиться як використання ресурсів сторонніх підприємств (суб’єктів

підприємницької діяльності), або зовнішніх ресурсів для досягнення певної мети. Зміст застосування аутсорсингу на підприємстві полягає у передаванні окремих його функцій на договірних засадах іншим професійним(спеціалізованим) підприємствам, які мають усвоєму розпорядженні для цього висококваліфікованих фахівців відповідної спеціалізації, що володіють навичками, сучасними знаннями, досвідом, методиками.

Сутність аутсорсингу полягає в розподілі функцій бізнес-системи згідно з принципом: залишаю собі тільки те, що здатен зробити краще за інших, та передаю зовнішньому виконавцю те, що він виконає краще за мене.

Обліковий аутсорсинг полягає у виокремленні функцій, пов'язаних з організацією, веденням бухгалтерського обліку, оподаткування, складання і подання фінансової, податкової, соціальної та іншої звітності на підприємстві, та передаванні їх для виконання зовнішньому виконавцю (юридичній особі або ФОСПД) договірних засадах.

До послуг сфери бухгалтерського обліку, які підприємство (замовник) може замовити аутсорсинговій компанії (аутсорсеру), належать такі:

- ведення бухгалтерського обліку за всіма його розділами, побудоване на своєчасному отриманні первинних документів від окремих структурних підрозділів підприємства, оформлених відповідно до діючого законодавства;

- якісна підготовка і своєчасне подання податкової звітності (розрахунків, декларацій та звітів);

- своєчасне виконання зобов'язань клієнта перед бюджетом та іншими державними органами;

- представлення інтересів клієнта у податкових та інших контролюючих органах;

- підготовка та подання усіх необхідних бухгалтерських документів, довідок та надання пояснень під час проведення різного роду перевірок державними контролюючими, внутрішньогосподарськими або відомчими органами та зовнішніми (незалежними) аудиторами;

- надання консультацій щодо організації первинного, фінансового та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, покращання процесу документообігу, упорядкування поточного

контролю господарсько-фінансової діяльності підприємства-клієнта;

– сплата усіх необхідних платежів від імені та за рахунок замовника;

– підготовка фінансової, статистичної та інших форм звітності на підставі інформації бухгалтерського обліку;

– інформування керівництва підприємства про стан розрахунків, наявність обігових коштів, поточний фінансовий стан підприємства тощо;

– зберігання фінансової, податкової та іншої звітності й іншої облікової документації.

Досить широкий спектр процедур і послуг, які може взяти на себе аутсорсингова компанія, дозволяє визначити такі позитивні сторони цього співробітництва:

а) послуги аутсорсера коштуватимуть дешевше, ніж весь комплекс витрат на утримання власної бухгалтерії;

б) виключається ймовірність прийняття до штату бухгалтерії некваліфікованого спеціаліста, який може наробити багато помилок, що призведе до накладання на підприємство штрафних санкцій;

в) обліковий аутсорсинг сприяє значному зниженню ризиків, пов'язаних з некоректністю відображення господарських операцій та помилками при складанні звітності;

г) забезпечується безперерйне, якісне і своєчасне виконання усіх облікових процедур;

д) з'являється можливість альтернативного використання приміщення, обладнання та інших засобів, що призначалися для апаратубухгалтерії;

е) значно підвищується відповідальність виконавців за своєчасність і якість обліку, адже усі права, обов'язки і відповідальність сторін оформлюються договором, який має юридичну силу;

ж) з'являється можливість за допомогою професійних консультацій та практичних упроваджень досягати спрощення та удосконалення стану системи бухгалтерського обліку на підприємстві і, відповідно, підвищення його якості та ефективності.

Отже, трансформаційні зміни в економіці та необхідність підвищення конкурентоспроможності підприємств сприяють

активному використанню облікового аутсорсингу, як одного із напрямів запобігання та мінімізації ризиків.

Література

1. Вигівська І.М. Місце бухгалтерського обліку в управлінні підприємницькими ризиками. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2009/Economics/40407.doc.htm

2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] К.: КНЕУ, 2012. 305 с.

3. Головацька С.І. Звітність щодо забезпечень майбутніх витрат і платежів в управлінні ризиками підприємства: обліково-управлінські аспекти. *Інноваційна економіка: науково-виробничий журнал*. 2019. Вип. 1-2. С. 385-395.

УДК 657

Скуба С.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Зеленко С.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ УСУНЕННЯ

Податок на додану вартість (ПДВ) разом з податком на доходи фізичних осіб та акцизними податками та зборами є основними джерелами наповнення державного бюджету в Україні. Основна ставка становить 20%.

Експортні операції оподатковуються за ставкою 0%, що дає право на бюджетне відшкодування. Основною підставою, якою держава аргументує встановлення нульової ставки є збільшення конкурентоспроможності національної продукції на міжнародному ринку, але в умовах сировинної економіки, це спричиняє багато проблем і бюджет недотримує мільярди гривень податків.

В 2020 році за даними Державної служби статистики [1], тільки в Європу Україна експортувала продуктів рослинного походження на суму 3,38 млрд.дол., недорогоцінних металів і виробів з них на 3,10 млрд.дол., деревини і виробів з деревини на 0,99 млрд.дол., що становить 18,15%, 16,65% та 5,32% від загального експорту в Європу відповідно.

В основному на експорт відправляють необроблену сировину або таку, яка потребує подальшої обробки (зерно зернових культур,

сплави металів і необроблену руду та необроблену деревину, або яка зазнала мінімального впливу.

Через це основний дохід отримують не виробники, а торгові підприємства (посередники), які купують продукцію на внутрішньому ринку і реалізують з торговою націнкою і зверху отримують бюджетне відшкодування ПДВ.

Іншою проблемою є створення нездорової конкуренції на внутрішньому ринку від імпортованих товарів зроблених із напівфабрикату, який куплений в Україні, адже через відсутність вивізного ПДВ ціна на нього буде майже рівна вітчизняному аналогу.

І основною проблемою є неотримання бюджетом мільярдів гривень доходів. Графік отриманих бюджетом доходів та повернутого ПДВ зображено на рис. 1.

Рис. 1. Графік отриманого та повернутого ПДВ у 2019-2021 роках [2,3]

Отже, з 2019 по 2021 роки повернуто ПДВ більше, ніж залишилося в бюджеті. Основний дохід від ПДВ сплаченого з імпортованих операцій. Це тільки підтверджує припущення, що механізм ПДВ є недосконалим і найбільш болючим питанням є оподаткування експорту.

Основним шляхом, який міг би вирішити ці проблеми, це встановлення 0% ставки для експорту лише готової продукції, яка не підлягає подальшій переробці (наприклад експорт дощок оподатковувати за ставкою 20%, а паркету по ставці 0%). Для

сировини і напівфабрикатів встановити ставку таку, як і внутрішньодержавних операцій.

По-перше, такий механізм буде стимулювати виробників робити кінцевий виріб, а не напівфабрикат, що збільшить його вартість, а отже і збільшиться приплив валюти в країну.

По-друге, для більшої кількості технологічних процесів, потрібно більше робочої сили. Це вирішить одразу дві проблеми, зменшиться рівень безробіття, що в свою чергу збільшить надходження до бюджету від ПДФО, Військового збору та ЄСВ.

По третє, такий механізм зробить не вигідну торгівлю надрами, лісом і сировиною рослинництва на зовнішньоекономічній арені, що дозволить знизити ціну в Україні на ці товари і кінцеву продукцію.

По четверте, збільшиться кількість переробних підприємств.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики: веб-сайт: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 26.11.2021).

2. Доходи держбюджету України. *Мінфін*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2021/>(дата звернення 26.11.2021).

3. Відшкодування ПДВ. *Мінфін*: веб-сайт. URL: Відшкодування ПДВ (2021) (minfin.com.ua)(дата звернення 26.11.2021).

УДК 316.77

Смаль Д.Р., здобувач освіти

Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент

Луцький Національний технічний університет

ЕТИКА СПІЛКУВАННЯ І ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Ця тема є дуже важливою, тому що толерантність лежить в основі взаємної довіри і розуміння. Вона допомагає пом'якшувати конфлікти і переборювати їх несприятливі наслідки. Крім того, толерантність сприяє прояву доброзичливості, допомагає налагодити дружню атмосферу у педагогічних колективах, навчальних групах, а також у відносинах педагогів з учнями (студентами) і їхніми батьками.

Знання по цій темі надають можливість порівняти педагогу свої вчинки з тими, які насправді потрібно робити для доброзичливого «клімату» в навчальній групі.

Велике значення для продуктивного спілкування мають такі етичні цінності, як чесність, відвертість, безкорисливість, довіра, милосердя, подяка, турбота, вірність слову. Відомий французький філософ і письменник Альбер Камю писав: «Вільний той, хто може не брехати». Здається, що ж тут такого, в цих на перший погляд простих словах? Однак, на нашу думку, це «фундамент» без якого ваш «будинок» під назвою «толерантність» неможливо побудувати.

Вже будучи студенткою і згадуючи шкільні роки, я впевнена, що нічого б не хотіла змінити у минулому і все залишила б як було.

Так, бували часи, коли я була не дуже толерантною до вчителів, але це все помилки, на яких ми вчимося жити. В школі, у якій я навчалась, всі вчителі були доброзичливими, чесними, турботливими. Мені з ними дуже пощастило. Навіть коли щось траплялось і я була у розпачі, вони завжди приходили мені на допомогу. Є навіть такі викладачі, яких я полюбила всім серцем. Мабуть, так сталось тому, що велику частину свого життя я проводила у школі.

Отже, ми дослідили дуже цікаву, на наш погляд, тему про етику спілкування та толерантність. Тепер ми точно знаємо важливість толерантності в нашому житті і спосіб застосування цього принципу культури в педагогічному спілкуванні.

УДК 339.56

Сокуренко І.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Адамик В.В.**, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Міжнародна торгівля — торгівля між резидентами різних держав. При міжнародній торгівлі відбувається переміщення товарів та послуг через митні кордони різних держав. Результатом

міжнародної торгівлі є виникнення світового ринку та міжнародного поділу праці.

До чинників, що обумовлюють зростання обсягів міжнародної торгівлі, належать [1]:

- 1) розвиток МПП, інтернаціоналізація виробництва;
- 2) активна діяльність ТНК на світовому ринку;
- 3) НТР, яка сприяла оновленню капталу і виникненню нових галузей промисловості;

- 4) регулювання МТ в межах СОТ;

- 5) лібералізація міжнародної торгівлі

Виділяють наступні види міжнародної торгівлі [1,2]:

- за специфікою об'єкту: торгівля товарами; торгівля послугами; торгівля результатами творчої діяльності;

- за специфікою взаємодії суб'єктів: традиційна; зустрічна торгівля; торгівля кооперованою й спеціалізованою продукцією;

- за специфікою регулювання: звичайна торгівля; торгівля за режимом найбільшого сприяння; дискримінаційна торгівля; преференційна торгівля.

В міжнародній торговельній практиці використовується два основні методи торгівлі [1]:

- торгівля напряму;
- торгівля через посередників: операції з перепродажу; комісійні операції; агентські операції; брокерські операції.

Доцільно розглядати наступні товарні ринки [2]:

1. Міжнародні аукціони – спеціально організовані періодично діючі у певних місцях ринки, на яких шляхом публічних торгів у заздалегідь обумовлений час і в спеціально призначеному місці проводиться продаж попередньо оглянутих покупцем товарів, які переходять в його власність за умов пропозиції найвищої ціни. До найвідоміших міжнародних аукціонів належать «СОТБІС» (Нью-Йорк, США) і «Крістіс» (Лондон, Великобританія), що спеціалізуються на продажу антикваріату, художніх цінностей та виробів дорогоцінних металів.

2. Міжнародні торги (тендери) - це метод укладання договорів закупівлі-продажу чи підяду, за яким покупець (замовник) оголошує конкурс для продавців (постачальників) на товар (із заздалегідь визначеними характеристиками) і після порівняння отриманих пропозицій підписує контракт із продавцем

(постачальником), що запропонував товар на найбільш вигідних для покупця (замовника) умовах. До найвідоміших міжнародних торгів належать:

3. Міжнародні біржі – особливий вид постійно діючого ринку, на якому здійснюються угоди з купівлі-продажу масових сировинних і продовольчих товарів, що мають спільні ознаки та є взаємозамінними. До найвідоміших міжнародних бірж належать: «Чикаго Борд оф Трейд» - концентрує 30% загального обсягу біржової торгівлі США; «Чикаго Меркенталь»- зосереджує 20% біржової торгівлі США; «Лондонська товарна біржа» - охоплює 75% усіх біржових угод Великобританії та ін.

Тільки на основі всестороннього вивчення кон'юнктури світових товарних ринків, підвищення конкурентноздатності продукції, використання сучасних технологій можна досягти ефекту у міжнародній торгівлі. На перспективу цікавими видаються дослідження стосовно інструментів вдосконалення міжнародній торгівлі, та їх практичного застосування.

Література

1. Сазонець О. М., Качан О. І. Дослідження основних форм здійснення міжнародного бізнесу. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2014. (4(70) С. 79–85. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2014-4\(70\)-79-8](https://doi.org/10.26642/jen-2014-4(70)-79-8) (Дата звернення: 24.11.2021).

2. Винник Т. М. Основні тенденції міжнародної торгівлі під час пандемії. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»*. м. Рівне. (31 березня - 01 квітня 2021 року). С. 117-118.

УДК 330.332

Солов'єнко Д.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Зелінська О.М.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

Стратегічною метою української зовнішньоекономічної політики є активне залучення країни в міжнародні інтеграційні

процеси. Реалізація цієї задачі потребує концентрації значних інтелектуальних, матеріальних, фінансових та природних ресурсів для розвитку стратегічних технологій як основних факторів міжнародної конкурентоспроможності.

На кінець ХХ століття світовий ринок інвестицій перетворився, мабуть, в найдинамічніший ринок, на якому функціонує величезний обсяг інформації та велика кількість фінансових інструментів. Саме інвестиційні ринки найбільш яскраво демонструють процеси глобалізації, які в цілому сприяють ефективному використанню економічних ресурсів та стимулює світовий розвиток.

Зараз перед Україною стоїть двоєдине завдання – визначення пріоритетів розвитку й побудова ефективної інвестиційної моделі, здатної забезпечити фінансування модернізації й нарощування виробничих потужностей.

Для розуміння феномену глобалізації в галузі інвестицій необхідно, на наш погляд, виокремити наступні основні складові цього поняття:

– глобалізація передбачає універсалізацію інвестиційних процесів, виробітку та прийняття єдиних принципів інвестиційної взаємодії, уніфікацію інвестиційних механізмів та інструментів, прихильність до єдиних, інтегральних технологій, дотримання єдиних звичаїв та норм обслуговування суб'єктів інвестиційного ринку, прагнення все універсалізувати та інтегрувати;

– глобалізація – це визнання зростаючої взаємозалежності інвестиційних процесів та явищ, головним наслідком якої є поступове руйнування національного державного суверенітету під натиском світового капіталу, міжнародних корпорацій, міжнародних інвестиційних інститутів, транснаціональних управлінських структур, які взаємодіють на різних підставах не тільки між собою, але і з самими державами [1].

Зрештою глобалізація призводить до суттєвих змін в інвестиційній політиці держави. По-перше, основою для інтеграції механізмів та інструментів інвестиційного ринку стають зміни в інформаційних технологіях. Урахування даної тенденції при розробці інвестиційної політики на міждержавному та національному рівні передбачає:

– уніфікацію інформаційного відображення, яка дає змогу в будь-якій точці світу отримати оперативну, достовірну інформацію про кожного суб'єкта інвестицій та бізнесу;

– законодавче забезпечення достовірності інформації будь-якого рівня та узгодження такого забезпечення через міждержавні багатосторонні угоди;

– організаційне забезпечення угод на ринках товарів, фінансів, послуг та інвестицій в мережі Internet, а також уніфікація елементів господарського права країн світу, які забезпечують безпеку таких угод;

– остаточне переведення фінансово-банківського супроводу бізнесу до середовища інформаційних та віртуальних технологій [2].

Для України на сьогодні першочерговою стоїть задача створення ефективної системи інформаційного забезпечення, що передбачає, з одного боку, розробку нормативних актів з питань, що пов'язані з інформаційною відкритістю українського ринку, а з іншого боку – зі створенням механізму ефективного використання інформації.

Також в умовах глобалізації змінюється і розвиток інвестиційних інститутів. Ці зміни визначаються наступними основними тенденціями:

– глобалізація самих інститутів, їх злиття та інтернаціоналізація;

– інвестиційні інститути все більше орієнтуються на створення сприятливих умов для проникнення іноземного капіталу. Мова йде про страхування інвестиційних ризиків, урахування різниці валютних ставок національних валют, довго терміновості надання інвестиційних ресурсів, ліквідності заставних активів та наданих гарантій.

Варто відмітити, що перспективи участі України в міжнародному інвестиційному ринку значною мірою залежать від рівня взаєморозуміння між українським урядом та міжнародними економічними організаціями. Співпраця України з такими організаціями є важливим елементом створення привабливого інвестиційного клімату, впровадження кращого світового досвіду у вітчизняну практику господарювання, залучення та використання іноземних капіталів, інтеграція у світові ринки [3]. Одним із

важливих проявів глобалізації, які потребують урахування в інвестиційній політиці держави, є транснаціоналізація комерційних зв'язків, товарних і фінансових ринків.

На жаль, Україна поки що є лише спостерігачем загальносвітового процесу глобалізації ТНК. В той же час ТНК можуть відіграти в нашій країні одну з найважливіших ролей як організатор міжнародної діяльності, рушійна сила інтеграційних процесів, головні носії НТП, основні інвестори в світовій економіці. Хоча не виключено й посилення залежності української економіки від провідних корпорацій світу.

Таким чином, при розробці політики залучення інвестицій ТНК до країну варто враховувати специфіку діяльності ТНК, позитивний сумарний ефект, який залежить не від самих ТНК, а від політики уряду приймаючої країни. Для того щоб збільшити користь для обох сторін, необхідно, перш за все, створити в нашій країні умови для економічного росту, затвердити ефективне податкове законодавство, підтримувати національну валюту і т.д.

Всі вище перераховані тенденції, які характерні для інвестиційних процесів в епоху глобалізації, мають безпосередній вплив на розробку інвестиційної політики в країні, оскільки, якщо не враховувати процеси глобалізації, розвивати регіональні економіки поза основних тенденцій розвитку світової економіки – означає залишатися поза межами інвестиційної світової імперії.

Водночас слід пам'ятати, що процеси глобалізації в інвестиційній сфері можуть впливати на економіку України не лише позитивно, але й негативно. Негативним є те, що у нестабільній та слаборозвинутій країні іноземний капітал квапитья отримати надприбуток та залишити межі країни або ж закріпитися з метою розширення збуту своєї продукції.

Література

1. Солдатенко В.В., Федоренко В.Г. Моніторинг інвестиційних можливостей прямих іноземних інвесторів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №10. С. 22-30.
2. Підлісна О. Ефективність залучення інвестицій в Україну: інноваційно-інвестиційні системи. *Економіст*. 2009. № 4. С. 80-83.
3. Кирилов Ю.Є. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік. *Ефективна економіка*. 2016. № 12.

УДК 343.98

Солонина Н.О., судовий експерт
відділу судової експертизи
Луганський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України

ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток ринкових відносин в Україні призвів до зміни системи економічного контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання як державного, так і приватного сектору. Економічні правопорушення знаходять своє відображення у документах бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності різних приватних та державних підприємств і бюджетних установ [7].

Економічні злочини доволі часто маскуються зовнішньо звичайними і на перший погляд законними господарськими угодами. Також необхідно враховувати й те, що такі правопорушення вчиняють, як правило, з використанням прийомів, направлених на викривлення й фальсифікацію результатів діяльності суб'єкта господарювання. В зв'язку з цим неабияке місце в розслідуванні кримінальних проваджень про економічні злочини мають експертні дослідження, що засновані на використанні прийомів та методів діагностики фінансово-господарського стану підприємства [6].

На сьогоднішній день практично жодна кримінальна, цивільна та господарська справа, пов'язана з «економічною злочинністю» не може бути якісно розслідувана без проведення судової експертизи експертом-економістом [4]. Отже, ефективне розслідування економічних правопорушень потребує застосування спеціальних знань з бухгалтерського обліку і аналізу господарської діяльності підприємств. У чинному Кримінально-процесуальному кодексі України визначено такі форми використання спеціальних знань, як призначення експертизи (ст. 242-244, 332 КПК); консультації та роз'яснення спеціаліста (ст. 71, 360 КПК). Закон України «Про судову експертизу» визначає поняття судової експертизи як дослідження на основі спеціальних знань у галузі

науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [5].

Проведення судово-економічних експертиз є однією з форм використання спеціальних економічних знань в кримінальному судочинстві і має важливе значення для розслідування злочинів, оскільки результати економічного дослідження у вигляді висновку судового експерта є одним з джерел доказів у кримінальному провадженні, що має об'єктивний характер і відображає кореляційні зв'язки з метою кримінального процесу щодо встановлення об'єктивної істини у конкретному кримінальному провадженні та його вирішення по суті. Судово-економічна експертиза як і будь-яка інша судова експертиза призначається органами досудового розслідування чи суду для вирішення завдань, які пов'язані з предметом доказування [6].

Судово-економічна експертиза є найбільш поширеним видом судових експертиз. Необхідність у судово-економічній експертизі виникає як під час судового розгляду цивільних справ із майнових питань, розгляду справ про адміністративні правопорушення в галузі фінансів і підприємницької діяльності, так і при розслідуванні кримінальних справ про злочини у сфері господарської діяльності. У процесі проведення експертиз цього виду аналізується виробнича та фінансово-господарська діяльність підприємств, установ і організацій, які допустили збитки, втрати, привласнення цінностей, порушення фінансової, платіжної та бюджетної дисципліни, безгосподарність, і визначається матеріальна відповідальність за заподіяну шкоду [3].

За напрямками досліджень економічна експертиза розподіляється на дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності; дослідження документів про економічну діяльність підприємств і організацій; дослідження документів фінансово-кредитних операцій. Для кожного напрямку судової експертизи характерні свій предмет, об'єкти і методи експертного дослідження. Предмет експертизи визначає межі компетенції експерта та коло питань, які він вирішує. Об'єкти експертизи конкретизують предмет певного напрямку дослідження і визначають його параметри [2].

Об'єктом судово-економічної експертизи є документація, що містить фінансово-економічні показники і відображає їх взаємозв'язок:

- первинні документи (накладні, акти приймання-передачі, касові та банківські документи, митні декларації, інвентаризаційні описи, відомості нарахування заробітної плати тощо);

- облікові реєстри (касові книги, картки складського обліку, реєстри податкових накладних, відомості аналітичного обліку, журнали-ордери, головні книги);

- бухгалтерська, фінансова та податкова звітність, звіти матеріально відповідальних осіб, касові звіти, звіти про використання коштів, наданих під звіт, баланси та фінансова звітність, податкові декларації та звіти).

Також, при дослідженні можуть використовуватися у якості джерел інформації інші матеріали справи: акти ревізій, документальних перевірок діяльності підприємств; висновки експертів інших спеціальностей [1].

Як важливий інструмент захисту законних інтересів громадян і суб'єктів господарювання, судово-економічна експертиза виконує цілу низку конкретних завдань, зокрема:

- дослідження документів із метою перевірки і виявлення фактів і розміру нестачі чи лишків товарно-матеріальних цінностей, грошових ресурсів, а також часу і місця виникнення нестачі чи лишку;

- вивчення та аналіз змісту документів для експертного висновку про обґрунтованість списання на виробництво сировини, матеріалів і законність руху готової продукції;

- встановлення фактів порушення фінансової дисципліни для експертного висновку по суті;

- визначення наявності й причин необ'єктивного відтворення в звітах об'єму виробничої діяльності, виконуваної роботи, кількості виготовлюваної продукції; визначення правильності чи хибності з позиції закону здійснення бухгалтерських операцій і виявлення дійсного стану розрахунків між підприємствами, організаціями;

- встановлення негативних економічних наслідків зловживань службових осіб, матеріальної шкоди, тяжкості цих наслідків для виробничих процесів та причин зловживань;

- виявлення аномалій в бухгалтерському обліку, методиці обліку, застосованій на даних підприємствах, в організаціях, установах;
- встановлення причин, що призводять до відхилень від норми в обліку та звітності;
- визначення відповідності господарських операцій чинному законодавству;
- встановлення в межах своєї компетенції умов, що сприяють вчиненню зловживань та інших протиправних дій працівниками облікового апарату підприємства;
- розробка пропозицій, спрямованих на запобігання порушень законів, зловживань і виявлення причин їх у господарській діяльності [3].

Таким чином, судова економічна експертиза як наука призвана вирішувати питання допомоги правосуддю в розслідуванні та розкритті економічних злочинів, вивчати нові способи скоєння економічних злочинів на сучасному етапі розвитку України, у період становлення ринкової економіки і правової держави.

Література

1. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 84 с.
2. Гуцаленко Л.В., Михальчишина Л. Г., Сидорчук В. М., Пентюк І. К.: Судово-бухгалтерська експертиза: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 352 с.
3. Дікань Л. В., Понікаров В. Д., Кожушко О. В. Судово-економічна експертиза: навчально-практичний посібник. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 221 с.
4. Дондик Н.Я., Дондик Г.П., Судова бухгалтерія: навчальний посібник. Київ. Центр учбової літератури, 2011. 208 с.
5. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 19.11.2021).
6. Чербеяк П.П., Завдання судових експертиз при розкритті й розслідуванні злочинів, вчинених в економічній сфері України: *наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Вип. 10. 2013. С. 83-88.* URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_22.
7. Шрамко О.М., Можливості судово-економічних експертиз при розслідуванні окремих корупційних злочинів. *Актуальні проблеми правознавства.* Вип. 1 (17). 2019. С. 162-165. URL: <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/viewFile/635/625>.

УДК 343.148.5

Сташевська І.В., судовий експерт,
Кузьменко Л.А., судовий експерт
Луганський науково-дослідний
експертно-криміналістичного центру МВС України

СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ «СУДОВО-ЕКОНОМІЧНА ЕКСПЕРТИЗА»: ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ

Всесвітньовідомий криминолог Едвін Сатерленд в одній із своїх публікацій виклав концепцію так званої «білокомірцевої злочинності» (від англ. White-collar crime) та, по суті, започаткував негативне виділення (стигматизацію) протиправної діяльності осіб, які є представниками держави, бізнесу, посадових осіб і чиновників [1]. Протиправна діяльність зазначених осіб пов'язана з тіншовим обігом фінансових ресурсів, шахрайством у сфері економіки, корупції, промисловим шпигунством, ухиленням від сплати податків тощо. Аналіз їх діяльності з подальшим підтвердженням або спростуванням факту протиправного діяння потребує залучення фахівців у різних сферах економіки.

Головним інструментом для застосування спеціальних економічних знань є проведення судово-економічної експертизи. Треба звернути увагу на те, що жоден нормативно-правовий акт не містить дефініції поняття «судово-економічна експертиза». Також не має єдиного підходу щодо її визначення і серед наукової спільноти. Більшість вчених розглядають судово-економічну експертизу, як процесуальну дію із застосуванням спеціальних знань в у різних сферах економіки. Інші вважають, що судово-економічна експертиза є дослідженням господарської діяльності, яка знайшла своє відображення в бухгалтерському обліку, а як наслідок, отожднюють її з судово-бухгалтерською експертизою. Проте, є думка, що судово-економічна експертиза це «материнська назва», до складу якої входять судово-бухгалтерська експертиза, економіко-статистична, планово-економічна, фінансово-кредитна тощо.

Не зважаючи на досить широкий спектр проведених досліджень та висловлених думок окреслене питання на сьогодні залишається доволі актуальним.

Наведемо основні підходи вчених до визначення поняття «судово-економічна експертиза» (див. Таблицю).

Таблиця 1

Основні підходи вчених до визначення поняття «судово-економічна експертиза»¹

Судово економічна експертиза	
Автор	Дефініція
С.Г. Чаадаєва	є практичним пізнанням фактичних даних, що відносяться до економічної і соціальної діяльності організацій, що здійснюються на основі використання спеціальних економічних знань
Л.В. Дикань, В.Д. Понікаров, О.В. Кожушко	це процесуальна форма дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та податкових реєстрів та фінансової звітності суб'єктів господарювання з метою вирішення широкого кола питань, що виникають під час розслідування економічних злочинів та судового розгляду господарських суперечок
Т.О. Кривцова	це процесуальне дослідження, яке здійснюється через застосування спеціальних знань, навичок та вмінь судового експерта та дає змогу вирішувати питання, що ставляться перед ним органами дідання, досудового слідства чи суду для вирішення кримінальної, цивільної, адміністративної справи чи господарських суперечок
Ф.Ф. Бутинець	це процесуальна форма, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером матеріалів справи в межах його спеціальних знань на завдання слідчого або суду, з метою встановлення фактичних обставин кримінальної чи цивільної справи і надання експертного висновку
В.В. Федчишина	це процесуальна форма дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, вирішує широке коло питань, що виникає під час розслідування економічних злочинів і судового розгляду таких правопорушень
В. В. Вавілова	експертне дослідження матеріальних об'єктів (документів бухгалтерського, податкового обліку та звітності), що містять інформацію про обставини справи та підлягають дослідженню у суді за їх змістом та формою і допомагають суду досягти об'єктивності у доказуванні, додержуватися принципів рівних можливостей у процесі, презумпції невинуватості, забезпечення змагальності у доведенні дійсного стану фактів та захисту прав і свобод

Продовження табл.

Судово-бухгалтерська експертиза	
Г.Г. Мумінова-Савінова	це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом-бухгалтером), з метою подання висновку стосовно кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду
Т.М.Дмитрієнко М.І. Камлик, І.А. Каштанова, Л.П. Климович, А.А. Толкаченко	судово-бухгалтерську експертизу прирівнюють до судової бухгалтерії і визначають як спеціальну комплексну дисципліну, що знаходиться на межі економічної та юридичної галузей знань, яка займається дослідженням та розробкою теоретичних й практичних питань використання спеціальних бухгалтерських знань в юридичній практиці.
Л.М.Духновська	це процесуальна дія, що полягає у вивченні експертом-бухгалтером матеріалів справи в межах його спеціальних знань на завдання слідчого або суду, з метою встановлення фактичних обставин кримінальної чи цивільної справи та надання експертного висновку
М.Т. Білуха	як наукове дослідження об'єктів і суб'єктів права, які вступили в юридичні відносини
А.М. Бандурка	це комплексна прикладна економіко-юридична дисципліна, що розглядає можливість застосування спеціальних економічних знань в юридичній діяльності
Н. Болдова, А. Голубєва	це процесуально-правова форма застосування експертно-бухгалтерських знань з метою одержання джерела доказів по карним (арбітражним) справам
А.М. Ужва	це дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку (експертом-бухгалтером), з метою подання висновку стосовно кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду
О.П. Колісник	це процесуальна дія, що полягає у експертному дослідженні документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності, з метою формування та надання висновку стосовно питань, поставлених органами дізнання, досудового та судового слідства
А.А.Толкаченко, К.В. Харабет, Н.Д. Амаглобелі	це процесуальна діяльність спеціалістів в галузі бухгалтерського обліку, що здійснюється по дорученню суб'єктів слідства чи суду дослідження різноманітних об'єктів, і наданні ним висновків по спеціальним питанням

Звернемо увагу, що однією з причин омонімічності у трактуванні зумовлена тим, що відповідно до рішення Президії науково-консультативної та методичної ради з проблем судової

експертизи при МЮ України від 30.01.2001 судово-бухгалтерську експертизу було перейменовано на судово-економічну, а тільки 10.06.2005 такі зміни затверджено наказом МЮ України. Але зазначені зміни в термінології, нажаль, враховуються не всіма дослідниками.

З аналізу основних підходів вважаємо за можливе тлумачити поняття «судово-економічної експертизи» як базове. Отже, судово-економічна експертиза є процесуальною формою дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, яка вирішує широке коло питань, що виникає під час розслідування економічних злочинів і судового розгляду таких правопорушень, проте її застосування на сьогодні сягнуло далеко за межі процесу судочинства, а її результати використовуються як базис управлінських рішень непроцесуального характеру [2; 3, с. 103].

Узагальнюючи наведене вище розроблення окресленої проблематики потребує подальшого наукового та законодавчого опрацювання.

Література

1. Sutherland E. H. Is «White Collar Crime» Crime? *American Sociological Review*. 1945. Issue 10. P. 132–139.
2. Федчишина В.В. Щодо окремих аспектів податкової експертизи. *Фінансове право*. 2016. № 1 (35). С. 38-42.
3. . Перезовова І.В. Економічна експертиза як специфічна галузь знань. *Економіка : реалії часу*. 2013. № 3(8). С. 97-105.

УДК 657

Стефанишин І.М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Степанюк О.С.**, к.е.н., доцент
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ ДОХОДУ ВІД ОПЕРАЦІЙ З ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ІЗ НАДАННЯМ ЗНИЖОК

Вітчизняні науковці вкрай рідко наголошують на наявності проблем які виникають під час визнання доходу від реалізації товарів/ послуг з наданням знижок. Утім, в окремих випадках загальноприйнята на сьогодні модель обліку таких операцій не

відповідає принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Основним доходом від операційної діяльності торговельного підприємства є виручки(дохід) від реалізації товарів, він визнається в момент відвантаження товарів і відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню. Також варто наголосити, що за загальним правилом до складу доходів від реалізації включається сума податку на додану вартість, яка відображається на рахунках бухгалтерського обліку як податкове зобов'язання від вартості реалізованих товарів та продукції власного виробництва.

У сучасній науковій літературі виділяють два основних підходи до тлумачення поняття доходи, а саме економічний та бухгалтерський.

Підґрунтям економічного підходу є два визначення: «грошові надходження» і «виручка», хоча очевидно, що доходи підприємства не обмежені лише виручкою. Також істотним для нашого дослідження є той факт, що в межах економічного підходу до розуміння доходу значна увага приділяється саме надходженню грошових коштів, що суперечить принципу нарахування. З іншого боку, такий підхід з окремими застереженнями можна застосовувати для потреб управління.

Для визначення поняття дохід згідно бухгалтерського підходу, варто керуватись П(с)БО № 15 «Дохід», згідно якого дохід – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу, за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників [1].

Аналіз проблем визнання доходу від операцій з продажу товарів із наданням знижок згідно з національними та міжнародними стандартами звітності доцільно здійснювати залежно від моменту надання знижок.

1. Економічна сутність знижки, що надається в момент купівлі товару на той самий товар в рамках торговельної націнки, практично не створює ніяких ускладнень для визнання доходу за такими операціями. Згідно з розглянутими вище нормами чинного законодавства України, дохід від реалізації товарів відображається в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент його

виникнення (у звітний період) незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів відповідно до методу нарахування.

2. Досить детально розписані і правила визнання доходу від операцій продажу із застосуванням ретро-знижок (за надання знижки вже після реалізації товару). Чинний на сьогодні порядок полягає в тому, що при обліку таких операцій дохід спочатку визнається в повному обсязі, а потім коригується за допомогою субрахунку 704 «Вирахування з доход» на суму наданої знижки вже в момент надання такої знижки (на відміну від моменту переходу права власності на товари при визнанні доходу) (табл. 1).

Таблиця 1

Бухгалтерські проведення операцій із продажу товарів із надання знижки після реалізації

№ п/п	Зміст	Проводки	
		Дт	Кт
1.	Реалізовано товар покупцю	361	702
2.	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641
3.	Списано собівартість реалізованих товарів	902	281
4.	На дату надання знижки відкориговано дохід від реалізації ноутбуків на суму знижки	704	361
5.	Відкориговано податкові зобов'язання, нараховані на суму знижки	641	704
6.	Отримано оплату від покупця	311	361

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [2].

Наведений вище порядок відображення операцій з продажу товарів із наданням знижок після визнання первинної операції з реалізації, як убачається, повністю відповідає практиці обліку вітчизняних підприємств. Але в такій методиці обліку є одна істотна проблема: часто, визнаючи дохід від реалізації товарів, з досить високим ступенем ймовірності можна очікувати його коригування в майбутньому. Таке очікування може ґрунтуватися на історії діяльності компанії в минулому та накопиченому досвіді, загальноприйнятим правилам ведення бізнесу, рекомендаціях експертів та аудиторів, галузевих стандартах тощо [3].

У такому випадку визнання доходу від реалізації на повну суму, без будь-якого врахування можливого надання знижок, не буде відповідати принципам бухгалтерського обліку та фінансової звітності, зокрема принципам обачності, нарахування та

відповідності, а також періодичності. Одним із можливих способів коректного відображення в обліку таких імовірних знижок є нарахування резервів на надання знижок у той чи інший спосіб або часткове визнання доходів.

Література

1. Про затвердження Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. наказом М-ва фінансів від 29 лист. 1999 р. № 290. Дата оновлення: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 20.11.2021).
2. Бровко О. Т., Котольо І.І., Стич В.В. Види знижок та порядок відображення їх в обліку. *Вісник Вінницького торговельно-економічний інститут КНТЕУ*. 2018. Вип. 152. С. 35–41.
3. Амальян А.В. Облік продажу товарів із наданням знижок та бонусів: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2016. 221 с.

УДК 657

Тарасюк Д.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ФОКУС-ГРУПИ У СИСТЕМІ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ

Фокус-група у системі бізнес-аналізу є способом отримання ідей та думок щодо конкретного продукту, послуги або можливості у середовищі взаємодії груп осіб. Учасники під керівництвом модератора діляться своїми враженнями, вподобаннями та потребами щодо конкретного питання. Даний вид взаємодії є дійсно дуже ефективним для аналізу бізнес-процесів діяльності підприємств, за його допомогою ми маємо можливість визначити основні переваги та недоліки діяльності, збільшити ефективність роботи та мінімізувати вплив негативних чинників [1, с. 279].

Фокус-група складається із учасників, які пройшли кваліфікаційний відбір, метою яких є обговорення та вираження власних суджень у рамках теми. Учасники діляться своїми точками зору та уявленнями про тему, а також обговорюють їх у групі. Дана діяльність інколи спонукає учасників переоцінити свої власні

судження у світлі іншого досвіду. Обраний модератор організовує підготовку проведення заходу, допомагає у підборі учасників та сприяє проведенню самого дійства. Якщо модератор не є бізнес-аналітиком то він/вона може співпрацювати з професіоналом, щоб проаналізувати результати та зробити висновки для повідомлення їх стейкхолдерам. Спостерігачі можуть бути присутніми протягом сесії фокус-групи, але зазвичай вони не беруть участі у ній.

Якщо тема заходу фокус-групи – продукт, що розробляється, ідеї запропоновані групою аналізуються у відношенні з визначеними вимогами. Це може призвести до оновлення існуючих вимог або їх виявлення. Якщо тема – продукт, який готовий до запуску, звіт групи може вплинути на те, як позиціонувати продукт на ринку. Якщо тема стосується продукту, що знаходиться на стадії виробництва, звіт групи може дати вказівки щодо змін аж до наступного випуску вимог. Фокус-група також може бути представлена як спосіб для оцінки задоволеності споживачів продуктом або послугою.

Така діяльність схожа до мозкового штурму, за винятком того, що фокус-група більш структурована та зосереджена на поглядах учасників щодо певної теми. Це не інтерв'ю, яке проводиться в групі; це дискусія під час якої збираються відгуки щодо конкретної тематики. Результати заходу зазвичай аналізуються та узагальнюються у звітах більше як теми та перспективи, аніж чисельні результати.

Чітка і конкретна мета встановлює точно визначену ціль для фокус-групи. Формуються питання що сприяють обговоренням теми з метою досягнення визначеної цілі. План фокус-групи гарантує, що всі зацікавлені сторони усвідомлюють мету фокус-групи та погоджуються щодо очікуваних результатів, а також що захід відповідає поставленим цілям.

План фокус-групи визначає заходи, які включають:

- **Мета:** створення запитань, які відповідають меті, визначення ключових тем для обговорень та рекомендації щодо використання посібника для дискусій.
- **Місцезнаходження:** визначення того, чи буде захід проводитись безпосередньо чи онлайн, а також визначення фізичного або віртуального місця зустрічі.

- **Логістика:** визначення розміру та облаштування кімнати, інших зручностей, які можуть знадобитися, визначення варіантів громадського транспорту та тривалості заходу.

- **Учасники:** визначення демографічних характеристик тих, хто активно бере участь у дискусії, якщо потребуються інші спостерігачі та хто буде модераторами та реєстраторами. Також може бути розглянуто певні види заохочень для учасників.

- **Бюджет:** визначення витрат на проведення заходу та забезпечення належного розподілу ресурсів.

- **Терміни:** встановлення періоду часу, коли захід або заходи будуть проводитись, а також час, коли очікується отримання будь-яких звітів або аналізу результатів фокус-групи.

- **Результати:** визначення того, як результати будуть проаналізовані та обговорені, а також очікувані дії на основі виявлених результатів.

Успішний захід фокус-групи включає учасників, які готові як запропонувати свої ідеї та погляди на конкретну тематику, так і вислухати думки інших учасників. Фокус-група зазвичай включає в себе від 6 до 12 учасників. Може бути необхідним запрошення додаткових осіб для заміни тих учасників, які не зможуть відвідати захід через порушення власного графіку, певні надзвичайні ситуації та через інші причини. Якщо потребується багато учасників, може знадобитись запрошення більше ніж однієї фокус-групи. Часто учасникам фокус-групи платять за їх використаний час. Демографічні показники учасників визначаються на основі цілей фокус-групи [1, с. 281].

Зазвичай сеанс триває від однієї до двох годин. Реєстратор фіксує коментарі групи. Результати фокус-групи поширюються якомога швидше після закінчення заходу. Бізнес-аналітик проводить аналіз та документує спільні рішення та розбіжності у відповідях учасників, шукає тенденції у обговореннях і створює звіт, у якому підсумовуються результати.

Отже, до переваг використання методу фокус-груп можна віднести: можливість отримувати дані від групи людей за один захід, який економить як і час так і кошти в порівнянні з проведенням індивідуальних інтерв'ю з такою ж кількістю людей; ефективно для дослідження відношення, досвіду та бажань людей; активне обговорення та вміння ставити запитання іншим створює

середовище, в якому учасники можуть розглянути свою особисту точку зору в порівнянні з іншими; онлайн фокус-група корисна, коли бюджет для подорожей є обмеженим, а учасники групи територіально відокремлені; онлайн сеанси фокус-груп можна легко записувати для повторного повторення.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015) / International Institute of Business Analysis (IIBA). URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf

2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Теницька І.А., аспірант
Науковий керівник: **Самусевич Я.В.**, к.е.н.
Сумський державний університет

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Якість навколишнього природного середовища та раціональне користування природними ресурсами є неодмінною складовою сучасної економічної діяльності всіх країн світу. Це є однією з основних складових економічного та соціального розвитку суспільства. Ефективне використання природних ресурсів, мінімізація відходів, а також їх місце в системі екологічного менеджменту та проведення екологічного та економічного аудиту є необхідними умовами сталого розвитку суспільства.

Оскільки в господарській діяльності європейських підприємств широко розповсюджується практика проведення екологічного аудиту з метою обґрунтування інтеграції діяльності у сфері охорони довкілля з іншими сферами діяльності, визначення об'єктивної оцінки відповідності об'єкта, що перевіряється, вимогам нормативно-правових актів та вимогам природокористування. То варто проаналізувати закордонний досвід

якості добровільного розкриття екологічної інформації для визначення перспектив розвитку екологічного аудиту для України.

Так, було проаналізовано праці британських вчених, які у ході власних емпіричних досліджень визначили вісім гіпотез, які ймовірно можуть впливати на розкриття екологічної інформації [3]. Підтвердженими стали гіпотези щодо якості добровільного розкриття інформації промисловими підприємствами, які мають видимі екологічні проблеми поміж , наприклад, підприємств сфери послуг. Також підприємства добувної, хімічної та нафтохімічної промисловості мають більшу тенденцію до представлення результатів про безпосередній вплив на стан навколишнього природного середовища, оскільки такі мають більший вплив на забруднення екосистеми загалом. У сукупності результати свідчать про те, що якість розкриття інформації про довкілля закордоном в основному залежить від розміру фірми та характеру підприємницької діяльності.

Враховуючи результати аналізу, варто відзначити, що обов'язковість екологічного аудиту в Україні має бути нормативно-визначена. Так, слід доповнитист. 11 Закону України «Про екологічний аудит», та визначити обов'язковий аудит для таких галузей промисловості, як енергетична, металургійна, вугільна, хімічна та нафтохімічна [2]. Екологічна діяльність підприємств визначених галузей має щорічно перевірятися незалежним аудитором, а їх звіти повинні мати публічний характер, оскільки діяльність таких підприємств впливає на стан здоров'я громадян, які мешкають на прилеглих територіях та загальний рівень забруднення довкілля.

Особливу увагу необхідно звернути на результати екологічної діяльності підприємств, які за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України є найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища (табл. 1). Станом на 2019 рік, загальна сума забруднення складає за:

- скиди забруднених стічних вод у водні об'єкт – 628,92 млн. м³;
- утворення відходів – 411 443 312,0 тонн;
- викиди в атмосферне повітря – 1 946,799 тис.тонн.

Таблиця 1

ТОП – 3 найбільших забруднювачів довкілля у розрізі видів
забруднення станом на 2019 рік [1]

№	Скиди у водні об'єкти		Утворення відходів		Викиди в атмосферне повітря	
	Назва	МЛН м ³	Назва	МЛН. т	Назва	тис. т
1	ПАТ АК «Київводоканал»	287,4	ПрАТ «Північний ГЗ комбінат»	85,0	ПрАТ «ММК ім. Ілліча»	247,3
2	ПАТ «Дніпровський Меткомбінат»	55,7	ПрАТ «Інгулецький ГЗ комбінат»	69,9	ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	230,8
3	КП «Дніпроводоканал»	51,9	ПрАТ «Центральний ГЗкомбінат»	64,8	«Бурштинська ТЕЦ» ПАТ «ДТЕК Західенерго»	169,9

Примітка: ГЗ-гірничо-збагачувальний

Таким чином, екологічний аудит є одним із ефективних інструментів контролю за фактичними показниками екологічної діяльності підприємств. Аналіз закордонного досвіду підтвердив той факт, що чим більший екологічний вплив підприємство має на довкілля тим більше воно розкриває власну екологічну інформацію, про впроваджені екологічні заходи, встановлені очисні споруди, вибір альтернатив поміж еко-матеріалів тощо.

Отже, вітчизняне законодавство в області екологічно аудиту потребує змін, особливо слід звернути увагу не лише на нормативне забезпечення, але й на процес проведення екологічного аудиту. Адже з кожним роком екологічна ситуація погіршується, а діючі механізми контролю за рівнем забруднення навколишнього природного середовища втратили свою ефективність. Тоді як екологічний аудит слугуватиме не лише у вигляді контролю за екологічною діяльністю суб'єкта господарювання, але й стимулюватиме підприємства до провадження екологічно-відповідального бізнесу з метою розширення ринків збуту та підвищення інвестицій через збільшення довіри стейкхолдерів до визначеної організації.

Дослідження виконане в межах НДР «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (№ д/р 0119U100759).

Література

1. Міндовкілля підготувало рейтинг «ТОП-100 найбільших підприємств-забруднювачів» за 2019 рік. *Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України*. URL: <https://mepr.gov.ua/news/37063.html> (дата звернення: 21.11.2021).
2. Про екологічний аудит : Закон України від 24.06.2004 р. № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text> (дата звернення: 20.11.2021).
3. Brammer S., Pavelin S. Factors Influencing the Quality of Corporate Environmental Disclosure. *Business Strategy and the Environment*. 2008. Vol. 17, no. 2. P. 120–136. URL: https://www.researchgate.net/publication/227581505_Factors_Influencing_the_Quality_of_Corporate_Environmental_Disclosure (date of access: 20.11.2021).

УДК 657

Тетієвська В.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Давидюк Т.В.**, д.е.н, професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Важливим моментом для кожного підприємства є прийняття рішень, які впливають на поточну діяльність підприємства. Керівництво потребує достовірної інформації, для зважених і конкретних рішень. Результати якого, ми можемо побачити в фінансовій звітності та станом на ринку по конкурентоспроможності підприємства. Будь-яке рішення керівництва призведе до витрат, але вони можуть мати доцільний або недоцільний характер.

Варто зазначити, що витрати відрізняються в бухгалтерському і економічному тлумаченні. Зазвичай ми розуміємо, що витрати- зменшення активів і збільшення частини пасивів, тобто процес придбання виробничих ресурсів або збільшення матеріальної частини активів. З бухгалтерської точки зору витрати є конкретними ресурсами, розглядаючи в

економічному тлумаченні витрати- це використання різних матеріалів і людської праці. Грошове вираження витрат понесених при виробництві певного продукту, називається «собівартістю». Тобто витрати виробництва, що входять до собівартості продукту, слід визначити як вартість ресурсів, використаних для його виробництва.

Вченими було зроблено вагомий внесок у розробку нових напрямків обліку виробничих витрат, але у виробництвах зі своєю специфікою практично відсутні. Тому дослідження вимагають надалі досконалого доопрацювання

Для сучасних підприємств важливим є правильний вибір бази розподілу загальновиробничих витрат, оскільки від цього залежить повнота включення витрат до собівартості товару, як результат, в кращому випадку, збільшення прибутку підприємства. Удосконалення обліку загальновиробничих витрат можна досягти за допомогою налагодженої системи ведення бухгалтерського обліку на підприємстві. Варто зазначити, що загальновиробничі витрати поділяються на постійні та змінні. До змінних відносять ті витрати, які змінюються пропорційно до змін у виробництві, а отже, до постійних належать незмінні витрати при зміні виробництва. Оскільки, в П(С)БО [3] перелік змінних і постійних витрат не визначено, кожне підприємство обирає певні методи розподілу залежно від особливості своєї діяльності. Але проблема виникає при змішаних – умовно-постійних та умовно-змінних витрат [2]. Вони ускладнюють процес обліку. Ефективне управління змішаними витратами можливе при виявленні впливу факторів витрат на їх величину та співвідношення між ними за певний період часу. Виходячи з цього, можемо запропонувати вирішення, що можуть позитивно сприяти на нормативну базу, а саме:

– класифікація загальновиробничих витрат, що може містити певні ознаки за якими можна виділити витрати за призначенням та економічною сутністю з урахуванням специфіки та політики підприємства;

– детальний план рахунків бухгалтерського обліку з конкретизацією статей загальновиробничих витрат.

Для вибору бази розподілу розуміємо, що між зміною загальновиробничих витрат і відповідною зміною бази розподілу є

пряма залежність, можемо стверджувати що вона є цілком пропорційною. Тому доцільно буде використовувати на підприємстві найбільш практичні поради для удосконалення обліку витрат, а саме:

1. За стадіями технологічного процесу організувати облік витрат, таким чином, щоб кожен керівник мав можливість відповідати за свій етап процесу. Однозначно такий розподіл підвищить відповідальність усіх керівників управління.

2. Розрахунок планових і фактичних показників управління витратами. За допомогою таких розрахунків, зможемо виявити відхилення факту від плану та зробити висновки. Зручність полягає в тому, що ми таким чином можемо контролювати зміни цін та обсягів продукції.

3. Налагодження такої системи обліку витрат, що відсвічує особливість підприємств комплексного перероблення сировини.

4. Доповнити в системи калькулювання неповних витрат постійні виробничі витрати. Що дозволить охопити лише змінні виробничі витрати. Надає нам перевагу у контролі зв'язків між виробництвом і реалізацією.

5. Облік й калькулювання собівартості супутньої продукції. В результаті виникає можливість збільшити прибуток підприємства.

Застосувавши вище перелічені поради щодо удосконалення обліку, виникає можливість уникнути недоцільні витрати, встановити правильну ціну, вести коректне планування виробництва, отримати якісні показники роботи та визнати ефективність діяльності. Тобто у керівництва з'являється максимально точна інформація, що позитивно відображається на поточну діяльність підприємства.

Отже, можна зробити висновок, що оптимізація витрат є важливим аспектом в діяльності підприємства, що завжди потребує удосконалення. Тому запровадження введення усіх вище перерахованих порад, призводить до економії шляхом зниження або уникнення непродуктивних витрат. Завдяки цьому та ефективному управлінню керівництва виникає збільшення прибутку та зростання продуктивності праці. Таким чином підприємство стає конкурентоспроможним та займає гідне місце на

ринку, що дає можливість надалі розвивати шляхи удосконалення обліку

Література

1. Секіріна Н.В. Збірник наукових праць ХКТЕІ: Економічні науки. 2014. С. 235-245.
2. Серікова Т.М., Понікаров В.Д., Кожанова Є.П., Оленко І.П. Облік, аналіз, аудит. ІНЖЕК. 2006. 380 с..
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року №318, м. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>.
4. Струк Н.С. Національна академія статистики, обліку та аудиту/ Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. С. 188-198.

УДК 657

Тихонова Є.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Гуріна Н. В.**, к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ПРОГНОЗНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Одним із напрямків подальшого розвитку існуючої парадигми бухгалтерського обліку є прогнозна фінансова звітність, яка є додатковим джерелом інформації для прийняття рішень щодо залучення інвестицій та позикового капіталу. Прогнозування майбутнього стану діяльності підприємства на основі використання даних бухгалтерського обліку та факторів зовнішнього середовища є одним із важливих шляхів підвищення ефективності управління ним, оскільки формування прогнозів є логічною основою для складання планів. Формування прогнозної фінансової звітності безпосередньо стосується однієї з найважливіших цінностей бухгалтерського обліку – ретроспективності облікової інформації, захист або спростування якої також є предметом обговорення вчених економістів протягом тривалого часу.

Прогнозна фінансова звітність необхідна зовнішнім користувачам для оцінки зміни прибутковості бізнесу і можливості неплатоспроможності (постачальникам і партнерам по бізнесу), безперервності та ефективності функціонування бізнесу

(аудиторам, представникам державних наглядових органів). Для забезпечення ефективного управління як на рівні підприємства, так і на рівні суб'єктів, які використовують бухгалтерську інформацію для прийняття інвестиційних та кредитних рішень, потрібна розробка фінансових прогнозів. Зокрема, рішення керівництва реалізувати стратегію компанії, потенційних клієнтів чи постачальників, можливість злиття чи поглинання, можливий поділ підрозділів чи дочірніх компаній залежать від їхніх очікувань щодо майбутніх надходжень у результаті таких рішень, а також від ризиків таких надходжень. На підставі отриманих прогнозів можна розрахувати майбутні виплати дивідендів акціонерам і розмір прибутку в прогнозованому періоді, які є одним із основних показників, що впливають на вартість акцій цієї компанії на фондовому ринку. Рішення про надання позики вимагають визначення суми майбутніх грошових потоків, необхідних для виплати відсотків за позикою та суми позики.

Як правило, прогнозна фінансова звітність складається з використанням прогнозів, заснованих на припущеннях про майбутні доходи, прибутки та збитки і грошові потоки. Прогнозування фінансової звітності можна розділити на такі етапи (рис. 1) [1].

Слід мати на увазі, що прогнозна фінансова звітність може бути надійним джерелом для прийняття управлінських рішень лише за умови підтвердження прогнозу та припущення бухгалтера-аналітика. Основою такого бухгалтерського прогнозування є знання загальних механізмів функціонування системи бухгалтерського обліку та особливостей бухгалтерського відображення фактів господарського життя в різних конкретно-історичних умовах. Якщо короткострокові прогнози, орієнтовані на один рік і менше, представлені в досить детальній формі, то стратегічні (довгострокові) прогнози є більш узагальненими, що пов'язано з можливістю впливу значної кількості внутрішніх і зовнішніх факторів на значення детальних прогнозних показників. У таких прогнозах основна увага приділяється не питанням прогнозування зміни дебіторської заборгованості, виплат працівникам чи інших статей операційних витрат, а прогнозу джерел надходження та використання коштів.

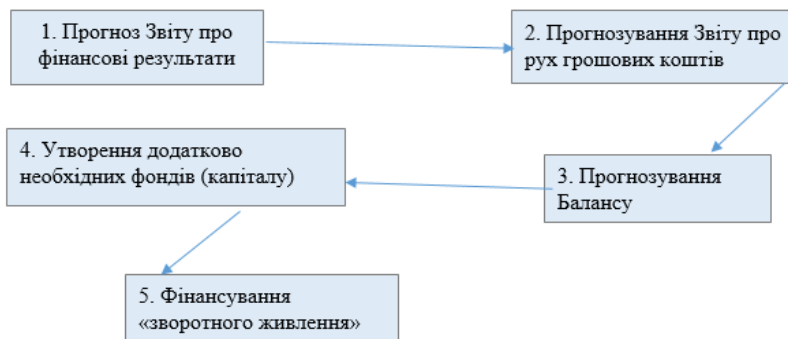

Рис. 1. Етапи прогнозування фінансової звітності

Прогнозування фінансової звітності з 2019 року по теперішній час є досить складним у зв'язку з ситуацією, пов'язаною з пандемією, в результаті якої спостерігається нестабільність у діяльності підприємств або скорочення їх кількості. Розглянемо більш детально на прикладі форм фінансової звітності. Структура прогнозного балансу (найчастіше на плановий трирічний період) відповідає загальноновживаній структурі балансу підприємства, оскільки випуск розглядається як баланс підприємства станом на останній день. Фінансовий стан підприємства характеризується внутрішніми протиріччями, пов'язаними з найбільш ефективним розміщенням власних і позикових коштів з метою максимізації прибутку. Для забезпечення певного рівня фінансової незалежності підприємство повинно мати достатній власний капітал для фінансування основних засобів та частини оборотних активів, що призводить до зниження платоспроможності та зниження ліквідності. А під час пандемії торгівля скорочується через світову кризу. Підвищити рівень ліквідності можна шляхом інвестування коштів в абсолютно ліквідні активи, що негативно впливає на ефективність використання капіталу. З іншого боку, підвищення рівня рентабельності підприємства дозволяє інвестувати капітал за рахунок позикового капіталу, але залучення останнього негативно впливає на рівень фінансової незалежності. Таким чином, за наявності багатьох протиріч і існуючих протиріч підприємство переходить від одного типу фінансової ситуації до іншого.

Фінансовий стан безпосередньо залежить від рівня доходів і прибутку підприємства, структури капіталу та активів. Ці фактори визначають рівень фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності використання капіталу. Зовнішні фактори не впливають безпосередньо на фінансовий стан підприємства, але від них залежить внутрішнє середовище його функціонування.

Отже, у системі стратегічного управління в умовах підвищеної нестабільності та невизначеності впливу факторів зовнішнього середовища для формування стратегічних альтернатив необхідно сформувати відповідну кількість варіантів прогнозу фінансової звітності, що сприятиме зниженню можливих ризиків у фінансово-господарській діяльності шляхом ефективного здійснення стратегічного контролю. Таким чином, формування прогнозу фінансової звітності дозволяє відобразити очікуваний фінансовий стан і результати діяльності підприємства в результаті виконання конкретних стратегічних управлінських рішень. Довгострокове прогнозування фінансової звітності займає важливе місце в діяльності підприємств, які розробляють стратегії управління вартістю, оскільки для ефективного контролю процесу створення вартості підприємство обов'язково повинно мати прогнозу фінансову модель, яка, зазвичай, складається на основі прогнозного звіту про рух грошових коштів. Формування глибоких і точних довгострокових прогнозів сприятиме досягненню поставлених стратегічних цілей підприємства.

Література

1. Корвяков В. Звіт про рух грошових коштів: теорія та практика. *Вісник МФСЗ. Світовий досвід. Українська практика.* 2021. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ000703.
2. Коцюба О.С. Перспективна діагностика фінансової стійкості підприємства в ситуації інтервальної невизначеності даних прогнозу фінансової звітності. *Стратегія економічного розвитку України.* 2016. № 39. С. 173-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/seru_2016_39_23.
3. Куцик П.О. Прогнозна фінансова звітність: проблемні аспекти і перспективи використання підприємствами. *International scientific journal.* 2015. № 9. С. 101-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_9_26

УДК 657

Ткаченко А.О., здобувач освіти
Науковий керівник: **Бродська І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОБЛІК ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Численні зміни законодавства в сфері бухгалтерського обліку змушують суб'єктів господарювання ретельно вивчати ці зміни. 26 листопада 2021 року набрав чинності наказ Мінфіну від 03.09.2021 р. №469 щодо затвердження Порядку ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб-підприємців, у тому числі платників єдиного податку.

Зазначений Порядок визначає правила ведення обліку товарних запасів та поширюється на ФОПів, у тому числі платників єдиного податку, які відповідно до Закону "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" зобов'язані вести облік товарних запасів та здійснювати продаж лише тих товарів, що відображені в такому обліку, та осіб, які фактично здійснюють продаж товарів (надання послуг) та/або розрахункові операції в місці продажу (господарському об'єкті) такого ФОП [1].

Обов'язок вести облік товарних запасів поширюється на ФОПів:

- на загальній системі оподаткування;
- єдинників - платників ПДВ;
- єдинників, які провадять діяльність з реалізації технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту, а також лікарських засобів та виробів медичного призначення, ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння [1, 2].

У даній публікації ми спробуємо коротко узагальнити, як правильно вести облік товарних запасів відповідно до новозатверженого Порядку обліку товарних запасів [2]:

1. Внесення даних до Форми обліку щодо надходження товарів на підставі первинних документів здійснюється до початку їх реалізації.

2. Облік товарів може вестись як у паперовій формі, так і в електронній (за вибором ФОП). Форма обліку має містити наступні дані ФОП: ПІБ, реєстраційний номер облікової картки ФОП, податкова адреса, назва та адреса місця продажу або місця зберігання, в межах якого ведеться облік. Для паперової форми обліку зазначені дані мають міститися на титульному аркуші.

3. Вибуттям товарів цього Порядку вважається: продаж товарів з розрахунком в безготівковій формі, який здійснено у встановлених законодавством випадках; знищення товару; повернення товару постачальнику; використання товарів на власні потреби.

4. Записи у Формі обліку ведуться в хронологічному порядку надходження або вибуття товарів.

5. Для ФОП, в яких виникає обов'язок щодо ведення обліку товарних запасів, перший запис, що вноситься до Форми обліку, має відображати інформацію про залишки товарів, наявних у такої ФОП на дату набуття ним обов'язку щодо ведення обліку товарних запасів.

6. Під час ведення обліку товарних запасів у паперовій формі записи у Формі обліку виконуються розбірливо чорнилом темного кольору або кульковою ручкою.

7. Під час ведення обліку товарних запасів в електронній формі ФОП обирає програмний формат та метод внесення інформації до Форми обліку з дотриманням вимог Порядку.

8. Заборонено продаж товарів, на які у місцях продажу таких товарів (господарських об'єктах) відсутні первинні документи і записи у Формі обліку про первинні документи.

9. Форма обліку, первинні документи на товари мають зберігатись у місці продажу до моменту вибуття останньої одиниці товару, відображеної в таких первинних документах.

10. Документи, які підтверджують облік та походження товарів, надаються посадовій особі контролюючого органу на її вимогу під час проведення перевірки. У разі якщо оригінали первинних документів відсутні у місці продажу, посадовій особі контролюючого органу можуть бути надані копії.

На нашу думку, даний Порядок несе низку позитивних аспектів для суспільства та країни в цілому. У свою чергу, це наповнення бюджету держави, захист здоров'я населення від товарів незрозумілого походження, мінімізація непорозумінь ФОП з податковими органами, зменшення тіньової політики ведення підприємницької діяльності.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України Про затвердження Порядку ведення обліку товарних запасів для фізичних осіб – підприємців, у тому числі платників єдиного податку №469 від 03 вересня 2021 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re37033?an=1> (дата звернення 30.11.2021).

УДК 330.4:519.86

Ткачук В.О., к.е.н.,

Чалахешавілі Д.Г., здобувач освіти

Державний університет «Житомирська політехніка»

ОПТИМІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЧАТ-БОТІВ

Сьогодні в усіх сферах людської діяльності можна відмітити вплив інформаційних технологій на оптимізацію бізнес-процесів. Це характерно і для суб'єктів господарювання у сфері обслуговування, і для навчальних закладів, і для промислових підприємств, і для державних установ. Одним із важливих завдань розвитку підприємств є їх уміння швидко адаптуватися до сучасних тенденцій бізнесу [2, с. 116].

Підприємства-лідери, що координують продаж, маркетинг, підтримку клієнтів, людські ресурси та інші сфери діяльності, сприймають нові технології як ключовий елемент інноваційної діяльності. Вони також вирішують, чи варто інновації стати метою всіх видів діяльності, що впроваджуються на підприємстві, і чи повинні інші структурні підрозділи, окрім ІТ, приймати рішення про використання нових технологій [1, с. 49].

Оптимізація бізнес-процесів є одним з аспектів організаційного розвитку, за якого ряд дій приймається власником процесу для виявлення, аналізу та покращення існуючих бізнес-

процесів на підприємстві у відповідності до поставлених цілей і завдань, таких як збільшення потенціалу підприємства, а разом із тим і збільшення прибутку та зниження витрат. Серед основних принципів оптимізації бізнес-процесів виділяють: відповідність поліпшення бізнес-процесів стратегічним цілям підприємства; орієнтацію на клієнтів; наявність чітких критеріїв оптимізації бізнес-процесів; 4) наявність власників бізнес-процесів, які відповідальні за їх оптимізацію.

В цілях оптимізації бізнес-процесів підприємств можуть бути застосовані спеціальні програми, що виконують дії, які завчасно прописуються в алгоритмі з можливістю імітувати справжню розмову, – чат-боти. Чат-боти не вимагають довгострокового налаштування, великий об'єм пам'яті. Користувачу не потрібно витрачати купу часу, щоб відкрити браузер, зайти в певний додаток, а достатньо відкрити зручний для себе месенджер (наприклад, Viber, Telegram, Facebook Messenger, WhatsApp) та перейти безпосередньо до діалогу з ботом. До речі, саме з інтенсивним збільшенням чисельності користувачів месенджерів пов'язане загальне зростання інтересу до чат-ботів [3, с. 118].

Чат-бот в багатоплатформовому клауд-месенджері Telegram насправді може допомогти з виконанням технічно простих, але регулярних операцій. На нього можна перекласти оформлення замовлень, консультування з поширених питань, ознайомлення клієнтів з доступним асортиментом товарів і послуг, їх специфікацією та ін. І все це буде відбуватися без участі людини. Чат-бот запише усі відповіді користувача і зробить їх доступними у зручній формі для менеджера.

Використання чат-ботів дає безліч переваг підприємству, що робить їх повноцінними нематеріальними активами. Причому покупка подібного активу може обійтися порівняно дешево, зате згодом принесе бізнесу більш ніж значиму вигоду. Сьогодні до переваг використання чат-ботів можна віднести: реальне збільшення прибутку підприємства, зниження витрат його діяльності; оптимізацію внутрішньоорганізаційних процесів; генерацію лідів; збільшення залучення користувачів та ін. Зокрема, підприємство ризикує втратити до 15% своїх доходів, якщо не буде оперативно реагувати на звернення та запитання клієнтів у соціальних мережах, месенджерах, і тим більше – телефоном. Чат-

боти якраз і дозволяють оптимізувати систему обслуговування до максимального рівня.

Отже, прагнення підприємців покращити існуючі бізнес-процеси вимагає проведення їх оптимізації. Для цього, окрім іншого, можуть бути використані чат-боти, покликані перейняти у менеджера виконання технічно нескладних бізнес-функцій.

Література

1. Кривда О.В. Четверта промислова революція та цифрові перетворення. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: збірник тез доповідей I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квітня 2020 р.). Київ, 2020. С. 48–49.

2. Ткачук В.О., Обіход С.В., Зіміна Н.П. Цифровізація бізнес-процесів підприємства в умовах переходу в діджитал-середовище. *Інфраструктура ринку: електрон. фахов. наук.-практ. журнал*. 2020. Вип. 47. С. 116–122. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/47-2020>.

3. Ткачук В.О., Чалахешавілі Д.Г. Чат-боти для бізнесу: вигоди та ризики застосування. *Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу: тези виступів II Міжнар. наук.-практ. конф. з пит. вищ. осв. і науки (4–5 листопада 2021 р.)*. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. С. 118.

УДК 657

Тлучкевич Ю.Ю., здобувач освіти

Науковий керівник: **Жураковська І.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

БЮДЖЕТ ВПРОВАДЖЕННЯ РРО/ПРРО

Обов'язкове впровадження реєстраторів розрахункових операцій є закономірним процесом у налагодженні контролю за діяльністю фізичних осіб підприємців. З 1 січня 2022 року всі суб'єкти господарської діяльності, що використовують готівкові операції, змушені будуть встановити їх. Але це питання викликало певну хвилю обурення серед підприємців, так як держава не врахувала інтереси бізнесу, зокрема значні витрати на впровадження і штрафи за неправильну роботу.

В даному дослідженні ми намагаємось визначити за і проти впровадження РРО / ПРРО з точки зору держави та бізнесу, аналізуючи аргументи кожної з сторін

Умови та порядок застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг

визначає Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06.07.1995 № 265/95-ВР.

Законом передбачено використання РРО або ПРРО. Обидва технічні рішення для реєстрації операцій виконують наступні функції (ст. 2 Закону «Про РРО») :

- реєстрація розрахункових операцій при продажу товарів та наданні послуг;
- точний облік торгівельної виручки;
- створення звітів, чеків;
- скорочення до мінімуму помилок при проведенні розрахунків;
- довготермінове зберігання у фіскальній пам'яті;
- багаторазове зчитування;
- неможливість зміни підсумкової інформації про обсяг розрахункових операцій [1].

Нами в табл. 1 узагальнено переваги і недоліки РРО та ПРРО.

Але основним аргументом підприємців проти впровадження є необхідність в час пандемії здійснити значні витрати на встановлення обладнання. На противагу цьому аргументу ДПС реалізувало безкоштовний додаток, як вид ПРРО, який , на думку працівників ДПС, зводить бюджет впровадження до 0.

Таблиця 1

Переваги і недоліки РРО та ПРРО

РРО	
Переваги	Недоліки
• Швидкість видачі чеку• Офлайн – режим• Буди-який касир працює з паролем• Достатньо одного пристрою для здійснення операції з продажу і друку чека	• Незручно передавати фіскальну інформацію ДПС• Заміна апарату кожен визначений термін або при форс-мажорі• Плата за обслуговування• Придбання і використання апаратів, які внесені до списку ДПС• Необхідність пломбування, обов'язкове обслуговування• Велика ймовірність помилок, так як немає автоматичних підказок і запрограмованих дій

Продовження табл. 1

ПРРО	
Переваги	Недоліки
• Є тестова безкоштовна версія доступна для всіх суб'єктів господарювання • Безкоштовно або в оренду • Можливість електронного чеку, QR-коду • Може бути встановлено на будь-який пристрій (комп'ютер, планшет, телефон)	• Наявність постійного стійкого інтернету • Обов'язково на кожного касира ЕЦП • Безкоштовний додаток ефективно працює при обмеженій номенклатурі • Плата за придбання ліцензії від 2000 грн і щомісячне обслуговування від 500 грн

Однак наші розрахунки показують наступний бюджет впровадження РРО. В середньому ціна на реєстратори розрахункових операцій стартує від 5 000 гривень. Також потрібно врахувати витрати за щомісячне обслуговування близько 500 грн в місяць. За рік бюджет становить від 10 тис.грн.

Бюджет для ПРРО залежить від вибору розробника і програми. ДПС надає програму безкоштовно, але потрібно мати пристрій для встановлення (планшет, телефон). Крім того безкоштовний додаток не підтримує роботу для великої кількості номенклатури, тому в магазинах використання неможливе. І дуже незручно ПРРО мати в своєму телефоні, необхідно додатковий пристрій. Платна версія ПРРО вартує від 1 000 гривень за календарний рік (залежить від виробника та виду) плюс щомісячна абонплата від 300 грн. Таким чином бюджет для ПРРО від 13 тис. (пристрій + програма).

Є ще кілька нюансів:

— для великих ФОПів (магазинів, ТЦ) потрібно обладнання, як мінімум ПК, еквайринг, фронт-офісна система, принтер для друку чеків, стабільний інтернет має забезпечити надійний провайдер і роутер;

— також треба згадати наявність ліцензій та затрат на обслуговування, навчання персоналу;

— програмні РРО потрібно під'єднати до бухгалтерської програми (платна послуга)

На додаток, у 2021 році передбачені штрафи за невикористання обов'язкових РРО (ст. 17 Закону «Про РРО») від

100 відсотків вартості проданих з порушеннями товарів до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Таким чином, РРО та ПРРО є значною статтею витрат підприємців. Однак це закономірний процес для бізнесу у всьому світі.

На нашу думку, для адаптації бізнесу до нових умов роботи і ефективного навчання слід змінити порядок штрафів. Зокрема найбільшим штрафом має бути невикористання РРО, а решта порушень щодо неправильного проведення операції через РРО та ПРРО мають штрафуватись попередженням, щоб навчитись правильно його застосовувати на практиці.

УДК 519.86

Тлущкевич Ю.Ю., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ, ЯКА ОПИСУЄ ЗВ'ЯЗОК МІЖ ЧИСЕЛЬНІСТЮ НАСЕЛЕННЯ І КІЛЬКІСТЮ ЗВО В УКРАЇНІ

Питання щодо обґрунтованої кількості ЗВО (університетів, академій, інститутів) в Україні на даний час є дуже актуальним, особливо за умов, що кількість населення зменшується і багато потенційних здобувачів вищої освіти прагнуть навчатися за кордоном.

Вважаємо за доцільне застосувати методи економетричного аналізу, щоб виявити і описати зв'язок між чисельністю населення і кількістю ЗВО в Україні.

Огляд літературних джерел показав, що питання застосування економетричних методів для дослідження реальних явищ і процесів розглядали автори А.О. Азарова [2], М.Г. Медведєв [1], Ю.В. Міронова [2], О.М. Роїк [2], Н.В. Сачанюк-Кавецька [2] та ін.

Для проведення дослідження нами обрано фактор – чисельність населення України, а показник – кількість університетів, академій, інститутів. Наше дослідження проводилось

за період 1991-2020 роки, оскільки саме за цей період наявні статистичні дані.

Статистичні дані для проведення дослідження було взято на сайті Державної служби статистики України в розділах: «Демографічна і соціальна статистика, вкладка «Населення» (значення фактора); «Статистична інформація», «Демографічна та соціальна статистика», «Освіта», вкладка «Заклади вищої та фахової передвищої освіти (1990-2020)» (значення показника).

На основі статистичних даних нами була побудована економетрична модель у формі парної лінійної регресії:

$$Y = a \cdot X + b, \quad (1)$$

де Y – показник;

X – фактор;

a, b – параметри регресії.

Отримано значення параметрів парної лінійної регресії ($a = -0,01$, $b = 776,75$) та її аналітичний вираз:

$$Y = -0,01 \cdot X + 776,75, \quad (2)$$

Статистичні дані і розрахункові значення показника для економетричної моделі у формі парної лінійної для обраних фактора і показника подано у таблиці 1.

За даним таблиці 1, для відповідних періодів статистичні і розрахункові значення показника мають не дуже значне відхилення.

Результати перевірки побудованої економетричної моделі на адекватність статистичним даним за критерієм Фішера показала, що розрахункове значення критерію (10,90) перевищує його табличне значення (4,2). Отже, економетрична модель адекватна статистичним даним і придатна для подальшого аналізу і прогнозування.

Результати аналізу побудованої економетричної моделі:

– значення коефіцієнта кореляції становить $-0,53$, отже, зв'язок між фактором і показником середній та обернений;

– значення коефіцієнта детермінації становить $0,28$, отже, варіація показника на 28% пояснюється варіацією фактора;

– значення індексу кореляції становить $0,53$, отже, точки поля кореляції не достатньо близько лежать до лінії регресії.

Таблиця 1

Статистичні дані і результати дослідження моделей у формі парної
лінійної і непарної лінійної регресії для обраних фактора і
показника

№ з/п	Рік	Значення фактора (чисельність населення України), тис. осіб	Значення показника (кількість університетів, академій, інститутів), од.		Відхилення, од.
			Статистичні дані	Розрахункові значення	
1	1991	52 056,6	149	249	100
2	1992	52 244,1	156	248	92
3	1993	52 114,4	158	247	89
4	1994	51 728,4	159	245	86
5	1995	51 297,1	232	246	14
6	1996	50 818,4	255	250	-5
7	1997	50 370,8	274	254	-20
8	1998	49 918,1	280	259	-21
9	1999	49 429,8	298	264	-34
10	2000	48 923,2	313	268	-45
11	2001	48 457,1	315	273	-42
12	2002 ¹	48 003,5	318	279	-39
13	2003	47 622,4	330	283	-47
14	2004	47 280,8	339	288	-51
15	2005	46 929,5	347	292	-55
16	2006	46 646,0	345	295	-50
17	2007	46 372,7	350	299	-51
18	2008	46 143,7	351	302	-49
19	2009	45 962,9	353	305	-48
20	2010	45 778,5	350	307	-43
21	2011	45 633,6	349	309	-40
22	2012	45 553,0	345	311	-34
23	2013	45 426,2	334	312	-22
24	2014	42 929,3	325	313	-12
25	2015 ²	42 760,5	277	314	37
26	2016 ²	42 584,5	288	340	52
27	2017 ²	42 386,4	287	341	54
28	2018 ²	42 153,2	289	343	54
29	2019 ²	41 902,4	282	345	63
30	2020 ²	41 588,4	281	348	67

¹ За даними Всеукраїнського перепису населення на 5 грудня 2001 року;

² Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Оцінимо ступінь еластичності показника (чисельність населення України) за фактором (кількість університетів, академій, інститутів) за допомогою коефіцієнта еластичності, розрахованого для середніх значення фактора і показника для обох побудованих економетричних моделей.

Значення коефіцієнта еластичності становить -1,67, отже, при збільшенні фактора (чисельність населення України) на 1% показник (кількість ЗВО) в середньому зменшується на 1,67%.

Проведено прогнозування на основі побудованих економетричних моделей. Зважаючи на динаміку фактора (чисельність населення України), обрано його прогнозне значення (41500 тис. осіб) і розраховано прогнозне значення показника (кількість ЗВО) 354 од.

Отже, якщо у 2021 році чисельність населення України становитиме 41500 тис. осіб, то згідно наших розрахунків кількості університетів, академій, інститутів становитиме 354 од.

Література

1. Економетричні методи моделювання: навч. посіб. / М.Г. Медведєв. Київ: Видавництво Європейського університету, 2003. 138 с.

2. Економетрія: навч. посіб. / А.О. Азарова, Н.В. Сачанюк-Кавецька, О.М. Роїк, Ю.В. Міронова. Вінниця: ВНТУ, 2014. 304 с.

3. Кількість університетів, академій, інститутів.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html (дата звернення 15.09.2020).

4. Чисельність населення України.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm (дата звернення 15.09.2020).

УДК 657.6

Трясугіна В.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Нужна О.А.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОЦІНЮВАННЯ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТА ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Фінансові ресурси – «це грошові кошти, які залучені в господарський оборот підприємства із різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб» [1].

Аналіз структури джерел фінансових ресурсів характеризується такими показниками:

- коефіцієнт фінансової незалежності – показує, скільки власного капіталу припадає на кожну гривню джерел фінансування;
- коефіцієнт фінансової залежності – показує, скільки позикового капіталу припадає на кожну гривню джерел фінансування;
- коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важелю) – показує, скільки позикових коштів припадає на 1 гривню власного капіталу;
- коефіцієнт фінансової стабільності – показує, скільки власного капіталу припадає на 1 гривню позикових коштів;

Рекомендовані значення для показників: коефіцієнт фінансової незалежності $> 0,5$; коефіцієнт фінансової залежності $< 0,5$; коефіцієнт фінансового ризику < 1 ; коефіцієнт фінансової стабільності > 1 .

Аналіз проводився за 2019 рік для підприємств, які займаються оптовою та роздрібною торгівлю. Дані брали із Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) ПП «Укрторгкомплект» та із сайту Державної служби статистики України: Показники балансу великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності (табл. 1) [2].

У 2019 році коефіцієнт фінансової незалежності на підприємстві становив 0,57, а коефіцієнт фінансової залежності становить 0,43, тобто в кожній гривні джерел фінансування

ПП «Укрторгкомплект» власні кошти становлять 57 коп. і позикові 43 коп. Загалом по галузі вказані показники становлять за цей же період відповідно 0,09 і 0,91, тобто в кожній гривні джерел фінансування підприємств галузі власні кошти становлять 9 коп. і позикові 91 коп.

Таблиця 1

Оцінювання структури джерел фінансових ресурсів на ПП «УКРТОРГКОМПЛЕКТ» та на підприємствах роздрібно́ї та оптової торгівлі в Україні за 2019 рік

Показник	Значення показника	
	ПП «Укрторгкомплект»	Підприємства роздрібно́ї та оптової торгівлі
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,57	0,09
Коефіцієнт фінансової залежності	0,43	0,91
Коефіцієнт фінансового ризику	0,74	10,16
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,34	0,10

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ПП «УКРТОРГКОМПЛЕКТ» і даними Державної служби статистики України [2]

Коефіцієнт фінансового ризику на підприємстві становив 0,74, а коефіцієнт фінансової стабільності 1,34, тобто на 1 гривню власного капіталу припадає 74 коп. позикових коштів, а на 1 гривню позикового капіталу припадає 1,34 грн. власного капіталу. Загалом по галузі вказані показники становлять за цей же період відповідно 10,16 і 0,10, тобто на 1 гривню власного капіталу припадає 10,16 грн. позикових коштів, а на 1 гривню позикового капіталу припадає 0,10 грн. власного капіталу.

Хочемо зазначити, що в структурі джерел фінансування і досліджуваного підприємства, і загалом підприємств галузі є як власні, так і позикові кошти. Проте, якщо для ПП «Укрторгкомплект» всі розраховані показники відповідають нормативним значенням, то загалом для підприємств галузі жоден з показників не відповідає нормативу. Це означає, що досліджуване підприємство є фінансово незалежним від зовнішніх джерел

фінансування, однак загалом по галузі спостерігається протилежна ситуація – значна фінансова залежність від залучених коштів.

Література

1. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. К.: Кондор, 2007. 298 с.
2. Показники балансу великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 20.04.2021).

УДК 657

Трясугіна В.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Тлучкевич Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПОНЯТТЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Здійснення господарської діяльності потребує постійного руху грошових потоків, зокрема і грошових коштів. Наявність і надлишок грошових коштів сприяє вчасному погашенню зобов'язань економічних суб'єктів та продовженню господарської діяльності. Однак, для дотримання їх балансу необхідне ефективне управління ними.

Суханова А.В. зауважує, що «...грошові кошти - це найцінніші активи діяльності суб'єктів господарювання, отже, контроль, аналіз та обґрунтоване ефективне управління ним покликані забезпечити нормальний розвиток організації у цілому» [6].

При цьому, грошові кошти є важливою складовою грошових потоків в цілому, і досить часто їх відносять до грошових потоків.

У своїй науковій праці Кузьмін Дм.Л. зауважує, що «...важливим є управління грошовими потоками для будь якого підприємства, тому що правильне управління ними забезпечить ефективне використання грошових коштів, підвищить ліквідність і платоспроможність підприємства, дозволить розширити свої фінансові можливості і зменшить можливості дефіциту грошових коштів» [2].

У науковій літературі під грошовими коштами розуміють самі гроші готівкою чи безготівкові, а грошовими потоками -

грошові кошти та їх еквіваленти, зокрема і їх рух у готівковій чи безготівковій формі (таблиця 1).

Тому, при дослідженні грошових коштів необхідно звертати увагу і на грошові потоки

У НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (п. 3) дано визначення лише грошових коштів і їх еквівалентів без їх класифікації «...грошові кошти (гроші) - готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання; еквіваленти грошових коштів (грошей) - короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості»[5].

Таблиця 1

Визначення поняття «грошові кошти»

№ з/п	Автор	Визначення
1.	Колісник О.П.	«...готівка в касі та депозити до запитання, а еквіваленти грошових коштів це короткострокові високоліквідні інвестиції, що вільно конвертуються в відомі суми грошових коштів і яким властивий незначний ризик зміни вартості» [3]
2.	Скоробогатова В.В.	«...надлишок, який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних із господарською діяльністю» [7]
3.	Мельниченко В.О.	«...кошти, що їх використовують для розрахунків, виконуючи функцію міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, здійснюють безперервний кругообіг (гроші–товар–виробництво–товар–гроші), повертаються при цьому до своєї первісної форми у вигляді виручки після реалізації продукції, тобто у вигляді грошових коштів» [4]
4.	Височан О.С.	«...готівка в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані господарюючим суб'єктом упродовж будь-якого моменту часу для розрахунків під час здійснення господарських операцій» [1]

Джерело: сформовано на основі [1,3,4,7].

Класифікація грошових коштів і потоків в основному орієнтована на джерела їх отримання та для складання фінансової звітності.

Найбільш використовувана класифікація грошових коштів і потоків на законодавчому рівні і у науковому колі наведена на рис. 1.

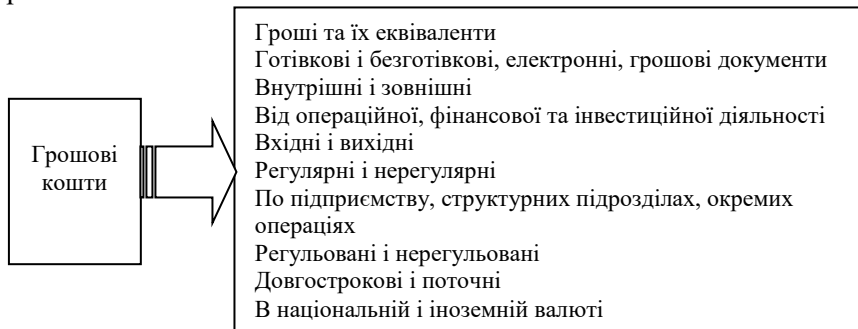

Рис. 1. - Класифікація грошових коштів

Джерело: сформовано автором

При цьому, у науковому колі класифікація грошових коштів не завжди збігається з цілями обліку і фінансової звітності та передбачає набагато ширший спектр ознак їх поділу. Останнім часом все частіше звертають увагу на класифікацію грошових коштів для їх планування і управління.

Тому, суть і види грошових коштів пояснюються у ході їх формування. Але, конкретний вид грошового потоку визначається як різниця між надходженням і витрачанням грошей в ході певної діяльності, це і є рух коштів, що буде індивідуальним для кожного економічного суб'єкта.

Література

1. Височан О.С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2009. 23 с.
2. Кузьмін Дм.Л. Облік грошових розрахунків у різних літературних джерелах. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. Житомир, 2013. №1(63). С. 114-117.
3. Колісник О.П. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №10. 2018. С. 60-65.

4. Мельниченко В.О. Методологічні основи обліку грошових потоків. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. №7. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2201>

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

6. Суханова А.В. Світова практика управління грошовими потоками підприємства. *Приазовський економічний вісник «Гроші, фінанси, кредит»*. 2(19). 2020. С. 220-224.

7. Скоробогатова В.В. Нормативно-правове регулювання обліку грошових коштів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. С. 158-162.

UDK 657

Tulai O., Dr. of Econ., Prof.,
Alekseyenko L., Dr. of Econ., Prof.
West Ukrainian National University

PARADIGM OF ECOLOGICAL AND SOCIAL VECTOR OF GLOBAL DEVELOPMENT

In the world, given the socio-cultural nature of man, which is formed in the process of adaptation of the human body to a particular socio-cultural environment and as a result of socio-practical activities, it can be determined that in the formation of national guidelines for sustainable human development context. Valerie Smith (2021) acknowledges that the world's largest asset owners have already invested trillions of dollars in the global economy and have multi-generational commitments that provide a long-term approach to systemic risks; they simply can no longer stay aside and allow the planet to self-destruct [1, p. 56].

A harmonious combination of environmental, social and economic components of sustainable development is important. In general, from an environmental point of view, sustainable development must ensure the integrity and viability of the natural environment. The goal of sustainable ecological development is to overcome the ecological crisis and a safe environment for health and life, the development of ecosystems. We believe that the natural resource potential of the state should be considered as the foundation of life, the preservation of which is a prerequisite for the functioning of the socio-economic system. The

UN Climate Change Conference (COP-26) should be a turning point for funding, so experts are working systematically to create a timely framework for a system in which every financial decision will take into account climate change [2, p. 20].

In the economic literature we find different approaches to the interpretation of sustainable development. Some economists believe that sustainable development is aimed at preserving the biosphere to meet human needs in order to improve the quality of life of present and future generations in compliance with the principles of optimality and taking into account regional specifics of social, economic and environmental components [3, p. 15]. Thus, the main goal of the concept of sustainable development is based on the priorities of human life. The social paradigm of development puts the person, his life and health, improvement of living conditions of the population in the first place. Only due to certain positive changes in this regard, the population will be able to adapt to existing socio-economic and environmental conditions, master the skills of social activity and mobility, to realize their human potential [4, p. 123–124]. Other scientists recognize that from the standpoint of the importance of social factors, sustainable development is a progressive change aimed at security and development of present and future generations on the basis of guaranteed decent, maximum possible starting conditions for human abilities and life needs [5, p. 13].

The main task of sustainable development, despite the variety of definitions, is to meet human needs and aspirations. It is based on the need to meet the most important life needs of people and provide them with equal opportunities to meet their aspirations for a better life. The pandemic has led to a sharp increase in poverty and hunger, increasing the number of people suffering from malnutrition to more than 800 million in 2020 [6].

Sustainability is one of the dominants of human development. The essence of sustainable human development is that all people are equal in terms of development opportunities now and in the future.

The interdisciplinarity of the concept of sustainable human development requires a broader scientific basis. Social, economic and environmental issues should be explored in the light of the achievements of financial science. After all, today it is difficult to find at least one

area of human activity in which one could do without the use of financial scientific knowledge.

At the same time, we must pay tribute to the few scientists who have expanded and in some respects filled with new meaning the essence of this concept. Thus, the Japanese scientist S. Hasegawa notes that sustainable human development is an evolution of the classical concept of development, ie the emphasis has shifted from the material well-being of the state to the well-being of the individual. In contrast to the classical approach, based on three factors of production (land, capital and labor), the new paradigm of sustainable human development puts man at the center as the main actor and ultimate goal of development [7].

The financial perspective of promoting sustainable human development requires the recognition that transnational entities (banks, corporations) are the main actors in the distribution and reproduction of value. It is important to study the experience of leading states that structure the world economic space according to their own interests (such countries, as a rule, realize their mutually beneficial interest in alliance with transnational corporations).

In crisis situations to create appropriate fields of readiness (information, financial, energy support) to overcome them. Monetary policy needs to monitor temporary increases in inflation, be prepared for prompt action if the risks of rising inflation expectations become significant to prevent the spread of adverse side effects [6].

The reproduction process is an extremely complex cyclic algorithm, which ends not only with consumption, but also with the renewal of the initial preconditions: human potential, financial and material resources, and so on.

The budget policy of our state is focused on such goals defined by the Constitution of Ukraine as ensuring social interests, economic, cultural development of the state and society in general. In this context, the following constitutional principles are of particular importance: the rule of law, equality of all subjects of budgetary legal relations, separation of powers, responsibility of the state to the person for its activities, compliance of budget legislation with the Constitution of Ukraine, participation of citizens in state affairs. private property, legality as a basic principle of activity of authorities and officials, fair distribution of public wealth, etc. Violation of these principles makes

fiscal policy unbalanced and unable to strengthen democratic state-building.

In a democratic society, budget priorities in financial practice are the result of public choice, ie they are economically and socially motivated, politically supported at the level of representative legislatures, defined on an alternative basis goals of state activity, provided with the necessary budgetary resources [8, p. 100]. Given the current trends in public finances, we believe that one of the main tasks of fiscal policy is the timely implementation of budget commitments.

In general, improving the effectiveness of fiscal policy should ensure: balance of budgetary resources and commitments, the creation of an effective system of public finance management; concentration of financial resources to solve priority tasks; transformation of the state budget into an effective tool of macroeconomic regulation.

To sum up, we should integrate climate change risks into the definition of social development strategy, corporate governance and risk management. Taking into account reliable data on climate change, companies and assets. This necessitates improved data quality and comparability to assess the impact of business on global climate change, as well as the impact of global climate change on business.

Literature

1. Valerie Smith. Investing in a Sustainable Future Private sector financing can play a pivotal role in amplifying the effects of government climate policies. *FINANCE & DEVELOPMENT*. September 2021.

2. Карни Марк. Чистые и «зеленые» финансы. Новая устойчивая финансовая система может обеспечить миру будущее с чистым нулевым уровнем выбросов. *Финансы и развитие*. Сентябрь 2021.

3. Старченко Л. В. Оцінка якості життя населення регіону в умовах сталого розвитку : монографія / за заг. ред. І. М. Сотник. Суми: Сумськ. держ. ун-т, 2010.

4. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. Одеса : ІПРЕЕД НАН України, 2012.

5. Амоша О. І., Дейч М. Є. Соціальна відповідальність держави за стан людського та сталого розвитку в контексті модернізації рекреаційної сфери України та її регіонів. *Вісник ДІТБ*. 2013. № 17.

6. Kristalina Georgieva. Joint Action Needed to Secure the Recovery. October 27, 2021. URL: <https://blogs.imf.org/2021/10/27/joint-action-needed-to-secure-the-recovery/> (дата звернення 25.11.2021).

7. Hasegawa S. Development cooperation. URL: <http://www.humandevlopment.uz/upload/files/HasegawaTheSDparadigm.pdf> (дата звернення 26.11.2021).

8. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монографія / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина. К. : Кондор, 2012.

УДК 657

Фатич Л.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

БЕКЛОГ – ІННОВАЦІЙНА ТЕХНІКА БІЗНЕС-АНАЛІЗУ

Проекти, над якими працюють невеликі, крос-функціональні команди, зазвичай систематично продукують кращі результати. Інструмент бізнес-аналізу Backlog, що дослівно можна перекласти як ведення журналу, використовується для запису, відстеження та визначення пріоритетів робочих задач для таких команд. Backlog виникає, коли обсяг робіт, який необхідно виконати, перевищує можливості їх виконання.

Техніка «беклог» є однією з технік-бізнес-аналізу, яку наведено у Керівництві з основ знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge, BABOK) Міжнародного інституту бізнес-аналізу [1, с. 220-223]. Зокрема, у керівництві відзначається, що управління переліком запланованих робочих задач потрібно для визначення того, які робочі предмети повинні бути формально включені до резерву; як описати робочі пункти; як відстежувати робочі задачі; чому дані робочі задачі повинні періодично переглядатися та розставлятися в пріоритетності по відношенню до всіх інших пунктів; як робочі задачі в кінцевому підсумку вибираються для роботи з відставанням; як робочі задачі в кінцевому підсумку вилучаються з журналу робочих задач.

Необхідно проводити періодичний огляд всього переліку задач, оскільки зміни потреб та пріоритетів зацікавлених сторін можуть вимагати зміни пріоритету деяких елементів беклогу. У багатьох середовищах перелік робочих задач переглядається через заплановані проміжки часу. Зміна кількості задач у беклогах потребує регулярного контролю. Досліджуються основні причини цих змін, а саме: зростання беклогу може свідчити про збільшення

попиту чи падіння продуктивності, а скорочення беклогу - про зменшення попиту чи покращення продуктивності.

Беклог може використовуватися як один, так і більше. Наприклад, один беклог може застосовуватися для управління глобальним набором задач, тоді як два і більше можуть застосовуватися для управління задачами, над якими є наміри працювати найближчим часом.

В беклогах можуть застосовуватися будь-які задачі, якщо вони можуть бути пов'язані між собою. Беклог може містити різну комбінацію елементів, але за умови неможливості їх обмеження, а саме: використання кейсів; використання минулих прикладів; функціональні та нефункціональні вимоги; конструкції; замовлення клієнтів; ризики задач; запит на зміни; можливість дефектів; планова переробка; технічне обслуговування; проведення презентації; заповнення документа.

Задача додається до резерву, якщо вона має цінність для зацікавлених сторін. Додавати нові пункти до беклогу може мати повноваження як лише одна людина, так і комітет, який у свою чергу може додавати нові задачі лише на основі консенсусу. У деяких випадках відповідальність за додавання нових задач може нести делегований бізнес-аналітик. Також можуть існувати політика та правила, які диктують, що і коли додавати та як це може бути у випадку з основними дефектами продукції.

Задачі беклогу мають деякий пріоритет відносно один одного. Ці пріоритети можуть змінюватися в майбутньому у міру того, як змінюються пріоритети зацікавлених сторін або коли з'являється залежності між задачами. Правила щодо управління переліками робочих задач також можуть вплинути на розставлення пріоритетів.

Також можна використовувати багатофазовий підхід визначення пріоритетів. Коли завдання вперше додаються до беклогу, пріоритети можуть бути дуже широкими, використовуючи такі категорії, як високий, середній або низький. Пріоритетні завдання, як правило, переглядаються частіше, оскільки вони, ймовірно, є кандидатами для майбутньої роботи. Щоб розрізнити задачі з високим пріоритетом, використовується більш детальний підхід для визначення відносного пріоритету інших високо

пріоритетних задач, наприклад числове ранжування на основі певної міри цінності.

Рівень деталізації, що використовується для опису кожного елемента того, що повинно бути реалізовано, може значно відрізнятись. Завдання, розташовані на вершині переліку задач, зазвичай описуються більш детально з відповідною точною оцінкою їх відносного розміру та складності, що допоможе визначити вартість і зусилля для їх завершення. Коли завдання додається вперше, то до нього може бути включено дуже мало деталей, особливо якщо над цим завданням навряд чи вдасться працювати найближчим часом.

Мінімальний обсяг роботи виконується над кожним пунктом, поки він знаходиться в переліку робочих задач; достатньо бути в змозі зрозуміти роботу, пов'язану з її виконанням. У міру того, як робота над іншими завданнями може зрости, відносний пріоритет окремого пункту може зрости, що призведе до необхідності переглянути його і, можливо, доопрацювати або розкласти його, щоб краще зрозуміти та оцінити його розмір і складність.

Зворотній зв'язок з виробничого процесу про витрати та зусилля на завершення попередніх статей може бути використаний для уточнення оцінок завдань, які все ще залишаються в обробці.

Завдання потрапляють до вершини списку на основі їх відносного пріоритету перед іншими завданнями у переліку робочих задач. Коли виявляються нові або змінені вимоги, вони додаються до списку та впорядковуються відносно інших пунктів, які вже є.

Щоразу, коли робоча потужність стає доступною, перелік робочих задач переглядається, і завдання вибираються на основі доступної потужності, залежностей між елементами, поточного розуміння розміру та складності.

Завдання видаляються з переліку робочих задач, коли вони стають завершені, або якщо було прийнято рішення більше не працювати над ними. Однак вилучені завдання можуть бути повторно додані до беклогу з різних причин, зокрема: потреби зацікавлених сторін можуть значно змінитися; це може зайняти більше часу, ніж передбачалося; виконання інших пріоритетних пунктів може зайняти більше часу, ніж передбачалося; отриманий робочий продукт може мати дефекти.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015) / International Institute of Business Analysis (IIBA). URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BABOK_Guide_v3_Member.pdf
2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Фещин М.М., здобувач освіти

Науковий керівник: **Головацька С.І.**, к.е.н., професор
Львівський торговельно-економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкової економіки важлива роль в системі основних економічних ресурсів, які визначають потенціал і темпи економічного розвитку підприємств та суспільства в цілому, належить власному капіталу. Будь-яке підприємство не може бути створене, функціонувати й розвиватися без коштів, тому аналіз власного капіталу є одним із головних бухгалтерських обов'язків.

Відповідно до П(С)БО власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [1].

Залежно від джерела формування, власний капітал підприємства можна поділити на дві групи:

2. Вкладений капітал – це капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також внаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї).

Вкладений капітал включає такі елементи:

- зареєстрований капітал (статутний капітал, пайовий капітал);
- додатково вкладений капітал (емісійний дохід, інші внески засновників

2. Накопичений капітал – це капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства. Вкладений капітал включає такі елементи:

До накопиченого капіталу належать такі елементи:

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток);
- резервний капітал;
- інший додатковий капітал.

Для обліку та узагальнення інформації про стан і рух власного капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу Планом рахунків призначено рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал". Рахунок 41 "Капітал у дооцінках" призначено для обліку і узагальнення інформації про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується у разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.

Для обліку додаткового капіталу призначено рахунок 42 "Додатковий капітал", на якому ведеться узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід), додатково вкладений капітал, суми дооцінки необоротних активів безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу.

Для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства Планом рахунків призначено рахунок 43 "Резервний капітал", за кредитом якого відбувається створення резервів, а за дебетом – їх використання. Сальдо цього рахунка відображає залишок резервного капіталу на кінець звітнього періоду, що дозволяє контролювати динаміку його зміни і дотримання мінімально допустимого розміру.

Для узагальнення інформації про формування і використання прибутку підприємства від здійснення фінансово-господарської діяльності використовують рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)". На цьому рахунку ведеться облік

нерозподілених прибутків (непокритих збитків) поточного та минулих років, а також використання прибутку у звітному році.

На рахунку 46 «Неоплачений капітал» підприємства узагальнюють інформацію про зміни у складі неоплаченого капіталу підприємства. За дебетом даного рахунку відображається заборгованість засновників (учасників) господарського товариства за внесками до статутного капіталу підприємства, а за кредитом — погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу.

Здійснення внутрішнього контролю є одним з головних способів аналізу власного капіталу підприємства, що зумовлюється потребами власників та керівних органів підприємства в об'єктивній інформації про його поточний стан, резерви зростання, абсолютні розміри, структуру, достовірність облікових операцій та звітних показників та ризики, які виникають в підприємницькій діяльності тощо.

Внутрішній контроль, як функція управління, є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень. Створюючи систему внутрішнього контролю власного капіталу на підприємстві, необхідно чітко встановити його завдання та інформаційні джерела, визначити об'єкти, суб'єкти та контрольні процедури.

Під час здійснення контрольних процедур за операціями з власним капіталом необхідно використовувати як інформаційні, так і документальні джерела. Здійснюючи внутрішній контроль статутного капіталу, виходять із того, що він формується на основі внесків власників підприємства у вигляді грошових коштів, майна, нематеріальних активів у розмірах, визначених установчими документами [2].

Враховуючи зазначене, слід відмітити актуальність методів обліку власного капіталу. На нашу думку, чітко обрані методи обліку та оцінки власного капіталу, розв'язують ряд проблематичних питань, що складаються на підприємствах на будь-якому етапі їхньої діяльності. Також, суб'єкти господарювання повинні чітко визначати цілі, порядок та умови збільшення (зменшення) власного капіталу, порядок формування резервного капіталу, порядок формування та використання додаткового капіталу, методика здійснення реінвестицій у корпоративні права,

чітко визначати порядок оподаткування операцій, які пов'язані із збільшенням (зменшенням) статутного капіталу тощо.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. № 336/22868.

2. Некрасова В.О. Особливості обліку власного капіталу. *Студентські наукові студії. Молодіжний науковий журнал*. Миколаїв. 2020. URL: <https://oblik.press/rahnok-40-zareyestrovani-j-pajovij-kapital/>.

3. Рахунок 40 “Зареєстрований (пайовий) капітал” *ОБЛІК-ПРЕС. Путівник наукових публікацій з бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу*. 2019. URL: <https://oblik.press/rahnok-40-zareyestrovani-j-pajovij-kapital/>

УДК 657

Форошевська О.Р., здобувач освіти

Науковий керівник: **Сирцева С.В.**, к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет

ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНС ЯК СУПУТНЯ ПОСЛУГА АУДИТУ

В умовах ринкової економіки для учасників інвестиційного процесу з метою підвищення прозорості їх діяльності стає дедалі важливим питання щодо необхідності управління фінансовими ресурсами, ризиками діяльності та формування якісної інвестиційної політики.

Сформувати повне уявлення про реальній фінансовий стан компанії та про всі ризики, які можуть нести за собою негативний вплив допоможе проведення процедури «дью-ділідженс» [1].

Процедура «дью-ділідженс» представляє собою етап інвестиційного процесу, що включає проведення всебічного аналізу діяльності компанії з погляду фінансових аналітиків, аудиторів та юристів.

Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» дью-ділідженс як вид аудиторських послуг не передбачено [2]. Проте визначено, що до аудиторських послуг також відноситься виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що

надаються відповідно до міжнародних стандартів аудиту, серед яких й супутні послуги.

У відповідності до МСА супутня послуга є завданням з виконання узгоджених процедур, оскільки в цьому разі аудитор перевіряє не фінансову звітність у цілому, а лише окремі її компоненти, і, відповідно, не надає впевненості користувачу в тому, що така фінансова звітність містить достовірну та справедливу інформацію про стан активів, зобов'язань, капіталу тощо [3, с. 22].

Порядок надання суб'єктами аудиторської діяльності супутніх послуг врегульовано в МССП 4400 «Завдання з виконання узгоджених процедур стосовно фінансової інформації» [4], відповідно до якого метою завдання з погоджених процедур є виконання тих аудиторських процедур, які були погоджені аудитором, суб'єктом господарювання та будь-якими відповідними третіми сторонами, а також надання звіту про фактичні результати. Оскільки аудитор лише надає звіт про виявлені факти щодо узгоджених процедур, жодна впевненість не виражається. Натомість користувачі звіту самостійно оцінюють проведені процедури та зауваження, надані аудитором та роблять власні висновки.

Користувачами даної послуги зазвичай є інвестори, адже під час укладання важливої угоди необхідно мати вичерпну інформацію про об'єкт інвестування, його реальну вартість та можливі ризики та наслідки (правові, податкові). Також користувачами послуги є акціонери та топ-менеджери компаній, адже отримані у результаті цієї перевірки показники згодом можуть корисними під час розробки механізму економічного захисту та випуску цінних паперів.

Виходячи з вищевказаного, можна стверджувати, що процедура «дью-ділідженс» відноситься до узгоджених процедур, оскільки:

1) у процесі її проведення беруть участь об'єкт інвестування, інвестор та аудитор, який здійснюватиме перевірку аспектів діяльності компанії, які цікавлять інвестора;

2) після завершення даної узгодженої процедури аудитор надає не висновок щодо достовірності перевіреної інформації, а звіт

про результати проведеної експертизи, який не виражає жодної впевненості, з усіма виявленими фактами та ризиками;

3) інвестор на підставі цього документа самостійно робить висновки та приймає певні рішення.

Таким чином, дью-ділідженс є супутньою послугою аудиту основою метою є перевірка достовірності поданої фінансової та нефінансової інформації, а також виявлення та мінімізація всіх можливих інвестиційних ризиків, пов'язаних із придбанням бізнесу.

Література

1. Novikov O., Dubinina M., Kuzoma V. (2018). Due diligence: essence and possible prospects of development. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4 No.2. Pp. 141-146.

2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 25.11.2021).

3. Каменська Т.О., Лубенченко О.Е. Статистичний аналіз супутніх послуг аудиторських фірм України. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*, 2016. №1-2. С.21-28.

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016-2017 рр. Частина II. К., Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України. 2018. 532 с.

УДК 657

Харченко Л.І., здобувач освіти
Науковий керівник: **Калабухова С.В.**, д.е.н., професор
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ БІЗНЕСУ

Про техніку аналізу можливостей бізнесу йдеться у Керівництві з основ знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge, BAVOK) Міжнародного інституту бізнес-аналізу [1, с.230]. Зокрема, відзначається про важливість аналізу внутрішнього середовища. Також підкреслюється, що планування та прогнозування дозволяють керівникам підготуватися до подальшої роботи, а не ризикувати заради удачі. Є багато прикладів сміливих і ризикованих заходів, які окупилися, але є набагато більше випадків, які показують, що ризик повністю провалився. Іншими словами,

планування та прогнозування мають свої обмеження, і потрібні досвідчені професіонали в цих сферах, щоб бути готовим отримати максимальну віддачу від діяльності компанії.

Шлях до успішного планування та прогнозування лежить через детальний і продуманий аналіз «історичних» закономірностей, а також продумане пояснення поточних тенденцій і можливостей конкретної компанії. У будь-якому випадку планування та прогнозування є частиною одного процесу – вони повинні продовжувати розвиватися шляхом прямих і зворотних рухів між діями та цілями та відповідними доходами та витратами, поки не буде досягнуто певного балансу. Іншими словами, план має бути досяжним, а прогноз – реалістичним.

Бізнес-аналіз зовнішнього середовища та поточної ситуації компанії є необхідною передумовою для складання ефективних планів. Він спрямований на отримання та узагальнення об'єктивної інформації про стан компанії (сильні, слабкі сторони, можливості компанії, безпеку для неї). Аналіз навколишнього середовища – це процес, за допомогою якого підприємець або менеджер оцінює зовнішню безпеку та можливості, які можуть перешкодити або допомогти досягти цілей.

Якщо говорити про аналіз можливостей бізнесу, то він забезпечує основу для визначення обсягу та планування створення спільного розуміння результатів, виявлення узгодження з стратегією, а також надання фільтра масштабу та визначення пріоритетів [1, с.231].

Аналіз можливостей бізнесу описує, що підприємство чи частина підприємства, вміє робити. Ділові можливості описують здатність підприємства діяти або трансформувати щось, що допомагає досягти бізнес-цілі або певного завдання. Можливості можна оцінити на предмет ефективності та пов'язаних ризиків для визначення конкретних розривів продуктивності та пріоритетності інвестицій. Багато зусиль з розробки продукту є спробою покращити ефективність існуючих можливостей бізнесу. Поки підприємство продовжує працювати подібним чином, функції, можливості, необхідні підприємству, повинні залишатися постійними — навіть якщо метод виконання цих можливостей зазнає істотних змін.

Можливості описують мету або результат виконання або перетворення, а не те, як саме відбувається процес виконання або перетворення. Кожна можливість доступна лише один раз, навіть якщо нею володіють декілька бізнес-одиниць. Можливості впливають на вартість шляхом збільшення або захисту доходу, або зменшення запобігання витрат, покращення обслуговування, досягнення відповідності або позиціонування компанії на майбутнє. Не всі можливості мають однаковий рівень цінності. Існують різноманітні інструменти, які можна використовувати для чіткого визначення цінності в оцінці можливостей.

Можливості можна оцінити, щоб визначити явні очікування продуктивності. Коли здібності спрямовані на покращення, може бути певний розрив у ідентифікації продуктивності. Розрив продуктивності - це різниця між рівнем продуктивності і бажаною продуктивністю, враховуючи бізнес-стратегію.

Стратегічне планування використовується для визначення того, куди підприємство має йти, щоб виконати свої стратегічні завдання. Оцінка ділових можливостей може дати набір рекомендацій або пропозиції рішень. Ця інформація становить основу дорожньої карти продукту і служить керівництвом для планування випуску. На стратегічному рівні – можливості повинні підтримувати підприємство у створенні та підтримці сталого конкурентна у перевагах і чітких цінних пропозиціях.

Карти можливостей надають графічне представлення елементів, задіяних у бізнесі аналіз можливостей. Немає встановленого стандарту для позначення карт можливостей. Якщо говорити про сильні сторони можливостей бізнесу, то тут бачимо наступне: аналіз бізнес-можливостей забезпечує спільну артикуляцію результатів, стратегії та ефективності, які допомагають створювати дуже цілеспрямовані та узгоджені ініціативи; допомагає узгоджувати бізнес-ініціативи між різними аспектами організації; дозволяє пропонувати нові продукти та послуги.

Але і існують певні обмеження, такі як: вимагає від організації погодитися на співпрацю над цією моделлю; при створенні в односторонньому порядку або у вакуумі він не досягає цілей узгодження та спільного розуміння; потрібна широка

міжфункціональна співпраця для визначення можливостей моделі і ціннісний каркас.

При стратегічному плануванні майбутнє розуміється як результат моделювання взаємодії багатьох чинників зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта господарювання. Способи матричного моделювання уможливають візуалізацію результатів стратегічного аналізу господарської діяльності підприємства на основі побудови матричних таблиць. Для забезпечення прийняття адекватних стратегічних рішень, у методологію аналізу можливостей бізнесу необхідно включити матричні способи стратегічного планування, що забезпечують розуміння діяльності суб'єкта господарювання та його зовнішнього і внутрішнього середовища [2, с. 144].

Отже, до основних інструментів аналізу можливостей бізнесу, якими повинен володіти сучасний бухгалтер, необхідно віднести PEST-аналіз, SWOT-аналіз, SPASE-аналіз, PIMS-аналіз, BCG-аналіз, аналіз BSC, GAP-аналіз. Аналіз можливостей бізнес-процесів дозволяє не тільки визначити ефективність роботи компанії в цілому, успішність взаємодії компанії із зовнішніми організаціями, замовниками та постачальниками, але і забезпечує оптимальність організації діяльності кожного працівника.

Література

1. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK). Version 3 (2015) / International Institute of Business Analysis (IIBA). URL: http://www.the-aba.com/administrator/components/com_event/uploads/59014e456ca677.92343092BAB_OK_Guide_v3_Member.pdf
2. Калабухова С.В. Уніфікація аналітичних процедур в умовах стандартизації бухгалтерського обліку та аудиту: монографія. Київ: КНЕУ, 2019. 431 с.

УДК 657

Хомилюк О.А., здобувач освіти
Науковий керівник: **Сидоренко Р.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НЕВАКЦИНОВАНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ

Питання оплати праці невакцинованих працівників гостро постало перед роботодавцями після введення в дію Наказу Міністерства охорони здоров'я № 2153, де наведено перелік підприємств, працівники яких підлягають обов'язковим щепленням, а саме мова йдеться про вакцинацію від COVID-19. Згідно до цього Переліку, обов'язковій вакцинації підлягають працівники:

- центральних органів виконавчої влади;
- місцевих держадміністрацій та їх структурних підрозділів;
- закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, у тому числі спеціальних, дошкільної, позашкільної освіти, закладів спеціалізованої освіти та наукових установ незалежно від типу та форми власності [1]. Проблема полягає в тому, що згідно з п. 41⁶ Постанови Кабінету міністрів України № 1236, працівники, які мають обов'язково здійснити вакцинацію але відмовляються чи ухиляються від неї, повинні бути відсторонені від роботи. Відсторонення від роботи означає тимчасове увільнення працівника від виконання ним трудових обов'язків, передбачених умовами трудового договору [3].

Крім того, в листопаді 2021 року більшість областей України перейшли в «червоний» рівень епідемічної небезпеки, що передбачає собою введення ряду обмежень, а саме забороняється діяльність багатьох підприємств, які здійснюють:

- приймання відвідувачів у барах, ресторанах, кафе (зкладах громадського харчування), крім діяльності цих закладів з надання послуг адресної доставки та замовлень на виніс;
- приймання відвідувачів у торговельно-розважальних центрах;

- приймання відвідувачів закладів культури і проведення культурних масових заходів;

- приймання у спортивних залах, фітнес-центрах, басейнах, відвідувачів, крім спортсменів національних збірних команд України та їх тренерів;

- діяльність ринків, крім продовольчих;

- відвідування закладів освіти здобувачами освіти, крім здобувачів дошкільної освіти, учнів спеціальних закладів освіти та 1-4 класів закладів загальної середньої освіти;

- робота підвісних канатних доріг;

- діяльність закладів, що надають послуги з розміщення [3].

Однак, обмеження не застосовуються, якщо усі співробітники і відвідувачі даних підприємств, організацій чи закладів пройшли повний курс вакцинації або мають негативний тест на COVID-19, або ж довідку про те, що одужали від зазначеної хвороби. Тобто в даному випадку працівники не підпадають під Перелік обов'язкової вакцинації, однак також не мають права працювати, якщо не вакциновані.

Таким чином, в обох випадках, якщо працівники не хочуть вакцинуватися, то вони не мають права працювати. Однак вихід із ситуації буде дещо відрізнятись.

Перший випадок (працівники підпадають під Перелік № 2153) має три варіанти рішень для роботодавців:

- відсторонити працівника від роботи, однак заробітна плата виплачуватись не буде;

- відправити працівника в оплачувану відпустку чи у відпустку за власний рахунок;

- встановити простій підприємства, окремого підрозділу чи для окремих працівників, тоді оплата буде становити не нижче від 2/3 тарифної ставки встановленого працівникові розряду (окладу) [1].

При другому випадку (невакциновані працівники не мають права працювати згідно з Постановою № 1236), окрім варіантів наведених вище, можна здійснити такі заходи:

- відправити працівника на дистанційну чи надомну роботу, тоді заробіток працівника збережеться у повному розмірі;

- здійснювати ПЛР-тестування кожні 72 години, однак даний захід може бути занадто дорогим, як для працівника, так і для роботодавця.

Таким чином, багато підприємств, установ, організацій та підприємців опинилися у скрутному становищі, адже роботодавці постали перед вибором: примусово вакцинувати усіх працівників, або ж тимчасово призупинити діяльність. На нашу думку, найкращим рішенням для роботодавців, залежно від випадку, буде встановити простій, або відправити працівників на дистанційну роботу.

Література

1. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08/conv#Text> (дата звернення 27.11.2021)
2. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням: затв. Наказом Міністерства охорони здоров'я України №2153 від 04.10.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1306-21#Text> (дата звернення 26.11.2021)
3. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету міністрів України № 1236 від 9.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 26.11.2021).

УДК 657

Хомуйло А.О., здобувач освіти

Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н, доцент
Університет Державної фіскальної служби України

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ

Фінансовий контролінг сьогодні, є важливою функцією управління. Це економічна система, пов'язана з прогнозуванням, аналізом і контролем на підприємстві. Проблема організації фінансового контролінгу є актуальною, оскільки без нього жоден бізнес не зможе ідеально та ефективно функціонувати на ринку. Сучасна економічна ситуація в країні та світі свідчить про те, що

вивчення проблеми впровадження системи фінансового контролінгу є практичною необхідністю.

Фінансовий контролінг – це ефективна система координації, яка забезпечує взаємозв'язок формування інформаційної бази, фінансового аналізу, фінансового планування та внутрішнього фінансового контролю, забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності, своєчасне виявлення відхилень від її фактичних результатів та визначення оперативного управлінського рішення забезпечуючи його нормалізацію.

Водночас фінансовий контролінг можна інтерпретувати як систему інформаційного забезпечення координації всіх підсистем управління, що передбачає використання методів і процедур із бюджетування, стратегічного планування, управлінського обліку, фінансової діагностики, управління ризиками та внутрішнього контролю, які в сукупності зорієнтовані на підвищення ефективності фінансово-економічних рішень і збільшення вартості компанії [6].

Заслугує уваги точка зору вітчизняних дослідників Г. Партина і Я. Маєвської, які визначають фінансовий контролінг як філософію менеджменту, стверджуючи, що це мистецтво управління (система управління), спрямоване на визначення майбутнього фінансового достатку підприємства і шляхів його досягнення [7, с. 199]. Також значну увагу дослідженню фінансового контролінгу приділяли у своїх працях: Вознюк Г.Л. [3], А.І. Григораш [1], А.А. Григор'єв А. [2], Загородній [3], Г.П. Задорожна [4], А.А. Зоріна [5], Смовженка [3] та ін.

Найпростіші системи автоматизації управлінського обліку допомагають оцінити фактичну собівартість управлінського продукту, фактичний дохід, характеристики та показники матеріально-фінансових потоків; оперативний стан взаєморозрахунків з постачальниками/споживачами; реальний фінансовий стан підприємства в розрізі активів і пасивів і т.д. При наявності планувального контуру системи можна планувати ці показники на майбутні періоди і постійно контролювати виконання цих планів. І в загальному вигляді здійснення процесу контролінгу проходить три етапи: перший етап визначення критеріїв: стандарти, показники виконання роботи; другий етап - процес порівняння

досягнутих результатів і встановлених стандартів; третій етап – “принцип виключення”, який передбачає вибір дій з боку керівника. Отже, цільовою задачею контролінгу є побудова на підприємстві ефективної системи прийняття, реалізації, контролю та аналізу виконання управлінських рішень [8].

Основним джерелом контрольної інформації є інформація фінансового та управлінського обліку.

Спільні підприємства готують фінансову звітність, надаючи інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів за звітний період широкому колу зовнішніх та внутрішніх користувачів. Вся фінансова інформація надходить до відділу фінансового контролю з метою її перевірки та подальшої обробки. Вже в рамках зазначеного відділу застосовуються основні фінансові інструменти і здійснюється контроль за обробкою отриманих даних, їх детальний аналіз відповідно до вимог керівництва, працівників інших структурних підрозділів тощо. Особливе значення та важливість мають аспекти стратегічного аналізу позицій спільних підприємств на фінансовому ринку, оцінки його конкурентних переваг та формування загальних аналітичних звітів про поточний стан спільного підприємства. Отримана інформація передається керівництву для прийняття управлінських рішень.

Від програмного забезпечення управління залежить впровадження механізмів автоматичної обробки контрольної інформації. Інформаційні технології фінансового контролінгу – це система компонентів апаратного, технічного та інтелектуального забезпечення, які інтегровані між собою та взаємодіють з метою ефективної автоматизації контролінгової діяльності. Особливу роль серед компонентів контролю інформаційних технологій займає інформаційна система, сукупність певних засобів, правил, методів, принципів і алгоритмів збору, обробки, зберігання та передачі інформації, оскільки програмні продукти забезпечують організоване обладнання та створюють умови для застосування та розвитку інтелектуального потенціалу користувачів. У системі фінансового контролінгу досить широкого поширення набули інформаційні системи та технології як інструменти, що підвищують ефективність підприємства, але їх реалізація є досить тривалим, витратним, трудомістким і ризикованим процесом.

В даний час на вітчизняному ринку представлена велика кількість інформаційних систем, розробники яких заявляють про широкий спектр можливостей для автоматизації управління спільними підприємствами. Автоматизація систем фінансового контролінгу, які розробляються та впроваджуються самостійно, дозволяє створити програмний продукт, який повністю враховує специфіку бізнесу та інформаційні потреби своїх керівників та контролерів. Однак такий підхід потребує значних фінансових витрат, що робить його практично неприйнятним для більшості вітчизняних підприємств.

Забезпечення високого рівня якості контролюючої інформації дозволяє своєчасно накопичувати корисну аналітичну інформацію, а на її основі – розробляти та оцінювати альтернативні управлінські рішення з вибором найбільш оптимального та раціонального інформаційно-орієнтованого рішення в конкретному бізнесі.

Управління сучасним підприємством, зміна споживчого попиту та кон'юнктури ринку вимагають більшої ефективності у забезпеченні комплексності інформаційної бази для оперативних і стратегічних рішень та контролю за їх виконанням.

Таким чином, розглянуто сутність, властивості інформаційного простору контрольної інформації підприємств спільної діяльності як об'єкта управління. Пропозиції щодо визначення інформаційного простору контролюючої інформації як структурованої сукупності інформаційних об'єктів та методів їх організації показали, що рівень його структури суттєво впливає на прийняття ефективних управлінських рішень, а також на те, що рівень його структури є структурованим, а зовнішні та внутрішні фактори впливають на обсяг, якість та корисність контролю інформаційно-інформаційних потоків та зв'язків між структурними підрозділами спільного підприємства.

Література

1. Григораш А.І. Контролінг як сучасна система управління підприємством. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 11 (113). С. 96–107.
2. Григор'єв А.А. Теоретичні основи контролінгу. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2009_5_2/33.pdf
3. Загородний А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. Львів: «Знання», 2002. 566 с.
4. Задорожна Г.П. Контролінг як концепція управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. *Вестник*. 2010. № 1 (11). С. 46–50.

5. Зоріна А.А. Проблеми інтерпретації контролінгу. *Статистика України*. 2011. № 1. С. 40 – 44.
6. Терещенко О.О., Стащук Д.М., Савчук Д.Г. Сучасний стан і перспективи розвитку фінансового контролінгу (до підсумків українськоросійського "круглого столу"). *Фінанси України*. 2011. № 2. С. 117—126.
7. Партин Г.О., Маєвська Я.В. Види та місце фінансового контролінгу на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19.6. С. 199-202.
8. Собкова Н.Д. Концептуальні ознаки контролінгу у фінансовій системі України. *Формування ринкових відносин*. 2009. № 2. С. 17-22.

УДК 657

Царик Ю.І., здобувач освіти

Науковий керівник: **Голячук Н.В.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Визначальним трендом світового розвитку є перехід до нової основи розвитку соціальних і економічних процесів – застосування цифрових технологій у всіх напрямках суспільного життя: у системі державного управління, економіці, бізнесі, соціальній сфері, до нового укладу, де визначальним ресурсом є інформація. Цифрова економіка, основну концепцію якої стисло виражено у метафорі Н. Д. Негропonte як "перехід від обробки атомів до обробки бітів", є результатом трансформаційних ефектів новітніх технологій загального призначення в галузі інформації та комунікації. Таке перетворення пришвидшує економічні та соціальні процеси, робить їх більш якісними. Інновації, безумовно, зачіпають всю систему інформаційного забезпечення процесу управління, а відтак, і її центральну ланку – бухгалтерську інформаційну систему, де у хронологічному і систематичному порядку збирається, обробляється, зберігається, накопичується і узагальнюється інформація про діяльність господарюючого суб'єкта [1, с. 83].

Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки потребує гнучкості облікового процесу і відповідних знань від працівників бухгалтерії [2].

Бухгалтерія в сучасному світі вже давно стала не просто вмінням правильно працювати з цифрами. Тепер це —

переплетення знань з різних сфер діяльності (в тому числі, юриспруденції та інформаційних технологій) [3, с.219].

Фінансові аналітики, фахівці в сфері обліку одностайні з приводу того, що облік незабаром вийде за рамки одного економічного суб'єкта, буде накопичувати інформацію про зовнішнє середовище і сприятиме пошуку нових можливостей для розвитку бізнес-процесів. Повна автоматизація облікового процесу в разі збільшить швидкість отримання всієї необхідної інформації, а дані для прийняття управлінських рішень будуть надходити в режимі онлайн. За прогнозами експертів, в найближчі кілька років автоматизація торкнеться понад 70% робочих місць в сфері управління, фінансів і обліку. Однак, це не означає, що не залишиться вакансій в обліку, це свідчить про те, що функції бухгалтерів змістяться в сторону фінансового та управлінського аналізу, планування, прогнозування, моделювання та контролю. Персоналу будуть потрібні додаткові навички та знання, з'явиться необхідність у вивченні нових методів обробки великого обсягу інформації та управління даними, аналітичних процесів тощо [4].

Сучасний бухгалтер – це і менеджер-управлінець, і аналітик, і досвідчений різнобічний фахівець, який демонструє лідерські та комунікативні навички, вміння швидко оцінювати ситуацію і прораховувати можливі ризики, що особливо важливо в бізнесі. В сучасному цифровому суспільстві комп'ютерний бекграунд повинен мати кожен фахівець, але для бухгалтерів це просто *must have*, скільки вони за родом професійної діяльності змушені працювати з величезною кількістю інформації. І цю інформацію потрібно вміти аналізувати, обробляти і ефективно використовувати при прийнятті рішень. Володіння цифровими технологіями є необхідною умовою для успішного розвитку фінансових фахівців, а отже без їх цифрової грамотності процеси автоматичного збору і обробки стануть неможливими. Тому найважливішою умовою функціонування професії бухгалтера в цифровому суспільстві є те, що сучасний бухгалтер повинен постійно вчитися, щоб відповідати вимогам сучасності [3, с. 222].

Література

1. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах*

глобалізації. 2019. Випуск 1-2. С. 83-96. DOI:
<https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>

2. Шендригоренко, М., Лядська, В. (2020). Проблеми та перспективи розвитку обліку в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*, 2020. (22). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-47>

3. Кулинич М. Шворак А., Жиленко М. Впровадження цифрової грамотності в умовах майбутніх змін професії бухгалтера. <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/557/459>

4. Пуцентайло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. <http://inneco.org/index.php/innecoen/article/view/806>

УДК: 657

Целуйко А.В., здобувач освіти,
Науковий керівник: **Єршова Н.Ю.**, д.е.н., професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ОБЛІК І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Нові економічні умови висувають нові вимоги до обліку та аудиту в системі менеджменту підприємств [1]. Дійсно, збільшується потреба в інформації щодо запасів, які є матеріальними ресурсами, що забезпечують безперервність та якість бізнес-процесу «виробництво». Звернемось до статистичних даних (рис. 1) [2].

Запаси є однією з основних складових оборотних активів підприємств. Загальна величина запасів підприємств на 1.01.2018 року збільшена на 245258 млн. грн. Збільшення спостерігається по підприємствам за всіма видами економічної діяльності, але найбільше на підприємствах сільського, лісового та рибного господарства 46275 млн грн, промисловості 66864 млн. грн, оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотransпортних засобів і мотоциклів 83771 млн. грн. Вчені та практики наголошують [3, 4], що головною умовою ритмічного та прибуткового виробництва є правильна організація зберігання і використання виробничих запасів. Їх раціональне використання

призводить до зниження собівартості виготовленої продукції, а отже і ціни, що вплине на збільшення прибутку підприємства.

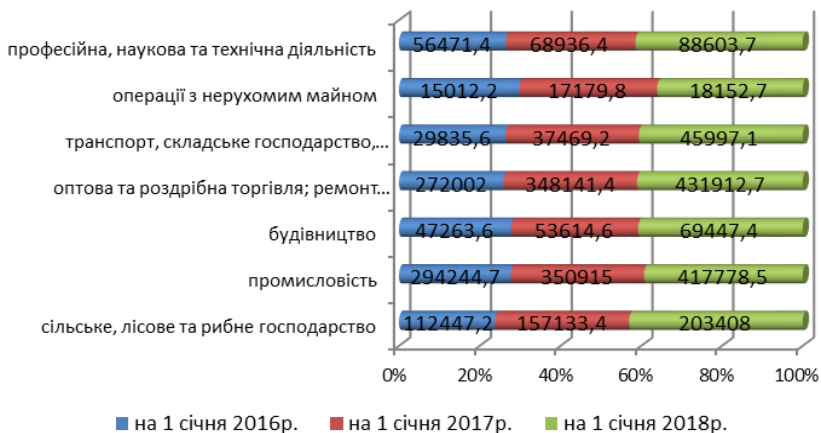

Рис. 1. Динаміка запасів підприємств України за видами економічної діяльності, млн. грн [2]

Малахова А. В., Мартиненко О. В., Єршова Н.Ю. [4] визначають перелік факторів, які забезпечують ефективність системи управління запасами виробничого підприємства. Тому, вимогами до обліку та внутрішнього аудиту запасів є:

- контроль за повнотою оприбуткування матеріальних цінностей та їх зберіганням на різних стадіях їх обробки;
- правильна оцінка виробничих запасів;
- контроль за витратами, пов'язаними з придбанням запасів та визначення їх первісної вартості;
- дотримання методології обліку витрат на виробництво продукції та її калькуляція протягом року;
- своєчасне документальне оформлення руху запасів;
- визначення стану розрахунків з покупцями і замовниками, отримання реальних даних про кількість і якість випущеної продукції.

Метою внутрішнього аудиту є забезпечення дотримання законів та нормативних актів, а також забезпечення точної та своєчасної фінансової звітності та збору даних. Він також

приносить користь керівництву, виявляючи недоліки у внутрішньому контролі чи фінансовій звітності до її перевірки зовнішніми користувачами або зацікавленими сторонами.

Варто наголосити, що запаси на виробничому підприємстві потребують інвестицій, тому від організації їх обліку та внутрішнього аудиту залежить точність визначення прибутку, фінансовий стан підприємства. Тому інвентаризація є дієвим інструментом внутрішнього аудиту запасів. За її результатами можливо визначити наявність або відсутність видів запасів та встановити винних. Найефективніший спосіб вивчити систему інвентаризації - поставити якнайбільше питань і робити ніяких припущень. Інвентаризація дозволяє визначити ефективність логістики та складських процедур на виробничому підприємстві.

Практика показує, що типовими помилками, що виникають під час здійснення операцій з виробничих запасів можуть бути:

- незадовільна організація складського господарства;
- невиконання завдань щодо заготовлення (придбання) матеріалів;
- завищення собівартості придбаних матеріалів;
- неповне оприбуткування запасів;
- необґрунтовані претензії до постачальників;
- нераціональне витрачання матеріалів на виробництво;
- порушення норм і лімітів відпуску;
- порушення порядку проведення інвентаризації (порушення строків проведення, нерівномірний їх розподіл за календарними періодами, порушення принципу раптовості, неякісне проведення інвентаризації, недбале і несвоєчасне оформлення документів тощо);
- помилки у визначенні сум уцінок, дооцінок запасів та їх відображення в обліку; незадовільне ведення бухгалтерського обліку та ін.

Контроль наявності та руху матеріальних цінностей є важливою ділянкою бухгалтерської роботи на підприємстві, що забезпечує точність та об'єктивність обсягу реалізації і фінансових результатів діяльності підприємства.

Література

1. Єршова Н.Ю. Облікова система в контексті управління сучасним підприємством. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2013. № 52. С. 49–55.

2. Держкомстат України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Єршова Н.Ю. Формування системи фінансових індикаторів для оцінки фінансового стану підприємства (на прикладі підприємства машинобудування). *Економіка: проблеми теорії та практики. Дніпропетровськ*. 2007. Т. V. С. 1263-1272.

4. Єршова Н.Ю. Методичні аспекти та особливості аудиту товарно-матеріальних цінностей підприємства. *Труди XV Всеукр. наук.-практич. конференції студентів, аспірантів та молодих вчених "Фінансова політика соціально-економічного розвитку регіонів України"*, 19 квітня 2012 р., Дніпропетровськ. - Дніпропетровськ: ДДФА, 2012. С. 114-116. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/2935?mode=full>

5. Міжнародний стандарт аудиту «Основні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту». URL: http://www.audit-it.ru/terms/audit/msa_200.html

УДК 336.717.42

Чайковський Я.І., к.е.н., доцент,
Юдіна І.І., здобувач освіти
Західноукраїнський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Розвиток сучасного фінансового сектору привносить у діяльність банків нові аспекти і проблеми стабільного функціонування, вирішення яких багато в чому залежить від рівня системи управління банківськими ризиками [1, с. 700]. Ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності взагалі і конкретно кожної операції банку.

Управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює їх моніторинг і контролює свої ризикові позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями (видами) ризиків [2].

Для банківських установ управління ризиком базується на концепції прийняттого ризику, який передбачає можливість раціонального впливу на рівень ризику і доведення його до прийняттого значення [1, с. 702].

Процес управління ризиками складається з наступних етапів [3]: визначення ризиків та причин їх виникнення; оцінки величини

ризик; мінімізації або обмеження ризиків шляхом застосування відповідних методів управління; здійснення постійного контролю за рівнем ризиків з використанням механізму зворотного зв'язку.

Система управління ризиками повинна бути узгоджена з класифікацією ризиків, що дає змогу банкам мати чіткі та прозорі орієнтири щодо побудови системи управління ризиками в банках, а також внутрішнього і зовнішнього аналізу ефективності її роботи [3].

Однією з методик класифікацій банківських ризиків, є класифікація, запропонована Національним банком України [2]. Згідно з класифікацією НБУ, існує дев'ять основних видів ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик, стратегічний ризик.

Для того, щоб визначити рівень банківських ризиків, банкам потрібно створювати системи оцінки ризику, які мають визначити такі компоненти [3]: обсяги можливих витрат і розміри ризику; вірогідність настання тієї або іншої негативної події; тривалість періоду, під час якого буде діяти ризик.

Система управління ризиками в банку ґрунтується на комплексному використанні чотирьох підходів [3]: 1) прийняття частини ризику (адекватного капіталу банку); 2) запобігання ризику (з огляду на спеціалізацію за функціональними ознаками); 3) делегування ризику (через хеджування (страхування), делегування повноважень); 4) управління (розробка технологічної процедури управління ризиками з подальшим жорстким дотриманням її принципів).

Оцінюючи можливості ризику, важливо виявити причини ризиків і визначити тенденції. Запобігання є набагато більш ефективним, ніж прийняття його та покриття втрат від його дії [4, с. 64].

Інструменти, які будуть використовуватися для досягнення цілей управління фінансовими ризиками не повинні створювати нові ризики.

При вирішенні проблем управління банківськими ризиками, доцільно взяти за основу розробку методики управління окремими видами ризику з метою виявлення, локалізації, вимірювання та контролю над ризиками та мінімізації їх впливу [1, с. 704].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день, найбільшу загрозу для банківських установ становить кредитний ризик. Важливим інструментом, що визначає розміри кредитного ризику і оцінку позики, залишається оцінка кредитоспроможності потенційного позичальника, використання кредитних рейтингів і відстеження його протягом дії кредитної угоди.

Виявлення ризиків, що оточують банківську діяльність та досконале управління ними здатні забезпечити надійність діяльності банківської системи України [3]. Рівень ризиковості банківської системи та її елементів є наслідком діяльності або бездіяльності власників та менеджменту банківських установ.

Ефективна організація системи управління ризиками є запорукою надійного управління банком, що, своєю чергою, сприяє зміцненню банківської системи України [5, с. 85].

Своєчасне виявлення ризиків сприяє зниженню їх негативного впливу на діяльність банку, зокрема на отримання прибутку. Вибір коректної методики виявлення, оцінки та управління ризиками сприяє зменшенню банківських витрат. Підвищені банківські ризики призводять до значних фінансових втрат, і, як наслідок, до банкрутства банківської установи.

Руйнівні наслідки фінансових криз поставили під сумнів адекватність багатьох базових принципів сучасного банківського менеджменту, у тому числі виникли питання і відносно ефективності інструментів управління банківськими ризиками. У більшості банків України формування системи управління банківськими ризиками мало формальний характер. Нездатність деяких з банківських установ нейтралізувати негативний вплив фінансової кризи була головною причиною їхньої неплатоспроможності.

Впроваджувати нові методи управління ризиками і приймати більш ефективні рішення щодо зниження ризику при менших витратах дозволяють технологічні інновації [4, с. 65].

Література

1. Водяницька О. В., Соколова Н. В., Сergyгін С. С. Особливості управління банківськими ризиками. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск # 16. С. 700-704. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/106.pdf. (дата звернення: 10.11.2021).

2. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : схвалено

постановою Правління Національного банку України від 02.08.2004 № 361. Дата оновлення 21.06.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>. (дата звернення: 11.11.2021).

3. Карась О. О. Специфіка системи управління ризиками в банківській сфері. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3917>. (дата звернення: 11.11.2021).

4. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / За ред. В. В. Коваленко. Одеса : ОНЕУ, 2017. 304 с.

5. Кльоба Л. Г. Напрями вдосконалення управління банківськими ризиками. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 80-85. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2017/17.pdf. (дата звернення: 12.11.2021).

УДК 657

Чекан Я.Я., здобувач освіти

Науковий керівник: **Бойко Р.В.**, к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ОБЛІКУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ

Ефективне впровадження в Україні міжнародних стандартів фінансової звітності вимагає нових підходів до управління та формуванням прибутку, який є основним узагальнюючим фінансовим індикатором діяльності торговельного підприємства. Фінансовий результат на торговельних підприємствах України до 2000 року визначався як алгебраїчна сума прибутку від реалізації і позареалізаційних фінансових результатів торговельного підприємства. Прибуток від реалізації товарів, робіт, послуг торговельного підприємства визначався, як різниця між виручкою від реалізації і повною собівартістю реалізації товарів на торговельному підприємстві. В основі даного підходу до фінансового результату торговельного підприємства була теорія додаткової вартості. У свою чергу, в зарубіжних системах обліку вихідним моментом і метою є визначення фінансового результату торговельного підприємства, що віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу.

На торговельних підприємствах зарубіжних країн головним способом визначення фінансового результату є спосіб, що

грунтується на зіставленні доходів і витрат. З аналітичною метою їх може використовувати будь-який користувач фінансової звітності торговельного підприємства [1].

Для визначення фінансових результатів торговельного підприємства в обліку передбачається послідовне зіставлення доходів та витрат, які здійснені для отримання цих доходів від усіх видів діяльності торговельного підприємства. Розрізняють кілька видів діяльності торговельного підприємства: операційна діяльність, яка поділяється на основну та іншу операційну діяльність; інша діяльність, яка поділяється на фінансову та інвестиційну діяльність торговельного підприємства.

Під звичайною діяльністю торговельного підприємства розуміють будь-яку діяльність торговельного підприємства, а також операції, які забезпечують її, або які виникають внаслідок здійснення такої діяльності торговельного підприємства. Звичайна діяльність торговельного підприємства в свою чергу поділяється на операційну та іншу (фінансову та інвестиційну). Операційна діяльність торговельного підприємства – це будь-яка основна діяльність, яка приносить дохід, а також інші види діяльності торговельного підприємства, котрі не є інвестиційними чи фінансовими. Основна діяльність торговельного підприємства – це діяльність, пов'язана з реалізацією товарів яка є визначальною метою створення торговельного підприємства і забезпечує основну частину його доходу.

Інвестиційною називається діяльність торговельного підприємства, пов'язана з придбанням і реалізацією необоротних активів, а також із фінансовими інвестиціями, які не відносяться до еквівалентів грошових засобів [3]. Фінансовою називається діяльність торговельного підприємства, пов'язана з придбанням цінних паперів та інших активів, які утримуються торговельним підприємством з метою збільшення прибутку (процентів, дивідендів, роялті), зростання власного капіталу або інших вигод для інвестора.

Отже, чистий прибуток торговельного підприємства в бухгалтерському обліку формується поступово та включає: валовий прибуток (збиток) торговельного підприємства; чистий дохід від реалізації товарів торговельного підприємства; фінансовий результат від операційної діяльності торговельного підприємства;

фінансовий результат до оподаткування торговельного підприємства; чистий фінансовий результат (прибуток/збиток) торговельного підприємства.

Необхідно зазначити, що в управлінському обліку торговельного підприємства кінцевий фінансовий результат визначається за видами реалізованих товарів, підсумок якого дорівнює фінансовому результату основного виду діяльності торговельного підприємства в фінансовому обліку. При цьому в управлінському обліку торговельного підприємства фінансовий результат встановлюється на основі обліку витрат по статтях калькуляції. Крім того, в управлінському обліку кінцевий фінансовий результат торговельного підприємства визначається по внутрішніх сегментах (центрах відповідальності за фінансовими результатами) і зовнішніх сегментах (каналах реалізації товарів, представництвах в інших країнах торговельного підприємства, географічних зонах реалізації товарів, категоріях споживачів).

Із врахуванням того, що результатом будь-якої діяльності торговельного підприємства є співставлення витрат і доходів, управлінський облік існує з метою управління доходами і витратами торговельного підприємства. А оскільки фінансовий результат торговельного підприємства формується на різних рівнях управління, то управлінський облік повинен здійснюватись по видах діяльності торговельного підприємства, функціях, центрах відповідальності та сегментах діяльності торговельного підприємства.

Фінансовий результат діяльності торговельного підприємства буде залежати від подальшого удосконалення та взаємозв'язку систем фінансового та управлінського обліку торговельного підприємства. Це буде проявлятися у підвищенні результативності та ефективності обліку внаслідок постійного співставлення витрат та результатів діяльності торговельного підприємства. Отже, розмір і характер прибутків та збитків за кожен період діяльності торговельного підприємства є найважливішими підсумковими показниками його роботи. Значна роль прибутку в розвитку торговельного підприємства та забезпеченні інтересів його власників і персоналу визначає необхідність ефективного та безперервного управління ним. Управління прибутком торговельного підприємства є процесом розробки та прийняття

управлінських рішень з усіма основними аспектами його формування, розподілу та використання. Тому, поряд із формуванням прибутку на кожному торговельному підприємстві повинно бути забезпечене ефективне управління його розподілом. При цьому, кожна стадія розподілу прибутку звітного періоду – це одночасно і процес забезпечення ефективних умов його формування в наступних періодах та реалізації цілей стратегічного розвитку торговельного підприємства.

Література

1. Білик М. Д., Бабіч В. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансовими результатами діяльності підприємств. *Бізнес Інформ*. 2015. № 4. С. 207.
2. Мельник Т. Ю. Формування інформаційних ресурсів управлінського обліку для контролювання фінансових результатів підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 8 (23). Ч. 2. С. 63-68.
3. Мороз Ю.Ю. Облік фінансових результатів діяльності підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 2 (64). С. 135-141.

УДК 657

Чипенюк Ю.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Бабіч І.І.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК ТА ЇХ ВПЛИВ НА АУДИТОРСЬКУ ПЕРЕВІРКУ

В економічній літературі є багато особливостей класифікації ризиків. Деякі з них можна класифікувати так : за сферою виникнення(зовнішні, внутрішні ризики); за можливістю передбачення(прогнозовані, непрогнозовані ризики); за тривалістю дії(постійні, тимчасові ризики); за рівнем фінансових витрат(припустимий;катастрофічний,критичний ризик); за можливими наслідками(ризики, що викликають фінансові втрати, ризики, пов'язані із втраченою вигодою, ризики, що викликають додаткові витрати) ; за можливістю страхування(страхові, не страхові ризики); за об'єктом виникнення(ризики окремої контрольної операції, ризики окремої аудиторської фірми, ризики,

пов'язані з діяльністю аудиторської фірми); за можливістю подальшої класифікації(прості ризики та складні ризики); за джерелами виникнення(власні господарські ризики, ризики, пов'язані з особистістю аудитора); за причинами виникнення.

Враховуючи спектр аудиторських послуг, можна виділити деякі ризики, притаманні їм.

Врахування ризику. Аудит, як і аудит, покликаний дати можливість аудитору висловити думку про відповідність певних важливих аспектів фінансової звітності певним концептуальним принципам фінансової звітності. Отже, можна сказати, що аудиторський ризик, як і аудиторський ризик, складається з трьох компонентів: притаманного ризику, ризику контролю та ризику невизначеності.

Обсяг огляду зазвичай не включає оцінку систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Однак це не означає, що ризик перегляду не включає ризик контролю: система контролю впливає на достовірність фінансової звітності і, отже, може створити ризик контролю. Інша справа, що аудитор його не оцінює, тому що не проводить контрольних тестів.

Ризик бухгалтерського обліку повністю залежить від аудитора. Визначити складову, від якої залежить клієнт від компанії, важко, оскільки її залучення до процесу бухгалтерського обліку та звітності дуже низька – це надання аудитору вихідних документів. Відповідно до МСА 930 «Фінансова звітність» аудитор не зобов'язаний перевіряти звіти, на яких ґрунтується ця інформація [1]. Іншими словами, він не оцінює повноту та достовірність наданої інформації та внутрішнього контролю [1]. Однак, навіть якщо аудитору буде надано неправильну інформацію (неточності в вихідній документації), що призвело до викривлення звіту, аудитор не несе за це відповідальності, оскільки не висловлює думку про достовірність звіту, а дотримується процедури його приготування.

Тому обліковий ризик залежить тільки від аудитора, а не від клієнта.

Консультаційний ризик. Розробка рекомендацій, винесених аудитором під час консультації, базується на отриманій від клієнта інформації про об'єкт консультації та думці аудитора щодо вдосконалення такого об'єкта. Таким чином, неправомірна

поведінка може бути пов'язана з отриманням клієнтом недостовірної або неповної інформації про об'єкт консультації або нездатністю аудитора визначити найкращі рекомендації щодо такого об'єкта. Таким чином, ризик консультування включає два компоненти:

- інформаційний ризик - ризик того, що отримана від клієнта інформація про об'єкт консультації буде недостовірною або неповною. Цей ризик залежить від клієнта, з яким консультуються, і зовсім не залежить від аудитора;

- ризик невдачі аудитора - ризик неналежної консультації аудитора з використанням його знань, кваліфікації, досвіду, мислення. Цей ризик, на відміну від попереднього, залежить лише від аудитора, а не від клієнта.

Підтримка прийнятного рівня аудиторського ризику передбачає, крім визначення його компонентів, їх оцінку та аналіз факторів, які впливають на його величину.

Література

1. Рядська В.В. Аудит: навч. посібник / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. К.: Центр учбової літератури, 2008. 416 с.

УДК 657

Чиркова А.Р., соискатель образования
Научный руководитель: **Зыкова Т.Б.**, к.э.н., доцент
Сибирский государственный университет науки
и технологии имени академика М. Ф. Решетнева

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА

Для успешной работы организации необходим эффективный механизм управления, важнейшим элементом которого является постоянно действующая система внутреннего контроля. Одной из форм внутреннего контроля является внутренний аудит. Внутренний аудит - это независимая, объективная деятельность по обеспечению гарантий и консультированию, направленная на добавление стоимости и улучшение деятельности организации. Он помогает организации достичь поставленных целей, применяя систематический, дисциплинированный подход к оценке и

повышению эффективности процессов управления рисками, контроля и руководства [3]. Предметом внутреннего аудита являются хозяйственные операции организации, на основе анализа которых можно оценить достоверность показателей бухгалтерского учета и отчетности, а также сделать рекомендации по улучшению использования ресурсов и повышению эффективности процессов организации.

Потребность во внутреннем аудите обусловлена тем, что данная деятельность позволяет выявлять риски и инициировать внутри организации различные изменения, которые будут направлены на повышение эффективности. Необходимость таких изменений может быть продиктована результатами проведения внутренних проверок или оценок системы внутреннего контроля [2]. Организация, роль, функции, объекты внутреннего аудита определяются самой организацией в зависимости от содержания и специфики деятельности, объемов показателей финансово-экономической деятельности, сложившейся системы управления и других факторов. К функциям внутреннего аудита относятся (рис. 1).

Для достижения целей и задач внутреннего аудита необходимо применять современные научные способы, методические приемы и процедуры аудита. Последовательность проведения внутренней аудиторской проверки можно определить следующим образом: 1 этап - определение объема внутреннего аудита и планирование проверки; 2 этап - оценка действующей в организации системы бухгалтерского учета и внутреннего контроля; 3 этап - сбор (получение) аудиторских доказательств (непосредственное проведение контрольных мероприятий), документальное фиксирование всего процесса проведения проверки; 4 этап - составление отчета по итогам проверки (или других итоговых документов), разработка проектов управленческих решений.

Для организации внутреннего аудита важное значение имеют принципы, основными из которых являются: системность, законность, регулярность, независимость, объективность, своевременность, целенаправленность, результативность, рациональность, целостность. Для того, чтобы внутренний аудит был эффективным, нужно соблюдать и ряд требований: 1) точно

определять объекты контроля в процессе аудита; 2) обеспечить высокую квалификацию аудиторов; 3) оснастить рабочие места аудиторов всей необходимой вычислительной и организационной техникой; 4) обеспечить полной информацией об объектах контроля; 5) тщательно планировать и добросовестно подходить к проведению различных контрольных мероприятий в ходе проверки.

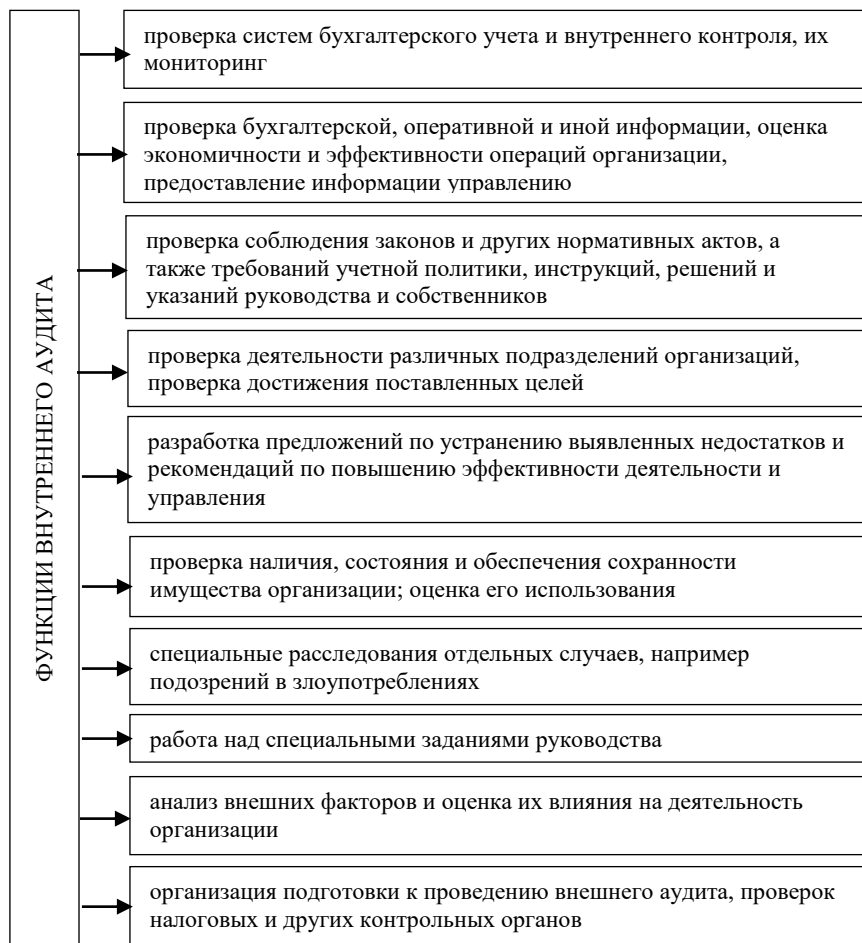

Рис. 1. Функции внутреннего аудита

Нормативное регулирование проведения внутреннего контроля в организации очень важно. Организации, в структуре которых имеется служба внутреннего аудита, должны разработать стандарты проведения внутреннего аудита, Кодекс профессиональной этики внутренних аудиторов, разработать подходы к определению аудиторского риска и уровня существенности, стандарты службы внутреннего аудита должны предусматривать и проведение контроля качества работы внутренних аудиторов в соответствии с требованиями МСА [1].

Таким образом, наличие внутреннего аудита позволяет повысить эффективность управления организацией за счет того, что осуществляется более полный контроль, своевременно оцениваются риски управления, банкротства, что позволяет принимать стратегические управленческие решения. Внутренний контроль – неотъемлемый элемент современного менеджмента.

Литература

1. Дачева С. Р., Пивень И. Г. Внутренний аудит в управлении организациями: задачи, принципы, особенности. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vnutrenniy-audit-v-upravlenii-organizatsiyami-zadachi-printsipy-osobennosti> (дата обращения 25.11.2021).
2. Юрьева Л. В., Сухих В. С. Внутренний аудит и его взаимосвязь с системой внутреннего контроля организации: проблема идентификации и международный опыт. URL: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/55183/1/vestnik_2015_4_007.pdf (дата обращения 21.11.2021).
3. The Institute of Internal Auditors. URL: <https://global.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Definition-of-Internal-Auditing.aspx> (дата обращения 21.11.2021).

УДК 339

Чумак А.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Федорченко О.Є.**, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ТРИРІВНЕВА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Трансфертна ціна – це вартість, яка визначається під час господарських операцій між пов'язаними особами (компаніями, членами однієї групи), а також при операціях з суб'єктами низькоподаткових юрисдикцій і компаніями неплатниками податку на прибуток (корпоративного податку) у країні їх реєстрації (підприємства організаційно-правової форми з «особливим» податковим статусом).

У свою чергу, трансфертне ціноутворення (ТЦУ) – це діяльність, яка спрямована на встановлення відповідності даної вартості ринкових умов. Останнім часом у зв'язку зі швидким розвитком економічних процесів і збільшенням чисельності міжнародних корпорацій питання про ТЦУ стало більш актуальним. Це стосується як міжнародної сфери в цілому, так і України зокрема.

Трансфертне ціноутворення в Україні регулюється національним законодавством і має свої особливі правила та вимоги. Зокрема, стаття 39 Податкового кодексу України (ПКУ) встановлює визначення таких правил. Таким чином, згідно із законодавством трансфертне ціноутворення – це певна система, за допомогою якої можливо встановити справедливую вартість товарів і послуг або ж вартість інших об'єктів, які визначаються ПКУ як об'єкти контрольованих операцій [1].

Документації з трансфертного ціноутворення – це певний пакет матеріалів, які отримують експерти в результаті аналізу в сфері міжнародного оподаткування. Дані документи характеризують діяльність компанії, яка пов'язана з контрольованими операціями, умови контрольованих операцій, обставини, за яких умови були досягнуті [4].

Трирівнева структура документації з трансфертного ціноутворення містить:

- документацію з ТЦ (локальний файл) (пп. 39.4.6 п. 39.4 ст. 39 ПКУ);

- глобальну документацію з ТЦ (майстер-файл, при доході за рік понад 50 млн. євро та за наявності відповідного запиту ДПС (пп. 39.4.7 п. 39.4 ст. 39 ПКУ);

- звіт у розрізі країн МГК (є об'єктом автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією, подається при доході групи у розмірі понад 750 млн. євро за рік) (пп. 39.4.10 – 39.4.14 ПКУ) [7].

Відповідно до п.53 підрозділу 10 розділу XX Перехідних положень ПКУ норми щодо подання платниками податків застосовуються стосовно:

- повідомлення про участь у МГК – вперше подається у 2021 році за 2020 рік (до 1 жовтня 2021 року);

- глобальної документації з ТЦ (майстер-файл) – вперше застосовується щодо фінансового року, який закінчується у 2020 році;

- звіту у розрізі країн МГУ – вперше застосовується щодо фінансового року, який закінчується у 2021 році, але не раніше ніж у рік, в якому компетентними органами укладено багатосторонню угоду про автоматичний обмін міждержавними звітами [1].

Згідно з українським законодавством, документація з трансфертного ціноутворення повинна бути подана до контролюючих органів на їх запит у встановлений термін, з дати отримання такого запиту. Усі необхідні матеріали можуть бути підготовлені або самостійно підприємством (формується група фахівців у сфері оподаткування, фінансів, юриспруденції, маркетингу, ціноутворення), або професійними експертами, чия діяльність пов'язана з міжнародним оподаткуванням і трансфертним ціноутворенням зокрема.

Підготовка необхідного пакету документів – це складання бенч-маркінга, аналіз та виклад договірних умов, дослідження первинної документації, оформлення матеріалів на основі інформації з міжнародних баз.

Щоб повноцінно оцінити ризики податкового контролю для відповідної компанії, фахівець із ціноутворення складає програму

дій. На її підставі проводяться основні роботи по ТЦУ в будь-якому регіоні України:

- інвентаризація господарської діяльності підприємства – це аудит всього обсягу проведених операцій, щоб виділити, які з них є контрольованими;
- визначення актуальності трансфертного ціноутворення, аналіз операцій з контрагентами;
- зіставлення взаємодії на внутрішньому і зовнішньому ринку, визначення рівня маржинального доходу й оподаткованого прибутку відповідно до норм податкового права України;
- підготовка мультивекторного звіту з рекомендаціями щодо оптимізації методів дослідження даних, розрахунків з метою трансфертного ціноутворення, формування матеріалів документації по ТЦУ, перевірки податкової декларації, дослідження внутрішнього документообігу компанії;
- висновки про наявність контрольованих операціях за вказаний період часу та результати їх впливу на об'єкт оподаткування [7].

Для кожної компанії складається індивідуальний план роботи з урахуванням особливостей відповідного бізнесу.

Закон України №466 встановлює необхідність контролю за трансфертним ціноутворенням і щодо прибутку українських груп компаній, отриманого за кордоном. При цьому використовується тривірнева система аналітичних і звітних даних. Зазначена система має на увазі підготовку глобальної документації з ТЦУ.

В основі глобальної документації з ТЦУ передбачається підготовка майстер-файлу. У свою чергу, це сукупність окремих документів, які оформляються у вільній формі і охоплюють такі дані:

1. Систему організації МГК (міжнародної групи компаній) і держави, де члени можуть вільно виконувати свою діяльність.
2. Дані про діяльність МГК.
3. Інформацію про нематеріальні активи, які безпосередньо брали участь у діяльності МГК.
4. Інформацію про фінансові операції МГК.
5. Актуальний економічний звіт МГК.

6. Дані про існуючі односторонні угоди, які уклалися між членами МГК.

Глобальна документація з ТЦУ (або майстер-файл) – це певний документ або сукупність документів, що складаються у вільній формі та мають відображати наступну інформацію:

1. Система та структура організації міжнародної групи компаній та країни, в якій учасники можуть здійснювати свою безпосередню діяльність.

2. Інформація про роботу міжнародної групи компаній, а саме:

- головні фактори, що створюють економічний результат;
- джерела постачання та встановлення розміру найбільшого доходу;
- договори, що спрямовані на надання або отримання послуг, робіт;
- аналіз функціональної роботи учасників міжнародної групи компаній;
- укладені угоди, що стосуються процесу реструктуризації підприємства, відчуження цінних паперів.

3. Нематеріальні активи, що мали місце в діяльності міжнародної групи компаній.

4. Опис фінансової діяльності міжнародної групи компаній.

5. Консолідований економічний звіт міжнародної групи компаній, який є актуальним за фінансовий річний період.

6. Інформація про чинні односторонні договори, що мали місце в угодах між учасниками міжнародної групи компаній [3].

Долучення вітчизняного бізнесу до міжнародних ринків змусило українську владу розпочати процес створення механізмів запобігання відтоку капіталу та розмивання податкової бази з податку на прибуток. Унесені зміни до податкового законодавства пов'язано з імплементацією кроків Плану дій BEPS, які передбачають регулювання процесів трансфертного ціноутворення, упровадження нової трирівневої звітності з трансфертного ціноутворення, запровадження взаємо узгоджувальних процедур, посилення вимог до постійних представництв та інші заходи. Вперше трирівнева Документація з ТЦУ буде застосовуватися до фінансового року, який закінчується у 2021 році.

Література

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Трансфертне ціноутворення за правилами 2020 року: наслідки для платників податків. URL: [https://buh.ligazakon.net/aktualno/7625 transfertne-tsnoutvorennya-za-pravilami-2020-roku-nasltdki-dlya-platnikv-podatkv](https://buh.ligazakon.net/aktualno/7625%20transfertne-tsnoutvorennya-za-pravilami-2020-roku-nasltdki-dlya-platnikv-podatkv)
3. Що включає в себе трирівнева структура звітності з трансфертного ціноутворення. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-chto-vklyuchaet-v-sebya-treurovnevaya-struktura-otchetnosti-po-transfertnomu-cenoobrazovaniyu>
4. Трирівнева документація з трансфертного ціноутворення. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/478788.html>
5. Трансфертне ціноутворення в Україні. URL: <https://tco-audit.com.ua/ua/chto-takoe-transfertnoe-cenoobrazovanie/#%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B7-%D0%A2%D0%A6%D0%A3>
6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>
7. Федорченко О. Є. Особливості імплементації плану дій BEPS в Україні. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». 2020. С. 515–518.

УДК 657

Шавурська О.В., к.е.н.

**ВСП «Житомирський торговельно-економічний
фаховий колеж КНТЕУ»**

АУДИТ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: ОРГАНІЗАЦІЙНО- МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ

Формування конкурентоздатної економіки з розвинутим приватним сектором є стратегічним курсом економічної політики України. Важливою умовою ефективних ринкових перебудов і реалізації стратегії економічного зростання є становлення та розвиток малого бізнесу. Економіки багатьох розвинутих держав за основу свого розвитку мають підприємства малого бізнесу, внесок якого у валовому внутрішньому продукті деяких країн складає

вагому частку. У зв'язку з необхідністю покращення становища, підвищення прибутковості та підтримки конкурентоспроможності малого бізнесу, необхідним є отримання інформації та незалежної думки щодо достовірності показників фінансової звітності, що може бути досягнуто за умови проведення на малих підприємствах аудиту.

Адже, аудит як частина системи фінансово-економічного контролю передбачає дослідження всіх ланок фінансово-господарської діяльності підприємства, що перевіряється, і висловлення професійної думки аудитора про достовірність і якість складання фінансової звітності, надання рекомендацій щодо покращення бухгалтерського обліку та прийняття ефективних управлінських рішень. Проте, організація і методика аудиту на малих підприємствах потребує подальшого дослідження шляхом удосконалення та приведення у відповідність Міжнародним стандартам аудиту.

На даний час, розгортається досить багато дискусій з питання необхідності проведення аудиту на підприємствах малого бізнесу, оскільки малі підприємства не є об'єктом обов'язкового аудиту. З одного боку, малий бізнес – це окрема форма підприємництва, яка відрізняється від великих організацій і тому, на нього не повинні розповсюджуватися такі ж правила. Але, з іншого боку, відсутність аудиту призведе до зниження якості звітності, інформації, що отримується з неї та погіршення фінансового управління. Важливим критерієм, який слід брати до уваги, приймаючи рішення про необхідність проведення аудиту на малому підприємстві, є співвідношення витрат на аудит та інформаційних вигод від наслідків його проведення. Також варто акцентувати, що проведення аудиту на малих підприємствах потрібне тільки за умов: інвестування й кредитування, ліквідації підприємства та оприлюднення звітності.

Згідно зі статтею 55 Господарського кодексу України [1], суб'єктами малого підприємництва є: фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України; юридичні

особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єкти малого підприємництва самі ініціюють аудиторську перевірку фінансової звітності. Наприклад, потенційний інвестор вимагає гарантії достовірності звітності, або банк погоджується надати позику тільки при наявності підтвердження інформації, або підприємство в рамках судового процесу відстоює своє добре ім'я. Залучення незалежного аудитора в таких випадках здатне допомогти підприємству в досягненні його цілей. Крім того, мале підприємство може скористатися аудиторськими послугами з ведення чи відновлення бухгалтерського обліку, отримання консультацій з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, експертизи і оцінки стану фінансово-господарської діяльності, інших видів економіко-правового забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання, щоб змінити в кращу сторону свою конкурентну позицію.

Основними причинами ініціативного аудиту сьогодні є:

1) зміна керівництва, головного бухгалтера (або тривала його відсутність); потреба у забезпеченні ефективності системи управління фінансами та фінансової безпеки клієнта;

2) тривала відсутність будь-яких перевірок;

3) втрата контролю над фінансами компанії, у міру розвитку та розширення діяльності;

4) ситуації, коли в рамках існуючого, запутаного податкового законодавства (зі значними штрафними санкціями) суб'єкт господарювання платить у бюджет дуже багато; існує потреба в захисті інтересів клієнта;

5) підтвердження платоспроможності клієнта (позичальника); розробка (підтвердження) техніко-економічного обґрунтування інвестиційного проекту; підтвердження реальності, законності, вартості застави [3].

Підприємства всіх форм власності, згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], зобов'язані складати фінансову звітність. Звітність – це система

узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників поточного обліку, які характеризують результати господарської діяльності підприємства за звітний період. Значення звітності полягає в тому, що вона є джерелом інформації про результати господарської і фінансової діяльності підприємства. Показники звітності використовують для контролю та управління підприємством, аналізу його діяльності та планування подальшої роботи.

Метою аудиту стану бухгалтерського обліку діяльності малого підприємства є встановлення відповідності методики обліку, що застосовується на підприємстві, чинному законодавству щодо малого бізнесу, виявлення наявних помилок або порушень та ступеню їх впливу на достовірність бухгалтерської звітності. Крім того, проведення аудиту малих підприємств має на меті визначення оцінки правильності організації обліку, підтвердження законності господарських операцій, встановлення відповідності методики обліку, що застосовується на підприємстві, чинному законодавству щодо малого бізнесу, виявлення наявних помилок або порушень та ступеню їх впливу на достовірність бухгалтерської звітності.

Одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку виступає забезпечення збереження майна (активів) підприємства. Від правильного формування та використання активів залежить конкурентоспроможність, фінансова стабільність, платоспроможність та його місце на ринку.

Специфічними завданнями аудиту обліку діяльності малих підприємств є такі основні позиції:

- 1) перевірка робочого плану рахунків, що застосовується на підприємстві;
- 2) перевірка системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва та відображення податків в обліку;
- 3) перевірка облікових реєстрів, що складаються за спрощеною формою;
- 4) перевірка квартальної та річної звітності, складеної за скороченою формою тощо.

Підприємства малого бізнесу становлять значну частку суб'єктів господарювання як за кількістю, так і за величиною сукупних показників діяльності в економіці більшості країн світу, у тому числі й в Україні. Вони мають певні особливості організації господарювання, ведення бухгалтерського обліку та подання

звітності. Це слід урахувати при проведенні аудиторських перевірок малих підприємств. Українські аудитори повинні насамперед орієнтуватися на Положення міжнародної практики аудиту (ПМПА) 1005 «Особливості аудиту малих підприємств».

Інформаційне забезпечення аудиту на малому підприємстві: облікові реєстри (Відомість 1-м, Відомість 2-м. Облік запасів, Відомість 3-м Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів і Облік розрахунків з оплати праці, Відомість 4-м Облік необоротних активів, Відомість 5-м Облік витрат, Облік доходів і фінансових результатів), фінансова звітність (Баланс (форма № 1-м) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м), податкова звітність (Декларація з податку на прибуток, Декларація з податку на додану вартість, Декларація з податку на доходи фізичних осіб), первинні документи (накладні, податкові накладні, рахунки, виписки банку, платіжні доручення, ПКО, ВКО, звіт касира, звіт про використання коштів, розрахунки бухгалтерії, ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3, ОЗ-6, тощо).

Таблиця 1

Процедури аудиту фінансової звітності суб'єкта малого бізнесу

Звітність	Мета аудиту фінансової звітності	Процедури аудиту фінансової звітності	Можливі помилки
1	2	3	4
Баланс – дозволяє отримати наочну і неупереджену уяву про майнове і фінансове становище підприємства в грошовій оцінці на визначену дату	Висловлення неупередженої думки про фінансовий стан підприємства-клієнта на звітну дату	1) перевірка реальності існування актів, зобов'язань та права власності на них; 2) перевірка правильності визнання та оцінки активів, зобов'язань і власного капіталу; 3) оцінка стану збереження та використання активів;	1) порушення правил розрахунків готівкою; 2) наявність фіктивних документів; 3) проведення неправомірних бухгалтерських записів; 4) заниження (завищення) оцінки активів, власного капіталу та зобов'язань;

Продовження табл. 1

1	2	3	4
		4) інспекція правильності документального оформлення та відображення в обліку операцій щодо активів, зобов'язань і власного капіталу клієнта; 5) перевірка правильності нарахування амортизації на об'єкти необоротних активів; 6) перевірка своєчасності проведення інвентаризації активів та зобов'язань та правильності відображення інвентаризаційних різниць; 7) перевірка достовірності відображення інформації щодо активів, зобов'язань та власного капіталу у балансі клієнта	5) необгрунтоване списання активів та зобов'язань; 6) наявність прихованих нестач, крадіжок активів; 7) необгрунтовані виправлення в облікових регістрах за минулі періоди.
Звіт про фінансові результати -	висловлення думки щодо достовірності інформації про доходи, витрати,	1) інспекція обсягів реалізації активів та визнання доходів і витрат звітного періоду;	1) реалізація активів за цінами, що не відповідають ринковим;

Продовження табл. 1

1	2	3	4
надає інформацію про активність та результативність діяльності підприємства за певний проміжок часу та є основою, на підставі якої будуються прогнози майбутньої діяльності підприємства	прибутки та збитки діяльності підприємства і відображення її у звіті про фінансові результати	2) перевірка правильності класифікації та оцінки доходів, витрат і фінансових результатів в розрізі видів діяльності клієнта; 3) перевірка правомірності відображення в системі рахунків обліку доходів та витрат; 4) порядок їх відображення у звіті про фінансові результати; 5) аналіз структури доходів та витрат з метою визначення ефективності діяльності клієнта; 6) виявлення фактів доходів та витрат та перевірка правильності їх обліку; 7) контроль за правильністю визначення та відображення у звіті про фінансові результати податку на прибуток.	2) необґрунтоване заниження (завищення) доходів чи витрат; 3) включення до складу доходів (витрат) майбутніх періоді доходів чи витрат діяльності звітного періоду; 4) некоректна кореспонденція рахунків з обліку доходів і витрат; 5) недостовірне визначення фінансових результатів

Аудит активів і пасивів малого підприємства суттєво відрізняється від аудиту великого суб'єкта господарювання тим, що документація малого підприємства спрощена, а сам аудит не такий складний та потребує меншої кількості асистентів. В цілому можна сказати, що аудит активів і пасивів малих підприємств носить суперечливий характер, з одного боку, прості за характером процедури, а, з іншого, треба знати та враховувати всю специфіку підприємства.

Застосування на практиці поданих пропозицій з методики аудиту фінансової звітності підприємств (табл. 1) нададуть можливість звести до мінімуму властивий аудиторський ризик та ризик виявлення, що в свою чергу дозволить уникати появи істотних помилок та реальніше оцінювати фінансово- майновий стан підприємства.

Згідно МСА 520 «Аналітичні процедури» дані процедури включають розгляд і порівняння фінансової інформації суб'єкта господарювання з: порівняльною інформацією за попередні періоди; очікуваними результатами суб'єкта господарювання, зокрема бюджетом або прогнозами чи попередніми розрахунками аудитора, наприклад оцінкою амортизації; аналогічною інформацією для галузі, наприклад, порівняння відношення продажів і дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання із середніми показниками у цій галузі або в інших суб'єктів господарювання порівнянного розміру, що працюють у такій самій галузі [1].

Для виконання аналітичних процедур можуть використовуватися різні методи. Ці методи варіюються від виконання простих порівнянь до здійснення комплексного аналізу з використанням сучасних статистичних методів. Аналітичні процедури можна застосовувати до консолідованої фінансової звітності, компонентів і окремих елементів інформації.

Організація системи зовнішнього контролю на підприємствах малого бізнесу, яка не допустить викривлень інформації, або своєчасно їх виявить і усуне, є найважливішим завданням менеджменту підприємства. Малі підприємства самі ініціюють аудиторську перевірку фінансової звітності. Наприклад, потенційний інвестор вимагає гарантії достовірності звітності, або банк погоджується надати позику тільки при наявності

підтвердження інформації, або підприємство в рамках судового процесу відстоює своє добре ім'я. Залучення незалежного аудитора в таких випадках здатне допомогти підприємству в досягненні його цілей.

Аудит активів малого підприємства суттєво відрізняється від аудиту великого суб'єкта господарювання тим, що документація малого підприємства спрощена, а сам аудит не такий складний та потребує меншої кількості асистентів. В цілому можна сказати, що аудит активів малих підприємств носить суперечливий характер, з одного боку, прості за характером процедури, а, з іншого, треба знати та враховувати всю специфіку підприємства. Перехід на Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг вивели вітчизняних аудит на якісно новий рівень. Будь-який стандарт можна у принципі застосувати до аудиторської перевірки фінансових звітів малих підприємств, але в ньому немає жодних конкретних міркувань стосовно аудиту малого підприємства, рекомендації щодо застосування такого МСА не надаються.

Тому для вітчизняних малих підприємств потрібно розробити Національний стандарт аудиту, який би враховував усі специфічні риси малого підприємства та надав практичну допомогу аудиторам під час проведення аудиту звітності в частині активів цих підприємств. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку способів оцінки ризиків суттєвих викривлень при аудиті активів малого підприємства, плану аудиту активів із переліком аудиторських процедур по суті, а також бланків робочих документів аудитора для перевірки активів малого підприємства.

Література

1. Іванова Н.А. Організація і методика аудиту: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 216 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 12.05.2011 р., № 3332-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Черніченко Л. Особливості аудиту діяльності малого підприємства в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 41. С. 295–299.

УДК 657.32

Шакаєв В.С., здобувач освіти

Науковий керівник: **Балазюк О.Ю.**, к.е.н, доцент
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

ПОРЯДОК ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

В умовах сьогодення кожній людині гарантовано свободу совісті, виходячи з цього незалежно від національності, расової приналежності та інших характеристик будь-хто може за своїми переконаннями приймати або змінювати релігію, або не сповідувати жодної. Тому користуючись своїми правами багато осіб відвідують релігійні організації. В свою чергу, держава забезпечує діяльність таких установ за умови дотримання ними законодавства та виконання певних процедур. Зокрема, такі своєрідні організації повинні бути зареєстровані та зобов'язанні вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність.

В Україні діяльність некомерційних організацій регламентована низкою нормативно-правових актів. Для релігійних установ це Закон УРСР «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р. № 987-ХІ. Завданнями цього закону є: гарантування та здійснення права на свободу совісті громадян, визначення обов'язків релігійних організацій, подолання негативних наслідків державної політики, щодо релігії і церкви, гарантування сприятливих умов для розвитку суспільної моралі і гуманізму, громадянської злагоди і співробітництва людей незалежно від їх світогляду чи віровизнання[3].

На державному рівні релігійні установи входять до складу неприбуткових організацій. Відповідно до ст.1 п. 38 Закону України № 361-ІХ від 06.12.2019 «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» неприбуткові організації - це юридичні особи, крім державних органів, органів державного управління та установ державної і комунальної власності, що не є фінансовими установами, створені для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема, економічних, соціальних,

культурних, екологічних, та інших інтересів, без мети отримання прибутку. [2]

Для забезпечення законної діяльності релігійні організації повинні бути зареєстрованими у Реєстрі неприбуткових установ та організацій попередньо зареєструвавшись в Єдиному державному реєстрі підприємств і організацій України. Порядок включення та виключення установ з цього реєстру відбувається на основі постанови Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 440.

Реєстрація такої установи відбувається після подання керівником до контролюючих органів реєстраційної заяви за формою 1-РН разом із пакетом установчих документів новоствореної установи. Протягом 3 днів контролюючий орган на основі заяви та поданих документів повинен прийняти рішення та надати їй безоплатно протягом трьох робочих днів, що настають за днем отримання такого запиту, витяг з Реєстру, який містить відомості про неприбуткову організацію. [5]

Отже, після процесу реєстрації такі організації вже можуть здійснювати господарську діяльність. В процесі своєї діяльності релігійні установи зобов'язані вести бухгалтерський облік відповідно до П(с)БО, ПКУ та інших нормативно - правових актів. Оскільки, такі підприємства користуються необоротними активами та можуть вести господарську діяльність з виготовлення та закупівлі ТМЦ з метою самостійного споживання, або для реалізації, можуть на благодійній основі повністю або частково фінансувати санаторії, дитячі будинки, лікарні, тощо. Також вище згадані юридичні особи можуть використовувати працю найманих працівників відповідно до вимог трудового законодавства.

Варто зазначити, що відповідно до статті 2 Закону України № 966 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» всі підприємства незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність. [1]

При складанні звітності релігійній установі слід звернути увагу на те, що для них є можливість подання фінансової звітності мікропідприємств (Баланс форма 1-мс та форма 2-мс «Звіт про фінансові результати»). Однак, це можливо лише за умов, що така організація підходить під відповідні критерії малих підприємств. У

ситуації коли неприбуткова організація не відповідає встановленим критеріям вона зобов'язана подавати повний пакет річної фінансової звітності: форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»; форма № 4 «Звіт про власний капітал»; форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».

Слід звернути увагу, що так як у своїй діяльності релігійні організації використовують найману працю та закуповують ТМЦ вони зобов'язані подавати, окрім, фінансової звітності, ще й Звіт по єдиному соціальному внеску і Декларацію по ПДВ. Також подається ще низка звітів: Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, звітність з податку на нерухоме майно; по земельному податку, з транспортного податку, звітність з екологічного податку тощо [4].

Як бачимо, у процесі своєї діяльності релігійні організації повинні дбати не лише про духовний стан відвідувачів та про культурно-просвітницьку, меценатську та благодійну роботу закладу. Ця юридична особа зобов'язана у повній мірі здійснювати ведення бухгалтерського обліку з метою подання річної звітності для контролюючих органів. Запорукою можливості подальшої діяльності такої установи є прозорість інформації, дотримання чинного законодавства та законність усіх здійснених операцій.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>
3. Закон УРСР «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р. № 987-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
4. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 року № 440 «Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-%D0%BF#n180>

6. Балазюк О. Ю. Професійна етика бухгалтера в контексті реформування бухгалтерського обліку в Україні. *Економіка і суспільство. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Вип.10, 2017. С. 710-714.

УДК 657

Шевченко А.А., соискатель образования
Научный руководитель: **Зыкова Т.Б.**, к.э.н., доцент
Сибирский государственный университет науки
и технологии имени академика М. Ф. Решетнева

РОЛЬ КЛАССИФИКАЦИИ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ДЛЯ ЦЕЛЕЙ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Основные средства (ОС) – это имущество организации в виде средств труда для производства продукции, выполнении работ или оказания услуг либо для управления организацией в течение длительного периода времени. Согласно МСФО 16 «Основные средства» они представляют собой материальные активы, которые: (а) предназначены для использования в процессе производства или поставки товаров и предоставления услуг, при сдаче в аренду или в административных целях; и (б) предполагаются к использованию в течение более чем одного периода [4].

Классификация основных средств является одним из важных элементов организации бухгалтерского учета имущества, она необходима для всех предприятий, независимо от их отраслевого признака и организационно-правовой формы. Классификация помогает конкретизировать информацию о тех или иных объектах, решает определенные задачи учетного процесса и управления. Классификация основных средств обеспечивает единообразие группировки основных средств в бухгалтерском учете и отчетности [1].

Для целей бухгалтерского учета основные средства классифицируются по различным признакам. В каждой классификации существует индивидуальная структура, элементами которой являются отдельные виды основных средств. Критерии отнесения объектов к определенной группе различны и включают признаки, основанные на сущности объектов и особенностях их использования.

По видам различаются следующие основные средства: здания и сооружения; передаточные устройства; машины и оборудование; транспортные средства; инструменты; производственные инвентарь и принадлежности; хозяйственный инвентарь; рабочий и продуктивный скот; многолетние насаждения; капитальные затраты по улучшению земель; земельные участки; объекты природопользования и др. Это базовая классификация, определяющая содержание ОС как объекта бухучета и необходимая для правильной идентификации объектов, их группировки в необходимых аналитических разрезах, определения структуры основных средств и решения других учетных задач [2].

По назначению основные средства делятся на: производственные, т.е. которые непосредственно участвуют в производстве или обеспечивают условия для производства и управления им, и непроизводственные, т. е. те, которые предназначены для обеспечения социально-культурной и бытовой сферы персонала организации. Назначение и целевое использование того или иного объекта ОС могут быть различными в зависимости от конкретных условий хозяйствования. Классификация имеет важное значение для признания актива в качестве основного средства и отнесения расходов по содержанию и использованию конкретных ОС за счет соответствующих источников.

Согласно классификации по сроку использования выделяют десять следующих групп: 1) от 1 года до 2 лет включительно; 2) от 2 лет до 3 лет включительно; 3) от 3 лет до 5 лет включительно; 4) от 5 лет до 7 лет включительно; 5) от 7 лет до 10 лет включительно; 6) от 10 лет до 15 лет включительно; 7) от 15 лет до 20 лет включительно; 8) от 20 лет до 25 лет включительно; 9) от 25 лет до 30 лет включительно; 10) свыше 30 лет [3]. Данная классификация оказывает существенное влияние на величину амортизационных отчислений и, соответственно, величину балансовой стоимости основных средств.

По степени использования основные средства делятся на действующие и недействующие. Действующие основные средства участвуют в процессе производства, работ или услуг, а недействующие по различным причинам выведены из эксплуатации и могут простаивать, находиться на длительной

реконструкції, в запасе, на консервації, готові к пуску (т.е. прошедшие приемо-сдаточные испытания и ожидающие окончания подготовительных работ), а также предназначенные для продажи или иного выбытия. Классификация основных средств по степени использования влияет на порядок их учета и начисления амортизации, повышает контроль за внутренним перемещением объектов, может быть использована для оценки правомерности изменения первоначальной стоимости и для решения других учетно-аналитических задач [2].

По влиянию на предмет труда основные средства подразделяются на активные и пассивные. Такая классификация важна с точки зрения отнесения затрат по содержанию и эксплуатации основных средств на себестоимость продукции, работ, услуг.

По имущественной принадлежности основные средства могут быть собственными или арендованными. Требование такой классификации основных средств связано с особенностями их бухгалтерского учета (в зависимости от права собственности на объект), важность классификации обусловливается необходимостью разграничения объектов по балансовой принадлежности и для понимания сущности принципа имущественной обособленности. Организация учитывает на балансе основные средства, находящиеся в ее собственности, полученные на праве хозяйственного владения и оперативного управления. Арендованные основные средства отражаются за балансом.

Таким образом, основные средства это элемент производственного процесса, от которого в том числе зависят конечные результаты деятельности организации. Основные средства в бухгалтерском учете представляют собой важный и в некоторых аспектах сложный участок учета. Ведь любое движение основных средств требует от бухгалтеров организации четкого понимания правил и норм учета, в том числе соответствующей классификации, касающихся именно основных средств. Классификация основных средств является одним из элементов организации и ведения бухучета имущества на предприятии. Она позволяет конкретизировать информацию о тех или иных объектах ОС, помогает решению разных задач учета и управления. От

правильной классификации основных средств зависит достоверность учетных данных. Различные способы классификации ОС служат средством выполнения задач бухучета ОС, а именно точное отражение состояния, наличия и движения основных средств, правильное распределение амортизационных отчислений по статьям затрат.

Литература

1. Дремина, О. П. Подходы к определению понятия «основные средства», их классификация и методики анализа эффективности использования. *Молодой ученый*. 2017. № 20 (154). С. 245-248. URL: <https://moluch.ru/archive/154/43563/> (дата обращения: 10.04.2021).

2. Ендовицкий Д. А., Мокшина К. Н. Переосмысление классификаций основных средств и оценка возможностей их применения в бухгалтерском учете. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pereosmyslenie-klassifikatsiy-osnovnyh-sredstv-i-otsenka-vozmozhnostey-ih-primeneniya-v-buhgalterskom-uchete> (дата обращения: 10.04.2021).

3. Мироседи С. А., Мироседи Т. Г., Роганкова Н. П. Роль классификации объектов основных средств в организации их учета. URL: <https://novainfo.ru/article/7121> (дата обращения: 10.04.2021).

4. Международный стандарт финансовой отчетности 16 «Основные средства». URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_193590/

УДК 657

Шемейко Н.П., здобувач освіти
Науковий керівник: **Московчук А.Т.**, к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

В системі показників, що характеризують роботу підприємств, важливим є показник собівартості продукції (робіт, послуг). Собівартість є однією з найважливіших складових вартісних витрат підприємства, пов'язаних з використанням усіх видів ресурсів у технологічному процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг. У методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджених Наказом Державного комітету промислової політики України, зазначається, що виробнича собівартість промислової

продукції (робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на її виробництво.

Належне проведення аналізу собівартості продукції надає фахівцям підприємств важливу інформацію для забезпечення обґрунтованого формування цін, оптимізації величини витрат, визначення ефективності використання ресурсів та діяльності підприємства.

Теоретичні і практичні аспекти аналізу собівартості продукції досліджували науковці: Бондаренко Н.М., Устименко А.К., Морщенок Т.С., Біла А.О., Севастьянов Р.В., Рябко Д.В., Ющишина Л.О., Остапенко Я.Ю., Кузнецова С. О., Хомяк Т.Р. та інші.

Значну увагу у своїх працях науковці приділяють формуванню методики аналізу собівартості, найважливішою складовою якої є технічні прийоми і способи аналізу (інструментарій економічного аналізу). В практиці проведення аналізу собівартості найчастіше використовують традиційні способи опрацювання інформації, прийоми детермінованого та стохастичного факторного аналізу і прийоми оптимізації показників.

Наприклад, Остапенко Я.О. зауважує, що: «Основними аналітичними прийомами є порівняння, деталізація, групування, а також математичні прийоми, аналіз структури та динаміки витрат, використання середніх і відносних показників, балансові порівняння» [3, С. 141].

Аналізуючи собівартість продукції з використанням традиційних методів аналізу можна виявити тенденції зміни даного показника, визначити рівень виконання плану, вплив факторів на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства щодо використання можливостей зниження собівартості.

Кузнецова С.О. в процесі аналізу собівартості продукції пропонує використовувати методи математичного моделювання. Науковець застосовує індексний метод та метод кореляційного аналізу [1].

Московчук А.Т. для оцінки ступеня відповідності витрат оптимальним значенням пропонує використовувати відносні величини і проводити розрахунок коефіцієнта цільової оптимізації операційних витрат.

«Він визначається за формулою:

$$K_{ц.оп.} = 1 - \frac{B_{мін.і}}{B_{факт.і}},$$

де $K_{ц.оп.}$ – коефіцієнт цільової оптимізації операційних витрат;

$B_{мін.і}$ – мінімально можливі витрати за i -ю статтею на порівнюваних підприємствах, грн.;

$B_{факт.і}$ – фактична величина витрат за i -ю статтею на конкретному підприємстві, грн.

Запропонований коефіцієнт характеризує ступінь оптимальності існуючих на підприємстві операційних витрат для забезпечення отримання максимального доходу. Значення коефіцієнта знаходиться в межах $(-\infty; 1]$. Чим нижче значення показника, тим більшою мірою фактичні операційні витрати конкретного підприємства відповідають оптимальним значенням» [2, с. 143].

Вважаємо, що такий підхід доцільно використовувати і для оптимізації собівартості продукції.

Проведене дослідження методичних підходів до аналізу собівартості продукції дозволяє погодитись з думкою Ющишиної Л.О., яка вважає, що: «Кожен метод використовують лише в окремих випадках, для вирішення вузької проблеми. Для удосконалення процедури аналізу треба поєднувати декілька методів. Зокрема, використання матричних методів і моделей разом із методами елімінування забезпечить рівновагу, яка відображатиме реальні і потенційні можливості підприємства. Необхідність в глибокому дослідженні витрат виникає тоді, коли метою аналізу є визначення доцільності їх здійснення» [4, с. 443].

Отже, для проведення аналізу собівартості продукції необхідно використовувати ряд методів властивих економічному аналізу. Їх вибір буде залежати від цілі аналітичного дослідження.

Література

1. Кузнецова С.О. Методичні аспекти проведення аналізу виробничих витрат підприємства в системі управління. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 93-101.

2. Московчук А.Т., Лішук В.І. Факторний аналіз в системі управління витратами підприємств. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Луцький національний технічний університет. Випуск 13 (49). Луцьк, 2017. С. 137-144.

3. Остапенко Я.О. Методика дослідження витрат на виробництво та собівартості продукції харчової галузі. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки.* 2011. Вип. 28(1). С. 140-143.

4. Юшишина Л.О. Системний підхід до процесу формування методичних основ аналізу витрат. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси».* Випуск 9 (33). Ч. 4. 2012. С. 437-446.

УДК 657

Шемейко Н.П., здобувач освіти
Науковий керівник: **Чудовець В.В,** к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Судово-бухгалтерська експертиза – процесуальна дія, дослідження господарської та фінансової діяльності підприємства з виявлених спірних економічних питань в практиці компанії, яке здійснюється уповноваженою особою відповідно до чинного законодавства. Так як в практиці зустрічаються випадки помилковості проведення інспекції, ця тема є досить важливою для вивчення, щоб запобігти дискусійні інциденти.

Експертом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями, має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» на проведення експертизи і якій доручено провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, та дати висновок з питань, які виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань [2].

Дослідження теоретико-методологічної основи організації судово-бухгалтерської експертизи знайшли своє відображення в працях таких вчених, як: Побережець О. В., Гусев А.О. та інших.

На нашу думку, призначення судово-бухгалтерської експертизи в кримінальних справах необхідно у випадках:

- порушення кримінальної справи, Кримінального кодексу;

- обґрунтованого прохання винної особи про призначення судово-бухгалтерської експертизи;
- при розгляді кримінальних справ було виявлено ухилення від сплати податків, нецільове використання бюджетних коштів;
- безпідставна невивплата заробітної плати більше ніж за один календарний місяць, вчинена умисно керівником підприємства;
- протиріччя у висновках первинної та повторної документальної перевірки.

Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження [3].

Проведення судово-бухгалтерської експертизи в кримінальних справах включає в себе такі етапи: підготовчий, організаційно-методичний, дослідний, узагальнення.

Перший етап включає в себе призначення фахівця, складання завдання на проведення експертизи, вивчення фахівцем змісту завдання та підбір законодавчих актів з питань, що розглядатимуться.

Другий – вивчення змісту і повноти матеріалів справи; опрацювання методики проведення судово-бухгалтерської експертизи; складання плану проведення експертизи.

Під третім етапом виділяють виконання процедур, визначених методикою дослідження для одержання інформації з питань, поставлених судово-бухгалтерською експертизою.

Останній (узагальнюючий) включає в себе підсумовування, групування і систематизація результатів експертизи; складання і передача висновку експертизи органу, що її призначив; оцінка висновку фахівця слідчим (судом); допит експерта-бухгалтера при судовому розгляді [1].

Висновок експерта - це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи.

Висновок надається в письмовій формі, але кожна сторона має право звернутися до суду з клопотанням про виклик експерта для допиту під час судового розгляду для роз'яснення чи доповнення його висновку. Якщо для проведення експертизи

залучається кілька експертів, експерти мають право скласти один висновок або окремі висновки [2].

Висновок повинен містити відповіді на запитання, які були поставлені перед експертом до початку дослідження. Прикладом таких питань є: чи згідно законодавства підприємство реалізовувало свою діяльність? Чи було виявлено схеми мінімізації податків? Які порушення Кримінального кодексу здійснювались? Чи відповідають дані первинної та повторної документальної перевірки?

Отже, для безпомилковості проведення судово-бухгалтерської експертизи в кримінальних справах, необхідно з обізнаністю та відповідальністю підходити до вирішення спірних економічних питань підприємств. Для цього фахівцям необхідно підвищувати свій кваліфікаційний рівень з питань судово-бухгалтерської експертизи.

Література

1. Побережець О. В. Гусев А. О. Судово-бухгалтерська експертиза в Україні: поточний стан і перспектива розвитку: наук.вісн. ОНУ імені І. І. Мечникова. 2019. Т. 24. Вип.4 (77).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), ст.101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
3. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII ст.3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

УДК 657

Шпакович С.В., здобувач освіти
Науковий керівник: **Гуріна Н.В.**, к.е.н., доцент
Університет державної фіскальної служби України

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кожна економічно розвинена країна впроваджує сучасні інноваційні та комунікаційні технології в сектори економіки, що сприяло появі такого терміну як «цифрова економіка».

В свою чергу, цифрова економіка – це економіка, яка базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Її також іноді

називають інтернет-економікою, веб-економікою, чи новою економікою. Все частіше «цифрова економіка» переживається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування більш складним. На думку Ю. Клапків та О. Мелих цифрова економіка – це «... глобальна мережа економічної і соціальної діяльності, котра є доступною через такі платформи як Інтернет, мобільні і сенсорні мережі» [1].

Згідно Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України в «Загальних положеннях» трактується поняття цифрової економіки наступним чином: «У класичному розумінні поняття «цифрова економіка» означає діяльність, в якій основними засобами (факторами) виробництва є цифрові (електронні, віртуальні) дані, як числові, так і текстові» [2].

В часи цифрової економіки, бухгалтерський облік повинен втілювати в собі результати сучасних цифрових технологій, прикладної та фундаментальної науки. Звичний для бухгалтерів збір, опис, зберігання та обробка даних в епоху цифрової економіки змінюється і стає логічним послідовним сучасного наукового розвитку в рамках бухгалтерської інформаційної системи. Сучасні проблеми вимагають від бухгалтера розуміння інформаційно-комунікаційних технологій; наявність цифрових навичок стає основною вимогою до персоналу. Тому існує проблема удосконалення змісту інновацій в системі бухгалтерського обліку, що відображає вже існуючі практики цифрової економіки [4].

Слід зазначити, що з приходом цифровізації, хмарні обчислення сприятимуть забезпеченню доступу, безпеки, контролю та резервного копіювання даних, що дозволить суттєво зекономити час на виконання усіх цих операцій, здійснювати автоматичне коригування помилок, забезпечити постійний доступ до даних, багатофакторну аутентифікацію тощо [3, с. 106].

В свою чергу, бухгалтер як спеціаліст повинен мати відповідні знання щодо інформаційних систем і технологій нового покоління, таких як: фільтрування та відбір даних поміж масивів інформації в цифровому контенті, розуміння специфіки цифрового аудиту, використання нейронних мереж. Зі свого боку, підприємство буде нести певні фінансові затрати на постійне оновлення технологічної бази та підвищення кваліфікації відповідних працівників. Однак, ці витрати будуть виправдані,

оскільки це дозволить підприємству проводити більш якісно інвентаризацію, ідентифікувати та вирішувати проблеми в управлінні фінансовими потоками підприємства, якісніше формувати звітність та здійснювати автоматичне коригування помилок.

Отже, цифрова економіка є невід'ємним аспектом сучасності, розвиток ІТ-технологій накладає відбиток на всі сфери життя та відображається на кожній професії, і бухгалтерський облік не є винятком. Саме тому в процесі цифровізації економіки немає місця такому поняттю як «бухгалтерський консерватизм» і для успішної діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, необхідно проводити модернізацію та цифровізацію бухгалтерського обліку. Однак, даний процес потребує високого рівня освіченості працівників та постійного підвищення їх кваліфікації при використанні новітніх інформаційних систем, які надають змогу вчасно формувати достовірну інформацію про стан та результати діяльності підприємства.

Література

1. Клапків Ю., Мелих О. Трансформація діджиталізації ринку фінансових та страхових послуг. *Review of transport economics and management*, 2019. № 2(18). С.83-89.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
3. Рогова Н. В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. №. 2 (38). С. 103-116.
4. Шендригоренко М.Т., Лядська В.В. Проблеми та перспективи розвитку обліку в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*, 2020, Вип. 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-47>

УДК 657

Шпеньова А.Г., здобувач освіти
Науковий керівник: **Псьота В.О.**, Ph.D
Новоград-Волинський політехнічний фаховий коледж

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвиток ринкових відносин, виникнення нових форм власності, розширення економічних інтересів підприємців сприяло виникненню та подальшому розвитку такої форми контролю, яка зараз носить назву – аудит.

Аудит – перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первісних документів та іншої інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повнотий відповідності чинному законодавству та встановленим нормам. Аудитор – це висококваліфікований спеціаліст, який володіє методологією фінансово-господарського контролю і аудиту, бухгалтерським обліком, аналізом господарської діяльності, статистикою, фінансовою і банківською справою, а також має необхідну професійну підготовку у галузі юриспруденції, судово-бухгалтерської експертизи, методології економічних досліджень, технології виробництва. [1]

Розвиток вітчизняного аудиту у 1993-1994 роках був зумовлений нав'язуванням свого власного аудиту зі сторони державних органів, що відбулося через тиск Світового банку та Міжнародного валютного фонду. У 1999-2001 роках ситуація змінилась. Складність, заплутаність обліку, особливо податкового, реорганізація фінансового обліку, істотна суперечливість законодавства, реальність значних фінансових санкцій підштовхують менеджерів, які прагнуть застрахуватись від відповідальності і можливих фінансових втрат, до рішення скористатися послугами аудиторської фірми. Тобто виникла нагальна необхідність незалежній оцінці та контролі за результатами діяльності підприємства.

Ситуація що склалася, спричиняє ряд проблем, які потребують вирішення, оскільки впливають на професійну

діяльність аудиторів та аудиторських фірм. Ці проблеми не дають успішно розвиватися аудиту.

Однією з таких важливих проблем є довіра до аудитора як спеціаліста. Клієнт повинен бути впевнений у компетентності, юридичній захищеності, силах та можливостях аудитора зберегти конфіденційність наданої інформації. Наступна проблема – якість виконання роботи. Критерієм якості при проведенні аудиту вважається, насамперед, виконання аудиторами вимог національних нормативів аудиту. Для вирішення цих проблем компанії ретельно перевіряють професіоналізм та компетентність майбутніх співробітників, проводять заходи для підвищення кваліфікації працівників, а також розробляють внутрішню методикау ведення робочої документації. Вагомою проблемою є встановлення ціни на аудиторські послуги. Зазвичай ціна може виявитись завищеною або ж заниженою. Неправильна ціна впливає на формування першого враження у клієнта-новачка. Маленьких фірм така розцінка також відлякує. Для високих цін у них недостатньо коштів, а щодо низьких немає довіри, адже є сумніви щодо компетентності працівників, або працівника виконуючого обов'язки аудитора.

Аудит, як наука, затвердила за собою майбутнє в Україні: вже багато зроблено, але все ще існує ряд проблем які необхідно вирішити. Насамперед це підвищення рівня професійної компетентності аудиторів, потрібно організувати контроль якості аудиторських робіт та послуг, необхідний розвиток правового поля аудиту в підприємстві, забезпечення реальної професійної незалежності аудитора та інше. При цьому якість роботи повинна відповідати її вартості, а результати – надійності аудиторських суджень. Отже аудит в Україні перебуває на черговій стадії розвитку.

Підбиваючи підсумки вищевикладеного, можна констатувати, що у розвитку аудиту намічається новий етап, який буде характеризуватись інтегруванням у міжнародну систему аудиту та оптимізацією співвідношення державного регулювання та саморегулювання аудиторських організацій

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII, поточна редакція від 01.08.2021, підстава - 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (Дата звернення: 19.11.2021).

УДК 658

Ющак Б.В., здобувач освіти

Науковий керівник: **Жежуха В.Й.**, к.е.н., доцент
Національний університет «Львівська політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПІДҐРУНТЯ РОЗВИТКУ МОВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УПРАВЛІНЦІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність дослідження проблематики розвитку мовних компетенцій управлінців в умовах глобалізації економіки обумовлена перш за все входженням України в європейський економічний простір. Очевидним є те, що для пошуку іноземних бізнес-партнерів, для обміну досвідом, для участі у міжнародних бізнесових заходах, для ознайомлення з новітніми закордонними практиками тощо необхідно знати щонайменше одну іноземну мову. І не лише знати, а й уміти з інших позицій мовної компетенції виражати свої міркування з тієї чи іншої проблеми. Відтак, формується гостра потреба в наявності високого рівня мовних компетенцій управлінців з метою підвищення рівня їхнього професіоналізму в умовах глобалізації економіки.

У контексті вищенаведеного слід наголосити на важливості чіткого розуміння інформаційного підґрунтя компетентнісного підходу до процесів підготовки управлінського персоналу, що представлятиме підприємство на зовнішніх ринках.

Враховуючи результати досліджень [1], до мовних компетенцій управлінців в умовах глобалізації економіки варто відносити: знання базових мовознавчих понять та основних відомостей з різних розділів мовознавства, передбачених напрямком діяльності управлінця у контексті співпраці з іноземними бізнес-партнерами; базові лексичні, граматичні, стилістичні, орфоепічні, правописні вміння; внутрішня потреба вивчати мову внаслідок розуміння процесів глобалізації економіки;

розуміння зображувально-виражальних можливостей мови у контексті співпраці з іноземними бізнес-партнерами; уміння внутрішньо проникати в смисл дидактичного тексту, ведучи перемовини з іноземними бізнес-партнерами; уміння здійснювати різні види мовного розбору, працюючи із зовнішньоекономічною документацією та іншими інформаційними джерелами, що пов'язані із зовнішньоекономічним вектором діяльності суб'єкта господарювання; лінгвосоціокультурні компетенції в умовах глобалізації економіки (інтеграція знань лінгвістичної і соціокультурної змістової ліній курсу мови, серед них знання правил мовленнєвого етикету, виразів народної мудрості тощо); досвід самостійної предметної діяльності – навчально-пізнавальної, аналітичної, синтетичної та ін.

Зважаючи на окреслений перелік складових мовних компетенцій управлінців в умовах глобалізації економіки, доцільно стверджувати, що наявність розвиненої такої компетенції є не лише показником усестороннього розвитку управлінця та його професіоналізму під час ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, але і так звану передумовою швидкого орієнтування в бізнес-середовищі в умовах укладення ринкової кон'юнктури та посилення інтернаціоналізації бізнесу.

В аналізованому контексті цікавими є результати онлайн дослідження TNS [2], згідно якого 89% опитаних вчили англійську мову, але тільки 18% володіють нею на рівні вище середнього. У порівнянні з країнами Європи Україна відстає в готовності населення спілкуватися іноземною мовою. Дані Євробарометра «Європейці і їхні мови» показують, що більше половини жителів країн ЄС знають мінімум дві мови, а 38% європейців вільно володіють англійською. Очевидно, що зазначені проблеми поширюються багато в чому і на управлінський персонал компаній в умовах здійснення або наміру здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Одним з напрямків розвитку мовної компетенції управлінців в умовах глобалізації економіки може бути розроблення в межах компаній так званих вузькопрофільних програм підготовки, які передбачають не лише вивчення азів граматики та освоєння матеріалів, які формують базові комунікативні навички у глобальному бізнесі, але й опрацювання спеціалізованої наукової

літератури відповідно до сфери діяльності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності та практичне відпрацювання професійної термінології.

Підсумовуючи вищенаведене, доцільно наголосити, що мовна компетенція управлінців в умовах глобалізації економіки формує можливість дієвого вираження власної думки та можливість зрозуміти позицію свого співрозмовника, а це – запорука ефективної співпраці на міжнародній арені.

Література

1. Мовна компетенція як складова професійної компетентності. 2018. URL: <https://kumlk.kpi.ua/node/1600>.
2. Тільки 18% українців володіють англійською на рівні вище середнього. URL: <http://globaloffice.org.ua/uk/tilki-18-ukrayintsiv-volodiyut-anglijskoyu-na-rivni-vishhe-serednogo/>

УДК 657

Яценко Д.В., соискатель образования
Научный руководитель: **Зыкова Т.Б.**, к.э.н., доцент
Сибирский государственный университет науки
и технологии имени академика М. Ф. Решетнева

БЮДЖЕТИРОВАНИЕ В ОРГАНИЗАЦИЯХ

Эффективное использование всех возможных ресурсов для достижения поставленных целей и задач возможно при условии разработки детального плана деятельности организации. Планирование является основой для принятия обоснованных управленческих решений, оно включает этапы определения целей и задач разрабатываемых мероприятий, рассмотрения различных вариантов их проведения, выбора оптимального варианта. Одним из наиболее эффективных инструментов современного планирования является бюджетирование [2]. Бюджетирование - это финансовое планирование, охватывающее все стороны деятельности организации, позволяющее составлять все понесенные расходы и полученные доходы (результаты) в финансовых терминах на предстоящий период. Это и запланированные финансовые сметы, и прогнозируемые объемы привлеченных внешних ресурсов, и т.п. [3]. Бюджетирование

выполняет не только информационное обеспечение принятия решений для наилучшего использования имеющихся возможностей, но также и одновременно является начальным пунктом в организации всей деятельности предприятия. Организация процесса бюджетирования на предприятии заключается в следующем: формирование и развитие планирования (бюджетирования) как комплексной системы; разработка методов планирования; определение необходимой для планирования информации, источников информации и путей ее получения. [1]

Значение бюджетирования для эффективного управления можно определить следующим образом (рис. 1).

Процесс бюджетирования по своей сути представляет собой формирование системы взаимосвязанных бюджетов. Бюджетирование в организации включает формирование и консолидацию бюджетов, предполагает разработку главного бюджета, а также бюджетов (смет, планов) по различным направлениям деятельности, бюджетов структурных подразделений.

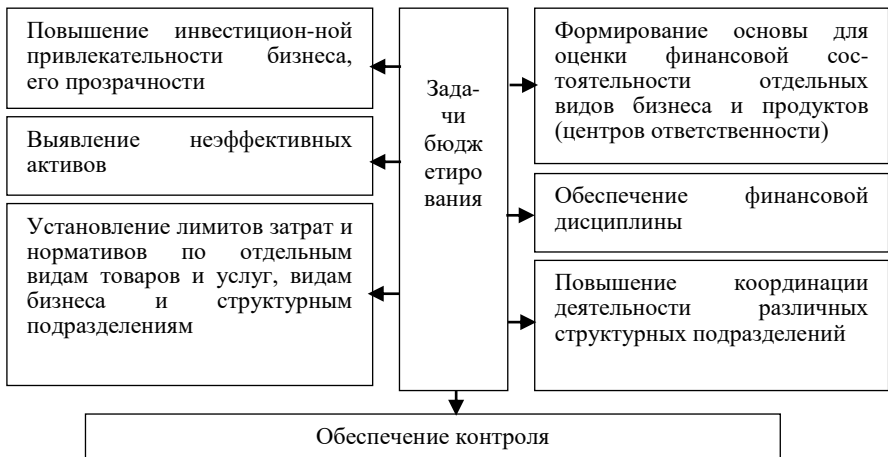

Рис. 1. Основные задачи бюджетирования в организации

Бюджет представляет собой план, содержащий как количественные, так и стоимостные показатели доходов и расходов, который подготавливается заранее, до начала отчетного

періода, приймається на определенный период времени (обычно год). Составление бюджетов позволяет координировать действия персонала в разных направлениях деятельности организации для достижения заданной цели. В качестве программы действий на будущий период, бюджеты учитывают текущие условия, физические, человеческие, финансовые ресурсы и все иные виды ресурсов, которыми располагает организация. Выполнение бюджетов, т. е. достижение установленных в них показателей, является одной из целей деятельности организации, вместе с тем сами бюджеты должны быть направлены на достижение определенных задач в зависимости от времени, сферы применения и степени детализации.

Результатом бюджетирования является главный бюджет. Это скоординированный по всем подразделениям или направлениям деятельности план работы организации, состоящий из двух частей - финансового и операционного бюджета. В финансовый бюджет входят: бюджет доходов и расходов (прибылей или убытков, финансовых результатов); бюджет движения денежных средств; прогнозный баланс. Формирование операционного бюджета предприятия заключается в последовательном составлении следующих бюджетов: бюджета продаж; бюджета производства; бюджета производственных запасов; бюджета прямых затрат на сырье и материалы; бюджета прямых затрат на оплату труда; бюджета общепроизводственных расходов; бюджета коммерческих расходов; бюджета управленческих расходов.

Наряду с составлением бюджетов на будущие периоды времени, бюджетирование на предприятии также предполагает формирование отчетов об их исполнении и сравнение плановых и фактических показателей. Анализ возникших отклонений является важнейшим элементом бюджетирования как информационной базы для принятия оптимальных управленческих решений.

Внедрение и осуществление бюджетирования в организации - это очень трудоемкий процесс. Поэтому для обеспечения высокого качества составления планов и их реализации необходимо вводить систему мотивации для всех участников бюджетирования.

Таким образом, бюджетирование позволяет реализовать в организации все функции управления: планирование, анализ, учет, контроль, мотивацию и регулирование, представляя собой

полноценный управленческий инструмент. Оно выступает одним из важных инструментов повышения эффективности деятельности, позволяющим осуществлять планирование и прогнозирование доходов и расходов для достижения поставленных целей. Бюджетирование позволяет избежать ошибок в ходе достижения поставленных целей.

Литература

1. Зыкова Т. Б. Бюджетирование как составная часть системы управленческого учета. *Современные аспекты учета, анализа и аудита: материалы Регион. науч.-практ. конф.* URL: <https://www.sibsau.ru/files/3394/> (Дата обращения: 22.11.2021).

2. Кондратова И. Г. Бюджетирование как инструмент финансового планирования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/byudzhetirovanie-kak-instrument-finansovogo-planirovaniya-1> (Дата обращения: 23.11.2021).

3. Остаев Г. Я. Необходимость внедрения бюджетирования в организациях. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/neobhodimost-vnedreniya-byudzhetirovaniya-v-organizatsiyah> (Дата обращения: 27.11.2021).

УДК 657

Яцик Е.М., здобувач освіти
Науковий керівник: **Голян В.А.**, д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІННЯ НЕРУХОМИМ МАЙНОМ: ПОДАТКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

В умовах пандемії COVID-19 та економічної кризи, що склалася в Україні, податкова система потребує вирішення проблем щодо поповнення державного бюджету, погашення зовнішнього боргу та забезпечення належного фінансування потреб країни.

Для визначення відносин власності підприємств необхідно:

- обґрунтувати джерела інформаційних зв'язків, зважаючи на податкову та організаційну систему;
- визначити зміст та цілі податкового моніторингу.

Для належного управління нерухомим майном, з точки зору оподаткування, властиві функції, які мають свій інструментарій (рис. 1).

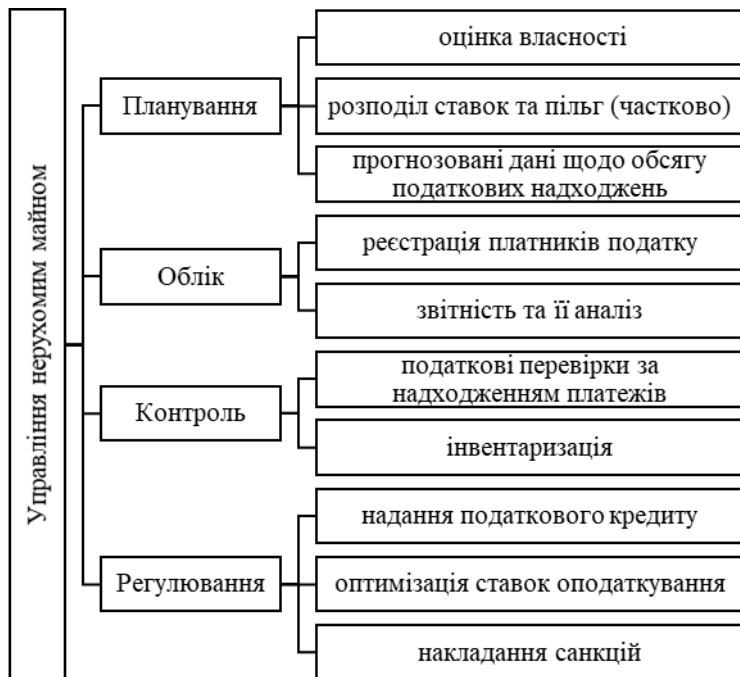

Рис. 1. Функції оподаткування в управлінні нерухомим майном

Джерело: [1]

Вважаємо, що облік є однією з основних функцій управління, оскільки забезпечує достовірною обліково-аналітичною інформацією на всіх рівнях управління.

Джерелами інформації при податковому управлінні нерухомим майном є, як зовнішні інформаційні ресурси: законодавчо-нормативні акти (регулюють та координують питання оподаткування, складання податкових звітів та декларацій), так і внутрішні: фінансова звітність, головна книга, митні декларації тощо.

Податковий потенціал включає такі основні складові системи управління нерухомим майном:

- здійснення контролю за нормативно-податковим законодавством та змінами у ньому;
- розробка комплексної податкової стратегії підприємства;

– проведення податкового моніторингу господарської діяльності;

– ведення обліку та подання податкової звітності.

Отже, податковий потенціал підприємств дає можливість визначити сучасний стан соціально-економічного розвитку держави, що в свою чергу, забезпечує перспективу використання фінансових ресурсів.

Література

1. Мохамед Саад Хуссейн Ібрахім. Розрахунок податкового потенціалу на основі визначення бази оподаткування промислових підприємств. *Економічний простір*. № 170. 2021. С. 88-93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/170-15>

Відповідальний за випуск:

Чудовець В.В.

Комп'ютерна верстка:

Риковська Л.О.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75

Друк – ІВВ Луцького НТУ
Свідоцтво Держтелерадіо України ДК № 4123 від 28.09.2011 р.